

ครอบครัวสมัยใหม่กับผู้เปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์
ในพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล

โดย

นางสาวดวงดาว ไชยา

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
สาขาวิชาการวิจัยทางสังคม
คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ปีการศึกษา 2557
ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ครอบครัวสมัยใหม่กับผู้เปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์
ในพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล

โดย

นางสาวดวงดาว ไชยา

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
สังคมวิทยาและมานุษยวิทยามหาบัณฑิต
สาขาวิชาการวิจัยทางสังคม
คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ปีการศึกษา 2557
ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

MODERN FAMILY AND CHRISTIAN CONVERSION
IN BANGKOK METROPOLITAN REGION

BY

MISS DUANGDAW CHAIYA

A THESIS SUBMITTED IN PARTIAL FULFILLMENT OF THE REQUIREMENTS
FOR THE DEGREE OF MASTER OF ARTS IN SOCIAL RESEARCH
FACULTY OF SOCIOLOGY AND ANTHROPOLOGY
THAMMASAT UNIVERSITY
ACADEMIC YEAR 2014
COPYRIGHT OF THAMMASAT UNIVERSITY

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา

วิทยานิพนธ์

ของ

นางสาวดวงดาว ไชยา

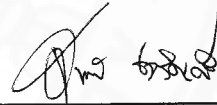
เรื่อง

ครอบครัวสมัยใหม่กับผู้เปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์ในพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล

ได้รับการตรวจสอบและอนุมัติ ให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยมหามหาบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยทางสังคม

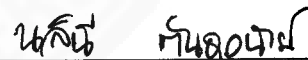
เมื่อ วันที่ ๒1 มีนาคม พ.ศ. 2558

ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

(อาจารย์ ดร.จันทนี เจริญศรี)

กรรมการและอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นลินี ต้นธวานิตย์)

กรรมการสอบวิทยานิพนธ์

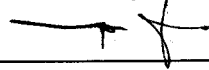
(อาจารย์ ดร.ทรงสิริ พุทธธงชัย)

กรรมการสอบวิทยานิพนธ์

(อาจารย์ ดร.วิวิฐชีวัน บัวแดง)

คณบดี

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อนุสรณ์ อุนโณ)

หัวข้อวิทยานิพนธ์	ครอบครัวสมัยใหม่กับผู้เปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์ ในพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล
ชื่อผู้เขียน	นางสาวดวงดาว ไชยา
ชื่อปริญญา	สังคมวิทยาและมานุษยวิทยามหาบัณฑิต
สาขาวิชา/คณะ/มหาวิทยาลัย	สาขาวิชาการวิจัยทางสังคม คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นลินี ต้นธวัชนิตย์
ปีการศึกษา	2557

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่อง “ครอบครัวสมัยใหม่กับผู้เปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์ในพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Methodology) ที่มีประเด็นศึกษาหลักคือ รูปแบบของครอบครัวสมัยใหม่ โดยนำปรากฏการณ์การเปลี่ยนศาสนาในครอบครัวมาเป็นกรณีศึกษา กลุ่มตัวอย่าง คือ คริสเตียน นิกายโปรเตสแตนต์ จำนวน 21 คน ที่พักอาศัยในกรุงเทพฯ และปริมณฑล และเปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์ นิกายโปรเตสแตนต์ เป็นเวลา 10 ปี ขึ้นไป แนวคิดและงานวิจัยที่นำมาใช้ในการศึกษา ได้แก่ ภาวะสมัยใหม่ในด้านศาสนา/ความเชื่อและในด้านทางสังคม รูปแบบครอบครัวสมัยใหม่ (Modern family) ครอบครัวสมัยใหม่กับการยึดมั่นในศาสนาและการเปลี่ยนศาสนา และครอบครัวสมัยใหม่กับการเปิดเผยตัวตนและการต่อรอง

ผลการศึกษาพบว่าภายใต้*สภาวะสมัยใหม่* ครอบครัวรูปแบบเก่าไม่ได้ล่มสลายไปอย่างสิ้นเชิง ครอบครัวมีลักษณะก้ำกึ่งและการผสมผสานระหว่างแบบเก่าและแบบใหม่ วัฒนธรรมประเพณีที่เกี่ยวข้องกับศาสนาหลักของครอบครัวยังมีความสำคัญในฐานะ*จุดร่วม*เดียวของครอบครัวที่เหลืออยู่ โครงสร้างครอบครัวสมัยใหม่มีลักษณะสั่นไหวไปตามเงื่อนไขชีวิตในแต่ละช่วงเวลา นอกจากนี้ การอยู่ในครอบครัวหรือสภาพแวดล้อมที่เคร่งครัดในศาสนาและความเชื่อหลักที่ครอบครัวนับถือ ไม่ได้มีอิทธิพลยับยั้งการเปลี่ยนศาสนาแต่อย่างใด เพราะสมาชิกในครอบครัวเกิดการตั้งคำถามต่อศาสนาและความเชื่อที่ครอบครัวนับถือ ซึ่งนำไปสู่การเปิดใจต่อศาสนาคริสต์ในเวลาต่อมา

อย่างไรก็ดี อิทธิพลทางศาสนาและความเชื่อของครอบครัวถูกนำมาใช้อีกครั้งเมื่อมีสมาชิกในครอบครัวเปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์ ซึ่งนำไปสู่แนวทางการเปิดเผยและการต่อรองของผู้

เปลี่ยนศาสนา ซึ่งวิธีการที่ผู้เปลี่ยนศาสนาใช้ในการเปิดเผยการเปลี่ยนความเชื่อของตนเองต่อครอบครัว ได้แก่ 1) บอกให้รู้ทันทีที่ไม่มีเจตนาปิดบัง เพราะอาศัยอยู่ด้วยกันและมีความสัมพันธ์ที่ดี 2) ไม่บอกให้รู้แม้ว่าอยู่ด้วยกัน เพราะผู้มีอำนาจในครอบครัวมีทัศนคติไม่ดีต่อศาสนาคริสต์และคริสเตียน 3) ไม่บอกให้รู้ทันทีเพราะอยู่ห่างกันและกลัวการต่อต้าน และ 4) ไม่บอกตรงๆ เพื่อประเมินการยอมรับจากครอบครัว การตัดสินใจเลือกวิธีเปิดเผยของผู้เปลี่ยนศาสนาขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์และระดับของการใช้อำนาจของครอบครัว

พ่อแม่ ผู้ปกครอง นำเอาความเชื่อในศาสนาและประเพณี พิธีกรรม ที่ปฏิบัติในครอบครัว เช่น การไหว้บรรพบุรุษ ซึ่งเป็นวิถีปฏิบัติที่ขัดกับความเชื่อในศาสนาคริสต์มาใช้เป็นเงื่อนไขให้สมาชิกปฏิบัติ การทำเช่นนี้เป็นการรักษาและต่อยอดอำนาจของครอบครัวที่มีต่อสมาชิก อย่างไรก็ตามภายใต้เงื่อนไขนั้นผู้เปลี่ยนศาสนาได้นำมาใช้สร้างการต่อรอง ซึ่งรูปธรรมของการต่อรองได้แก่ 1) ทำให้เห็นประโยชน์ของการนับถือศาสนาคริสต์ 2) ทำตัวให้มีประโยชน์ต่อครอบครัว 3) ไม่เข้าร่วมพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับการไหว้รูปเคารพ 4) ไม่ล้มเลิกความเชื่อ 5) ลดความน่าเชื่อถือของศาสนาและความเชื่อหลักของครอบครัว 6) เลี่ยงสถานการณ์ที่อาจสร้างความขัดแย้ง และ 7) นำครอบครัวเข้าไปทำความรู้จักกับชุมชนคริสเตียน ซึ่งท่ามกลางวิธีต่อรองต่างๆ ผู้เปลี่ยนศาสนาไม่ได้ลดความเคร่งครัดของศาสนาคริสต์ลงแต่อย่างใดและเมื่อเวลาผ่านไปผู้เปลี่ยนศาสนาสามารถชักนำให้สมาชิกในครอบครัวบางส่วนหรือเกือบทุกคนเปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์

ส่วนบทบาทของคริสตจักรในภายใต้*สภาวะสมัยใหม่*พบว่า คริสตจักรได้เข้าไปเป็นทางเลือกใหม่และครอบครัวใหม่ เพื่อชดเชยสิ่งที่ขาดหายไปจากครอบครัว เช่น ความรักความอบอุ่น การชี้แนะทิศและปรัชญาการดำรงชีวิต เป็นต้น นอกจากนี้ คริสตจักรยังมีลักษณะ “ครอบครัวคริสตจักรสมัยใหม่” ที่ไม่หยุดนิ่งและปรับตัวรองรับการเปลี่ยนแปลงของสมาชิกและสังคมสมัยใหม่

คำสำคัญ: ครอบครัวสมัยใหม่, ความเชื่อ อำนาจ และความสัมพันธ์ในครอบครัว, การเปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์, ครอบครัวคริสตจักรสมัยใหม่

Thesis Title	Modern Family and Christian Conversion in Bangkok Metropolitan Region
Author	Miss Duangdaw Chaiya
Degree	Master of Arts
Department/Faculty/University	Social Research Faculty of Sociology and Anthropology Thammasat University
Thesis Advisor	Assistant Professor Dr.Nalinee Tantuvanit
Academic Years	2014

ABSTRACT

The major research issue is the pattern of modern family. The phenomenon of Christian conversion of the family members is a case study of changes and power relation/negotiation of family. This research employs a qualitative method. The sample group is composed of 21 Protestant Christian who have converted for more than 10 years. Concepts used in this study include; religious and modernity, pattern of modern family, modern family and religious commitment, and religious conversion.

Under the Modernity, traditional family is not completely collapsed. Most families have both traditional and modern elements. Culture and tradition related to major religion of family still played an important role as the remaining common area of the family. The family religious and believes do not have direct influence on the members' conversion because family members had some questions against religion and belief of family leading to openness to Christianity.

However, the cultural and traditional practices of major religion of the family do play important roles as the family members convert to Christian. The converts use cultural and traditional practices as ground for revelation of their convert and negotiation. Methods revelation include 1) immediate informing without any intention on concealing due to mutual living and good relationship 2) concealing due

to bad attitude of influencing person in the family towards Christianity and Christians 3) disability to inform immediately due to long distance relationship and fear of resistance and 4) avoiding of straight informing in order to evaluate the acceptance of family. The decision to choose formats of disclosure belongs to family relationships and level of authority within the family.

Typically, parents apply religious beliefs, tradition and rite such as ancestor worship which is contrary with the Christianity beliefs code of conduct. Moreover, parents always set the above mentioned as the condition for family members regulation. By doing so, the parents are able to maintain their authority and influence upon the family members. Nevertheless, under that condition the covert bring into negotiation. The processes of negotiation include 1) showing the benefits of being Christians 2) behaving beneficially to the family 3) avoiding any ceremony related to paying respect to any icon 4) having never given up on belief towards Christianity 5) reducing reliability of major religion and belief of family 6) avoiding all situations that may lead to conflict and 7) introducing other family members to Christian community. During performing these negotiation methods, convert did not reduce the strictness of Christianity and convert was finally able to induce some or all family members to convert to Christianity.

For the roles of Christendom under modernity, it was found that Christendom became the modern alternative and modern family compensating those missing from the family, for example, love and warmth, life direction and philosophy of living, etc. Moreover, Christendom also had the characteristic of “Modern Family Church” that was always developed and adjusted to deal with changing of members and modern society.

Keywords: modern family, believes authority and family relationships, Christian conversion, modern family church

กิตติกรรมประกาศ

การเริ่มต้นคิดหัวข้อทำวิทยานิพนธ์เป็นสิ่งที่ทำให้ผู้วิจัยคิดหนักไม่น้อย เนื่องจากมีหลายเรื่องที่น่าสนใจศึกษา แต่เมื่อมองถึงความเป็นไปได้ในการศึกษา ซึ่งประกอบไปด้วยความสนใจอย่างแท้จริงในหัวข้อที่ศึกษา วิธีการเข้าถึงกลุ่มตัวอย่าง เวลาที่ใช้ในการศึกษา และสิ่งสำคัญไม่น้อยคือความสุขและองค์ความรู้ใหม่ๆ ที่จะได้รับจากการศึกษาในครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงเลือกที่จะทำหัวข้อที่ใกล้ตัวคือ ประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์ของสมาชิกในครอบครัว เนื่องจากผู้วิจัยเป็นคนหนึ่งที่เปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์และเข้าถึงกลุ่มตัวอย่างในคริสตจักรได้ง่าย บวกกับประสบการณ์ของผู้วิจัยและพี่น้องคริสเตียนในคริสตจักร ทำให้ผู้วิจัยตัดสินใจเดินทางทำวิทยานิพนธ์ในประเด็นดังกล่าว โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างที่พักอาศัยหรือมีภูมิลำเนาอยู่ในกรุงเทพฯ และปริมณฑลในช่วงที่เปลี่ยนไปนับถือศาสนา

ผู้วิจัยสามารถพูดได้ว่าการศึกษาประเด็นที่เกี่ยวข้องกับครอบครัวและการเปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์ในครอบครัวสมัยใหม่หรือครอบครัวในสังคมเมืองนั้น ยังไม่มีการศึกษาก่อนหน้านี้มากนัก ส่วนใหญ่จะเป็นการศึกษาในครอบครัวในกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีสมาชิกในครอบครัวเปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์และการศึกษาที่เจาะจงไปยังกระบวนการเปลี่ยนศาสนาของผู้เปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์ อย่างไรก็ตาม การศึกษาดังกล่าวได้ถูกนำมาเป็นพื้นฐานสำคัญในการศึกษาของผู้วิจัย เช่นเดียวกับการศึกษาในครั้งนี้ที่อาจเป็นข้อมูลหนึ่งที่น่าไปใช้เป็นพื้นฐานการวิจัยในอนาคตไม่มากนัก

การศึกษาในครั้งนี้คงไม่สามารถสำเร็จลุล่วงไปได้หากไม่ได้รับความช่วยเหลือจากพี่น้องคริสเตียนในคริสตจักรที่สละเวลาแบ่งปันประสบการณ์ หลายครั้งผู้วิจัยได้รับความหวังจากการแบ่งปันประสบการณ์ต่างๆ ขอบคุณพี่บอนนี่ที่เริ่มต้นจุดประกายความคิด ขอบคุณพี่หอมสุทิติ์เสนอแนะประเด็นที่ควรศึกษาและอนุญาตให้ทำการศึกษา ขอบคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นลินี ตันธุนิตย์ ที่ช่วยแนะนำบทความที่สามารถนำมาใช้เป็นฐานในการศึกษา ทั้งยังช่วยจัดระบบความคิดและดึงข้อสรุปสำคัญจากผลการศึกษา ผู้วิจัยคิดว่าการได้ที่ปรึกษาที่มีความเชี่ยวชาญและรอบรู้ในเรื่องที่นักศึกษาน่าสนใจเป็นสิ่งที่ดีแล้วแต่การได้ที่ปรึกษาที่สามารถจุดประกายความคิดเพื่อไปสู่ข้อสรุปของวิทยานิพนธ์นั้นเป็นสิ่งที่ดียิ่งกว่า ไม่เกินไปนักหากจะชื่นชมว่าในความเห็นของผู้วิจัย ดร.นลินี เป็นคนที่มีทั้งสองอย่าง ขอบพระคุณกรรมการวิทยานิพนธ์ทุกท่าน ได้แก่ อาจารย์ ดร.จันทน์ เจริญ ศรี อาจารย์ ดร.ทรงสิริ พุทธงชัย และอาจารย์ ดร.ขวัญชีวัน บัวแดง ที่ให้ข้อเสนอแนะในหลายประเด็นที่ผู้วิจัยหลงลืมไปและช่วยการศึกษาครั้งนี้เป็นประโยชน์แก่การศึกษาวิจัยในอนาคต ขอบคุณพี่น้อย พี่วิชัย และ

น้องหนึ่งที่ทำให้ความเป็นกันเองและคำแนะนำดีๆ ตั้งแต่เริ่มเรียนจนกระทั่งจบการศึกษาสิ่งที่ยากสำหรับผู้วิจัยคือการทำงานไปด้วยเรียนปริญญาโทไปด้วย แต่ปฏิเสธไม่ได้ว่าการทำงานได้ให้ประสบการณ์ที่มีคุณค่าหลายประการ โดยเฉพาะการสร้างเครือข่ายทางสังคมที่ได้ประโยชน์ต่อผู้วิจัยในอนาคต แม้หลายครั้งได้นำมาสู่ความเครียดระหว่างที่เรียนและทำวิทยานิพนธ์ แต่ก็ได้รับความอนุเคราะห์จากเจ้านายคือ คุณรักชัย เร่งสมบูรณ์ และคุณสุดใจ พรหมเกิด ที่ให้เวลาในการเรียนและเงินเดือนที่เพียงพอต่อการศึกษาและดำรงชีวิต

ขอบคุณพ่อกับแม่ที่เข้าใจเหตุผลที่ทำให้การทำวิทยานิพนธ์ล่วงเลยมาถึง 2 ปี ทั้งที่ควรเสร็จลงได้ในหนึ่งปีครึ่ง ขอบใจคุณลุงที่ให้กำลังใจเสมอในเวลาที่ยากลำบาก และสำคัญสุดๆ **ขอบคุณพระเจ้า**ที่ให้ “ความหวัง” และ “เส้นทางใหม่ๆ” ในเวลาที่ต้องการทางออก

นางสาวดวงดาว ไชยา

มีนาคม 2558

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	(1)
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	(3)
กิตติกรรมประกาศ	(5)
สารบัญตาราง	(11)
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์การศึกษา	7
1.3 ขอบเขตการศึกษา	7
บทที่ 2 แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	9
2.1 การศึกษาประวัติศาสตร์ครอบครัวในยุคเริ่มแรก	10
2.2 แนวคิดภาวะสมัยใหม่ในด้านศาสนา/ความเชื่อ และในด้านทางสังคม	11
2.2.1 ภาวะสมัยใหม่ในด้านศาสนา/ความเชื่อ	11
2.2.2 ภาวะสมัยใหม่ในด้านสังคม	18
2.3 รูปแบบครอบครัวสมัยใหม่ (Modern family)	22
2.3.1 การเกิดขึ้นของสถาบันทางสังคมที่เข้ามาทำหน้าที่แทนครอบครัว	23
2.3.2 ความเป็นปัจเจกชนนิยมในครอบครัว (Individualism)	23
2.3.3 ความผูกพันระหว่างคนในครอบครัวลดน้อยลง	25
2.3.4 วัฒนธรรมและประเพณีดั้งเดิมของครอบครัวถูกละเลย	26
2.3.5 การเกิดครอบครัวรูปแบบใหม่	27

2.4	ครอบครัวสมัยใหม่กับการยึดมั่นในศาสนาและการเปลี่ยนศาสนา	29
2.4.1	ครอบครัวสมัยใหม่กับความยึดมั่นในศาสนา	29
2.4.2	สภาพแวดล้อมทางศาสนาที่ร่ายล้อมครอบครัวสมัยใหม่	32
2.4.3	การเปลี่ยนศาสนาและปฏิกิริยาของครอบครัวสมัยใหม่	33
2.5	การศึกษาเกี่ยวกับครอบครัวสมัยใหม่กับการเปิดเผยตัวตนและการต่อรอง	38
2.5.1	ครอบครัวอยู่ในลำดับสุดท้ายของการเปิดเผยตัวตน	39
2.5.2	การเปิดเผยตัวตนอยู่ในลักษณะการทำให้รู้น้อยที่สุดหรือรู้ซ้ำที่สุด	40
2.5.3	ครอบครัวมีระดับของการยอมรับและไม่ยอมรับหลังการเปิดเผยตัวตน	41
2.5.4	การต่อรองเพื่อคงความสัมพันธ์กับคนในครอบครัว	42
2.5.5	ความสัมพันธ์และทัศนคติที่ดีของคนในครอบครัวมีผลต่อการยอมรับ	42
บทที่ 3 วิธีการวิจัย		44
3.1	กลุ่มตัวอย่างและพื้นที่การศึกษา	44
3.2	การเก็บรวบรวมข้อมูล	45
3.3	ประเด็นคำถามในการสัมภาษณ์	48
3.3.1	ประเด็นการสัมภาษณ์ช่วงที่ 1 เพื่อสำรวจข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง	48
3.3.2	ประเด็นในการสัมภาษณ์ช่วงที่ 2 การสัมภาษณ์เชิงลึก	49
บทที่ 4 พลวัตของครอบครัวสมัยใหม่		53
4.1	ข้อมูลพื้นฐานของผู้เปลี่ยนศาสนา	53
4.2	ชีวิตในครอบครัวสมัยใหม่ของผู้เปลี่ยนศาสนา	54
4.2.1	โครงสร้างครอบครัวเปลี่ยนแปลงไม่คงที่ตามเงื่อนไขที่เข้ามากระทบชีวิต	54
4.2.2	รูปแบบการเลี้ยงดูที่สะท้อนถึงการลดอำนาจในการควบคุมลูก/หลาน	55
4.2.3	ความสัมพันธ์ระหว่างคนในครอบครัวขึ้นอยู่กับเงื่อนไขของความแตกต่าง	84
	ในด้านความต้องการ ความคาดหวัง บทบาทหน้าที่ และระยะทางที่ห่างกัน	

บทที่ 5 เส้นทางการเปลี่ยนศาสนาในครอบครัวสมัยใหม่	86
5.1 พื้นฐานทางศาสนาในครอบครัวของผู้เปลี่ยนศาสนา ก่อนการเปลี่ยนศาสนา	87
5.1.1 การยึดมั่นในพิธีกรรมหรือประเพณีทางศาสนาในรุ่นพ่อแม่มีแนวโน้มถดถอย	87
5.1.2 การตั้งคำถามของคนรุ่นลูกต่อความเชื่อทางศาสนาและการดำรงชีวิต	94
5.2 เริ่มต้นเปลี่ยนเส้นทางศาสนา	96
5.2.1 จุดเริ่มต้นที่ทำให้รู้จักศาสนาคริสต์	96
5.2.2 เงื่อนไขที่นำไปสู่การเปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์	105
5.3 การเปิดเผยและปฏิภิกิริยาภายในครอบครัวต่อการเปลี่ยนศาสนา	118
5.3.1 รูปแบบการเปิดเผยการเปลี่ยนศาสนาต่อครอบครัว	118
5.3.2 ปฏิภิกิริยาแรกของครอบครัวในช่วงเริ่มต้นเปลี่ยนศาสนา	125
5.3.3 ความพยายามในการทำให้ครอบครัวยอมรับการเปลี่ยนศาสนา	136
5.4 ปฏิภิกิริยาของครอบครัวหลังการเปลี่ยนศาสนามาเป็นเวลานาน	157
5.4.1 ยอมรับการเปลี่ยนศาสนาในช่วงแรก แต่ไม่ต้องการเปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์ ในเวลาต่อมา	157
5.4.2 ยอมรับการเปลี่ยนศาสนาในช่วงแรก และเปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์ เป็นบางส่วนในเวลาต่อมา	160
5.4.3 ยอมรับการเปลี่ยนศาสนาในช่วงแรก และเปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์ เป็นส่วนใหญ่ในเวลาต่อมา	164
5.4.4 ไม่ยอมรับการเปลี่ยนศาสนาในช่วงแรก และไม่ต้องการเปลี่ยนไปนับถือ ศาสนาคริสต์ในเวลาต่อมา	165
5.4.5 ไม่ยอมรับการเปลี่ยนศาสนาในช่วงแรก แต่เปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์ เป็นบางส่วนในเวลาต่อมา	174
5.5 คริสตจักรในฐานะครอบครัวใหม่	177
5.5.1 ครอบครัวคริสตจักร	180
5.5.2 ครอบครัวคริสตจักรสมัยใหม่	188
บทที่ 6 สรุปผลและอภิปรายผลการวิจัย	191
6.1 ลักษณะก้ำกึ่งและความหลากหลายของครอบครัวสมัยใหม่	192

6.2	อำนาจ อุดมการณ์ ความเชื่อในครอบครัวสมัยใหม่	198
6.3	ครอบครัวสมัยใหม่กับการเผชิญการเปลี่ยนแปลงอุดมการณ์ ศาสนาและความเชื่อ ของสมาชิกในครอบครัว	201
6.4	คริสตจักรในฐานะสถานที่ชดเชยการขาดหายไปของอุดมการณ์ ศาสนาและความเชื่อ ในครอบครัวสมัยใหม่	211
	รายการอ้างอิง	220
	ภาคผนวก	225
	ภาคผนวก ก ข้อมูลพื้นฐานกลุ่มตัวอย่างทั้ง 21 คน	226
	ภาคผนวก ข ข้อมูลพื้นฐานด้านครอบครัวและศาสนาของกลุ่มตัวอย่างที่ครอบครัว ไม่ต่อต้านภายหลังการเปลี่ยนศาสนา	233
	ภาคผนวก ค ข้อมูลพื้นฐานด้านครอบครัวและศาสนาของกลุ่มตัวอย่างที่ครอบครัว ต่อต้านน้อยภายหลังการเปลี่ยนศาสนา	235
	ภาคผนวก ง ข้อมูลพื้นฐานด้านครอบครัวและศาสนาของกลุ่มตัวอย่างที่ครอบครัว ต่อต้านมากภายหลังการเปลี่ยนศาสนา	238
	ประวัติผู้วิจัย	241

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	ข้อมูลพื้นฐานกลุ่มตัวอย่างทั้ง 21 คน ประกอบไปด้วยชื่อ อายุ ภูมิลำเนา รูปแบบครอบครัว อาชีพพ่อแม่ อาชีพ สถานภาพ การศึกษา ระยะเวลาที่เปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์ ช่วงชีวิตที่เปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์ และความเชื่อหลักของครอบครัว	226
2	ข้อมูลพื้นฐานด้านครอบครัวและศาสนาของกลุ่มตัวอย่างที่ครอบครัวไม่ต่อต้านภายหลังการเปลี่ยนศาสนา	233
3	ข้อมูลพื้นฐานด้านครอบครัวและศาสนาของกลุ่มตัวอย่างที่ครอบครัวต่อต้านน้อยภายหลังการเปลี่ยนศาสนา	235
4	ข้อมูลพื้นฐานด้านครอบครัวและศาสนาของกลุ่มตัวอย่างที่ครอบครัวต่อต้านมากภายหลังการเปลี่ยนศาสนา	238

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ความสนใจในศาสนาคริสต์ของผู้วิจัยเริ่มต้นตั้งแต่เรียนในระดับชั้นประถมศึกษา ซึ่งในขณะนั้นมีมิชชันนารีมาประกาศเรื่องราวพระเจ้าที่โรงเรียน จำได้ว่ามิชชันนารีกลุ่มนี้ได้แจกหนังสือเกี่ยวกับ *การทรงสร้างของพระเจ้า มนุษย์คู่แรกที่ล้มลงในบาป การตายไถ่บาปของพระเยซู* ด้วยความสนใจและอยากได้ของฟรีทำให้ตัดสินใจเขียนจดหมายไปขอหนังสือมาอ่านเพิ่มเติม แต่เนื่องจากยังส่งจดหมายไม่เป็นจึงไปปรึกษาพ่อกับแม่ ปฏิกริยาที่ได้กลับมาตอนนั้นคือ “ห้าม” ผู้วิจัยไม่ให้เข้าไปยุ่ง เพราะยังเป็นเด็ก ตอนนั้นผู้วิจัยรู้สึกขัดใจเล็กน้อยแต่ก็เชื่อฟังและไม่ได้ส่งจดหมายไป เมื่อเข้าสู่มัธยมศึกษาตอนต้น มีเพื่อนสนิทคนหนึ่งในห้องที่เคยไปโบสถ์ได้มาเล่าเรื่องราวพระเจ้าและสิ่งที่เกิดขึ้นภายในโบสถ์ แม้เพื่อนคนนั้นไม่ได้เปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์แต่ได้ถ่ายทอดเรื่องราวต่างๆ จนผู้วิจัยฟังแล้วรู้สึกประทับใจสังคมที่โบสถ์มาก จึงตั้งใจจะไปโบสถ์ในวันอาทิตย์กับเพื่อนอีกคนที่เรียนห้องเดียวกัน แต่เมื่อไปขออนุญาตพ่อกับแม่ สิ่งที่ตอบกลับมาคือ *ห้าม* เพราะคนทั้งบ้านนับถือศาสนาพุทธ ตอนนั้นเข้าใจว่าพ่อแม่เป็นห่วงไม่อยากให้เดินทางไปไหนไกลๆ และมารู้ทีหลังว่าเพื่อนอีกคนที่ตั้งใจจะไปโบสถ์ด้วยกันได้เปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์และเอาสร้อยกางเขนมาห้อยคอ เมื่อเข้าชั้นเรียนพระพุทธศาสนา เพื่อนคนดังกล่าวเดินไปบอกอาจารย์ว่าได้เปลี่ยนเป็นคริสเตียนแล้ว คำพูดของอาจารย์และเพื่อนในห้องคือ “จะเปลี่ยนทำไม” และมีปฏิกริยาอีกหลายอย่างที่แสดงถึงการไม่เห็นด้วย จากนั้นเป็นต้นมาผู้วิจัยจึงไม่สนใจที่จะไปโบสถ์หรือสนใจเรื่องราวของศาสนาคริสต์อีกเลย เพราะรู้สึกไม่ดีกับปฏิกริยาของคนรอบข้าง

เมื่อผู้วิจัยเข้าเรียนในระดับปริญญาตรีปีที่ 2 เรื่องราวของศาสนาคริสต์ได้เข้ามาในชีวิตอีกครั้ง ผู้วิจัยได้พบกับเพื่อนของเพื่อนที่เรียนอยู่อีกคณะและมีโอกาสอยู่หอพักเดียวกันระยะหนึ่ง เพื่อนคนดังกล่าวเล่าเรื่องราวพระเจ้าให้ฟัง ตอนนั้นเพียงแคร์ับฟังแต่ไม่ได้สนใจมากนัก เนื่องจากเพื่อนหลายคนได้พูดถึงประสบการณ์ที่ไม่ดีต่อคริสเตียน เช่น ชอบมาชวนให้ไปโบสถ์ มาทำกิจกรรมที่ห้องโดยที่เขาไม่เต็มใจ เป็นต้น แม้ผู้วิจัยมองว่าไม่ได้เป็นประสบการณ์ที่เลวร้ายแต่ไม่ได้พูดโต้แย้ง ประกอบกับตอนนั้นเริ่มรู้สึกไม่ชอบวิธีการประกาศของคริสเตียน และยังจำประสบการณ์ในวัยเด็กผ่านไประหว่างหลายสัปดาห์ผู้วิจัยได้พบกับเพื่อนคริสเตียนคนดังกล่าวอีกครั้งที่ห้องสมุดมหาวิทยาลัย คราวนี้

เขาชวนไปกลุ่มแคร์¹ ที่ตึกกิจกรรมนักศึกษา วันนั้นผู้วิจัยไม่ติดธุระจึงลงไปดู และพบว่าคริสเตียนกลุ่มนี้ไม่ได้เป็นกลุ่มใหญ่อะไรมากนัก รู้ทีหลังว่าเป็นกลุ่มย่อยของกลุ่มใหญ่อีกที สิ่งที่ได้เจอในวันนั้นคือ มีเด็กๆ ระดับประถมศึกษามาด้วยประมาณ 3 คน คริสเตียนกลุ่มนี้ร้องเพลงเสียงดังมาก ผู้วิจัยรู้สึกตลกกับการกระทำของพวกเขาหลายอย่าง แต่ด้วยความรู้สึกรู้สึกที่ว่าคนกลุ่มนี้เป็นมิตรจึงไม่ได้รังเกียจ แต่หลังจากที่กลับจากกลุ่มแคร์ ผู้วิจัยรู้สึกดีอย่างบอกไม่ถูก รู้สึกว่าตนเองมีความหวัง ไม่เหงาแม้อยู่คนเดียว และรู้สึกได้รับความรักจากคนที่เรามองไม่เห็น ตอนนั้นพยายามคิดว่าเกิดอะไรขึ้น คิดว่าตนเองไม่มีเหตุผลเอาเสียเลย เชื้ออะไรง่าย ๆ ได้อย่างไร แต่แม้จะคิดแบบนั้นความรู้สึกที่ดีก็ยังมีอยู่ นั่นเป็นสาเหตุที่ทำให้ผู้วิจัยไปที่โบสถ์และตัดสินใจรับเชื่อ² ในเวลาต่อมา

หลังจากผู้วิจัยตัดสินใจเชื่อพระเจ้าไม่ถึง 5 เดือน ความเชื่อยังไม่เข้มแข็งมากนัก แต่ได้ตัดสินใจบอกพ่อกับแม่ผ่านการเขียนการ์ดอวยพร ซึ่งในข้อความที่เขียนระบุว่า “ขอพระเจ้าปกป้องคุ้มครองพ่อกับแม่” ตามด้วยการโทรศัพท์ไปบอกว่าได้เปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์แล้ว สาเหตุที่ผู้วิจัยมีความกล้ามากกว่าตอนเป็นเด็กนั้น อาจเนื่องมาจากอยู่ห่างจากครอบครัวและมีสังคัมคริสเตียนคอยให้กำลังใจ อย่างไรก็ตามสิ่งที่ตามมาหลังจากการตัดสินใจบอกพ่อกับแม่คือ แม่ตามมาที่กรุงเทพฯ และไปดูที่โบสถ์ ด้วยความเป็นห่วงว่าลูกสาวจะถูกหลอก จำได้ว่าพยายามพูดเรื่องราวพระเจ้าให้แม่ฟังด้วยความสุภาพมากที่สุด แต่ด้วยเหตุที่แม่ยึดมั่นในศาสนาพุทธมาก จึงพยายามพูดให้ผู้วิจัยกลับไปนับถือศาสนาพุทธ ไม่เพียงเท่านั้น ได้มารู้ทีหลังว่าพ่อซึ่งปกติเป็นคนไม่ค่อยพูดได้บอกกับแม่ว่ารู้สึกอายที่จะบอกคนอื่นว่าผู้วิจัยได้เปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์ ทำให้พ่อเป็นคนเดียวที่ผู้วิจัยไม่สามารถพูดเรื่องราวพระเจ้าให้ฟังได้ เพราะท่านมักจะพูดสวนกลับมาว่า “พระเจ้าไม่มีจริง ถ้ามีจริงออกมาให้เห็นสิ” นอกจากนี้ พี่สาวของผู้วิจัยก็มักจะพูดว่า “พระเจ้าตายแล้ว” ไม่แน่ใจว่าไปจำแนวคิดของ

¹ กลุ่มแคร์ (Care group) คือ การประชุมระดับกลุ่มย่อยที่เล็กที่สุด มีสมาชิกประมาณ 5-10 คน คริสตจักรหลายที่เรียกว่า *กลุ่มเซลล์* ในความหมายเดียวกัน โดยลักษณะการรวมตัวของสมาชิกเป็นกลุ่มแคร์อาจขึ้นอยู่กับบริบทชีวิต เช่น เป็นนักศึกษา คนทำงาน คนจีน ตำแหน่งหน้าที่การงาน ฯลฯ หรือแบ่งตามพื้นที่ที่อยู่อาศัย เช่น ถนน ซอย แขวง/ตำบล เขต/อำเภอ ฯลฯ โดยกลุ่มแคร์จะอยู่ภายใต้การดูแลของผู้นำที่เรียกว่า *หัวหน้าแคร์* และในกลุ่มจะมีพี่เลี้ยงที่ทำหน้าที่ดูแลสมาชิกในกลุ่ม

² รับเชื่อ คือ การยอมรับด้วยปาก และประกาศต่อหน้าผู้อื่นว่าต้องการเดินติดตามพระเจ้า ตัดขาดกับความเชื่อเดิม และยอมให้พระเจ้าเข้ามาเป็นเจ้าชีวิต ซึ่งจะประกอบไปด้วยท่าทีในใจและการแสดงออก ได้แก่ เป็นความรู้สึกเสียใจในความบาปของตนต่อพระเจ้า รู้สึกเกลียดชังความบาป ยอมสารภาพบาปของตนต่อพระเจ้า หันหลังให้กับการทำบาปที่เคยทำ ชดใช้สิ่งที่เคยทำผิดไปต่อผู้อื่น และยอมให้พระเจ้าเป็นเจ้าเหนือชีวิต

นิชเข้ามาหรือไม่ และน้องสาวที่ผู้วิจัยสามารถชวนไปโบสถ์ในเวลาต่อมานั้นก็ไม่อยากเปลี่ยนมานับถือศาสนาคริสต์ เพราะกลัวพ่อแม่จะต่อต้านเช่นเดียวกับที่เกิดขึ้นกับผู้วิจัย เมื่อผ่านไป 12 ปี นับตั้งแต่ผู้วิจัยได้เปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์ คนในครอบครัวไม่มีใครพูดถึงหรือยินดีรับฟังเรื่องราวพระเจ้า สิ่งที่ผู้วิจัยทำได้คือ การทำหน้าที่ความเป็นลูกให้ดีที่สุดและพูดกับคนในครอบครัวว่า “ถ้ามีปัญหาอะไรลองอธิษฐานกับพระเจ้าดู” หรือเล่าเรื่องที่พระเจ้าอวยพรให้ฟังบ้าง ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นการพูดผ่านทางโทรศัพท์ เพราะช่วยลดความขัดแย้งได้ดีกว่าการพูดต่อหน้า

ประสบการณ์ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นภายในครอบครัวหลังจากเปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์ไม่ได้เกิดขึ้นกับผู้วิจัยเพียงคนเดียว แต่คริสเตียนหลายคนและผู้วิจัยรู้จักต่างก็มีประสบการณ์ความขัดแย้งเกิดขึ้นในจากครอบครัวหลังจากที่เปลี่ยนศาสนา ทั้งที่รุนแรงและไม่รุนแรง เช่น ตาล เป็นคนกรุงเทพฯ อยู่ในครอบครัวฐานะดี เมื่อพ่อแม่รู้ว่าตาลไปโบสถ์กับเพื่อนที่มหาวิทยาลัยและออกไปรับเชื่อ ตาลถูกตีและถูกบังคับให้ไปบวชชีพราหมณ์ จากนั้นตาลไม่ได้ไปโบสถ์อีกเลย เช่นเดียวกับ นว อยู่ในครอบครัวคนจีนฐานะปานกลางในกรุงเทพฯ คุณแม่เคยมีประสบการณ์ที่ไม่ดีกับคริสเตียน เพราะเคยเห็นคริสเตียนทุบรูปปั้นเจ้าแม่กวนอิม พี่สาวของนาได้เปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์ก่อนและชักชวนนาให้เปลี่ยนตาม สิ่งทั้งที่สองคนได้รับจากครอบครัว คือ ถูกแม่ตีอย่างหนัก ตัดค่าขนม ถูกพี่ชายตบจนสลบเพราะไม่อยากให้ไปร่วมกิจกรรมที่โบสถ์ แต่ทั้งสองคนยังคงเชื่อพระเจ้าจนกระทั่งครอบครัวยอมรับ พี่หน่อย เป็นคนกรุงเทพฯ ครอบครัวฐานะดีและมีหน้ามีตาในสังคม หลังจากที่เปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์ไม่ยอมบอกครอบครัวได้แต่แอบไปร่วมกิจกรรมที่โบสถ์ เมื่อแม่รู้พี่หน่อยไม่มีความเป็นส่วนตัวเลย เพราะแม่คอยเช็คว่าอยู่ไหนแอบไปโบสถ์หรือไม่ แต่พี่หน่อยก็อดทนจนทำให้แม่ยอมรับ และพี่ต่าย เป็นเด็กภาคใต้ อยู่ในครอบครัวเกษตรกร หลังจากเปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์ถูกพ่อแม่ห้ามไม่ให้ไปโบสถ์และถูกบังคับให้ไปอยู่ที่พักในสวนป่า แต่ไม่ได้อยู่อย่างลำบากมากนัก พี่ต่ายฉวยโอกาสในช่วงที่แม่พาออกไปซื้อของแอบหนีไปโทรหาคนที่โบสถ์ให้มาช่วย การต่อต้านของพ่อแม่น้อยลงเมื่อพี่ต่ายมาเรียนปริญญาตรีที่กรุงเทพฯ และเริ่มยอมรับการเปลี่ยนศาสนาของลูกเมื่อเห็นว่าพี่ต่ายสามารถหาเงินส่งตัวเองจนจบปริญญาตรีเกินความคาดหวังของพ่อแม่ ปัจจุบันพ่อและแม่ของพี่ต่ายนับถือศาสนาคริสต์อยู่ที่ต่างจังหวัด กรณีของ ตาล และ นว เป็นตัวอย่างการต่อต้านการเปลี่ยนศาสนาในระดับรุนแรงจากคนในครอบครัว ส่วน พี่หน่อย และ พี่ต่าย เป็นตัวอย่างการต่อต้านที่แม้ว่าไม่มีความรุนแรง แต่ทั้งสองถูกจำกัดเสรีภาพในการทำกิจกรรมที่โบสถ์และการใช้ชีวิตประจำวัน

แม้ประเทศไทยเข้าสู่ยุคสมัยใหม่ตั้งแต่ปี พ.ศ.2500 และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 มาตรา 37 มีบทบัญญัติให้ประชาชนมีสิทธิเสรีภาพในการนับถือศาสนา และได้รับการคุ้มครองไม่ให้ถูกละเมิดสิทธิในการนับถือศาสนา แต่ในระดับหน่วยย่อยทางสังคมอย่างครอบครัว กลับพบว่า บุคคลไม่มีอิสระในการนับถือศาสนามากนัก โดยเฉพาะการเปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์

ที่แนวปฏิบัติทางศาสนาและหลักคำสอนส่วนใหญ่ตรงข้ามกับความเชื่อในศาสนาหลักของสังคมไทยอย่างศาสนาพุทธ และนั่นอาจเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ความขัดแย้งในครอบครัวเกิดขึ้นได้ง่าย เช่นกรณีของผู้วิจัยเอง สาเหตุหนึ่งที่ทำให้พ่อแม่ไม่ยอมให้เปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์คือ กลัวว่าผู้วิจัยไม่เคารพบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว ซึ่งรวมถึงพ่อแม่เมื่อท่านเสียชีวิตลง ในช่วงแรกของการเปลี่ยนศาสนา เมื่อผู้วิจัยกลับต่างจังหวัดแม่มักจะบอกให้ผู้วิจัยไปไหว้รูปยายที่เสียชีวิตไปแล้ว เมื่อผู้วิจัยปฏิเสธเพราะถูกสอนว่าไม่ให้ไหว้รูปเคารพ แม่มักจะโกรธทันที เพราะเข้าใจว่าผู้วิจัยไม่เคารพผู้มีพระคุณเสียแล้ว ทำให้ผู้วิจัยคิดว่า การเปลี่ยนศาสนาของผู้วิจัยกลายเป็นภัยต่อความเชื่อและแนวปฏิบัติชุดเดิมของครอบครัว เพราะจุดยืนหรือทัศนคติของผู้วิจัยที่มีต่อบุคคลและวัตถุสิ่งของที่เกี่ยวข้องกับศาสนาเดิมได้เปลี่ยนไปอย่างสิ้นเชิง แต่เมื่อผู้วิจัยยอมทำบางอย่างที่ไม่ขัดกับความเชื่อทางศาสนาของครอบครัวมากนัก มักจะไม่เกิดความขัดแย้ง อาทิ ไปวัดเป็นเพื่อนแม่เพื่อไปวางดอกไม้ที่รูปของยายซึ่งติดไว้ตรงทางเข้าโบสถ์แต่ผู้วิจัยจะไม่ไหว้ การกระทำของผู้วิจัยเป็นเหมือนการต่อรองเพื่อลดความขุ่นเคืองใจกับคนในครอบครัว ในขณะที่เดียวกันก็ไม่ขัดกับหลักความเชื่อในศาสนาคริสต์

จากประสบการณ์ที่เกิดขึ้นกับครอบครัวภายหลังการเปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์ ทำให้ผู้วิจัยเกิดความสนใจที่จะศึกษาประเด็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในครอบครัว หลังจากที่มีสมาชิกในครอบครัวเปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์ ซึ่งจากการค้นคว้างานวิจัยในประเทศไทยในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับครอบครัวกับการเปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์ พบว่า ส่วนใหญ่เป็นการศึกษาในกลุ่มชาติพันธุ์ที่ได้รับผลกระทบจากเข้ามาของภาวะสมัยใหม่ แต่ยังไม่มีการศึกษาในครอบครัวสังคมเมือง ซึ่งเป็นลักษณะของครอบครัวสมัยใหม่ อาทิ การศึกษาของเสมอชัย พูลสุวรรณ (2544) ขวัญชีวัน บัวแดง (2546) และประสิทธิ์ ลีปรีชา (2546)

การศึกษาของเสมอชัย พูลสุวรรณ (2544) เรื่อง *ลาวโชนักกับคริสต์ศาสนา* ที่ศึกษากระบวนการประกาศศาสนาคริสต์ในหมู่บ้านลาวโชนัก ตำบลลำลูกบัว อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม เพื่อศึกษาผลกระทบของการนับถือศาสนาคริสต์ต่อความสัมพันธ์เครือญาติที่อยู่ภายใต้การนับถือผีเดียวกัน ผลการศึกษาของเสมอชัยทำให้เห็นถึงความเข้มแข็งของระบบครอบครัว เครือญาติ และคนในชุมชนที่สะท้อนผ่านประเพณี *เสนเรือน* ซึ่งเป็นพิธีกรรมที่ยึดโยงลูกหลานกับพ่อแม่และญาติพี่น้องที่ตายแล้ว ดังนั้น การเปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์ที่ต้องมีการละทิ้งพิธีเคารพบรรพบุรุษจึงเป็นเรื่องที่ชาวบ้านรับไม่ได้ นั่นเป็นเหตุให้มิชชันนารีไม่สามารถเข้าไปสร้างชุมชนคริสเตียนที่มั่นคงในหมู่บ้านลาวโชนัก อย่างไรก็ตาม กลุ่มมิชชันนารีได้มีการประนีประนอมกับวัฒนธรรมเดิมของลาวโชนัก โดยพูดถึงการมีอยู่จริงของผีบรรพบุรุษที่สามารถอยู่ในดินแดนของพระเจ้าผ่านการเปิดทางของลูกหลานที่ยอมรับว่าพระเจ้านั้นมีอยู่จริง จึงกล่าวได้ว่า การยอมรับคริสต์ศาสนาของลาวโชนักไม่อาจตัดขาดจากคติการนับถือผีบรรพบุรุษแบบดั้งเดิม ต่อมาเป็นการศึกษาของขวัญชีวัน บัวแดง (2546, น.173-201)

เรื่อง การเปลี่ยนศาสนา: ความซับซ้อนของการแสดงตัวตนของคนกะเหรี่ยงทางภาคเหนือของประเทศไทย ที่ได้ศึกษาการเปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์ของชาวไทยภูเขาในหมู่บ้านกะเหรี่ยงสกอร์ว (ปกากะญอ) ที่มีอายุกว่า 200 ปี ในจังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษามี 4 ประเด็นสำคัญ ได้แก่ *ประเด็นแรก* การเปลี่ยนศาสนาเป็นการตัดสินใจระดับปัจเจก กล่าวคือ เป็นการเริ่มต้นของบุคคลใดบุคคลหนึ่งในครอบครัวเท่านั้น *ประเด็นที่สอง* สมาชิกในครอบครัวพยายามนับถือศาสนาเดียวกัน เพราะครอบครัวเป็นหน่วยการผลิตหลักของสมาชิก ก่อนการแต่งงานสามีภรรยาจึงมักตกลงกันว่าจะนับถือศาสนาใด *ประเด็นที่สาม* การเปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์เป็นเรื่องของการสร้างตัวตนใหม่ โดยสัญลักษณ์ที่เกี่ยวข้องกับผีเรือนจะถูกทำลายพร้อมๆ อำนวยในการควบคุมชีวิตตนเองได้เพิ่มขึ้น จากเดิมที่ต้องพึ่งพาผีเรือน และ*ประเด็นที่สี่* การเปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์ไม่ได้ทำให้เกิดการแบ่งแยกกลุ่มคนในชุมชน และไม่ได้เปลี่ยนความเชื่อและพิธีกรรมอย่างสิ้นเชิง เพราะผู้เปลี่ยนศาสนาสามารถเปลี่ยนศาสนากลับไปกลับมาระหว่างศาสนาคริสต์กับพุทธ ศาสนาคริสต์กับผีเรือน และผู้เปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์ยังคงเข้าร่วมพิธีกรรมและรับเอาสัญลักษณ์ของศาสนาอื่นมาไว้ในบ้าน และการศึกษาของประสิทธิ์ ลีปรีชา (2546, น. 236-242) เรื่อง *อัตลักษณ์ทางเครือญาติของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งท่ามกลางความทันสมัย* ที่ได้ศึกษาชุมชนม้งในบ้านแม่สา อำเภอมะริม จังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษาพบว่า นโยบายของรัฐบาลไทยที่ต้องการให้มีการเปลี่ยนชื่อ-นามสกุลเป็นภาษาไทยทั้งหมด รวมถึงการเข้ามาเผยแพร่ศาสนาคริสต์ขององค์กรศาสนาจากประเทศตะวันตก ได้ทำให้ระบบความสัมพันธ์และความเป็นอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ม้งที่ยึดโยงกับการมี*แซ่เดียวกัน* และ*พิธีกรรมเลี้ยงผีบรรพบุรุษ* เปลี่ยนแปลงไป เพราะการที่สมาชิกในกลุ่ม*แซ่*ที่นับถือผีเดียวกันได้เปลี่ยนนามสกุลเป็นภาษาไทยและหลายคนเปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์ มีนัยถึงการตัดขาดความเป็นพี่น้อง*แซ่เดียวกัน* เนื่องจากชาวม้งที่เปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์จะไม่เข้าร่วมหรือช่วยเหลือในพิธีกรรมของญาติพี่น้อง ขณะเดียวกันก็ไม่อยากให้ญาติพี่น้องเข้ามาเกี่ยวข้องกับพิธีกรรมทางศาสนาของตน จนนำไปสู่ความขัดแย้งและร้อยรัวระหว่างญาติพี่น้อง แต่ในเวลาต่อมา กลุ่มผู้*นาม้ง* คริสเตียนได้ลดความเข้มงวดลง โดยอนุญาตให้กลุ่มที่นับถือความเชื่อเดิมและกลุ่มคริสเตียนเข้าร่วมพิธีกรรมของกันและกัน อนุญาตให้ผู้*อาวุโส* ที่เป็นคริสเตียนสามารถนำพิธีศพของคนที่นับถือความเชื่อแบบเดิม รวมถึงยกเลิกข้อห้ามการรับประทานอาหารที่ใช้ในการประกอบพิธีกรรมแบบดั้งเดิม

การศึกษาของเสมอชัย ขวัญชีวัน และประสิทธิ์ มีจุดร่วมที่เหมือนกันคือ เดิมสมาชิกในครอบครัวและเครือญาติถูกยึดโยงด้วยความเข้มงวดในพิธีกรรมความเชื่อเกี่ยวกับผีบรรพบุรุษ แต่เมื่อ*ความเป็นสมัยใหม่*ได้เข้ามาในชุมชนได้ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงระบบความเชื่อและวัฒนธรรม และกลุ่มคนที่ได้รับผลกระทบลำดับต้นๆ คือคนในครอบครัวและเครือญาติ การศึกษาของเสมอชัย ระบุว่าในระยะหลังสังคมลาวโซ่งมีการเปลี่ยนแปลงเนื่องจากระบบทุนนิยมและความเจริญ ในสมัยของพลเอก

ชาติชาย ชุณหะวัณ ระบบเงินตราได้เข้ามาในหมู่บ้าน ชาวบ้านเริ่มขายที่ดินของตนเอง เครือข่ายสังคมที่เคยเข้มแข็งผ่านพิธีกรรมเสนเรื่อน ถูกกำกับด้วยระบบเงินตรามากขึ้น เช่นเดียวกับการศึกษาของขัวญชีวัน ที่ระบุว่าหลังจากที่คนรุ่นใหม่เริ่มเข้าไปทำงานในเมืองและต่างประเทศ เริ่มมีการขายที่ดินให้คนเมือง สมาชิกในหมู่บ้านส่วนใหญ่ไม่ได้มีความสัมพันธ์ฉันท์เครือญาติ การบูชาผีบรรพบุรุษหรือผีเรือนฝ่ายมารดา หรือออแค (ภาษาปะกาเกอญอ) ถูกลดความสำคัญลง คนในชุมชนเริ่มตั้งคำถามต่อความศักดิ์สิทธิ์ของผีเรือนในการปกป้องชีวิตและทรัพย์สินของคนในชุมชน และการศึกษาของประสิทธิ์ ที่กล่าวว่า หลังจากที่สังคมมั่งเปิดรับนโยบายรัฐและกระแสโลกาภิวัตน์ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงรูปแบบความสัมพันธ์ทางเครือญาติ เริ่มจากการเปลี่ยนชื่อ-สกุลให้เป็นภาษาไทย พื้นที่ที่ควรจะเป็นกลุ่มแม่เดียวกันได้แยกออกไปใช้นามสกุลใหม่ และกีดกันไม่ให้ญาติพี่น้องมาใช้นามสกุลใหม่ของตน การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวนำไปสู่การสูญหายทางวัฒนธรรมเกี่ยวกับกฎเกณฑ์การแต่งงานที่ห้ามลูกหลานแม่เดียวกันแต่งงานกัน ประกอบกับการมาของมิชชันนารีชาวตะวันตกที่นำศาสนาคริสต์เข้าสู่ชุมชนมั่ง ทำให้เกิดการปลีกตัวออกจากการทำพิธีเลี้ยงผีและจากกลุ่มพี่น้องที่ยังมีความเชื่อแบบเดิมนอกจากนี้ การศึกษาทั้ง 3 เรื่อง ทำให้เห็นการต่อรองระหว่างผู้ที่เปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์กับญาติพี่น้องที่ยังยึดความเชื่อเดิม เช่น การร่วมพิธีกรรมความเชื่อเดิม การอธิบายความเชื่อในศาสนาคริสต์ให้สอดคล้องกับความเชื่อเดิม การผสมผสานทางพิธีกรรม การลดความเคร่งครัด เป็นต้น

ผลการศึกษาข้างต้นสะท้อนให้เห็นถึงอิทธิพลของความเป็นสมัยใหม่ที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมและความเชื่อทางศาสนาของครอบครัวดั้งเดิมในชาติพันธุ์ต่างๆ ที่ยังมีลักษณะของครอบครัวขยาย มีหน่วยการผลิตเดียวกัน และความผูกพันระหว่างคนในครอบครัวและเครือญาติอยู่ในระดับสูง การต่อรองของผู้ที่เปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์จึงมีลักษณะของการยืดหยุ่นทางความเชื่อและการผสมผสานพิธีกรรม แต่หากกรณีเดียวกันนี้เกิดขึ้นในครอบครัวสมัยใหม่ในสังคมเมืองที่มีการเปิดรับความเชื่อทางศาสนาใหม่ๆ มากกว่าสังคมในกลุ่มชาติพันธุ์ ปฏิบัติการและการต่อรองที่เกิดขึ้นในครอบครัวจะเป็นอย่างไร ซึ่งที่ผ่านมามีการศึกษาการเปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์ของผู้เปลี่ยนศาสนาในสังคมเมือง พบในการศึกษาของทรงสิริ พุทธงชัย (2542) เรื่อง *กระบวนการกลายเป็นคริสเตียน: ศึกษากรณีผู้เปลี่ยนศาสนาในคริสตจักรแบ็บติสท์ในกรุงเทพมหานคร* โดยการศึกษาเน้นไปยังกระบวนการเปลี่ยนแปลงตัวตนจากผู้ที่ไม่ได้เป็นคริสเตียนจนกลายเป็นคริสเตียน (Sequential model) และผู้เปลี่ยนศาสนาให้ความหมายต่อสิ่งที่ผ่านเข้ามาอย่างไร แต่ไม่ได้เน้นไปยังปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในครอบครัวภายหลังที่สมาชิกในครอบครัวเปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์ อย่างไรก็ตาม การศึกษาของทรงสิริทำให้เห็นว่าปัจจัยภูมิหลังทางครอบครัวเป็นเงื่อนไขที่มีผลต่อการพัฒนาความเชื่อของคริสเตียน เช่น ศาสนาหลักของครอบครัว ความเคร่งครัดในศาสนาของครอบครัว

การต่อต้านหรือยอมรับศาสนาคริสต์ของสมาชิกในครอบครัว ตัวอย่างที่ดีของคนในครอบครัวที่เปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์ก่อนหน้า เป็นต้น

ดังนั้น การศึกษาในครั้งนี้ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาการเปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์ของผู้เปลี่ยนศาสนาที่อยู่ใน*ครอบครัวสมัยใหม่*และอาศัยในสังคมเมือง โดยเฉพาะในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล โดยการศึกษาจะครอบคลุมชีวประวัติของผู้เปลี่ยนศาสนา อายุ การศึกษา สถานภาพสมรส อาชีพ รูปแบบครอบครัว ความสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัว การเลี้ยงดู ศาสนาหลักของครอบครัว ความเคร่งครัดในศาสนาของคนในครอบครัว รวมถึงประสบการณ์การเปลี่ยนศาสนา ได้แก่ จุดเริ่มต้น และเงื่อนไขที่ทำให้เปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์ ปฏิกริยาภายในครอบครัวต่อการเปลี่ยนศาสนา การต่อรองในช่วงแรกของการเปลี่ยนศาสนาเพื่อทำให้ครอบครัวยอมรับ และปฏิกริยาของครอบครัวหลังการเปลี่ยนศาสนาเป็นเวลานาน เพื่อทำความเข้าใจปรากฏการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในครอบครัวสมัยใหม่ เมื่อมีสมาชิกในครอบครัวเปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์

1.2 วัตถุประสงค์การศึกษา

วัตถุประสงค์หลักของการศึกษาคือ *เพื่อศึกษารูปแบบของครอบครัวสมัยใหม่โดยนำปรากฏการณ์การเปลี่ยนศาสนาในครอบครัวมาเป็นกรณีศึกษา* เพื่อสนับสนุนวัตถุประสงค์หลัก ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จนได้วัตถุประสงค์ย่อยที่สามารถตอบวัตถุประสงค์หลักได้อย่างครอบคลุม ดังนี้

- 1.2.1 เพื่อศึกษาลักษณะครอบครัวสมัยใหม่ของผู้เปลี่ยนศาสนา ก่อนการเปลี่ยนศาสนา
- 1.2.2 เพื่อศึกษาพื้นฐานทางศาสนา/ความเชื่อในครอบครัวสมัยใหม่ของผู้เปลี่ยนศาสนา
- 1.2.3 เพื่อศึกษากระบวนการเปลี่ยนศาสนา ปฏิกริยาของครอบครัวสมัยใหม่ภายหลังการเปลี่ยนศาสนา และการเปิดเผยและการต่อรองของผู้เปลี่ยนศาสนาในครอบครัวสมัยใหม่
- 1.2.4 เพื่อศึกษามุมมองของผู้เปลี่ยนศาสนาต่อคริสตจักรในฐานะครอบครัวสมัยใหม่

1.3 ขอบเขตการศึกษา

การศึกษาเน้นไปยังกลุ่มผู้นับถือศาสนาคริสต์ นิกายโปรเตสแตนต์ที่พักอาศัยในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล และเป็นสมาชิกในคริสตจักรแห่งหนึ่งที่ตั้งอยู่ในเขตจตุจักร โดยเป็นผู้ที่เปลี่ยนจากการนับถือศาสนาพุทธมานับถือศาสนาคริสต์ นิกายโปรเตสแตนต์ตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไป ทั้งเพศชายและหญิง จำนวน 21 คน การศึกษาจะครอบคลุมชีวประวัติโดยสังเขป ได้แก่ อายุ การศึกษา

สถานภาพสมรส อาชีพ รูปแบบครอบครัว ความสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัว การเลี้ยงดู ศาสนา และความเชื่อหลักของครอบครัว ความเคร่งครัดในศาสนาของคนในครอบครัว รวมถึงประสบการณ์ การเปลี่ยนศาสนา ได้แก่ จุดเริ่มต้นและเงื่อนไขที่ทำให้เปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์ ปฏิบัติภายใน ครอบครัวต่อการเปลี่ยนศาสนา ความพยายามหรือการต่อรองเพื่อทำให้ครอบครัวยอมรับ และ ปฏิบัติของครอบครัวหลังการเปลี่ยนศาสนาเป็นเวลานาน

บทที่ 2

แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเรื่องครอบครัวสมัยใหม่กับผู้เปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์ในพื้นที่กรุงเทพฯ และปริมณฑล มีประเด็นสำคัญที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ภาวะสมัยใหม่ ครอบครัวสมัยใหม่ การเปลี่ยนศาสนา/ความเชื่อในครอบครัว การเปิดเผยและการต่อรองกับครอบครัวหลังการเปลี่ยนศาสนา ซึ่งแนวคิดและงานวิจัยที่นำมาใช้ในการวิเคราะห์ผลการศึกษา มีดังนี้

- 2.1 การศึกษาประวัติศาสตร์ครอบครัวในยุคเริ่มแรก
- 2.2 แนวคิดภาวะสมัยใหม่ในด้านศาสนา/ความเชื่อ และในด้านทางสังคม
 - 2.2.1 ภาวะสมัยใหม่ในด้านศาสนา/ความเชื่อ
 - 2.2.2 ภาวะสมัยใหม่ในด้านสังคม
- 2.3 รูปแบบครอบครัวสมัยใหม่ (Modern family)
 - 2.3.1 การเกิดขึ้นของสถาบันทางสังคมที่เข้ามาทำหน้าที่แทนครอบครัว
 - 2.3.2 ความเป็นปัจเจกชนนิยมในครอบครัว (Individualism)
 - 2.3.3 ความผูกพันระหว่างคนในครอบครัวลดน้อยลง
 - 2.3.4 วัฒนธรรมและประเพณีดั้งเดิมของครอบครัวถูกละเลย
 - 2.3.5 การเกิดครอบครัวรูปแบบใหม่
- 2.4 ครอบครัวสมัยใหม่กับการยึดมั่นศาสนาและการเปลี่ยนศาสนา
 - 2.4.1 ครอบครัวสมัยใหม่กับความยึดมั่นในศาสนา
 - 2.4.2 สภาพแวดล้อมทางศาสนาที่ร่ายล้อมครอบครัวสมัยใหม่
 - 2.4.3 การเปลี่ยนศาสนาและปฏิภิกิริยาของครอบครัวสมัยใหม่
- 2.5 การศึกษาเกี่ยวกับครอบครัวสมัยใหม่กับการเปิดเผยตัวตนและการต่อรอง
 - 2.5.1 ครอบครัวอยู่ในลำดับสุดท้ายของการเปิดเผยตัวตน
 - 2.5.2 การเปิดเผยตัวตนอยู่ในลักษณะการทำให้รู้่น้อยที่สุดหรือรู้ซ้ำที่สุด
 - 2.5.3 ครอบครัวมีระดับของการยอมรับและไม่ยอมรับหลังการเปิดเผยตัวตน
 - 2.5.4 การต่อรองเพื่อคงความสัมพันธ์กับคนในครอบครัว
 - 2.5.5 ความสัมพันธ์และทัศนคติที่ดีของคนในครอบครัวมีผลต่อการยอมรับ

2.1 การศึกษาประวัติศาสตร์ครอบครัวในยุคเริ่มแรก

การศึกษาเกี่ยวกับ “ครอบครัว” ที่เป็นต้นแบบให้แก่ นักสังคมวิทยาผู้ต่อมา นั้น คงไม่พ้นการศึกษาของลูอิส เฮนรี มอร์แกน (Lewis Henry Morgan: 1818-1881) นักสังคมวิทยาชาวอเมริกัน ที่เข้าไปศึกษาครอบครัวชาวอินเดียนแดงเผ่าเอียวโรควา (Iroquois) ในมลรัฐนิวยอร์ก สหรัฐอเมริกา โดยเฟรดริก เองเกิลส์ (Friedrich Engels: 1820-1895) ได้นำผลการศึกษาของมอร์แกน มาเรียบเรียงใหม่ให้เป็นระบบ ในหนังสือ *The Origin of the Family, Private Property and the State* ซึ่งได้รับการยอมรับจนถึงปัจจุบัน

การศึกษาของมอร์แกนได้ข้อสรุปที่น่าสนใจว่า *ครอบครัวมีสภาพก้าวหน้าจากต่ำไปสูง* โดยเริ่มจากสังคมยุคบุพกาล (Primitive society) มนุษย์หญิงชายต่างเป็นสามีภรรยาของกันและกัน เรียกว่า *การสมรสหมู่* (Group marriage) มนุษย์จึงมีฐานะเป็นครอบครัวเดียวกันที่เรียกว่า *ชาติสกุล* (tribe) เด็กที่เกิดจากการสมรสต่างเป็นลูกของทุกคน ในยุคต่อมามนุษย์ได้พัฒนาภาวะเปรียบเทียบการอยู่ร่วมกันเป็นครอบครัว ซึ่งมอร์แกนแบ่งเป็น 4 รูปแบบ **รูปแบบแรก ครอบครัวแบบสังคญาติ (Consanguine family)** เริ่มมีการกำหนดไม่ให้ชายหญิงที่อยู่ต่างรุ่น (Generations) สมรสกัน เพราะถือว่าเป็นพี่น้องกัน แต่ชายหญิงทุกคนที่อยู่ในรุ่นเดียวกันต่างเป็นสามีภรรยากัน โดยแบ่งออกเป็น 4 รุ่น ได้แก่ รุ่นปู่ย่าตายาย (Grandfathers/ grandmothers) รุ่นพ่อแม่ (Fathers/mothers) รุ่นลูก (Children) และรุ่นหลาน (Grandchildren) **รูปแบบที่สอง ครอบครัวแบบพิวนาลัว (Punaluan family)** มีการกำหนดกฎเกณฑ์ไม่ให้พี่น้องชายกับพี่น้องหญิงที่เกิดจากแม่คนเดียวกัน (Natural brothers and sisters) ทำการสมรสกัน แต่ยังคงมีการสมรสหมู่ของคนรุ่นเดียวกัน ต่อมาได้ขยายไปสู่พี่น้องชายหญิงที่เป็นลูกพี่ลูกน้อง (Collateral brothers and sisters) ด้วยเหตุนี้ได้เกิดสิ่งที่เรียกว่า *ชาติวงศ์* (Gens) ของคนที่สืบเชื้อสายมาจากหญิงคนเดียวกัน (female line) **รูปแบบที่สาม ครอบครัวแบบมีคู่ (Pairing family)** โดยฝ่ายชายและหญิงจะเลือกเอาภรรยาและสามีคนหนึ่งคนใดไว้เป็นภรรยาและสามีเอก หรือเรียกว่า *การสมรสคู่* คือ ชายหนึ่งหญิงหนึ่งอยู่ร่วมกันเป็นคู่ครอง และบุตรที่เกิดมาจะสืบเชื้อสายจากมารดา การมีภรรยาหลายคน ด้วยเหตุผลทางเศรษฐกิจเป็นสิทธิของฝ่ายชายที่จะกระทำได้ ขณะที่ฝ่ายหญิงต้องเป็นฝ่ายซื่อสัตย์ต่อสามี และ **รูปแบบที่สี่ ครอบครัวแบบผัวเดียวเมียเดียว (Monogamous family)** เป็นรูปแบบครอบครัวแบบมีคู่ที่มีความผูกพันเข้มแข็งขึ้น เนื่องจากฝ่ายชายต้องการให้รู้ชัดเจนว่าใครเป็นพ่อของลูก และโดยเฉพาะอย่างยิ่งต้องการเพิ่มอำนาจการบังคับบัญชาและการครอบครองทรัพย์สินของฝ่ายหญิง ครอบครัวรูปแบบนี้จึงไม่ได้เกิดจากความรัก ความเสมอภาคทางเพศหรือระเบียบทางสังคมอันดีงาม ต่อเนื่องมาถึงยุคอุตสาหกรรม การแต่งงานแบบผัวเดียวเมียเดียวนี้เกิดขึ้นในผู้คนที่อยู่ชนชั้นเดียวกันและเกิดจาก

ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ ซึ่งในตอนท้ายมอร์แกนกล่าวว่า ครอบครัวยังต้องพัฒนาจนกระทั่งเกิดความเสมอภาคทางเพศ (Engels, 1972, p. 59-118; กุหลาบ สายประดิษฐ์, 2521, น. 12-130)

พัฒนาการครอบครัวที่เข้าสู่ความเสมอภาคทางเพศตามแนวคิดของมอร์แกนนั้น เป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจริงในเวลาต่อมา เนื่องจากมีนักวิชาการได้ทำการศึกษาในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับ*ครอบครัวสมัยใหม่ (Modern family)* โดยนำสภาพสังคมเข้ามาวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงของครอบครัว โดยการพัฒนาอุตสาหกรรมมาเป็นหนึ่งในสาเหตุของการเกิดครอบครัวสมัยใหม่ ซึ่งในมุมมองของมอร์แกน ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจในยุคอุตสาหกรรมเป็นเงื่อนไขของการแต่งงานแบบผัวเดียวเมียเดียวในหมู่คนชนชั้นเดียวกัน แต่ยังไม่มีความไม่เท่าเทียมกันระหว่างสามีภรรยา ขณะที่การศึกษาครอบครัวสมัยใหม่พบว่า สามีภรรยาและลูกต่างมีเสรีภาพและความเท่าเทียมกันมากขึ้น

2.2 แนวคิดภาวะสมัยใหม่ในด้านศาสนา/ความเชื่อ และในด้านทางสังคม

การศึกษาของผู้วิจัยเป็นการศึกษาครอบครัวสมัยใหม่ โดยนำปรากฏการณ์การเปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์ของสมาชิกในครอบครัวมาเป็นกรณีศึกษา แต่หากผู้วิจัยมุ่งเน้นไปยังการทำความเข้าใจเฉพาะลักษณะครอบครัวสมัยใหม่อย่างเดียวย่อมจะไม่ได้เห็นถึงปัจจัยอื่นๆ ที่มีความเกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนศาสนาของสมาชิกในครอบครัวสมัยใหม่ ดังนั้น ก่อนอื่นจึงต้องทำความเข้าใจแนวคิด*ภาวะสมัยใหม่ (Modernity)* ทั้งในด้านศาสนา/ความเชื่อและในด้านสังคม ที่สามารถนำมาอธิบายการเปลี่ยนแปลงศาสนาของสมาชิกในครอบครัวได้ ดังนี้

2.2.1 ภาวะสมัยใหม่ในด้านศาสนา/ความเชื่อ

ผู้วิจัยพบว่าภายใต้ภาวะสมัยใหม่ได้เกิดปรากฏการณ์ในความเชื่อในด้านศาสนา/ความเชื่อใน 3 ประเด็น ได้แก่ (1) ภาวะสมัยใหม่กับการลดความศรัทธาทางศาสนา (คริสต์) และการเปลี่ยนแปลงทางความคิดและปรัชญา (2) ภาวะสมัยใหม่กับการปรับตัวของศาสนา (คริสต์) และ (3) ภาวะสมัยใหม่กับการเปลี่ยนศาสนา ดังรายละเอียดต่อไปนี้

(1) ภาวะสมัยใหม่กับการลดความศรัทธาในศาสนา (คริสต์) และการเปลี่ยนแปลงแนวคิดและปรัชญา

นิทเช่ (Friedrich Nietzsche: 1844-1900) มีมุมมองต่อภาวะสมัยใหม่ว่าเป็นสมัยที่ให้ความสำคัญต่อเหตุผลนิยม (Rationalism) วิทยาศาสตร์เทคโนโลยี ความเชื่อมั่นในความก้าวหน้าของสังคมและมนุษยชาติ และ “การตายของพระเจ้า” โดยนิทเช่เรียกความเชื่อในพระเจ้าว่า*รูปบูชาเก่า (Old idols)* ขณะที่*รูปบูชาใหม่ (New idols)* คือ รัฐสมัยใหม่ ที่มีอำนาจการปกครองแบบ

ประชาธิปไตย ทำหน้าที่ควบคุมชีวิตมนุษย์ไม่ต่างจากอำนาจของพระเจ้า ผ่านกลไกการสร้างจิตสำนึก ความทรงจำ การลงโทษ กฎหมาย และอุดมการณ์ แต่ได้ละเลยศักยภาพของปัจเจก ผลักดันจิตวิญญาณของมนุษย์เกิดหน้าสู่ *สูญนิยม (Nihilism)* หรือ การมองโลกนี้ว่าสิ้นหวัง (สุภาวงศ์ จันทวานิช, 2551, น. 209-216) แนวคิดของนิทเช่คล้ายกับจะเสียดสีรัฐสมัยใหม่โดยดึงเอาความเชื่อในพระเจ้าเข้ามาเปรียบเทียบในฐานะรูปบูชาเก่า แต่ในด้านหนึ่งนิทเช่ได้กล่าวถึงความสิ้นหวังของจิตวิญญาณมนุษย์ อำนาจของพระเจ้าที่ไม่อาจต้านทานเหตุผลนิยม ความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี และศักยภาพของมนุษย์ ดังนั้น นิทเช่มองว่าความเชื่อในพระเจ้าได้สิ้นไปแล้ว

เช่นเดียวกับธีริยทอ บุนยมี (2546, น. 21-57) ที่ได้กล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงของศาสนา/ความเชื่อในยุคสมัยใหม่ (ศตวรรษที่ 15-20) ในยุคนี้มีการปฏิบัติและการปฏิรูปใน 2 เรื่องหลัก คือ การลดอำนาจทางความคิดของศาสนาคริสต์ และการเปลี่ยนแปลงทางความคิดและปรัชญา ดังนี้

- การลดอำนาจทางความคิดของศาสนาจักร

ผลจากการติดต่อทางการค้ากับทวีปต่างๆ ทำให้ทวีปยุโรปเริ่มสะสมความก้าวหน้าทางปรัชญา วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี การแพทย์ รวมถึงการเมืองการปกครอง ประกอบกับศาสนาจักรอยู่ในภาวะเสื่อมทรามทางศีลธรรม ได้นำไปสู่การค้นหาคำตอบที่นอกเหนือจากการอธิบายของศาสนาจักรและการปฏิรูปศาสนาคริสต์ ได้แก่

การหลุดจากกรอบความคิดทางศาสนาคริสต์ เกิดจาก 2 สาเหตุหลัก คือ การสะสมความก้าวหน้าในด้านต่างๆ มาตั้งแต่ศตวรรษที่ 5 ที่มีการเกิดเมืองของกลุ่มพ่อค้าและเส้นทางค้าขายที่เชื่อมโยงยุโรปกับทวีปเอเชีย ส่งผลให้เกิดการถ่ายทอดความรู้ทางปรัชญา วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี การแพทย์ การเมืองการปกครอง ทั้งจากอิสลาม อินเดีย จีน และเกิดความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจซึ่งมีบทบาทสำคัญในการฟื้นฟูศิลปวิทยาการทางวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี ปรัชญา และการปกครองในเวลาต่อมา ส่วนอีกสาเหตุคือ ศาสนาคริสต์อยู่ในภาวะเสื่อมทราม เกิดความขัดแย้งระหว่างกษัตริย์กับสันตปาปา พระติดอยู่ในลาภยศสรรเสริญ ศาสนจักรอนุญาตให้ใช้เงินได้บาปโดยเฉพาะในกลุ่มขุนนางและอนุญาตให้มีการหย่าร้างและการแต่งงานที่ผิดประเวณี อาทิ แต่งงานในหมู่พี่น้อง

การเกิดขึ้นของจักรวาลวิทยาแบบวิทยาศาสตร์ นับตั้งแต่ศตวรรษที่ 4 การอธิบายสิ่งต่างๆ บนโลกอยู่บนพื้นฐานความเชื่อทางศาสนาคริสต์ แต่ต้นศตวรรษที่ 16-18 ได้เกิดระบบความคิดแบบ *จักรวาลวิทยาแบบวิทยาศาสตร์* เดิมยุโรปอยู่ภายใต้แนวคิดจักรวาลแบบคริสต์ที่มีโลกเป็นศูนย์กลาง มีดวงดาวต่างๆ โคจรรอบโลกเป็นวงกลม หรือที่เรียกว่าระบบทอเลมี (Ptolemy) ต่อมามีนักดาราศาสตร์เสนอคำตอบที่ต่างไป คือ Copernicus (ค.ศ.1473-1543) ที่เชื่อว่าดวงอาทิตย์เป็นศูนย์กลางของจักรวาล ต่อมา Kepler (ค.ศ.1571-1630) และกาลิเลโอ (ค.ศ.1564-1642) ได้

ค้นพบว่าวงโคจรของดาวเคราะห์ต่างๆ เป็นวงรี โดยมีดวงอาทิตย์เป็นศูนย์กลางและมีการประดิษฐ์กล้องโทรทรรศน์ที่ช่วยยืนยันว่าดวงอาทิตย์เป็นศูนย์กลางของจักรวาล

การสถาปนาศาสนาคริสต์นิกายโปรเตสแตนต์ ก่อนการปฏิรูปศาสนาเกิดปัญหาความขัดแย้งและความเสื่อมศีลธรรมในศาสนจักร จนกระทั่งในปี ค.ศ.1517 มาร์ติน ลูเธอร์ (Martin Luther: 1483-1546) ได้เสนอข้อประท้วง 95 ข้อ (The Ninety-five Theses) เพื่อให้มีการปฏิรูปศาสนาและเรียกร้องในชาวคริสต์หันมาศรัทธากับพระเจ้าโดยตรง ข้อเรียกร้องดังกล่าวได้มีการเผยแพร่ไปที่ต่างๆ อย่างรวดเร็ว ลูเธอร์ได้รับการสนับสนุนจากเจ้านครในหัวเมืองต่างๆ จนสามารถสถาปนาศาสนาคริสต์นิกายโปรเตสแตนต์ขึ้น แต่หลังจากนั้นได้เกิดความขัดแย้งจนกลายเป็นสงครามในระหว่างปี ค.ศ.1540-1648 มีการปราบปรามโปรเตสแตนต์สลับกับการประนีประนอม แต่เมื่อสงครามสงบลงศาสนจักรได้ลดบทบาทลงอย่างมาก นอกจากนี้ ผลของการปฏิรูปศาสนาที่เรียกร้องให้ชาวคริสต์ติดต่อกับพระเจ้าได้โดยตรงไม่ผ่านศาสนจักรได้นำไปสู่ลัทธิปัจเจกชนนิยม ซึ่งต่อมากลายเป็นพื้นฐานของปรัชญาทางการเมืองแนวเสรีนิยม (Liberalism) ที่มีแนวคิดพื้นฐานว่า อำนาจทางจิตวิญญาณ การเมือง คุณธรรม ศีลธรรม และเศรษฐกิจมาจากตัวบุคคล ซึ่งต่อมาได้กลายเป็นพื้นฐานการปกครองแบบประชาธิปไตย และทฤษฎีศีลธรรมทางสังคมและเศรษฐศาสตร์ที่มองว่าปัจเจกสามารถใช้ทุนหรือแรงงานในการแสวงหาผลประโยชน์ให้ตัวเอง (ธีรยุทธ บุญมี, 2546, น. 21-45)

- การเปลี่ยนแปลงทางความคิดและปรัชญา

ระหว่างที่ศาสนาจักรเริ่มเสื่อมความนิยมลงในช่วงศตวรรษที่ 14-15 ได้เกิดนักคิดและนักปรัชญาที่นำเสนอแนวคิดได้สมเหตุสมผลมากกว่าศาสนจักร โดยเฉพาะแนวคิดเกี่ยวกับเสรีภาพของมนุษย์ การใช้สติปัญญาของมนุษย์เพื่อทำความเข้าใจการดำรงอยู่ของพระเจ้ามนุษย์ และเปิดโอกาสให้มีการวิพากษ์ความจำกัดในสติปัญญาของมนุษย์

ความคิดมนุษยนิยม (Humanism) ในฟื้นฟูสหวิทยาการ (Renaissance) ตั้งแต่ศตวรรษที่ 17 เกิดการพัฒนาทฤษฎีการเมืองแบบใหม่ที่ไม่ได้เกี่ยวกับสิทธิศักดิ์สิทธิ์ของพระเจ้า แต่ขึ้นอยู่กับความเป็นปัจเจกชน (individualism) ของคนยุโรป มีความพยายามในการแยกระหว่าง *ความศรัทธา* กับ *มนุษย์* แนวคิดนี้เชื่อว่ามนุษย์สามารถรู้และตอบได้ทุกปัญหา ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากฝ่ายปฏิรูปศาสนาที่เชื่อว่ามนุษย์สามารถสื่อสารกับพระเจ้าได้โดยไม่ผ่านศาสนจักร นักทฤษฎีการเมืองใหม่ เช่น โทมัส ฮอบส์ (Thomas Hobbes: 1588-1679) จอห์น ล็อก (John Locke: 1632-1704) ได้พัฒนาแนวคิดที่ว่าปัจเจกบุคคลแม้มีรูปร่างหน้าตา ผิวพรรณ และความดี-ชั่วที่ต่างกัน แต่ถูกสร้างให้มีความเท่าเทียมในศักยภาพที่จะใช้เหตุผลหรือทำความดี มนุษย์จึงมีเสรีภาพที่จะดำรงอยู่ร่วมกันในสังคมตามธรรมชาติวิสัย (Natural right) ในภายหลังแนวคิดของฮอบส์และล็อกถูกนำมาอิงกับศาสนาคริสต์โดยนักคิดคริสเตียน

ลัทธิปัญญาและเหตุผล (Rationalism) ผลจากการติดต่อและทำสงครามกับโลกอาหรับ ทำให้ยุโรปได้รับอิทธิพลด้านวิทยาศาสตร์ธรรมชาติแบบอริสโตเติล (Aristotle) จากโลกอาหรับที่ได้รับการสืบทอดมาจากกรีก ทำให้นักศาสนวิทยาจากยุโรปขยายการศึกษาของโลกมนุษย์และจำแนกมนุษย์ว่าสามารถเข้าถึงพระเจ้าได้ด้วยศรัทธา ส่วนการเข้าถึงกฎเกณฑ์ทางโลกทำได้ด้วยปัญญาและเหตุผล ซึ่งนักปรัชญาที่ให้กำเนิดลัทธิปัญญาเหตุผลนิยม คือ เรอเน เดการ์ต (Rene Descartes: 1596-1650) ที่กล่าวว่าปัญญาเหตุผล (reason) เป็นของสูงเพราะทำให้มนุษย์ตระหนักถึงการดำรงอยู่ของตนและหยั่งรู้ถึงการดำรงอยู่ของพระเจ้า และไม่มีสิ่งใดหน่วงเหนี่ยวปัญหาเหตุผลไว้ นักคิดที่ท้าทายความคิดของเดการ์ตคือ อิมมานูเอล คานต์ (Immanuel Kant: 1724-1804) ที่มองว่าปัญญาและเหตุผลของมนุษย์มีขีดจำกัด ไม่สามารถหยั่งรู้ทุกสิ่งทุกอย่างได้ โดยเฉพาะสิ่งที่เรียกว่า *แก่นแท้* (thing in itself) คานต์ถือว่าความรู้ของมนุษย์เกิดจากการผสมผสานระหว่างความคิดของมนุษย์กับการสังเกตการณ์โลกวัตถุรอบตัว มนุษย์ไม่มีทางเอาความรู้นี้ไปใช้ตอบคำถามสิ่งที่อยู่พ้นจากโลกวัตถุ เช่น การดำรงอยู่ของพระเจ้า จักรวาลสิ้นสุดหรือไม่ เป็นต้น ซึ่งเปิดทางให้มีการวิพากษ์ว่าแท้จริงแล้วปัญญาของมนุษย์มีความจำกัด (ธีรยุทธ บุญมี, 2546, น. 46-57)

โดยสรุปแล้ว การลดความศรัทธาในศาสนาคริสต์แม้จะเริ่มต้นจากความเสื่อมในศีลธรรมและความขัดแย้งในศาสนจักรคาทอลิก แต่ก็ปฏิเสธไม่ได้เช่นกันว่า*ภาวะสมัยใหม่*ที่สะท้อนออกมาในลักษณะของการยกย่องเหตุผลนิยม ความก้าวหน้าด้านเทคโนโลยีและวิทยาศาสตร์ ความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ และการเมืองการปกครอง ได้ทำให้การอธิบายการดำรงอยู่ของโลกและชีวิตมนุษย์โดยใช้*จักรวาลแบบคริสต์*ได้ลดลงไป ไม่เพียงเท่านั้นมีความพยายามในการปฏิรูปศาสนาคริสต์จนนำไปสู่การเกิดของนิกายโปรเตสแตนต์ ซึ่งเป็นปฏิกิริยาของผู้คนที่ต้องการออกจากการชี้นำของศาสนจักรสู่การติดต่อกับพระเจ้าได้โดยตรง ซึ่งต่อมาได้นำไปสู่*ลัทธิปัจเจกชนนิยม*ที่มองว่าปัจเจกสามารถใช้สติปัญญาที่จะทำความเข้าใจการดำรงอยู่ของพระเจ้าและแสวงหาผลประโยชน์ให้แก่ตนเอง แม้ว่าสติปัญญาของมนุษย์มีความจำกัดในการทำทำความเข้าใจก็ตาม แนวคิดดังกล่าวได้กลายเป็นรากฐานการเมืองแนวเสรีนิยมและระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย แต่การปกครองดังกล่าวกลับถูกมองว่าเป็น*รูปบูชาใหม่*ที่มีอำนาจเหนือพระเจ้าและละเลยศักยภาพของปัจเจก ผลักดันให้จิตวิญญาณของมนุษย์เกิดหน้าสู่*สูญนิยม*ตามแนวคิดของนิทเช่

ปรากฏการณ์ที่กล่าวมานั้นผู้วิจัยมองว่าในภาวะสมัยใหม่ การลดความศรัทธา การตั้งคำถามหรือหักล้างศาสนา/ความเชื่อในศาสนาคริสต์ที่มีอยู่เดิมนั้น เป็นผลมาจากปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก โดยปัจจัยภายในศาสนจักร เช่น ความเสื่อมทางศีลธรรม ความขัดแย้ง การที่ไม่สามารถเป็นหลักในการให้คำตอบเกี่ยวกับโลกและชีวิตได้อีกต่อไป เป็นต้น และปัจจัยภายนอก เช่น การติดต่อกับสังคมภายนอก ความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี การเปลี่ยนแปลงด้าน

ปรัชญาความคิดที่ให้ความสำคัญกับปัจเจกมากขึ้น การเมืองการปกครองระบอบประชาธิปไตยที่ถูกสถาปนาขึ้นเพื่อปกครองมนุษย์แทนพระเจ้า เป็นต้น ดังนั้น การศึกษาการเปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์ของสมาชิกในครอบครัวสมัยใหม่ ผู้วิจัยจะค้นหาปัจจัยภายใน เช่น ความขัดแย้ง/ความห่างเหินของสมาชิกในครอบครัว ความเข้มข้น/ความอ่อนแอของศรัทธาในศาสนาหลักของครอบครัว ฯลฯ และปัจจัยภายนอก เช่น การติดต่อกับสังคมภายนอกผ่านการศึกษาต่อหรือทำงานร่วมกับคนนอกครอบครัว ฯลฯ เพื่อค้นหาว่าปัจจัยดังกล่าวได้ส่งผลต่อการเปลี่ยนศาสนาอย่างไร ทั้งนี้ วิจัยมีสมมุติฐานว่า ผลการศึกษามีแนวโน้มที่จะแย้งกับแนวคิดการเปลี่ยนแปลงของศาสนา/ความเชื่อในยุคสมัยใหม่ (ศตวรรษที่ 15-20) ที่เห็นได้ชัดคือ ผู้เปลี่ยนศาสนาไม่ได้หลุดจากกรอบความคิดทางศาสนาคริสต์เพียงแต่อยู่ในนิยายโปรเตสแตนต์ วิทยาศาสตร์ไม่ได้อยู่เหนือศาสนา และ*ความศรัทธา*กับ*มนุษย์*ไม่สามารถแยกออกจากกันได้ ซึ่งจะแย้งกับ*ความคิดมนุษย์นิยม* และเนื่องจากมนุษย์ที่มีสติปัญญาจำกัดตามแนวคิดของคานต์ ผู้เปลี่ยนศาสนาจึงใช้*ศรัทธา*ร่วมกับ*สติปัญญา*ในการทำความเข้าใจและพิสูจน์ความเชื่อในศาสนาคริสต์และรับรู้ถึงการมีของพระเจ้าตาม*ลัทธิปัญญาและเหตุผล*ของเดการ์ต

(2) ภาวะสมัยใหม่กับการปรับตัวของศาสนา (คริสต์)

แม้ว่าศาสนจักร (คาทอลิก) ได้รับผลกระทบจากปัจจัยภายนอกและปัญหาที่เกิดขึ้นภายใน แต่ศาสนจักรไม่ได้ลดบทบาทลงเสียทีเดียว กลับพบว่ามี ความพยายามในการปรับตัวมาโดยตลอด แม้การปรับตัวในช่วงแรกจะเป็นไปเพื่อต่อต้านศาสนจักรโดยมาร์ติน ลูเธอร์ (Martin Luther: 1483-1546) ในปี ค.ศ.1517 ที่เรียกร้องในชาวคริสต์เข้าถึงพระเจ้าโดยไม่ผ่านศาสนจักร ขณะเดียวกันศาสนจักรมีความพยายามในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น โดยระหว่าง ค.ศ. 1545-1563 ได้มีการแก้ไขข้อบกพร่องและฟื้นฟูความน่าเชื่อถือของศาสนจักรคาทอลิก เช่น มีการก่อตั้งขบวนการมนุษย์นิยมแบบคริสต์ การตั้งคณะนักบวชใหม่เพื่อฟื้นฟูและรับใช้ศาสนจักร การฟื้นฟูนักบวชนักพรตคณะต่างๆ การปฏิรูปการบริหารส่วนกลาง การจัดประชุมสภาสังคายนาแห่งเทรนต์ (Council of Trent) เพื่อจัดระบบคำสอนและวิถีปฏิบัติให้เหมาะสมกับยุคสมัยและตอบโต้ฝ่ายโปรเตสแตนต์ เป็นต้น ซึ่งการฟื้นฟูดังกล่าวได้เกิดขึ้นตลอดช่วงศตวรรษที่ 15-16 ศาสนจักรได้มีการปลูกฝังแนวทางชีวิตแบบใหม่ที่มุ่งรับใช้ประชาชน โดยเฉพาะคนยากจนและผู้ถูกทอดทิ้ง เพื่อให้สอดคล้องกับคำสอนของในพระธรรมมัทธิวบทที่ 25 ข้อ 31-46 “เมื่อเราหิว ท่านให้เรากิน เราเจ็บป่วยท่านก็มาเยี่ยม...ท่านทำสิ่งใดต่อพี่น้องผู้ต่ำต้อยที่สุดของเราคนหนึ่ง ท่านก็ทำสิ่งนั้นต่อเรา” มีการก่อตั้งคณะนักบวชและคณะธรรมทูตเพื่ออุทิศตัวรับใช้มนุษย์ รักษาคนเจ็บป่วย ให้การศึกษา ช่วยเหลือคนยากจน

การปฏิรูปศาสนจักรดำเนินการมาอย่างต่อเนื่องจนกระทั่งศตวรรษที่ 20-21 ที่การเปลี่ยนแปลงทางการปกครอง วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมเป็นไปอย่างรวดเร็ว เกิดทั้งสงครามและความร่วมมือระหว่างประเทศขึ้น โดยเกิดสงครามโลกครั้งที่ 1 ในปี ค.ศ.

1914-1918 และครั้งที่ 2 ในปี ค.ศ. 1939-1945 การก่อตั้งองค์การการค้าโลก (WTO) บรรษัทข้ามชาติ การรับรู้ข่าวสารระหว่างผู้คนเป็นไปอย่างรวดเร็วเนื่องจากความก้าวหน้าด้านโทรคมนาคมและการสื่อสาร แต่ขณะเดียวกันสังคมโลกกลายเป็นสังคมบริโภคนิยม เกิดการทำลายสภาวะแวดล้อมทางธรรมชาติ ความไม่เสมอภาคและความอยุติธรรมในสังคม และเกิดความขัดแย้งในหลายประเทศทั่วโลก ด้วยเหตุนี้ศาสนจักรจึงได้ทบทวนแนวทางเพื่อสร้างความเป็นหนึ่งเดียวในสังคม โดยสมัยพระสันตะปาปา เลโอ ที่ 13 (ค.ศ. 1878-1903) ได้ฟื้นฟูพิธีกรรมและสร้างเอกภาพภายในศาสนจักร และได้ออกเอกสารคำสอนด้านสังคมที่ได้ประยุกต์คำสอนตามพระคัมภีร์ให้เข้ากับชีวิตประจำวันและสังคม เอกสารดังกล่าวมีการวิเคราะห์ถึงสถานการณ์และปัญหาใหม่ๆ ของโลก และวางแนวทางแก้ไขให้สอดคล้อง เช่น ปัญหาสังคมอุตสาหกรรม ปัญหาความยากจนและด้อยพัฒนา ปัญหาความเลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ ปัญหาสิ่งแวดล้อม ปัญหาครอบครัว การสร้างสันติภาพในโลก ฯลฯ อีกทั้งในปี ค.ศ.1962-1965 มีการประชุมสภาสังคายนาวาติกันที่ 2 ที่ถือเป็นการประชุมครั้งสำคัญครั้งหนึ่ง ที่ไม่เพียงทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในศาสนจักรทุกๆ ด้าน และมีการวางแนวคิดเรื่องความรักและการรับใช้เพื่อนมนุษย์ตามแบบอย่างของพระเยซู การประชุมฯ ครั้งนี้ ได้มีการพิจารณาสถานการณ์โลกปัจจุบันที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว และมีความพยายามในการหาคำตอบจากจุดยืนทางศาสนา กับสังคมยุคปัจจุบัน (สมชัย พิทยาพงศ์พร, บาทหลวง, 2551, น. 142-144, 178-189)

จากการปรับตัวของศาสนจักรข้างต้นทำให้ผู้วิจัยมองว่าศาสนจักรไม่ได้เป็นเพียงตัวอาคารที่ตายตัวและไม่ยืดหยุ่น แต่มีการปรับเปลี่ยนตนเองให้สอดคล้องกับสถานการณ์ของโลก เช่น การฟื้นฟูการรับใช้ในศาสนจักร การจัดระบบคำสอนและแนวทางปฏิบัติให้สอดคล้องกับยุคสมัย เน้นการรับใช้ประชาชนตามหลักพระคัมภีร์ ไม่ละทิ้งปัญหาของโลกและนำจุดยืนทางศาสนา มาใช้เพื่อเป็นคำตอบให้แก่สังคม เป็นต้น จึงเห็นได้ว่าภาวะสมัยใหม่ ศาสนาคริสต์มีความพยายามในการเข้าถึงผู้คนและสังคมโดยรวม ในแง่ที่พระเจ้ายังคงพระชนม์อยู่ไม่ได้ตายไปจากโลกตามที่นิทเชกกล่าวไว้ ดังนั้น ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยจะวิเคราะห์ประเด็นการปรับตัวของคริสตจักรที่เกิดขึ้นตามการเปลี่ยนแปลงของสังคม ความพยายามในการรับใช้ผู้คนในสังคม และการเป็นคำตอบหรือให้แนวทางการดำรงชีวิตในสังคมสมัยใหม่แก่คริสตชนและคนในสังคม เพราะอาจเป็นสาเหตุหนึ่งที่ผู้คนจำนวนไม่น้อยเปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์

(3) ภาวะสมัยใหม่กับการเปลี่ยนศาสนา

เวเบอร์ (Max Weber) เสนอว่าแนวคิดกระบวนการเปลี่ยนแปลงไปสู่สมัยใหม่ (Modernization) คือ กระบวนการสร้างความสมเหตุสมผลอย่างเป็นระบบของสังคม และกระบวนการนี้เองถูกมองว่าเป็นตัวแปรสำคัญทางโครงสร้างที่ขับเคลื่อนการเปลี่ยนศาสนา ทั้งนี้เวเบอร์ได้วางสมมติฐาน 2 ข้อ ข้อแรก คือ ความก้าวหน้าของสังคมขึ้นอยู่กับ การเปลี่ยนจุดยืน (เดิม) ไปสู่

ความคิดและการกระทำอันมีเหตุผลอย่างต่อเนื่อง และ ข้อสอง คือ ความโดดเด่น/แตกต่างที่สำคัญระหว่างศาสนาโลก เช่น ศาสนาคริสต์ ศาสนาพุทธ ศาสนาอิสลาม ฯลฯ ในฐานะศาสนาใหม่ ถือเป็นทางเลือกใหม่แก่ผู้ที่อยู่ในชนบประเพณีทางความเชื่อเดิม (ศาสนาท้องถิ่นหรือศาสนาเดิม) เช่น การไหว้บรรพบุรุษ การนับถือผี ฯลฯ ซึ่งการเข้ามาแทนที่ *ศาสนาเดิม* ของ *ศาสนาใหม่* เกิดขึ้นเมื่อกระบวนการสร้างความสมเหตุสมผลได้เข้าไปแตะต้องการหาคำตอบแก่ปัญหาท้าทายทางจริยธรรม อารมณ์ความรู้สึก และสติปัญญาในชีวิตประจำวันของผู้คนที่อยู่ภายใต้ *ศาสนาเดิม* ซึ่งสามารถเติมเต็มได้ด้วยศาสนาโลก (World religions) ที่กล่าวถึงการมีอยู่ของอาณาจักรแห่งความหลุดพ้นที่เหนือกว่าความเป็นจริงในชีวิตประจำวัน เช่น ศาสนาคริสต์ พุทธ อิสลาม เป็นต้น นอกจากนี้ เวเบอร์ยังได้แสดงทัศนะว่า การเปลี่ยนแปลงสู่สมัยใหม่ มักจะสร้างสถานการณ์ที่ก่อให้เกิดการฉ้อฉลและการลิดรอนทางเศรษฐกิจ สังคม ซึ่งสถานการณ์ดังกล่าวได้หล่อเลี้ยงการเติบโตของกลุ่มศาสนิกชนอิสระหลายกลุ่ม (ศาสนาใหม่) ที่มีศักยภาพสูงในการตอบสนองความต้องการของประชาชน ประเด็นนี้มักถูกนำมาใช้อธิบายการเผยแพร่คริสต์ศาสนา ที่ใช้การตอบสนองด้านสวัสดิการและสนับสนุนคนชายในสังคมเข้ามาทำให้ศาสนาคริสต์สามารถสร้างจุดยืนในสังคมและเปลี่ยนผู้คนให้หันมานับถือศาสนาคริสต์จำนวนมากไม่น้อย และทำให้ทางเลือกทางศาสนา/ความเชื่อมีความหลากหลายมากขึ้น (Hefner, 1993, p. 8) ดังเช่นในงานวิจัยของขวัญชีวิตัน บัวแดง (2546, น. น.173-201) ที่พบว่า เหตุผลที่ชาวไทยภูเขาในหมู่บ้านกะเหรี่ยงสกอร์ว (ปกากะญอ) เปลี่ยนจากการนับถือ *ผีเรือน* ไปนับถือศาสนาคริสต์ (หรือศาสนาพุทธ) เนื่องจากความเชื่อใน *ผีเรือน* ไม่สามารถแก้ไขวิกฤติที่ครัวเรือนเผชิญ โดยเฉพาะความเจ็บป่วยและตายของลูกหลานภายในบ้าน แม้ว่าจะมีการจัดพิธีกรรมเลี้ยง *ผีเรือน* หลายต่อหลายครั้ง จึงไปขอความช่วยเหลือจากบาทหลวงที่มาเผยแพร่ศาสนาคริสต์และช่วยเหลือคนในหมู่บ้านใกล้เคียง อีกทั้งชาวไทยภูเขาต้องการยกระดับสถานภาพทางสังคมของตนให้ดีขึ้น และเสริมอำนาจในการกำหนดและควบคุมวิถีชีวิตของตนเอง ผ่านการยอมรับอำนาจที่เหนือกว่า *ผีเรือน*

อย่างไรก็ตาม แนวคิดของเวเบอร์มีจุดอ่อนในการอธิบายศักยภาพในการคิดและการกระทำของมนุษย์ โดยนักทฤษฎีสายหลังอาณานิคม (Postcolonial theorists) มองว่าในระหว่างและหลังยุคอาณานิคม ผู้คนที่เปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์จำนวนมากไม่ได้เกิดจากความสมัครใจแต่เกิดจากการ *จำยอม* และหลายครั้งเกิดการต่อต้านการเปลี่ยนผู้คนให้เปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์ ดังนั้น แทนที่ผู้คนจำนวนมากจะก้มหน้ายอมรับกระบวนการเปลี่ยนแปลงสู่สมัยใหม่ กลับเกิดการต่อต้านความเป็นสมัยใหม่เกิดขึ้น ซึ่งแสดงให้เห็นถึงบทบาทสำคัญของศักยภาพการกระทำของมนุษย์ที่สามารถส่งผลต่อกระบวนการและผลลัพธ์ของการเปลี่ยนศาสนาได้เช่นกัน (Woods, 2012, p. 442-443)

กล่าวโดยสรุป แนวคิดของเวเบอร์ มองว่ากระบวนการเปลี่ยนแปลงไปสู่ ภาวะสมัยใหม่ ซึ่งเป็นกระบวนการของการสร้างความสมเหตุสมผลอย่างเป็นระบบและต่อเนื่องของ สังคม เป็นตัวแปรสำคัญที่ขับเคลื่อนการเปลี่ยนศาสนา กล่าวคือ บุคคลมีการเปลี่ยนจุดยืนทางศาสนา เดิมไปสู่ความเชื่อ/การกระทำอันมีเหตุผลอย่างต่อเนื่อง (หรือถูกเชื่อว่ามีเหตุผลมากกว่า) และศาสนาใหม่ เช่น ศาสนาคริสต์ พุทธ อิสลาม เป็นต้น เข้ามาเป็นทางเลือกอันมีเหตุผลในการให้คำตอบและแก้ปัญหา จริยธรรม อารมณ์ความรู้สึก และให้สติปัญญาแก่ผู้คนที่อยู่ภายใต้ศาสนา/ความเชื่อเดิม เช่น การนับถือผี เป็นต้น นอกจากนี้ กลุ่มศาสนาต่างๆ โดยเฉพาะศาสนาคริสต์ ที่มีศักยภาพในการตอบสนองความ ต้องการผู้คน ได้อาศัยโอกาสในช่วงที่ภาวะสังคมเข้าสู่สมัยใหม่นี้เข้าถึงและเปลี่ยนศาสนา/ความเชื่อของ ผู้คนในสังคมจำนวนมากที่ถูกกลืนรอนสิทธิทางเศรษฐกิจและสังคม แต่แนวคิดของเวเบอร์ได้ถูกโต้แย้ง ภายหลัง เพราะเชื่อว่าทุกคนจะยินยอมรับเอาศาสนา/ความเชื่อใหม่เข้ามาในชีวิต หลายครั้งเกิดการ ต่อต้านจากคนในพื้นที่ ซึ่งเห็นได้ชัดในสมัยการล่าอาณานิคมที่ผู้คนต่อต้านการบังคับให้เปลี่ยนไปนับถือ ศาสนาคริสต์ ดังนั้น การศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยจะศึกษาเหตุผลของการเปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์ กล่าวคือ ภายใต้สังคมสมัยใหม่ ผู้เปลี่ยนศาสนามีการอธิบายความสมเหตุสมผลของศาสนาคริสต์ที่มีต่อ ชีวิตเองและคนรอบข้างอย่างไร ศาสนาคริสต์สามารถตอบสนองความต้องการด้านจิตใจและกายภาพ อย่างไร เพื่อนำมาสู่การอธิบายสาเหตุการเปลี่ยนศาสนา นอกจากนี้ ประเด็นของ*ภาวะจำยอม*เป็น ประเด็นหนึ่ง que ผู้วิจัยต้องศึกษาค้นคว้าเพราะอาจเป็นสาเหตุประการหนึ่งของการเปลี่ยนไปนับถือศาสนา คริสต์ อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยมีสมมุติฐานว่าผู้เปลี่ยนศาสนาไม่ได้อยู่ในภาวะจำยอม แต่ยินดีที่จะเปลี่ยนศาสนา หลังจากที่ได้พิสูจน์หรือพิจารณาถึงความน่าเชื่อถือ ความสมเหตุสมผล และสอดคล้องกับความต้องการ

2.2.2 ภาวะสมัยใหม่ในด้านสังคม

กิดเด็นส์ (Anthony Giddens: 1938-ปัจจุบัน) มีทัศนะว่า ยุคก่อนสมัยใหม่หรือยุค ประเพณี มนุษย์ถูกกำหนดโดยจารีตประเพณี การกระทำของมนุษย์ไม่มีความหลากหลาย บทบาท หน้าที่ของมนุษย์ถูกกำหนดไว้อย่างชัดเจน มนุษย์จึงมีส่วนในการจัดการชีวิตตนเองน้อยมาก แต่เมื่อ เข้าสู่ภาวะสมัยใหม่ มนุษย์มีเสรีภาพและทางเลือกในการดำเนินชีวิตความต้องการและสร้างอัตลักษณ์ (Identity) ของตนเอง (สุภางค์ จันทวานิช, 2551, น. 261-262) หรืออีกนัยหนึ่ง กิดเด็นส์ กล่าวว่า ใน ภาวะสมัยใหม่ “ตัวตน” (self) ของปัจเจกจะถูกสร้างขึ้นใหม่ผ่าน “การทบทวนตัวเอง” (reflexivity of self) ปัจเจกจะมีการคัดกรองทางเลือกที่มีอย่างมากมายและซับซ้อนในสังคมยุคสมัยใหม่เพื่อ ค้นหาทางเลือกที่เหมาะสมกับตน แต่ทางเลือกต่างๆ นั้นไม่ได้ถูกชี้แนะในทางศีลธรรม ซึ่งการคัดกรอง ทางเลือกจะทำผ่านการทบทวนประสบการณ์ชีวิตที่เกิดขึ้นในช่วงชีวิต (life span) ต่างๆ ที่เป็นผลมา จากการประทะกับกรอบความคิดต่างๆ ในสังคมครั้งแล้วครั้งเล่า ทั้งนี้ อาจเป็นประสบการณ์ที่กระทบ

ต่อจิตใจทำให้ไม่สบายกาย/ใจ หดหู่หรือสิ้นหวังในชีวิต โดยที่กิดเด่นสำรับว่า ในยุคสมัยใหม่ ความรู้ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีได้ทำให้ประสบการณ์ของปัจเจกเชื่อมโยงกับประเด็นทางศีลธรรมมีน้อยลง (Giddens, 1991, p. 3, 5, 181-180; Shilling, 1993, p.157) นอกจากนี้ กิดเด่นส์ได้กล่าวถึงสื่อ ที่ได้เข้ามา มีบทบาทในการเป็นศูนย์กลางภาพสะท้อนความเป็นไปของโลกและสังคมในภาวะสมัยใหม่ (Modern reflexivity) ทั้งในส่วนของ การเปลี่ยนแปลงของรัฐและสถาบันเศรษฐกิจ เช่น กระบวนการประชาธิปไตย เศรษฐกิจแบบทุนนิยม เป็นต้น รวมถึงสะท้อนภาพการเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ทางสังคมที่เดิมถูกกำหนดโดยจารีตประเพณี อาทิ (การลดลงของ) ความไม่เท่าเทียมกันทางเพศและการแบ่งปันทรัพยากร ดังนั้น “สื่อ” จึงที่มีส่วนในการสร้างโลกและสังคมสมัยใหม่ รวมถึงมีส่วนในการกำหนดและผลิตซ้ำอัตลักษณ์ (ใหม่ๆ) แก่ปัจเจก (สุภาวงศ์ จันทวานิช, 2551, น. 261, 263)

ผลกระทบของภาวะสมัยใหม่ต่อปัจเจกตามแนวคิดของกิดเด่นส์สอดคล้องกับการอธิบายสาเหตุของการเกิดครอบครัวสมัยใหม่ (Modern Family) ของ Thornton (2001) นักวิชาการด้านประชากรศาสตร์ จากมหาวิทยาลัยมิชิแกน (University of Michigan) Thornton ที่ได้สำรวจแนวคิดครอบครัวสมัยใหม่ในยุโรปตะวันออกเฉียงเหนือ (Northwest Europe) แอฟริกาและเอเชีย จากเอกสารวิชาการของนักสังคมวิทยาและนักวิชาการที่มีการตีพิมพ์เผยแพร่ระหว่างศตวรรษที่ 1600s-1900s สรุปว่า การเกิดขึ้นของครอบครัวสมัยใหม่มาจาก 4 เงื่อนไข คือ สังคมสมัยใหม่ (Modern society) การพัฒนาของแนวคิดสิทธิเสรีภาพและความเท่าเทียมของปัจเจก (Individual are free and equal) การศึกษา (Education) และสื่อมวลชน (Mass media)

(1) การเข้าสู่สังคมสมัยใหม่ (Modern Society)

การศึกษาของ Thornton (2001, p. 454) ระบุว่า การเข้าสู่สังคมสมัยใหม่เป็นผลจากการพัฒนาโครงสร้างสังคมและเศรษฐกิจ โดยเฉพาะการพัฒนาอุตสาหกรรมที่ทำให้เกิดการขยายพื้นที่เมือง กระจายความเจริญ รวมถึงขยายสิทธิทางการศึกษา และเพิ่มความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจ ทำให้ประชาชนมีความมั่งคั่ง มีคุณภาพชีวิตที่ดี ได้รับการศึกษาสูงขึ้น เกิดการเปลี่ยนแปลงวิถีการบริโภคในครอบครัว ค่าใช้จ่ายเพื่อการเลี้ยงดูเพิ่มขึ้น และประชาชนมีทางเลือกในการประกอบอาชีพมากขึ้น เช่นเดียวกับการศึกษาของนักวิชาการในประเทศไทย กล่าวว่า การเข้าสู่ภาวะความเป็นสมัยใหม่ของประเทศไทยในทุกด้าน เริ่มต้นอย่างจริงจังในช่วงที่จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี (ตั้งแต่วันที่ 9 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2502 – 8 ธันวาคม พ.ศ. 2506) มีการพัฒนาเศรษฐกิจที่ส่งเสริมการลงทุนจากภาคเอกชน ในปี พ.ศ.2503 นายกฯ เริ่มให้ต่างชาติเข้ามา มีบทบาทในการลงทุนในประเทศ เช่น ญี่ปุ่น สหรัฐฯ ไต้หวัน ฯลฯ จากนั้นในปี 2504 มีการประกาศใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2504 - พ.ศ. 2509) เพื่อปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐาน (Infrastructure) ของประเทศ และส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจทุนนิยม เช่น ถนน ไฟฟ้า การคมนาคมทางบกและทางน้ำ

ประสิทธิภาพของหน่วยงานรัฐ มีการตั้งหน่วยงานสำคัญ เช่น คณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน สำนักงบประมาณ สภาการศึกษาแห่งชาติ เป็นต้น จากนั้นเป็นมาประเทศไทยได้มีการพัฒนาเศรษฐกิจในทุกๆ ด้านจากความร่วมมือของต่างชาติ จำนวนบริษัทต่างชาติที่เข้ามาลงทุนในประเทศไทยมากที่สุดระหว่างปี พ.ศ.2503-2528 คือ บริษัทจากประเทศญี่ปุ่น ที่เข้ามาลงทุนในประเทศไทยสูงถึง 349 บริษัท โดยเป็นบริษัทในกลุ่มอาหาร สิ่งทอ น้ำมัน เคมี เครื่องใช้ไฟฟ้า รถยนต์ บริษัทก่อสร้าง และพาณิชย์กรรมและการค้าระหว่างประเทศ (อุกฤษฏ์ ปัทมานันท์ และพัชรี สิโรรส, 2534, น. 11-14)

การลงทุนจากต่างชาติประกอบกับการพัฒนาเส้นทางคมนาคมเพื่อประโยชน์ทางเศรษฐกิจนี้เอง ทำให้เกิดการเคลื่อนย้ายแรงงานเข้าสู่ตัวเมืองและการติดต่อระหว่างสังคมเมืองและสังคมชนบทเพิ่มขึ้น ส่งผลต่อการพึ่งพากันภายในชุมชนชนบทและความผูกพันระหว่างญาติพี่น้องและสมาชิกในครอบครัวลดลง จากเดิมที่ระบบครอบครัวและเครือญาติเป็นหน่วยทางสังคมที่มีบทบาทสำคัญทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม แต่ผลจากการคมนาคมที่สะดวกได้เกื้อหนุนให้หน่วยงานรัฐเข้ามาทำหน้าที่แทนเครือญาติและครอบครัว เช่น โรงเรียน ธนาคาร สหกรณ์ให้เงินกู้ยืม เป็นต้น การพึ่งพากันระหว่างเครือญาติจึงลดลงไปโดยปริยาย นอกจากนี้ การเข้ามาของหน่วยงานรัฐยังทำให้เกิดค่านิยมใหม่ทางสังคมที่ยกย่องผู้มีการศึกษาและการเป็นเจ้าของคนนายคน ทำให้คนชนบทต้องการให้บุตรหลานของตนศึกษาต่อในระดับสูง และลดความสำคัญของการประกอบอาชีพเกษตรกรรมตามบรรพบุรุษที่มีความยากลำบาก ผลคือ บุตรหลานจากชนบทสนใจศึกษาต่อในระดับที่สูงซึ่งโรงเรียนและมหาวิทยาลัยระดับสูงส่วนใหญ่มักจะอยู่ในกรุงเทพมหานครเมืองหลวงของประเทศ และโอกาสที่ผู้มีการศึกษาสูงจะกลับไปประกอบอาชีพเหมือนพ่อแม่ได้ลดลง เพราะการพัฒนาเศรษฐกิจอุตสาหกรรมของประเทศส่วนใหญ่อยู่ในเขตเมือง และรายได้ต่อหัวของคนในกรุงเทพฯ สูงกว่าคนในจังหวัดอื่นๆ ดังนั้น ช่วงเริ่มต้นการพัฒนาประเทศ กรุงเทพฯ จึงถือเป็นศูนย์รวมความเจริญของประเทศในทุกด้านซึ่งเป็นปัจจัยดึงดูดให้มีการย้ายถิ่นเข้าเมืองจำนวนมาก

ผลจากการพัฒนาเศรษฐกิจและการคมนาคมอย่างต่อเนื่องได้ผลักดันให้ครอบครัวกลายเป็น*ครอบครัวสมัยใหม่* หรือบางครั้งใช้คำว่า *ครอบครัวในสังคมเมือง* โดยสมาชิกในครอบครัวมีโอกาสทำงานนอกบ้านและดำเนินชีวิตตามความพอใจมากกว่าในอดีต พ่อ/สามีไม่อยู่ในฐานะที่แสดงอำนาจเหนือครอบครัวได้อีกต่อไป *ครอบครัวต้นทาง* ในชนบทมีอำนาจควบคุมสมาชิกน้อยลงและความห่างเหินขยายตัวขึ้น เนื่องจากการย้ายถิ่นฐานจากครอบครัวในชนบทเข้าสู่เมือง นอกจากนี้ ขนาดครอบครัวมีแนวโน้มเล็กลงจนกลายเป็นครอบครัวเดี่ยว (พ่อ แม่ ลูก) โดยเฉพาะในสังคมเมือง เนื่องจากความจำเป็นทางเศรษฐกิจและการทำงาน อีกทั้งสมาชิกครอบครัวเดี่ยวจำนวนไม่น้อยก็ต้องใช้เวลาหลายชั่วโมงอยู่ที่ทำงาน เวลาที่พบปะกันจึงมีน้อย ขาดความใกล้ชิดกันระหว่างสมาชิก (บุญลือ วันทายนต์, 2525, น. 87-88; ปารีชาติ สุขุม, 2526, น. 44-47; วรารรรถ เวชชัสส์,

2529, น. 8-9; สมศักดิ์ ศรีสันติสุข, ปันพตา เผือกพันธ์ และรุ่งอรุณ ทิมชุนทเถียร, 2532, น. 23-36; โสภา ขปิลมันน์, และคณะ, 2534, น. 2-47 - 2-53; สามชาย, ศรีสันต์, 3541, น. 6-7)

(2) สิทธิเสรีภาพ ความเท่าเทียมของปัจเจก (Individuals are free and equal)

Thornton (2001, p. 455) กล่าวว่า ในสังคมสมัยใหม่ สิทธิเสรีภาพส่วนบุคคล (Individual freedom) ความเท่าเทียม (Equality) และเอกสิทธิ์ส่วนบุคคล (consent) เป็นสิ่งที่สอดแทรกอยู่ภายในความสัมพันธ์ระหว่างประชาชนกับรัฐบาล ระหว่างสามีกับภรรยา และระหว่างพ่อแม่กับลูก เพราะได้มีการตรากฎหมายเพื่อรักษาสิทธิเสรีภาพและความเท่าเทียมของประชาชนในสังคม สอดคล้องกับ Scott Yenor ในหนังสือเรื่อง *Family Politics: The Idea of Marriage in Modern Political Thought* (2012) ระบุว่า ปรัชญาแนวเสรีนิยม (Liberalism) มีความเกี่ยวข้องกับครอบครัวสมัยใหม่ และส่งผลให้รูปแบบครอบครัวตามประเพณีนิยมที่มีศาสนาเป็นตัวกำหนดนั้นได้หมดความสำคัญลง และการเมืองสมัยใหม่ (modern political) ที่อยู่ภายใต้ปรัชญาเสรีนิยม ทำให้ครอบครัวถูกปรับเข้าสู่จารีตแบบเสรีนิยม ที่ส่งเสริมความเท่าเทียมกันของสามีภรรยาและเสรีภาพส่วนบุคคล (individual freedom) เพศชายไม่สามารถผูกขาดสิทธิทางการเมืองเช่นในอดีต สามีภรรยาอยู่ในฐานะเพื่อนที่คานอำนาจซึ่งกันและกัน อีกทั้งปรัชญาแบบเสรีนิยมได้กระทบต่อสถาบันศาสนาจนไม่สามารถควบคุมความมั่นคงของครอบครัว เห็นได้จากจำนวนครอบครัวที่หย่าร้างในสหรัฐฯ ส่วนใหญ่เป็นคริสเตียนอีแวนเจลิคัล (Evangelical Christians) (Wolfson, 2011, p. 35-37)

(3) การศึกษา (Education) และสื่อมวลชน (Mass media)

Thornton (2001, p. 549) ระบุว่าการศึกษาเป็นกลไกสำคัญมากกว่ากระบวนการกลายเป็นอุตสาหกรรมและกระบวนการกลายเป็นเมือง เพราะมีอิทธิพลในการบ่มเพาะและกระจายแนวคิดแบบใหม่ที่น่าไปสู่การเปลี่ยนแปลงของครอบครัว นอกจากสถาบันการศึกษา Thornton (2001, p. 460) ได้กล่าวถึงสื่อมวลชน ที่ทำหน้าที่คล้ายคลึงกับสถาบันการศึกษา โดยมีบทบาทในการถ่ายทอดแนวคิดเกี่ยวกับสังคมสมัยใหม่และครอบครัวสมัยใหม่ไปสู่หลายประเทศ สามารถส่งอิทธิพลทางตรงไปยังปัจเจก ซึ่งมีงานวิจัยที่ระบุว่าตัวแปรสื่อมวลชนสามารถทำนายรูปแบบครอบครัวได้อย่างแม่นยำ และแนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบความสัมพันธ์ในครอบครัวของผู้คนส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากการนำเสนอของสื่อมวลชน อาทิ ผลการศึกษาในประเทศเนปาลเมื่อปี ค.ศ. 2001 ระบุว่า สื่อมวลชนมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนค่านิยมการแต่งงานของคนหนุ่มสาวให้หันมาเลือกคู่ชีวิตตามความพอใจของตนมากขึ้น และสื่อมวลชนมีแนวโน้มที่จะกลายเป็นเครื่องมือสำคัญในการถ่ายทอดแนวคิดและค่านิยมไปยังผู้คนทั้งในปัจจุบันและอนาคต

อย่างไรก็ดี Thornton (2001, p. 454) พบว่าครอบครัวสมัยใหม่เป็นได้ทั้งสาเหตุและผลของสังคมสมัยใหม่ (A modern family is a cause and an effect of a modern society) เพราะการเปลี่ยนจากสังคมดั้งเดิม (traditional society) ไปสู่สังคมสมัยใหม่นั้นไม่เพียงทำให้เกิดครอบครัวสมัยใหม่ แต่ขณะเดียวกันครอบครัวสมัยใหม่ก็ได้ส่งผลให้สังคมสมัยใหม่ดำเนินไปได้อย่างต่อเนื่อง เพราะความสัมพันธ์ภายใต้ครอบครัวสมัยใหม่นั้นมีส่วนผลักดันกระบวนการทางสังคมและนำผู้คนเข้าสู่ประสบการณ์ใหม่ๆ อาทิ การที่สมาชิกในครอบครัวได้รับการศึกษาอย่างเท่าเทียมและมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นนั้นย่อมส่งผลไปยังการพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจสู่ความทันสมัย

โดยสรุป กิดเด็นส์ และ Thornton ให้ภาพสังคมในภาวะสมัยใหม่ที่ปัจเจกมีเสรีภาพและความเท่าเทียมในการเลือกสรรสิ่งที่ต้องการมากขึ้น เช่น สิทธิทางการศึกษา อาชีพ ความมั่งคั่ง คุณภาพชีวิตที่ดี เป็นต้น โดยไม่ถูกควบคุมจากจารีตประเพณี และสามารถสร้างอัตลักษณ์ของตนได้อย่างเสรี โดยมีสื่อมวลชนและการศึกษาเป็นตัวกลางในการสะท้อนและกระจายลักษณะของสังคมสมัยใหม่ และกฎหมายได้ช่วยรองรับสิทธิเสรีภาพและความเท่าเทียมของประชาชน ซึ่งจากการศึกษาของ Thornton พบว่า ภาวะสมัยใหม่ทางสังคมนี้เป็นสาเหตุของการเกิด*ครอบครัวสมัยใหม่* โดยพบว่า มีสถาบันทางสังคมอื่นๆ เข้ามาทำหน้าที่แทนครอบครัว ครอบครัวมีขนาดเล็กลง เนื่องจากความจำเป็นทางเศรษฐกิจและการย้ายถิ่น อำนาจของพ่อในครอบครัวลดลง ความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัวลดลง เนื่องจากสมาชิกมีสิทธิเสรีภาพในการดำเนินชีวิตมากขึ้น อย่างไรก็ตาม หากมองผ่านแนวคิดของนิทเช่ ที่มองว่าภาวะสมัยใหม่ มนุษย์ถูกควบคุมโดยรัฐผ่านกลไกการสร้างจิตสำนึก ความทรงจำ การลงโทษ กฎหมาย และอุดมการณ์ ซึ่งมีนัยถึงในภาวะสมัยใหม่มนุษย์ไม่ได้มีเสรีภาพอย่างแท้จริง ดังนั้น สมาชิกครอบครัวอาจจะไม่มีเสรีภาพในการตัดสินใจ การดำเนินชีวิต และการสร้างอัตลักษณ์ของตนได้อย่างแท้จริง

การนำแนวคิดภาวะสังคมสมัยใหม่ในด้านสังคมมาใช้ในการศึกษาคั้งนี้ ผู้วิจัยจะศึกษาภาวะสังคมสมัยใหม่ที่สะท้อนให้เห็นในชีวิตของผู้เปลี่ยนศาสนา โดยจะเชื่อมโยงไปยังรูปแบบครอบครัวของผู้เปลี่ยนศาสนา

2.3 รูปแบบครอบครัวสมัยใหม่ (Modern family)

Thornton (2001) ไม่เพียงอธิบายลักษณะของสังคมสมัยใหม่ที่เป็นสาเหตุของ *ครอบครัวสมัยใหม่* แต่ยังได้ขยายความลักษณะครอบครัวสมัยใหม่ เช่นเดียวกับนักวิชาการอีกหลายท่านทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศที่ได้ให้ภาพ*ครอบครัวสมัยใหม่*หรือ*ครอบครัวสังคมเมือง* ซึ่งสรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

2.3.1 การเกิดขึ้นของสถาบันทางสังคมที่เข้ามาทำหน้าที่แทนครอบครัว

ครอบครัวไม่ใช่ศูนย์กลางการอบรมสั่งสอน ปลูกฝังบรรทัดฐาน และการควบคุมพฤติกรรมอีกต่อไป แต่ได้มีองค์กรหรือสถาบันต่างๆ เข้ามาทำหน้าที่แทนครอบครัว ได้แก่ สถาบันศาสนา สถาบันเศรษฐกิจ สถาบันการปกครอง สถาบันการศึกษา และสื่อมวลชน เช่น หนังสือ ภาพยนตร์ โทรทัศน์ อินเทอร์เน็ต ฯลฯ การทำหน้าที่ของครอบครัวจึงเหลือเพียงการให้ความรักความอบอุ่นทางใจระหว่างสมาชิกในแบบเพื่อนร่วมทุกข์ร่วมสุขให้ความรักความเข้าใจแก่กัน (Sharing partner) (บุญลือ วันทายนต์, 2525, น. 87-88; โสภา ขปีลมันน์ และคณะ, 2534, น. 2-47 - 2-48, 2-51 - 2-53; นงลักษณ์ เอมประดิษฐ์, 2539, น. 18) Thornton (2001) กล่าวว่า ตั้งแต่ศตวรรษที่ 1900s ทั่วโลกเริ่มมีการพัฒนาประเทศสู่ความทันสมัย โดยการเพิ่มจำนวนโรงเรียน พัฒนาภาคอุตสาหกรรม และเพิ่มพื้นที่เมือง ซึ่งช่วยเพิ่มแรงจูงใจในการเข้าสู่สถาบันการศึกษาและการทำงานของสมาชิกในครอบครัว รัฐบาลในหลายประเทศจึงได้มีการก่อตั้งสถาบันทางสังคมและเศรษฐกิจเพื่อเข้าไปรองรับการเปลี่ยนแปลงของครอบครัว โดยมีนโยบายที่เชื่อมโยงระหว่างสังคม เศรษฐกิจ และครอบครัว อาทิ การเพิ่มขึ้นของสถาบันการศึกษาเพื่อขยายโอกาสให้เยาวชนได้เรียนในระดับประถมศึกษา-มัธยมศึกษาและผลิตแรงงานที่สอดคล้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจและการทำงานในภาคอุตสาหกรรม เช่นที่ปรากฏในการศึกษาของโยโกะ ฮายามิ และคณะฯ (Hayami, et al. , 2012, p. 6-7) ที่พบว่า พื้นที่ครอบครัวในประเทศแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ได้รับการควบคุมโดยรัฐ เพื่อผลิตประชากรที่มีคุณภาพสอดคล้องกับระบบการผลิตในอุตสาหกรรม อีกทั้งเทคโนโลยีถูกนำมาใช้ในการดำเนินงานของสถาบันทางสังคมทุกระดับ เช่น สถาบันทางการแพทย์และตำรวจ โรงเรียน ระบบการรักษาพยาบาล และระบบการจัดการความรู้ เป็นต้น เพื่อให้แน่ใจว่าคุณลักษณะของประชากรจะเอื้อต่อระบบผลิตในภาคอุตสาหกรรม

2.3.2 ความเป็นปัจเจกชนนิยมในครอบครัว (Individualism)

Thornton (2001) กล่าวว่า เนื่องจากพื้นฐานปรัชญาสิทธิเสรีภาพและความเท่าเทียม ผู้คนที่มีอายุ เพศ และชนชั้นแตกต่างกันมีสิทธิและเสรีภาพเท่าเทียมกัน นำไปสู่รูปแบบครอบครัวสมัยใหม่ที่สมาชิกในครอบครัวยึดความเป็นปัจเจกและเสรีภาพส่วนบุคคลมากขึ้น โดยการเปลี่ยนแปลงของครอบครัวอันเป็นผลมาจากสาเหตุดังกล่าวมีดังนี้

(1) การแต่งงานขึ้นอยู่กับความพึงพอใจของหนุ่มสาว

เดิมการแต่งงานของหนุ่มสาวอยู่ภายใต้การตัดสินใจของผู้ใหญ่ ศาสนา การคำนึงถึงผลประโยชน์ด้านและเศรษฐกิจและเพื่อมีบุตรสืบสกุลไว้เป็นเกียรติและความมั่นคง แต่เมื่อเข้าสู่ยุคอุตสาหกรรม รูปแบบการแต่งงานในครอบครัวสมัยใหม่ได้เปลี่ยนแปลงไป การแต่งงานขึ้นอยู่กับ

กับความรักโรแมนติก (Romantic love) หรือความพึงพอใจของคู่รักเป็นสำคัญ เมื่อหญิงและชายเกิดความรักใคร่กันอาจตัดสินใจอยู่กินฉันท์สามีภรรยาได้เลยโดยไม่ต้องสอบถามครอบครัว ขณะเดียวกันหากพอใจที่จะแยกหรือหย่าร้างก็ทำได้โดยง่าย เพราะสังคมให้ความสำคัญกับครอบครัวน้อยลงแต่ให้ความสำคัญกับปัจเจกมากกว่า (โสภา ซปีลมันน์ และคณะ, 2534, น. 2-47 - 2-48, 2-51 - 2-53; เบค-เกอร์ส์แฮม, 2002/2550, น. (10)-(11))

(2) การยึดมั่นบรรทัดฐานเดิมของการสร้างครอบครัวลดลง

Thornton (2001) กล่าวว่าจากพื้นฐานปรัชญาสิทธิเสรีภาพทำให้การยึดมั่นในบรรทัดฐานการอยู่ร่วมกันเป็นครอบครัวแบบดั้งเดิมเปลี่ยนแปลงไป เช่น เกิดการหย่าร้างเพิ่มสูงขึ้นเนื่องจากความเชื่อสัจธรรมระหว่างสามีภรรยาไม่มีความสั่นคลอน คนหนุ่มสาวเลือกการอยู่ก่อนแต่ง การมีบุตรนอกสมรส การเลือกอยู่เป็นโสดของคนหนุ่มสาว เป็นต้น ทั้งยังเกิดรูปแบบใหม่ของชีวิตครอบครัว เช่น การมีบุตรโดยไม่แต่งงาน การแต่งงานของคนเพศเดียวกัน การรับเด็กมาเป็นลูกบุญธรรม ฯลฯ และสังคมยอมรับคนโสดหรือคนที่ผ่านการหย่าร้างให้มีสถานภาพเสมอบุคคลอื่น เพราะสังคมโดยรวมมีค่านิยมที่ยึดความพอใจของตนเป็นสำคัญ (โสภา ซปีลมันน์ และคณะ, 2534, น. 2-47 - 2-48, 2-51 - 2-53)

(3) การไม่พึ่งพาครอบครัวกลายเป็นค่านิยมหลักของเยาวชนและการอยู่ในโอวาทของผู้ใหญ่ได้รับการละเลย

เนื่องจากในสังคมสมัยใหม่ผู้คนต่างมีโอกาสเลือกรางวัล (Reward) และประเมินทางเลือกที่ดีที่สุดสำหรับการปฏิสังสรรค์กับผู้อื่นในสังคม ซึ่งสามารถทดแทนสิ่งที่ต้องการจากพ่อแม่ โดยเฉพาะคนวัยหนุ่มสาวซึ่งเป็นช่วงวัยของการพัฒนาตนเองไปสู่ความมีอิสระและเป็นผู้ใหญ่นั้น เมื่อประสบปัญหาเกี่ยวกับพ่อแม่ ลูกสามารถหันไปพึ่งการยอมรับจากแหล่งอื่น อำนาจของพ่อแม่ที่มีต่อลูกจึงลดลง และมีแนวโน้มที่ลูกจะไม่ลงรอยกันทางความคิดเห็นกับพ่อแม่เกี่ยวกับพฤติกรรมหรือการเลือกแนวทางในการดำเนินชีวิต จึงมีโอกาสมากขึ้นที่ลูกจะยุติความสัมพันธ์ที่ดีกับพ่อแม่ นอกจากนี้ความเชื่อมั่นในตนเองที่จะประสบความสำเร็จในชีวิตการทำงานและสังคมของลูก ทำให้การค่านิยมการยกย่องบูชาบรรพบุรุษ การเชื่อฟังผู้อาวุโสลดลงไปด้วย (สมศักดิ์ ศรีสันติสุข, ปันทดา เผือกพันธ์ และรุ่งอรุณ ทิมชุนทเถียร, 2532, น. 23-36; สามชาย, ศรีสันต์, 2541, น. 6-7, 31)

(4) ครอบครัวลดบทบาทการเป็นแหล่งพึ่งพิงทางเศรษฐกิจของสมาชิก

เดิมสมาชิกในครอบครัวทำการเกษตรเพื่อผลิตอาหารเลี้ยงดูกันภายในครัวเรือนเป็นหลัก แต่ครอบครัวสมัยใหม่สมาชิกในครอบครัวมีเสรีภาพในการประกอบอาชีพนอกบ้านต่างคนต่างมีแหล่งทรัพยากรและความสนใจในอาชีพที่ต่างกัน ครอบครัวจึงลดความเป็นศูนย์กลางการผลิต รายได้ที่เกิดจากการประกอบอาชีพนอกบ้านจะไม่เก็บไว้เป็นของส่วนรวมทั้งหมด แต่จะถูกแบ่งเป็นหลายส่วน เช่น ค่าใช้จ่ายส่วนตัว ค่าใช้จ่ายของลูก รายจ่ายพิเศษอื่นที่จำเป็น เป็นต้น อีกด้านหนึ่ง

สมาชิกในครอบครัวได้สนับสนุนให้สมาชิกคนอื่นๆ ในครอบครัวออกไปแสวงหาอาชีพที่ให้ผลตอบแทนที่ดีกว่าการทำงานภายในครัวเรือน ส่งผลให้เกิดการย้ายถิ่นไปทำงานในเมืองใหญ่เพื่อแสวงหาผลตอบแทนที่ดีกว่า อาทิ การศึกษาของโยโกะ ฮายามิ และคณะ (Hayami, et al., 2012, p. 15-16) พบว่า ผลของการพัฒนาอุตสาหกรรมได้ทำให้เงินไม่เพียงเป็นสิ่งจำเป็น แต่ยังช่วยขีดหน้าชูตาให้ครอบครัว ซึ่งนำไปสู่การตัดสินใจของคนในครอบครัวที่เต็มใจและสนับสนุนการเดินทางไปทำงานในอีกภูมิภาคเพื่อแสวงหาเงินเข้าสู่ครอบครัว เช่น การย้ายถิ่นจากภาคเหนือของผู้หญิงเวียดนามในหมู่บ้าน Red River Valley เพื่อไปทำงานใน Mekong Delta ซึ่งอยู่ทางภาคใต้ของประเทศ หรือประเทศไทยในผลการศึกษาของ บัวพันธ์ พรหมพักพิง (2546, น. 406) พบว่า คนหนุ่มสาวจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือได้ย้ายถิ่นไปทำงานในเมือง เนื่องจากรายได้ในหมู่บ้านไม่เพียงพอ แม้ความใกล้ชิดระหว่างคนครอบครัวจะลดลง แต่ไม่ได้ตัดขาดจากครอบครัว เนื่องจากค่านิยมการตอบแทนพระคุณพ่อแม่และได้รับการยกย่องในฐานะผู้เสียสละ

(5) การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างอำนาจในครอบครัว

การที่สมาชิกในครอบครัวมีเสรีภาพในการประกอบอาชีพและมีบทบาทนอกบ้านมากกว่าในอดีต ได้ทำให้สมาชิกในครอบครัวมีอิสระทางความคิดและการตัดสินใจได้ด้วยตนเอง จากเดิมที่อำนาจการปกครองครอบครัวอยู่ที่พ่อ หรือสามีเป็นหลัก นอกจากนี้ การที่สมาชิกในครอบครัวมีความสามารถในการประกอบอาชีพนอกบ้านมากขึ้นนั้น ได้ทำให้ความสามารถในการแสวงหาสิ่งอำนวยความสะดวกมาใช้ตอบสนองความต้องการตนเองมีเพิ่มขึ้น พร้อมๆ กับความสัมพันธ์และการพึ่งพาครอบครัวและชุมชนลดลง (บุญลือ วันทายนต์, 2525, น. 87-88; วรารรรถ เวชชัสส์, 2529, น. 8-9; นงลักษณ์ เอมประดิษฐ์, 2539, น. บทคัดย่อ, 18; โสภา ชปิลมันน์ และคณะ, 2534, น. 2-47 - 2-48, 2-51 - 2-53; สามชาย ศรีสันต์, 2541, น. 6-7)

2.3.3 ความผูกพันระหว่างคนในครอบครัวลดน้อยลง

การศึกษาของ Senjo Nackai (Nakai, 2553, น. 18-20) ระบุว่า พ.ศ.2516 (ค.ศ. 1973) ประเทศญี่ปุ่นมีประชากรเด็กสูงที่สุด ซึ่งเด็กเหล่านี้เป็น Baby boomers รุ่นที่ 2 ที่เกิดมาพร้อมกับครอบครัวแบบใหม่ (new family) คนรุ่นนี้จะถามตนเองอยู่ตลอดเวลาว่า พวกเขาคือใครและพวกเขาอยากเป็นใคร และเริ่มเห็นการสูญเสียความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกครอบครัว เนื่องจากสมาชิกแต่ละคนจะมีหน้าที่เฉพาะส่วน เช่น พ่อออกไปทำงานนอกบ้าน แม่ทำหน้าที่เป็นแม่บ้าน และลูกไปเรียนหนังสือ ด้วยระยะการเดินทางเพื่อไปทำงานและหรือไปเรียนที่ห่างไกล ทำให้การใช้ชีวิตในครอบครัวและการทำงานแยกออกจากกันมากขึ้น พ่อมีเวลาอยู่บ้านน้อยลง และลูกแทบจะไม่ได้อยู่บ้านเพราะต้องกวาดวิชาหลังเลิกเรียน อีกทั้งการที่พ่อต้องทำงานหนักยังทำให้อัทธิพลต่อครอบครัวลดลงไป

เนื่องจากพ่อกลายเป็นเพียงผู้หาเงิน เช่นเดียวกับในประเทศไทย เหตุที่ครอบครัวไม่ได้เป็นศูนย์กลาง การทำกิจกรรมต่างๆ ได้ทำความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกและความสนใจครอบครัวลดลง เนื่องจากชีวิตที่มีอิสระในการประกอบอาชีพและมีบทบาทในสังคม สมาชิกในครอบครัวจึงมีโอกาสเข้าถึงแหล่งทรัพยากร แนวคิดใหม่ และรสนิยมใหม่ๆ จากคนภายนอก การปฏิสัมพันธ์หรือปรึกษาหารือกันจึงลดลงไปด้วย กลายเป็นความห่างเหินและไม่รู้สึกรว่าครอบครัวมีสำคัญ มากไปกว่านั้นมีแนวโน้มว่าสมาชิกในครอบครัวจะเกิดความขัดแย้งเมื่อมีความเห็นที่ต่างกัน (บุญลือ วันทายนต์, 2525, น. 87-88; วรารวรรณ เวชชสิทธิ์, 2529, น. 8-9; นางลักขณ์ เอมประดิษฐ์, 2539, น. บทคัดย่อ, 18; โสภา ขปีลมันน์ และคณะ, 2534, น. 2-47 - 2-48, 2-51 - 2-53; สามชาย ศรีสันต์, 3541, น. 6-7)

2.3.4 วัฒนธรรมและประเพณีดั้งเดิมของครอบครัวถูกละเลย

Thornton (2001, p. 458) กล่าวว่าประเทศจีนในศตวรรษ 1900s เริ่มมีการเปลี่ยนแปลงเข้าสู่ความทันสมัย เพราะอิทธิพลของประเทศตะวันตก เทคโนโลยี และการขยายตัวทางเศรษฐกิจจากนอกประเทศ ส่งผลให้คนหนุ่มสาวในจีนให้ความสำคัญกับสิทธิและเสรีภาพในการใช้ชีวิตมากขึ้น นอกจากนี้ วัฒนธรรมสำคัญที่เกี่ยวข้องกับชีวิตครอบครัวได้เลือนหายไป เช่น วัฒนธรรมการมัดเท้า (foot binding) การรับลูกสะใภ้เข้ามาอยู่ในครอบครัวฝ่ายชาย และการสืบทอดอำนาจตามในเครือญาติ เป็นต้น เช่นเดียวกับที่ญี่ปุ่น การศึกษาของ Senjo Nakai (Nakai, 2553, น. 18-20) ระบุว่าหลังจากสงครามโลกครั้งที่ 2 (พ.ศ.2490-2492) ในญี่ปุ่นมีการเพิ่มขึ้นของประชากร *Baby boomers* รุ่นที่ 1 สูงถึง 6.8 ล้านคน สังคมญี่ปุ่นได้เริ่มเปลี่ยนจากเกษตรกรรมไปเป็นภาคอุตสาหกรรม ผู้คนเริ่มมีฐานะดีขึ้นและเศรษฐกิจของประเทศเริ่มมั่นคง คนรุ่นนี้จะเข้าไปทำงานและแต่งงานสร้างครอบครัวในเมือง พวกเขาจึงมีอิสระจากหน้าที่และความเข้มงวดตามประเพณีดั้งเดิมในแบบครอบครัวขยาย ที่ครอบครัวเป็นแม่แบบอัตลักษณ์ ที่สำคัญสมาชิกในครอบครัวสามารถตั้งเป้าหมายชีวิตของตน และมีอำนาจการตัดสินใจมากกว่าในอดีต ประเทศไทยก็เช่นกัน พบว่าความผูกพันระหว่างครอบครัว ศาสนา และวัฒนธรรมในครอบครัวคลายความเหนียวแน่นลง เห็นได้จากสมาชิกในครอบครัวยึดมั่น และเคร่งครัดในพิธีกรรมทางศาสนา วัฒนธรรม จารีตประเพณีดั้งเดิม น้อยลง ซึ่งเกิดจากการแพร่กระจายทางวัฒนธรรมในเรื่องค่านิยมปัจเจก ความเชื่อมั่นในตนเองว่าจะประสบความสำเร็จได้ด้วยตัวเอง และการมีอิสระในความคิดและการกระทำ อีกทั้งการมองเห็นความเป็นไปในสังคมได้ดีขึ้น และการใช้ชีวิตนอกครอบครัวมากกว่าในครอบครัว ทำให้แนวคิดทางศาสนา วัฒนธรรม และจารีตประเพณีเดิมของครอบครัวมีความยืดหยุ่นตามวิถีชีวิตที่เปลี่ยนไป (บุญลือ วันทายนต์, 2525, น. 87-88; สมศักดิ์ ศรีสันติสุข, ปันทดา เผือกพันธ์, และ รุ่งอรุณ ทิฆุณห์เกียรติ, 2532, น. 23-36; โสภา ขปีลมันน์ และคณะ, 2534, น. 2-51 - 2-53)

2.3.5 การเกิดครอบครัวรูปแบบใหม่

เบค-เกอร์นส์แอม (2002/2550, น. (10) - (11)) ระบุว่า การพัฒนาการแพทย์สมัยใหม่ทำให้ความสัมพันธ์ทางเพศและการเจริญพันธุ์แยกจากกัน กล่าวคือ ผู้คนสามารถมีบุตรได้ โดยที่ไม่ต้องมีความสัมพันธ์ทางเพศ ซึ่งเป็นการเปิดพื้นที่ให้ความเป็นพ่อแม่รูปแบบใหม่ อาทิ คู่รักเพศเดียวกัน ซึ่งได้รับการยอมรับทางสังคมและทางกฎหมายมากขึ้น สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Holland (2008, p. 1051-1058) ที่ทำการศึกษากฎหมายว่าด้วยคนเข้าเมือง (Immigration Law) ในสหรัฐอเมริกา เพื่อรองรับรูปแบบครอบครัวสมัยใหม่ (Modern family unit) หนึ่งในประเด็นที่ถูกนำเสนอในงานของ Holland คือ ตั้งแต่ศตวรรษ 1900s-2000s ได้มีการเรียกร้องให้ปรับปรุงกฎหมายให้สอดคล้องกับรูปแบบครอบครัวที่เปลี่ยนแปลง โดยครอบครัวแบบดั้งเดิม (Traditional family) ที่กฎหมายสหรัฐฯ ให้การคุ้มครองเป็นลักษณะของครอบครัวเดี่ยวที่คู่แต่งงานต้องเป็นชายและหญิง (Heterosexual parents) และสามีภรรยาคือคนคนเดียว แต่เมื่อยุคสมัยเปลี่ยนแปลง ได้เกิดรูปแบบครอบครัวที่มีโครงสร้างแตกต่างไปจากเดิม (non-traditional family structures) เช่น คู่รักที่เป็นคนเพศเดียวกัน (same-sex partnerships) ครอบครัวพ่อ/แม่เลี้ยงเดี่ยว (single parent homes) ครอบครัวที่รับบุตรบุญธรรมมาเลี้ยง (stepparent families) รวมถึงครอบครัวขยาย (extended families) ที่ถือเป็นเรื่องใหม่ในสหรัฐฯ เป็นต้น ส่งผลให้ตั้งแต่ศตวรรษ 1900s ในหลายมลรัฐได้ปรับปรุงกฎหมายให้สอดคล้องกับรูปแบบครอบครัวสมัยใหม่ โดยนำความสัมพันธ์ (family relationships) โครงสร้างภายในครอบครัว (family structures) และหน้าที่ของครอบครัว (Functional family) ที่มีในครอบครัวเดี่ยวมาพิจารณาประกอบ เช่น ปี ค.ศ.1977 เมืองอีสต์ คลีฟแลนด์ (East Cleveland) รัฐโอไฮโอ ศาลได้ระบุว่าในบ้านที่มียาย/ย่าและหลานอยู่ด้วยกัน จัดอยู่ในประเภทครอบครัวเลี้ยงเดี่ยว (single family) ซึ่งแต่เดิมไม่มีการระบุ ในปี ค.ศ.1979 ศาลในรัฐนิวยอร์กได้พิจารณารับรองครอบครัวของผู้ชายโสดที่รับอุปการะเด็กเป็นบุตรบุญธรรม (unmarried father) โดยมีเงื่อนไขว่าต้องแสดงหลักฐานว่าได้ดูแลเด็กเป็นอย่างดีในลักษณะเดียวกับครอบครัวปกติ ซึ่งเดิมให้การรับรองเฉพาะผู้หญิงโสด และต่อมาในปี ค.ศ.1989 ศาลในรัฐนิวยอร์กได้พิจารณาขยายคำจำกัดความของครอบครัวให้ครอบคลุมคู่รักเพศเดียวกันและครอบครัวที่สามีภรรยาอยู่ด้วยกันโดยไม่ได้แต่งงาน (unmarried heterosexuals) ในปี ค.ศ.1993 ศาลในรัฐแมสซาชูเซตส์ได้รับรองครอบครัวอุปถัมภ์ (Adoptive parent) ของคู่รักเพศเดียวกันที่รับอุปการะเด็กมาเป็นบุตรบุญธรรม ในฐานะครอบครัวที่สอง (second-parent) ของเด็ก แต่ยังคงให้สิทธิ์แม่ผู้ให้กำเนิด (biological mother) แต่สิทธิดังกล่าวสิ้นสุดลงหากศาลพบว่าครอบครัวที่ให้กำเนิดไม่สามารถดูแลเด็กได้ ในปี ค.ศ.2002 รัฐเพนซิลเวเนีย (Pennsylvania) มีการพิจารณาให้ครอบครัวคู่รักเพศเดียวกัน และลูกที่เกิดจากการบริจาคเชื้ออสุจิของญาติหรือคนที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดให้อยู่ในกลุ่มครอบครัวเดี่ยว และในปีเดียวกันนี้ ศาลรัฐ

แคลิฟอร์เนียได้รับรองผู้หญิงที่รับเด็กมาเป็นบุตรบุญธรรมว่ามีฐานะเป็นแม่ตามกฎหมาย รวมทั้งให้การรับรองครอบครัวคู่รักเพศเดียวกันที่มีลูกติดกายหลังการหย่าร้าง

ครอบครัวรูปแบบใหม่อีกลักษณะหนึ่งที่พบในการศึกษาของโยโกะ ฮายามิ และคณะฯ (Hayami, et al., 2012, p. 16) คือ *ครอบครัวชั่วคราว* ซึ่งเป็นผลมาจากที่เงินได้กลายเป็นสิ่งจำเป็นและช่วยเซตหน้าชูตาให้ครอบครัว ภายใต้การพัฒนาเศรษฐกิจและอุตสาหกรรม ได้ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงบรรทัดฐานทางเพศ รูปแบบการแต่งงาน และการก่อรูปของครอบครัวแบบใหม่ที่ยืดหยุ่นไปตามความต้องการทางเศรษฐกิจ (The flexible family) อาทิ การศึกษาในผู้หญิงไทยที่ย้ายถิ่นไปทำงานในเมืองและแต่งงานกับชาวต่างชาติเพื่อยกระดับฐานะทางเศรษฐกิจ ผู้หญิงเหล่านี้เชื่อมโยงกับครอบครัวในถิ่นกำเนิดผ่านการสนับสนุนด้านการเงิน การบริจาคเงินให้วัดและโรงเรียน ด้วยผลประโยชน์จากการแต่งงานข้ามวัฒนธรรมนี้เอง ได้ทำให้เกิดบทบาทใหม่ของภรรยาในฐานะ *เมียเช่า* ของชาวต่างชาติ สามีและภรรยาชั่วคราวนี้ไม่มีพันธะหรือความรับผิดชอบในแบบครอบครัวปกติ นอกจากการตอบแทนในรูปของค่าจ้าง ปรากฏการณ์นี้ทำให้เห็นถึงความสั่นไหวของบทบาทในครอบครัว ความคาดหวัง และบรรทัดฐานทางเพศ ตามความต้องการทางเศรษฐกิจ

จากแนวคิดเกี่ยวกับครอบครัวสมัยใหม่ที่กล่าวมานั้น ได้สะท้อนภาพของครอบครัวรูปแบบใหม่ และทิศทางการเปลี่ยนแปลงของครอบครัวสมัยใหม่ที่เป็นไปในลักษณะของการห่างเหินในความสัมพันธ์ การละเลยวัฒนธรรมหรือค่านิยมดั้งเดิมที่เกี่ยวข้องกับครอบครัว และมีแนวโน้มที่จะเกิดความขัดแย้งระหว่างคนในครอบครัว เนื่องจากเป้าหมาย ความต้องการ และความคิดเห็นไม่ตรงกัน รวมไปถึงได้เห็นภาพของการเผชิญหน้ากับการเปลี่ยนแปลงของครอบครัว ซึ่งส่วนใหญ่เป็นในด้านของการลดความใกล้ชิด การละเลย และความขัดแย้ง ในขณะที่ไม่พบว่ามี ความพยายามในการต่อรองเมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงในครอบครัว นอกจากนี้ ยังพบว่ารูปแบบครอบครัวมีความสั่นไหวและเปลี่ยนรูปไปตามความต้องการของผู้คน

ดังนั้น ประเด็นการศึกษาที่ได้จากแนวคิดครอบครัวสมัยใหม่ คือ ลักษณะครอบครัวสมัยใหม่ของผู้เปลี่ยนศาสนา ได้แก่ มุมมองต่อบทบาทของครอบครัว รูปแบบครอบครัวในแบบเดิมและแบบใหม่ ความสัมพันธ์ระหว่างคนในครอบครัว รูปแบบการเลี้ยงดูของพ่อแม่ ความยึดมั่นในบรรทัดฐาน ศาสนา/ความเชื่อ วัฒนธรรมประเพณีของสมาชิกในครอบครัว การตอบสนองและการต่อรองของสมาชิกในครอบครัวที่มีต่อการเปลี่ยนแปลง และความขัดแย้งของสมาชิกที่เกิดจากความต้องการที่แตกต่างกัน เช่น การประกอบอาชีพ การศึกษา เป้าหมาย/อุดมการณ์ในการใช้ชีวิต ฯลฯ

2.4 ครอบครัวสมัยใหม่กับการยึดมั่นศาสนาและการเปลี่ยนศาสนา

หนึ่งในลักษณะของครอบครัวสมัยใหม่ตามที่กล่าวมาข้างต้น ได้กล่าวถึงวัฒนธรรมและประเพณีดั้งเดิมของครอบครัวถูกละเลย เนื่องจากสมาชิกในครอบครัวอยู่ห่างจากครอบครัว สามารถช่วยเหลือตัวเอง มีอิสระในความคิดและการกระทำ เกิดความยึดหยุ่นในแนวคิดทางศาสนา วัฒนธรรม และจารีตประเพณีเดิมของครอบครัว ซึ่งที่ผ่านมามีผลการศึกษาที่ยืนยันแนวคิดนี้ โดยพบว่าการที่ลูกจะยึดมั่นในศาสนา/ความเชื่อหลักของครอบครัวหรือไม่นั้น ส่วนหนึ่งเกิดจากการอยู่ใกล้ชิดหรือห่างเหินกับครอบครัว อย่างไรก็ดี มีผลการศึกษาพบว่าการยึดมั่นในศาสนา/ความเชื่อหลักของครอบครัวหรือการเปลี่ยนศาสนาของสมาชิกในครอบครัว ส่วนหนึ่งเกิดจากความยึดมั่นในศาสนา/ความเชื่อหลักของพ่อแม่ผู้ปกครองและเกิดจากสภาพแวดล้อมทางศาสนาที่รายล้อมครอบครัว นอกจากนี้ ยังมี การศึกษาเกี่ยวกับปฏิกิริยาของแม่ต่อลูกสาวที่ได้เปลี่ยนไปนับถือศาสนา/ความเชื่ออื่น ซึ่งผล การศึกษาได้ทำให้รู้ว่า แม้ในครอบครัวสมัยใหม่ที่สมาชิกในครอบครัวมีอิสระในการเลือกทางเดินชีวิต แต่การเปลี่ยนศาสนา/ความเชื่อของสมาชิกในครอบครัวยังคงเป็นสิ่งที่ยอมรับได้ยาก ซึ่งรายละเอียดของผลการศึกษาดังกล่าวมีดังนี้

2.4.1 ครอบครัวสมัยใหม่กับความยึดมั่นในศาสนา

ครอบครัวและการยึดมั่นหรือการเปลี่ยนศาสนาของบุตรมีความเกี่ยวข้องกันในหลายปัจจัย ซึ่งจากการศึกษาของงามตา วินทานนท์ (2536, น. 47-52, 61-62) พบว่า การที่ลูกจะยึดมั่นหรือละทิ้งศาสนาเดิมของครอบครัวนั้นเกิดจาก 4 ปัจจัย คือ ความเคร่งศาสนาของพ่อแม่กับช่วงวัยของลูก ความสัมพันธ์ใกล้ชิดระหว่างลูกกับพ่อแม่ ความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างพ่อแม่กับลูก และความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างพ่อกับแม่ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

(1) ความเลื่อมใสในศาสนาของพ่อแม่กับช่วงวัยของลูก

ครอบครัวที่มีบรรยากาศของความเลื่อมใสในศาสนา เช่น มีการไหว้พระ สวดมนต์ ตักบาตร ฟังเทศน์ มีห้องพระ รูปพระ หนังสือธรรมะ การพูดสนทนาเรื่องศาสนา ฯลฯ จะมีอิทธิพลต่อความคิดและการกระทำทางศาสนาของคนในครอบครัวได้มาก (พิทยา สายหู, 2527, น. 608-612) ซึ่งยืนยันได้จากผลการศึกษาเกี่ยวกับความเชื่อและความผูกพันทางศาสนาของวัยรุ่นรุ่นตอนต้น วัยรุ่นตอนกลาง วัยรุ่นตอนปลาย (นักศึกษามหาวิทยาลัย) และวัยผู้ใหญ่ตอนต้น พบว่า ความเลื่อมใสในศาสนาที่มีอยู่ดั้งเดิมในอดีต และความเคร่งศาสนาของครอบครัวมีความสัมพันธ์ทางบวกกับลักษณะและพฤติกรรมทางศาสนาของบุตร ความสัมพันธ์ดังกล่าวพบอย่างเด่นชัดในกลุ่มวัยรุ่นตอนต้นและตอนกลาง โดยเฉพาะวัยรุ่นตอนต้น และวัยรุ่นตอนกลาง ที่ตัวแปรดังกล่าวสามารถ

ทำนายนการมีส่วนร่วมทางศาสนาของวัยรุ่นตอนต้นได้มากที่สุด อย่างไรก็ตามก็ดี ตัวแปรดังกล่าวมีอิทธิพลน้อยลงในวัยรุ่นตอนปลาย และวัยรุ่นผู้ใหญ่ตอนต้น แสดงให้เห็นว่า ความเคร่งศาสนาในครอบครัวและความเลื่อมใสศรัทธาต่อศาสนาในอดีตมีอิทธิพลน้อยลงเมื่อบุคคลมีอายุอยู่ในช่วงวัยรุ่นตอนปลายหรือวัยรุ่นผู้ใหญ่ตอนต้น

(2) ความสัมพันธ์ที่ีระหว่างลูกกับพ่อแม่

มีผลการศึกษาในกลุ่มนักศึกษามหาวิทยาลัย พบว่า นักศึกษาที่อยู่ในครอบครัวที่ให้ความสำคัญกับเรื่องศาสนามากและมีความสัมพันธ์ที่ดีกับพ่อแม่ทั้งในปัจจุบันและในอดีต เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยยับยั้งการละทิ้งศาสนาของนักศึกษาได้ ซึ่งจากผลการศึกษาพบว่า ในกลุ่มนักศึกษาที่ระบุว่าตนนับถือศาสนาบ่อยมักจะบอกว่าตนเองกับพ่อแม่มีความสัมพันธ์ที่ไม่ราบรื่นทั้งในปัจจุบันและในอดีต โดยมักจะมีความเห็นไม่สอดคล้องกันกับบิดามารดาในหลายประเด็น เช่น ประเด็นทางการเมือง การศึกษา เป็นต้น จึงอาจกล่าวได้ว่า ความสัมพันธ์ที่ราบรื่นและการมีความเห็นที่สอดคล้องกันในประเด็นต่างๆ เป็นปัจจัยหนึ่งซึ่งช่วยเสริมให้อิทธิพลทางศาสนาที่พ่อแม่มีต่อลูก

(3) ความใกล้ชิดระหว่างลูกกับพ่อแม่

มีผลการศึกษา พบว่า อิทธิพลทางศาสนาของพ่อแม่จะลดน้อยลงถ้าลูกไม่ได้อาศัยอยู่กับพ่อแม่ ซึ่งมีนัยถึงเงื่อนไขด้านระยะหรือปริมาณเวลาที่พ่อแม่ใช้ในการปฏิสัมพันธ์กับลูกในแต่วัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งสภาพสังคมที่เปลี่ยนไปพ่อแม่ต้องออกไปทำงานนอกบ้านมากขึ้นและไม่มีเวลาอยู่กับลูกเช่นในอดีต โดยเฉพาะชีวิตคนเมือง สมาชิกของครอบครัวมีกิจกรรมที่แตกต่างกัน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการทำงาน การศึกษา หรือการพักผ่อน ฉะนั้นอิทธิพลจากสิ่งแวดล้อมทางศาสนาส่วนหนึ่งจะอยู่นอกครอบครัว สอดคล้องกับการศึกษาของวู้ดส์ (Woods, 2012) ที่ได้นำเสนอแนวคิด*ภูมิศาสตร์การเปลี่ยนศาสนา* (Geographies of religious conversion) ซึ่งที่ใช้อธิบายความรู้ทาง*ภูมิศาสตร์*เข้ามาขยายประเด็นการเปลี่ยนศาสนา โดยเน้นย้ำลงไปถึงความสัมพันธ์ระหว่างพื้นที่ กับสถานที่ และการปฏิบัติและกระบวนการเปลี่ยนศาสนา แนวคิดนี้ ส่วนหนึ่งได้อธิบายโมบิลิตี *ผู้เปลี่ยนศาสนาที่เคลื่อนย้ายตนได้* (Mobile convert) โดยวู้ดส์ได้นำเสนอผลการศึกษาของ Nagata (2001) ที่พบว่าการเปลี่ยนความศรัทธาไปสู่มุมมองอิสลามแบบรากฐานนิยม มักพบเห็นในกลุ่มเด็กที่ต้องเปลี่ยนสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรมอยู่ตลอดเวลาหรือเป็นกลุ่มคนที่ต้องเคลื่อนย้ายทางสังคมและทางภูมิศาสตร์อยู่ตลอด เมื่อได้รับโลกทัศน์และชุดของหลักการ (ทางศาสนา) ใหม่ที่สามารถทำนายนายสิ่งต่างๆ ได้ล่วงหน้า พวกเขามีแนวโน้มที่จะเปลี่ยนศาสนา และการศึกษาของ Kemp & Raijman (2003) เป็นอีกหนึ่งการศึกษาที่วู้ดส์ กล่าวถึง ซึ่งพบว่า การพลัดถิ่นของแรงงานอพยพชาวลาตินอเมริกาในอิสราเอลมีส่วนทำให้ผู้อพยพบางคนหันหน้าเข้าหาศาสนาใหม่ ซึ่งเป็นการตอบสนองที่พวกเขามีต่อสิ่งแวดล้อมและพฤติกรรมแบบใหม่ที่มาจากตัวแทนศาสนาและประสบการณ์ใหม่ที่ถูกสร้าง

โดยกลุ่มศาสนาในพื้นที่ อย่างไรก็ตามก็ดูดีว่าอีกด้านหนึ่ง ผู้คนที่มีความจำกัดในการเคลื่อนย้ายจากพื้นที่ที่สามารถเปลี่ยนศาสนาได้เช่นกัน ซึ่งนำไปสู่การตั้งคำถามเกี่ยวกับเสรีภาพและการยอมรับทางสังคมของผู้เปลี่ยนศาสนา และความแข็งแกร่งและความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งทางศาสนาใหม่สามารถเกิดได้จากการถูกกีดกันการเคลื่อนย้ายระหว่างพื้นที่ (Nagata, 2001, p. 494; Kemp and Rajiman, 2003 as cited in Woods, 2012, p. 450-451)

(4) ความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างพ่อกับแม่

ความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างพ่อแม่เป็นปัจจัยสำคัญอีกประการหนึ่งที่มีผลต่อความเชื่อทางศาสนาของลูก เพราะจากผลการศึกษาพบว่า ยิ่งสามีภรรยาทะเลาะวิวาทกันบ่อยครั้งก็ยิ่งอบรมสั่งสอนทางศาสนาแก่ลูกได้ผลน้อยลงเท่านั้น ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสามีและภรรยาตกลงกันไม่ได้ถึงแนวทางการอบรมสั่งสอนลูก หรือลูกได้ตัวแบบที่ขัดแย้งกันและไม่สามารถตัดสินใจเลือกฝ่ายใดได้ ในทางตรงข้ามความเชื่อทางศาสนาของลูกจะมีมากที่สุดหากพ่อแม่มีทั้งความศรัทธาในศาสนาและมีความรักใคร่ปรองดองกันมาก ถ้าพ่อแม่ (ผู้ซึ่งมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน) ร่วมกันสนับสนุนและเข้มงวดในเรื่องศาสนากับลูก ลูกจะเกิดความผูกพันกับศาสนาที่ยึดถือเช่นเดียวกับพ่อแม่

การนำแนวคิดครอบครัวสมัยใหม่กับการยึดมั่นในศาสนามาใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยจะตั้งคำถามถึงความเชื่อมโยงในศาสนา/ความเชื่อของพ่อแม่รวมถึงญาติที่มีอิทธิพลต่อผู้เปลี่ยนศาสนา ความสัมพันธ์ระหว่างผู้เปลี่ยนศาสนากับพ่อแม่รวมถึงสมาชิกคนอื่นในครอบครัว ความสัมพันธ์ระหว่างพ่อกับแม่ และความใกล้ชิดระหว่างลูกกับพ่อแม่ในมิติของปริมาณเวลาและระยะทาง (ความใกล้ ความห่างไกล) ซึ่งผู้วิจัยจะศึกษาว่าการที่ผู้เปลี่ยนศาสนาอยู่ห่างไกลหรืออยู่ใกล้ชีวิตครอบครัวมีผลทำให้เกิดการยึดมั่นในศาสนาหรือเปลี่ยนศาสนาหรือไม่อย่างไร *กรณีของผู้เปลี่ยนศาสนาที่อยู่ห่างจากครอบครัว* เช่น มาจากต่างจังหวัดเข้ามาเรียนที่กรุงเทพฯ หรืออยู่ในกรุงเทพฯ แต่เช่าหอพักตามลำพัง เป็นต้น มีผลทำให้เปลี่ยนศาสนาเป็นไปได้อย่างง่ายดายหรือไม่ เนื่องจากการอยู่ห่างจากครอบครัวนั้นมีโอกาสที่การสื่อสารกับคนในครอบครัวลดน้อยลง การธำรงบรรทัดฐานที่ครอบครัวยอมรับจึงมีโอกาสลดน้อยลง (สามชาย ศรีสันต์, 2541, น. 17-19) เครือข่ายตัวแทนศาสนาเข้ามามีอิทธิพลอย่างไรต่อผู้เปลี่ยนศาสนาที่อยู่ห่างจากครอบครัว การเปลี่ยนศาสนาได้ส่งผลกระทบต่อบุคคลที่เกี่ยวข้องกับผู้เปลี่ยนศาสนาอย่างไร ทั้งบุคคลที่อยู่ปลายทางและคนในครอบครัวที่อยู่ต้นทางอย่างไร *ในกรณีที่ผู้เปลี่ยนศาสนาอยู่ใกล้ชีวิตกับครอบครัว* โดยเฉพาะอาศัยอยู่บ้านกับพ่อแม่หรือผู้ปกครอง ผู้วิจัยต้องการจะทราบว่าการพักอาศัยอยู่กับครอบครัวเป็นอุปสรรคในการเปลี่ยนศาสนาหรือไม่ เช่น ครอบครัวไม่ให้เสรีภาพทางความคิดและการเดินทาง เป็นต้น และหากเป็นอุปสรรคเหตุใดจึงสามารถเปลี่ยนศาสนาได้

2.4.2 สภาพแวดล้อมทางศาสนาที่รายล้อมครอบครัวสมัยใหม่

นอกจากอิทธิพลทางศาสนาภายในครอบครัวจะมีอิทธิพลต่อความยึดมั่นทางศาสนาของลูกแล้ว พัทยา สายหู (2527, น. 608-612) ได้กล่าวถึง สภาพแวดล้อมทางศาสนาที่รายล้อมสมาชิกในครอบครัวล้วนมีผลต่อความยึดมั่นและการละทิ้งศาสนา ทั้งที่มาจากชุมชนทางศาสนา และลักษณะเฉพาะของศาสนาที่อยู่รอบครอบครัว ดังรายละเอียดต่อไปนี้

(1) ชุมชนทางศาสนาที่อยู่รายล้อมครอบครัว

หากคนในชุมชนมีการกระทำทางศาสนาที่เด่นชัด เช่น คนในชุมชนชอบทำบุญตักบาตร มีวัดวาอารามอยู่ใกล้บ้าน โรงเรียนมีพระมาช่วยสอน มีการไปมาหาสู่ระหว่างพระกับคนในชุมชน ฯลฯ สมาชิกในครอบครัวจะได้รับอิทธิพลในด้านบวกต่อความศรัทธาในศาสนา แต่หากสภาพแวดล้อมทางศาสนาในชุมชนมีน้อย เช่น เห็นพระทำผิวดินัย วัดไม่เรียบร้อย ไม่สงบ ไม่สามารถเป็นที่พึ่งทางใจ วัดไม่มีกิจกรรมที่ผูกพันกับชุมชน ฯลฯ อิทธิพลทางลบต่อความศรัทธาในศาสนาต่อสมาชิกในครอบครัวจะมีมาก โดยเฉพาะชุมชนในสังคมเมืองที่ประกอบไปด้วยผู้คนหลากหลายประเภทอาจมีลัทธิความเชื่อใหม่ๆ ที่ผิดเพี้ยนจากศาสนาหลักของครอบครัวเข้ามามีอิทธิพลต่อสมาชิกในครอบครัว ในประเด็นนี้คล้ายคลึงกับแนวคิด*ภูมิศาสตร์ของการเปลี่ยนศาสนา* ของวูดส์ (Woods, 2012, p. 448-449) ที่กล่าวถึง*โมทัศน์กระบวนการสร้างพื้นที่แห่งการเปลี่ยนศาสนา (Spaces of conversion)* กล่าวคือ ทุกพื้นที่ที่สามารถกลายเป็นพื้นที่แห่งการเปลี่ยนศาสนา ขึ้นอยู่กับการให้ความหมายของกลุ่มผู้ศรัทธาที่ต้องการใช้พื้นที่เพื่อวัตถุประสงค์ใด โดยเฉพาะในพื้นที่ที่มีความเป็นกลางทางศาสนาที่ได้ถูกสร้าง (ปรุงแต่ง) ความหมายขึ้นภายใต้ความสัมพันธ์ทางสังคมที่เกิดขึ้นในพื้นที่เพื่อสร้างความชอบธรรมในการเข้าไปใช้พื้นที่ โดยมีวัตถุประสงค์ในการชักชวนให้เปลี่ยนศาสนาหรือทำให้การเปลี่ยนศาสนาในพื้นที่นั้นๆ มีความชอบธรรม ทั้งนี้ความหมายที่เกิดขึ้นกับพื้นที่จะไม่ตายตัวแต่ขึ้นอยู่กับสถานการณ์เฉพาะขณะนั้นและขึ้นอยู่กับผู้ให้ความหมาย อาทิ ในพื้นที่เมือง หรือ *มหานคร* ที่เต็มไปด้วยปัญหา (สังคม ครอบครัว ศีลธรรม การลงทุน และอื่นๆ) มักสร้างโอกาสให้กลุ่มทางศาสนาต่างๆ (มักเป็นศาสนาคริสต์) เข้าไปมีบทบาทในรูปแบบองค์กรที่เป็นกลางทางศาสนา (รวมทั้งรัฐ) เพื่อนำสวัสดิการไปให้แก่ผู้อยู่อาศัยในเมือง ประกอบกับความจริงที่ว่า *มหานคร* มักเต็มไปด้วยผู้คนที่ยึดถือศาสนาต่างๆ ที่ทำให้พื้นที่เมืองเป็นพื้นที่ของความมีอิสระในการเลือกนับถือศาสนาของผู้คน โมทัศน์ดังกล่าวถูกนำมาใช้ในการศึกษาพื้นที่ของการเปลี่ยนศาสนา ที่เยาวชนและคนหนุ่มสาวในสถานศึกษาต่างๆ กลายเป็นเป้าหมายสำคัญของการเผยแพร่และชักจูงให้เปลี่ยนศาสนา เนื่องจากพวกเขาถูกมองว่าเป็รับต่อทางเลือกทางศาสนามากกว่าผู้ใหญ่ ทำให้ปัจจุบันสถานศึกษาซึ่งส่วนใหญ่จะอยู่ในพื้นที่เมืองหรือมหานครใหญ่ๆ ของประเทศ กลายเป็นพื้นที่ช่วงชิงทางความเชื่อของกลุ่มศาสนาต่างๆ อยู่ตลอดเวลา

(2) ลักษณะเฉพาะของศาสนา

ลักษณะเฉพาะของศาสนาที่อาจมีลักษณะเคร่งครัดหรือผ่อนปรนจะมีอิทธิพลต่อความเชื่อทางศาสนาของสมาชิกในครอบครัวเช่นกัน อาทิ ศาสนาพุทธ มีการตั้งข้อสังเกตว่าเป็นศาสนาที่ค่อนข้างเสรีไม่มีการบังคับการกระทำ บุคคลสามารถเลือกทำได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว พระและวัดไม่ควบคุมว่าใครต้องมาวัดหรือรักษาศีล ฯลฯ ขณะที่ศาสนาคริสต์หรืออิสลามที่กวดขันให้คนไปโบสถ์หรือสุเหร่า ต้องศึกษาพระคัมภีร์ มีกฎบัญญัติควบคุมการกระทำ ความประพฤติของบุคคล ฯลฯ ดังนั้น ความเข้มงวดหรือผ่อนปรนของแต่ละศาสนาจึงมีส่วนต่อการยึดมั่นในศาสนาของสมาชิกในครอบครัวอยู่ไม่น้อย

การนำแนวคิดสภาพแวดล้อมทางศาสนาที่รายล้อมครอบครัวสมัยใหม่มาใช้ในการศึกษานั้น ผู้วิจัยจะศึกษาว่าสภาพแวดล้อมทางศาสนาที่อยู่รอบครอบครัวที่มีผลต่อการเปลี่ยนศาสนาหรือไม่อย่างไร เช่น ความเคร่งครัดหรือผ่อนปรนทางศาสนาของญาติพี่น้องหรือสังคมที่อยู่รอบตัวผู้เปลี่ยนศาสนา สถานที่ที่เป็นจุดเริ่มต้นของการเปลี่ยนศาสนา ลักษณะเฉพาะของศาสนาใหม่/ศาสนิกชนในศาสนาใหม่ที่ทำให้เกิดความเลื่อมใสและตัดสินใจเปลี่ยนศาสนา ฯลฯ ซึ่งปัจจัยทั้งหมดอาจจะส่งผลหรือในท้ายที่สุดอาจจะไม่ส่งผลต่อความเลื่อมใสและการยึดมั่นในศาสนา

2.4.3 การเปลี่ยนศาสนาและปฏิกริยาของครอบครัวสมัยใหม่

ในภาวะสมัยใหม่ที่ผู้คนเชื่อว่าตนมีสิทธิและเสรีภาพในการตัดสินใจและการดำเนินชีวิต แต่แท้จริงแล้วเสรีภาพนั้นอาจไม่มีอยู่จริง ดังที่แนวคิดของนิทเซ่ที่มองว่าภาวะสมัยใหม่มนุษย์ถูกควบคุมผ่านกลไกการสร้างจิตสำนึก ความทรงจำ การลงโทษ กฎหมาย และอุดมการณ์ ซึ่งมีนัยถึงมนุษย์ไม่ได้มีเสรีภาพอย่างแท้จริงในการตัดสินใจ การดำเนินชีวิต และการสร้างอัตลักษณ์ของตน เช่นเดียวกับการตัดสินใจเปลี่ยนศาสนาที่จะทำให้ผู้เปลี่ยนศาสนาต้องดำเนินชีวิตที่แตกต่างและประสบปัญหาการต่อต้านจากคนในครอบครัว อย่างไรก็ตาม เมื่อมีการต่อต้านย่อมมีการต่อรอง ทั้งที่จากสมาชิกในครอบครัวและผู้เปลี่ยนศาสนาเพื่อคงความต้องการของแต่ละฝ่าย ซึ่งการศึกษาของ Roer-Strier และ Sands (Roer-Strier, & Sands, 2001; 2004) จำนวน 2 เรื่อง สามารถอธิบายถึงการต่อต้านและการต่อรองที่เกิดขึ้นในครอบครัวหลังจากการเปลี่ยนศาสนาของสมาชิกในครอบครัว

งานวิจัยของ Roer-Strier และ Sands เรื่องแรก คือ *The Impact of Religious Intensification on Family Relation: A South African Example* (2001) ได้เข้าไปศึกษาแม่และลูกสาวในครอบครัวชาวฮิว จำนวน 30 คน ในประเทศแอฟริกาใต้ โดยเป็นแม่ จำนวน 15 คน และลูกสาวที่เปลี่ยนเป็นยิวสายเคร่งครัดแบบดั้งเดิม (Ultra-Orthodox) จำนวน 15 คน โดยสัมภาษณ์แม่เป็นหลัก เพื่อค้นหาปฏิกริยาของแม่ต่อลูกสาวที่เปลี่ยนเป็นยิวสายเคร่งครัดแบบดั้งเดิม

ซึ่งค่อนข้างจะเคร่งครัดในพิธีกรรมและวิถีปฏิบัติต่างๆ โดยทำการศึกษาตามช่วงเวลา คือ ช่วงต้นๆ ของการเปลี่ยนความเชื่อ (Initially) และเมื่อเวลาผ่านไป (Over Time) แม่ได้มีการเปลี่ยนแปลง ปฏิกริยาต่อลูกอย่างไรบ้าง ผลการศึกษาแบ่งเป็น 2 ช่วง

ในช่วงแรก (Initially) แม่มีปฏิกริยาต่อลูกสาวทั้งในด้านบวกและลบต่อการเปลี่ยนแปลงความเชื่อมาเป็นยิวหัวรุนแรง **ในด้านบวก (positive)** ผู้เป็นแม่มองว่าลูกสาวมาถูกทางแล้ว ขณะที่**ในด้านลบ (Negative)** แม่รับไม่ได้ที่ลูกสาวหันมาแต่งตัวมิดชิด เช่น คลุมหัว ใส่กระโปรงยาว เสื้อแขนยาว สีนํ้าทั้งตัว จากลูกสาวที่ดูสวยเซ็กซี่กลายเป็นผู้หญิงที่ไม่สวย แต่งตัวเหมือนคนแก่ อย่างไรก็ตาม **มีแม่ที่รู้สึกกำกึ่งระหว่างด้านบวกและลบ (ambivalent)** โดยมองว่าลูกสาวมาถูกทางแล้วแต่รู้สึกรับไม่ได้ที่วิถีชีวิตบางอย่างที่เปลี่ยนไป เช่น ไม่อยู่กินข้าวเย็นพร้อมหน้าพร้อมตาในวันศุกร์ตามธรรมเนียมของชาวยิว (Sabbath dinner) เป็นต้น

เมื่อเวลาผ่านไป (Over Time) ผู้เป็นแม่เริ่มยอมรับได้มากขึ้น เพราะได้เข้าไปศึกษาเกี่ยวกับแนวคิดของกลุ่มยิวสายเคร่งครัดแบบดั้งเดิมจึงได้เริ่มยอมรับ นอกจากนี้ แม่และลูกสาวยังปรับวิถีชีวิตเข้าด้วยกัน โดยพยายามทำกับข้าวด้วยกันตอนเย็นวันศุกร์ (Sabbath dinner) อย่างไรก็ตาม แม่บางคนยอมรับไม่ได้กับการเปลี่ยนแปลงของลูกสาวแม้เวลาจะผ่านไปก็ตาม เนื่องจากไม่ค่อยได้เจอหน้าลูกสาวที่แต่งงานและย้ายไปอยู่คนละประเทศ แม่บางคนโยนความผิดให้ความเชื่อของลูกสาวหลังจากได้สูญเสียหลานไป แม่เหตุการณ์นี้จะทำให้ลูกสาวหนักแน่นในความเชื่อ แต่มันกลับส่งผลในทางตรงข้ามกับผู้เป็นแม่ นอกจากนี้ แม่บางคนไม่สามารถดูแลลูกสาวได้เนื่องจากอาศัยอยู่คนละที่ และลูกสาวก็ไม่อาจจากครอบครัวไปหาผู้เป็นแม่ได้ เป็นต้น แม่บางคนแม้จะยอมรับได้ว่าลูกสาวได้ค้นพบความสุขของชีวิตแล้วแต่ก็อดเป็นห่วงไม่ได้ เนื่องจากกังวลใจกับแนวคิดของกลุ่มยิวสายเคร่งครัดแบบดั้งเดิมที่ห้ามคุมกำเนิด จึงกลัวว่าลูกสาวจะมีลูกมากเกินไปจนไม่สามารถดูแลได้ นอกจากนี้ ในการศึกษาพบความพยายามในการปรับตัวระหว่างแม่กับลูกสาวที่เปลี่ยนความเชื่อ อาทิ หาเวลาทำกิจกรรมร่วมกัน โดยลูกสาวได้ยึดคำสอนของรับไบ (Rabbis) ว่าครอบครัวต้องมาก่อนและพระเจ้าไม่ต้องการให้ทั้งครอบครัว สิ่งที่น่าสนใจคือ ลูกสาวที่เป็นกลุ่มตัวอย่างทุกคนกล่าวว่า ก่อนที่จะเปลี่ยนมาเป็นยิวสายเคร่งครัดแบบดั้งเดิม รู้สึกไม่มีความสุข กระต๊ากกระต๊องต่อครอบครัว รู้สึกแปลกแยกและโดดเดี่ยว ความหมายคือความเชื่อใหม่ทำให้รู้สึกผูกพันกับครอบครัวมากขึ้น

งานวิจัยเรื่องที่สอง ของ Roer-Strier และ Sands คือ *Divided Families: Impact of Religious Difference and Geographic Distance on Intergenerational Family Continuity* (2004) ที่ได้ศึกษาลักษณะเดียวกับเรื่องแรก โดยทำการศึกษาความขัดแย้งระหว่างแม่ และลูกสาวที่เปลี่ยนไปนับถือศาสนายูดาห์ นิกายออร์ทอดอกซ์ (Orthodox) หรือยิวแบบดั้งเดิมที่ค่อนข้างเคร่งครัดในธรรมเนียมปฏิบัติ การศึกษาในครั้งนี้ได้เพิ่มประเด็นการย้ายถิ่นข้ามประเทศของลูกสาวจากประเทศ

สหรัฐฯ ไปยังประเทศอิสราเอล กลุ่มตัวอย่างในการศึกษามีจำนวน 28 คน โดยเป็นแม่สัญชาติอเมริกันที่ยังอาศัยอยู่ในสหรัฐฯ จำนวน 14 คน และเป็นลูกสาวสัญชาติอิสราเอล-อเมริกัน ที่อาศัยอยู่ในอิสราเอล จำนวน 14 คน ซึ่งเกิดและเติบโตในสหรัฐฯ แต่ได้เปลี่ยนไปนับถือศาสนายูดาห์ นิกายออร์โธดอกซ์ และย้ายถิ่นไปอาศัยยังประเทศอิสราเอล

รูปแบบการศึกษา คือ การสัมภาษณ์ผ่านการสนทนากลุ่ม (Focus group) และสัมภาษณ์เชิงลึก In-depth-interview โดยทีมนักวิจัยที่ประจำอยู่ที่ 2 ประเทศ ทำการศึกษาปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นตามช่วงเวลา คือ ช่วงต้นของการเปลี่ยน (Initially) และเมื่อเวลาผ่านไป (Over Time) แม้มีการเปลี่ยนแปลงปฏิกริยาต่อลูกอย่างไรบ้าง ซึ่งผลการศึกษาโดยสรุป พบว่า ในระยะแรก (Initially) ผู้เป็นแม่ส่วนใหญ่รู้สึกในด้านลบกับความเคร่งศาสนาของลูก แต่ในเวลาต่อมา (Over Time) ผู้เป็นแม่ส่วนใหญ่เริ่มรู้สึกด้านบวกกับความเคร่งศาสนาของลูกสาว แต่กลับรู้สึกด้านลบเมื่อลูกสาวต้องการย้ายถิ่นไปยังอิสราเอล ความแตกต่างทางศาสนาและความห่างไกลทำให้ผู้เป็นแม่รู้สึกโดดเดี่ยว แต่เพื่อลดช่องว่างดังกล่าว แม่และลูกสาวยังคงทำให้มีความพยายามสานสัมพันธ์กันต่อไป

ปฏิกริยาของแม่ต่อการเปลี่ยนศาสนาของลูกสาว

ในช่วงแรก (Initially) แบ่งกลุ่มของแม่ได้ 3 กลุ่ม คือ **กลุ่มแรก** แม่ที่มีทัศนคติด้านบวก (positive) จะยอมรับการตัดสินใจของลูกสาวที่หันไปนับถือศาสนายูดาห์ นิกายออร์โธดอกซ์ เพราะมันทำให้ลูกสาวรู้สึกมีความสุขและเติมเต็ม **กลุ่มที่ 2** แม่ที่มีทัศนคติก้ำกึ่งระหว่างด้านบวกและลบ (ambivalent) หากเป็นครอบครัวหัวโบราณจะยินดีให้ลูกสาวเข้าร่วมกลุ่มเยาวชนออร์โธดอกซ์ที่พบกันที่โบสถ์ แต่จะรู้สึกไม่ดีหากกิจกรรมที่โบสถ์กินเวลาการทำกิจกรรมของครอบครัว และ**กลุ่มที่ 3** แม่ที่มีทัศนคติด้านลบ (Negative) จะไม่ยอมรับความเคร่งศาสนาของลูกสาว คิดว่าลูกของเธอถูกล้างสมอง และรู้สึกไม่ชอบการแต่งตัวของลูกสาวที่ต้องแต่งกายด้วยชุดสีดำและคลุมหัวด้วยผ้าสีดำ

เมื่อเวลาผ่านไป (over time) เกิดการเปลี่ยนแปลงในผู้เป็นแม่ แบ่งได้เป็น 3 กลุ่ม **กลุ่มแรก** แม่ที่มีทัศนคติด้านบวก ยังคงรู้สึกด้านบวกกับลูก และมีแม่ที่ยอมรับการตัดสินใจของลูกสาวมากขึ้น โดยให้คำอธิบายว่า*ความสุข* เป็นเป้าหมายหนึ่งของสังคมอเมริกัน ดังนั้น อะไรที่ลูกสาวทำแล้วมีความสุขจะไม่ขัดขวาง แม่บางคนหันไปศึกษาศาสนาที่ลูกสาวนับถือ อาทิ ไปเข้าฟังคำสอนจากรับไบ (rabbi) จึงเริ่มยอมรับความเชื่อของลูกสาว แม่ไม่ได้เปลี่ยนศาสนาตามลูกสาวก็ตาม **กลุ่มที่ 2** แม่ที่มีทัศนคติก้ำกึ่งระหว่างบวกและลบยังคงรู้สึกก้ำกึ่ง และที่น่าสนใจคือ พบว่า แม่บางคนที่เคยรู้สึกแง่บวกก็หันมารู้สึกก้ำกึ่งมากขึ้น เพราะเห็นลูกสาวเคร่งศาสนาจนเกินไป อาทิ แยกงานชามกับผู้เป็นแม่ ทำให้แม่กังวลถึงข้อจำกัดบางประการของศาสนา และคาดหวังให้ลูกสาวลดความเคร่งครัดลง **กลุ่มที่ 3** แม่ที่มีทัศนคติด้านลบ ยังคงรู้สึกด้านลบ เพราะคิดว่าแนวคิดและการปฏิบัติของศาสนานั้นไร้

เหตุผล และรู้สึกขัดแย้งกับความเชื่อของลูกเขยที่เชื่อว่าพระคัมภีร์บอกถึงเหตุการณ์และบุคคลที่จะเกิดในอนาคตและพลังของน้ำศักดิ์สิทธิ์จะทำให้เกิดการตั้งครรรภ์

ปฏิกริยาของแม่ต่อการอพยพไปอยู่ประเทศอิสราเอลของลูกสาว

ในช่วงแรก (Initially) แบ่งแม่ได้เป็น 3 กลุ่ม **กลุ่มแรก** แม่ที่มีทัศนคติด้านบวก (positive) ต่อการอพยพย้ายถิ่นไปที่อิสราเอลของลูกสาว มักจะเป็นแม่ที่มีทัศนคติที่ดีต่อแนวคิดของพวกไซออนนิสต์ (Zionism) หรือขบวนการเคลื่อนไหวทางการเมืองและอุดมคติทางการเมืองที่สนับสนุนการรวบรวมชาวยิวที่กระจัดกระจายทั่วโลก จึงไม่คัดค้านการตัดสินใจของลูกสาว แม้จะรู้ว่าในอิสราเอลไม่มีงานทำมากนัก และแม่บางคนยอมรับได้หากลูกสาวและครอบครัวและไปอยู่ที่อิสราเอล 2-3 ปี และย้ายกลับมาที่สหรัฐฯ รวมถึงแม่ยอมรับที่ลูกสาววางแผนจะไปศึกษาต่อในวิทยาลัยของประเทศอิสราเอล **กลุ่มที่ 2** แม่ที่มีทัศนคติที่กำกึ่งระหว่างบวกกับลบ แม้จะยอมรับได้ที่ลูกสาวจะย้ายไปที่อิสราเอลกับสามี แต่ไม่พอใจที่พวกเขาย้ายไปที่อิสราเอลเร็วเกินไป และต้องการให้ลูกสาวและลูกเขยอาศัยในสหรัฐฯ ด้วยกันก่อน 5-10 ปี หลังจากแต่งงาน แม่บางคนรู้สึกเศร้าที่ต้องจากลูกสาว แต่ก็สามารถทดแทนด้วยการไปเยี่ยมลูกสาวที่อิสราเอลบ่อยครั้ง และรู้สึกดีใจที่ลูกสาวมีความสุขกับการอยู่ที่นั่น **กลุ่มที่ 3** แม่ที่มีทัศนคติด้านลบ แม่กลุ่มนี้จะไม่ยอมรับตั้งแต่ที่ลูกสาวเปลี่ยนไปนับถือศาสนายูดาห์ นิกายออร์ทอดอกซ์ และยังไม่พอใจมากเมื่อรู้ว่าพวกเขาต้องการย้ายไปอยู่ที่อิสราเอล เนื่องจากเห็นว่ารับไบ (rabbi) มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของพวกเขาเกินไป พวกเขาเชื่อที่รับไบบอกว่าประเทศอิสราเอลเป็นที่อยู่อาศัยที่ดีที่สุดและเหมาะกับการปฏิบัติกิจกรรมทางศาสนาที่เคร่งครัดสำหรับพวกเขา ขณะที่ผู้เป็นแม่มองว่าลูกสาวพวกเขาสามารถปฏิบัติตัวเคร่งครัดได้แม้อยู่ในสหรัฐฯ

เมื่อเวลาผ่านไป (over time) เกิดการเปลี่ยนแปลงที่น่าสนใจ **กลุ่มแรก** แม่ที่สนับสนุนแนวคิดของพวกไซออนนิสต์ ยังคงมีทัศนคติด้านบวกกับการย้ายถิ่นไปอิสราเอลของลูกสาว **กลุ่มที่ 2** แม่ที่มีความรู้สึกกำกึ่งต่อการย้ายถิ่นของลูกสาวยังคงมีทัศนคติแบบเดิม และแม่ที่เคยมีทัศนคติด้านบวกต่อการย้ายถิ่นได้เริ่มรู้สึกกำกึ่ง เนื่องจากตอนแรกคิดว่าพวกเขาจะอยู่ที่อิสราเอลเป็นการชั่วคราว แต่กลับพบว่าพวกเขาต้องการย้ายไปอยู่ที่อิสราเอลเป็นการถาวร และไม่ชอบที่ต้องอยู่ห่างจากหลานๆ เพราะเป็นห่วงว่าพวกเขาจะพูดภาษาอังกฤษไม่ได้ อีกทั้งการเมืองในอิสราเอลไม่ปกติ แต่ในท้ายที่สุดผู้เป็นแม่ก็ต้องยอมรับเพื่อความสุขของลูกสาว **กลุ่มที่ 3** แม่ที่มีทัศนคติในด้านลบ ยอมรับไม่ได้ที่ต้องอยู่ห่างจากลูกสาว และรู้สึกวุ่นวายตนเองไม่มีตัวตนเมื่ออยู่ท่ามกลางกลุ่มคนในศาสนาเดียวกันกับลูกสาว

สิ่งที่น่าสนใจในปฏิกริยาของแม่ต่อการอพยพไปอยู่ประเทศอิสราเอลของลูกสาว คือ ผู้เป็นแม่ส่วนใหญ่เมื่อรู้ว่าลูกสาวจะย้ายไปอยู่ที่อิสราเอลจะเปลี่ยนจากทัศนคติแง่บวกมาเป็นความรู้สึกที่กำกึ่งและแง่ลบทันที แต่เพื่อคงความสัมพันธ์ที่ดีผู้เป็นแม่จะมีทางออกคือ ศึกษาแนวคิดของศาสนา

ดาห์ นิกายออร์ทอดอกซ์ เมื่อไปเยี่ยมลูกสาวที่อิสราเอลจะแต่งกายสุภาพแต่จะไม่คลุมหัว ยินดีช่วยเหลือด้านที่พักที่จำเป็นต้องจัดไว้เป็นการเฉพาะเมื่อครอบครัวของลูกสาวมาเยี่ยมที่สหรัฐฯ เนื่องจากคนอิสราเอลมีรายได้ที่จำกัด และยินยอมให้ลูกสาวปฏิบัติตัวเคร่งครัดตามศาสนาในบ้าน นอกจากนี้ แม่จะสื่อสารกับลูกสาวทางจดหมาย E-mail หรือโทรศัพท์ทางไกล และมีส่วนร่วมในการติดตามข่าวสารในอิสราเอล เรียนภาษาฮิบรู และให้การสนับสนุนองค์กรหรือกลุ่มคนที่เกี่ยวกับศาสนา ยูดาห์ นิกายออร์ทอดอกซ์ในสหรัฐฯ

จากผลการศึกษาของ Roer-Strier และ Sands ทั้งสองเรื่อง ผู้วิจัยสังเกตว่าผู้เป็นแม่ไม่มีการต่อต้านในลักษณะการห้ามปรามหรือขัดขวางการร่วมกิจกรรมทางศาสนาใหม่ของลูก มีเพียงทัศนคติที่ไม่ยอมรับการเปลี่ยนแปลงหรือพฤติกรรมบางประการในช่วงแรกของการเปลี่ยนศาสนา ซึ่งการยอมรับก็มีระดับมากน้อยตามระยะเวลา โดยการยอมรับมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเมื่อระยะเวลาที่ยาวนานขึ้น อย่างไรก็ตาม แม้ระยะเวลายาวนานขึ้นการยอมรับอาจเป็นในทางตรงข้าม กล่าวคือ ระดับการยอมรับอาจจะลดลงตามการเปลี่ยนแปลงที่กระทบวิถีชีวิตในบ้านอันเป็นผลมาจากการเปลี่ยนศาสนา เช่น วิถีชีวิตที่เคร่งครัดจนกระทบกับกิจกรรมที่ต้องทำกับครอบครัว ความห่างเหินในความสัมพันธ์ ความรู้สึกที่ไม่เป็นหนึ่งเดียวกับลูก และไม่เห็นด้วยกับแนวความเชื่อบางประการที่ส่งผลต่อชีวิตและทรัพย์สิน เป็นต้น สำหรับการคงความสัมพันธ์ระหว่างแม่ลูกมีหลายวิธี เช่น การหากิจกรรมที่สามารถทำร่วมกัน การเข้าไปศึกษาศาสนาใหม่ของลูก การติดต่อกันทางจดหมายหรือโทรศัพท์กรณีที่อยู่ห่างกัน ให้การสนับสนุนในรูปแบบต่างๆ แก่ลูกสาวและกลุ่มคนที่อยู่ศาสนาเดียวกับลูกสาว อย่างไรก็ตาม ผลการศึกษาไม่ได้เน้นไปยังรูปแบบหรือวิธีการที่ลูกสาวใช้ในการเปิดเผยต่อแม่ถึงการเปลี่ยนศาสนาเพื่อลดความขัดแย้ง และไม่ได้ศึกษาไปถึงการเปลี่ยนศาสนาตามลูกสาวของแม่

การนำผลการศึกษาของ Roer-Strier และ Sands มาใช้ในการศึกษาคั้งนี้ ผู้วิจัยจะศึกษาปฏิกริยาของครอบครัวที่เกิดขึ้นในช่วงแรกของการเปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์ว่ามีการยอมรับหรือต่อต้านหรือไม่อย่างไร การต่อต้านดังกล่าวส่งผลกระทบต่อกระบวนการและผลลัพธ์ของการเปลี่ยนศาสนาหรือไม่ อย่างไร และการให้เหตุผลของครอบครัวต่อการยอมรับหรือไม่ยอมรับการเปลี่ยนศาสนาของลูก นอกจากนี้ ผู้วิจัยจะศึกษาปฏิกริยาของครอบครัวต่อลูกที่เปลี่ยนศาสนาเมื่อผ่านไประยะเวลาอันยาวนานว่ามีการยอมรับมากขึ้น หรือหันมาต่อต้านมากกว่าช่วงแรกที่เปลี่ยนศาสนา รวมถึงศึกษาว่า ครอบครัวมีการจัดการหรือต่อรองเมื่อความขัดแย้งที่เกิดจากการเปลี่ยนศาสนาของลูกอย่างไร คนในครอบครัวมีการเปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์หรือไม่ และสาเหตุหลักที่ทำให้เปลี่ยนหรือไม่เปลี่ยนศาสนาตามผู้เปลี่ยนศาสนา

2.5 การศึกษาเกี่ยวกับครอบครัวสมัยใหม่กับการเปิดเผยตัวตนและการต่อรอง

ต่อเนื่องจากการวิจัยของ Roer-Strier และ Sands การเปลี่ยนศาสนาเป็นสิ่งที่ปิดบังได้ยากในครอบครัว และเมื่อผู้เปลี่ยนศาสนาตัดสินใจที่บอกสมาชิกในครอบครัวโดยเฉพาะพ่อแม่หรือญาติที่เป็นผู้ปกครองด้วยแล้วต้องยอมรับการต่อต้านที่จะเกิดขึ้นตามมา เนื่องจากการเปลี่ยนศาสนาได้นำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงทั้งแนวคิดและแนวทางปฏิบัติตัวในชีวิตประจำวัน แสดงว่าในครอบครัวสมัยใหม่สมาชิกในครอบครัวไม่ได้มีเสรีภาพในการดำเนินชีวิตหรือเลือกรับศาสนาใหม่มากนัก ดังนั้นผู้เปลี่ยนศาสนาจึงมักจะมีวิธีการต่อรองเพื่อให้สมาชิกในครอบครัวยอมรับ รวมถึงการสรรหาวิธีเปิดเผยการเปลี่ยนศาสนาของตนที่ไม่กระทบต่อความรู้สึกของตนเองและสมาชิกในครอบครัว ซึ่งไม่ใช่ประเด็นศึกษาหลักของ Roer-Strier และ Sands

ในประเทศไทยการอธิบายรูปแบบ “การเปิดเผยตัวตน” (Come out) พบมากในงานศึกษาที่เกี่ยวกับชายรักชายหรือหญิงรักหญิง เช่น การศึกษาเรื่อง *กระบวนการพัฒนาและอ้างเอกลักษณ์ของหญิงรักร่วมเพศ* (ชลธิชา ศาลิคุป, 2532) เรื่อง *วิถีชีวิตและชีวิตครอบครัวของหญิงรักร่วมเพศ* (มีทนา เขตมี, 2539) เรื่อง *ความเป็นเอกลักษณ์ทางสังคมของ “ดี” และกลยุทธ์ในการใช้ชีวิตประจำวันของผู้หญิงที่มีคนรักเป็นทอม* (มานิตตา ชาญไชย, 2546) เรื่อง *กระบวนการพัฒนาและอ้างเอกลักษณ์ “กะเทย” ในสังคมมุสลิม* (สมฤดี สงวนแก้ว, 2546) และเรื่อง *เกย์: กระบวนการพัฒนาเอกลักษณ์และวิถีชีวิตทางเพศ* (ปริญทร์ นาคสิงห์, 2547) การศึกษาทั้ง 5 เรื่อง มีความคล้ายคลึง คือ กลุ่มชายรักชายหรือหญิงรักหญิงมีการเปิดเผยตัวตนต่อบุคคลนัยสำคัญ (significant others) ในระยะเวลาที่แตกต่างกัน โดยมักจะเปิดเผยต่อคนที่สนิทและคนที่คิดว่าจะยอมรับพวกเขาได้เป็นอันดับแรก ในขณะที่คนในครอบครัวจะบอกเป็นลำดับสุดท้าย เนื่องจากครอบครัวเป็นส่วนที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์และความคาดหวัง การเปิดเผยในสิ่งที่ตรงข้ามกับความคาดหวังของครอบครัวอาจนำไปสู่ความห่างเหิน ความขัดแย้ง หรือแม้กระทั่งการฆ่าตัวตาย หากกล่าวถึงกรณีผู้เปลี่ยนศาสนา แม้ว่าไม่ใช่กรณีศึกษาที่มีความรุนแรงเท่ากับกรณีของชายรักชายหรือหญิงรักหญิง แต่สามารถนำกรณีเทียบเคียงได้ เนื่องจากการเปลี่ยนศาสนามักเป็นการตัดสินใจระดับบุคคล ไม่ใช่การเปลี่ยนแปลงทั้งครอบครัว เช่นเดียวกับผู้ที่เป็นชายรักชายหรือหญิงรักหญิงที่ค้นพบตนเองว่ามีความพึงพอใจต่อเพศเดียวกัน ดังนั้น การเปลี่ยนศาสนาของสมาชิกคนใดคนหนึ่งในการครอบครัวจึงอาจนำไปสู่ความขัดแย้งกับคนในครอบครัวได้เช่นเดียวกัน

แนวคิดการเปิดเผยตัวตน (Come out) ที่ได้จากผลการศึกษาทั้ง 5 เรื่อง ผู้วิจัยพบว่ามีประเด็นสำคัญ 5 ประเด็น ได้แก่ 1) ครอบครัวอยู่ในลำดับสุดท้ายของการเปิดเผยตัวตน 2) การเปิดเผยตัวตนอยู่ในลักษณะการทำให้รู้ร้น้อยที่สุดหรือรู้ช้าที่สุด 3) ครอบครัวมีระดับของการยอมรับและ

ไม่ยอมรับหลังการเปิดเผยตัวตน 4) การต่อรองเพื่อคงความสัมพันธ์กับคนในครอบครัว และ 5) ความสัมพันธ์และทัศนคติที่ดีของคนในครอบครัวมีผลต่อการยอมรับ

2.5.1 ครอบครัวอยู่ในลำดับสุดท้ายของการเปิดเผยตัวตน

สาเหตุที่ทำให้กลุ่มคนรักเพศเดียวกันเปิดเผยตัวตนกับครอบครัวในลำดับสุดท้าย เนื่องจากค่านิยมของสังคมและครอบครัวมองว่าการรักเพศเดียวกันเป็นความเบี่ยงเบน ผิดศีลธรรม และไม่ถูกต้องตามประเพณีและกฎหมาย อีกทั้งยังต้องแบกรับความคาดหวังของพ่อแม่ และกลัวว่าจะไม่ได้รับการยอมรับจากสมาชิกในครอบครัว

การศึกษาของชลธิชา ศาลิคุป (2532, น. 112-120) ในกลุ่ม *ทอม* และ *ดี้* พบว่าการเปิดเผยตัวตนของทั้งสองกลุ่มจะแตกต่างกัน โดยกรณีของ *ดี้* ความสับสนและความวิตกกังวลจากการเปิดเผยตัวตนมีมากกว่า *ทอม* เนื่องจากหากมองภายนอกพวกเขายังมีเอกลักษณ์ความเป็นหญิง แต่กลับมีความสัมพันธ์กับคนเพศเดียวกัน ซึ่งสังคมตีตราว่าเป็นความเบี่ยงเบน ผิดศีลธรรม และไม่ถูกต้องตามประเพณีและกฎหมาย *ดี้* จึงต้องพยายามปิดบังตนเองโดยเฉพาะกับคนในครอบครัว และจะเปิดเผยเฉพาะในกลุ่มผู้ที่มีพฤติกรรมเดียวกันเท่านั้น เช่นเดียวกับการศึกษาของมัทนา เขตมี (2539) เกี่ยวกับวิถีชีวิตและชีวิตครอบครัวของหญิงรักหญิง ซึ่งพบว่ามีกลุ่มตัวอย่างเพียง 2 คน จากทั้งหมด 6 คน ที่ยอมเปิดเผยความเป็น *รักร่วมเพศหญิง* กับครอบครัว สาเหตุที่หญิงรักหญิงส่วนใหญ่ปิดบังตนเองกับครอบครัว แม้จะพึ่งพาตนเองในทางเศรษฐกิจได้แล้วก็ตาม เนื่องจากถูกผู้หญิงมีความผูกพันกับครอบครัวสูง อีกทั้งพ่อแม่ส่วนใหญ่คาดหวังให้ลูกสาวเลี้ยงดูและแต่งงาน และสังคมไทยมองว่าผู้หญิงที่ยังไม่ได้แต่งงานไม่ควรอยู่ตามลำพัง ดังนั้น การเปิดเผยตัวตนจึงเสี่ยงต่อการไม่ยอมรับจากครอบครัว โดยเฉพาะคนที่ครอบครัวไม่เข้าใจอาจเสี่ยงต่อการถูกปฏิเสธ ซึ่งหมายถึงการสูญเสียคุณค่าทางจิตใจ และแหล่งพึ่งพาทางเศรษฐกิจ โดยเฉพาะหญิงรักหญิงที่ยังไม่สามารถพึ่งพาตัวเองได้ สอดคล้องกับผลการศึกษาของมานิตดา ชาญไชย (2546, น. 85-91) เกี่ยวกับชีวิต *ดี้* ที่มีคนรักเป็น *ทอม* กรณีของ *ดี้* แม้ว่าลักษณะภายนอกของพวกเขาก็ไม่แตกต่างจากหญิง แต่การมีคู่รักเป็น *ทอม* ก็ทำให้บุคคลทั่วไปสังเกตเห็น ซึ่งปัญหาที่พวกเขาต้องเผชิญ คือ การไม่ได้รับการยอมรับจากสังคมหรือถูกมองว่าเป็นผู้ที่ผิดปกติ สิ่งที่พวกเขาต้องการคือ การยอมรับและกำลังใจจากครอบครัวและเพื่อนสนิท เพื่อให้เธอกล้าเผชิญหน้ากับปัญหาที่เกิดจากสังคมภายนอก แต่การเปิดเผยต่อคนใกล้ชิดก็เป็นเรื่องยากลำบาก เพราะหากคนใกล้ชิดเกิดการต่อต้านย่อมกระทบต่อเอกลักษณ์การเป็น *หญิงรักหญิง*

ผลการศึกษาการเปิดเผยตัวตนกับครอบครัวในกลุ่ม *หญิงรักหญิง* ไม่แตกต่างจากการศึกษาในกลุ่มของ *ชายรักชาย* เช่นผลการศึกษาของปริญทร์ นาคสิงห์ (2547, น. (1)-(2)) พบว่าครอบครัวเป็นบุคคลนัยสำคัญ (Significant others) ลำดับสุดท้ายที่ *เกย์* จะเปิดเผยตัวตน แต่หลายคน

ปฏิเสธที่จะเปิดเผยตัวกับครอบครัว เนื่องจากเกรงว่าครอบครัวจะเสียใจ เพราะไม่สามารถเป็นในสิ่งที่ครอบครัวคาดหวัง บางคนประสบปัญหาต้องแยกกันอยู่ หรือไม่ได้ติดต่อกับครอบครัว เนื่องจากครอบครัวไม่ยอมรับ เกย์ส่วนใหญ่จึงเลือกเปิดเผยตัวตนกับเกย์ด้วยกันหรือเพื่อนสนิทเป็นอันดับแรก

2.5.2 การเปิดเผยตัวตนอยู่ในลักษณะการทำให้รู้น้อยที่สุดหรือรู้ซ้ำที่สุด

การเปิดเผยตัวตนต่อครอบครัวเป็นสิ่งที่สร้างความลำบากใจแก่กลุ่มคนรักเพศเดียวกันอย่างมาก ดังนั้น การจัดการความลับของคนกลุ่มนี้จะอยู่ในลักษณะการทำให้รู้น้อยที่สุดหรือรู้ซ้ำที่สุด ซึ่งมีด้วยกัน 3 วิธี คือ การ *Passing* เพื่อปิดบังเอกลักษณ์ของตนเองไว้มิใคร่จับได้ การเปิดเผยโดยนัยหรือไม่บอกตรงๆ และการเปิดเผยตัวตนในพื้นที่ที่พ้นจากการควบคุมของสังคม

(1) การปิดบังเอกลักษณ์และเรื่องราวของตนเอง (Passing)

ผลการศึกษาของชลธิชา ศาลิคุปต์ (2532, น. 112-120) พบว่า การเปิดเผยตัวตนทั้ง *ทอม* และ *ดี้* จะเปิดเผยเฉพาะในกลุ่มผู้ที่มีพฤติกรรมเดียวกันเท่านั้น หากไม่ต้องการให้ผู้อื่นล่วงรู้ จะใช้วิธี *passing* เพื่อปกปิดเอกลักษณ์และเรื่องราวของตน เช่น 1) การแต่งกายต้องให้ดูคล้ายผู้หญิงเพื่อปกปิดเอกลักษณ์ของตน ซึ่งดีทำงานกว่า *ทอม* 2) ไม่พูดถึงความสัมพันธ์ไม่ว่าจะเป็นเพศตรงข้ามหรือเพศเดียวกัน รวมถึงไม่แสดงความเห็นหรือไม่ตอบคำถามใดๆ และ 3) การวิจารณ์หรือให้ความสนใจเพศตรงข้าม เช่นเดียวกับมานิตตา ชาญไชย (2546) ที่ศึกษาชีวิต *ดี้* ที่มีคนรักเป็น *ทอม* พบว่า วิธีการที่ดีที่ใช้ปกปิดตนเอง เพื่อไม่ให้คนอื่นตีความว่าเป็นคนรักเพศเดียวกัน คือ ไม่อยู่กับ *ทอม* สองต่อสองในที่สาธารณะ หากจำเป็นต้องไปไหนด้วยกันจะขอร้องให้แฟน *ทอม* ลดลักษณะคล้ายผู้ชาย

(2) การเปิดเผยโดยนัยหรือการไม่บอกตรงๆ

การศึกษาวีถีชีวิตและชีวิตครอบครัวของหญิงรักหญิงของมัทนา เขตมี (2539) พบว่า กลุ่มตัวอย่าง 4 คน จากทั้งหมด 6 คน ที่ไม่ได้เปิดเผยตัวตนกับครอบครัวจะใช้วิธีแสดงออกที่ทำให้คนในครอบครัวสังเกตเอง อาทิ พาแฟนไปเที่ยวที่บ้าน ขณะที่บางคนแม้ไม่มีเจตนาปิดบัง แต่เนื่องจากอาศัยอยู่ที่กรุงเทพฯ ครอบครัวจึงไม่รู้ว่าใช้ชีวิตอยู่กับผู้หญิง อีกทั้งความสัมพันธ์ระหว่างครอบครัวไม่ดี ไม่ใกล้ชิด ใช้ชีวิตอิสระ และไม่พึ่งพาครอบครัว การบอกครอบครัวจึงไม่ใช่เรื่องจำเป็นนัก เช่นเดียวกับการศึกษาของมานิตตา ชาญไชย (2546, น. 85-91) ที่ศึกษาชีวิตของ *ดี้* ที่มีคนรักเป็น *ทอม* พบว่า *ดี้* จะใช้การเปิดเผยโดยนัย กล่าวคือ แสดงการกระทำที่เอื้อให้คนในครอบครัวตีความได้ว่ามีความเกี่ยวข้องกับคนรักเพศเดียวกัน เพื่อทดสอบว่าคนในครอบครัวยอมรับคนรักเพศเดียวกันมากน้อยเพียงใด หากพบว่าคนในครอบครัวแสดงออกว่าไม่ยอมรับ เธออาจยุติการเปิดเผยตัวในที่สุด แต่หากคนในครอบครัวไม่ต่อต้านเธอจะแสดงเอกลักษณ์ *ดี้* อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้คนใน

ครอบครัวค่อยๆ ปรับตัว และยอมรับว่าเธอเป็นดี จากนั้นเมื่อเริ่มมั่นใจเธอจะสารภาพโดยตรง
อย่างไรก็ตาม บางคนอาจหยุดการเปิดเผยตัวและคงความคลุมเครือ กล่าวคือ ไม่ยอมรับแต่ไม่ปฏิเสธ

(3) การเปิดเผยตัวตนเกิดขึ้นในพื้นที่ที่พ้นไปจากการควบคุมของสังคม และ ครอบครัว

การศึกษา*กะเทย* ในสังคมมุสลิมของสมฤติ สงวนแก้ว (2546, น. (1)-(2), 82-85) พบว่า ในสังคมมุสลิมที่ประทับตรากะเทย ว่าเป็นพฤติกรรมเบี่ยงเบนจากบรรทัดฐานสังคม ทำให้
การเปิดเผยตัวตนของ*กะเทย* เป็นเรื่องยาก โดยเฉพาะกับคนในครอบครัวที่แม้ว่าจะรู้ แต่ส่วนใหญ่
ยังคงไม่ยอมรับหรือยอมรับแบบมีเงื่อนไข กล่าวคือ จะบังคับให้ลูกที่เป็น*กะเทย*ไม่ให้ออกอาการให้
คนอื่นรู้ และต้องแต่งกายเป็นผู้ชายสุดๆ *กะเทย*จึงเลือกที่จะเปิดเผยตัวตนในสังคมที่ยอมรับพวกเขา
(Social approval) มากกว่า ได้แก่ การเปิดเผยเฉพาะกับคนใกล้ชิดที่ยอมรับได้ เช่น เพื่อนสนิท
เพื่อนในแวดวง*กะเทย*ด้วยกัน และเปิดเผยในสังคมที่รอดพ้นจากการควบคุมทางสังคม (social
control) และบุคคลนัยสำคัญ เช่น มหาวิทยาลัยที่ไม่มีกรอบบังคับแบะไม่มีใครสนใจ รวมถึงหอพัก
และที่ทำงานที่อยู่ห่างจากครอบครัว ญาติพี่น้อง ชุมชน และมัสยิด เป็นต้น

2.5.3 ครอบครัวมีระดับของการยอมรับและไม่ยอมรับหลังการเปิดเผยตัวตน

การศึกษาของมัทนา เขตมี (2539, น. 158-170) เกี่ยวกับวิถีชีวิตและชีวิต
ครอบครัวของหญิงรักหญิง พบว่า ภายหลังจากการเปิดเผยตัวตนของกลุ่มหญิงรักหญิง ครอบครัวมีทั้งที่
ยอมรับและไม่ให้การยอมรับ กรณีที่ครอบครัวให้การยอมรับครอบครัวจะกลายเป็นกลไกที่ช่วย
สนับสนุนและส่งเสริมให้ชีวิตคู่มีความยั่งยืนมากกว่าคู่ที่ต้องอยู่อย่างโดดเดี่ยวหรือถูกปฏิเสธจาก
ครอบครัว อย่างไรก็ตาม การศึกษาของปุรินทร์ นาคสิงห์ (2547, น. (1)-(2), 137-141, 187) ที่ศึกษา
กลุ่ม*เกย์* ได้ให้ภาพที่ชัดเจนมากขึ้นเกี่ยวกับรูปแบบยอมรับหรือไม่ยอมรับจากครอบครัวต่อคนรักเพศ
เดียวกัน โดยพบว่าปฏิกริยาจากครอบครัวหลังการเปิดเผยตัวตนมีด้วยกัน 3 รูปแบบ คือ 1)
ยอมรับอย่างมีเงื่อนไข คือ ครอบครัวยอมรับแต่ขอร้องว่าอย่าประเจิดประเจ้อ 2) *ยอมรับอย่างไม่มี
เงื่อนไข* เนื่องจากคนในครอบครัวรับรู้ว่าคุณสมบัติอย่างมีพฤติกรรมข้ามเพศมาตั้งแต่ต้น เช่น การเล่น
การแต่งกาย กิริยามารยาท การแต่งหน้าทาปาก เป็นต้น และ 3) *ไม่ยอมรับและพยายามดึงให้กลับไป
เป็นเหมือนเดิม* เนื่องจากเป็นลูกคนโตที่บ้านคาดหวัง ครอบครัวจึงพยายามทุกทางให้ลูกชายกลับไป
เป็นเหมือนเดิม ซึ่งในกลุ่มนี้ความสัมพันธ์กับครอบครัวมีแนวโน้มแยกลง เพราะไม่มีทางที่ลูกจะกลับไป
เป็นผู้ชายเหมือนเดิม

2.5.4 การต่อรองเพื่อคงความสัมพันธ์กับคนในครอบครัว

จากการศึกษาพบว่ากลุ่มคนที่รักเพศเดียวกันมีวิธีการต่อรองใน 3 แนวทาง เพื่อคงความสัมพันธ์ที่ดีกับคนในครอบครัว ได้แก่ 1) การลดลักษณะการเป็นคนรักเพศเดียวกัน 2) การล้มเลิกการเป็นคนรักเพศเดียวกัน และ 3) การสนับสนุนด้านเศรษฐกิจให้คนในครอบครัว ดังนี้

(1) การลดลักษณะการเป็นคนรักเพศเดียวกัน

การศึกษา*กะเทย* ในสังคมมุสลิมของสมฤดี สงวนแก้ว (2546, น. (1)-(2), 82-85) พบว่า เพื่อเลี่ยงการประทุษร้ายและการเผชิญกับปฏิกิริยาทางลบ *กะเทย* จะใช้วิธีการปรับตัว โดยลดความเป็นหญิงลง และแต่งตัวเป็นผู้ชายตามที่ครอบครัวขอร้องเมื่อต้องไปปฏิสัมพันธ์กับคนในชุมชน แต่ยังคงมีการเข้าร่วมกลุ่มวัฒนธรรมย่อยของกลุ่ม*กะเทย* ในพื้นที่ที่ไม่มีการควบคุมทางสังคม เพื่อคงอัตลักษณ์*กะเทย*

(2) การเลิกล้มการเป็นคนรักเพศเดียวกัน

การศึกษาชีวิตของดี ที่มีแฟนเป็น*ทอม* ของมานิตตา ชาญไชย (2546, น. 85-91) พบว่า หลังการเปิดเผยตัวตนต่อครอบครัวแล้วคนในครอบครัวไม่ยอมรับ ดีจะรู้สึกกังวลใจอย่างมากและพยายามหาวิธีการแก้ปัญหา บางคนเลือกที่จะยุติพฤติกรรมการเป็นคนรักเพศเดียวกันต่อบุคคลใกล้ชิด รวมถึงการตัดสินใจเลิกคบ*ทอม* และหันไปใช้เอกลักษณ์อื่นที่สอดคล้องกับความต้องการของครอบครัว อย่างเช่นการตัดสินใจแต่งงานกับผู้ชายตามความต้องการของพ่อแม่

(3) การดูแลครอบครัวในด้านเศรษฐกิจ

การศึกษาชีวิตครอบครัวหญิงรักหญิงของมัทนา เขตมี (2539) พบว่า ภายหลังจากที่กลุ่มตัวอย่าง 2 คน ยอมเปิดเผยกับครอบครัวว่าตนเป็นคนรักเพศเดียวกัน ผลปรากฏว่า แม้คนในครอบครัวไม่ถึงกับยอมรับแต่ไม่ได้ห้ามปราม เหตุที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากทั้ง 2 คน มีบทบาทในการช่วยเหลือครอบครัวด้านเศรษฐกิจ ครอบครัวจึงมีความเกรงใจและไม่ต้องการพูดถึงเรื่องนี้เพื่อเลี่ยงการกระทบจิตใจ

2.5.5 ความสัมพันธ์และทัศนคติที่ดีของคนในครอบครัวมีผลต่อการยอมรับ

การศึกษาชีวิตของหญิงรักหญิงของมัทนา เขตมี (2539, น. 158-170) พบว่า ความแตกต่างระหว่างครอบครัวที่ห้ามปรามและครอบครัวที่ยอมรับพฤติกรรมรักเพศเดียวกันของลูก เกิดจากตัวแปรหลัก 2 ประการ คือ พื้นฐานความสัมพันธ์ภายในครอบครัวระหว่างพ่อแม่ลูกและทัศนคติของพ่อแม่ที่มีต่อพฤติกรรมของคนรักเพศเดียวกัน กล่าวคือ หากพ่อแม่มีความสัมพันธ์ที่ดีกับลูก มีทัศนคติที่ดีและไม่ได้มองว่าคนรักร่วมเพศเป็นคนที่มีพฤติกรรมผิดปกติจากคนอื่นในสังคม การเป็นรักร่วมเพศของลูกจะไม่ถูกมองว่าเป็นปัญหาหรือเป็นเรื่องที่น่าอับอายแก่ครอบครัว

ประเด็นที่พบจากสังเคราะห์แนวคิดเรื่องการเปิดเผยตัวตน (Come out) ของกลุ่มคนรักเพศเดียวกัน สามารถนำมาเป็นแนวทางการศึกษาการเปิดเผยตัวตนของกลุ่มคนที่เปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์ ได้แก่ ช่วงเวลาที่ผู้เปลี่ยนศาสนาตัดสินใจบอกครอบครัวหลังการเปลี่ยนศาสนา วิธีเปิดเผยการเปลี่ยนศาสนาต่อครอบครัว ปฏิบัติการของครอบครัวเมื่อรู้ว่าสมาชิกในครอบครัวเปลี่ยนศาสนา การต่อรองของผู้เปลี่ยนศาสนากับคนในครอบครัวเพื่อคงความสัมพันธ์กับคนในครอบครัวและคงความเชื่อในศาสนาคริสต์ของตน รวมถึงทัศนคติของคนในครอบครัวต่อศาสนาคริสต์และคริสเตียน เพื่อนำมาพิจารณาความเกี่ยวข้องกับการยอมรับการเปลี่ยนศาสนาของสมาชิกในครอบครัว

อย่างไรก็ดี สิ่งที่เห็นได้ชัดเจนในผู้เปลี่ยนศาสนา คือ การจัดการเชิงร่างกายจะมีน้อยกว่ากลุ่มคนรักเพศเดียวกันที่เห็นชัดเจนว่าในทางกายภาพและแสดงออกต่อเพศเดียวกัน ดังนั้น เพื่อคงความสัมพันธ์ที่ดีกับคนในครอบครัว กลุ่มคนรักเพศเดียวกันจะใช้วิธีการลดลักษณะหรือลี้ลับการเป็นคนรักเพศเดียวกัน ในขณะที่ผู้เปลี่ยนศาสนาไม่ประสบปัญหาดังกล่าว เพราะจนถึงปัจจุบันผู้เปลี่ยนศาสนาไม่ได้ลี้ลับการเป็นคริสเตียน แต่สิ่งที่พอจะเทียบเคียงได้คือ การแสดงออกของถึงความเคร่งครัดในการปฏิบัติตามศาสนกิจทางศาสนาคริสต์และการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ของคริสตจักร ซึ่งมักจะสร้างความไม่พอใจให้กับคนในครอบครัว เนื่องจากไปลดปริมาณการใช้เวลาร่วมกับคนในครอบครัวและไม่สามารถทำกิจกรรมทางศาสนา ร่วมกับคนในครอบครัว จึงน่าสนใจว่าผู้เปลี่ยนศาสนาได้ต่อรองกับครอบครัวอย่างไร ได้ลดหรือลี้ลับความเคร่งครัดและการเข้าร่วมกิจกรรมของคริสตจักรหรือไม่ นอกจากนี้ การที่คริสตจักรได้ปลูกฝังค่านิยมการประกาศเรื่องราวพระเจ้ากับทุกคนที่รู้จัก การปิดบังเอกลักษณ์ของตนและการเปิดเผยตัวตนเฉพาะในพื้นที่ที่พ้นจากการควบคุมของสังคมและครอบครัว จึงไม่น่าจะเกิดขึ้น แต่สิ่งที่น่าสนใจ คือ ครอบครัวเป็นคนกลุ่มแรกๆ ที่ผู้เปลี่ยนศาสนาจะเปิดเผยตัวตนหรือไม่ หากพบว่าเป็นเช่นนั้น การศึกษารุ่นนี้จะแตกต่างจากกลุ่มคนรักเพศเดียวกันที่พบว่าครอบครัวจะอยู่ในลำดับสุดท้ายของการเปิดเผยตัวตน

สิ่งที่ผู้วิจัยคาดว่าจะเกิดขึ้นกับผู้เปลี่ยนศาสนาเช่นเดียวกับที่เกิดกับกลุ่มคนรักเพศเดียวกันคือ ผู้เปลี่ยนศาสนาจะรับรู้ล่วงหน้าถึงระดับของการยอมรับและไม่ยอมรับหลังการเปิดเผยการเปลี่ยนศาสนา โดยประเมินจากความสัมพันธ์ระหว่างคนในครอบครัวและทัศนคติของคนในครอบครัวต่อศาสนาคริสต์และคริสเตียน ซึ่งส่งผลไปถึงการยอมรับการเปลี่ยนศาสนา ระยะเวลาของการเปิดเผยและวิธีการเปิดเผยตัวตนของผู้เปลี่ยนศาสนา เช่น ก่อนการเปิดเผยผู้เปลี่ยนศาสนาบางคนอาจเลือกที่จะทิ้งช่วงเวลาสักระยะเวลาเพื่อเตรียมตัวตอบคำถามของครอบครัว หรืออาจเลือกที่จะไม่บอกครอบครัวจริงๆ เพื่อประเมินการยอมรับ เนื่องจากเคยสร้างความไม่พอใจให้กับคนในครอบครัว ก่อนที่จะเปลี่ยนศาสนา บางคนอาจเลือกที่จะปิดบังครอบครัวจนกว่าสมาชิกในครอบครัวจะรู้ด้วยตัวเอง เนื่องจากสมาชิกในครอบครัวมีทัศนคติแง่ลบต่อศาสนาคริสต์และคริสเตียน เป็นต้น

บทที่ 3 วิธีการวิจัย

การศึกษาเรื่อง *ครอบครัวสมัยใหม่* กับผู้เปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์ในพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล เป็นการศึกษาที่นำปรากฏการณ์การเปลี่ยนศาสนาในครอบครัวมาเป็นกรณีศึกษา เพื่อตอบประเด็นศึกษาหลักคือ รูปแบบของครอบครัวสมัยใหม่ โดยประเด็นศึกษาย่อยประกอบไปด้วย ลักษณะครอบครัวสมัยใหม่ของผู้เปลี่ยนศาสนา ก่อนการเปลี่ยนศาสนา พื้นฐานทางศาสนา/ความเชื่อในครอบครัวสมัยใหม่ของผู้เปลี่ยนศาสนา กระบวนการเปลี่ยนศาสนา ปฏิกริยาของครอบครัวสมัยใหม่ภายหลังการเปลี่ยนศาสนา และการเปิดเผยและการต่อรองของผู้เปลี่ยนศาสนาในครอบครัวสมัยใหม่ และมุมมองของผู้เปลี่ยนศาสนาต่อคริสตจักรในฐานะครอบครัวสมัยใหม่ โดยระเบียบวิธีวิจัย มีดังนี้

- 3.1 กลุ่มตัวอย่างและพื้นที่การศึกษา
- 3.2 การเก็บรวบรวมข้อมูล
- 3.3 ประเด็นคำถามในการสัมภาษณ์

3.1. กลุ่มตัวอย่างและพื้นที่การศึกษา

กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้ คือ คริสเตียน นิกายโปรเตสแตนต์ ทั้งเพศชายและเพศหญิง จำนวน 21 คน ทั้งหมดเป็นสมาชิกในคริสตจักรแห่งหนึ่ง ที่ตั้งอยู่ในเขตจตุจักร เคยนับถือศาสนาพุทธ และได้เปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์ นิกายโปรเตสแตนต์เป็นเวลา 10 ปีขึ้นไป แต่เมื่อลงพื้นที่สัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างพบว่า มีกลุ่มตัวอย่าง 1 คน ที่เคยนับถือศาสนาคริสต์ นิกายคาทอลิกมาก่อน ซึ่งในตอนแรกผู้วิจัยตั้งใจจะไม่ขอสัมภาษณ์ต่อ แต่เมื่อกลุ่มตัวอย่างคนดังกล่าวได้ให้สัมภาษณ์ว่าคนในครอบครัวคิดว่าศาสนาคริสต์นิกายโปรเตสแตนต์เป็นอีกศาสนาหนึ่ง และกลุ่มตัวอย่างมีประสบการณ์การต่อต้านจากคนในครอบครัวภายหลังการเปลี่ยนไปนับถือนิกายโปรเตสแตนต์ที่น่าสนใจ จึงทำให้ผู้วิจัยตัดสินใจคงกลุ่มตัวอย่างคนดังกล่าวไว้ โดยการศึกษาครอบคลุมประวัติชีวิต ได้แก่ ภูมิหลังด้านครอบครัว การศึกษา อาชีพ และประสบการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในครอบครัวก่อนเปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์ และประสบการณ์ที่เกิดขึ้นในครอบครัวระหว่างการพัฒนาความเชื่อในศาสนาคริสต์ และภายหลังการเปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์เป็นระยะเวลาานาน

เหตุผลที่ผู้วิจัยเลือกศึกษากลุ่มตัวอย่างในคริสตจักรแห่งนี้ เนื่องจากผู้วิจัยเป็นสมาชิกของคริสตจักร จึงมีโอกาสเข้าถึงกลุ่มตัวอย่างและข้อมูลประสบการณ์ชีวิตในเชิงลึกได้ง่าย นอกจากนี้ การที่

ผู้วิจัยเป็นสมาชิกในคริสตจักรมาเป็นระยะเวลา 12 ปี ทำให้ผู้วิจัยสังเกตเห็นการเปลี่ยนแปลงภายในคริสตจักร และได้รับฟังประสบการณ์การเปลี่ยนศาสนาของสมาชิกหลายคนที่มีมักจะบอกเล่าเหตุการณ์ความขัดแย้งภายในครอบครัวเมื่อครั้งที่เริ่มเปลี่ยนศาสนา ซึ่งมีสาเหตุมาจากการตัดสินใจทำงานรับใช้พระเจ้าในคริสตจักร การถวายเงินให้คริสตจักร และการทำกิจกรรมในคริสตจักรที่ค่อนข้างหลากหลายและมีเกือบทุกวัน ทำให้ในสมัยหนึ่งผู้ที่เปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์ในคริสตจักรแห่งนี้มักมีเรื่องขัดแย้งกับคนในครอบครัวบ่อยครั้ง เพราะใช้เวลาส่วนใหญ่ไปกับการทำกิจกรรมในคริสตจักร โดยเฉพาะในกลุ่มคนหนุ่มสาว นักเรียน นักศึกษา ส่งผลให้คริสตจักรถูกมองว่าเป็นลัทธิอุบาทว์ หลอกลวงเยาวชนให้ละทิ้งครอบครัว เมื่อนำเหตุการณ์เหล่านี้มาเชื่อมโยงเข้าสู่การวิเคราะห์ในเรื่องครอบครัวสมัยใหม่ ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจว่า ภายใต้ครอบครัวสมัยใหม่ที่โครงสร้างทางอำนาจในครอบครัวเกิดการเปลี่ยนแปลง สมาชิกในครอบครัวมีอิสระทางความคิดและการตัดสินใจ สมาชิกในครอบครัวแต่ละคนมีโอกาสในการเลือกเส้นทางที่ดีที่สุดสำหรับตนเอง โดยที่สมาชิกคนอื่นไม่สามารถควบคุมได้ (บุญลือ วันทายนต์, 2525, น. 87-88; วราวรรณ เวชชส์สร์, 2529, น. 8-9; นงลักษณ์ เอมประดิษฐ์, 2539, น. บทคัดย่อ, 18; โสภา ขปีลมันน์ และคนอื่น, 2534, น. 2-47 - 2-48, 2-51 - 2-53; สามชาย ศรีสันต์, 2541, น. 6-7; Thornton, 2001, p. 455) ทว่าสิ่งที่พบในคริสตจักรแห่งนี้ การเลือกเส้นทาง “ศาสนา” ของสมาชิกในครอบครัวกลับเป็นการเลือกที่ไม่มีอิสระอย่างแท้จริง อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยได้พบว่า สมาชิกในคริสตจักรหลายคนที่มีความขัดแย้งกับคนในครอบครัวต่างใช้วิธีการต่อรงรูปแบบต่างๆ เพื่อรักษาความเชื่อในศาสนาคริสต์และทำให้คนในครอบครัวเห็นประโยชน์ของการเปลี่ยนศาสนา เช่น ปฏิบัติตัวกับคนในครอบครัวดีขึ้นกว่าเดิม ให้ความรักกับครอบครัวมากขึ้น พาสมาชิกในคริสตจักรไปเยี่ยมคนในครอบครัวหรือพาคนในครอบครัวมาที่คริสตจักร อธิษฐานให้คนในครอบครัวหายป่วยเพื่อพิสูจน์ว่าพระเจ้ามีจริง ฯลฯ

3.2 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Methodology) เนื่องจากทำให้ผู้วิจัยเข้าใจบริบทต่างๆ ทั้งภายในครอบครัวและภายนอกครอบครัวที่อาจเกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนศาสนาได้อย่างเจาะลึก เพราะลักษณะวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เป็นการศึกษาที่เน้นมองปรากฏการณ์ต่างๆ แบบภาพรวมเพื่อทำความเข้าใจบริบททางสังคมที่อยู่รอบล้อมผู้ถูกศึกษาในทุกแง่มุม ทั้งด้านสภาพแวดล้อมทางสังคม การศึกษา เศรษฐกิจ การเมือง ความเชื่อ อีกทั้งยังเป็นการศึกษาข้อมูลแบบเจาะลึกเพื่อทำความเข้าใจการเปลี่ยนแปลงของปรากฏการณ์ทางสังคมที่มีลักษณะเป็นพลวัต และมุ่งเน้นทำความเข้าใจระบบคิด ความเชื่อและการให้ความหมายของผู้ถูกศึกษา ประการสำคัญ การวิจัยเชิงคุณภาพ

จะคำนึงถึงจริยธรรมของการวิจัยที่ไม่นำข้อมูลของผู้ถูกศึกษาไปเผยแพร่ในทางที่ก่อให้เกิดความเสียหายทั้งทางตรงและทางอ้อม และไม่มีการบังคับหากผู้ถูกศึกษาไม่ยินดีให้ข้อมูลบางประการ (สุภางค์ จันทรวานิช, 2534, น. 13-15)

แม้ว่าการเข้าถึงกลุ่มตัวอย่างไม่ใช่เรื่องที่ยากนัก เนื่องจากผู้วิจัยอยู่ในฐานะ “คนใน” ที่รู้จักกับกลุ่มตัวอย่างพอสมควร แต่ในฐานะที่ผู้วิจัยอยู่ภายใต้ระบบโครงสร้างการดูแลของคริสตจักร ที่มีผู้นำอยู่ประจำในแต่ละโครงสร้าง ซึ่งรับหน้าที่ให้คำแนะนำแก่สมาชิกในโครงสร้าง รวมถึงรับทราบการเปลี่ยนแปลงสำคัญๆ ของสมาชิกและคริสตจักร ผู้วิจัยจึงจำเป็นต้องขออนุญาตผู้นำในโครงสร้างที่ผู้วิจัยเป็นสมาชิก เพื่อขอคำแนะนำ และเพื่อชี้แจงการทำวิทยานิพนธ์ว่าจะไม่ส่งผลกระทบต่อคริสตจักร ผู้นำที่ผู้วิจัยเข้าหาเป็นคนแรกคือ *พี่หอม* ซึ่งเป็นผู้นำระดับสูงสุดของโครงสร้างที่ผู้วิจัยเป็นสมาชิก (ภายใต้โครงสร้างจะมีการแบ่งสมาชิกเป็นกลุ่มย่อย) และพี่หอมเป็นผู้ที่มีส่วนในการเสนอประเด็นวิจัย *คริสเตียนกับครอบครัว* จากนั้นผู้วิจัยจะแจ้งกับผู้นำในระดับที่รองลงมาเพื่อขอสัมภาษณ์สมาชิกในกลุ่มย่อยอีกที ทำให้ผู้วิจัยมีความสบายใจในการเข้าไปสัมภาษณ์มากขึ้น เนื่องจากสมาชิกในคริสตจักรให้ความไว้วางใจผู้นำอยู่แล้ว โดยสถานที่ เวลา และรูปแบบการสัมภาษณ์ผู้วิจัยจะให้เป็นไปตามความสะดวกของกลุ่มตัวอย่าง

การเข้าสู่สนามในฐานะนักวิจัยพร้อมกับการเป็นสมาชิกของคริสตจักร เริ่มในปลายเดือนสิงหาคม-ต้นเดือนพฤศจิกายน 2556 โดยผู้วิจัยได้กำหนดบทบาทตนเองเป็น *พีน้อง* ตามแนวคิดที่คริสตจักรมักจะปลูกฝังสมาชิกอยู่เสมอว่า *ทุกคนเป็นเหมือนพีน้องในพระคริสต์* กลุ่มตัวอย่างที่ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์ทั้งหมด 21 คน ประกอบไปด้วยกลุ่มตัวอย่างที่ผู้วิจัยได้ขออนุญาตอย่างไม่เป็นทางการก่อนลงสนามจริงจำนวน 6 คน ได้แก่ พี่กล้า พี่นุช พี่เอก พี่ไก่อ แก้ว และโบว์ เกิดจากการติดต่อกับตัวเองของผู้วิจัยภายหลังการลงสนาม จำนวน 11 คน ได้แก่ พี่ชาญ พี่ดาว พี่ป๋อง พี่น้ำ ใผ่ พี่ฝน รุ่ง พี่แก้ว พี่ฟ้า พี่วุฒิ และพี่กบ และอีก 4 คน ได้แก่ พี่ชัย พี่ดา พี่ปลา และพี่ตุล ได้จากการสุ่มตัวอย่างแบบสโนว์บอลล์ (snowball sampling) ที่อาศัยการแนะนำจากกลุ่มตัวอย่างที่ให้สัมภาษณ์ไปก่อนหน้า ทั้งนี้ ผู้วิจัยจะเริ่มต้นขออนุญาตสัมภาษณ์โดยการสื่อสารทางไลน์ (LINE) เป็นหลัก เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ใช้แอปพลิเคชันนี้ มีเพียง 3 คน คือ พี่กล้า ใผ่ และพี่ฝน ที่ผู้วิจัยใช้วิธีการโทรศัพท์ไปขออนุญาต เริ่มต้นผู้วิจัยได้บอกวัตถุประสงค์คร่าวๆ ของการศึกษาว่า “*ขออนุญาตสัมภาษณ์พี่... ค่ะ เนื่องจากหนู (ผู้วิจัย) กำลังทำวิทยานิพนธ์เกี่ยวกับการเปลี่ยนความเชื่อกับครอบครัว ต้องการทราบว่าตอนที่เราเปลี่ยนมานับถือศาสนาคริสต์ครอบครัวว่ายังไง มีปฏิกิริยาอย่างไร เรามีการต่อรองยังไงเพื่อให้ครอบครัวยอมรับ*” ซึ่งน้ำเสียงและคำพูดจะปรับไปตามระดับความสนิทสนม จากนั้นผู้วิจัยพยายามทำให้การสัมภาษณ์เป็นเหมือนการแบ่งปันประสบการณ์ และแบ่งปัน *พระพร* ส่วนหนึ่งเพราะต้องการให้เกิดการผ่อนคลายระหว่างผู้วิจัยกับกลุ่มตัวอย่าง โดยการสัมภาษณ์แบ่งเป็น 2 ช่วง โดยช่วงที่ 1

สัมภาษณ์ตั้งแต่ปลายเดือนสิงหาคม – กันยายน 2556 เพื่อสำรวจข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง และในช่วงที่ 2 เริ่มสัมภาษณ์ปลายเดือนตุลาคม – ต้นเดือนพฤศจิกายน 2556 ซึ่งเป็นการสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยเลือกกลุ่มตัวอย่างเฉพาะบางคนเท่านั้น

การสัมภาษณ์ในช่วงแรก แม้ว่าผู้วิจัยและกลุ่มตัวอย่างจะรู้จักกันเป็นการส่วนตัวและหลายคนเคยทำงานร่วมกันมาก่อน แต่ผู้วิจัยยังรู้สึกไม่มั่นใจอยู่บ้างเนื่องจากคำถามส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับชีวิตครอบครัว ซึ่งถือว่าเป็นเรื่องส่วนตัว อย่างไรก็ตามทุกคนเต็มใจให้สัมภาษณ์ ผู้วิจัยค่อนข้างจะโชคดีตรงที่กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เข้าใจถึงกระบวนการวิจัย มีบ้างที่ไม่มั่นใจว่าผู้วิจัยจะใส่ชื่อจริงของทุกคนลงไปหรือมีการอัดเสียงด้วยหรือไม่ ผู้วิจัยได้ชี้แจงไปว่าจะใช้ชื่อสมมุติในรายงานผลการศึกษา และจะไม่ทำการอัดเสียงกรณีในกลุ่มตัวอย่างไม่เต็มใจ ครั้งหนึ่งที่ผู้วิจัยขออนุญาตใช้สมาร์ทโฟนในการอัดเสียงที่ผู้วิจัยเห็นได้อย่างชัดเจนว่าได้สร้างความอึดอัดในการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยจึงตัดสินใจปิด จากนั้นการสนทนาก็เป็นไปอย่างผ่อนคลาย หรือการสัมภาษณ์ทางโทรศัพท์ตอน 4 ทุ่มของวันหนึ่ง ในระหว่างการถามคำถามเกี่ยวกับครอบครัว ผู้วิจัยถูกตั้งข้อสังเกตว่าคำถามที่ถามนั้นเหมือน*คำถามจิตวิทยา* ผู้วิจัยจึงต้องชี้แจงไปว่าคำถามเป็นไปตามการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยไม่แน่ใจว่าคำตอบนี้จะสร้างความพอใจหรือไม่แต่การสนทนาก็ดำเนินต่อไปจนจบ นอกจากนี้ อาจด้วยความหวังใยหรือความสงสัยของกลุ่มตัวอย่าง ทำให้บางครั้งผู้วิจัยถูกถามย้อนกลับมาในลักษณะที่ว่า “ไม่รู้ว่าจะตอบไปนั้นตอบคำถามวิจัยไหม” โดยเฉพาะในกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักวิจัย

การสัมภาษณ์ในช่วงที่ 2 ผู้วิจัยเริ่มเห็นประโยชน์ของการเป็น*คนใน*มากขึ้น เนื่องจากคำถามค่อนข้างมีความลึกมากขึ้น ทั้งในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับครอบครัวและความคิดเห็นที่มีต่อคริสตจักร การเป็น*คนใน*ทำให้ได้รับความวางใจมากกว่า*คนนอก* ซึ่งสะท้อนออกมาคำพูดของ “พี่ตา” ในช่วงท้ายของการให้สัมภาษณ์ “พี่ยุ่งเรื่องส่วนตัวของใครน้อยมาก พี่ไม่เคยพูดเรื่องนี้ แม้กระทั่งกับหน่วยกับแขวง แต่เป็นน้องหมี ถ้าน้องหมี (ผู้วิจัย) เป็นคนนอกคงไม่มีใครให้สัมภาษณ์แบบนี้ ถ้าเป็นคนทั่วไปคงคิดเหมือนกัน” เนื่องจากผู้วิจัยเคยทำงานที่เดียวกันและอยู่โครงสร้างการดูแลเดียวกันกับพี่ตาอยู่ช่วงหนึ่ง ได้เห็นชีวิต ได้ฟังการแบ่งปันประสบการณ์ มีโอกาสได้คุยกับลูกสาวคนเล็กของพี่ตา และได้เห็นการเติบโตของเขาอยู่ช่วงหนึ่ง อย่างไรก็ตาม ในอีกด้านหนึ่งการเป็น*คนใน* ทำให้ผู้วิจัยต้องคำนึงถึงประเด็นจริยธรรมการวิจัยมากขึ้น โดยเฉพาะเมื่อผู้วิจัยสัมภาษณ์ “พี่ตุล” มีข้อมูลในอดีตบางอย่างที่เกี่ยวข้องกับคริสตจักรและสมาชิกที่ผู้วิจัยคิดว่าหากบันทึกในรายงานการวิจัยทั้งหมดอาจจะทำให้*คนนอก*มีอคติต่อคริสตจักรได้ แม้ว่าจะเป็นข้อมูลที่ชวนให้ตื่นเต็นก็ตาม อีกทั้งข้อมูลดังกล่าวไม่เกี่ยวข้องกับคำถามการวิจัย ดังนั้นผู้วิจัยจึงตัดสินใจที่จะไม่บันทึก

การสัมภาษณ์แต่ละครั้งผู้วิจัยจะทำการจดรายละเอียด วัน เวลา สถานที่ พฤติกรรม น้ำเสียง รวมถึงการเว้นช่วงในการตอบคำถามของกลุ่มตัวอย่างที่สามารถสังเกตเห็น จากนั้นจะกลับไป

เรียบเรียงการสัมภาษณ์ทันที แต่เมื่อผู้วิจัยลงพื้นที่สัมภาษณ์จริง กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่สะดวกให้สัมภาษณ์ทางโทรศัพท์มากกว่า มีเพียง 4 คนในการสัมภาษณ์ในช่วงแรกที่มีโอกาสสัมภาษณ์แบบตัวต่อตัว ได้แก่ พี่เอก พี่ไก่ พี่วุฒิ และพี่กบ

3.3. ประเด็นคำถามในการสัมภาษณ์

ในการศึกษาผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) ซึ่งเป็นการสัมภาษณ์ที่ประกอบด้วยคำถามต่างๆ ที่เตรียมไว้ล่วงหน้า แต่สามารถปรับเปลี่ยนหรือเพิ่มเติมเพื่อให้เกิดความชัดเจนในคำตอบ การสัมภาษณ์จะใช้เวลา 45-60 นาที ผู้วิจัยมีการจดประเด็นในระหว่างสัมภาษณ์และขออนุญาตกลุ่มตัวอย่างก่อนการบันทึกเสียง โดยระหว่างการสัมภาษณ์ผู้วิจัยจะไม่แสดงความคิดเห็นหรือความรู้สึกของตนเอง แต่อาจจะมีการเล่าประสบการณ์หรือยกตัวอย่างเหตุการณ์สมมติเพื่อความชัดเจนของคำถาม โดยผู้วิจัยแบ่งการสัมภาษณ์เป็น 2 ช่วง ช่วงที่ 1 เป็นการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างทุกคนเพื่อสำรวจข้อมูลทั่วไป ช่วงที่ 2 เป็นการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยผู้วิจัยจะทำการแบ่งลักษณะของกลุ่มตัวอย่างของเป็นกลุ่มๆ และเลือกเฉพาะบางคนที่สามารถเป็นตัวแทนของกลุ่ม

3.3.1 ประเด็นการสัมภาษณ์ช่วงที่ 1 เพื่อสำรวจข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

เป้าหมายหลักของการสัมภาษณ์ คือ เพื่อทำความรู้จักกลุ่มตัวอย่างในเบื้องต้น โดยประเด็นคำถามประกอบไปด้วย

- 1) ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่างและครอบครัว ได้แก่ อายุ อาชีพ สถานภาพสมรส การศึกษา อาชีพของสมาชิกในครอบครัว และจำนวนสมาชิกในครอบครัว
- 2) ความเป็นครอบครัวสมัยใหม่ ได้แก่ รูปแบบครอบครัว ความใกล้ชิดกับครอบครัว ความสัมพันธ์ระหว่างคนในครอบครัว ลักษณะการเลี้ยงดู ความยึดมั่นในวัฒนธรรม พิธีกรรม ศาสนา หรือความเชื่อหลักของสมาชิกในครอบครัว
- 3) ข้อมูลเกี่ยวกับการเปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์ ได้แก่ อายุของการเปลี่ยนศาสนา ช่วงชีวิตที่ตัดสินใจเปลี่ยนศาสนา บุคคลที่มีผลทำให้เปลี่ยนศาสนา เงื่อนไขที่ทำให้ตัดสินใจเปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์ และมุมมองของผู้เปลี่ยนศาสนาต่อศาสนา/ความเชื่อหลักของครอบครัว ก่อนการเปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์
- 4) ครอบครัวกับการเปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์ ได้แก่ ความคิดเห็นของครอบครัวต่อศาสนาคริสต์และคริสเตียน ช่วงเวลาที่ผู้เปลี่ยนศาสนาตัดสินใจบอกครอบครัว หลังจากการเปลี่ยนไป

นับถือศาสนาคริสต์ วิธีการเปิดเผยการเปลี่ยนศาสนาต่อครอบครัว ปฏิบัติของครอบครัวและความสัมพันธ์ระหว่างคนในครอบครัวภายหลังการเปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์ และวิธีการต่อรองเพื่อให้เกิดการยอมรับการเปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์ เพื่อคงความสัมพันธ์กับคนในครอบครัวและเพื่อคงความเชื่อในศาสนาคริสต์ของตน

3.3.2 ประเด็นในการสัมภาษณ์ช่วงที่ 2 การสัมภาษณ์เชิงลึก

ผลจากการสัมภาษณ์ในช่วงที่ 1 ผู้วิจัยสามารถแบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 3 กลุ่มตามปฏิกริยาจากครอบครัวภายหลังที่กลุ่มตัวอย่างตัดสินใจเปิดเผยต่อครอบครัวว่าได้เปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์ ได้แก่ กลุ่มที่ไม่ต่อต้าน กลุ่มที่ต่อต้านน้อย และกลุ่มที่ต่อต้านมาก โดยกลุ่มที่ 1 ครอบครัว “ไม่ต่อต้าน” คือ สมาชิกในครอบครัวไม่แสดงอาการต่อต้านหรือสร้างความกดดันใดๆ กลุ่มที่ 2 ครอบครัว “ต่อต้านน้อย” คือ การต่อต้านที่ไม่กระทบความสัมพันธ์ เช่น การพูดประชดประชัน การเรียกมาพูดคุยทำความเข้าใจ การใช้คำพูดที่แสดงถึงจุดยืนทางศาสนาหรือการยกตัวอย่างคริสเตียนที่ไม่ดี และการแสดงพฤติกรรมที่แสดงการต่อต้านที่ไม่รุนแรงถึงขั้นกระทบความสัมพันธ์ และกลุ่มที่ 3 ครอบครัว “ต่อต้านมาก” คือ การต่อต้านที่กระทบความสัมพันธ์ เช่น ไล่ออกจากบ้าน ช่มชู้ว่าจะไม่สนับสนุนสิ่งจำเป็นใดๆ แสดงออกถึงการตัดญาติขาดมิตร ไม่พูดคุยด้วยเป็นระยะเวลานาน และทำร้ายร่างกาย ทั้งนี้ การแบ่งเป็น 3 กลุ่ม เป็นเพียงการรวมเอากลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะบางประการที่คล้ายคลึงกัน เช่น ความสัมพันธ์ระหว่างคนในครอบครัว รูปแบบการเลี้ยงดู ความเคร่งครัดในศาสนาหลักของครอบครัว และทัศนคติต่อศาสนาคริสต์และคริสเตียน ดังนี้

กลุ่มที่ 1 กลุ่มตัวอย่างที่ครอบครัวไม่ต่อต้านเมื่อตัดสินใจเปลี่ยนศาสนา จำนวน 5 คน ได้แก่ พี่วุฒิ พี่ฝน พี่เอก พี่ชาญ และไผ่

ในกลุ่มนี้มีจำนวน 5 คน อยู่ในครอบครัวที่ไม่เคร่งครัดในศาสนาหลักของครอบครัวและไม่บังคับให้สมาชิกในครอบครัวเคร่งครัดในเรื่องศาสนาที่ครอบครัวนับถือ สอดคล้องกับผลการศึกษาของงามตา วินทานนท์ (2536, น. 47-62) กล่าวคือ การที่ให้ความสำคัญกับเรื่องศาสนามากจะช่วยยับยั้งการละทิ้งศาสนาเดิมของครอบครัว ดังนั้น หากครอบครัวไม่ให้ความสำคัญกับเรื่องศาสนา มีแนวโน้มที่สมาชิกในครอบครัวจะละทิ้งศาสนา นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังพบว่า กลุ่มตัวอย่างทั้ง 5 คน อยู่ในครอบครัวที่มีมุมมองต่อศาสนาคริสต์และคริสเตียนในแง่ดีหรือกลางๆ และเป็นกลุ่มที่ไม่มีปัญหาความสัมพันธ์กับคนในครอบครัว มีอิสระในการแสดงความคิดเห็น และไม่ถูกควบคุมพฤติกรรมมากเกินไป ประเด็นนี้แย้งกับผลการศึกษาของงามตา วินทานนท์ (2536, น. 47-62) ที่พบว่า การมีความสัมพันธ์ที่ดีกับพ่อแม่ ทั้งในปัจจุบันและในอดีตเป็นปัจจัยที่ช่วยยับยั้งการละทิ้งศาสนา

ในกลุ่มที่ 1 ประเด็นที่ผู้วิจัยจะสอบถามเพิ่มเติม คือ เจื่อนใจด้านระยะหรือปริมาณเวลาที่พ่อแม่ใช้ในการปฏิสัมพันธ์กับลูก เนื่องจากมีผลการวิจัยที่พบว่า อิทธิพลทางศาสนาของพ่อแม่จะลดน้อยลงถ้าลูกไม่ได้อาศัยอยู่กับพ่อแม่ ซึ่งมีนัยถึงเจื่อนใจด้านระยะหรือปริมาณเวลาที่ลูกและพ่อแม่ใช้ในการปฏิสัมพันธ์กับลูกในแต่วัน (งามตา วินทานนท์, 2536, น. 47-62) เช่น กรณี พี่เอก ผน และพี่ชาย ในช่วงที่ตัดสินใจเปลี่ยนศาสนาจะอยู่หอพักที่ห่างไกลจากครอบครัว จึงมีเวลาที่ปฏิสัมพันธ์กับครอบครัวน้อยมาก ดังนั้น ประเด็นควรสอบถามเพิ่มเติมเพื่อสนับสนุนหรือหักล้างผลการศึกษาดังกล่าว ได้แก่ การกลับไปเยี่ยมหรือการโทรศัพท์ติดต่อครอบครัวที่ต่างจังหวัด กิจกรรมที่สมาชิกในครอบครัวทำร่วมกันในช่วงที่กลับบ้าน ความเกี่ยวข้องระหว่างการอยู่ห่างจากครอบครัวกับความมั่นคงในศาสนาคริสต์ ปัจจัยเสริมอื่นๆ ที่ช่วยให้มั่นคงในศาสนาคริสต์ อาทิ สมาชิกในคริสตจักร

กรณีพี่วุฒิ และพี่ไผ่ ที่พักอาศัยอยู่กับครอบครัวในช่วงที่เปลี่ยนศาสนา ผู้วิจัยเลือกที่จะสัมภาษณ์เฉพาะพี่ไผ่ เนื่องจากพี่วุฒิเปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์ตามการชักชวนของคุณแม่ ประเด็นที่ผู้วิจัยจะสัมภาษณ์เพิ่มเติม คือ ความถี่ในการปฏิสัมพันธ์กับคนในครอบครัว กิจกรรมที่ทำให้มีโอกาสปฏิสัมพันธ์กับคนในครอบครัว (ต่อวัน/สัปดาห์/เดือน) นอกจากนี้ ประเด็นที่ผู้วิจัยสงสัยในความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มตัวอย่างกับคนในครอบครัว การที่ทุกคนระบุว่าตนเองมีความสัมพันธ์ที่ดีกับคนในครอบครัวนั้น เป็นความสัมพันธ์ที่ดีที่เกิดขึ้นเป็นปกติในชีวิตประจำวัน หรือเกิดขึ้นเฉพาะในปัจจุบัน ขณะที่ในอดีตความสัมพันธ์กับคนในครอบครัวไม่ราบรื่น ดังนั้น ผู้วิจัยจะถามเพิ่มเติมในประเด็นความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัวที่เกิดขึ้นในอดีต โดยจะถามพี่ผน พี่เอก และพี่ไผ่ ประเด็นคำถาม ได้แก่ ความสัมพันธ์ที่ดีกับสมาชิกในครอบครัวเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นเป็นเรื่องปกติหรือเกิดขึ้นหลังจากเปลี่ยนศาสนา ความรู้สึกต่อครอบครัว เช่น รู้สึกว่าครอบครัวให้ความสำคัญครอบครัวตอบสนองสิ่งที่ต้องการ แนวคิดหรืออุดมการณ์เหมือนหรือแตกต่างกับคนในครอบครัว การยอมรับแนวคิดหรืออุดมการณ์ที่แตกต่างของสมาชิกในครอบครัว เป็นต้น การกระทำหรือเหตุการณ์ที่ได้ทำให้ครอบครัวไม่พอใจ ความคิดเห็นต่อคริสตจักรในฐานะอีกหนึ่งครอบครัว และการตอบสนองความต้องการจากคริสตจักรโดยเปรียบเทียบกับครอบครัวที่ให้งำเนิด

กลุ่มที่ 2 กลุ่มตัวอย่างที่ครอบครัวต่อต้านน้อยเมื่อตัดสินใจเปลี่ยนศาสนา มีจำนวน 8 คน ได้แก่ พี่ป๋อง พี่น้ำ พี่กบ พี่ดาว พี่แก้ว พี่ไก่อ พี่ฟ้า และพี่ปลา

ในกลุ่มนี้มีจำนวน 4 คน คือ พี่ป๋อง พี่น้ำ พี่กบ และพี่ดาว ไม่มีปัญหาความสัมพันธ์ในครอบครัวและครอบครัวให้อิสระไม่ควบคุมจนเกินไป ผู้วิจัยเลือกสัมภาษณ์พี่น้ำและพี่ดาว ด้วยเหตุผลเดียวกันกับกลุ่มที่ครอบครัวไม่ต่อต้าน คือ การที่ระบุว่าตนเองมีความสัมพันธ์ที่ดีกับคนในครอบครัวนั้น เป็นความสัมพันธ์ที่ดีที่เกิดขึ้นเป็นปกติในชีวิตประจำวัน หรือเกิดขึ้นเฉพาะในปัจจุบัน โดยใช้ประเด็นคำถามเดียวกัน นอกจากนี้ ทั้งพี่น้ำ และพี่ดาว สามารถให้มุมมองในด้าน

ความสัมพันธ์กับสมาชิกในคริสตจักร เนื่องจากทั้งในช่วงปีแรกของการเปลี่ยนศาสนาทั้ง 2 คน ให้ความเวลาในการทำกิจกรรมกับสมาชิกที่โบสถ์มาก ส่วนอีก 4 คน คือ พี่แก้ว พี่ไก่ พี่ฟ้า และพี่ปลานั้น มีปัญหาความสัมพันธ์กับคนครอบครัว กรณีของพี่ฟ้า คุณป้าซึ่งได้เปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์ก่อนหน้านั้นมีอิทธิพลในด้านดีต่อสมาชิกในครอบครัวและเครือญาติ และมีอิทธิพลทำให้พี่ฟ้าต้องการเปลี่ยนศาสนา ผู้วิจัยจึงคิดว่าไม่จำเป็นต้องสัมภาษณ์พี่ฟ้าเพิ่มเติม เนื่องจากอาจจะไม่เห็นประเด็นความขัดแย้งเพิ่มเติมมากนัก ขณะที่พี่แก้ว พี่ไก่ และพี่ปลา นอกจากจะมาจากครอบครัวที่มีปัญหาความสัมพันธ์ ผู้วิจัยยังพบวิธีการต่อรองและการจัดการความสัมพันธ์กับคนในครอบครัว ซึ่งสามารถตอบคำถามประเด็นศึกษาของผู้วิจัยได้ กรณีพี่แก้ว พี่ไก่ และพี่ปลา ในช่วงที่เปลี่ยนศาสนาอย่างจริงจัง ได้พักอาศัยอยู่ที่หอพักห่างจากครอบครัว ผู้วิจัยจะใช้ประเด็นคำถามเดียวกับในกลุ่มแรก ได้แก่ การกลับไปเยี่ยมหรือการโทรศัพท์ติดต่อครอบครัวที่ต่างจังหวัด กิจกรรมที่สมาชิกในครอบครัวทำร่วมกัน ในช่วงที่กลับบ้าน ความเกี่ยวข้องระหว่างการอยู่ห่างจากครอบครัวกับความมั่นคงในศาสนาคริสต์ ปัจจัยเสริมอื่นๆ ที่ช่วยให้มั่นคงในศาสนาคริสต์ อาทิ สมาชิกในคริสตจักร ในด้านความสัมพันธ์กับคนในครอบครัวของกลุ่มตัวอย่างในกลุ่มนี้ ผู้วิจัยจะใช้คำถามเดียวกันกับกลุ่มแรก ได้แก่ ความรู้สึกต่อครอบครัว เช่น รู้สึกว่าครอบครัวให้ความสำคัญ ครอบครัวตอบสนองสิ่งที่ต้องการ แนวคิดหรืออุดมการณ์เหมือนหรือแตกต่างกับคนในครอบครัว การยอมรับแนวคิดหรืออุดมการณ์ที่แตกต่างของสมาชิกในครอบครัว เป็นต้น การกระทำหรือเหตุการณ์ที่ได้ทำให้ครอบครัวไม่พอใจ ความคิดเห็นต่อคริสตจักรในฐานะอีกหนึ่งครอบครัว และการตอบสนองความต้องการจากคริสตจักรโดยเปรียบเทียบกับครอบครัวที่ให้กำเนิด

กลุ่มที่ 3 กลุ่มตัวอย่างที่ครอบครัวต่อต้านรุนแรงเมื่อตัดสินใจเปลี่ยนศาสนา มีจำนวน 8 คน ได้แก่ พี่กล้า พี่นุช โบว์ แก้ว พี่รุ่ง พี่ดา พี่ตุล และพี่ชัย

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่อยู่ในครอบครัวที่มีปัญหาความความสัมพันธ์ กล่าวคือ พ่อแม่แยกทาง มีความสัมพันธ์ที่ไม่ดีกับคนในครอบครัวหรือไม่ได้สนิทสนมกันจนสามารถคุยกันได้ทุกเรื่อง ยกเว้นโบว์ ที่ค่อนข้างสนิทกับครอบครัว ในด้านการเลี้ยงดูในครอบครัวแก้ว พี่ดา และพี่นุชได้รับการเลี้ยงดูในลักษณะเข้มงวด กรณีพี่รุ่ง พี่ตุล และพี่ชัย ครอบครัวไม่สามารถมีเวลาในการดูแลอย่างใกล้ชิดหรือให้การสนับสนุนสิ่งจำเป็น ต้องช่วยเหลือตัวเองเป็นหลัก และที่น่าสังเกตคือ ทุกคนอยู่ในครอบครัวที่มีทัศนคติแง่ลบกับศาสนาคริสต์และคริสเตียน ซึ่งในกลุ่มนี้ผู้วิจัยเลือกที่จะสัมภาษณ์ พี่ตุล พี่นุช แก้ว และพี่ดา เนื่องจากสะดวกที่จะให้สัมภาษณ์รอบสอง นอกจากนี้ทั้ง 4 คน สามารถเป็นตัวแทนของกลุ่มได้ เพราะมีความขัดแย้งกับคนในครอบครัวค่อนข้างรุนแรงภายหลังการเปลี่ยนศาสนาแต่ยังไม่ล้มเลิกการเปลี่ยนความเชื่อ จึงน่าสนใจว่ากลุ่มตัวอย่างมีทัศนคติต่อคนในครอบครัวอย่างไร และมีวิธีการต่อรองกับคนในครอบครัวอย่างไร

อย่างไรก็ดีกรณีของพีดา ในช่วงที่เปลี่ยนศาสนาพักอยู่ที่บ้านพักของบริษัทที่
เกาะสมุย ผู้วิจัยจะใช้ประเด็นคำถามเดียวกับกลุ่มแรกและกลุ่มที่ 2 ได้แก่ การกลับไปเยี่ยมหรือการ
โทรศัพท์ติดต่อครอบครัวที่ต่างจังหวัด กิจกรรมที่สมาชิกในครอบครัวทำร่วมกันในช่วงที่กลับบ้าน
ความเกี่ยวข้องระหว่างการอยู่ห่างจากครอบครัวกับความมั่นคงในศาสนาคริสต์ ปัจจัยเสริมอื่นที่ช่วย
ให้มั่นคงในศาสนาคริสต์ อาทิ สมาชิกในคริสตจักร ในด้านความสัมพันธ์กับคนในครอบครัวของกลุ่ม
ตัวอย่างในกลุ่มนี้ ผู้วิจัยจะใช้คำถามเดียวกับกลุ่มที่ 1 และกลุ่มที่ 2 ได้แก่ ความรู้สึกต่อครอบครัว เช่น
รู้สึกว่าการครอบครัวให้ความสำคัญ ครอบครัวตอบสนองสิ่งที่ต้องการ แนวคิดหรืออุดมการณ์เหมือนหรือ
แตกต่างกับคนในครอบครัว การยอมรับแนวคิดหรืออุดมการณ์ที่แตกต่างของสมาชิกในครอบครัว
เป็นต้น การกระทำหรือเหตุการณ์ที่ได้ทำให้ครอบครัวไม่พอใจ ความคิดเห็นต่อคริสตจักรในฐานะอีก
หนึ่งครอบครัว และการตอบสนองความต้องการจากคริสตจักรโดยเปรียบเทียบกับครอบครัวที่ให้งำเนิด

บทที่ 4

พลวัตของครอบครัวสมัยใหม่

ในบทนี้เป็นการนำเสนอข้อมูลพื้นฐานของผู้เปลี่ยนศาสนาและพื้นฐานชีวิตในครอบครัวสมัยใหม่ของผู้เปลี่ยนศาสนา ได้แก่ รูปแบบครอบครัว รูปแบบการเลี้ยงดู และความสัมพันธ์ภายในครอบครัวของผู้เปลี่ยนศาสนา โดยแบ่งประเด็นการวิเคราะห์ดังนี้

4.1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้เปลี่ยนศาสนา

4.2 ชีวิตในครอบครัวสมัยใหม่ของผู้เปลี่ยนศาสนา

4.2.1 โครงสร้างครอบครัวเปลี่ยนแปลงไม่คงที่ตามเงื่อนไขที่เข้ามากระทบชีวิต

4.2.2 รูปแบบการเลี้ยงดูที่สะท้อนถึงการลดอำนาจในการควบคุมลูก/หลาน

รูปแบบที่ 1 ครอบครัวเลี้ยงดูแบบให้อิสระทางความคิด และไม่ควบคุมหรือเข้มงวดในเรื่องใดๆ

รูปแบบที่ 2 ครอบครัวให้อิสระทางความคิดและไม่ควบคุมหรือเข้มงวด แต่ไม่มีเวลาดูแล ไม่ใกล้ชิดกัน หรือเน้นให้ช่วยเหลือตัวเองเป็นหลัก

รูปแบบที่ 3 ครอบครัวกำหนดกรอบหรือกฎระเบียบในการใช้ชีวิตทั้งภายในบ้านและนอกบ้าน แต่ไม่สามารถควบคุมความคิดและความต้องการส่วนตัว

รูปแบบที่ 4 สมาชิกในครอบครัวยินดีอยู่ภายใต้กฎเกณฑ์ที่ผู้มีอำนาจในครอบครัวกำหนด

4.2.3 ความสัมพันธ์ระหว่างคนในครอบครัว ขึ้นอยู่กับเงื่อนไขของความแตกต่างในด้านความต้องการ ความคาดหวัง บทบาทหน้าที่ และระยะทางที่ห่างกัน

4.1. ข้อมูลพื้นฐานของผู้เปลี่ยนศาสนา

กลุ่มตัวอย่างผู้เปลี่ยนศาสนาทั้ง 21 คน เป็นเพศหญิง 12 คน เพศชาย 9 คน ส่วนใหญ่สมรสแล้ว จำนวน 13 คน อีก 8 คน ยังโสด อายุต่ำสุดคือ 30 ปี สูงสุด 48 ปี แบ่งเป็น อายุ 30-35 ปี จำนวน 10 คน อายุ 36-40 ปี จำนวน 6 คน และอายุ 41-50 ปี จำนวน 5 คน ตรีศึกษาจำนวน 11 คน มีภูมิลำเนาอยู่ในต่างจังหวัด อีก 10 คน ภูมิลำเนาอยู่ในกรุงเทพฯ ในด้านพื้นฐานการศึกษา ทุกคนได้รับการศึกษาในระดับสูง กล่าวคือ สำเร็จการศึกษาในระดับอุดมศึกษาทั้งหมด โดยแบ่งเป็นสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 12 คน และปริญญาโท จำนวน 9 คน ในด้านการประกอบอาชีพ

กลุ่มตัวอย่างอยู่ใน 3 กลุ่มอาชีพ กลุ่มอาชีพละ 7 คน ได้แก่ ประกอบธุรกิจส่วนตัว พนักงานบริษัทเอกชน และทำงานวิชาการ ได้แก่ ครู อาจารย์ นักวิจัย นักวิชาการ

ในด้านพื้นฐานทางศาสนาของครอบครัว กลุ่มตัวอย่างเกือบทั้งหมดอยู่ในครอบครัวที่นับถือศาสนาพุทธ มีเพียง 1 คนที่อยู่ในครอบครัวที่นับถือศาสนาคริสต์ นิกายคาทอลิก อย่างไรก็ตาม ในกลุ่มครอบครัวที่นับถือศาสนาพุทธยังสามารถแบ่งเป็นศาสนาพุทธแบบจีน 11 คน ศาสนาพุทธแบบไทย 4 คน ศาสนาพุทธที่ผสมกันระหว่างแบบไทยกับแบบจีน 2 คน ศาสนาพุทธที่ผสมกันระหว่างแบบไทยกับการนับถือผีในแบบภาคเหนือ 1 คน และอีก 1 คน ไม่แน่ใจว่านับถือศาสนาพุทธแบบใด ในส่วนของการเปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์ กลุ่มตัวอย่างมีอายุของการเปลี่ยนศาสนาต่ำสุด 10 ปี และสูงสุด 25 ปี โดยแบ่งเป็นกลุ่มที่เปลี่ยนศาสนามาแล้ว 10-15 ปี จำนวน 10 คน รองลงมาคือ 21-25 ปี จำนวน 7 คน และ 16-20 ปี จำนวน 4 คน โดยส่วนใหญ่เปลี่ยนศาสนาในช่วงที่กำลังเตรียมศึกษาต่อหรือศึกษาในระดับปริญญาตรี จำนวน 17 คน รองลงมาคือ เปลี่ยนศาสนาในช่วงมัธยมศึกษาปลาย (มัธยมศึกษาปีที่ 4 - 6) จำนวน 3 คน มีเพียง 1 คน ที่เปลี่ยนศาสนาในช่วงปีแรกของการทำงานหลังจากเรียนจบระดับปริญญาตรี (ดูภาคผนวก ก.)

4.2 ชีวิตในครอบครัวสมัยใหม่ของผู้เปลี่ยนศาสนา

4.2.1 โครงสร้างครอบครัวเปลี่ยนแปลงไม่คงที่ตามเงื่อนไขที่เข้ามากระทบชีวิต

ในเบื้องต้นหากพิจารณารูปแบบครอบครัว พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีลักษณะของครอบครัวสมัยใหม่ กล่าวคือ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่อยู่ใน ครอบครัวเดี่ยว และ ครอบครัวเลี้ยงเดี่ยว โดย จำนวน 10 คน อยู่ในครอบครัวเดี่ยว (Nuclear family) ได้แก่ พี่นุช พี่ดาว พี่เอก ไข่ ฝน พี่กล้า รุ่ง พี่ชัย พี่แก้ว และโบว์ โดยพี่ดาวที่คุณพ่อเสียชีวิตหลังจากที่พี่ดาวเปลี่ยนศาสนาได้ 1 ปี และ พี่แก้ว ในช่วงที่เรียนมหาวิทยาลัย ปี 1 และเป็นช่วงที่ตัดสินใจเปลี่ยนศาสนา พ่อและแม่ต้องแยกกันอยู่ชั่วคราวเนื่องจากพ่อมีปัญหาสุขภาพ และมีจำนวน 5 คน อยู่ในครอบครัวพ่อ/แม่เลี้ยงเดี่ยว (Single family) ได้แก่ พี่วุฒิ พี่ฟ้า แก้ว พี่ชาญ และพี่ไก่อ ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่อยู่ในครอบครัวขยาย (Extended family) มีจำนวน 6 คน ได้แก่ พี่กบ พี่ปลา พี่ดา พี่น้ำ พี่ปอง และพี่ตุล

อย่างไรก็ดี กลุ่มตัวอย่างที่อยู่ภายใต้รูปแบบครอบครัวขยาย ยังพบว่ามีรายละเอียดที่แตกต่างกัน โดยกลุ่มตัวอย่างที่อยู่ในครอบครัวขยาย มีพี่กบและพี่ปลาที่รุ่นพ่อแม่และญาติๆ อาศัยอยู่ในบ้านหลังเดียวกัน ขณะที่พี่ดาวและพี่น้ำแม้ว่าจะอยู่ในครอบครัวขยาย แต่ทั้งสองไม่ได้อาศัยอยู่กับพ่อแม่ เนื่องจากถูกเลี้ยงดูโดยครอบครัวของญาติๆ ที่ประกอบด้วยคนหลายรุ่นในบ้านหลังเดียวกัน กรณีของพี่ดาว พ่อและแม่ได้แยกทางกันเนื่องจากคุณพ่อเป็นคนเจ้าชู้ไปมีครอบครัวใหม่ ญาติฝั่งคุณพ่อจึงขอพี่ดาไปเลี้ยงที่จังหวัดปัตตานี ส่วนแม่อยู่ที่จังหวัดชุมพร ขณะที่พี่ตุลและพี่ปองอยู่ใน

ครอบครัวขยาย แต่พ่อแม่ไม่ได้อยู่ด้วยกัน เนื่องจากมีความจำเป็นที่พ่อและแม่ต้องแยกกันอยู่ชั่วคราวแต่ไม่ได้แยกทางกัน โดยกรณีของพี่ป้อง คุณพ่อต้องไปทำงานที่จังหวัดอุดรธานี พี่ป้องอยู่กับแม่ที่จังหวัดกาญจนบุรี ส่วนพี่ตุล ญาติฝ่ายพ่อซึ่งเป็นครอบครัวคนจีนไม่ค่อยชอบแม่ที่เป็นคนไทยจึงจำเป็นต้องย้ายไปอยู่บ้านเกิดที่จังหวัดลพบุรี พี่ตุลต้องอยู่กับพ่อและญาติฝ่ายพ่อ ขณะที่กลุ่มตัวอย่างที่อยู่ในครอบครัวพ่อ/แม่เลี้ยงเดี่ยว มีสาเหตุแตกต่างกันคือ พี่วุฒิและพี่ฟ้าเกิดจากพ่อกับแม่แยกทางกัน เนื่องจากความคิดเห็นไม่ตรงกัน และคุณพ่อของทั้งสองคนไปมีครอบครัวใหม่ พี่วุฒิและพี่ฟ้าจึงอยู่กับคุณแม่เป็นหลัก แก้วอยู่กับพ่อเนื่องจากแม่เสียชีวิต พี่ชาญคุณพ่อเสียชีวิตตอนที่พี่ชาญเรียนชั้นมัธยม และพี่ไก่อคุณพ่อเสียชีวิตตอนที่พี่ไก่ออายุ 9 ขวบ

จากการพิจารณาโครงสร้างครอบครัวของกลุ่มตัวอย่าง หากจะอธิบายว่ากลุ่มตัวอย่างคนใดคนหนึ่งอยู่ในรูปแบบครอบครัวเพียงรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งคงไม่สามารถทำได้ เนื่องจากชีวิตของแต่ละคนมีรายละเอียดและมีการเปลี่ยนแปลงไปตามเงื่อนไขในชีวิตประจำวัน เช่น ความจำเป็นที่ต้องขวนขวายหารายได้มาจุนเจือครอบครัว การเกิดความขัดแย้งในครอบครัว ความเจ็บป่วยของสมาชิกในครอบครัว การเสียชีวิตของสมาชิกบางคน เป็นต้น จึงเกิดลักษณะของครอบครัวเลี้ยงเดี่ยวชั่วคราว อย่างเช่นในครอบครัวพี่ตุลและพี่แก้ว หรือครอบครัวขยายที่แฝงไปด้วยครอบครัวเลี้ยงเดี่ยวอย่างครอบครัวพี่ป้อง ครอบครัวขยายที่ปราศจากบุพการีอย่างครอบครัวพี่น้ำและพี่ดา นอกจากนี้ ลักษณะครอบครัวสมัยใหม่อย่างครอบครัวเลี้ยงเดี่ยว ในอดีตเคยเป็นครอบครัวเดี่ยวแต่เมื่อสถานการณ์เปลี่ยนไป เนื่องจากการหย่าร้างและการเสียชีวิตของสมาชิกในครอบครัว โครงสร้างครอบครัวก็ได้มีการเปลี่ยนแปลง

4.2.2 รูปแบบการเลี้ยงดูที่สะท้อนถึงการลดอำนาจในการควบคุมลูก/หลาน

กลุ่มตัวอย่างทั้ง 21 คน ได้ให้รายละเอียดถึงรูปแบบการเลี้ยงดูของพ่อแม่ ซึ่งผู้วิจัยสามารถแบ่งได้ 4 รูปแบบ ทั้งนี้จะสังเกตได้ว่า ในแต่ละรูปแบบได้สะท้อนถึงการลดอำนาจในการควบคุมชีวิตลูก/หลาน หรือแม้ว่ามีการควบคุมการดำเนินชีวิตแต่เป็นการควบคุมเฉพาะพฤติกรรมภายนอกหรือเฉพาะภายในครอบครัว ไม่สามารถควบคุมความคิดหรือความต้องการของลูก/หลานได้ หรือสามารถควบคุมได้เพียงช่วงระยะเวลาหนึ่งเท่านั้น

สาเหตุที่ผู้วิจัยแบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 4 กลุ่ม ตามรูปแบบการเลี้ยงดูนั้น เพื่อสะท้อนบริบทภายในครอบครัวที่ประกอบไปด้วยอำนาจและความสัมพันธ์ระหว่างคนในครอบครัว ซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญประการหนึ่งที่อาจเชื่อมโยงไปยังการเปิดรับศาสนาใหม่ๆ และการเปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์ของผู้เปลี่ยนศาสนา โดยผู้วิจัยจะทำการวิเคราะห์ความเชื่อมโยงดังกล่าวภายหลังการกล่าวถึงการเลี้ยงดูรูปแบบต่างๆ

รูปแบบที่ 1 ครอบครัวยุ่งดูแบบให้อิสระทางความคิด และไม่ควบคุมหรือ เข้มงวดในเรื่องใดๆ

กลุ่มตัวอย่างที่ได้รับการเลี้ยงดูจากครอบครัวในรูปแบบที่ 1 มีจำนวน 8 คน ได้แก่ ใฝ่, พีฝน, พีเอก, พีดาว, พีกล้า, พีชาญ, พีวุฒิ, และพีกบ

ใฝ่: ครอบครัวอบอุ่นและให้อิสระในการใช้ชีวิต

ผู้วิจัยรู้จักใฝ่ในฐานะนักศึกษาและเพื่อนร่วมงาน ปัจจุบันใฝ่อายุ 32 ปี อาชีพนักวิจัย และยังโสด ใฝ่เรียนปริญญาตรีที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์รุ่นเดียวกับผู้วิจัย แต่เรียนคณะเศรษฐศาสตร์ ขณะที่ผู้วิจัยเรียนคณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา และทำงานที่เดียวกันหลังจากสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี ทำงานไม่กี่ปีใฝ่ได้ทุนไปศึกษาต่อปริญญาโท สาขาบริหารธุรกิจ (MBA) ที่ Cyprus International Institute of management ประเทศไซปรัส พื้นฐานใฝ่เป็นคนจิตใจดีและเป็นที่ยอมรับของทุกคน เคยได้ยินว่าเพื่อนที่คณะเศรษฐศาสตร์เรียกใฝ่ว่า*บาทหลวง* ใฝ่เล่าว่าโดยพื้นฐานแล้วครอบครัวไม่เคยเข้มงวด ไม่เคยยุ่งเรื่องส่วนตัว ให้เสรีภาพทางความคิดและการแสดงออก และให้ความอบอุ่น เพียงแต่ขาดการชี้แนะเป้าหมายและอุดมการณ์ของชีวิต

ครอบครัวไม่เข้มงวด ไม่ยุ่งเรื่องส่วนตัว ให้เสรีภาพทางความคิดและการแสดงออก พื้นฐานครอบครัว ใฝ่อยู่ในครอบครัวเดี่ยว มีพี่น้อง 4 คน ใฝ่เป็นคนพี่ 3 ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวถือว่าอยู่ในระดับดี เนื่องจากพ่อแม่มีธุรกิจขนาดเล็กๆ น้องสาวและพี่สาวเป็นพนักงานธนาคาร น้องชายเป็นพนักงานบริษัทเอกชน ขณะที่ใฝ่ทำงานเป็นอาจารย์และนักวิจัยในสถาบันวิจัยแห่งหนึ่ง พื้นฐานความสัมพันธ์ของคนในครอบครัวค่อนข้างอบอุ่นทุกสนิทสนมกันดี แต่ใฝ่สนิทกับแม่และน้องสาวมากที่สุด แม้ปัจจุบันพี่สาวและน้องสาวแต่งงานแยกครอบครัวไปแล้ว แต่ยังคงติดต่อและนัดกินข้าวกันทั้งครอบครัวเป็นประจำทุกเดือน สำหรับการเลี้ยงดูลูก พ่อแม่รักลูกเท่าๆ กัน ไม่เข้มงวดในการดำเนินชีวิต ไม่ยุ่งเรื่องส่วนตัว และให้เสรีภาพทางความคิดและการแสดงออก

ความสัมพันธ์กับคนในครอบครัวดี ไม่มีปัญหาอะไร สนิทสนมกันดี กับพ่อแม่ก็คุยกันดีไม่มีปัญหา ไม่ค่อยทะเลาะคุยกันได้ ค่อนข้างเสรี ค่อนข้างเปิดใจ ไม่มีปัญหาไม่เข้มงวดในเรื่องการดำเนินชีวิต แล้วแต่จะตัดสินใจแล้วแต่การเลือก...พ่อกับแม่ให้อิสระตั้งแต่เด็ก ไปนอนค้างบ้านเพื่อน ไปทำกิจกรรม ผู้ชายค่อนข้างปล่อย แต่ถ้าเป็นผู้หญิงก็จะค่อนข้างน้อย ไปทำกิจกรรม นอนค้างบ้านเพื่อนอาจจะค่อนข้างบ้าง แต่ก็ให้ไป (ใฝ่, สัมภาษณ์ 4 กันยายน 2556)

ครอบครัวอบอุ่น ให้อิสระ แต่ขาดการชี้นำเป้าหมายและอุดมการณ์ชีวิต

เมื่อถามถึงสิ่งที่ครอบครัวไม่สามารถตอบสนองความต้องการ ใฝ่ได้ย่ำว่าที่บ้านอบอุ่นดี พ่อแม่ไม่เคยว่าไม่เคยทำให้ใฝ่รู้สึกชีวิตไร้ค่า แต่สิ่งที่พ่อแม่ไม่มีคือ เป้าหมายและอุดมการณ์ในการดำเนินชีวิต ในขณะที่ใฝ่รู้สึกว่าจะต้องดำเนินชีวิตแบบมีเป้าหมาย ต่างจากพ่อแม่ที่ใช้ชีวิตไปเรื่อยๆ ตื่นเช้ามาทำงานไปวันๆ อย่างไรก็ตาม เรื่องดังกล่าวไม่ได้สร้างความขัดแย้งกับพ่อแม่ และเมื่อถามถึงอุดมการณ์หรือแนวคิดที่ต่างจากครอบครัว ใฝ่บอกว่าไม่ได้มีปัญหาเรื่องอุดมการณ์ที่แตกต่างจากครอบครัว เพราะพ่อแม่ไม่ค่อยยุ่งกับชีวิตประจำวันและไม่เคยคุยเรื่องทางการเมือง นอกจากนี้ ใฝ่ยังไม่เคยสร้างปัญหาให้ท่าน เพราะค่อนข้างเป็นเด็กตั้งใจเรียน มีเฉพาะเรื่องทะเลาะกับพี่น้องเรื่องแย่งสิ่งของของท่านั้น

ส่วนใหญ่เขาก็แล้วแต่เรา โอ้! นานมาก ตอนนั้นไม่แน่ใจแต่ไม่ค่อยขัดแย้งอะไรเท่าที่นี้ก็ออกพ่อไม่ค่อยมายุ่งกับชีวิตของเรา เขาไม่ค่อยได้มายุ่งเรื่องวิถีชีวิตประจำวัน ไม่ค่อยยุ่งกับเรื่องการเมือง ส่วนใหญ่ก็เรื่องกินข้าว ขอดัง ไปกับเพื่อน ไม่มีอะไร (ใฝ่, สัมภาษณ์ 21 ตุลาคม 2556)

ที่ฝน: ความรักของพ่อแม่เต็มเปี่ยม ไม่เคยตีหรือว่าลูก

ที่ฝนเป็นคนที่ทำให้ผู้วิจัยรู้จักศาสนาคริสต์มากกว่าที่เคยรู้ และเป็นผู้ที่มีส่วนทำให้ผู้วิจัยเปลี่ยนมานับถือศาสนาคริสต์ ผู้วิจัยรู้จักที่ฝนในฐานะพี่และเพื่อนที่เรียนปริญญาตรีอยู่มหาวิทยาลัยเดียวกัน แต่ที่ฝนเรียนที่คณะศิลปศาสตร์ เอกภาษาศาสตร์ ปัจจุบันที่ฝนอายุ 33 ปี สถานภาพโสด ทำงานเป็นครูโรงเรียนนานาชาติ ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในด้านครอบครัวของที่ฝนมีความน่าสนใจทีเดียว เพราะแม้ว่าจะมีความจำกัดเรื่องเงินและมีจุดอ่อนเรื่องการเลี้ยงดูอยู่บ้าง แต่พ่อแม่และลูกๆ กลับไม่มีปัญหาความแตกแยก อีกทั้งที่ฝนยังได้รับความไว้วางใจจากคนในครอบครัวเนื่องจากมีอิทธิพลในด้านดี

ความรักที่ปราศจากการตีลูก พื้นฐานด้านครอบครัว ที่ฝนอยู่ในครอบครัวเดี่ยว เพราะพ่อแม่แยกครอบครัวออกมาจากยายและป้า ที่ฝนมีพี่น้อง 4 คน พี่ชาย 1 พี่สาว 1 และน้องชาย 1 คน ส่วนที่ฝนเป็นคนที่ 3 ที่ฝนบอกว่าพ่อแม่เป็นคนดีมากไม่เคยตีลูก เพราะยายจะโกรธ จนพี่ชายและน้องชายกลายเป็นคนเกรง อย่างไรก็ตามที่ฝนไม่มีปัญหาความสัมพันธ์กับสมาชิกในครอบครัว กลับมีอิทธิพลในด้านดี เนื่องจากคนในครอบครัวมองว่าฝนเป็นคนดี มีสติปัญญา ไม่เคยสร้างความเดือดร้อนให้ใคร พุดอะไรทุกคนมักจะยอมรับ ทำให้ที่ฝนรู้สึกว่าตนเองมีความสำคัญ ไม่รู้สึกด้อยค่า

พ่อแม่เป็นคนดีมาก จนน้องเสียคน ตอนนั้นอยู่กับยาย ตีลูกไม่ได้ เพราะยายโกรธ ทำให้พี่ชายน้องชายเป็นคนเกร กับพี่น้องคนอื่นก็ดืนะ เพราะมาขอตั้งประจำ มาเชื่อพระเจ้าเนอะ เหมือนที่เราต้องดีตลอดเวลา พี่สาวตอนนั้นก็กำลังเจอปัญหา ส่วนพี่ชายก็กำลังมีปัญหาลักษณะชีวิต (เรื่องเงิน) ปัญหาของเขามีผลต่อคนในครอบครัว แต่ละคนมีปัญหาของตัวเอง แต่พี่เป็นที่พึ่งเป็นเหมือนบุตรหัวปี (พี่ฝน, 4 สัมภาษณ์ กันยายน 2556)

ความรักของพ่อแม่เต็มเปี่ยมแม้จำกัดเรื่องเงินและมีจุดอ่อนเรื่องการเลี้ยงดู สิ่งที่พี่ฝนคิดว่าเป็น ความจำกัดของครอบครัวคือ เรื่องเงินและการเลี้ยงดูของพ่อแม่ที่ไม่เข้มงวด ทำให้พี่ชายและน้องชายเกร แต่ในอีกด้านพี่ฝนรู้สึกชื่นชมพ่อแม่ที่อยู่เคียงข้าง พยายามหาเงินมาเลี้ยงดูลูก และคอยดูแลปกป้องทุกอย่าง จึงค่อนข้างมีความผูกพันกับครอบครัว เมื่อถามถึงความขัดแย้งทางความคิดกับคนในครอบครัว พี่ฝนบอกว่าตอนเป็นเด็กยังคิดไม่ได้ ไม่มีความขัดแย้งทางความคิด ราบรื่นมาก ไม่มีความขัดแย้ง

(เรื่องที่ครอบครัวไม่สามารถตอบสนอง) โอ้ย!..ไม่ได้ตั้งใจ โดยเฉพาะพี่ชาย น้องชาย เกร ดื้อ ส่วนเรื่องเงินก็เข้าใจนะ พ่อแม่ก็หามาให้แต่เราก็ไม่รวยเหมือนคนอื่น แต่พ่อแม่เป็นผู้ที่อยู่เคียงข้างดีมาก ดูแลตลอด มีความผูกพัน ปกป้องทุกอย่าง กลัวลูกมีแฟนตั้งแต่เรียนหนังสือ (พี่ฝน, สัมภาษณ์ 21 ตุลาคม 2556)

อย่างไรก็ดี พี่ฝนก็เคยทำสิ่งที่ครอบครัวเป็นห่วงมากคือ หนีไปเที่ยวกรุงเทพฯ โดยไม่บอกพ่อแม่ และแอบเก็บรูปรุ่นพี่ที่เป็นประธานโรงเรียนและพ่อไปเห็น แต่ทั้งสองเรื่องไม่ได้ทำให้พี่ฝนถูกพ่อแม่ทำโทษ มีเพียงอาการเป็นห่วงอย่างมาก เพราะกลัวพี่ฝนจะมีแฟนและจบอนาคตการศึกษา และการทำงานเหมือนพี่สาว แต่พ่อแม่ก็รู้สึกมั่นใจว่าพี่ฝนเป็นเด็กรักดี

เขาเป็นห่วงมากตอนเป็นวัยรุ่น หนีมาเที่ยวกรุงเทพฯ กับเพื่อนไม่บอกเขา เขาก็เป็นห่วงมาก แต่ไม่ว่า แค่ว่าพูดว่า ‘ไปใส่มาคือบ่บอก’ แล้วก็ไปชอบพี่ประธานโรงเรียน พ่อไปเห็นรูปเขาในหนังสือ พ่อเห็น เขาก็เป็นห่วงมากแต่เขาไม่ว่า แต่มีอาการเป็นห่วงมาก กลัวว่าลูกจะมีแฟน เป็นห่วงอยู่ห่างๆ เพราะมีสาวมีแฟน พี่ชายมีแฟน แต่พี่เป็นเด็กดี พ่อกลัวเรียนไม่จบ พี่สาวเรียนจบแต่จบมากก็แต่งงานทันที มีลูกเลย อนาคตก็จบลงแค่นั้น เขาก็แค่บอกเฉยๆ เพราะพี่เป็นเด็กดี (พี่ฝน, สัมภาษณ์ 21 ตุลาคม 2556)

ความใกล้ชิดกับกับคนในครอบครัวลดลงเมื่ออยู่ไกลบ้าน ความใกล้ชิดกับครอบครัวลดลงเมื่อพี่ฝนไปเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นถึงตอนปลาย (มัธยมศึกษาปีที่ 4) ในตัวเมืองศรีสะเกษ พี่ฝนและพี่สาวต้องไปพักอยู่ที่ตัวเมืองทำให้ความใกล้ชิดกับพ่อแม่ลดลงเมื่ออยู่ไกลบ้าน แต่พ่อแม่ก็มาเยี่ยมสัปดาห์ละครั้ง ดังนั้น พี่ฝนจึงมีโอกาสเจอคนในครอบครัวอยู่เสมอ แม้ว่าจะไม่ได้อยู่ด้วยกัน เพราะคนในครอบครัวยังอยู่ในจังหวัดเดียวกัน อย่างไรก็ตาม ความห่างเหินกับครอบครัวเริ่มมีมากขึ้นเมื่อพี่ฝนเข้ามาเรียนมัธยมปลายต่อที่กรุงเทพฯ การติดต่อกับครอบครัวลดลงมากยิ่งขึ้น เพราะกลับบ้านเฉลี่ยปีละ 2 ครั้ง การติดต่อทางโทรศัพท์ไม่มีเพราะสมัยก่อนที่บ้านไม่มีโทรศัพท์ส่วนตัว มีบ้างคือการเขียนจดหมายประมาณ 1-2 ครั้ง แต่ส่วนใหญ่ไม่ค่อยได้ติดต่อกับครอบครัว เจอกันอีกครั้งก็ต่อเมื่อกลับบ้านที่ศรีสะเกษ ซึ่งกิจกรรมที่มักจะทำร่วมกันในช่วงที่พี่ฝนกลับบ้าน คือ การกินข้าวร่วมกันและไปเยี่ยมญาติพี่น้องซึ่งทุกคนอยู่ในหมู่บ้านเดียวกัน

พี่เอก: ครอบครัวให้อิสระทางความคิด ไม่คาดหวังให้ลูกทำตามที่ต้องการ

ผู้วิจัยรู้จักพี่เอกในฐานะเพื่อนร่วมงานที่ทำโครงการวิจัยด้วยกัน ตอนนีพี่เอกอายุ 33 ปี มีอาชีพนักวิจัย นักวิชาการ และสมรสแล้ว พี่เอกสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี คณะวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ประยุกต์ มหาวิทยาลัยพระจอมเกล้าพระนครเหนือ และปริญญาโท ในคณะเศรษฐศาสตร์ธุรกิจ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์เป็นเวลา 11 ปี ย่างเข้า 12 ปี นับจากปี พ.ศ.2545 ซึ่งในขณะนั้นกำลังเรียนปริญญาตรีเทอมสุดท้าย

ครอบครัวพี่เอกถือว่ามีฐานะทางเศรษฐกิจดี พ่อแม่ประกอบอาชีพค้าขาย น้องชายและน้องสาว ทำงานด้าน IT ทั้งคู่ พื้นฐานครอบครัวเป็นครอบครัวเดี่ยว แต่อยู่หอพักตั้งแต่เรียนมัธยมศึกษาตอนปลายที่กรุงเทพฯ จนกระทั่งเรียนมหาวิทยาลัย พี่เอกบอกว่าคนในครอบครัวไม่ชอบเข้าสังคมกันทั้งบ้าน ซึ่งพี่เอกมองว่าไม่ได้ถูกฝึกมากกว่า ส่วนในด้านการเลี้ยงดู พ่อแม่เลี้ยงดูแบบให้อิสระทางความคิด ไม่เข้มงวดให้ลูกทำตามที่พ่อแม่บอก และไม่มีความลำเอียงในการเลี้ยงดู พี่เอกบอกว่าแม่มีทัศนคติในการเลี้ยงลูกดี พยายามป้องกันปัญหาในครอบครัวที่จะเกิดในอนาคต โดยเฉพาะเรื่องการแย่งสมบัติระหว่างพี่น้อง เพราะแม่เคยมีประสบการณ์เรื่องการแย่งสมบัติของคนรุ่นก่อน พ่อแม่จึงได้ทำพินัยกรรมไว้เรียบร้อย อีกทั้งไม่ได้คาดหวังว่าลูกต้องมาเลี้ยง เพราะพ่อแม่วางแผนที่จะดูแลตนเองในวัยชรา

ในครอบครัวไม่มีความลำเอียง ไม่เคยเห็นน้องมาเล่า เลยไม่ได้รู้สึกพิเศษกว่าใคร แม่มีทัศนคติการดูแลลูกที่ดี เขาก็สอนด้วย ในมุมมอง เขาไม่ยอมให้เกิด เห็นจากที่ เขาพยายามไม่ให้เกิด เขาก็ไม่ได้คาดหวังว่าลูกต้องมาเลี้ยง เขาวางแผนที่จะดูแล

ตนเองในวัยชรา เขาคงมีบทเรียนจากอีกรุ่น ผ่านผลกระทบ การแย่งสมบัติ เขาก็ทำ
 พินัยกรรมเรียบร้อย แต่พี่ก็ไม่รู้หรือกะ (พี่เอก, สัมภาษณ์ 29 ตุลาคม 2556)

ความสัมพันธ์ระหว่างคนในครอบครัว แต่ใช้ว่าจะไม่มีความขัดแย้ง
 ความสัมพันธ์ระหว่างคนในครอบครัว พี่เอกบอกว่าความสัมพันธ์ในครอบครัวในรูปแบบปกติ ไม่ได้มี
 อะไรเหมือนละครน้ำเน่า แต่ไม่ได้หมายความว่าไม่มีปัญหาใดๆ เนื่องจากที่พ่อกับแม่มีความขัดแย้งใน
 เรื่องความคาดหวังต่อกันและกันและยังค้างคาใจจนถึงปัจจุบัน แต่ไม่ได้ทำให้แยกทางกันและไม่ได้
 ส่งผลกระทบต่อจิตใจพี่เอกและน้องชาย เว้นแต่น้องสาวที่ได้รับผลกระทบอยู่บ้าง ปัจจุบันพ่อแม่เข้าใจ
 กันมากขึ้นจากการได้พูดคุยระหว่างพี่เอกกับพ่อแม่

พี่เคยแบ่งปันบทเรียน (สอนพระคัมภีร์) ตอนพ่อแม่ทะเลาะกัน แต่แบ่งปันที่ละ
 คนนะ แล้วปัญหาก็แก้ไขได้ เหมือนปรับทัศนคติให้เข้าใจอีกฝั่ง...ไม่ใช่ครั้งแรก
 หรือ (ที่พ่อแม่ทะเลาะกัน) ผลกระทบจะรุนแรงขึ้นเรื่อยๆ ผ่านการใช้คำพูด ถ้า
 ไม่มีอะไรมาแทรกแซง เรียกว่าเป็นปกติต่อเนื่องในประเด็นที่ค้างคาใจ ต่างฝ่าย
 ต่างคาดหวังให้อีกฝ่ายเปลี่ยน ทางที่ดีก็ต้องเข้าใจกัน แต่ตอนนี้เขาเข้าใจกันแล้ว
 (พี่เอก, สัมภาษณ์ 29 ตุลาคม 2556)

นอกจากนี้ พี่เอกเคยทำสิ่งที่พ่อแม่ไม่พอใจในเรื่องการเรียนและการแก้งาน
 เพราะตอนมัธยมศึกษาตอนต้น พี่เอกไม่อยากเรียนหนังสือ โดดเรียน และทะเลาะกับน้องชาย มีปัญหา
 ชกต่อย ชอบแก้งานแบบเจ็บบๆ จนเล็ดออก ทำให้ถูกแม่ตีเป็นประจำ แต่การแก้งานเกิดจาก
 ความสนุก ไม่ได้เกิดจากความอิจฉา

พ่อแม่ให้คำปรึกษาน้อยมาก แม้พี่เอกจะบอกว่าความสัมพันธ์ในครอบครัวดี แต่
 มีสิ่งที่ครอบครัวไม่สามารถตอบสนองได้ใน 2 เรื่อง คือ หนึ่ง เรื่องความรู้ เนื่องจากพ่อกับแม่จบแค่ชั้น
 ประถมศึกษา ไม่สามารถสอนการบ้านลูก ได้แต่ให้ประสบการณ์ชีวิต สอง การให้คำปรึกษาเรื่องชีวิตคู่
 เนื่องจากพี่เอกพักอยู่กรุงเทพฯ ขณะที่พ่อแม่อยู่ที่ประจวบคีรีขันธ์ พี่เอกจึงไม่มีโอกาสได้ปรึกษาเรื่องชีวิต
 คู่ก่อนแต่งงาน แต่ถ้าเป็นเรื่องความสัมพันธ์ที่ลึกซึ้งระหว่างสามีภรรยาถามแม่ได้

(สิ่งที่ครอบครัวไม่สามารถตอบสนอง) อ้อก็เรื่อง หนึ่ง เรื่องความรู้ พ่อแม่ที่เรียนจบ
 ประถม สอนการบ้านไม่ได้ พ่อโตมาก็เหมือนกัน แต่ประสบการณ์ชีวิตได้ สอง เรื่อง
 ชีวิตคู่ มันห่างกันเลยไม่ได้ปรึกษาเรื่องชีวิตคู่กับพ่อแม่ แต่เราถึงจุดที่มันมั่นใจปั๊บ

คนนี้ เราก็บอกเขา เราก็บอกพ่อแม่ชัดเจนว่าถ้าใช่แล้วจะบอก แต่ถ้าเป็นเรื่องความสัมพันธ์ลึกซึ้ง ถามได้ทุกเรื่องกับแม่ (พีเอก, สัมภาษณ์ 29 ตุลาคม 2556)

พีดาว: ครอบครัวคว่ำเหลี่ยมลูกแบบฟรีสไตล์ ไม่บังคับ มีอะไรคุยกันได้

ผู้วิจัยทำความรู้จักพีดาวได้ไม่นานก่อนที่จะขอสัมภาษณ์ ซึ่งพีดาวยินดีให้ความร่วมมือและเห็นว่าหัวข้อวิทยานิพนธ์น่าสนใจ ปัจจุบันพีดาวอายุ 34 ปี เป็นพนักงานบริษัทเอกชนแห่งหนึ่ง สถานภาพโสด สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี มนุษยศาสตร์ เอกภาษาอังกฤษที่มหาวิทยาลัยรามคำแหง และเรียนปริญญาโทในสาขาเดียวกันนี้ที่มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร พีดาวเปลี่ยนมานับถือศาสนาคริสต์ในช่วงที่เรียนปริญญาตรีปีที่ 1 รวมระยะเวลาการเปลี่ยนศาสนา 15 ปี

ภูมิลำเนาของครอบครัวของพีดาวอยู่ที่จังหวัดสุพรรณบุรี แต่อาศัยอยู่หอพักในกรุงเทพฯ ตั้งแต่เรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 จนกระทั่งเปลี่ยนศาสนา แต่ภายหลังเปลี่ยนศาสนาได้ครั้งปีตัดสินใจย้ายไปอยู่บ้านเซนเตอร์¹ พีดาวได้พูดถึงความสัมพันธ์ระหว่างคนในครอบครัวไว้ว่า ครอบครัวเป็นครอบครัวเดี่ยว คนในครอบครัวมีความสัมพันธ์ดี พ่อแม่เลี้ยงดูแบบปล่อย ฟรีสไตล์ ไม่บังคับ มีอะไรสามารถคุยกันได้และพ่อแม่รักลูกเท่ากัน แต่เนื่องจากพีดาวเป็นลูกคนสุดท้องจึงถูกให้ทำอยู่บ้างอย่างไรก็ดี การถูกให้ทำได้หมดไปเมื่อพีดาวมีน้องสาวที่อายุห่างกันถึง 10 ปี

ก่อนที่พีดาวจะมาเรียนที่กรุงเทพฯ ที่บ้านพีดาวมีกิจการครอบครัวคือ ร้านขายยา พีดาวต้องช่วยงานที่บ้านจึงมีโอกาสปฏิสัมพันธ์กับพ่อแม่ค่อนข้างมาก และมีกิจกรรมกินข้าว ดูทีวีร่วมกัน ซึ่งเป็นแบบนี้มาตั้งแต่เด็ก แต่หลังจากที่พีดาวมาเรียนที่กรุงเทพฯ ตั้งแต่มัธยมศึกษาปีที่ 1 การปฏิสัมพันธ์กับที่บ้านได้ลดลง เพราะกลับบ้านเดือนละครั้ง โทรหาพ่อแม่เมื่อมีธุระเท่านั้น ยิ่งในช่วงที่เปลี่ยนศาสนาพีดาวบอกว่าเหมือนตัวเองหายจากครอบครัวไปเลย กลับบ้านเฉพาะเทศกาลหยุดยาว ทำให้ครอบครัวสงสัยว่าหายไปไหน ชีวิตหลังการเปลี่ยนศาสนาของพีดาวโดยส่วนใหญ่จะอยู่กับเพื่อนคริสเตียนและไปโบสถ์ เมื่อถูกถามว่าหายไปไหนพีดาวจะตอบว่าไปทำกิจกรรมไม่ได้บอกว่าไปคริสตจักรและกลุ่มแคร์

ทิศทางชีวิตคือสิ่งที่ครอบครัวให้ไม่ได้ เมื่อถามถึงสิ่งที่ครอบครัวไม่สามารถตอบสนองความต้องการ พีดาวให้คำตอบว่า ก่อนการเปลี่ยนศาสนาคิดว่าครอบครัวให้ทุกอย่างเพียงพอ แต่หลังเปลี่ยนศาสนาคิดว่าครอบครัวไม่สามารถให้คำปรึกษาเรื่องทิศทางชีวิต พีดาวบอกว่าตนเองค่อนข้างจะเป็นคนที่มีอุดมการณ์และมีความคิดเป็นของตัวเอง จึงเป็นเหตุให้ครอบครัวไม่พอใจ

¹ บ้านเซนเตอร์ คือ ชื่อเรียกบ้านพัก หรือหอพักของกลุ่มคริสเตียนที่เข้ามาอาศัยอยู่ด้วยกันในช่วงระยะเวลาหนึ่ง

เมื่อพี่ดาวตัดสินใจเรียนต่อที่มหาวิทยาลัยรามคำแหง แต่ในที่สุดครอบครัวก็ยอมตามใจ เนื่องจากพี่ดาวพยายามอธิบายว่าไม่ได้ทำอะไรเสียหายและอยากเรียนรู้ชีวิต

พี่จะเป็นคนประเภทอุดมการณ์ คือ วัยรุ่นใจใหม่ มีความคิดเป็นของตัวเอง เขาห้ามมาเรียนรามฯ แต่ก็อยากมาเรียน อยากเรียนรู้ชีวิต อยากเผชิญชีวิต เมื่อเขาต้านเราไม่ได้เขาก็ตามใจเรา เพื่ออธิบายเต็มที่ว่าความคิดของเราไม่ได้ทำอะไรเสียหาย เพียงแค่ไม่เหมือนเขาแค่นั้นเอง (พี่ดาว, สัมภาษณ์ 23 ตุลาคม 2556)

พี่กล้า: พ่อแม่เลี้ยงดูแบบให้เสรีภาพอย่างมีขอบเขต

ผู้วิจัยและพี่กล้ารู้จักกันผ่านการทำงานวิจัย พี่กล้าเป็นคนที่มีฉลาด ละเอียด รอบคอบ และเป็นคนที่มีความคิดที่เป็นระบบ พี่กล้าสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี คณะวิศวกรรมศาสตร์ ที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และระดับปริญญาโท คณะเศรษฐศาสตร์จากมหาวิทยาลัยเดียวกัน ปัจจุบันพี่กล้าอายุ 42 ปี มีอาชีพเป็นนักวิจัยและนักวิชาการที่สถาบันวิจัยแห่งหนึ่ง และสมรสแล้วมีลูกชายน่ารัก 2 คน พี่กล้าเปลี่ยนศาสนามาแล้วเป็นเวลา 25 ปีนับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2531 ซึ่งตอนนั้นกำลังเรียนในระดับปริญญาตรีชั้นปีที่ 1

ในด้านครอบครัว พี่กล้าอยู่ในครอบครัวเดี่ยวแบบพ่อแม่ลูก แต่มีลูกหลายคนรวมแล้ว 8 คน พี่กล้าเป็นคนพี่ 7 พ่อมีอำนาจสูงสุดภายในบ้านเพราะหาเลี้ยงครอบครัว สมาชิกในครอบครัวต่างดูแลกันเองไม่พึ่งพาญาติพี่น้องคนอื่น พ่อพี่กล้าขายเครื่องประดับ แม่เป็นแม่บ้าน พี่น้องอีก 7 คน ทำงานบริษัท ส่วนญาติๆ พี่กล้าบอกว่าส่วนใหญ่เป็นชนชั้นกลางมีการศึกษา ประกอบอาชีพค้าขาย ทำธุรกิจ แพทย์ และอาจารย์ ในด้านความสัมพันธ์ภายในครอบครัวพี่กล้าบอกว่าครอบครัวอบอุ่น ไม่มีความขัดแย้งภายใน พ่อแม่ให้เสรีภาพในการตัดสินใจอย่างมีขอบเขตภายใต้ความถูกต้อง เป็นแบบนี้ทั้งลูกชายและลูกสาว

พี่ชาย: ครอบครัวเลี้ยงลูกแบบสมัยใหม่ ให้โอกาสในการแสดงความคิดเห็น

ผู้วิจัยสัมภาษณ์พี่ชายในวันเดียวกับที่สัมภาษณ์น้องแก้วเนื่องจากทั้งสองเป็นสามีภรรยาคนเดียวกัน มองภายนอกพี่ชายค่อนข้างเป็นคนรูปร่างสูงใหญ่เมื่อเทียบกับแก้ว ปัจจุบันพี่ชายอายุ 38 ปี เป็นบรรณาธิการหนังสือคอมพิวเตอร์ที่บริษัทเอกชนแห่งหนึ่ง สำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาตรี สาขาวิศวกรรมคอมพิวเตอร์ที่สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง พื้นฐานด้านครอบครัว พี่ชายอยู่ในครอบครัวเดี่ยว มีพี่น้อง 5 คน พี่ชายเป็นคนพี่ 4 ก่อนเข้ามหาวิทยาลัย พี่ชาย

และพี่น้องอยู่ในความดูแลของแม่เป็นหลัก เนื่องจากคุณพ่อเสียชีวิตตั้งแต่พี่ชายเรียนมัธยม ประกอบกับพื้นฐานครอบครัวเป็นครอบครัวเดี่ยว ในด้านความสัมพันธ์ภายในบ้านพี่ชายบอกว่า “ดีมาก” แม้มีความขัดแย้งกันบ้างเพราะอยู่กันหลายคน มีการแย่งของเล่น แย่งโทรทัศน์ แย่งคอมพิวเตอร์กันเป็นประจำ รูปแบบการเลี้ยงดูของพ่อแม่ค่อนข้างเป็นแบบสมัยใหม่ เปิดโอกาสให้ลูกๆ ได้แสดงความคิดเห็น

พี่วุฒิ: ชีวิตไม่ถูกกดดัน มีอิสระในการตัดสินใจ แม่ครอบครัวแตกแยก

ผู้วิจัยนัดสัมภาษณ์พี่วุฒิพร้อมกับพี่กบบริเวณห้องออกกำลังกายในคอนโดที่ทั้งคู่อาศัยอยู่ โดยพี่วุฒิให้สัมภาษณ์เป็นคนแรก ผู้วิจัยได้รู้ในวันสัมภาษณ์ว่าพี่วุฒิเปลี่ยนมานับถือศาสนาคริสต์ตามคุณแม่มาเป็นเวลากว่า 20 ปี แล้ว ซึ่งขณะนั้นพี่วุฒิกำลังเรียนระดับปริญญาตรีชั้นปีที่ 1 ปัจจุบันพี่วุฒิอายุ 40 ปี ทำงานด้านไอทีที่บริษัทเอกชนแห่งหนึ่ง

เนื่องจากพ่อแยกทางกับแม่ พี่วุฒิและน้องชายจึงใช้ชีวิตกับแม่เป็นส่วนใหญ่ในครอบครัวแม่เลี้ยงเดี่ยว พี่วุฒิไม่มีปัญหาความสัมพันธ์กับคุณแม่และน้อง แต่ด้วยฐานะเศรษฐกิจของครอบครัวในขณะนั้นไม่ได้ร่ำรวยนัก ทำให้ตั้งแต่เด็กพี่วุฒิเป็นคนที่ยึดมั่นว่าตนจะต้องตัดสินใจอะไรต้องคิดให้รอบคอบ อย่างไรก็ตาม คุณแม่เลี้ยงดูพี่วุฒิแบบไม่ได้กดดัน ค่อนข้างให้อิสระในการตัดสินใจ เพียงแต่ชี้แนะไปในทางที่ถูกต้อง เช่น ให้ตั้งใจเรียน หาความก้าวหน้า คบเพื่อนที่ดี เป็นต้น

พี่กบ: ครอบครัวขยาย ที่ให้เสรีภาพในการตัดสินใจแก่สมาชิกในครอบครัว

ผู้วิจัยรู้จักพี่กบในฐานะที่เคยเป็นเพื่อนร่วมงาน พี่กบเป็นผู้หญิงที่มั่นใจในตัวเอง แต่ไม่หยิ่ง ผู้วิจัยสังเกตว่าพี่วุฒิจะค่อนข้างยอมรับความคิดเห็นของพี่กบและให้เกียรติพี่กบมาก ปัจจุบันพี่กบอายุ 41 ปี เป็นพนักงานในบริษัทเอกชนแห่งหนึ่ง สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีที่มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ (ABAC) และปริญญาโทที่มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร เปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์เป็นเวลา 23 ปี นับตั้งแต่วันที่ 20 ตุลาคม พ.ศ.2533 ซึ่งตอนนั้นพี่กบอายุ 18 ปี แต่เรียนมหาวิทยาลัยชั้นปีที่ 2 เนื่องจากเรียนจบมัธยมศึกษาปีที่ 4 สามารถสอบเข้าศึกษาต่อในระดับมหาวิทยาลัยได้เลย

ก่อนเปลี่ยนศาสนาและก่อนแต่งงานพี่กบอาศัยอยู่กับครอบครัวที่มีลักษณะเป็นครอบครัวขยาย ฐานะทางเศรษฐกิจดี คนในครอบครัวประกอบอาชีพที่มีเกียรติในสังคม โดยพ่อและแม่เคยรับราชการทหาร (ปัจจุบันเกษียณอายุราชการ) ส่วนพี่น้องมีทั้งที่เป็นทหาร พนักงานบริษัทเอกชน และประกอบอาชีพอิสระ ญาติๆ ส่วนใหญ่รับราชการ สมาชิกในครอบครัวสนิทกันมากคุยกันได้ทุกเรื่อง ครอบครัวไม่เคร่งครัด แม้ในเรื่องศาสนาก็ตาม “(คนในครอบครัว) สนิทกันมาก คุย

กันได้ทุกเรื่อง ครอบครัวไม่เคร่งครัดอะไรเลย ให้ตัดสินใจเอง พี่กับพ่อพูดกันได้ทุกเรื่อง บ้านที่ไม่เข้มงวดเรื่องพวกนี้ (ศาสนา) แคเป็นคนดี จัดการตัวเองให้ได้” (พี่กับ, สัมภาษณ์ 14 กันยายน 2556)

โดยสรุปกลุ่มตัวอย่างทั้ง 8 คน อยู่ภายใต้การเลี้ยงดูในครอบครัวสมัยใหม่ที่ให้อิสระในการกระทำ การแสดงความคิดเห็น การตัดสินใจ และการตั้งเป้าหมายชีวิต โดยที่ไม่ถูกคาดหวังหรือกดดันจากครอบครัว กรณีไผ่ คนในครอบครัวไม่ยุ่งเกี่ยวกับเรื่องส่วนตัวของกัน ให้อิสระในการตัดสินใจ พี่ฝน พ่อแม่เลี้ยงลูกแบบตามใจไม่กล้าตี พี่เอก ให้อิสระ ไม่บังคับให้ลูกทำตามความต้องการ พี่ดาว พ่อแม่ไม่บังคับลูก มีอะไรสามารถคุยกันได้ พี่กับ คนในครอบครัวสนิทกัน สามารถคุยกันได้ทุกเรื่อง ครอบครัวไม่เคร่งครัดในกฎเกณฑ์แม้แต่เรื่องศาสนา พี่กล้า พ่อแม่ให้เสรีภาพในการตัดสินใจ เพียงแต่ต้องอยู่ในขอบเขตที่เหมาะสม พี่ชาญ พ่อแม่ให้โอกาสในการแสดงความคิดเห็นกับลูกๆ ทุกคน และ พี่วุฒิ ใช้ชีวิตอิสระไม่ถูกกดดันจากแม่ แม้ครอบครัวจะแตกแยกก็ตาม

การเลี้ยงดูในรูปแบบที่ 1 เป็นการเลี้ยงดูที่เปิดโอกาสให้กลุ่มตัวอย่างได้ค้นหาและทำตามความต้องการ ได้กำหนดเป้าหมายและอุดมการณ์ส่วนตัว และมีความคิดหรือความเชื่อที่ต่างไปจากครอบครัว เช่น อุดมการณ์การใช้ชีวิต เป้าหมายด้านการศึกษาและการทำงาน และความเชื่อทางศาสนา ที่เห็นได้ชัดเจน คือ ไผ่ และพี่ดาว มีแนวคิดที่ต่างจากพ่อแม่ โดยต้องการใช้ชีวิตอย่างมีเป้าหมายและมีอุดมการณ์ ไม่ใช่ดำเนินชีวิตไปวันๆ พี่ฝน ตัดสินใจทำในสิ่งที่ตนเองต้องการอย่างเช่น การหนีไปเที่ยวกรุงเทพฯ โดยไม่บอกใคร ทั้งๆ ที่รู้ว่าจะทำให้พ่อแม่เป็นห่วง พี่เอก ตัดสินใจเรื่องการเรียนและเลือกคู่ชีวิตด้วยตัวเอง พี่วุฒิ ตัดสินใจทำสิ่งต่างๆ อย่างรอบคอบโดยที่แม่ไม่ได้ควบคุมความคิดเพียงแต่ชี้แนะในเบื้องต้นเท่านั้น

รูปแบบที่ 2 ครอบครัวให้อิสระทางความคิดและไม่ควบคุมหรือเข้มงวด แต่ไม่มีเวลาดูแล ไม่ใกล้ชิดกันหรือเน้นให้ช่วยเหลือตัวเองเป็นหลัก

กลุ่มตัวอย่างที่อยู่ในครอบครัวที่มีรูปแบบการเลี้ยงดูรูปแบบที่ 2 มีจำนวน 7 คน ได้แก่ พี่ไก่อ, พี่แก้ว, พี่รุ่ง, พี่ป๋อง, พี่ชัย, พี่ตุล, และพี่ฟ้า

พี่ไก่อ: ครอบครัวไม่อบอุ่น มีความรุนแรง แม่ทำงานหนักจนไม่มีเวลาดูแลลูก

ผู้วิจัยรู้จักพี่ไก่อในฐานะรุ่นพี่ที่ต่างคณะที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เคยอาศัยอยู่บ้านเช่นเดียวกับกัน ดังนั้นการสัมภาษณ์แบบเปิดเผยชีวิตจึงเป็นเรื่องปกติ พี่ไก่อมีภูมิลำเนาอยู่ที่จังหวัดเชียงราย ปัจจุบันอายุ 33 ปี เป็นนักวิจัยประจำสถาบันวิจัยแห่งหนึ่ง สถานภาพโสด สำเร็จการศึกษาจาก

คณะสังคมสงเคราะห์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ทั้งในระดับปริญญาตรีและปริญญาโท พี่ไก่เปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์ได้ประมาณ 14 ปี ถ้านับตั้งแต่วันที่ 5 ธันวาคม พ.ศ.2542 ซึ่งในขณะนั้นกำลังเรียนปริญญาตรีปี 2 เทอม 2

ในวัยเด็กจนถึงมัธยมศึกษาตอนปลาย พี่ไก่ค่อนข้างมีประสบการณ์ไม่ดีกับครอบครัว เนื่องจากครอบครัวฐานะยากจน และมีปัญหาความรุนแรงทั้งด้านร่างกายและจิตใจ เมื่อมีปัญหากับครอบครัวพี่ไก่เลือกที่จะขังตัวเองอยู่ในห้องจนกว่าจะคิดได้ และด้วยเหตุที่คุณแม่ต้องทำงานหนักภายหลังที่คุณพ่อเสียชีวิตทำให้ไม่มีเวลาดูแลพี่ไก่อีกมากนัก นอกจากนี้การศึกษาที่สูงกว่าแม่ทำให้พี่ไก่อ่มีความคิดที่แตกต่างจากแม่ โดยเฉพาะเรื่องการเรียนและการประกอบอาชีพ

ครอบครัวไม่อบอุ่นและมีปัญหาความรุนแรง ทั้งทางอารมณ์และร่างกาย

ผู้วิจัยสอบถามเกี่ยวกับพื้นฐานครอบครัวจึงได้รู้ว่า เศรษฐกิจทางบ้านของพี่ไก่อ่ไม่ค่อยดีนัก พ่อมีอาชีพรับจ้างทั่วไป แม่ขายของชำ พี่ไก่อ่ใช้ชีวิตส่วนใหญ่อยู่กับแม่ เนื่องจากคุณพ่อเสียชีวิตตั้งแต่พี่ไก่อ่อายุ 9 ขวบ แต่ก่อนหน้านี้ความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัวไม่ค่อยดี โดยเฉพาะกับพ่อ เนื่องจากในช่วงที่พ่อยังมีชีวิตอยู่นั้น เป็นคนชอบดื่มเหล้า เมมาแล้วเปลี่ยนเป็นคนละคน และชอบทะเลาะกับแม่ ตอนเมา เดียวก็แยกกันอยู่เดียวก็คืนดีกัน บางครั้งพี่ไก่อ่ถูกพ่อทำร้ายร่างกาย ไม่ว่าจะเป็นการตบ การเอาไม้ไล่ฟัน ทำให้ตอนเด็กๆ ชั้นประถม 1 - 2 พี่ไก่อ่ไม่ชอบอยู่บ้าน ดิดเพื่อน ชอบไปนอนบ้านเพื่อนหนีออกจากบ้านโดยไม่บอกพ่อแม่ ทำให้ความทรงจำเกี่ยวกับพ่อในตอนนั้นไม่ดีเลย มีแม่คนเดียวที่คอยปกป้องพี่ไก่อ่ หลังจากพ่อเสียชีวิตพี่ไก่อ่ต้องอยู่กับแม่ที่ต้องทำงานหนักเพื่อเลี้ยงดูครอบครัว จึงไม่มีเวลาดูแลพี่ไก่อ่มากนัก มีบางเหตุการณ์ที่ทำให้พี่ไก่อ่รู้สึกว่แม่ปล่อยปละละเลย เช่น ในช่วงอุ้มท้องแม่ทำงานหนักมากจนเกือบแท้งลูก จนเป็นเหตุให้นิ้วโป้งขวาพี่ไก่อ่ลีบเล็กกว่านิ้วอื่น นอกจากนี้ การที่ต้องออกไปทำงานแต่เช้ามีดทำให้มีผู้ชายจะเข้ามาข่มขืนพี่ไก่อ่ถึงในบ้าน แต่ร้องเรียกให้คนข้างบ้านช่วยไว้ทันเป็นต้น ในด้านการแสดงออกความรัก พี่ไก่อ่เล่าว่าโดยธรรมชาติแม่ไม่ใช่คนที่แสดงออกความรัก ไม่ค่อยชมเชย วันเกิดถ้าไม่ขออะไรแม่จะไม่ให้ และเป็นคนไม่ค่อยพูดคุยกันวันมีปัญหาจริงๆ บางครั้งแม่ตีพี่ไก่อ่เพราะความเครียด

เลือกที่จะเจ็บและขังตัวเองในห้องเมื่อมีปัญหาครอบครัว พี่ไก่อ่เล่าว่าหากขังดูแล้วพี่ไก่อ่รู้สึกว่แม่รักพี่ไก่อ่มาก ดูจากความทุ่มเททำงานเพื่อให้มีเงินส่งลูกเรียน พี่ไก่อ่เรียนมัธยมต้นที่โรงเรียนเอกชน เรียนมัธยมปลายที่โรงเรียนประจำจังหวัด ค่าใช้จ่ายเยอะแคะไหนแม่ก็พยายามหามา แต่ความรักระหว่างแม่กับพี่ไก่อ่ต้องถูกแย่งไปเมื่อแม่ตัดสินใจแต่งงานใหม่ ด้วยความรู้สึกเช่นนี้ ทำให้พี่ไก่อ่เลือกที่จะขังตัวเองอยู่ในห้องเพื่อบังคับให้แม่เลือกระหว่างพ่อเลี้ยงกับตนเอง การเก็บตัวอยู่ในห้องเป็นพฤติกรรมที่พี่ไก่อ่ใช้แก้ปัญหามาโดยตลอด ซึ่งปัญหาส่วนใหญ่เกิดจากครอบครัวและญาติพี่น้องคิดได้เมื่อไรค่อยออกมาจากห้อง แม่ในตอนแรกแม่เลือกที่จะไม่แต่งงานใหม่ แต่พี่ไก่อ่ก็ยอมให้แม่แต่งงานในท้ายที่สุด เพราะการตัดสินใจของแม่ทำให้พี่ไก่อ่รู้สึกว่แม่รักลูกมาก ประกอบกับในตอนนั้นพี่ไก่อ่

สามารถสอบเข้ามาเรียนต่อที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และต้องมาเรียนที่กรุงเทพฯ อย่างไรก็ตาม แม่ที่ไก่อจะอยู่ในครอบครัวที่ไม่มีความอบอุ่น แต่มีเพียงพฤติกรรมการชังตัวเองอยู่ในห้องเท่านั้นที่สร้างปัญหาให้กับแม่อยู่บ้าง เพราะเป็นพฤติกรรมที่แปลกและทำให้แม่ต้องทำงานหนักอยู่คนเดียว นอกนั้นที่ไก่อไม่เคยสร้างปัญหาอื่นให้แม่ เช่น ไม่มีแฟน ไม่เป็นเด็กใจแตกเหมือนลูกคนอื่น เป็นเด็กตั้งใจเรียน เป็นต้น

การศึกษาที่ต่างจากแม่ทำให้ความคิดในด้านการเรียนและการทำงานต่างกัน
 ด้วยการศึกษที่ต่างกันระหว่างแม่กับพี่ไก่อ ทำให้ทั้งสองมีความคิดเห็นที่แตกต่างกัน เพราะการหล่อหลอมที่ได้รับจากการศึกษาทำให้พี่ไก่อไม่ค่อยเห็นด้วยกับสิ่งที่แม่พูด อย่างเช่นในเรื่องการศึกษาต่อ หลังจากจบมัธยมศึกษาปีที่ 6 แม่แนะนำให้พี่ไก่อเรียนต่อที่วิทยาลัยครูใกล้บ้าน เนื่องจากเป็นอาชีพครู เป็นอาชีพที่มีเกียรติที่สุดในตอนนั้น แต่พี่ไก่อต้องการศึกษาต่อมหาวิทยาลัยเพราะด้วยค่านิยมของโรงเรียนในขณะนั้นนักเรียนต้องศึกษาต่อมหาวิทยาลัย อย่างไรก็ตาม แม่ไม่บังคับพี่ไก่อในเรื่องนี้ ซึ่งพี่ไก่อมองว่าเป็นข้อดีของแม่

บริบทชีวิตพี่ การศึกษาแม่แค่ ป.4 พี่ก็เข้าใจแม่ พอเราโตมากขึ้นบริบทชีวิตเรา เราเริ่มมากขึ้น อะไรที่แม่พูดพี่ก็รู้ว่ามันไม่จริง การศึกษาหล่อหลอมให้เราคิด เช่น แม่ที่แนะนำให้พี่จบออกมาไปเรียนที่วิทยาลัยครู เพราะที่บ้านคิดว่าการเป็นครู เป็นอาชีพที่มีเกียรติที่สุดแล้วและไม่ไกลบ้าน แต่บริบทที่พี่เรียนมันไม่ใช่ พี่รู้ว่าพี่ต้องเรียนมหาวิทยาลัย ถ้าพี่เชื่อแม่พี่ก็เป็นครูที่เชียงราย พี่เรียนโรงเรียนดี บริบทของเราต้องเรียนต่อมหาวิทยาลัย นี่คือการแตกต่างทางความคิด แม่พี่ก็อย่างหนึ่งคือ เขาให้พี่ตัดสินใจเอง แม้ว่าเขาจะแนะนำว่าทำไมไม่ไปสอบโน่นนี่ แต่เขาก็แล้วแต่พี่ นั่นคือข้อดีของแม่ ถ้าเขาบังคับพี่คงไม่ได้มาเรียนที่กรุงเทพฯ เขาก็ดีใจนะที่พี่สอบติด รุ่นพี่ไม่มีคนสอบติดธรรมศาสตร์ (พี่ไก่อ, สัมภาษณ์ 22 ตุลาคม 2556)

พี่แก้ว: ความสัมพันธ์ในครอบครัวไม่มีปัญหา แต่ขาดความใกล้ชิด

ผู้วิจัยรู้จักพี่แก้วไม่นานก่อนที่จะขอสัมภาษณ์ พี่แก้วเป็นผู้ชายที่พูดจาอ่อนโยนมาก ซึ่งขัดกับหน้าตาที่ดูคมเข้ม ปัจจุบันพี่แก้วอายุ 35 ปี สถานภาพโสด ประกอบอาชีพธุรกิจส่วนตัว สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีจากคณะวิศวกรรมโยธา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี เปลี่ยนมานับถือศาสนาเป็นเวลา 13 ปี นับจาก พ.ศ.2543 ซึ่งเป็นช่วงที่พี่แก้วกำลังเรียนปริญญาตรี ชั้นปีที่ 1 ในด้านครอบครัว พี่แก้วเป็นลูกคนกลางอยู่ในครอบครัวเดียวที่มีความจำกัดในเรื่องเงินอยู่บ้าง แต่ไม่ถึงกับขัดสน คุณพ่อรับราชการตำรวจที่อำเภอเมือง จังหวัดตาก แต่ปัจจุบันเกษียณแล้ว คุณแม่

ประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป ส่วนพี่สาวและน้องชายทำธุรกิจส่วนตัว ด้วยเงินเดือนของพ่อและแม่ที่ไม่สูงมากนักรวมกันแล้วอยู่ในระดับหมื่นต้นๆ แต่ต้องดูแลลูก 3 คน กลายเป็นจุดที่พี่แกื่อบอกว่าเป็นสิ่งที่ครอบครัวไม่สามารถตอบสนองความต้องการได้เต็มที่เมื่อเทียบกับเพื่อนๆ อย่างไรก็ตาม คุณพ่อมีความพยายามที่จะตอบสนองความต้องการของพี่แกื่อบ้าง อย่างเช่นการซื้อกีตาร์ที่ได้จากการเก็บออมรายได้พิเศษ ซึ่งพี่แกื่อบอกว่ารู้สึกภูมิใจที่คุณพ่อไม่เป็นคนทุจริต

พอตีว่าครอบครัวพี่ พ่อรับราชการ เรื่องการเงินพ่อไม่สามารถตอบสนองได้เต็มที่มันเป็นจุดด้อยเมื่อเปรียบเทียบกับเพื่อน พ่อเป็นตงฉินมากตอนรับราชการตำราจรรู้สึกภูมิใจมาก แมื่ก็ค้าขายนิดหน่อยแต่รายได้ไม่เยอะ รายได้หมื่นต้นๆ แต่ต้องดูแลลูกและแม่ด้วย เราอยู่ในบรรยากาศความจำกัดเรื่องเงิน มีสิ่งพี่ตอบสนองบ้าง เช่น ซื้อกีตาร์ให้ ตอบสนองแต่ต้องใช้เวลา 1 ปี เป็นเงินที่พ่อสะสมจากการทำงานพิเศษเพื่อซื้อกีตาร์มาให้ (พี่แกื่, สัมภาษณ์ 2 พฤศจิกายน 2556)

ความสัมพันธ์ระหว่างคนในครอบครัวตีแบบหลวมๆ ไม่ใกล้ชิดกัน ใช้เวลาส่วนใหญ่กับการทำกิจกรรมนอกบ้านและแก้ปัญหาด้วยตัวเอง ในด้านความสัมพันธ์ของคนในครอบครัว พี่แกื่อบอกว่าความสัมพันธ์ระหว่างคนในครอบครัวค่อนข้างดี แต่ไม่ดีมากและไม่แน่นในความสัมพันธ์ เป็นความสัมพันธ์เป็นแบบหลวมๆ แต่ไม่หลวมมาก พี่แกื่ค่อนข้างเป็นคนเก็บตัวใช้เวลาทำกิจกรรมกับครอบครัวเท่าที่จำเป็น ซึ่งพี่แกื่อบอกว่าคนในครอบครัวก็จะเป็นแบบนี้ ส่วนใหญ่พี่แกื่จะอยู่กับเพื่อน กิจกรรม และการเรียน อีกทั้งไม่ค่อยปรึกษาปัญหากับครอบครัว

พี่ค่อนข้างเก็บตัว ใช้เวลากับครอบครัวเท่าที่จำเป็น ใช้เวลากับเพื่อนสนิท อยู่กับกิจกรรม อยู่กับการเรียนของเราคนเดียว ไม่สูงส่งกับใคร ไม่ค่อยปรึกษาครอบครัว ถ้ามีเรื่องก็ดริว (Drew) กับตัวเองไปเรื่อยๆ ปล่อยไป เหมือนไม่ค่อยมีเรื่องอะไรใหญ่ๆ ที่ต้องปรึกษา (พี่แกื่, สัมภาษณ์ 12 กันยายน 2556)

กิจกรรมหลักที่ทำให้ครอบครัวมีเวลาอยู่ด้วยกันคือ เวลาอาหารเย็นและดูละครตอนกลางคืน แต่มีบ้างที่คุณพ่อเข้าเวรตอนเย็นในสถานนีใกล้บ้าน ก่อนเข้าเรียนในมหาวิทยาลัยพี่แกื่และพี่สาวไม่ได้ทำกิจกรรมร่วมกันนัก เนื่องจากพี่สาวเรียนอยู่ที่จังหวัดพิษณุโลก ส่วนน้องชายแมื่อยู่ด้วยกันแต่ทะเลาะกันบ่อย ซึ่งพี่แกื่เป็นฝ่ายถูกทำโทษก่อนเสมอ จึงทำให้คิดมาก สับสน ไม่แน่ใจว่าได้รับความสำคัญจากครอบครัวหรือไม่ แต่ปัญหาดังกล่าวหมดไปเมื่อพี่แกื่เริ่มเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 4 เริ่มทำกิจกรรมและสนใจการเรียนมากขึ้น จึงไม่ยุ่งกับน้องชายมากนัก

เรานำใครไม่ได้เลยในบ้าน ไม่มีพาวเวอร์ (Power) อะไร มีช่วงหนึ่งที่เราคิดมาก เราเป็นลูกคนกลาง เวลาเราทำอะไรกับน้องเราจะถูกเพ่งเล็ง ทะเลาะกันบ่อยกับน้องชาย เราก็ถูกเพ่งเล็งถูกทำโทษก่อนเลย มีความรู้สึกที่สำคัญใหม่ รู้สึกสับสน แต่พอโตขึ้นก็ดริว (Drew) กับตัวเอง พี่กลายเป็นคนทำกิจกรรมในโรงเรียน เรามีกิจกรรม มีการบ้านต้องทำมากขึ้นก็ไม่ได้ยุ่งกับน้องชายแล้ว ประมาณ ม.3 ก็หมดปัญหา ประมาณ ม.4 ก็เริ่มทำกิจกรรมที่โรงเรียนมากขึ้น (พี่แก้ว, สัมภาษณ์ 2 พฤศจิกายน 2556)

เมื่อถึงช่วงที่พี่แก้วเข้าเรียนในมหาวิทยาลัยคุณพ่อต้องแยกกันอยู่กับคุณแม่เนื่องจากพ่อมีปัญหาสุขภาพประกอบกับเกษียณราชการแล้ว คุณแม่จึงส่งคุณพ่อไปอยู่ที่อำเภอแม่สอด เพื่อให้ญาติดูแล ขณะที่คุณแม่ทำงานที่อำเภอเมือง ระหว่างที่เรียน พี่แก้วกลับบ้านเพียงปีละ 2 ครั้ง ในช่วงปิดเทอม แต่ปี 1 ไม่ได้กลับบ้านเลยจนกระทั่งปิดเทอมใหญ่ และโทรศัพท์ติดต่อครอบครัวน้อยมาก แต่โทรหาเพื่อนเป็นส่วนใหญ่

ไม่อยากทำอาชีพราชการตามที่ครอบครัวคาดหวัง แนวคิดด้านอาชีพและการศึกษาที่ต่างจากครอบครัวทำให้ครอบครัวไม่พอใจ เนื่องจากพ่อแม่และญาติพี่น้องของพี่แก้วทำงานในสายราชการเป็นส่วนใหญ่ตั้งแต่รุ่นคุณปู่ ทุกคนที่เป็นญาติผู้ใหญ่รับราชการหมด แต่พี่แก้วมองว่าเป็นอาชีพที่ไม่ตอบสนองด้านรายได้เมื่อเทียบกับเพื่อนที่ครอบครัวประกอบอาชีพอื่นและมีรายได้สูงกว่า ประกอบกับมีความชอบในงานเอกชนซึ่งเป็นอะไรที่สวนกระแส นอกจากนี้ ในเรื่องการศึกษต่อมหาวิทยาลัย คุณพ่อเห็นว่ามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรีในขณะนั้นไม่มีชื่อเสียงมากนัก เมื่อเทียบกับมหาวิทยาลัยราชภัฏ แต่พี่แก้วมีความเด็ดเดี่ยวจึงตัดสินใจเรียนต่อที่คณะวิศวกรรมศาสตร์ สาขาโยธา ประกอบกับได้โควตา (Quota) และทุนการศึกษามาเรียนต่อ พี่แก้วเล่าได้ตัดสินใจเรื่องความก้าวหน้าของตนเองและมีทุนการศึกษาเข้ามาตลอด การพึ่งพาครอบครัวในเรื่องค่าใช้จ่ายสำหรับเรียนต่อจึงไม่มากนัก

เราก็ดริว (Drew) กับตัวเองเรื่องความก้าวหน้าส่วนตัวของเรา มีเรื่องทุนการศึกษาเข้ามาในชีวิตเราตลอด เรื่องข้ามหาลัย พ่อก็ไม่เห็นด้วย เช่นเรื่องมหาวิทยาลัย (มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี) ยังไม่ตั้ง บ้านที่เรียนราชภัฏเขาบอกว่าดัง แต่เราก็ตัดสินใจมาเรียนวิศวะราชมงคล เราเด็ดเดี่ยว เพราะเราได้โควตาและทุนการศึกษาด้วย (พี่แก้ว, สัมภาษณ์ 2 พฤศจิกายน 2556)

พี่รุ่ง: ลูกทุกคนถูกฝึกให้หยุดได้ด้วยตัวเอง

ก่อนการสัมภาษณ์ผู้วิจัยไม่ทราบว่พี่รุ่งเคยนับถือศาสนาคริสต์ นิกายคาทอลิก มาก่อน ตอนแรกไม่ตั้งใจจะให้รุ่งเป็นกลุ่มตัวอย่าง แต่พอสัมภาษณ์ไปสักพักทำให้รู้ว่าครอบครัวพี่รุ่ง มองว่าศาสนาคริสต์นิกายโปรเตสแตนต์เป็นคนละศาสนากับนิกายคาทอลิก กิจกรรมและความเชื่อ ส่วนใหญ่แตกต่างกัน ทำให้ผู้วิจัยตัดสินใจนำพี่รุ่งเข้ามาเป็นกลุ่มตัวอย่าง เท่าที่รู้จักพี่รุ่งเป็นคนร่าเริง แจ่มใส ไม่ค่อยแสดงอาการไม่พอใจหรือโกรธแม้ว่าอยู่ในภาวะความเครียด ปัจจุบันพี่รุ่งอายุ 33 ปี แต่งงานและมีลูกสาว 1 คน สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย ปัจจุบันทำธุรกิจเครือข่ายและช่วยกิจการร้านอาหารของครอบครัวอยู่ที่จังหวัดเชียงราย พี่รุ่งบอกว่าการทำงานข้างนอก (ทำงานในสำนักงาน) ไม่ตอบโจทย์ความต้องการ และสาเหตุที่กลับบ้านไปช่วยกิจการครอบครัว เพราะคนงานมีแค่พ่อแม่ น้องสาว และผู้ช่วยก๊ัก

พื้นฐานครอบครัว พี่รุ่งอยู่ในครอบครัวเดี่ยว มีพี่น้อง 4 คน พี่รุ่งเป็นคนโต พ่อแม่ ประกอบกิจการร้านอาหารที่บ้าน น้องสาวคนที่สองทำงานช่วยที่บ้าน ส่วนน้องชายอีกสองคนเป็น พนักงานบริษัทเอกชนและเป็นวิศวกรดูแลเครื่องจักรในโรงงานที่จังหวัดลำพูน ทั้งสองยังไม่ได้ลาออกจากงานมาช่วยกิจการพ่อแม่ ในด้านความสัมพันธ์ภายในครอบครัว พี่รุ่งเล่าว่าลูกแต่ละคนจะถูกส่งไปเรียนต่างจังหวัดตั้งแต่เด็กๆ พี่รุ่งถูกส่งไปเรียนที่จังหวัดเชียงใหม่ถึง 6 ปี ทำให้พี่น้องไม่ค่อยอยู่บ้าน มีบ้างที่โทรคุยกัน แต่ทุกคนจะถูกฝึกให้เอาตัวรอดและไม่ได้ผูกพันจนสามารถคุยได้ทุกเรื่อง แต่หลังจากพี่รุ่งแต่งงานและกลับไปอยู่ที่บ้าน ความสัมพันธ์กับพ่อแม่ก็ดีขึ้น

ก่อนเชื่อพระเจ้า พี่กับน้องไม่ค่อยอยู่ติดบ้าน แม่ส่งไปเรียนจางจังหวัดมาตลอด พี่ไปเรียนที่เชียงใหม่ 6 ปี ส่วนใหญ่โทรคุยกันมากกว่า ไม่ได้ผูกพันจนคุยกันได้ทุกเรื่อง เราถูกฝึกให้เราตัวรอดเอง เพราะไปเรียนที่ต่างจังหวัด แต่หลังแต่งงานมาอยู่บ้าน ความสัมพันธ์กับที่บ้านก็ OK ขึ้นเยอะ (พี่รุ่ง, สัมภาษณ์ 9 กันยายน 2556)

พี่ป้อง: ครอบครัวให้อิสระในการตัดสินใจ และเห็นห่างในความสัมพันธ์

ผู้วิจัยและพี่ป้องเคยเป็นเพื่อนร่วมงานมาก่อน ความประทับใจในตัวพี่ป้องคือ ความมีน้ำใจ ยินดีช่วยเหลือผู้วิจัยทั้งในเรื่องเงินและเรื่องงาน พี่ป้องเป็นคนฉลาดให้คำปรึกษาเรื่องงาน ได้เป็นอย่างดี ปัจจุบันพี่ป้องอายุ 41 ปี มีกิจการส่วนตัวและเป็นนักวิชาการอิสระ แต่งงานแล้ว มีลูกสาว 1 คน สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี คณะวิทยาศาสตร์ สาขาธรณีวิทยา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และ

ปริญญาโท คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พี่ป๊องเปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์เป็นเวลา 24 ปี นับจากปี พ.ศ.2532 ซึ่งขณะนั้นกำลังเรียนปริญญาตรีปี 1

พื้นฐานทางครอบครัว ภูมิลำเนาของพี่ป๊องอยู่ที่จังหวัดกาญจนบุรี ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวอยู่ในระดับปานกลาง เนื่องจากมีภาระหนี้สิน แต่เมื่อพิจารณาบทบาทการทำงานของคนในบ้านถือว่า ครอบครัวมีฐานะทางเศรษฐกิจดีพอสมควร โดยคุณพ่อ (เคย) ทำงานรับเหมาก่อสร้างแต่ปัจจุบันเกษียณตัวเอง แม่ (เคย) ค้าขาย พี่ชายทำรับเหมาก่อสร้างต่อจากพ่อ น้องสาวทำงานสายบริหาร มีเฉพาะพี่สาวคนโตที่เป็นผู้รับใช้เต็มเวลาของสำนักเจ้าแม่กวนอิม ถือศีลกินเจเป็นหลัก ในด้านความสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่ไม่มีปัญหา แม้ว่าตอนพี่ป๊องยังเด็กคุณพ่อแยกจากครอบครัวไปทำงานอีกที่หนึ่ง แต่ปัจจุบันคุณพ่อและคุณแม่อยู่ด้วยกันที่จังหวัดอุดรธานี

ความสัมพันธ์ระหว่างพี่น้องอยู่ในระดับดีแต่แฝงด้วยความห่างเหิน พี่ป๊องเล่าว่าความสัมพันธ์ระหว่างพี่น้องอยู่ในระดับดี แต่ไม่ได้สนิทกันมากจนพูดคุยเรื่องชีวิต ความรู้สึกหรือสามารถปรับทุกข์ได้ ซึ่งจุดเริ่มต้นของความสัมพันธ์ที่แฝงไปด้วยความห่างเหินนี้เกิดขึ้นเมื่อแต่ละคนเข้าสู่วัยรุ่น เช่น พี่สาวที่มีอายุห่างกัน 4 ปี โตขึ้นก็ได้ไปเรียนกรุงเทพฯ นานๆ เจอกันที พี่ชายที่อายุห่างกัน 1 ปี เมื่อเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3-4 ก็เริ่มมีกลุ่มเพื่อนของตนเอง เป็นต้น ส่วนความสัมพันธ์กับญาติๆ พี่ป๊องไม่มีปัญหา ยกเว้นความสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่กับญาติๆ ที่มีปัญหาเรื่องเงินและที่ดินอยู่บ้าง แต่โดยรวมก็ช่วยเหลือกันดี เพราะในขณะนั้นคุณแม่และพี่ป๊องอยู่ในครอบครัวขยาย (ฝ่ายพ่อ) ที่ต้องพึ่งพาอาศัยกันระหว่างญาติพี่น้อง

ถูกเลี้ยงดูแบบให้อิสระในการตัดสินใจโดยเฉพาะเรื่องเรียน เพราะแม่เรียนมาน้อย ในมุมมองของการเลี้ยงดู แม่ค่อนข้างให้อิสระในการตัดสินใจ เพราะแม่ไม่มีเวลาอบรมมากนัก โดยเฉพาะเรื่องเรียน แม่ไม่สามารถให้คำปรึกษาแก่ลูกได้ เพราะเรียนมาน้อย จึงให้อิสระในการตัดสินใจกับลูกว่าจะเรียนอะไรหรือจะทำอะไร

ความสัมพันธ์กับญาติ พ่อแม่ มีความสัมพันธ์ที่ดี เรากับญาติก็โอเค แต่ญาติๆ ผู้ใหญ่ด้วยกันเขามีปัญหากันบ้าง พ่อส่งเงินมาไม่พอก็ต้องยืมญาติ ทางแม่บางครั้งก็มีปัญหากับญาติ แต่ก็ไม่เกี่ยวกับเรา ตอนนั้นพ่อไปคล้ายๆ มีหนี้สิน มีที่ดินเอาไปแลกหนี้ ญาติที่ต้องไปทำงานบนที่ดินนั้นก็มียู่บ้าง เขาก็บ่นว่ามีที่ดินก็ไม่คุ้มที่เอามา เพราะอยู่ไกล แต่เขาก็ไม่มีปัญหากับเรา โดยรวมก็ช่วยเหลือกันดี

ความสัมพันธ์กับพี่น้องก็โอเค ไม่มีปัญหาอะไร แต่ห่างกันด้านอายุ พี่สาวห่างประมาณ 4 ปี โตขึ้นไปเรียนกรุงเทพฯ นานๆ เจอกันที พี่ชายห่างกันปีเดียว ตอนเด็ก ม.3 ม.4 ม.5 ก็เริ่มมีเพื่อนพ้องกลุ่มตัวเอง แต่ก็คุยกันได้ ส่วนใหญ่ก็ไม่ได้คุยเรื่องชีวิตคุยเรื่องสัพเพเหระ ไม่ได้ปรับทุกข์อะไร ไม่ได้ขานคั้น ไม่ได้คุยเรื่องชีวิต

ความรู้สึก ส่วนรูปแบบการเลี้ยงดูครอบครัวค่อนข้างให้อิสระในการตัดสินใจทั้งในเรื่องเรียนและการทำงาน บ้านค่อนข้างให้อิสระในการตัดสินใจ เพราะแม่ก็ไม่มีเวลา เรื่องเรียนเขาก็ให้คำปรึกษาเราไม่ได้ เพราะเรียนน้อยกว่าเรา เขาก็ให้ตัดสินใจเองว่าจะไปเรียนอะไร จะทำอะไร เขาก็ให้อิสระเรา (พีป้อง, สัมภาษณ์ 3 กันยายน 2556)

พีชัย: ครอบครัวยากจน ฝึกให้ลูกรู้จักการทำงานหนัก

ผู้วิจัยกับพีชัยไม่ได้สนิทกันนักแม้จะอยู่ในโครงสร้างการดูแลเดียวกัน พีชัยมีลักษณะเด่นคือ เป็นคนรักเด็กและเด็กๆ ก็ชอบเล่นกับพีชัย จึงได้รับหน้าที่ในการดูแลคริสตจักรเด็ก อย่างไรก็ตาม ในตอนแรกผู้วิจัยรู้สึกเกร็งมากที่จะขอสัมภาษณ์ชัยเนื่องจากพีชัยเป็นผู้ใหญ่ที่สำคัญคนหนึ่งของคริสตจักร ผู้วิจัยจึงติดต่อผ่านทางน้องแก้วที่เป็นหนึ่งในกลุ่มตัวอย่าง เมื่อรู้ว่าพีชัยยินดีให้สัมภาษณ์ ผู้วิจัยจึงส่งไลน์ (Line) เพื่อขออนุญาตนัดเวลาสัมภาษณ์ทางโทรศัพท์ ปัจจุบันพีชัยอายุ 47 ปี แต่งงานและมีลูกสาว 2 คน ลูกชาย 1 คน ประกอบอาชีพธุรกิจส่วนตัว สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีคณะวิศวกรรมไฟฟ้า เปลี่ยนมานับถือศาสนาคริสต์ 24 ปี ตั้งแต่เรียนปริญญาตรีชั้นปีที่ 4

ในช่วงเริ่มต้นของการเปลี่ยนศาสนาพีชัยอยู่ที่กรุงเทพฯ ในบ้านที่ครอบครัวซื้อไว้ แต่ภูมิลำเนาอยู่ที่จังหวัดชลบุรี พีชัยอยู่ในครอบครัวเดี่ยวแบบพ่อแม่ลูกซึ่งประกอบอาชีพค้าขายเป็นหลัก มีพี่น้องทั้งหมด 7 คน พีชัยเป็นคนที่ 6 ความสัมพันธ์กับคนที่บ้านไม่ค่อยดีนัก เนื่องจากพีชัยเป็นคนไม่สนใจครอบครัว รู้สึกว่าเวลาทำงานต้องแยกจากครอบครัว เพราะตอนเด็กที่บ้านยากจน พ่อทำงานหนัก และลูกๆ ถูกฝึกให้ทำงานหนัก แต่เมื่อเทียบกับพี่น้องคนอื่นพีชัยค่อนข้างช่วยงานน้อย เพราะเรียนเป็นหลัก

พีตุล: ครอบครัวไม่อบอุ่น ยากจน ขวนขวายทุกอย่างด้วยตัวเอง

ผู้วิจัยกับพีตุลเป็นสมาชิกคริสตจักรที่อยู่ในโครงสร้างการดูแลเดียวกัน แต่ไม่ได้สนิทสนมกันมากนัก พีตุลจึงเป็นอีกคนที่ติดต่อขอสัมภาษณ์ผ่านน้องแก้ว ปัจจุบันพีตุลอายุ 38 ปี แต่งงานแล้วแต่ยังไม่มีลูก ประกอบธุรกิจส่วนตัวโดยมีบริษัททำการทูอนิเมชันและสื่อโฆษณาเป็นของตัวเอง สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยรามคำแหง เปลี่ยนศาสนามาแล้วเป็นเวลา 22 ปี ตั้งแต่ปี พ.ศ.2534 ซึ่งขณะนั้นพีตุลเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ตอนปลายอย่างมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่โรงเรียนวัดหัวลำโพงและที่ตั้งของคริสตจักรในขณะนั้นยังอยู่ที่โรงภาพยนตร์แห่งหนึ่ง

ชีวิตวัยเด็กที่ตุลอยู่ที่จังหวัดลพบุรี มีพี่น้อง 2 คน พี่ตุลเป็นพี่คนโต และมีน้องสาวอีก 1 คน พ่อโตขึ้นได้ย้ายมาเรียนที่กรุงเทพฯ โดยอาศัยอยู่กับญาติฝ่ายพ่อ แต่ครอบครัวที่ตุลไม่ค่อยอบอุ่นและฐานะทางบ้านไม่ค่อยดี พ่อแม่มีความจำเป็นต้องแยกกันอยู่แต่ไม่ได้แยกทางกัน เนื่องจากญาติฝั่งพ่อเป็นคนจีนไม่ชอบลูกสะใภ้คนไทย ตอนเด็กพ่อแม่ทะเลาะกันบ่อยมาก หลังแยกกันแม่ย้ายกลับไปอยู่ลพบุรี ส่วนพ่ออยู่ที่กรุงเทพฯ กับเหล่าโกและอาโก ทุก 2 เดือน พ่อจะเดินทางไปลพบุรีเพื่อเอาเงินไปให้แม่ แต่ก่อนที่พ่อจะเสียชีวิตได้ย้ายที่พักจากรามคำแหงมาช่วยงานน้องสาวพ่อที่พระราม 2 พ่อและแม่จึงได้อยู่ด้วยกันอีกครั้ง

ในวัยเด็กที่ตุลค่อนข้างลำบากเพราะต้องหาเงินช่วยพ่อ ขาดแคลนทุกอย่างที่คนอื่นมี ใส่เสื้อเก่าๆ รองเท้าขาดๆ พี่ตุลเล่าว่าช่วงมัธยมศึกษาปีที่ 4 เป็นช่วงวัยรุ่นที่ค่อนข้างลำบาก แต่มีเงินกินข้าวก็ถือว่าดีแล้ว หลังเลิกเรียนต้องไปเป็นเด็กเสิร์ฟที่ร้านอาหารข้างโรงเรียน การกินข้าวเย็นร่วมกับครอบครัวจึงไม่ค่อยมี เพราะที่ตุลกับพ่อกลับบ้านคนละเวลา

ทุกอย่างต้องชวนขายด้วยตัวเอง และไม่คิดจะเรียกร้องอะไรจากครอบครัว

แม้พี่ตุลจะขาดแคลนไม่มีเหมือนคนอื่น แต่ก็ไม่ใช่คนที่เรียกร้องอะไรจากครอบครัว เพราะด้วยลักษณะครอบครัวที่พ่อแม่ไม่ได้อยู่ด้วยกันทำให้พี่ตุลต้องพึ่งตัวเองทั้งหมด อยากเรียนต้องชวนขายด้วยตัวเอง พี่ตุลไม่มีอุดมการณ์หรือแนวคิดที่ต่างจากครอบครัว ประกอบกับพ่อไม่ได้วางกฎเกณฑ์ที่ตุลมากนัก เพราะถูกสอนมาตั้งแต่เด็กว่า “ปากกับมือไม่มีอะไรต้องหาเอง” ก่อนเปลี่ยนศาสนาที่ตุลไม่ค่อยได้เที่ยวเล่นเหมือนเพื่อนคนอื่น เพราะต้องทำงานหาเงิน ทั้งขายผ้าตลาดนัด ทำงานโรงกลึง อะไรที่ทำแล้วได้เงินก็ทำ นอกจากนี้พี่ตุลค่อนข้างเข้ากับผู้ใหญ่ได้ง่าย และทำตามในสิ่งที่ผู้ใหญ่ทำ แต่เมื่อถามสิ่งที่เคยทำให้ครอบครัวไม่พอใจพี่ตุลบอกว่ามีแต่ไม่เคยบอก เช่น ปัญหาชกต้อย โดนเรียน เป็นต้น เพราะพ่อทำงานหนักไม่อยากเป็นภาระ

ก่อนเชื่อไม่ค่อยมีอุดมการณ์อะไร เพราะที่ถูกสอนตั้งแต่เด็กว่า ปากกับมือไม่มีอะไรต้องหาเอง ก่อนมาเชื่อพี่ต้องทำงาน ไม่ได้เที่ยวเล่นเหมือนเพื่อน ขายผ้าตลาดนัด ทำงานโรงกลึง อะไรที่ทำได้ตั้งก็ทำ ความคิดพี่ไม่มีอะไรขัดแย้งกับผู้ใหญ่ ค่อนข้างเข้ากับผู้ใหญ่มาตั้งแต่ก่อนเชื่อ พี่ยกมือไหว้หมดเพราะพี่น้องบ่นอมอยู่แล้ว ถ้าถามว่าขัดแย้งอะไรไหม ไม่มี พี่มาเชื่อตอน ม.3 ปลายๆ ช่วงนั้นวัยรุ่น ไม่มีเลย เพราะแม่อยู่ที่หนึ่งและป้าก็ไม่ได้เป็นคนที่ต้องมาวางกฎเกณฑ์อะไรให้เรา เราต้องชวนขายเอาเอง ...พี่ไม่ได้ดีอะไรมาก เรื่องดีกับชาวบ้านก็ตามประสาผู้ชาย ถามว่ามีเรื่องไหมก็มี โดนเรียนไหมก็มี แต่ก็ไม่บ่อย เรื่องก็ไม่ถึงพ่อแม่ พี่ก็รู้ว่าเขาทำงานหนักอยู่แล้วไม่อยากจะเป็นภาระให้เขา (พี่ตุล, สัมภาษณ์ 29 ตุลาคม 2556)

พี่ฟ้า: ครอบครัวแตกแยกคนละทาง เพราะความคิดเห็นไม่ตรงกัน

ผู้วิจัยรู้จักพี่ฟ้าในฐานะเพื่อนร่วมสถาบันการศึกษา พี่ฟ้าสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีคณะเศรษฐศาสตร์จากมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ บุคลิกภาพโดยรวมเป็นคนร่าเริงแจ่มใส และเป็นคนที่ทำให้ทุกคนที่อยู่ใกล้มีเสียงหัวเราะ ผู้วิจัยมักจะได้มุกตลกจากพี่ฟ้าเป็นประจำ ปัจจุบันพี่ฟ้าอายุ 33 ปี เป็นพนักงานบริษัทเอกชนแห่งหนึ่ง เปลี่ยนมานับถือศาสนาคริสต์เป็นเวลา 10 ปี นับตั้งแต่ปี พ.ศ.2545 ซึ่งขณะนั้นพี่ฟ้ากำลังเรียนปริญญาตรีชั้นปีที่ 3

พี่ฟ้าอยู่ในครอบครัวที่มีพื้นฐานด้านเศรษฐกิจดีพอสมควร เนื่องจากคุณพ่อมีอาชีพเป็นคนรับเหมาก่อสร้าง คุณแม่ค้าขาย ส่วนน้องชายในปัจจุบันเป็นหมอ แต่ในด้านความสัมพันธ์ระหว่างคนในครอบครัวมีปัญหา พ่อกับแม่เลิกกันตั้งแต่พี่ฟ้ายังเป็นเด็กเนื่องจากเข้ากันไม่ได้ ซึ่งขณะนั้นแม่เป็นพนักงานบริษัทเอกชน ทำให้ตั้งแต่เด็กจนถึงมัธยมต้นพี่ฟ้าไม่ได้อาศัยอยู่กับพ่อแม่ เพราะต้องย้ายไปอยู่กับป้า (พี่สาวพ่อ) ส่วนน้องชายอยู่กับพ่อ สองคนพี่น้องมีโอกาสย้ายมาอยู่กับแม่อีกครั้งตอนพี่ฟ้าเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น พี่ฟ้าเล่าให้ฟังว่าที่บ้านทะเลาะกันตลอด แต่ไม่ได้ทำให้พี่ฟ้าเป็นเด็กมีปัญหา แต่เมื่อย้ายไปอยู่กับป้ากลับมีปัญหากับป้าเนื่องจากความคิดเห็นไม่ตรงกัน

ผู้วิจัยพบรูปแบบของกลุ่มตัวอย่างทั้ง 7 คน คือ ครอบครัวยากจน มีความห่างเหินระหว่างคนในครอบครัว และทุกคนอยู่ในสถานการณ์ที่ต้องหาทางออกให้กับความรู้สึกที่ไม่ดีต่อครอบครัวและปัญหาในชีวิตด้วยตนเอง กรณีที่พี่ตุล ครอบครัวยากจนและแตกแยก (ชั่วคราว) ทำให้ต้องดิ้นรนหารายได้เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายส่วนตัวและเรียนต่อ พี่ไก่อ พื้นฐานครอบครัวไม่อบอุ่นและอาศัยอยู่กับแม่ที่ต้องทำงานหนักทุกวันทำให้ไม่มีเวลาดูแลความปลอดภัยให้พี่ไก่อ พี่ไก่อจึงกลายเป็นคนหาทางออกให้กับปัญหาโดยการขังตัวเองในห้องไม่คุยกับใคร พี่ไก่อ คนในครอบครัวมีความสัมพันธ์แบบหลวมๆ ทำให้พี่ไก่อชอบอยู่คนเดียวและหันเข้าหากิจกรรมที่โรงเรียนมากกว่าครอบครัว พี่รุ้ง เรียนที่ต่างจังหวัด ตั้งแต่เด็กเรียนรู้อาตั่วรอด พี่ชัย ครอบครัวยากจนและความสัมพันธ์กับคนในครอบครัวไม่ดี พี่ชัยจึงกลายเป็นคนที่ทำงานหนักและเมื่อต้องทำงานจะไม่ยุ่งกับครอบครัว พี่ฟ้า หลังจากพ่อแม่แยกทางกันต้องไปอาศัยอยู่กับป้า ซึ่งต่อมาเกิดความขัดแย้งทางความคิดกับป้า แต่ต้องเผชิญกับความขัดแย้งโดยลำพัง เพราะขาดทั้งพ่อและแม่ที่คอยให้คำปรึกษา จนกระทั่งเข้าสู่มัธยมต้นจึงได้ย้ายไปอยู่กับแม่ นอกจากนี้การศึกษาทำให้ความคิดด้านค่านิยมและการประกอบอาชีพแตกต่างจากครอบครัว เช่น พี่ไก่อ เรียนอยู่ในโรงเรียนที่นักเรียนส่วนใหญ่มีค่านิยมการศึกษาต่อในระดับมหาวิทยาลัย ทำให้พี่ไก่อคิดไม่เหมือนแม่ และตั้งใจสอบเข้ามหาวิทยาลัย จนกระทั่งสอบเอ็นทรานซ์ติดมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และพี่ป๊อง คุณแม่ไม่สามารถให้คำปรึกษาเรื่องการเรียนได้ เพราะการศึกษาต่ำกว่าลูกๆ ซึ่งแต่ละคนเมื่อโตขึ้นต่างมีกลุ่มเพื่อนและความสนใจที่ต่างกัน

เห็นได้ว่าการที่พ่อแม่ทำงานหนักหรือห่างเหินกับลูกมีส่วนทำให้ลดประมาณการดูแลและควบคุมลูก และพ่อแม่ที่มีการศึกษาที่แตกต่างจากลูกหรือไม่อาจให้คำปรึกษาที่ดีในเรื่องการศึกษาและการทำงาน ทำให้ลูกเป็นฝ่ายช่วยเหลือตัวเองและชวนชวยความต้องการด้วยตัวเอง ซึ่งเป็นโอกาสของการมีอิสระทางความคิดค่านิยมและเป้าหมายการใช้ชีวิตของลูก

รูปแบบที่ 3 ครอบครัวกำหนดครอบครัวหรือภาวะเบียบในการใช้ชีวิตทั้งภายในบ้านและนอกบ้าน แต่ไม่สามารถควบคุมความคิดและความต้องการส่วนตัว

กลุ่มตัวอย่างที่อยู่ในครอบครัวที่มีรูปแบบการเลี้ยงดูรูปแบบที่ 3 มีจำนวน 4 คน ได้แก่ พี่นุช, พี่ปลา, แก้ว, และพี่ตา

พี่นุช: ลูกควบคุมชีวิตในบ้านโดยพ่อที่เป็นทหาร ผู้ยึดมั่นในชาติ ศาสน์ กษัตริย์

ผู้วิจัยรู้จักพี่นุชในฐานะเพื่อนร่วมงาน พี่นุชเป็นคนใจดีคอยช่วยเหลือผู้วิจัยเรื่องงานอยู่เสมอ และจากการได้ร่วมทำงานวิจัย ผู้วิจัยประทับใจที่พี่นุชเป็นคุณแม่ที่เก่ง มีความรับผิดชอบและอดทนต่อแรงกดดัน อีกทั้งยังไม่บกพร่องเรื่องการเลี้ยงลูก ปัจจุบันพี่นุชอายุ 40 ปี แต่งงานและมีลูกชาย 1 คน อาชีพนักวิจัย สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี คณะสัตวแพทย์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และปริญญาโท สาขาการวิจัยจากสถาบันพัฒนาบริหารศาสตร์ (NIDA) พี่นุชเปลี่ยนมานับถือศาสนาคริสต์เป็นเวลา 20 ปี ตั้งแต่เรียนปริญญาตรีชั้นปีที่ 4 ในช่วง 1 ปี ที่เริ่มไปโบสถ์และสนใจเรื่องพระเจ้า พี่นุชอาศัยอยู่กับครอบครัวซึ่งเป็นครอบครัวเดี่ยวแบบพ่อแม่ลูก มีพี่น้อง 3 คน พี่ชายคนโต พี่นุช และน้องชายคนเล็ก ฐานะทางครอบครัวค่อนข้างดีหากดูจากหน้าที่การงาน โดยคุณพ่อเป็นทหารบก ยศพลตรี สังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหม คุณแม่เป็นนักวิจัยที่กรมพัฒนาที่ดิน ส่วนพี่ชายเป็นทันตแพทย์ และน้องชายเป็นทหารเรือ ยศนาวาเอก ความสัมพันธ์ระหว่างคนในครอบครัวค่อนข้างดี ทุกคนสนิทกัน พ่อแม่เลี้ยงลูกเท่ากันไม่มีใครสำคัญหรือได้มากกว่าใคร

เลี้ยงลูกแบบทหารมีภาวะเบียบในบ้านที่ต้องปฏิบัติตาม เนื่องจากคุณพ่อเป็นทหารและมีอำนาจสูงสุดในบ้าน จึงเลี้ยงลูกแบบทหาร เช่น เข้มขันเรื่องระเบียบวินัยในบ้าน กำหนดหน้าที่ช่วยงานบ้านของลูกๆ ทุกคนอย่างชัดเจน ถ้ากลับบ้านดึกต้องขออนุญาตล่วงหน้า ห้ามดูทีวีดึกๆ และต้องปิดไฟตอน 2 ทุ่ม ฯลฯ แต่พี่นุชเคยขัดคำสั่งพ่อแอบดูโทรทัศน์หลัง 2 ทุ่ม ในเรื่องส่วนตัวของลูก เช่น เรื่องการเรียน การคบเพื่อน หนังสือที่อ่าน ฯลฯ ลูกๆ สามารถตัดสินใจได้เอง นอกจากนี้ พ่อจะกำหนดให้ลูกทั้ง 3 คน ผลัดกันรับผิดชอบเรื่องค่าใช้จ่ายจำนวน 20,000 บาท ต่อเดือน ส่วนคุณแม่เป็นคนใจดีไม่เคยตีลูก มีสถานะเป็นเพื่อนมากกว่า แต่คุณแม่เป็นคนทำโทษเมื่อลูกทำผิดแต่ไม่บ่อยมาก

การทำโทษทุกครั้งจะมีเหตุผล มีการเตือนล่วงหน้าและกำหนดจำนวนครั้งของการให้อภัยไม่เกิน 3 ครั้ง เช่น ตี้นสายได้ 2 ครั้ง ครั้งที่ 3 โดนตี เป็นต้น

ความสัมพันธ์ระหว่างคนในบ้านดีทุกคนสนิทกัน พ่อแม่ไม่เลี้ยงลูกแบบบังคับ แต่ให้มีระเบียบวินัย เพราะคุณพ่อเป็นทหาร จะกำหนดหน้าที่ลูกทุกคนอย่างชัดเจน ว่าใครรับผิดชอบอะไร แต่ถ้าเป็นเรื่องชีวิตประจำวันที่สามารถตัดสินใจกันเองได้พ่อจะไม่เข้าไปยุ่ง เช่น เรื่องการเรียน การคบเพื่อน หนังสือที่อ่าน ฯลฯ แม่เป็นคนใจดีไม่เคยตีลูก เป็นเหมือนเพื่อนมากกว่า แต่คุณพ่อจะเป็นคนทำโทษเมื่อลูกทำผิด แต่จะมีเหตุผลทุกครั้งในการทำผิด จะไม่ตีลูกเพราะอารมณ์ บอกล่วงหน้าก่อนทำโทษ เช่น ทำผิดเรื่องเดิม 2 ครั้งให้อภัย แต่ครั้งที่ 3 ถ้าทำผิดอีกจะทำโทษ เป็นต้น (พินุช, สัมภาษณ์ 31 สิงหาคม 2556)

ครอบครัวสนับสนุนทุกอย่าง แต่ลูกๆ ไม่ชอบใจที่พ่อเข้มงวดเกินไป ความเข้มงวดของพ่อเป็นเรื่องที่ทำให้พินุชไม่พอใจ จนบางครั้งกลายเป็นความขัดแย้ง เพราะคุณพ่อพูดจาไม่รู้เรื่อง เวลาดุจะเสียงดังและพูดเยอะมาก พินุชบอกว่าพ่อไม่ค่อยเปลี่ยนแปลงเพราะมีความคิดเป็นของตัวเอง มีบางครั้งพินุชโมโหที่พ่อดุแม่แต่ได้เถียงได้ไม่มากนัก แคบอกให้ใจเย็นๆ นอกจากนี้ คุณพ่อเคยโกรธน้องชายคนเล็กเพราะการเรียนตกต่ำ ชอบเฮฮาเป็นหลัก (เรียนในโรงเรียนนายเรือ) ซึ่งครั้งนั้นพ่อตีน้องชายตัดพ้อตัดลูกเป็นปีและสั่งให้ไปเรียนให้ดีแล้วค่อยกลับบ้าน แต่คุณแม่และพินุชก็ไปดูแลน้องชายถึงโรงเรียนนายเรือ อย่างไม่รู้ดี ความเข้มงวดของพ่อลดลงเมื่อลูกโตขึ้น และถ้าเป็นเรื่องเรียนคุณพ่อให้สนับสนุนอย่างดี อาทิ เวลาเรียนได้เกรดดีก็ให้ทอง 1 เส้น พินุชบอกว่าไม่ต้องการอะไรมากนัก เพราะครอบครัวตอบสนองความต้องการที่อยู่แล้ว

ทะเลาะ (กับพ่อ) เรื่องที่คิดเห็นไม่ตรงกัน เป็นเรื่องวิธีการแก้ปัญหาอะไรสักอย่าง แต่ไม่ใช่เรื่องอุดมการณ์ อ้อ! เรื่องน้องเล็กเรียนห่วย ชอบเฮฮา พ่อก็ตีก็ทะเลาะกัน ทะเลาะกันเรื่องน้องเล็กนี่แหละ ตัดพ้อตัดลูกเป็นปี ไม่ต้องเข้าบ้านไปเรียนให้ดีก่อนค่อยกลับมา พี่กับแม่ก็ไปส่งส่วยที่โรงเรียนนายเรือ (พินุช, สัมภาษณ์ 22 ตุลาคม 2556)

ความรับผิดชอบนอกบ้านมีเพิ่มขึ้น ทำให้ความใกล้ชิดระหว่างคนในครอบครัวมีน้อยลง การทำกิจกรรมร่วมกันระหว่างสมาชิกในครอบครัวนั้นพินุชบอกว่า ตอนที่ทุกคนยังอยู่พร้อมหน้าพร้อมตาในบ้านเดียวกัน ส่วนใหญ่จะกินข้าวเช้า ข้าวเย็น วันเสาร์อาทิตย์ก็อยู่บ้าน

ด้วยกัน แต่เมื่อถึงช่วงที่ฟื้นฟูใกล้เรียนจบต้องเข้าวอร์ด (Ward) รักษาตัวที่โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ ทำให้วันเสาร์อาทิตย์ไม่ค่อยได้เจอกัน เพราะคนไข้ (สัตว์) ที่โรงพยาบาลฯ เยอะมาก และพี่ชายที่เป็นทันตแพทย์ต้องอยู่ประจำที่โรงพยาบาลจุฬาฯ เช่นกัน ขณะที่น้องชายคนเล็กต้องไปประจำที่ค่ายทหาร แต่ช่วงที่ทุกคนอยู่พร้อมหน้ากันก็จะอยู่บ้าน ดูทีวี ทำงานบ้าน และไปกินข้าวข้างนอกด้วยกัน

พี่ปลา: ควบคุมการใช้ชีวิตแต่ไม่สามารถควบคุมความคิดที่แตกต่างของลูกได้

ผู้วิจัยรู้จักพี่ปลาในฐานะที่เคยเป็นเพื่อนร่วมงานมาก่อน พี่ปลาเป็นคนกรุงเทพฯ โดยกำเนิด บ้านอยู่แถวเขตห้วยสรวง เขตสาทร ปัจจุบันอายุ 39 ปี แต่งงานมีลูกชายแล้ว 1 คน และประกอบธุรกิจส่วนตัว พี่ปลาสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี คณะวิทยาศาสตร์ ที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และปริญญาโท สาขาสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยมหิดล เปลี่ยนศาสนามาแล้ว 21 ปี ตั้งแต่ปี พ.ศ.2535 ซึ่งในขณะนั้นกำลังศึกษาอยู่ในปริญญาตรีชั้นปีที่ 4

ในช่วงต้นของการเปลี่ยนศาสนาและก่อนย้ายไปอยู่หอพักใกล้มหาวิทยาลัยมหิดล ศาลายา พี่ปลายังพักอยู่กับครอบครัว ซึ่งมีลักษณะเป็นครอบครัวขยาย มีพ่อแม่ อากง อาม่า อาโก อาศัยอยู่ด้วยกัน ในฐานะทางเศรษฐกิจครอบครัวค่อนข้างดีเมื่อดูจากหน้าที่การงานของพ่อแม่ที่เคยทำงานในบริษัทเอกชน น้องชายคนโตทำงานบริษัทเอกชน และน้องชายคนเล็กกลับมาจากการเรียนต่อที่ประเทศอังกฤษได้ไม่นาน

ครอบครัวขยายที่ขาดการแสดงความรักและคำปรึกษาที่ดี พี่ปลาเล่าว่าที่บ้านไม่ค่อยปฏิบัติสัมพันธ์กันมาก กินข้าวด้วยกันแทบจะไม่มี เนื่องจากพ่อแม่ต้องออกไปทำงานตั้งแต่เช้าและกลับบ้านดึก นอกจากนี้ คนในครอบครัวไม่ค่อยแสดงออกความรักต่อกัน ชีวิตในวัยเด็กได้ไปเที่ยวต่างจังหวัดกับครอบครัวบ้าง แต่เมื่อโตขึ้นเป็นวัยรุ่นเรียนมหาวิทยาลัยเริ่มมีโลกส่วนตัว แม้ว่าพ่อแม่จะให้เสรีภาพระดับหนึ่ง แต่พี่ปลา รู้สึกว่าพ่อแม่ไม่เข้าใจ ไม่รู้สึกว่าเป็นคนสำคัญของครอบครัว ขาดความรักความอบอุ่น พ่อแม่เลี้ยงลูกแบบสไตล์โหดและไม่สนใจเหตุผลและไม่สามารถให้คำปรึกษาที่ดีอย่างใดก็ได้ คนที่พี่ปลาสามารถคุยด้วยได้มากที่สุดคือแม่ และครอบครัวค่อนข้างวางใจเรื่องการเรียนรู้ของพี่ปลา เนื่องจากเป็นเด็กเรียนดี

(สิ่งที่ครอบครัวขาด) การให้ความรักความอบอุ่น ไม่มีการแสดงออกความรัก ไม่สามารถให้คำปรึกษาเราได้ พอให้คำปรึกษาก็ให้คำปรึกษาประหลาดๆ พอมารู้จักพระเจ้าก็ถูกสอน บ้านที่ค่อนข้างสไตล์โหด แต่ไม่สนใจเรื่องเหตุผล ไม่สนใจในสิ่งที่เราอยากรู้ (พี่ปลา, สัมภาษณ์ 22 ตุลาคม 2556)

“กบฏ” กับครอบครัวเพราะแนวคิดและความต้องการที่ต่างกัน แม้ครอบครัวพี่ปลาจะเน้นโหดและไม่สนใจเหตุผล แต่พี่ปลาบอกว่าตนเองค่อนข้าง “กบฏ” เห็นได้จากเมื่อผู้วิจัยสอบได้ถมาถึงแนวคิดหรืออุดมการณ์ที่แตกต่างจากคนในครอบครัว พี่ปลาได้ตอบว่าที่บ้านเน้นค้าขายทำมาหากิน แต่พี่ปลารู้สึกว่าเงินไม่ใช่คำตอบที่จะทำให้ได้รับความรักความอบอุ่น ทำให้พี่ปลาชอบอ่านหนังสือในแนวแสวงหาคำตอบของชีวิตและเข้าค่ายอาสาพัฒนาเพื่อให้ตัวเองมีคุณค่า นอกจากนี้ก่อนการเปลี่ยนศาสนา ในช่วงที่กำลังเรียนปริญญาตรีพี่ปลาเคยทำในสิ่งที่พ่อแม่ไม่พอใจคือ การเดินทางไปต่างจังหวัดเพื่อทำค่ายอาสา ซึ่งพี่ปลาร้องให้อยู่หลายวันจนพ่อยอมให้ไป อีกเรื่องคือ มีแฟน ซึ่งเป็นเรื่องที่พ่อค่อนข้างเป็นห่วงมาก มีวันหนึ่งพ่อไปเจอรูปที่ไปเที่ยวกับแฟน วันนั้นพี่ปลาโดน “ด่าและ” โดยที่ไม่มีโอกาสได้ชี้แจงใดๆ พี่ปลารู้สึกหงุดหงิดมากที่พ่อได้เข้ามาล่วงล้ำโลกส่วนตัว ซึ่งชีวิตในช่วงนั้นพี่ปลาบอกว่าไม่ได้รู้สึกรักพ่อแม่มากนัก

แก้ว: กฎเกณฑ์ของพ่อไม่สามารถเอาชนะความต้องการที่จะเป็นตัวของตัวเอง

ผู้วิจัยรู้จักแก้วในฐานะที่เคยเป็นเพื่อนร่วมงานและสมาชิกคริสตจักรที่อยู่ในโครงสร้างการดูแลเดียวกัน แก้วเป็นคนขยัน ทำงานเร็ว เมื่อได้ทำอะไรแล้วจะทำอย่างจริงจัง ปัจจุบันแก้วอายุ 30 ปี แต่งงานแล้วแต่ยังไม่มีลูก มีอาชีพเป็นพนักงานบริษัทเอกชน สำเร็จการศึกษาจากคณะศิลปศาสตร์ สาขาจิตวิทยา มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น เปลี่ยนมานับถือศาสนาคริสต์ตอนที่เรียนปริญญาตรี ชั้นปีที่ 3 ในด้านครอบครัว แก้วอาศัยอยู่กับครอบครัว เป็นครอบครัวพ่อเลี้ยงเดี่ยว มีพ่อและลูกๆ อีก 3 คน คือ แก้ว น้องชาย และน้องสาว

เป็นที่เคารพของน้องๆ แต่ขัดแย้งกับพ่อเรื่องกฎเกณฑ์ ความสัมพันธ์ระหว่างแก้วกับน้องๆ ค่อนข้างดี เพราะน้องชายและน้องสาวรักและเคารพแก้วในฐานะที่คนโตที่บ้าน แต่กับพ่อความสัมพันธ์ไม่ค่อยดี เพราะมีความขัดแย้งในเรื่องการเรียนและการทำกิจกรรม พ่อเป็นคนเข้มงวด เลิกเรียนต้องกลับบ้านทันที ห้ามไปเที่ยวหลังเลิกเรียน ตอนเรียนมหาวิทยาลัยพ่อไม่ชอบให้แก้วทำกิจกรรมเพราะกลัวเสียการเรียน ตรงข้ามกับน้องสาวพ่อไม่ว่าเพราะน้องสาวเรียนเก่ง ขณะที่แก้วเรียนดีบ้างไม่ดีบ้าง เรียนแบบไม่เครียดแต่แก้วก็สามารถเรียนจบ 3 ปี ครึ่ง กิจกรรมที่คนในครอบครัวมีโอกาสพบกันพร้อมหน้าพร้อมตาคือ กินข้าว และไปเที่ยวอย่างน้อยเดือนละครั้ง อยากรู้ดีว่าการกินข้าวร่วมกันไม่ได้ทำเป็นประจำทุกวัน แต่สัปดาห์ละ 2-3 ครั้ง เพราะบางครั้งพ่อก็กลับบ้านดึก ส่วนน้องๆ ก็อยู่หอพัก

แม้ว่าพ่อจะมีความเข้มงวดกับแก้วมากแต่พ่อก็รักลูกเท่ากันไม่เลือกปฏิบัติ แก้วจึงไม่รู้สึกว่าสำคัญที่บ้าน ส่วนเรื่องที่ว่าแก้วรู้สึกว่าพ่อไม่สามารถตอบสนองความต้องการได้นั้นเป็นเรื่องของมุมมองและความเข้าใจ เช่น ความเข้าใจแก้ว การให้แนวคิดดี ๆ วิธีการตัดสินคน เป็นต้น

ช่วงที่แก้วยังเป็นนักศึกษาได้ทำสิ่งที่ทำให้พ่อแม่ไม่พอใจคือ ชัดคำสั่งพ่อแม่ที่ให้กลับบ้านทันทีหลังจากเลิกเรียนแต่แก้วไม่ทำตาม พ่อเลิกเรียนแก้วจะอยู่ทำการบ้านกับเพื่อนที่มหาวิทยาลัย พอวันหยุดแก้วก็ออกจากบ้านทุกๆ ที่พ่อแม่ห้าม แก้วจึงถูกต่อว่าและถูกกีดกันผ่านคำพูดและพฤติกรรมต่างๆ จากพ่อ แต่เพื่อรักษาความรู้สึกของพ่อ แก้วใช้วิธี “พบกันครึ่งทาง” คือ กลับช้าแต่ไม่กลับดึก เช่น พ่อให้กลับบ้าน 16.00 น. แก้วจะกลับ 18.00 น. เป็นต้น นอกจากนี้ แนวคิดการตัดสินใจของแก้วมักจะต่างจากพ่อ เช่น เรื่องศาสนา เป้าหมายชีวิต การดำเนินชีวิต การใช้เงิน การซื้อเสื้อผ้า และชีวิตคู่ เป็นต้น แต่เมื่อแก้วเปลี่ยนศาสนาประกอบกับแยกออกมาอยู่หอพักในช่วงที่ทำงานและอายุเยอะขึ้น พ่อก็ไม่ได้ยุ่งเรื่องส่วนตัวของแก้วมาก

แนวคิดในการตัดสินใจที่ต่างกัน (ต่างจากพ่อ) ก็เรื่องศาสนาที่ต่างกัน เป้าหมายชีวิต การดำเนินชีวิต การใช้เงินก็ต่างกัน เรื่องเสื้อผ้า ผู้หญิงต้องซื้อเสื้อผ้าบ้าง แต่พอมองว่าทำไมต้องซื้อเยอะขนาดนั้น เต็มตู้แล้ว แก้วมองว่าผู้หญิงก็ต้องแต่งตัวตามแฟชั่นบ้าง ต่างกันในเรื่องชีวิตคู่ หลังมาเชื่อพระเจ้าบวกกับเรานอนหอ อายุเยอะขึ้น เขาก็ไม่ได้อะไรเรามาก (แก้ว, สัมภาษณ์ 21 ตุลาคม 2556)

พ่ตา: ครอบครัวใช้ระบบอาวุโสเป็นใหญ่แต่ไม่สามารถจำกัดชีวิตที่ต้องการอิสระ

ผู้วิจัยรู้จักพ่ตาเพราะเป็นสมาชิกในโครงสร้างการดูแลเดียวกันและเคยเป็นเพื่อนร่วมงาน ปัจจุบันพ่ตาอายุ 48 ปี แต่งงานแล้วมีลูกสาว 2 คน สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ เปลี่ยนมานับถือศาสนาคริสต์มาแล้ว 22 ปี นับตั้งแต่ช่วงเรียนจบปริญญาตรีใหม่ๆ และเริ่มทำงานที่เกาะสมุย

ในด้านครอบครัว ภูมิลำเนาของพ่ตาอยู่ที่จังหวัดชุมพร มีพี่น้องทั้งหมด 8 คน พ่ตาเป็นคนที่ 5 แม่เป็นคนอ่อนโยนอบอุ่น ส่วนคุณพ่อแม้ว่าเป็นคนเจ้าชู้แต่ก็รักพ่ตามาก ส่วนพี่น้องรักใคร่กันดี แต่ชีวิตในวัยเด็กของพ่ตาถูกเลี้ยงดูโดยคุณปู่คุณย่าที่จังหวัดปัตตานีตั้งแต่อายุ 3 ขวบ จนกระทั่งมัธยมศึกษาปีที่ 6 เนื่องจากคุณพ่อไปมีภรรยาใหม่ทำให้คุณแม่ซึ่งขณะนั้นทำสวนผลไม้ไม่อยู่ที่จังหวัดชุมพรต้องดูแลครอบครัวเป็นหลักเพราะพ่ตาไม่ได้ เมื่อคุณปู่คุณย่าทราบเรื่องจึงขอพ่ตาไปเลี้ยง แต่พี่น้องคนอื่นอยู่ที่ชุมพร

รู้สึกเหมือนเป็น เจ้าหญิง ภายใต้การดูแลของญาติที่ปัตตานี พ่ตาค่อนข้างสนิทกับคุณย่ามาก เพราะคุณย่าเป็นคนอบอุ่น พูดคุยได้ทุกเรื่อง ขณะที่คุณปู่เป็นนายกเทศมนตรีที่อำเภอสายบุรี จังหวัดปัตตานี ค่อนข้างเป็นคนเข้มงวด พ่ตาได้รับการดูแลอย่างดีจากคุณปู่คุณย่า ป้าอาผู้หญิง อาผู้ชาย และรู้สึกว่าเป็นหลานที่ถูกรักและได้รับสิทธิพิเศษมากกว่าหลานคนอื่น เช่น สิ่งของ

บางอย่างหลานคนอื่นจะไม่ได้เหมือนที่พี่ตาได้ เป็นต้น ทำให้พี่ตารู้สึกว่าตนเองเป็นเหมือน “เจ้าหญิง” ในบ้าน เพราะที่ปัดตานีแต่หลานชาย และด้วยเหตุที่พี่ตาสนิทกับคุณย่าตั้งแต่เด็กทำให้พี่ตาถูกถ่ายทอดบุคลิกภาพทั้งหมดมาจากคุณย่าจนพี่ชายสังเกตเห็น เพราะคุณย่าได้ถ่ายทอดความคิด การอ่านวรรณกรรม การอ่านหนังสือก่อนนอน ทำให้พี่ตาอ่านหนังสือได้ตั้งแต่ยังไม่เข้าโรงเรียน ขณะที่คุณปู่เป็นคนที่มิระเบียวินัยจึงเน้นการสอนเรื่องระเบียบวินัย ส่วนคุณอาจะสอนเรื่องมารยาทและการเรียนภาษาอังกฤษ เพราะเป็นอาจารย์สอนภาษาอังกฤษ พี่ตาบอกว่า เดิบทมาในครอบครัวที่ถูกขนานรอบด้านและถูกเลี้ยงดูโดยลงรายละเอียดชีวิตเยอะมาก

ถูกเลี้ยงดูอย่างดีภายใต้ระบบอาวุโสที่ไม่มีอิสระในชีวิต แม้พี่ตาจะได้รับการเลี้ยงดูที่ดีมากจากญาติที่ปัดตานี เป็นเด็กดีมีวินัยและยอมอยู่ในโอวาท แต่สิ่งที่ทำให้พี่ตารู้สึกไม่พอใจคือ การไม่มีสิทธิในการตัดสินใจ เพราะถูกวางแผนชีวิตไว้หมด ไม่ว่าจะเรียนจบมัธยมปลายแล้วต้องไปเรียนที่ไหน คณะไหน และจบปริญญาตรีต้องเป็นข้าราชการเท่านั้น เนื่องจากครอบครัวที่ปัดตานีเป็นครอบครัวข้าราชการ และคิดว่าเมื่อขอพี่ตาจากพ่อแม่แล้วพี่ตาต้องเป็นสมบัติของท่าน พี่ตาก็ไม่สามารถคิดเองหรือแม้กระทั่งถกเถียง คำว่า “หุบปาก” เป็นคำพูดที่ได้รับบ่อยมากจากป้าและอา เพราะทั้งสองคิดว่าวิธีคิดของพี่ตาโง่มาก เมื่อพี่ตาอธิบายมักจะได้รับคำพูดที่ว่า “ไม่ต้องมาเถียง” พี่ตาก็นั่งแต่คิดอยู่ตลอดเวลาว่าถ้าช่วยเหลือตัวเองได้จะไม่ขออยู่ที่นี้ พี่ตาบอกว่าตนเองเดิบทมาในระบบอาวุโส (Seniority) เป็นระบบของศาสนาพุทธที่กตคนไม่ให้ความสำคัญเห็น เมื่อพี่ตามีลูกสาวจึงเลี้ยงดูในระบบที่ตรงข้ามและวางบทบาทตนเองในฐานะเพื่อนของลูก

ที่ปัดตานีเป็นครอบครัวข้าราชการ คุณปู่เป็นข้าราชการ คุณอาเป็นข้าราชการ ถ้าพี่อธิบายเขาจะบอกว่าไม่ต้องมาเถียง เป็นเด็กเป็นเล็ก พี่ไม่เข้าใจระบบแบบนี้ พี่รู้สึกว่าเขาไม่ได้ให้สิทธิในการตัดสินใจ เขาวางแผนชีวิตทั้งหมดเลย ต้องเรียนที่นี้ คณะนี้ จบออกมาต้องเป็นข้าราชการ พี่ไม่สามารถคิดเองได้ เขาคิดว่าวิธีคิดของพี่โง่มาก เขาคิดว่าเขาขอพี่มาจากพ่อแม่แล้ว พี่เป็นสมบัติของเขา พี่คิดว่าถ้าช่วยเหลือตัวเองได้จะไม่ขออยู่ที่นี้... “หุบปาก” เป็นเรื่องที่เกิดปกติ ป้า อา เป็นเหมือนกัน พี่เป็นคนนั่งแต่ที่คิดตลอด พี่โตมาในระบบซีเนียร์ตี (seniority) เป็นระบบที่กตคนเป็นระบบของพุทธที่กตคนไม่ให้ความสำคัญเห็น พอพี่มีลูกพี่ก็ให้เขาแสดงความคิดเห็นตั้งแต่ 3 ขวบ พี่รู้สึกว่าเป็นเหมือนเพื่อนของเด็ก 2 คน นี้ ซึ่งในวัยเด็กพี่ไม่สามารถใช้ชีวิตแบบนี้ได้ แต่ที่ชุมพรต่างออกไป เรื่องนี้เป็นเรื่องใหญ่ในชีวิตพี่ ถ้าหมี่ (ชื่อผู้วิจัย) สังเกตพี่จะไม่ทำเรื่องนี้กับใครเลย (พี่ตา, สัมภาษณ์ 29 ตุลาคม 2556)

ทำเอาญาติที่ปัตตานีอห้ก หื่อวางแผนหนีมากรุงเทพฯ ได้สำเร็จ พี่ดาได้โอกาสออกมาจากครอบครัวที่ปัตตานีเมื่อเรียนจบมัธยมศึกษาตอนปลาย เนื่องจากพี่ชายที่อยู่กรุงเทพฯ ชวนพี่ดาไปเที่ยวกรุงเทพฯ พี่ดาตอบรับทันทีเพราะคิดหาโอกาสทุกทางที่จะออกไปจากที่ปัตตานีอยู่แล้ว พี่ดาขนเสื้อผ้าไปเยอะมากแต่บอกป้าและอาว่าจะไปแค่ 1 สัปดาห์ เมื่อไปถึงกรุงเทพฯ ได้เล่าความในใจให้พี่ชายฟัง พี่ชายจึงได้ช่วยหาหนทางว่าจะเรียนอะไร ที่ไหน ตอนนั้นพี่ดาคิดว่าเลือกอะไรก็ได้ที่ทำให้ได้ออกมาจากปัตตานีจึงเลือกเรียนที่มหาวิทยาลัยกรุงเทพ พี่ชายรับปากว่าจะบอกญาติที่ปัตตานีให้ เมื่อป้าและอาารู้ก็ได้โทรมาต่อว่าแม่ พี่ดาบอกว่าตอนนั้นทำให้ญาติที่ปัตตานี “อห้ก” พี่ดาถูกขู่ว่าจะตัดการสนับสนุนทุกอย่าง แต่ญาติที่ปัตตานีก็ยังส่งของกินส่งขนมมาให้อยู่ประจำ หลังจากนั้น 5 ปี เป็นช่วงที่เรียนจบปริญญาตรี พี่ดาได้กลับไปปัตตานี ป้าและอาต่างก็ร้องไห้และบอกว่าจำไม่ได้ว่าเคยพูดว่าจะตัดการสนับสนุน

เป็นที่รักของแม่และพี่น้องที่จังหวัดชุมพร สำหรับครอบครัวที่จังหวัดชุมพร พี่ดาจะรู้สึกต่างออกไป เนื่องจากไม่มีระบบการเลี้ยงดูแบบอาวุธโสเหมือนที่ปัตตานี พี่ดาประทับใจแม่และคนในครอบครัวที่ยินดีช่วยเหลือพี่ดาทุกอย่างเต็มที่ สิ่งที่ทำให้พี่ดาารู้สึกว่าเป็นคนสำคัญของแม่และพี่น้อง คือ การได้รับความใส่ใจทุกครั้งที่เดินทางกลับบ้านที่ชุมพรในช่วงที่เรียนอยู่กรุงเทพฯ และทำงาน (ก่อนที่จะเปลี่ยนมานับถือศาสนาคริสต์) โดยปกติพี่ดาจะติดต่อกับคุณแม่ตลอดทางโทรศัพท์และติดต่อกับญาติที่ปัตตานีทางจดหมาย แต่เมื่อกลับบ้านที่ชุมพรทุกวันหยุดยาว พี่ดาารู้สึกว่าแม่รอโดยตื่นขึ้นมาตอนตี 4 ตี 5 เมื่อพี่ดาเดินทางมาถึงทุกคนในบ้านทั้งพี่ชายคนโต คนรองต่างตื่นมาต้อนรับ ทำกับข้าวและเอาผลไม้จากสวนมาให้กิน เป็นช่วงเวลาที่ได้ทำอาหาร กินข้าว พูดคุย และช่วยงานในส่วนผลไม้ ซึ่งเป็นแบบนี้จนถึงรุ่นลูก เมื่อพี่ดาส่งลูกสาวกลับบ้านที่ชุมพรในกรณีพี่ดากลับบ้านไม่ได้ก็จะเห็นว่าแม่และพี่น้องทุกคนให้การดูแลลูกสาวเป็นอย่างดี

เห็นได้ว่ากลุ่มตัวอย่างทั้ง 4 คน มีความไม่พอใจเมื่อตกอยู่ภายใต้ความเข้มงวดของผู้มีอำนาจในครอบครัว และทุกคนพยายามดิ้นรนที่จะออกจากสถานการณ์ดังกล่าว รวมถึงมีการต่อรองเพื่อคงความต้องการของตนเองในหลายรูปแบบ เช่น การแอบทำ การพบกันครึ่งทาง การหาสิ่งชดเชยความต้องการ และการขอความช่วยเหลือจากคนนอกครอบครัว เป็นต้น อย่างเช่น พี่นุช ไม่พอใจที่พ่อดุและแสดงอาการไม่เห็นด้วย รวมทั้งฝ่าฝืนกฎของพ่อแอบดูโทรทัศน์หลัง 2 ทุ่ม แก้ว ใช้วิธีพบกันครึ่งทางกับกฎเกณฑ์ของพ่อ กลับบ้านช้าแต่ไม่กลับดึก และออกนอกบ้านในวันหยุด พี่ปลา แอบมีแฟนไม่ให้พ่อรู้ ชอบอ่านหนังสือแสวงหาคำตอบของชีวิตและไปค่ายอาสาเพื่อทำให้ตัวเองมีคุณค่าและเพื่อชดเชยจิตใจที่ขาดความรักจากครอบครัว และ พี่ดา ไม่เห็นด้วยกับระบบอาวุธโสของญาติที่ปัตตานี แม้จะไม่เถียงแต่คิดตลอดเวลาว่าถ้าฟังตัวเองได้จะไม่ขออยู่ที่นี้ จนกระทั่งหาทางหนีไปอยู่กับพี่ชายและเรียนปริญญาตรีที่กรุงเทพฯ

อย่างไรก็ดี อิทธิพลหรือความเข้มงวดของผู้มีอำนาจในครอบครัวได้ลดลงเมื่อทั้งสี่คนเข้าสู่การเรียนในระดับอุดมศึกษา เข้าสู่การทำงานหรือออกไปอาศัยอยู่ที่อื่น จึงกล่าวได้ว่าผู้มีอำนาจในครอบครัวควบคุมลูก/หลานได้เฉพาะภายในบ้านและในระยะเวลาหนึ่งเท่านั้น

รูปแบบที่ 4 สมาชิกในครอบครัวยินดีอยู่ภายใต้กฎเกณฑ์ที่ผู้มีอำนาจในครอบครัวกำหนด

กลุ่มตัวอย่างที่ได้รับการเลี้ยงดูโดยรูปแบบที่ 4 มีจำนวน 2 คน คือ พี่น้ำ และโบว์

พี่น้ำ: ยินดีเชื่อฟังพ่อแม่และญาติ เพราะได้รับการดูแลที่ดีและเท่าเทียมกับคนอื่น

ผู้วิจัยรู้จักพี่น้ำในฐานะ แม่แคะ¹ หรือพี่เลี้ยง ปัจจุบันพี่น้ำอายุ 38 ปี สถานภาพโสด สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี ปัจจุบันเป็นพนักงานบริษัทเอกชน เปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์ ในช่วงเตรียมเข้าศึกษาต่อในมหาวิทยาลัย พ.ศ.2538 ซึ่งขณะนั้นอายุ 18 ปี แต่ได้เริ่มไปโบสถ์อย่างสม่ำเสมอไม่ขาดในปี พ.ศ.2540 ระหว่างการสัมภาษณ์พี่น้ำจะเรียกตัวเองว่า “พี่น้ำ” เสมอ

พี่น้ำเล่าว่าก่อนเปลี่ยนศาสนาพ่อแม่แยกทางกัน พี่น้ำต้องไปอยู่กับญาติฝ่ายพ่อ ซึ่งอยู่กันแบบครอบครัวขยาย มีจำนวนสมาชิกในครอบครัวรวม 7 คน แต่ปัจจุบันพ่อแม่ได้กลับมาอยู่ด้วยกันแล้ว ในช่วงที่อาศัยอยู่ในบ้านญาติ หลานๆ ในบ้านจะได้รับสิทธิเท่าเทียมกัน และญาติผู้ใหญ่ทุกคนในบ้านสามารถลงโทษพี่น้ำได้หมด พี่น้ำได้รับสิทธิเท่าเทียมกับหลานคนอื่นๆ จึงไม่ได้คิดว่าตัวเองมีความสำคัญมากกว่าคนอื่น

พ่อแม่เลี้ยงลูกแบบสมัยใหม่ ให้อิสระ ทุกคนสามารถแสดงความคิดเห็น และไม่ปล่อยให้ลูกขาดแคลน เมื่อย้อนถามถึงรูปแบบการเลี้ยงดูของพ่อแม่ พี่น้ำบอกว่าพ่อแม่เลี้ยงลูกแบบคนจีนสมัยใหม่ ให้อิสระ เลี้ยงลูกเท่ากัน ทุกคนสามารถแสดงความคิดเห็น ด้วยเหตุนี้ จึงทำให้พี่น้ำไม่เคยคิดที่จะเรียกร้องอะไรจากพ่อแม่ และไม่เคยคิดว่าตัวเองขาดแคลน

¹ แม่แคะ พ่อแคะ ลูกแคะ คือ ชื่อที่ใช้เรียกผู้นำในคริสตจักรที่คอยปกป้อง ดูแล และให้คำแนะนำเกี่ยวกับทิศทางชีวิตตามหลักการพระคัมภีร์แก่คนที่อยู่ภายใต้หรือลูก แคะ (คือ ชื่อที่ใช้เรียกสมาชิกในคริสตจักรที่อยู่ภายใต้การดูแลของผู้นำ นอกจากนี้ยังใช้ชื่อเรียกคริสเตียนทุกคนที่อยู่ภายใต้การปกครองของพระเจ้า ซึ่งที่มาของชื่อนี้ คือ แคะ เป็นสัตว์ที่สายตาสั้น และไม่สามารถป้องกันตัวเองจากสัตว์นักล่า จึงจำเป็นต้องมีผู้เลี้ยงที่นำทางและปกป้อง เปรียบเสมือนคริสเตียนที่ต้องได้รับการเลี้ยงดูที่ดีจากผู้นำและพระเจ้า

(สิ่งที่คิดว่าครอบครัวไม่สามารถตอบสนอง) ไม่มีอะ เงินเขาก็ให้ บ้านพี่พ่อให้ทุกอย่าง อยากได้เงินเรียนก็มีเงินไปเรียน เสื้อผ้าก็ซื้อให้อยู่แล้ว ก็ไม่รู้ทำไมไม่เคยเรียกร้อง อาจจะเป็นเพราะที่บ้านเลี้ยงลูกเท่ากัน ไม่ได้รู้สึกว่าจะไม่ต้องเรียกร้องอะไร (พิน้ำ, สัมภาษณ์ 21 ตุลาคม 2556)

ใช้ชีวิตในกรอบ ไม่ความคิดหรืออุดมการณ์ ที่ต่างจากครอบครัว เมื่อถามถึงการมีแนวคิดหรืออุดมการณ์ที่ต่างจากครอบครัว พิน้ำบอกว่า ตนเป็นเด็กที่ไม่มีอุดมการณ์อะไร เพราะครอบครัวไม่เคยสอนเรื่องอุดมการณ์ ไม่เคยมีแนวคิดที่ต่างจากครอบครัว พ่อแม่ค่อนข้างให้อิสระแต่ก็มีกฎเกณฑ์ในเรื่องการใช้ชีวิตอยู่บ้าน ซึ่งพิน้ำเองยินดีใช้ชีวิตอยู่ในกรอบที่ครอบครัวกำหนด และไม่เคยสร้างความเดือดร้อนให้ครอบครัว เช่น เลิกเรียนก็กลับบ้านตรงเวลา ไปไหนจะบอกครอบครัวเสมอและทำตามที่ทำบอกไว้ เป็นต้น นอกจากนี้ ชีวิตการเรียนของพิน้ำแตกต่างจากผู้วิจัยอย่างสิ้นเชิง เพราะครอบครัวพิน้ำไม่กดดันพิน้ำว่าต้องเรียนดี เรียนเก่ง เพราะรู้ว่าพิน้ำเรียนไม่เก่ง แค่สอบผ่านและเอาตัวรอดได้ก็พอ ชีวิตในวัยเด็กของพิน้ำจึงต่างจากเด็กทั่วไป เพราะไม่ถูกกดดันจากครอบครัวในเรื่องการเรียน

(เคยทำในสิ่งที่ครอบครัวไม่พอใจ) ไม่มีเลยอะ อยากมากเลยแต่ทำไม่เป็น (หัวเราะ) ก็อยู่ในกรอบตั้งแต่แรก ดำเนินชีวิตปกติทั่วไป “กรอบ” หมายถึง โอเค (OK) ว่า พ่อสอนยังไงเราก็ดำเนินชีวิตตาม บอกว่าให้กลับบ้านเวลานี้ก็กลับ การดำเนินชีวิตของพิน้ำไม่หือหาว เลิกเรียน 5 โมงก็ถึงงานแล้ว เป็นแบบนี้ตั้งแต่ ม.1 ถึง ม.6 อยู่ในเวลาที่เหมาะสม ถึงเวลาเลิกเรียนก็กลับบ้าน (พิน้ำ, สัมภาษณ์ 21 ตุลาคม 2556)

โบว์: ไม่ได้ สนิทสนมและคุยกับคนในครอบครัวได้ทุกเรื่อง

ผู้วิจัยรู้จักโบว์ในฐานะเพื่อนสมาชิกที่อยู่ในโครงสร้างการดูแลเดียวกัน โบว์เคยเล่าให้ผู้วิจัยฟังว่าอยากทำงานที่โบสถ์มากจึงได้อธิษฐานกับพระเจ้าจนแน่ใจและตัดสินใจเปลี่ยนงาน โดยที่ไม่ยอมบอกครอบครัว พ่อแม่ก็เข้าใจว่ายังทำงานอยู่ที่เดิม ผู้วิจัยไม่รู้สาเหตุการตัดสินใจหลังจากนั้นจบลงอย่างไร แต่นั่นก็ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะขอสัมภาษณ์ ปัจจุบันโบว์อายุ 32 ปี เป็นครูสอนภาษาไทย-เกาหลี สถานภาพโสด สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ (ABAC) เปลี่ยนศาสนามาแล้ว 15 ปี ตั้งแต่เรียนปริญญาตรีปี 1

โบว์เป็นคนไทยเชื้อสายจีน อยู่ในครอบครัวเดี่ยวแบบพ่อแม่ลูก เป็นพี่คนโต มีน้องชายอีก 1 คน ความสัมพันธ์ระหว่างคนในบ้านค่อนข้างดี โบว์เป็นคนเชื่อฟังไม่ดื้อ สนุกกับครอบครัวมาก สามารถพูดคุยกับพ่อแม่ได้ทุกเรื่อง ในครอบครัวคนจีน พ่อแม่จะให้ความสำคัญกับการทำกิจกรรมในวันอาทิตย์ร่วมกับลูกๆ ดังนั้น ในวันอาทิตย์จึงเป็นวันครอบครัวที่ทุกคนต้องมีส่วนร่วม จึงเป็นเหตุผลหนึ่งที่ทำให้โบว์ไม่กล้าไปคริสตจักรในช่วงแรกของการเปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์ เพราะกลัวพ่อแม่ต่อต้าน

ผู้วิจัยสังเกตว่าชีวิตของพิน้ำ และโบว์ ก่อนการเปลี่ยนศาสนาจะอยู่ในครอบครัวที่ผู้มีอำนาจ ไม่ว่าจะพ่อแม่หรือญาติพี่น้องจะให้เสรีภาพแก่ลูก/หลานในการแสดงความคิดเห็น หรือใช้ชีวิตในสังคมได้ตามปกติ แม้มีการกำหนดกติกาการใช้ชีวิตอยู่บ้างแต่ไม่กำหนดกรอบชีวิตหรือความคิดของลูก/หลานมากเกินไป ดังเช่นกรณีของโบว์ โดยพื้นฐานเป็นคนเชื่อฟัง ไม่ดื้อกับพ่อแม่ เป็นผลมาจากความสนิทสนมของคนในครอบครัว และได้รับเลี้ยงดูแบบให้มีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น ส่วนพิน้ำ แม้ครอบครัวกำหนดกรอบการใช้ชีวิตตั้งแต่เด็ก โดยเฉพาะเวลากลับบ้านหลังเลิกเรียน แต่พิน้ำไม่รู้สึกกดดันกับกรอบที่ครอบครัวตั้งขึ้น เลิกเรียนก็กลับบ้านตามเวลาที่เหมาะสม เมื่อต้องการออกไปข้างนอกจะขออนุญาตและรักษาคำพูด นอกจากนี้ พิน้ำยังเป็นคนที่ไม่มีความขัดแย้งทางความคิดกับคนในครอบครัว เพราะอยู่ในครอบครัวที่พ่อแม่สนับสนุนสิ่งที่จำเป็นทุกอย่าง และให้เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น ญาติผู้ใหญ่รักและเลี้ยงดูหลานทุกคนเท่าเทียมกัน และพิน้ำไม่ถูกกีดกันจากครอบครัวในเรื่องการเรียน

การที่ครอบครัวให้เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นและการใช้ชีวิตในสังคมแก่ลูกหลาน และไม่กำหนดกรอบชีวิตหรือความคิดของลูกหลานมากเกินไปนั้น เป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้โบว์และพิน้ำกล้าตัดสินใจทำในสิ่งที่ต่างออกไปจากครอบครัว รวมไปถึงการเลือกนับถือศาสนาคริสต์ที่แตกต่างจากศาสนาหลักที่ครอบครัวนับถือ เพราะทั้งสองรับรู้ในเบื้องต้นว่าครอบครัวยินดีรับฟังความคิดเห็นและจะไม่ถูกกีดกันอย่างหนักแน่นนอน อย่างไรก็ตาม ความกีดกันอาจมีขึ้นภายหลังการเปลี่ยนศาสนา ดังที่พบว่ากรณีของโบว์ ซึ่งผู้วิจัยคาดว่าความกีดกันหรือการต่อต้านผู้เปลี่ยนศาสนาภายหลังการเปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์ น่าจะเกิดขึ้นกับครอบครัวอื่นได้เช่นกัน แม้แต่ในกลุ่มตัวอย่างที่ระบุว่าครอบครัวของตนให้เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นและการใช้ชีวิต

4.2.3 ความสัมพันธ์ระหว่างคนในครอบครัว ขึ้นอยู่กับเงื่อนไขของความแตกต่างในด้านความต้องการ ความคาดหวัง บทบาทหน้าที่ และระยะทางที่ห่างกัน

สิ่งที่ผู้วิจัยได้พบจากการวิเคราะห์รูปแบบครอบครัวและรูปแบบการเลี้ยงดูภายในครอบครัวของกลุ่มตัวอย่าง คือ ความสัมพันธ์ระหว่างคนในครอบครัวสมัยใหม่ก่อนการเปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์นั้น มีทั้งที่ความสัมพันธ์ดีและไม่ดี ซึ่งขึ้นอยู่กับเงื่อนไขของความแตกต่างในด้านความต้องการ ความคาดหวัง บทบาทหน้าที่ และระยะทางที่ห่างกัน ดังนี้

(1) ความสัมพันธ์ดีแต่มีความต้องการแตกต่างกัน

กลุ่มตัวอย่างที่ระบุว่าคนในครอบครัวไม่มีปัญหาใดๆ ในความสัมพันธ์ มีทั้งหมด 8 คน ได้แก่ พี่ชาย พี่สาว พี่น้ำ ไข่ พี่ฝน พี่กล้า โบว์ และพี่กบ ในจำนวนนี้ พี่ดาว และ ไข่ ที่มีอุดมการณ์และเป้าหมายชีวิตที่แตกต่างจากคนในครอบครัว พี่ฝน เลือกทำในสิ่งที่รู้ว่าจะขัดใจพ่อแม่ คือ แอบหนีไปเที่ยวกรุงเทพฯ โดยไม่บอกพ่อแม่ และแอบเก็บรูปคนที่ชอบไว้ไม่ให้พ่อแม่รู้

(2) ความสัมพันธ์ดีแต่แบ่งไปด้วยความขัดแย้งและความห่างเหิน

กลุ่มตัวอย่างที่ระบุว่าความสัมพันธ์ระหว่างคนในครอบครัวดี แต่มีเงื่อนไขบางอย่างที่กระทบความสัมพันธ์อยู่บ้าง มีทั้งหมด 5 คน ได้แก่ พี่นุช พี่เอก พี่ป้อง พี่แก้ว และพี่รุ่ง โดยเงื่อนไขที่กระทบความสัมพันธ์ คือ บุคลิกหรือลักษณะนิสัยที่สร้างความไม่พอใจให้กับคนในครอบครัว ความบาดหมางกันในบางเรื่อง พ่อแม่ไม่ได้อยู่ด้วยกันเป็นระยะเวลานาน และการปรึกษาหารือระหว่างคนในครอบครัวน้อย โดย พี่นุช คนในครอบครัวไม่ชอบที่พ่อดูและไม่ยอมฟังใคร พี่เอก พ่อแม่มีเรื่องบาดหมางที่เกิดจากความคาดหวังต่อกันและกัน และพี่เอกเป็นคนชอบแกล้งน้องแรงๆ ทำให้แม่ไม่พอใจ พี่ป้อง พ่อต้องไปทำงานต่างจังหวัด นานๆ กลับบ้านสักครั้ง พี่แก้ว คนในครอบครัวไม่ค่อยใช้เวลาร่วมกันหรือปรึกษาหารือกันมากนัก เพราะต่างคนต่างมีกิจกรรมที่ตนเองชื่นชอบและแก้ปัญหาด้วยตัวเอง และ พี่รุ่ง คนในครอบครัวไม่ได้สนิทสนมจนคุยได้ทุกเรื่องเพราะถูกสอนให้ช่วยเหลือตัวเองและถูกส่งไปเรียนต่างจังหวัดตั้งแต่เด็ก

(3) ความสัมพันธ์บาดหมางเพราะความต้องการและความคาดหวังไม่ตรงกัน

กลุ่มตัวอย่างที่มีปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างคนในครอบครัว มีทั้งหมด 8 คน ได้แก่ แก้ว พี่ไก่ พี่ชัย พี่ปลา พี่ดา พี่ฟ้า พี่วุฒิ และพี่ตุล ซึ่งแต่ละคนมีปัญหาในความสัมพันธ์ภายใต้เงื่อนไขที่แตกต่างและคล้ายคลึงกัน เช่น ความสัมพันธ์ดีกับเฉพาะบางคนในครอบครัว ความสัมพันธ์ไม่ดีกับทุกคนในคนในครอบครัว และความสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่ไม่ดี พ่อแม่หย่าร้างหรือแยกกันอยู่ เป็นต้น แก้ว ความสัมพันธ์ดีเฉพาะกับพี่น้องแต่มีปัญหากับพ่อ เพราะพ่อเข้มงวดเรื่องการทำกิจกรรมที่มหาวิทยาลัย การออกนอกบ้านในช่วงวันหยุด และแก้วมีความคิดเห็น/ความชอบที่แตกต่างจากพ่อ พี่ไก่ ความสัมพันธ์ดีเฉพาะกับแม่แต่มีปัญหากับพ่อเพราะพ่อชอบกินเหล้าและทำร้ายร่างกาย พี่ชัย และ พี่ปลา ความสัมพันธ์กับคนที่บ้านไม่ดี ไม่รู้สึกรักครอบครัว และคนในครอบครัวไม่ค่อยแสดงความรัก

ต่อกัน พี่ดา พี่ฟ้า และพี่วุฒิ พ่อแม่แยกทางกัน พี่ตุล ครอบครัวไม่อบอุ่น พ่อแม่ทะเลาะกันเป็นประจำ และต้องแยกกันอยู่เพราะแม่มีปัญหาเกี่ยวกับญาติฝ่ายพ่อแต่ไม่ได้แยกทางกัน

(4) ความสัมพันธ์ห่างไกลเพราะระยะทางและการทำหน้าที่แตกต่างกัน

การทำกิจกรรมร่วมกันระหว่างคนในครอบครัวเป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่สะท้อนความสัมพันธ์ระหว่างคนในครอบครัว ซึ่งผู้วิจัยเลือกสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างจำนวน 11 คน เพื่อเพิ่มเติมในประเด็นความสัมพันธ์ระหว่างคนในครอบครัว ได้แก่ ไข่ พี่ฝน พี่ดาว พี่เอก พี่แก้ว พี่ไก่ พี่นุช พี่ตุล พี่ปลา พี่น้ำ และพี่ดา ซึ่งในจำนวนนี้มีพี่ฝน พี่ดาว พี่เอก พี่แก้ว พี่ไก่ และพี่ดา ที่มีภูมิลำเนาอยู่ต่างจังหวัด ขณะที่ไข่ พี่นุช พี่ปลา พี่น้ำ และพี่ตุล (เกิดที่ลพบุรีแต่มาเรียนต่อและอาศัยอยู่กับพ่อและญาติทางพ่อที่กรุงเทพฯ) มีภูมิลำเนาในกรุงเทพฯ และช่วงที่เปลี่ยนศาสนายังพักอาศัยอยู่กับครอบครัว

- **กลุ่มตัวอย่างที่มีภูมิลำเนาในต่างจังหวัด** ทุกคนเข้ามากรุงเทพฯ เพื่อศึกษาต่อระดับมัธยมศึกษาและระดับปริญญาตรี การติดต่อกับคนในครอบครัวที่อยู่ต่างจังหวัดส่วนใหญ่เป็นการโทรศัพท์และการเขียนจดหมาย เฉลี่ยแล้วเดือนละครึ่ง โดยให้เหตุผลว่าส่วนใหญ่โทรหาเฉพาะในเวลาที่เป็น ส่วนการกลับบ้านต่างจังหวัดทุกคนจะกลับบ้านในช่วงเทศกาลวันหยุดยาว เฉลี่ยปีละ 2 ครั้ง กิจกรรมที่ทำร่วมกับครอบครัวมากที่สุดในช่วงที่กลับบ้านต่างจังหวัดคือ กินข้าวมื้อเย็น ดูละครตอนเย็น และช่วยงานครอบครัวในกรณีที่บ้านมีอาชีพเป็นเกษตรกรหรือมีกิจการร้านค้า

- **กลุ่มตัวอย่างที่มีภูมิลำเนาอยู่ในกรุงเทพฯ** จะมีโอกาสทำกิจกรรมร่วมกับครอบครัวทุกวัน ซึ่งพบว่ากิจกรรมที่สมาชิกในครอบครัวมีโอกาสทำร่วมกันมากที่สุดคือ กินข้าวตอนเย็น ดูโทรทัศน์ หรือถ้าสมาชิกในครอบครัวแต่งงานมีครอบครัวจะนัดกันเดือนละครึ่งเพื่อกินข้าวร่วมกัน วันเสาร์หรือวันอาทิตย์เป็นวันที่มีโอกาสอยู่กับครอบครัวมากที่สุด โอกาสในการท่องเที่ยวด้วยกันมีบ้างในช่วงที่กลุ่มตัวอย่างยังเด็ก ประมาณเดือนละ 2 ครั้ง ยกเว้นกรณีของพี่ตุล ที่การกินข้าวร่วมกันหรือทำกิจกรรมร่วมกันกับพ่อในช่วงที่พ่มีชีวิตอยู่แทบจะไม่มี เนื่องจากพี่ตุลต้องทำงานตอนกลางคืนหลังเลิกเรียนและพ่อกลับบ้านดึก อีกทั้งการไปท่องเที่ยวเกี่ยวกับครอบครัวยิ่งเป็นไปได้ยากเพราะฐานะครอบครัวยากจน นอกจากนี้ การทำกิจกรรมระหว่างคนในครอบครัวยิ่งลดลงมากขึ้นในช่วงที่กลุ่มตัวอย่างเติบโตขึ้น ต้องรับผิดชอบในหน้าที่การงานและการเรียนเพิ่มขึ้น เช่น ต้องไปเรียนตั้งแต่เช้า ต้องฝึกงานหรือทำงานวันเสาร์อาทิตย์ ทำงานกลับบ้านดึก เป็นต้น

บทที่ 5

ประสบการณ์ทางศาสนาและปฏิบัติของครอบครัว

ในบทนี้เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานด้านศาสนาของครอบครัว การเริ่มต้นเปลี่ยนเส้นทางศาสนา ปฏิบัติภายในครอบครัวต่อการเปลี่ยนศาสนาในระยะเริ่มต้น และปฏิบัติของครอบครัวหลังการเปลี่ยนศาสนามาเป็นเวลานาน นอกจากนี้ จะทำการวิเคราะห์ถึงมุมมองของกลุ่มตัวอย่างต่อคริสตจักรในฐานะครอบครัวใหม่และครอบครัวสมัยใหม่ ดังนี้

5.1. พื้นฐานทางศาสนาในครอบครัวของผู้เปลี่ยนศาสนาก่อนการเปลี่ยนศาสนา

5.1.1 การยึดมั่นในพิธีกรรมหรือประเพณีทางศาสนาในรุ่นพ่อแม่มีแนวโน้มลดลง

5.1.2 การตั้งคำถามของคนรุ่นลูกต่อความเชื่อทางศาสนาและการดำรงชีวิต

5.2. เริ่มต้นเปลี่ยนเส้นทางศาสนา

5.2.1 จุดเริ่มต้นที่ทำให้รู้จักศาสนาคริสต์

5.2.2 เงื่อนไขที่นำไปสู่การเปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์

5.3 การเปิดเผยและปฏิบัติภายในครอบครัวต่อการเปลี่ยนศาสนา

5.3.1 รูปแบบการเปิดเผยการเปลี่ยนศาสนาต่อครอบครัว

5.3.2 ปฏิบัติแรกของครอบครัวในช่วงเริ่มต้นเปลี่ยนศาสนา

5.3.3 ความพยายามในการทำให้ครอบครัวยอมรับการเปลี่ยนศาสนา

5.4. ปฏิบัติของครอบครัวหลังการเปลี่ยนศาสนาเป็นเวลานาน

5.4.1 ยอมรับการเปลี่ยนศาสนาในช่วงแรก แต่ไม่ต้องการเปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์ในเวลาต่อมา

5.4.2 ยอมรับการเปลี่ยนศาสนาในช่วงแรก และเปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์เป็นบางส่วนในเวลาต่อมา

5.4.3 ยอมรับการเปลี่ยนศาสนาในช่วงแรก และเปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์เป็นส่วนใหญ่ในเวลาต่อมา

5.4.4 ไม่ยอมรับการเปลี่ยนศาสนาในช่วงแรก และไม่ต้องการเปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์ในเวลาต่อมา

5.4.5 ไม่ยอมรับการเปลี่ยนศาสนาในช่วงแรก แต่เปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์เป็นบางส่วนในเวลาต่อมา

5.5 คริสตจักรในฐานะครอบครัวใหม่

5.5.1 ครอบครัวคริสตจักร

5.5.2 ครอบครัวคริสตจักรสมัยใหม่

5.1. พื้นฐานทางศาสนาในครอบครัวของผู้เปลี่ยนศาสนาก่อนการเปลี่ยนศาสนา

กลุ่มตัวอย่าง 21 คน มีจำนวน 20 คน อยู่ในครอบครัวที่นับถือศาสนาพุทธ มีเพียง 1 คน คือ พี่รุ่ง ที่ครอบครัวนับถือศาสนาคริสต์นิกายคาทอลิก อย่างไรก็ตามในครอบครัวที่นับถือศาสนาพุทธยังสามารถแบ่งกลุ่มออกเป็น 5 แบบ ได้แก่ ศาสนาพุทธแบบจีน 9 คน ได้แก่ แก้ว พี่ชาญ พี่ดาว พี่น้ำ ไม้ พี่ปลา พี่กล้า พี่ชัย และโบว์ ศาสนาพุทธแบบไทย 5 คน ได้แก่ พี่ฝน พี่แก้ว พี่ฟ้า พี่กบ และพี่ดา ศาสนาพุทธที่ผสมระหว่างแบบไทยกับแบบจีน 4 คน ได้แก่ พี่เอก พี่ป้อง พี่นุช และพี่ตุล ศาสนาพุทธที่ผสมกันระหว่างไทยกับการนับถือผีแบบภาคเหนือ 1 คน คือ พี่ไก่ และอีก 1 คน คือ พี่วุฒิ ที่ไม่แน่ใจว่าครอบครัวนับถือศาสนาพุทธแบบใด เพียงแต่ระบุว่าทำตามกันมา

เมื่อวิเคราะห์การให้ความสำคัญต่อพิธีกรรมประเพณีทางศาสนาและความเชื่อที่ครอบครัวนับถือพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่อยู่ในครอบครัวที่การยึดมั่นในพิธีกรรมประเพณีทางศาสนาและความเชื่อมีแนวโน้มลดลงในรุ่นพ่อแม่ และรุ่นลูกเริ่มตั้งคำถามเกี่ยวกับความเชื่อทางศาสนาหลักของครอบครัว

5.1.1 การยึดมั่นในพิธีกรรมหรือประเพณีทางศาสนาในรุ่นพ่อแม่มีแนวโน้มลดลง

การยึดมั่นในพิธีกรรมประเพณีทางศาสนาของคนในรุ่นพ่อแม่ที่มีแนวโน้มลดลงนั้น สามารถแบ่งเป็น 3 ระดับ ได้แก่

ระดับที่ 1 พ่อแม่และญาติพี่น้องให้ความสำคัญกับพิธีกรรมประเพณีทางศาสนาในระดับมาก คือ ปฏิบัติกิจกรรมทางศาสนาเป็นประจำทุกวัน สนับสนุนให้สมาชิกในครอบครัวเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนาหรือความเชื่อที่ตนนับถือ และมีอาการที่แสดงถึงความยึดมั่นในความเชื่อหรือศาสนาที่ตนนับถืออย่างมาก มี 8 คน ได้แก่ พี่ดา พี่กบ พี่แก้ว พี่ตุล พี่ไก่ พี่ปลา พี่ฟ้า และพี่รุ่ง ซึ่งในกลุ่มนี้สามารถแบ่งย่อยเป็น 3 กลุ่ม คือ

กลุ่มแรก พ่อแม่ไม่ให้ความสำคัญกับเรื่องศาสนามากนัก มีเฉพาะคนรุ่นปู่ย่า ตายาย และญาติที่เป็นคนรุ่นเดียวกับพ่อแม่ที่ให้ความสำคัญกับพิธีกรรมประเพณีทางศาสนาอย่างมาก คือ พี่ดา (ย่า) พี่กบ (ยาย) พี่ปลา (อาทง อาม่า) และพี่แก้ว (ย่าและอา)

พี่ดา: ครอบครัวที่ปัตตานี คุณย่าเคร่งครัดในการทำบุญตักบาตรและอ่านบทสวดมนต์ และคนในครอบครัวเชื่อว่าศาสนาพุทธเป็นศาสนาที่ดีที่สุด

พี่ดาเล่าว่าครอบครัวที่จังหวัดปัตตานีและชุมพรนับถือศาสนาพุทธแบบคนไทย คุณย่าจะเคร่งครัดในศาสนาพุทธ ทำบุญตักบาตรตลอดและต้องเอาปิ่นโตไปวัดทุกวัน คุณย่าปลูกฝังให้พี่ดาอ่านบทสวดมนต์ทุกวัน ตรงข้ามกับคุณปู่ เป็นข้าราชการที่ไม่เคร่งครัดในศาสนาใดๆ ไม่ไปวัด ไม่เชื่อเรื่องอิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์ สนใจเหตุผลและตรรกและความเป็นจริงเท่านั้น คนในครอบครัวที่ปัตตานีจะเชื่อว่าศาสนาพุทธเป็นศาสนาที่ดีที่สุด ศาสนาอื่นไม่มีแก่นสาระอะไรและไม่เชื่อว่าจะมีสิ่งอื่นที่ทำให้ไปสวรรค์นอกจากการทำบุญตักบาตร

พี่กบ: คุณยายเคร่งครัดในพิธีกรรมศาสนาพุทธ แต่เมื่อโตขึ้นทุกคนให้ความสำคัญกับศาสนาพุทธลดลง

ศาสนาหลักของครอบครัวพี่กบ คือ ศาสนาพุทธแบบไทย ในสมัยเด็กพี่กบไปวัดกับคุณย่าในวันอาทิตย์เป็นประจำ ตักบาตรตอนเช้า เข้าร่วมงานสำคัญทางพระพุทธศาสนา คุณพ่อชอบพระเครื่องและมีพระพุทธรูปในบ้านหลายองค์แต่ไม่เกี่ยวข้องข้องกับเรื่องศาสนา พี่กบสามารถท่องบทสวดได้หมดเพราะเป็นคนเรียนรู้เร็วความจำดีจึงมีความคุ้นเคยกับศาสนาพุทธตั้งแต่เด็ก แต่เมื่อโตขึ้นก็ไม่มีใครทำอะไรที่เกี่ยวข้องกับศาสนาพุทธแล้ว

พี่ปลา: อากง อาม่าเคร่งครัดในพิธีกรรมของคนจีน คนในครอบครัวต่อต้านศาสนาคริสต์ทุกคน

พื้นฐานความเชื่อทางศาสนาของครอบครัว คือ ศาสนาพุทธแบบจีน พี่ปลาบอกว่าที่บ้านค่อนข้างเคร่งครัดมาก มีห้องพระในบ้าน อากงอาม่าต้องตื่นแต่เช้ามาบวงกุมารทอง บวงสรวงทุกศาลที่มีอยู่ในบ้าน พี่ปลาไม่ได้เป็นคนเคร่งครัดมากแต่เป็นคนที่ชอบดูดวง การไหว้จะมีในช่วงก่อนสอบเท่านั้น นอกจากอากงอาม่า คุณพ่อของพี่ปลาค่อนข้างเคร่งครัดโดยเฉพาะการไหว้ เนื่องจากคุณพ่อเป็นลูกชายคนโตต้องรับพิธีไหว้โน่นนี่นั่น ขณะที่แม่ไม่ค่อยเคร่งครัดเรื่องการไหว้ นอกจากนี้ คนในครอบครัวพี่ปลาค่อนข้างมีทัศนคติที่ต้านลบต่อคริสเตียน เนื่องจากมีประสบการณ์ไม่ดีกับคริสเตียนในยุคก่อนทั้งคาทอลิกและโปรเตสแตนต์ เพราะเคยเห็นคริสเตียนข้างบ้านนิสัยไม่ดี ดังนั้น เมื่อมีสมาชิก

ในบ้านเปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์จึงได้รับการต่อต้าน เพราะมองว่าไปเข้ารีต ถูกหลอก และไม่พอใจที่ต้องถวาย 10 ลต¹ โดยเฉพาะอาม่าที่ไม่พอใจการถวายเงินให้คริสตจักร

พี่เก่า: ยาและอาเคร่งครัดในพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับศาสนาพุทธ และผูกติดกับ

โชคชะตา

พี่เก่าอยู่ในครอบครัวที่นับถือศาสนาพุทธ ที่ไม่ได้มองศาสนาพุทธเป็นแค่หลักปฏิบัติแต่มีความเชื่อที่ปลูกฝังในวิถีชีวิตประจำวัน โดยมีการจตุรพักก่อนเข้านอน ขอสิ่งศักดิ์สิทธิ์ให้คุ้มครองทุกวันและมีความเชื่อเรื่องดวงชะตาอย่างมาก พี่เก่าได้รับอิทธิพลทางศาสนาจากคุณย่าและคุณอาที่สอนวิชาพระพุทธศาสนา เนื่องจากทั้งสองจะเคร่งครัดและชักชวนพี่เก่าให้ทำบุญตักบาตรตอนเช้าและเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนาพุทธเป็นประจำ ส่วนคุณตาแม้ว่าจะเคยบวชและมรณภาพในขณะที่ยังบวช แต่พี่เก่าก็ไม่ค่อยได้รับอิทธิพลจากคุณตามากนัก เช่นเดียวกับพ่อและแม่ที่ไม่มีอิทธิพลทางศาสนาเพราะทั้งสองคนไม่ได้เคร่งครัด คุณพ่อไปวัดน้อยมาก คุณแม่พาไปทำบุญตักบาตรบ้าง

กลุ่มที่สอง พ่อแม่ ปู่ย่าตายาย และญาติที่เป็นคนรุ่นเดียวกับพ่อแม่ ให้ความสำคัญกับพิธีกรรมประเพณีทางศาสนา มาก คือ พี่ตุล

พี่ตุล: ครอบครัวยึดมั่นในศาสนาพุทธ เพราะถูกรายล้อมไปด้วยชุมชนที่มีวัดเป็นศูนย์กลางและวัดอุ้มงค

ศาสนาหลักที่ครอบครัวพี่ตุลนับถือคือ ศาสนาพุทธแบบไทยและแบบจีน ฝั่งคุณพ่อผสมที่กรุงเทพฯ มีการผสมผสานทางความเชื่อ พ่อเป็นคนเล่าประวัติพระเครื่อง ลุง (พี่ชายพ่อ) เปิดร้านทำกรอบพระ ป้าชอบสะสมพระ ฝั่งคุณแม่ที่ลพบุรีมีความใกล้ชิดกับวัดมาก เพราะหมู่บ้านมีวัด 2 แห่ง และมีกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาตลอด จึงเลี่ยงการเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนาไม่ได้ ชีวิตวัยเด็กที่ลพบุรี พี่ตุลต้องเอาปืนโตไปวัดแทนคุณยายทุกเช้าและค่อนข้างเป็นเด็กติดวัดต่างจากเด็กคนอื่น ๆ ในหมู่บ้าน แต่สิ่งที่ครอบครัวฝั่งพ่อและแม่มีเหมือนกันคือ การเคารพบรรพบุรุษ ซึ่งเป็นสิ่งที่เลี่ยงไม่ได้ จึงกล่าวได้ว่าพี่ตุลอยู่ในครอบครัวที่เคร่งครัดในพระพุทธศาสนาโดยปริยาย

¹ การถวาย 10 ลต คือ เป็นการถวายทรัพย์จำนวน 1 ใน 10 ที่ได้รับมาในแต่ละเดือนคืนต่อพระเจ้าผ่านทางคริสตจักร เพื่อเป็นเงินเดือนให้แก่คริสเตียนที่ทำงานเต็มเวลาในคริสตจักร และเป็นค่าใช้จ่ายในการบริหารจัดการภายในคริสตจักร

กลุ่มที่สาม พ่อหรือแม่คนใดคนหนึ่งให้ความสำคัญกับพิธีกรรมประเพณีทางศาสนา นอกจากนี้ คนรุ่นปู่ย่า ตายาย และญาติที่อยู่ในรุ่นเดียวกับพ่อแม่ให้ความสำคัญกับพิธีกรรมประเพณีทางศาสนามาก คือ พี่ไก่ (ยาย) พี่ฟ้า (แม่) และพี่รุ่ง (พ่อ)

พี่ไก่: แม่และญาติยึดถือความเชื่อในศาสนาพุทธ ผี และไสยศาสตร์

เดิมพี่ไก่ออยู่ในครอบครัวและมีญาติพี่น้องที่นับถือศาสนาพุทธ ไหว้ผี และเชื่อเรื่องไสยศาสตร์ นอกจากนี้ ยังมีการไหว้บรรพบุรุษที่เป็นธรรมเนียมที่ต้องสืบทอดกันมารุ่นสู่รุ่น

พี่ฟ้า: แม่และพ่อต่างยึดมั่นในศาสนาพุทธ

พี่ฟ้าบอกว่าในช่วงที่ยังไม่เปลี่ยนศาสนาที่บ้านเคร่งมาก แม่นับถือหลวงพ่อดังๆ ส่วนพ่อยึดมั่นในศาสนาพุทธมาก และคนในครอบครัวมีมุมมองต่อศาสนาคริสต์ว่าเป็นศาสนาฝรั่ง

พี่รุ่ง: พ่อเคร่งครัดและผูกพันในนิกายคาทอลิกมาก แต่แม่ให้ความสำคัญกับ

เรื่องเงินทอง

พ่อของพี่รุ่งเคร่งครัดและผูกพันกับศาสนาคริสต์นิกายคาทอลิกมาก ขณะที่แม่จะให้ความสำคัญกับเรื่องเงินทอง กิจกรรมที่โบสถ์คาทอลิกใช้เวลาเพียง 1 ชั่วโมง จากนั้นต่างคนต่างแยกย้าย แม่ของพี่รุ่งจะออกเป็นคนแรก ขณะที่พ่อยังอยู่คุยกับบาทหลวงที่โบสถ์ พี่รุ่งเล่าให้ฟังว่า บาทหลวงชอบชวนพ่อไปกินเบียร์ ทำให้พี่รุ่งสงสัยว่าบาทหลวงไม่รู้สึกผิดอะไรเลยหรือ และไม่ค่อยชอบที่พ่อทำแบบนี้ ส่วนมุมมองต่อศาสนาคริสต์นิกายโปรเตสแตนต์ ครอบครัวมองว่าเป็นสิ่งที่มลาย พี่รุ่งบอกว่าคาทอลิกเชื่อในตัวบุคคลมากกว่าพระเจ้า เช่น นับถือพระแม่มารีย์ นับถือเซนต์ เป็นต้น เพราะมองเห็นชัดเจน ในขณะที่พระเจ้ามองไม่เห็น

ระดับที่ 2 พ่อแม่และญาติพี่น้องให้ความสำคัญกับพิธีกรรมประเพณีทางศาสนาในระดับปานกลาง คือ เน้นประกอบพิธีกรรมประเพณีทางศาสนาตามเทศกาลที่มีขึ้นเป็นครั้งคราวในแต่ละปี แต่ยึดมั่นในศาสนาหลักของครอบครัวมี 11 คน ได้แก่ ไข่ แก้ว พี่ดาว พี่ปอง พี่น้ำ พี่กล้า พี่ชัย โบว์ พี่ชาย พี่นุช และพี่เอก

ไข่: คนในครอบครัวเคร่งครัดในประเพณีเงินตามเทศกาล แต่ไม่ต่อต้านศาสนาคริสต์

ไข่อยู่ในครอบครัวที่นับถือศาสนาพุทธแบบคนจีน เนื่องจากเป็นคนไทยเชื้อสายจีน แต่ในมุมมองของการปฏิบัติในชีวิตประจำวันถือได้ว่าเป็นครอบครัวที่ไม่เคร่งศาสนา แต่เคร่งครัดตาม

เทศกาลของคนจีนเป็นหลักโดยเฉพาะแม่ในขณะที่พ่อค่อนข้างเสรี การทำตามประเพณีจีนพ่อจะมอบหมายให้แม่เป็นคนจัดการ ส่วนมุมมองของครอบครัวที่มีต่อศาสนาคริสต์เป็นไปในลักษณะกลางๆ ไม่ได้มองว่าแย่หรือไม่ดี มองว่าเป็นความเชื่อส่วนบุคคลและศาสนาเป็นเรื่องที่ดี

แก้ว: เครื่องครัดพิธีกรรมตามเทศกาลและมีทัศนคติแง่ลบต่อศาสนาคริสต์

ครอบครัวแก้วนับถือศาสนาพุทธแบบคนจีน แต่ในชีวิตประจำวันไม่ค่อยเคร่งครัดมากนัก เครื่องครัดตามเทศกาลจีนเป็นหลัก ทำบุญตักบาตรบ้าง ญาติๆ ชวนไปทำบุญก็ไปด้วยบ้าง น้องชายไม่เอาศาสนาไหนมีความเป็นตัวของตัวเอง และน้องสาวนับถือศาสนาพุทธแต่ไม่เคร่งครัด มุมมองต่อศาสนาคริสต์ พ่อค่อนข้างมีทัศนคติแง่ลบเพราะมองว่าศาสนาคริสต์เป็นความเชื่อที่มงาย โดนปั้นหัว เป็นศาสนาของฝรั่ง เพราะพ่อเคยมีประสบการณ์ที่ไม่ดีกับคริสเตียน รู้สึกว่าคริสเตียนเป็นคนฉลาดแต่เอาเปรียบคนอื่น

พีตาว: ครอบครัวเน้นทำบุญตามเทศกาล ไม่เคร่งเรื่องการไหว้บรรพบุรุษ ไม่ต่อต้านศาสนาอื่นแต่คิดว่าศาสนาคริสต์ไม่ใช่ศาสนาของคนไทย

พีตาวอยู่ในครอบครัวที่นับถือศาสนาพุทธแบบจีนแต่ไม่ค่อยเคร่งครัดมาก เน้นเข้าวัดทำบุญตามเทศกาลเป็นหลัก เมื่อผู้วิจัยถามถึงความเคร่งครัดในเรื่องการไหว้บรรพบุรุษซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของคนไทยเชื้อสายจีน พีตาวบอกว่าคนในครอบครัวไม่ได้เคร่งครัดหรือต้องยึดถือปฏิบัติ ส่วนมุมมองศาสนาอื่น ครอบครัวพีตาวไม่ได้ต่อต้านศาสนาไหนแต่มีมุมมองต่อศาสนาคริสต์ว่าเป็นศาสนาของคนต่างชาติไม่ใช่ของคนไทยแต่ไม่ได้ต่อต้าน

พีป๊อง: เครื่องครัดในประเพณีตามเทศกาล และคิดว่าศาสนาคริสต์ก็คงเหมือนศาสนาพุทธ

ศาสนาหลักของครอบครัวคือ ศาสนาพุทธแบบคนจีน ไหว้เจ้า ไหว้บรรพบุรุษ แต่ในชีวิตประจำวันให้ความสำคัญกับศาสนาน้อย เน้นเคร่งครัดตามเทศกาลเป็นหลักซึ่งส่วนใหญ่เป็นประเพณีจีน พีป๊องบอกว่าที่บ้านไม่เคยตักบาตรและไม่ได้ไปวัด เพราะทำงานทุกวัน ต้องตื่นตั้งแต่ตี 4 ออกไปขายผัก เมื่อถามถึงทัศนคติที่ครอบครัวมีต่อศาสนาคริสต์ พีป๊องบอกว่าแม่จะเฉยๆ คิดว่าเป็นเหมือนศาสนาพุทธ เนื่องจากแม่ไม่ทราบว่คริสตจักรทำอะไรบ้างและไม่ได้เห็นพฤติกรรมของพีป๊อง

พีกล้า: ครอบครัวยึดถือประเพณีตามเทศกาล และมีอคติต่อศาสนาคริสต์

ครอบครัวพีกล้านับถือศาสนาพุทธแบบจีน ไม่เคร่งครัด ยึดถือตามประเพณีตามเทศกาลเป็นหลัก ส่วนมุมมองต่อศาสนาคริสต์ของครอบครัว ในตอนแรกพีกล้าบอกว่าครอบครัวมีมุมมอง

แบบกลางๆ ไม่ติดลบ แต่ใช้ว่าจะไม่มีอคติ เพราะอีกด้านหนึ่งครอบครัวก็มองว่าศาสนาคริสต์เป็นศาสนาฝรั่ง งามาย และไม่ชอบหากลูกเปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์

พิน้ำ: ครอบครัวเชื่อว่าความเชื่อในศาสนาพุทธเป็นสิ่งที่เปลี่ยนกันไม่ได้ แต่ไม่ได้ปลุกฝังเรื่องศาสนากับลูกหลานมากนัก

เนื่องจากพิน้ำอยู่ในครอบครัวคนจีน ศาสนาหลักจึงเป็นศาสนาพุทธแบบคนจีน ความเคร่งครัดทางศาสนาอยู่ในมุมของการยึดมั่นในศาสนาใดศาสนาหนึ่งเท่านั้นไม่สามารถเปลี่ยนแปลง แต่การปลุกฝังในเรื่องศาสนาพิน้ำกลับบอกว่าไม่ได้ถูกสอนอะไรมาก เมื่อถามถึงทัศนคติที่ครอบครัวมีต่อศาสนาคริสต์ ในมุมมองของญาติๆ ที่พิน้ำอาศัยอยู่ด้วยจะมองว่าศาสนาคริสต์เป็นความเชื่อที่งามาย ถ้าเราอยู่ในครอบครัวที่นับถือศาสนาพุทธก็ต้องนับถือศาสนาพุทธเปลี่ยนกันไม่ได้

พี่ชัย: ครอบครัวเคร่งครัดในธรรมเนียมไหว้เจ้าไหว้บรรพบุรุษ

ครอบครัวพี่ชัยนับถือศาสนาพุทธแบบจีน ไหว้เจ้า ไหว้บรรพบุรุษ และไหว้ทุกอย่างที่คนอื่นไหว้ และเคร่งครัดในธรรมเนียมไหว้เจ้า ไหว้บรรพบุรุษ ต้องกินเจในช่วงเทศกาลกินเจ ศาสนาคริสต์ในมุมมองของครอบครัวค่อนข้างอยู่ในแง่ลบ เช่น คนที่เป็นคริสเตียนเป็นคนไม่ดี แยกแยะไม่ร่วมพิธีกรรมอย่างอื่น ยอมรับฝรั่งมากกว่าบรรพบุรุษ เป็นต้น ซึ่งในตอนนั้นศาสนาคริสต์ที่ครอบครัวรู้จักเป็นนิกายคาทอลิก

โบว์: คนในครอบครัวไม่เคร่งครัดในศาสนา ทำบุญเมื่อมีโอกาส และร่วมงานตามเทศกาลจีนเป็นหลัก

ครอบครัวโบว์ของนับถือศาสนาพุทธแบบคนจีนแต่ไม่ค่อยเคร่งครัด ไม่ได้ไปวัดตลอด ทำบุญเมื่อมีโอกาสและไปร่วมงานตามเทศกาลของคนจีนเป็นหลัก

พินุช: ครอบครัวไม่เคร่งครัดในพิธีกรรมทางศาสนาพุทธ แต่ถ้าไม่นับถือศาสนาพุทธถือว่าทรยศต่อชาติ ศาสน์ กษัตริย์

ศาสนาหลักของครอบครัวพินุชคือ ศาสนาพุทธ ทั้งแบบจีนและแบบไทย เนื่องจากพ่อเป็นคนไทยนับถือศาสนาพุทธ แม่เป็นคนจีนนับถือศาสนาพุทธแบบคนจีนและไหว้บรรพบุรุษ แต่คนในครอบครัวไม่เคร่งครัดเรื่องศาสนา ทำกิจกรรมทางศาสนาบ่อยมาก ใส่บาตรสัปดาห์ละ 2 ครั้ง พ่อไหว้พระก่อนนอน ขณะที่แม่เป็นคนไทยเชื้อสายจีนที่มีพิธีกรรมน้อยมาก พินุชวิเคราะห์ว่าอาจเป็นเพราะมาแต่งงานกับพ่อนับถือศาสนาพุทธ มีเฉพาะการร่วมพิธีตรุษจีนและเซ่งเม้งเป็นหลัก ซึ่งจัดขึ้นที่บ้านคุณยาย ส่วนพิธีกรรมอื่นไม่มี ไร้ก็ดี แม้ว่าครอบครัวไม่ได้เคร่งครัดเรื่องศาสนาแต่

คุณพ่อไม่ชอบให้ลูกไปนับถือศาสนาอื่น เพราะคุณพ่อเป็นทหารที่ยึด 3 สถาบันหลักของประเทศ คือ ชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ต้องไปด้วยกัน ไปนับถือศาสนาอื่นนอกเหนือศาสนาพุทธคือคนที่ทรยศประเทศ ทรยศพระมหากษัตริย์ ขณะที่แม่ พี่ชาย และน้องชายค่อนข้างอิสระ นับถือศาสนาไหนก็ได้

พี่ชาย: เครื่องคัตในพิธีกรรม แต่ไม่บังคับให้ลูกทำตาม และมองทุกศาสนาในแง่ดี

คุณแม่ค่อนข้างเคร่งในพิธีกรรมแบบคนจีนมาก แต่ไม่บังคับลูกให้เคร่งครัดตาม ส่วนมุมมองของครอบครัวที่มีต่อศาสนาคริสต์ถือว่าอยู่ในระดับกลางๆ โดยมองว่าทุกศาสนาสอนคนเป็นคนดี อะไรดีก็เชื่อหมด ไม่ลบหลู่ ซึ่งรวมถึงศาสนาคริสต์

พี่เอก: ความเชื่อทางศาสนาของครอบครัวอยู่ในลักษณะอะไรดีก็เชื่อหมด

พ่อแม่พี่เอกนับถือศาสนาพุทธแบบจีนและมีการไหว้บรรพบุรุษ เนื่องจากพ่อเป็นคนจีนแม่เป็นคนไทยเชื้อสายจีน พี่เอกเล่าให้ฟังว่าแม่เป็นคนที่จะอะไรดีก็เชื่อหมดถ้าช่วยเหลือแม่ได้ ซึ่งมีทั้งความเชื่อแบบจีน ขงจื้อ พระไทยที่มีชื่อเสียง เคยเดินสายไปไหว้พระตามวัดแต่ปัจจุบันลดลงไปมาก และไหว้บรรพบุรุษในแบบคนจีน ที่บ้านจะมีทั้งพระขนาดใหญ่ทั้งพระจีนพระไทยและตั้งตู้เจี๋ยที่บ้าน ซึ่งญาติฝ่ายแม่เป็นแบบนี้กันหมด ส่วนพ่อไม่ไหว้พระแต่ไหว้บรรพบุรุษอย่างเดียว แต่เมื่อถามถึงความเคร่งครัดทางศาสนา พี่เอกบอกว่าแม่ไม่ถึงกับเคร่งแต่ขาดไม่ได้โดยมิติจิตวิญญาณ แม่ชวนลูกไหว้แต่ถ้าไม่ไหว้ก็ไม่ว่าอะไร ส่วนพ่อก็ไม่ไหว้ ส่วนมุมมองที่มีต่อศาสนาคริสต์ แม่ของพี่เอกเชื่อว่าพระเจ้ามีจริงแต่เป็นในลักษณะอะไรดีก็เชื่อหมด มีอธิษฐานขอพระเจ้าแต่ไม่เน้นหนัก ส่วนพ่อวางตัวเป็นกลางเพราะมองศาสนาในลักษณะสังคมที่เข้าหาได้หมด

ระดับที่ 3 พ่อแม่และญาติพี่น้องให้ความสำคัญกับพิธีกรรมประเพณีทางศาสนาในระดับน้อย คือ มีการประกอบพิธีกรรมประเพณีทางศาสนาน้อยมาก หรือไม่แสดงอาการยึดมั่นในศาสนาหรือความเชื่อที่นับถือ มี 2 คน ได้แก่ พี่ฝน และพี่วุฒิ

พี่ฝน: ครอบครัวไม่เคร่งครัดในพิธีกรรมประเพณี และเปิดรับศาสนาคริสต์

พี่ฝนอยู่ในครอบครัวที่นับถือศาสนาพุทธแบบไทย พ่อเคยบวชพระจึงเป็นคนธรรมะธรรมโมอยู่บ้าง แต่ครอบครัวไม่ได้เคร่งครัด ดำเนินชีวิตปกติเหมือนชาวบ้านทั่วไป ส่วนประเพณีรำผีฟ้าที่แม่ต้องเป็นคนสืบทอดต่อกายนั้นก็ได้มีการบังคับให้สืบทอดและไม่มีการพูดถึงในครอบครัว ประเพณีดังกล่าวจึงถูกละเลยลูกหลานไม่สนใจ ส่วนมุมมองต่อศาสนาคริสต์ ครอบครัวมองว่าเป็นศาสนาหนึ่งและเปิดใจรับฟังเมื่อพี่ฝนเล่าให้ฟัง

พื้วุฒิ: แม่นับถือศาสนาพุทธในแบบที่เชื่อตามกันมาและไม่ได้เคร่งครัด

ก่อนหน้าที่คุณแม่จะเปลี่ยนมานับถือศาสนาคริสต์นั้น เดิมแม่นับถือศาสนาพุทธ แต่ไม่แน่ใจว่าเป็นศาสนาพุทธแบบไหน เป็นลักษณะของการปฏิบัติตามๆ กันมาและไม่ได้เคร่งครัด มีเพียงการทำพิธีกรรมเท่าที่ควรทำ

5.1.2 การตั้งคำถามของคนรุ่นลูกต่อความเชื่อทางศาสนาและการดำรงชีวิต

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่อยู่ในครอบครัวที่คนในรุ่นพ่อแม่ไม่เคร่งครัดในพิธีกรรมและประเพณีทางศาสนา หรือแม่ในกลุ่มตัวอย่างที่คนรุ่นพ่อแม่เคร่งครัดในพิธีกรรมประเพณีทางศาสนาและความเชื่อ แต่ไม่ได้มีการถกเถียงหรือพูดคุยในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับหลักการความเชื่อทางศาสนาและความเชื่อภายในครอบครัว ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างเกิดคำถามต่อศาสนาและความเชื่อหลักของครอบครัว เช่น ความไม่มีเหตุผลตามวิทยาศาสตร์ (พื้เอก และพื้โก) ความไม่เป็นอิสระเมื่ออยู่ในความเชื่อเดิม (พื้เก้า และพื้ตา) คนไทยควรมีเสรีภาพในการนับถือศาสนา (พื้กบ) ความเชื่อเดิมไม่สามารถให้ความสุขหรือให้อะไรที่เป็นขึ้นเป็นอันในชีวิต (พื้ตุล) เป็นต้น ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

(1) การปลูกฝังจากสถาบันการศึกษาส่งผลต่อการยึดถือความเชื่อทางศาสนาของครอบครัว

การได้รับการปลูกฝังเรื่องตรรกและเหตุผลจากสถาบันการศึกษามีผลต่อทัศนคติและความเชื่อที่มีต่อศาสนาหรือความเชื่อหลักของครอบครัว เห็นได้ชัดเจนใน พื้โก และ พื้เอก

พื้โก: การปลูกฝังเรื่องเหตุผลจากโรงเรียนทำให้ไม่ได้รับอิทธิพลทางศาสนาพุทธ ความเชื่อเรื่องผี และไสยศาสตร์จากครอบครัว

พื้โกอยู่ในครอบครัวและญาติพี่น้องนับถือศาสนาพุทธ ไหว้ผี และเชื่อไสยศาสตร์ แต่พื้โกไม่ได้ยึดถือในความเชื่อของครอบครัวมากนัก เนื่องจากได้รับการปลูกฝังเรื่องการมีเหตุผลจากโรงเรียน ประกอบกับแม่ไม่บังคับว่าต้องเคร่งครัดในการนับถือศาสนา พื้โกจึงไม่ได้รับอิทธิพลทางศาสนาใดๆ จากแม่ พื้โกมองว่าความเชื่อของครอบครัวเป็นธรรมเนียมเป็นสิ่งที่ยึดถือตามกันมา แม้ว่าในตอนเด็กพื้โกไม่ค่อยเข้าใจแต่ก็เชื่อว่าดีตามครอบครัว

พื้เอก: การเรียนมาในสายวิทยาศาสตร์ทำให้ไม่เห็นด้วยกับพิธีกรรมหรือกิจกรรมทางศาสนาของครอบครัว

เนื่องจากพื้เอกเรียนมาในสายวิทยาศาสตร์จึงไม่เห็นด้วยกับพิธีกรรมหรือกิจกรรมทางศาสนาของครอบครัว โดยเฉพาะแม่ที่มักจะมีกิจกรรมไหว้เจ้า ตั้งศาลเจ้า ดูดวง รวมถึงการร่วมกิจกรรมในลัทธิต่างๆ และมักจะพาพื้เอกไปร่วมกิจกรรมทางศาสนาเพื่อให้ลูกปลอดภัย พื้เอกบอก

ว่าการไปร่วมกิจกรรมทางศาสนากับแม่ในตอนนั้นไม่ได้เกิดจากความเกรงใจ แต่เป็นเพราะอยากลองและแม้ว่าไม่เห็นด้วยกับการทำกิจกรรมทางศาสนาของแม่แต่ไม่ได้แสดงออก

(2) ความรู้สึกที่ไม่เป็นอิสระเมื่ออยู่ในศาสนาและความเชื่อหลักของครอบครัว

พี่แก้ว และพี่ดา เป็นกลุ่มตัวอย่างที่สะท้อนถึงการขาดเสรีภาพในการใช้ชีวิต หากยังอยู่ในศาสนาหรือความเชื่อเดิมของครอบครัว

พี่แก้ว: ความเชื่อเรื่องโชคชะตาทำให้ชีวิตไม่เป็นอิสระ

คุณอาของพี่แก้วเป็นคนที่มีความเชื่อเกี่ยวกับดวงชะตาอย่างมาก ทุกวันพระ พี่แก้วต้องเอาไม้ไปปักที่ต้นโพธิ์พร้อมกับคุณอา เพราะคุณอาเชื่อว่าตนเองเกิดวันศุกร์ส่วนพี่แก้วเกิดวันพุธต้องอยู่คู่กัน ซึ่งพี่แก้วมองว่าทำให้ชีวิตคุณอาไม่มีอิสระ ทำอะไรต้องดูดวงชะตาตลอด

พี่ดา: ชีวิตภายใต้ระบบระบบอาวุโสเป็นระบบของศาสนาพุทธที่กดคนไม่ให้แสดงความคิดเห็น

แม้ว่าพี่ดาจะได้รับการเลี้ยงดูที่ดีจากญาติที่ปัดตานี เป็นเด็กดี มีวินัย และยอมอยู่ในโอวาท แต่สิ่งที่ทำให้พี่ดารู้สึกไม่พอใจคือ ไม่มีสิทธิในการตัดสินใจ เพราะถูกวางแผนชีวิตหมด ทำให้พี่ดาไม่สามารถคิดเองหรือแม้กระทั่งถกเถียง คำว่า “หุบปาก” หรือ “ไม่ต้องมาเถียง” เป็นคำพูดที่ได้ยินบ่อยมาก พี่ดาบอกว่าตนเองเติบโตมาในระบบอาวุโส (Seniority) เป็นระบบของศาสนาพุทธที่กดคนไม่ให้แสดงความคิดเห็น

(3) ความเชื่อเดิมไม่สามารถให้สิ่งตอบแทนที่ดีแก่ชีวิต

พี่ตุล และ พี่ฟ้า มีทัศนคติที่สะท้อนให้เห็นว่าการเคร่งครัดหรือยึดมั่นในธรรมเนียมปฏิบัติตามศาสนาหลักของครอบครัวไม่ได้ช่วยให้ได้รับสิ่งตอบแทนหรือสิ่งดีในชีวิตกลับมา

พี่ตุล: การเป็นเด็กวัดและทำบุญตักบาตรทุกเช้า ไม่ช่วยเก็บสะสมอะไรในชีวิต

พี่ตุลเล่าว่าชีวิตในวัยเด็กนั้นค่อนข้างอยู่ติดวัด ทำบุญตักบาตรทุกเช้า อยู่วัดค่อนข้างเยอะ แต่ลึกๆ แล้ว พี่ตุลมองว่าสิ่งเหล่านี้ไม่ใช่คำตอบ เพราะไม่สามารถช่วยให้พี่ตุลเก็บสะสมอะไรเลยในชีวิต “ตอนเด็กพี่อยู่ที่ลพบุรี 10 ปี อยู่กับลุง พี่เป็นคนเดียวที่แปลก ต้องไปตักบาตรทุกเช้า เพราะยายพี่เดินไม่ไหว พี่เป็นเด็กวัด ... พี่อยู่วัดค่อนข้างเยอะ แต่พี่รู้ว่ามันไม่ใช่คำตอบ เพราะมันไม่ได้ช่วยให้พี่เก็บสะสมอะไรเลย” (พี่ตุล, สัมภาษณ์ 23 กันยายน 2556)

ฟีฟ่า: การเปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์น่าจะทำให้ชีวิตดีกว่าเดิม

ฟีฟ่าเห็นตัวอย่างชีวิตของป่าที่ภายหลังการเปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์ ชีวิตและธุรกิจการงานดีขึ้นเรื่อยๆ จึงคิดว่าหากเปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์เช่นเดียวกับป่า ชีวิตคงดีขึ้นเช่นกัน ซึ่งในขณะนี้เป็นการมองว่าหากละทิ้งศาสนาเดิม (ศาสนาพุทธ) จะช่วยให้ชีวิตฟีฟ่าดีขึ้น

(4) ศาสนาพุทธแต่ไม่ให้คำตอบในเรื่องโลก ปัญหาในโลก ชีวิตหลังความตาย และคนไทยควรมีเสรีภาพในการนับถือศาสนา

ฟีฟ่าได้ให้มุมมองที่มีต่อศาสนาพุทธว่า ศาสนาพุทธเป็นศาสนาที่ดี แต่ไม่ได้ให้คำตอบเรื่องพระเจ้าผู้สร้าง ศาสนาพุทธเน้นความสงบ แต่ไม่ถึงจุดที่บอกว่าทำไมโลกถึงเป็นแบบนี้ ตายแล้วไปไหน นอกจากนี้ ฟีฟ่ายังพูดถึงประวัติศาสตร์ทางศาสนาของไทยว่า คนไทยไม่เคยมีศาสนา รับเข้ามาทั้งนั้น และเปิดรับศาสนาคริสต์ตั้งแต่สมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช อีกทั้ง กฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยมีบทบัญญัติให้คนไทยทุกคนมีเสรีภาพในการนับถือศาสนาและมีพระมหากษัตริย์เป็นผู้อุปถัมภ์ทุกศาสนา ซึ่งขณะนี้ฟีฟ่าต้องการแสดงทัศนคติว่าคนไทยควรมีเสรีภาพในการนับถือศาสนาโดยไม่ถูกต่อต้านจากผู้อื่น

5.2. เริ่มต้นเปลี่ยนเส้นทางศาสนา

การเริ่มต้นเปลี่ยนเส้นทางศาสนาของกลุ่มตัวอย่างผู้วิจัยจะอธิบายใน 2 ประเด็นหลัก คือ จุดเริ่มต้นที่ทำให้รู้จักศาสนาคริสต์ และเงื่อนไขที่นำไปสู่การเปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์

5.2.1 จุดเริ่มต้นที่ทำให้รู้จักศาสนาคริสต์

จุดเริ่มต้นที่ทำให้กลุ่มตัวอย่างมีโอกาสเข้าไปทำความรู้จักกับศาสนาคริสต์ นิยายโปเรตสแตนต์ คือ การเรียนในโรงเรียนคริสต์ในสมัยเด็กและการถูกชักชวนจากคนที่เป็นคริสเตียน ทั้งนี้ การเรียนในโรงเรียนคริสต์ไม่ได้เป็นเหตุให้กลุ่มตัวอย่างเปิดใจเปลี่ยนศาสนา แต่เป็นเพียงการค้นพบเส้นทางใหม่และวางพื้นฐานความเชื่อในศาสนาคริสต์

(1) การเรียนในโรงเรียนคริสต์ตั้งแต่เด็ก

การเรียนในโรงเรียนคริสต์เป็นจุดเริ่มต้นที่ช่วยวางพื้นฐานความเชื่อเกี่ยวกับศาสนาคริสต์ ได้แก่ ฟีโก้ แก้ว และฟีกล้า

พีโก: พีโกเคยเรียนในโรงเรียนคริสต์ตั้งแต่อนุบาล เป็นโรงเรียนคาทอลิก ทั้งยังเคยเรียนทางไกลเกี่ยวกับเรื่องราวพระเจ้า จึงพอรู้เรื่องพระกิตติคุณ¹ มาก่อน แต่ไม่เคยจะเปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์ เพราะเมื่อเจอความผิดหวังต้องเผชิญด้วยตัวเองจึงคิดไม่มีพระเจ้าจริง แต่เมื่อเข้าเรียนปริญญาตรีปีที่ 2 มีเพื่อนที่พักอยู่ห้องเดียวกันเปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์และได้ชักชวนพีโกไปโบสถ์และอธิษฐานทำให้พีโกมีโอกาสเข้ามาทำความรู้จักกับศาสนาคริสต์อีกครั้ง

แก้ว: แก้วเคยเรียนในโรงเรียนคริสต์ตั้งแต่ระดับประถมศึกษา และมีเพื่อนเป็นคริสเตียน แม้ว่าในตอนนั้นแก้วจะมีประสบการณ์การตอบคำอธิษฐานและเชื่อว่าพระเจ้ามีจริง แต่ไม่สามารถตามเพื่อนไปคริสตจักรได้เพราะยังเด็กและครอบครัวห้ามไว้ ประกอบกับไม่มีใครคอยติดตามทำให้แก้วลืมไปว่าเคยเชื่อพระเจ้า แต่เมื่อเรียนปริญญาตรีปีที่ 3 แก้วได้เจอเพื่อนต่างมหาวิทยาลัยที่เป็นคริสเตียนทำให้นึกขึ้นได้ว่าเคยเชื่อพระเจ้า จึงโทรหาเพื่อนสมัยประถมที่เป็นคริสเตียนและตามไปเข้าโบสถ์แห่งนี้จนถึงปัจจุบัน

พีกล้า: พีกล้าเคยเรียนที่โรงเรียนกรุงเทพคริสเตียน ได้เรียนพระคัมภีร์ในชั่วโมงจริยธรรม จึงได้เรียนรู้เรื่องราวพระเจ้ามาก่อน และมีพี่จากมหาวิทยาลัยพายัพมาประกาศเรื่องราวพระเจ้าเป็นบางครั้ง แต่ตอนนั้นยังไม่เชื่อ

(2) การถูกชักชวนจากคนที่เป็นคริสเตียน

จุดเริ่มต้นของการเข้าไปทำความรู้จักกับศาสนาคริสต์เกิดจากการถูกชักชวนโดยคริสเตียนที่เป็นเพื่อนวัยเดียวกัน เป็นรุ่นพี่ เป็นเพื่อนร่วมงาน หรือเป็นคนในครอบครัว/ญาติพี่น้อง ซึ่งชักนำกลุ่มตัวอย่างเข้าสู่ประสบการณ์ใหม่ๆ ในด้านความเชื่อและสังคม ผู้วิจัยสังเกตได้ว่ากลุ่มตัวอย่างทั้งหมดจะถูกชักชวนให้เปลี่ยนศาสนาในช่วงกำลังเข้าสู่มัธยมปลายหรือกำลังเรียนมัธยมปลาย กำลังเรียนอยู่ในมหาวิทยาลัยระดับปริญญาตรีหรือช่วงปีแรกของการทำงานหลังเรียนจบปริญญาตรี

¹ พระกิตติคุณ คือ ข่าวประเสริฐ ที่เป็นเรื่องราวของพระเยซูคริสต์ที่มาบังเกิดบนโลกมนุษย์ เพื่อตายไถ่บาป (การไถ่บาป คือ เป้าหมายของพระเยซูคริสต์ที่ลงมาตายเพื่อไถ่บาปแก่มนุษย์ทุกคนให้รอดจากโทษของความบาป นั่นคือการตกนรก และเพื่อให้มนุษย์กลับมาสื่อสารกับพระเจ้าโดยตรง) ให้มนุษยชาติ และใช้เรียกพระธรรม 4 เล่มแรกของพระคัมภีร์ภาคพันธสัญญาใหม่ ได้แก่ มัทธีว มาระโก ลูกา และยอห์น ที่บันทึกเกี่ยวกับชีวิตของพระเยซูตั้งแต่ประสูติ สิ้นพระชนม์บนกางเขน และการฟื้นคืนพระชนม์

- คริสเตียนที่เป็นเพื่อนในวัยเดียวกันในโรงเรียนหรือในมหาวิทยาลัย

กลุ่มตัวอย่างที่ได้รับการชักชวนจากคริสเตียนที่เป็นเพื่อนวัยเดียวกันและเรียนอยู่ในโรงเรียนหรือมหาวิทยาลัยเดียวกัน ได้แก่ ใผ่ พี่ตุล พี่เอก พี่ป้อง พี่กบ พี่ดาว โบว์ พี่ชัย พี่กล้า พี่นุช และพี่ปลา โดยใผ่และพี่ตุลได้รับการชักชวนในขณะที่กำลังเรียนอยู่ในระดับมัธยมศึกษาจากเพื่อนรุ่นเดียวกัน

ใผ่: ช่วงที่เรียนมัธยมศึกษาปีที่ 5 ตอนปลายตอนมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่โรงเรียนเทพสิรินทร์ มีเพื่อนที่เรียนในโรงเรียนเดียวกันชักชวนให้ไปโบสถ์โดยมีผู้นำที่ดูแลเพื่อนเป็นคนมาเล่าเรื่องราวพระเจ้าให้ใผ่ฟัง ครั้งแรกทีไปเกิดความรู้สึกแปลกใหม่ สนุกสนาน รู้สึกว่าคนที่โบสถ์นิสัยดี ได้รับการดูแลและคำแนะนำที่ดีหลายอย่างจากพี่ที่เรียนในมหาวิทยาลัย แม้ยังไม่เข้าใจอะไรมากนักแต่หลังจากนั้นใผ่ได้ตัดสินใจไปโบสถ์ตลอด

พี่ตุล: เพื่อนในห้องเรียนเดียวกันและเป็นเพื่อนที่พี่ตุลแข่งในเรื่องการเรียนได้ชวนพี่ตุลไปกลุ่มแคร์และไปคริสตจักร ซึ่งขณะนั้นพี่ตุลกำลังเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 อย่างเข้ามัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่โรงเรียนวัดหัวลำโพง สาเหตุที่ตุลยอมตามเพื่อนไปกลุ่มแคร์เพราะไม่มีเงินเรียนพิเศษ อยากให้พี่ที่จุฬาฯ สอนการบ้าน และสาเหตุที่ตามเพื่อนไปที่โบสถ์เพราะอยากได้พระพรยังไม่ได้มีความเชื่อจริงจัง ซึ่งในตอนนั้นคริสตจักรตั้งอยู่ในโรงภาพยนตร์แห่งหนึ่งที่ค่อนข้างเก่าและคับแคบ

สำหรับพี่เอก พี่ป้อง พี่กบ พี่ดาว โบว์ พี่ชัย พี่กล้า พี่นุช และพี่ปลา ได้รู้จักศาสนาคริสต์จากการบอกเล่าเรื่องราวพระเจ้าจากเพื่อนรุ่นเดียวกันในมหาวิทยาลัย

พี่เอก: เพื่อนรุ่นเดียวกันที่มีอิทธิพลต่อพี่เอกในด้านการเรียนมาเล่าเรื่องราวพระเจ้าให้ฟัง พี่เอกตามไปที่โบสถ์เพราะอยากพิสูจน์ว่าเรื่องราวพระเจ้าไม่จริง และโบสถ์ใช้จิตวิทยาในการดึงคน เนื่องจากพี่เอกยึดหลักวิทยาศาสตร์และไม่เชื่อเรื่องวิญญาณ แต่เมื่อไปถึงที่โบสถ์ พี่เอกรู้สึกแปลกใจที่คนในโบสถ์มีความผูกพันและสนิทสนมกัน มีการยกไม้ยกมือนมัสการ ในขณะที่พี่เอกไม่สัมผัสอะไรเลย

เพื่อนรุ่นเดียวกันมาเล่าให้ฟัง รู้จักสนิทระดับหนึ่ง เขามีอิทธิพลต่อเราในมุขยันเรียนเก่ง ตีวตลอด ตอนนั้นเราซี้เกียจ ไม่อ่านหนังสือรอตัวอย่างเดียว คิดว่าเพื่อนเชื่อมา 3 ปี ตอนนั้นตามเขาไป เพราะมีเพื่อนอีกกลุ่มก็ได้ยินเรื่องราวพระเจ้า ซึ่งเป็นเพื่อนที่สนิทกัน เพื่อนชวนไปเขาก็ไม่ไปบ้าง พี่ไปเพราะ

อยากจะไปพิสูจน์ให้คนอื่นเห็นว่าจริงหรือไม่ หลอกหรือเปล่า ส่วนตัวไม่เชื่อเรื่องวิญญาณ แนววิทยาศาสตร์ล้วนๆ เราไม่เชื่อเรื่องอริชฐาน ไม่เห็นด้วย เราไม่เชื่อเขา ไปครั้งแรกตั้งธงว่ามันใช้จิตวิทยา พยายามจับผิดอย่างเดียว เราก็ไม่อริชฐาน ไปเพื่อจับผิด เราแปลกใจหลายอย่างว่าทำไมเขาผูกพัน สนิทกัน ในมิติความเชื่อทำไมต้องยกไม้ยกมือ แต่เราไม่เห็นสัมผัสอะไรเลย (พี่เอก, สัมภาษณ์ 3 กันยายน 2556)

พี่ป้อง: รู้จักศาสนาคริสต์จากการชักชวนของเพื่อนในคณะเดียวกันที่มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ โดยอ้างว่าจะพาไปเจอสาว ๆ แต่เมื่อไปถึงพบว่า เป็นกลุ่มเซลล์ และได้ฟังเรื่องราวพระเจ้าจากคนในกลุ่มเซลล์ หลังจากนั้นพี่ป้องก็ตามไปโบสถ์ทุกวันอาทิตย์และทำกิจกรรมร่วมกับสมาชิกในคริสตจักร เช่น จัดหุฟงให้พี่เลี้ยงที่เป็นล่ามแปลภาษา เป็นต้น พี่ป้องบอกว่าการทำกิจกรรมในคริสตจักรทำให้รู้สึกว่ามีคุณค่า และประเด็นที่ทำให้พี่ป้องตัดสินใจผูกพันตัวกับคริสตจักร ได้แก่ ความสัมพันธ์กับพี่น้อง คำสอน และการทำกิจกรรมที่โบสถ์

ตอนเรียนปี 1 เพื่อนมาชวน ไม่ได้พูดอะไร บอกว่าไปเจอสาว ๆ ไปเจอเป็นกลุ่มแคร์ของนักศึกษาที่ มช. ตอนนั้นเรียกว่ากลุ่มเซลล์ มีคนมาเล่าให้ฟังพี่เลยตัดสินใจเชื่อ ดู วันอาทิตย์ก็ไปโบสถ์ มีกลุ่มที่ไปด้วยกันแต่ตัดสินใจเชื่อคนเดียว...ไป (คริสตจักร) แล้วเรามีส่วนร่วมในกิจกรรมในโบสถ์ด้วย พี่เลี้ยงที่เป็นล่าม พี่ไปช่วยจัดหุฟง ความรู้สึกตอนนั้น รู้สึกชีวิตมีคุณค่า ได้ไปนำ (โปรแกรม) บ้าง ได้ไปมีส่วนร่วมบ้าง 3 ประเด็นที่ตัดสินใจไปร่วมผูกพัน (ความสัมพันธ์กับพี่น้อง คำสอน และการทำกิจกรรมที่โบสถ์) ประสบการณ์ (การตอบคำอธิษฐานจากพระเจ้า) มีบ้าง (พี่ป้อง, สัมภาษณ์ 3 กันยายน 2556)

พี่กบ: รู้จักศาสนาคริสต์ผ่านเพื่อนที่มาประกาศเรื่องราวพระเจ้า และชวนไปกลุ่มแคร์ครั้งแรกที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่งในครั้งนั้นพี่กบบอกว่าเปิดใจเชื่อทันทีและมีประสบการณ์การตอบคำอธิษฐานจากพระเจ้าตั้งแต่วันแรก จากนั้นพี่กบอ่านพระคัมภีร์จบตั้งแต่ปีแรกที่เปลี่ยนศาสนา เป็นหัวหน้าแคร์¹ ตั้งแต่ 3 เดือนแรกที่มาเชื่อ พาคนมาคริสตจักรทุกสัปดาห์ ไร่ใช้พระเจ้าหนัก กลับบ้านไม่ต่ำกว่าเที่ยงคืน

¹ หัวหน้าแคร์ คือ เป็นตำแหน่งที่ทำหน้าที่ดูแลสมาชิกในระดับกลุ่มแคร์ ซึ่งเป็นกลุ่มเล็กๆ ในระดับเริ่มต้น

โบว์: รู้จักศาสนาคริสต์จากเพื่อนสนิทที่มาเล่าให้ฟังและชวนไปโบสถ์ สิ่ง
ที่โบว์รู้สึกประทับใจในการไปโบสถ์ครั้งแรกคือ สมาชิกในคริสตจักรให้สิ่งดีๆ เข้ามาทักทายยิ้มแย้ม
รู้สึกถึงความจริงใจ จึงรู้สึกว่าการไปโบสถ์ครั้งนั้นเป็นชุมชนที่ดี และแปลกใจที่มีคนมานับถือศาสนาคริสต์มาก
ขนาดนี้ ไม่เพียงเท่านั้นโบว์ยังได้รับคำสอนที่ดีจากการเทศนาที่เกี่ยวกับวิถีชีวิตมนุษย์ เช่น การเรียน
การทำงาน ฯลฯ ทำให้รู้สึกว่าคุณพระเจ้ายิ่งใหญ่ในทุกๆ เรื่อง

มีเพื่อนสนิทมาเล่าให้ฟัง เลยไวใจเขา ชวนให้เราอธิษฐานและชวนไปโบสถ์
เลยไป ด้วยความเป็นเพื่อนกันเขาหวังดีกับเราอยู่แล้ว เราก็เลยเปิดกับเพื่อน
เราง่ายๆ ก่อนหน้านี้มีคนเคยมาพูดแต่ไม่เปิดเท่ากับเพื่อนคนนี้ มาโบสถ์ครั้ง
แรกรู้สึกว่ามีคนเยอะ คนมีมิตรภาพที่ดีให้แก่เรา แม้กับเราที่ยังไม่รู้จักเขา
ทุกคนให้สิ่งที่ดีกับเรา เขาทักทายยิ้มแย้ม เข้ามาทัก เป็นสิ่งที่ประทับใจครั้ง
แรกที่ไป รู้สึกว่าจริงใจ รู้สึกว่าอะไรคนจะเชื่อเยอะขนาดนี้ ฟังคำสอนครั้ง
แรกตอนนั้นยังไม่มีประสบการณ์อะไรมาก คำสอนอิงวิถีชีวิตมนุษย์ การ
เรียน การทำงาน เหมือนกับพระเจ้ายิ่งใหญ่ได้กับทุกเรื่อง ที่ฟังรู้สึกว่าพระเจ้าน่า
จะดีถึงมีคนมาเชื่อเยอะขนาดนี้ ชุมชนนี้เป็นชุมชนที่ดี ที่ฟังได้คำแนะนำ
ดีๆ ไป (โบว์, สัมภาษณ์ 12 กันยายน 2556)

พีชัย: รู้จักศาสนาคริสต์จากชักชวนของเพื่อนในมหาวิทยาลัย ที่ต้องการให้
พีชัยไปโบสถ์เป็นเพื่อนในช่วงเทศกาลคริสมาสต์¹ เพราะเห็นว่าพีชัยเป็นคนถ้อยคนเก่ง ในขณะที่เพื่อน
ไม่ค่อยกล้าพูด แต่เมื่อได้ร่วมกิจกรรมพีชัยรู้สึกประทับใจในสังคมที่มีความจริงใจ ทำให้พีชัยเริ่มอยาก
พิสูจน์ว่ามีพระเจ้าจริงหรือไม่

¹ เทศกาลคริสมาสต์ คือ เทศกาลเฉลิมฉลองการมาบังเกิดบนโลกมนุษย์ของพระเยซูที่เมือง
เบ็ธเลเฮม ประเทศอิสราเอลในปัจจุบัน เพื่อช่วยไถ่บาปให้มนุษย์รอดจากการตกนรก อย่างไรก็ตาม ไม่ได้
มีการบันทึกว่าพระเยซูลงมาประสูติวันหรือเดือนใด เพียงแต่ระบุในพระคัมภีร์ว่าเป็นช่วงหน้าหนาว
และการกำหนดให้วันที่ 25 ธันวาคม ของทุกปีเป็นวันคริสมาสต์นั้นเดิมเป็นวันที่ชาวโรมันบูชาเทพ
แห่งดวงอาทิตย์ แต่เมื่อชาวโรมันเปลี่ยนไปนับถือคริสต์จึงหันมาฉลองการบังเกิดของพระเยซูที่
เปรียบเสมือนความสว่างของโลกในวันดังกล่าวแทน

พีกกล้า: เมื่อพีกกล้าเข้าเรียนที่คณะวิศวกรรมศาสตร์ ที่จุฬาฯ ปี 1 มีเพื่อนต่างคณะซึ่งเป็นเพื่อนสมัยมัธยมที่โรงเรียนกรุงเทพคริสเตียนมาประกาศเรื่องราวพระเจ้า และชวนไปที่ชมรมคริสเตียน จึงมีโอกาสเข้าไปทำความเข้าใจศาสนาคริสต์อีกครั้ง พีกกล้าเล่าว่าตอนนั้นคริสตจักรตั้งอยู่ในโรงภาพยนตร์แห่งหนึ่ง มีการเติบโตอย่างรวดเร็ว มีสมาชิกจำนวนมากโดยเฉพาะกลุ่มคนทำงาน และการดูแลสมาชิกในขณะนั้นอาศัยการแบ่งตามพื้นที่เป็นหลักไม่ได้แบ่งตามสถานภาพเช่นในปัจจุบัน

พีปล่า: รู้จักเรื่องราวของศาสนาคริสต์จากเพื่อนรุ่นเดียวกันที่เรียนอยู่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ซึ่งขณะนั้นพีปล่ากำลังเรียนปริญญาตรีปี 3 ที่จุฬาฯ แม้ว่าเพื่อนจะอยู่ในกลุ่มพยานพระยะโฮวาห์¹ แต่พีปล่าก็มีโอกาสเข้าไปศึกษาเรื่องราวพระเจ้า ซึ่งเป็นการปูพื้นฐานความเชื่อใน

¹ พยานพระยะโฮวาห์ (Jehovah's Witnesses) ผู้ก่อตั้งคือ ชาร์ล รัสเซล (Charles Taze Russell) ที่เดิมเป็นสมาชิกในโบสถ์ที่มีความร้อนรนในการประกาศ รัสเซลได้ศึกษาพระคัมภีร์อย่างจริงจังและเห็นว่าคำสอนหลายอย่างในคริสตจักรนั้นขัดกับพระคัมภีร์ ปี ค.ศ. 1876 เป็นนักเทศน์เต็มเวลา และยืนยันว่าพระคริสต์จะกลับมาในปี ค.ศ. 1878 และออกนิตยสารชื่อ หอสังเกตการณ์ แต่หลังจาก ค.ศ. 1878 รัสเซลอ้างว่าเกิดความผิดพลาดในการคำนวณตัวเลขแท้จริงแล้วพระเยซูจะเสด็จกลับมาอีกครั้งในปี ค.ศ. 1914 แต่รัสเซลได้ผิดหวังอีกครั้งและเสียชีวิตลงในปี ค.ศ. 1916 ซึ่งในขณะนั้นมีสมาชิก 15,000 คน ต่อมาคนที่เป็นผู้วางรากฐานในการขยายลัทธิ คือ รัทเธอร์ฟอร์ด (Joseph Franklin Rutherford) เป็นนักกฎหมายที่ทำให้การขยายลัทธิเป็นไปอย่างมีระบบ ร่างแถลงการณ์ที่อ้างคำสั่งจากพระยะโฮวาห์ ผลิตหนังสือทดแทนหนังสือของรัสเซล และเปลี่ยนกำหนดการเสด็จกลับมาของพระเยซูเป็นปี ค.ศ. 1925 แม้จะผิดหวังแต่รัทเธอร์ฟอร์ดก็สามารถตั้งชื่อกลุ่ม พยานพระยะโฮวาห์ ที่ถูกใช้มาจนถึงปัจจุบัน และมีสมาชิกกว่า 1 แสนคน ในปี ค.ศ. 1931 ซึ่งเป็นปีที่เขาเสียชีวิต

หลักความเชื่อสำคัญบางส่วนที่ขัดแย้งกับพระคัมภีร์และเป็นเหตุให้ถูกโจมตี ได้แก่ 1) พระเยซูอยู่เหนือสรรพสิ่งแต่ไม่ได้เป็นพระเจ้า เป็นเพียงบุคคลแรกในบรรดาสิ่งๆ ที่พระเจ้าทรงสร้าง 2) พระวิญญาณบริสุทธิ์ ไม่ได้เป็นพระเจ้าเป็นเพียงพลังงานของพระยะโฮวาห์ 3) การตายของพระเยซูแม้จะช่วยให้เราพ้นจากการตาย แต่หลังจากที่ผู้ที่เชื่อพ้นจากความตายจะมีช่วงทดสอบความดี หากทำดีก็รับชีวิตนิรันดร์ หากทำไม่ดีอีกจะสลายไปจากจักรวาล และคนที่ได้รับชีวิตนิรันดร์จะถูกแบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ มีเพียง 144,000 คน เท่านั้นที่จะครอบครองร่วมกับพระเยซูในสวรรค์ นอกนั้นจะมีชีวิตนิรันดร์ในแผ่นดินโลก และ 4) คริสตจักรของกลุ่มพยานพระยะโฮวาห์เท่านั้นที่เป็นคริสเตียนแท้ นอกนั้นเป็นพวกของมารซาตาน (โปรดปราน [นามแฝง], ม.ป.ป.)

ศาสนาคริสต์ อย่างไรก็ตาม พี่ปลาได้พบว่าการสอนของคริสเตียนกลุ่มนี้ไม่เน้นการประกาศพระกิตติคุณ ซึ่งถึงว่าเป็นหัวใจของความเชื่อคริสเตียน แต่ภายหลังน้องชายได้เปลี่ยนมานับถือศาสนาคริสต์นิกายโปรเตสแตนต์ ทำให้พี่ปลาได้ฟังเรื่องราวพระเจ้าทุกวัน ได้อ่านพระคัมภีร์ และอ่านสูจิบัตรที่โบสถ์แจกให้ทุกวันอาทิตย์ เป็นเวลาประมาณ 1 ปีครึ่ง พี่ปลาจึงตัดสินใจไปที่โบสถ์

เคยได้ยินเรื่องราวพระเจ้าตอนปี 3 เพื่อนที่เรียนธรรมศาสตร์ที่เป็นพยานพระยะโฮวาห์ พาไปที่กลุ่ม แต่ที่นี้เข้าไม่เน้นพระกิตติคุณ และน้องชายที่เชื่อก่อนหน้ามาแล้วเรื่องพระเจ้าให้ฟังทุกวัน เล่าอยู่แบบนี้ประมาณ 1 ปี ถึง 1 ปีครึ่ง ก่อนที่พี่จะยอมมาโบสถ์ (พี่ปลา, สัมภาษณ์ 17 กันยายน 2556)

พินุช: การเปลี่ยนศาสนาเริ่มจากเพื่อนที่อยู่คณะเดียวกันมาประกาศเรื่องราวพระเจ้าในช่วงที่เรียนปริญญาตรีปี 2 คณะสัตวแพทย์ แต่พินุชตัดสินใจตามไปที่โบสถ์ในช่วงปี 4 เพราะเห็นแก่ความสัมพันธ์ของเพื่อนและด้วยความอยากรู้ไม่คิดว่าจะเชื่อ

เพื่อนมาประกาศที่มหาวิทยาลัย ที่คณะสัตวแพทย์ จุฬาฯ ช่วงเรียนปี 2 ซึ่งตอนแรกไม่เชื่อ ทั้งไป 2 ปี จากนั้นเพื่อนมาชวนไปโบสถ์วันคริสตมาสต์เลยไป ซึ่งตอนไม่ได้คิดว่าจะเชื่อ แต่อยากรู้เฉยๆ คงเป็นเพราะความสัมพันธ์กับเพื่อนด้วยมั้ง (พินุช, สัมภาษณ์ 31 สิงหาคม 2556)

- รุ่นพี่ในมหาวิทยาลัย

กลุ่มตัวอย่างที่ได้รับการชักชวนจากรุ่นพี่ในมหาวิทยาลัย ได้แก่ พี่ดาว พี่แก้ว พี่ชาญ และพิน้ำ

พี่ดาว: เริ่มต้นรู้จักศาสนาคริสต์ตั้งแต่เรียนปริญญาตรีปี 1 จากการประกาศของรุ่นพี่ที่คณะเดียวกันที่มหาวิทยาลัยรามคำแหง เนื่องจากพื้นฐานเป็นคนที่มาในแนวปรัชญาและแสวงหาความจริงอยู่แล้วจึงตัดสินใจตามรุ่นพี่ไปที่โบสถ์เพื่อลองรู้จักพระเจ้า

พี่ชาญ: ได้ยินเรื่องราวศาสนาคริสต์ผ่านรุ่นพี่ในมหาวิทยาลัยคณะเดียวกันด้วยความอยากรู้พี่ชาญได้ตัดสินใจไปโบสถ์หลังจากถูกชวนอยู่ 2 สัปดาห์ พี่ชาญรู้สึกดีที่สมาชิกที่โบสถ์เป็นกันเองและให้อิสระไม่กดดันให้รับเชื่อทันที แม้ในครั้งนั้นพี่ชาญไม่ได้รับเชื่อ แต่ได้ตามไปโบสถ์ทุกสัปดาห์ เริ่มเรียนพระคัมภีร์และอธิษฐานจึงเริ่มมีประสบการณ์การตอบคำอธิษฐานจากพระเจ้า

พีเก๋า: ได้รู้จักศาสนาคริสต์จากรุ่นพี่ที่ตีววิชาภาษาอังกฤษ และเป็นคนที่เข้าใจรู้สึกประทับใจในการสำแดงชีวิต¹ เนื่องจากมีลักษณะชีวิตที่ดี น่ารัก ดูแลเอาใจใส่ ไม่เก็บค่าเรียนจากน้องๆ รุ่นพี่คนดังกล่าวได้ชวนพีเก๋ไปกลุ่มแคร์ในช่วงเทศกาลคริสมาสต์ พีเก๋ตัดสินใจตามไปและได้เจอเพื่อนของรุ่นพี่ที่มาจากหลายมหาวิทยาลัยเกือบ 20 คน บรรยากาศในกลุ่มแคร์ค่อนข้างเป็นกันเอง รู้สึกอบอุ่น ไม่รู้สึกแปลกแยก มีโอกาสเจอเพื่อนใหม่ๆ วันนั้นพีเก๋ได้ฟังเรื่องราวพระเจ้าจากเพื่อนของรุ่นพี่ที่เรียนคณะวิศวกรรมศาสตร์และถูกชวนไปโบสถ์ที่จังหวัดปทุมธานีในวันอาทิตย์ทันที

เรียนมหาวิทยาลัยอยู่ ปี 1 ตอนนั้นเริ่มรู้จักพี่คนหนึ่งตีวอิง (Eng.: English) ให้พี่คนนี้สำแดงชีวิต ลักษณะชีวิตเขาดี ไม่เก็บค่าเรียน เลี้ยงขนมเราอีก อะใจว่าพี่คนนี้น่ารักดี เขาก็ดูแล ชื่อขนมชื่อน้ำ ประทับใจลักษณะชีวิตของเขา พักหนึ่งเขามีกลุ่มแคร์ เขาก็ชวนไปกลุ่มแคร์ ตัดสินใจครั้งแรกเข้ากลุ่มแคร์ ไปเจอเพื่อนกลุ่มเขาจากหลายมหาวิทยาลัย มีพี่อีกคนหนึ่งที่เรียนวิศวะมาประกาศเรื่องราวพระเจ้า เขาคงรู้ว่าวิศวะเป็นแบบไหน เขาเลยจัดพี่ที่เป็นวิศวะมาแล้ว บรรยากาศก็สนุกสนานเป็นกันเอง มีกิจกรรม คนเยอะเกือบ 20 คน เราก็รู้สึกตื่นเต้นดี คนในวัยเดียวกันมารวมกลุ่มกัน มีเพื่อนใหม่เพิ่มขึ้นอีก รู้สึกดี รู้สึกอบอุ่น เหมือนเราไม่ได้แปลกแยก มีคอนเนคชั่น (Connection) ดี ช่วงนั้น ระหว่างเดินทางกลับก็ไปทานข้าวกันกลุ่มใหญ่ พี่เขาก็ชวนไปโบสถ์เลย แต่ช่วงนั้นใกล้สอบยังไม่รับปาก ถ้าอ่านหนังสือทันก็ไป ระหว่างสัปดาห์เขาก็โทรมาเรื่อยๆ ตัดสินใจไปโบสถ์อีกที่ตอนวันอาทิตย์เช้า แต่ไปช่วงบ่าย (พีเก๋า, สัมภาษณ์ 2 พฤศจิกายน 2556)

พีรุ่ง: เดิมอยู่ในครอบครัวที่นับถือศาสนาคริสต์นิกายคาทอลิกและตั้งใจจะบวชเป็นซิสเตอร์ แต่เนื่องจากเรียนในโรงเรียนสหศึกษาจึงไม่ได้บวช พีรุ่งได้มารู้จักศาสนาคริสต์ นิกายโปรเตสแตนต์ในช่วงที่เรียนปริญญาตรีปี 1 จากการประกาศของรุ่นพี่ที่มหาวิทยาลัย ซึ่งได้ทำทนายให้พีรุ่งพิสูจน์ความเชื่อเป็นเวลา 3 เดือน ถ้าไม่มีอะไรเปลี่ยนแปลงและไม่พบสันติสุข² ก็เลิกเชื่อ

¹ สำแดงชีวิต คือ การประกาศเรื่องราวพระเจ้าผ่านพฤติกรรมที่เปลี่ยนไปในทางที่ดีขึ้น รวมถึงการทำความดีต่อผู้อื่นเพื่อให้คนที่อยู่รอบข้างเห็นความดีงามของพระเจ้า

² สันติสุข คือ ความสุขสงบ เป็นความสุขสงบภายในใจที่ปราศจากความขัดแย้ง ไม่กระวนกระวาย แม้อยู่ในสถานการณ์ที่เลวร้าย และเป็นความสุขที่เกิดจากการคืนดีกับพระเจ้าและพระเจ้าสถิตอยู่ด้วย

พี่เป็นคริสเตียนตอน ปี 1 ที่หอการค้า พี่นุ่น (ชื่อสมมุติ) มาประกาศ พี่ก็ลองเชื่อพระเจ้าดู พี่เขาถามพี่ว่าจริงจังใจไหม อยากให้พิสูจน์พระเจ้า 3 เดือน ถ้า 3 เดือนนี้ไม่มีการเปลี่ยนแปลงอะไรเลย ไม่มีสันติสุขเลย ก็เลิกเชื่อ พี่ก็คิดว่า 3 เดือนแป๊บเดียวเอง พี่เลยพิสูจน์ 3 เดือน (พี่รุ่ง, สัมภาษณ์ 9 กันยายน 2556)

พีน้า: ในช่วงเตรียมสอบเข้ามหาวิทยาลัยได้รู้จักกับศาสนาคริสต์ในช่วงที่กำลังตีหนังสือเพื่อสอบเข้ามหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตบางเขน โดยรุ่นพี่ที่มหาวิทยาลัยฯ ได้เข้ามาประกาศเรื่องราวพระเจ้า จากการบอกเล่าของรุ่นพี่สิ่งที่ทำให้พีน้าอยากมารู้จักศาสนาคริสต์ คือ การอวยพร การเปลี่ยนแปลงชีวิต และการสอนในเรื่องมนุษย์เป็นคนบาป

- เพื่อนร่วมงาน

พี่ดาเป็นคนเดียวที่ได้รู้จักกับศาสนาคริสต์ภายหลังสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีและเริ่มทำงานในบริษัทเอกชนแห่งหนึ่งที่เกาะสมุย บริเวณหาดหน้าธร ที่นั่นพี่ดาได้รู้จักศาสนาคริสต์ผ่านเพื่อนที่ทำงานในสายการบินบางกอกแอร์เวย์ พี่ดาสังเกตว่าเวลาไปกินข้าวด้วยกันเพื่อนจะก้มหน้าอธิษฐานขอบคุณพระเจ้า เล่าว่าพระเจ้ายิ่งใหญ่ในชีวิตอย่างไร และนำวรรณกรรมคริสเตียนมาให้อ่านเป็นเวลา 2 เดือน โดยไม่ได้พูดเรื่องราวพระเจ้าโดยตรง

ที่เกาะสมุย เพื่อนบริษัทบ้างๆ เป็นคนมาเล่าเรื่องพระเจ้าให้ฟัง พี่ทำงานที่กรุงเทพฯ 2 เดือน ก็ถูกส่งไปที่เกาะสมุย เพื่อนที่ทำงานสายการบินบางกอกแอร์เวย์ชวนไปทานอาหารเที่ยง เขาก้มหน้าก้มตาอธิษฐาน เขาไม่เล่า เขาไม่พูดถึงก่อน เขาไม่กอดตันมาถึงเล่าเรื่องพระเจ้า แต่ใช้ชีวิต เขาพาเที่ยวรอบเกาะสมุย คนที่...(ชื่อโบสถ์) คนแรกในเกาะสมุยเป็นเจ้าของรีสอร์ท เขาเนียนเป็นธรรมชาติ แต่เขาทำให้เห็นชัดๆ เช่น อธิษฐานก่อนกิน ขอบขอบคุณพระเจ้าที่อวยพร เล่าว่าพระเจ้ายิ่งใหญ่ในชีวิตของเขาอย่างไร เล่าเป็นธรรมชาติ เขาถามว่าเหงาไหมตอนกลางคืน เขาให้อาเพลงให้ฟัง เป็นเทปเพลงนมัสการ เพราะเราฟังไปทำงานที่เกาะสมุย อีกวันเขามาขอเทปเพลงคืนเพื่อเอาเทปใหม่ให้ จากนั้นก็ส่งวรรณกรรมคริสเตียนให้อ่าน แต่ก็ไม่ได้เล่าเรื่องราวพระเจ้าให้ฟัง (พี่ดา, สัมภาษณ์ 22 กันยายน 2556)

- คนในครอบครัวหรือญาติพี่น้อง

กลุ่มตัวอย่างที่มีคนในครอบครัวหรือญาติพี่น้องได้ชักนำให้รู้จักกับศาสนาคริสต์ ได้แก่ พี่ณ พี่วุฒิ และพี่ฟ้า

พี่ณ: ได้รับการประกาศเรื่องราวพระเจ้าจากลูกของลุงตั้งแต่อายุ 16 ปี แต่เนื่องจากไม่มีคริสเตียนเข้ามาดูแลอย่างจริงจังจึงกลับไปนับถือศาสนาพุทธเหมือนเดิม แต่ยังเปิดใจให้กับศาสนาคริสต์และได้ลองทดสอบความเชื่อด้วยการอธิษฐานต่อพระเจ้า และญาติคนเดียวกันนี้ได้แนะนำให้พี่ณมานับสการพระเจ้าที่คริสตจักรแห่งนี้ในช่วงที่เข้ามาเรียนต่อในชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา กรุงเทพฯ

พี่วุฒิ: เริ่มต้นรู้จักศาสนาคริสต์ผ่านคุณแม่ที่เปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์ “คุณแม่เชื่อพระเจ้าเป็นคนแรกของครอบครัว จากนั้นชวนพี่และน้องมา คุณพ่อไม่เชื่อ ส่วนใหญ่ใช้เวลาอยู่กับคุณแม่ พ่อกับแม่แยกทาง แม่เชื่อก่อนพินิตนี่” (พี่วุฒิ, สัมภาษณ์ 14 กันยายน 2556) คุณแม่ได้ชวนพี่วุฒิไปโบสถ์หลายครั้งแต่พี่วุฒิไม่ยอมไป เพราะไม่ชอบการบังคับและไม่เชื่ออะไรง่ายๆ แต่แม่รบเร้ามากเข้าและคิดว่าแม่คงชวนเพราะรักลูกจึงได้ยอมตามไป ครั้งแรกที่ไปโบสถ์พี่วุฒิรู้สึกประทับใจในความอบอุ่นแต่ยังไม่เข้าใจความเชื่อของคริสเตียน จากวันนั้นพี่วุฒิตัดสินใจศึกษาเรื่องราวพระเจ้าโดยใช้เวลา 1-2 ปี ในการตัดสินใจเชื่อจริงๆ ซึ่งระหว่างการศึกษานั้นก็มีการถามตลอดว่าใช่หรือไม่ แต่ก็อธิษฐาน อ่านพระคัมภีร์ ฟังเทศนา

พี่ฟ้า: คุณป้าที่พี่ฟ้าอาศัยอยู่ด้วยในตอนเด็กเป็นคริสเตียนนิกายโปรเตสแตนต์ และเคยพาพี่ฟ้าไปโบสถ์ แม่ในตอนนั้นพี่ฟ้าไม่คิดจะเชื่อพระเจ้า แต่ก็รู้สึกประทับใจป้าที่เป็นแบบอย่างของคริสเตียนที่ประสบความสำเร็จในหน้าที่การงาน ซึ่งเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้พี่ฟ้าต้องการเปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์ในเวลาต่อมา

5.2.2 เงื่อนไขที่นำไปสู่การเปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์

เงื่อนไขหลักที่ทำให้กลุ่มตัวอย่างเปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์มีด้วยกัน 4 เงื่อนไข ได้แก่ การเห็นการเปลี่ยนแปลงชีวิตในทางที่ดีขึ้นของคริสเตียน การรับรู้ความสมเหตุสมผลของความเชื่อในศาสนาคริสต์ การมีประสบการณ์การตอบคำอธิษฐานจากพระเจ้า และการสัมผัสความรักและสันติสุขจากพระเจ้าและคริสเตียน ซึ่งแต่ละเงื่อนไขเป็นได้ทั้งสาเหตุหลักของการเปลี่ยนศาสนาและปัจจัยเกื้อหนุนที่ทำให้เกิดความมั่นใจที่จะเปลี่ยนศาสนามากขึ้น

(1) การเห็นการเปลี่ยนแปลงชีวิตในทางที่ดีขึ้นของคริสเตียน

กลุ่มตัวอย่างที่มีสาเหตุหลักของเปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์ คือ การได้เห็นตัวอย่างการเปลี่ยนแปลงชีวิตในทางที่ดีขึ้นของคริสเตียนเป็นเหมือนประตูเปิดทางหรือแรงบันดาลใจให้กลุ่มตัวอย่างสนใจเรื่องราวของศาสนาคริสต์ จนกระทั่งตัดสินใจเปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์ ได้แก่ พี่ไก่ และพี่ฟ้า

พี่ไก่: ก่อนหน้าที่จะเปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์พี่ไก่ออยู่ที่หอพักกับเพื่อนอีก 2 คน ต่อมาได้มีรุ่นพี่ที่ชมรมคริสเตียนมาประกาศเรื่องราวพระเจ้า เพื่อนที่พี่ไก่ออยู่ด้วยกัน 1 คนได้ตัดสินใจเปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์เป็นคนแรกในกลุ่ม ซึ่งเพื่อนคนดังกล่าวพี่ไก่อได้ระบุว่า เป็นสาเหตุให้ตัดสินใจเปลี่ยนศาสนา เพราะเห็นการเปลี่ยนแปลงในชีวิตของเพื่อนหลังจากเขาที่เปลี่ยนศาสนาได้ 3 เดือน ในวันที่พี่ไก่อตัดสินใจไปคริสตจักรนั้น เป็นวันที่คริสตจักรจัดงานวันพอ และระหว่างการนมัสการได้มีการเผยพระวจนะ¹ ที่สอดคล้องกับชีวิต พี่ไก่อจึงตัดสินใจรับเชื่อและอยู่ที่คริสตจักรแห่งนี้ ยินดีร่วมกิจกรรมต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการเฝ้าเดี่ยว² การเรียนพระคัมภีร์ ในหนึ่งสัปดาห์พี่ไก่ออยู่กับพี่น้องคริสเตียนมากกว่าปฏิสัมพันธ์กับคนภายนอก

ตอนนั้นพี่ไก่ออยู่หอพักที่ปิ่นเกล้า ย้ายมาอยู่ปี 2 ที่ปิ่นเกล้าอยู่ด้วยกัน 3 คน กับเพื่อน พี่ มด และตาล (ชื่อสมมุติ) ตอนนั้นมาประกาศกันหลายคนมาก ตาลไปเชื่อก่อน มีพี่ที่ชมรมมาพูดคุยตลอด หลังจากตาลมาเชื่อ 3 เดือนพี่ไก่อเชื่อ พี่กับมดมาพร้อมกัน พี่มีพื้นฐานอยู่แล้วเป็นทุนเดิมแต่ไม่เชื่อ แต่พี่อยากรู้ว่ามีอะไรเป็นอย่างไร สิ่งที่ทำให้พี่ตัดสินใจเชื่อคือเพื่อน เขามีอะไรบางอย่างที่เปลี่ยนไป เขาก็ทำทนายให้อธิษฐาน พี่ก็อธิษฐานแล้วได้รับคำตอบ

พี่เห็นชีวิตเพื่อนเปลี่ยนไป...พี่ใช้เวลา 3 เดือนกว่าพี่จะตัดสินใจไปโบสถ์ พี่เป็นคนเกรงใจคน เขาโทรมาตลอดเลย ถึงช่วงเทศกาลวันพ้อก็โทรมาชวนเหลือเกิน พี่ก็ตัดสินใจมา แต่ยังไม่เปิดใจ พี่ก็มาในรอบ พี่จำได้ว่าวันที่มา เหมือนกับว่าสิ่งที่เราเป็นไม่มีใครรู้ ไม่มีใครรู้ว่าจริงๆ เราเป็นยังไง แต่ทำไม

¹ การเผยพระวจนะ คือ การกล่าวถ้อยคำหรือข้อพระคัมภีร์ที่มาจากความรู้สึกหรือการบอกจากพระเจ้าต่อที่ประชุมหรือคริสเตียนคนในคนหนึ่งเป็นกรณีพิเศษ เพื่อหนุนใจหรือเตือนให้สำนึกบาป

² เฝ้าเดี่ยว คือ การเข้าหาพระเจ้าเป็นการส่วนตัวในแต่ละวัน ประกอบไปด้วยการอธิษฐาน นมัสการ การอ่านพระคัมภีร์ และการเชื่อฟังพระคัมภีร์

คนเผยพระวจนะเหมือนรู้ชีวิตเราจึงเลย รู้สิ่งที่อยู่ข้างใน วันนั้นเราก็ ตัดสินใจรับเชื่อ จากนั้นพื้ก็อยู่ในคริสตจักรมาตลอด ...มีกิจกรรมอะไรก็ทำหมด ใฝ่เดี่ยว เรียนพระคัมภีร์ สัปดาห์หนึ่งอยู่กับพี่น้องในชุมชนมากกว่า ปฏิสัมพันธ์กับคนภายนอก (พื้ไ้, สัมภาษณ์ 7 กันยายน 2556)

พื้ฟ้า: สาเหตุที่พื้ฟ้าต้องการเปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์เนื่องจากเห็นชีวิต และธุรกิจการงานของป้าดีขึ้นหลังจากเปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์ จึงคิดว่าถ้าเชื่อพระเจ้าชีวิตคงดีขึ้น เหมือนป้า โดยในช่วงเรียนปี 1 ที่มหาวิทยาลัย ธรรมศาสตร์ พื้ฟ้าเคยรอกเอกสารแสดงความจำนงว่า สนใจเรื่องราวคริสเตียน เพราะคิดว่าถ้าเปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์จะทำให้ชีวิตดีขึ้นเช่นเดียวกับป้า “มาเชื่อตอนอยู่มหาวิทยาลัย ตอนนั้นปี 1 เคยรอกเอกสารว่าสนใจเรื่องคริสเตียน เพราะเห็นชีวิตป้า ป้ามีชีวิตที่ดีขึ้นหลังจากเชื่อพระเจ้า ธุรกิจการงานของเขาดีขึ้น เราก็คิดว่าถ้าเชื่อชีวิตพื้คงดีขึ้น” (พื้ฟ้า, สัมภาษณ์ 12 กันยายน 2556)

(2) การรับรู้ถึงความสมเหตุสมผลของความเชื่อในศาสนาคริสต์

อีกหนึ่งสาเหตุหลักของการเปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์ของกลุ่มตัวอย่าง คือ ความสมเหตุสมผลของความเชื่อ ซึ่งเกี่ยวข้องกับความบาปของมนุษย์ การไปสวรรค์ไม่ใช่ด้วยการ ทำดี การลำดับเหตุการณ์การเกิดขึ้นของโลก การตายบนไม้กางเขนของพระเยซู ความมีเหตุผลในหลักการ พระคัมภีร์ คำสอนและคำพยานชีวิต และความเชื่อทางศาสนาคริสต์กับวิทยาศาสตร์ กลุ่มตัวอย่างที่อยู่ในกลุ่มนี้ ได้แก่ ไผ่ พื้วุฒิ พื้กล้า พื้ปอง พื้ดาว พื้ซุ พื้แก้ว พื้รุ่ง และพื้กบ

ไผ่: สิ่งที่ทำให้ไผ่ตัดสินใจเปลี่ยนศาสนา คือ เนื้อหา เรื่องเล่า หลักข้อเชื่อใน ศาสนาคริสต์ที่บอกว่าทุกคนเป็นคนบาปไม่มีใครไปสวรรค์ได้ด้วยการทำดี ซึ่งทั้งหมดได้ช่วยตอบ คำถามในสิ่งที่ไผ่สงสัยมาก่อนหน้านี้ และแนวคิดที่กล่าวถึงพระเจ้กับวิทยาศาสตร์ที่ค่อนข้างมีเหตุผล

พื้วุฒิ: จุดที่ทำให้พื้วุฒิเชื่ออย่างไม่มีเงื่อนไขคือ การลำดับเหตุการณ์ว่าโลกนี้ คงไม่เกิดขึ้นมาเอง การตายบนไม้กางเขนของพระเยซูเพื่อมนุษย์ นอกจากนี้ พื้วุฒียังพิสูจน์หลักการใน พระคัมภีร์โดยใช้หลักวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ ตรรกะเข้ามาวิเคราะห์

จุดสปาร์ค คือ พระเยซู พื้ลำดับเหตุการณ์ว่า โลกนี้คงไม่เกิดขึ้นมาเอง การตาย บนกางเขนของพระเยซู ที่พระองค์ทำเพื่อเรา ที่ต้องตายเพราะเรา มีพระเจ้า ที่ทำเพื่อเราขนาดนี้เลยหรือ จากความสงสัยก็เริ่มกระจ่างขึ้น ...พื้สนใจอ่าน

พระคัมภีร์ ที่เรียนคณิตศาสตร์ เวลาที่อ่านพระคัมภีร์ ก็จะพิสูจน์ในแต่ละข้อ เช่น รักเพื่อนบ้านเหมือนรักตนเอง รักคือรักแบบไหน ก็ให้คิดว่าคนอื่นเขาอยากได้อะไร พี่พยายามใช้หลักวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ ตรรกะเข้ามาวิเคราะห์ (พี่วุฒิ, สัมภาษณ์ 14 กันยายน 2556)

พี่กล้า: สาเหตุที่ทำให้เปิดใจเชื่อคือ ความมีเหตุผลของศาสนาคริสต์ เพราะมีนักวิทยาศาสตร์มาเชื่อพระเจ้าและเชื่อว่าโลกนี้น่าจะมีผู้สร้าง

พี่ป๋อง: การได้ฟังคำพยานที่ฟังแล้วมีเหตุผล เรื่องราวพระเยซูที่น่าสนใจเป็นจุดที่ทำให้ตัดสินใจ “ลอง” เชื่อพระเจ้า

จุดตัดสินใจ คำพยานน่าสนใจ ฟังแล้วมีเหตุผล บรรยากาศในกลุ่มใจดี มีคนเอาใจใส่ มีมิตรไมตรีดี ฟังเรื่องราวพระเยซู เอ๊ะ! น่าสนใจลองตัดสินใจเชื่อดู ตอนนั้นคงยังไม่เชื่อไรมาก อยากลอง น่าสนใจนะ เชื่อไหมก็คงยังไม่รู้เรื่องอะไร (พี่ป๋อง, สัมภาษณ์ 3 กันยายน 2556)

พี่ดาว: รู้สึกประทับใจคำสอนในคริสตจักร เพราะโดยพื้นฐานเป็นคนที่ชอบปรัชญาและแสวงหาความจริงของชีวิตจึงทำให้เปิดใจเชื่อในศาสนาคริสต์ ทำให้พี่ดาวเป็นคนที่จะเข้าร่วมทุกโปรแกรม เช่น หนึ่งต่อหนึ่ง หนึ่งต่อกลุ่ม ชั้นสร้าง¹ เป็นต้น เพราะชอบคำสอน และเมื่อบวกกับประสบการณ์การตอบคำอธิษฐานจากพระเจ้าได้เสริมให้ความเชื่อของพี่ดาวเพิ่มขึ้น

พี่เป็นแนวปรัชญามาก่อน แสวงหาความจริงของชีวิต อยากมาลองรู้จักพระเจ้าดู ครั้งแรกประทับใจคำสอนเป็นหลัก ส่วนอธิษฐานแล้วพระเจ้าตอบเป็นเรื่องเสริมเท่านั้น แต่เปิดใจลองอธิษฐาน ทำให้มีความเชื่อเพิ่ม คำสอนทำให้มั่นใจในความเชื่อบวกประสบการณ์ ทำให้รู้จักพระเจ้ามากขึ้น สมัยก่อนเข้มขันมาก การสอน การเลี้ยงดู หนึ่งต่อหนึ่ง หนึ่งต่อกลุ่ม ชั้นสร้าง มีโปรแกรมที่ไหนไปหมด เพราะชอบคำสอน ผูกพันตัวกับพี่น้องด้วย มีกิจกรรมร่วมกัน ความผูกพันมีมาก (พี่ดาว, สัมภาษณ์ 31 สิงหาคม 2556)

¹ ชั้นสร้าง คือ คำย่อ ที่ใช้เรียกชั้นเรียนพระคัมภีร์ที่ถูกกำหนดเป็นกรณีพิเศษ เพื่อพัฒนาลักษณะชีวิตคริสเตียน เช่น ชั้นสร้างผู้นำ ชั้นสร้างพี่เลี้ยง ชั้นสร้างนักประกาศ เป็นต้น

พินุช: ครั้งแรกทีไปคริสตจักรพินุชรู้สึกประทับใจคำสอน รู้สึกว่าทุกอย่างมีเหตุผล เห็นด้วยกับคำสอนคิดว่าชีวิตน่าจะเป็นแบบนี้จึงตัดสินใจออกไปรับเชื่อ แม้ว่ายังมีคำถามอยู่บ้าง จากนั้นพินุชตัดสินใจไปโบสถ์โดยตลอดเพราะอยากรู้ว่าคริสตจักรสอนอะไร ส่วนในเรื่องของการขอพระพรจากพระเจ้านั้นพินุชเล่าว่าตนเองเป็นคนเรียนเก่ง ฐานะดี ชีวิตไม่ขาดอะไร อีกทั้งในตอนนั้น ยังเรียนไม่จบยังไม่มียานทำจึงไม่รู้ว่าขออะไรจากพระเจ้า ความเชื่อของพินุชจึงเกี่ยวข้องกับการใช้เหตุผล เรียนรู้พระเจ้า ไม่เน้นการอัศจรรย์หรือพระเจ้าตอบคำอธิษฐาน จนกระทั่ง 1 ปีให้หลัง ได้เกิดเหตุการณ์ที่พระเจ้าปกป้องจากอุบัติเหตุรถชน จึงทำให้พินุชเริ่มอธิษฐานขอพระเจ้ามากขึ้น

เพื่อนมาชวนไปโบสถ์วันคริสตมาสต์เลยไป ซึ่งตอนไม่ได้คิดว่าจะเชื่อ แต่อยากรู้เฉยๆ คงเป็นเพราะความสัมพันธ์กับเพื่อนด้วยมั้ง ประกอบกับเป็นช่วงเทศกาลคริสตมาสต์ แต่พอไปรู้สึกดีมากในเรื่องคำสอน จำไม่ได้ว่าเรื่องอะไรแต่เกี่ยวกับวันคริสตมาสต์ รู้สึกว่าทุกอย่างมีเหตุผล เห็นด้วยกับคำสอน คิดว่าชีวิตน่าจะเป็นแบบนี้แหละ พอหลังเทศน์เสร็จจะมีการนมัสการ รู้สึกตื่นเต้นตอนนั้น และตื่นเต้นตอนช่วงออกไปรับเชื่อ รู้สึกว่าตัวเองน้ำตาไหล จากนั้นก็ไปโบสถ์เพราะอยากรู้ว่าเขาสอนอะไร

ปกติเป็นคนเรียนเก่ง ฐานะดี ชีวิตไม่ขาดอะไร ไม่ได้สนใจพระเจ้าเพราะต้องการจะขออะไร เพราะคิดว่าตนเองไม่ขาดเหลืออะไร เรียนก็ยังไม่จบ ยังไม่ได้คิดจะทำงาน เรียนก็เก่ง ก็ยังไม่รู้ว่าขออะไร ส่วนใหญ่ใช้เหตุผลในการเรียนรู้พระเจ้า ไม่เน้นการอัศจรรย์ หรือพระเจ้าตอบคำอธิษฐาน ...การสอนของคริสตจักรเป็นปัจจัยหลักที่ทำให้เรียนรู้จักพระเจ้า ชีวิตส่วนตัวกับพระเจ้า อาทิ การเฝ้าเดี่ยว ทำไม่เป็นในช่วงปีแรก กว่าจะทำก็ใช้เวลา 1 ปี ซึ่งเป็นช่วงเดียวกับที่เริ่มเชื่อพระเจ้าแบบไม่มีเงื่อนไข เนื่องจากมีประสบการณ์กับพระเจ้า คือ ขับรถเก่งแล้วกำลังจะโดนรถชน แต่มีรถกระบะมาคันไว้ตรงกลางรถกระบะก็ช่วยไป ทำให้รู้จริงๆ ว่าพระเจ้าปกป้องจากอันตราย จากนั้นเริ่มเฝ้าเดี่ยวเป็นอธิษฐานขอเป็นจากที่ไม่ค่อยได้ทำ (พินุช, สัมภาษณ์ 31 สิงหาคม 2556)

พีเก๊า: การไปโบสถ์ครั้งแรกพีเก๊าได้ฟังคำเทศนาที่ให้หลักการที่ดีมาก ทำให้ตัดสินใจออกไปรับเชื่อแม้ว่ายังไม่เชื่อร้อยเปอร์เซ็นต์ จนกระทั่งพระเจ้าได้ตอบคำอธิษฐานของพีเก๊าในหลายๆ เรื่อง เช่น เรื่องการรักษาพยาบาลคุณแม่ โดยที่ไม่ต้องจ่ายเงินในการรักษา เพราะหมอเลื่อนการผ่าตัดไปเป็น 2 ปี จนถึงช่วงที่มี 30 บาทรักษาทุกโรค เรื่องที่พีเก๊าอธิษฐานขอพระเจ้าให้รถเมล์มา

ในช่วงที่ดูเหมือนว่ารถเมล์จะไม่มีแล้ว และเรื่องที่พี่เค้าสามารถเปิดประตูเข้าห้องพักได้อย่างอัศจรรย์
 ทั้งๆ ที่ไม่มีลูกกุญแจ

วันนั้นที่โบสถ์ (ปทุมธานี) มีกิจกรรมคริสมาสต์ มีกิจกรรมในห้องประชุมแล้ว
 พอไปเขาชวนทานข้าวทันทีที่มีกิจกรรมที่ซุ้มเราก็ไปเล่น ศิษยาภิบาลที่ปทุมฯ มา
 ปฏิสัมพันธ์ทันที จากนั้นก็เข้ารอบบาย มีบรรยากาศการเข้ารอบ มีเทศนา
 พอเรารู้จักกับศิษยาภิบาลเราก็ตั้งใจฟังเขาเราก็รับหลักการที่ดีน่าสนใจ
 เหมือนเขายืนยันเพื่อที่จะคุยกับเรา เราก็รู้สึกว่ามีหลักการที่ดีมากถึงเรา เราก็
 ออกไปรับเชื่อ แต่ตอนนั้นยังไม่เชื่อ 100% แต่เรตัดสินใจไปต่อ เพราะเรา
 คิดว่าอาจจะไม่ได้มาห้องประชุมนี้อีกแล้ว พอเลิกโบสถ์เขาไป*แครอลิ่ง*¹ ต่อ
 พี่ก็ไปต่อ พอไปถึงประมาณตี 2 นอนอีกที ตี 3 ตื่นมาก็สลิมสลิมไปสอบ
 ช่วงบาย แต่เรามั่นใจว่าเราพร้อมแล้วจึงตัดสินใจไปวันอาทิตย์

พอเทอม 2 พี่ก็ทำกิจกรรมที่โบสถ์ตลอด วันอาทิตย์ วันพุธ พระเจ้าก็
 ยกเกรดเฉลี่ยให้สูงขึ้นทั้งที่เราไม่มีกิจกรรมเยอะ พี่ๆ เทคแคร์ (take care) เรา
 ตลอดตั้งแต่เริ่มต้น คอยดีว หนุนใจเราเรื่อยๆ จนกล้าอธิษฐานมากขึ้น หลัง
 สอบเหมือนมีปัญหาเข้ามาเยอะ ทั้งเรื่องสุขภาพของแม่ หมอนัดให้เข้า
 โรงพยาบาลผ่าตัด พ่อพี่ก็ซีเรียสจนไม่รู้ทำไม เพราะต้องใช้เงิน 3 หมื่น จนพี่
 อธิษฐานกับพระเจ้า พระเจ้าก็ตอบอย่างอัศจรรย์ ไม่ต้องใช้เงินในการรักษา
 ไม่ต้องเสียเงิน 3 หมื่น เพราะหมอเลื่อนการผ่าตัดไปเป็น 2 ปี จนถึงช่วงที่มี
 30 บาทรักษาทุกโรค ...พี่เชื่อจริงๆ 2 เดือนครึ่ง ระยะเวลาพระเจ้าก็ตอบคำ
 อธิษฐานอยู่เรื่อยๆ แต่ 2 เดือนครึ่ง พระเจ้าก็อยากให้เราตัดสินใจเชื่อ 100%
 เชื่อจริงๆ สัปดาห์แรกของการปิดเทอม หอพักเงียบมาก เพราะเป็นช่วงปิด
 เทอมใหญ่ด้วย เพื่อนเดินทางไปเที่ยว กลับบ้าน แต่พี่ต้องเคลียร์รายงานกับ
 อาจารย์ เราก็ยังอยู่กับเพื่อนที่เป็นรูมเมท (Roommate) วันหนึ่งเดินทางมา
 หาพี่สาวที่อนุสาวรีย์ฯ พอกลับมารอรถเมล์ช้า ประมาณ 20.30 น. รถหมดไป
 แล้วตอน 2 ทุ่ม พี่ไม่อยากเสียค่าแท็กซี่เพราะมันเยอะ 300 กว่าบาท พี่
 อธิษฐานให้รถเมล์มา นับ 1,2,3 พระเจ้าก็ส่งรถมาทันที เป็นประสบการณ์ที่

¹ แครอลิ่ง (Caroling) คือ การออกไปร้องเพลงตามบ้านหรือตามสถานที่ต่างๆ ในเทศกาลคริส
 มาสต์เพื่อประกาศเรื่องราวการบังเกิดของพระเยซู ในบางครั้งคริสเตียนจะออกไปร้องเพลงแครอลิ่ง
 ก่อนวันคริสมาสต์ 1 วัน หรือตามความเหมาะสม แต่ให้ใกล้เคียงกับวันคริสมาสต์

ตื่นเต้นมาก พอกลับไปห้องรวมเมทกลับบ้าน พี่ไม่รู้ พี่ลืมกุญแจห้องไว้ในห้อง เข้าห้องไม่ได้ โทรหาเพื่อน เพื่อนก็บอกว่าถึงบ้านแล้ว เกือบ 4 ทุ่มครึ่ง เข้าห้องไม่ได้ ไม่กล้ารบกวนเจ้าของหอ ถึงมีกุญแจห้องเปิดได้เจ้าของหอก็ไม่มีกุญแจสำหรับเปิดแม่กุญแจ กลับไปหาพี่สาวก็ไม่ได้แน่ๆ เพราะไม่มีรถและไม่อยากเสียค่าแท็กซี่ เราก็อธิษฐานคุกเข่ากับพระเจ้า ขอพระเจ้าเปิดห้องได้อย่างอัศจรรย์ เห็นการทรงสถิต¹ จากพระเจ้า พระเจ้าเริ่มให้คันตัว เห็นกุญแจ 1 ดอก ซึ่งเป็นกุญแจห้องพี่สาว พอเสียบลงไปปรากฏว่าเปิดแม่กุญแจได้ อัศจรรย์มาก เหลือประตูห้อง ปรากฏว่าเพื่อนไม่ได้ถือคีย์ห้องไว้ พอไปถึงในห้องก็คุกเข่าในห้อง รู้สึกว่าพระเจ้าช่วยจริงๆ พวงกุญแจทั้งหมดก็ยังไม่อยู่บนโต๊ะ พี่ก็คุกเข่าอธิษฐานสารภาพกับพระเจ้า ขอโทษพระเจ้าที่ไม่ได้เชื่อเต็มที่ จากวันนั้นตัดสินใจเชื่อพระเจ้าแบบไม่สงสัยจนมาถึงวันนี้ (พี่แก้ว, สัมภาษณ์ 12 กันยายน 2556)

พี่รุ่ง: ในระหว่าง 3 เดือน ที่พี่รุ่งถูกทำทนายให้ลองพิสูจน์พระเจ้า พี่รุ่งมีโอกาสพบปะกับคริสเตียนโดยตลอด เช่น ถูกใช้เวลา² 2 ครั้งต่อสัปดาห์ ไปกลุ่มแคร์ ออกไปประกาศติดตามผล³ ไปโบสถ์ทุกวันอาทิตย์ เป็นต้น นอกจากนี้ ยังได้รับการหนุนใจ⁴ ให้ลองสร้างอารมณ์อยากอ่านพระคัมภีร์เหมือนที่ติดอ่านการ์ตูนโคนัน ซึ่งพี่รุ่งทำได้ในเวลาต่อมา และจากการอ่านพระคัมภีร์นี้เองได้ช่วยให้พี่รุ่งรู้จักพระเจ้าและเกิดความมั่นใจในการเปลี่ยนความเชื่อจากศาสนาคริสต์นิกายคาทอลิกมาเป็นนิกายโปรเตสแตนต์ ประกอบกับพี่รุ่งมีประสบการณ์การตอบคำอธิษฐานในเรื่องการเรียน ซึ่งไม่เพียงทำให้พี่รุ่งมีความเชื่อเพิ่มขึ้นแต่ยังทำให้เพื่อนร่วมชั้นเรียนหันมาสนใจเรื่องราวพระเจ้ามากขึ้น

¹ การทรงสถิต คือ การที่พระเจ้าทรงอยู่ด้วย อาจเป็นในรูปแบบที่มองไม่เห็นแต่สัมผัสได้ และในรูปแบบที่มองเห็นและสัมผัสได้ ผู้ที่ได้รับการทรงสถิตของพระเจ้าจะมีความยำเกรง ไม่กล้าทำบาปเติบโตในความเชื่อ และเปลี่ยนแปลงชีวิตในทางที่ดีขึ้น

² การใช้เวลา คือ การพบปะของคริสเตียน 2 คน ขึ้นไป ซึ่งส่วนใหญ่จะไม่เกิน 5 คน เพื่อพูดคุยและสอนพระคัมภีร์ระหว่างสัปดาห์

³ การเลี้ยงดูติดตามผล คือ การดูแลสมาชิกใหม่ของคริสตจักรหลังที่รับเชื่อได้ไม่นาน เพื่อให้สมาชิกใหม่เติบโตและมั่นคงในความเชื่อ บางครั้งใช้เพียงคำว่า ติดตามผล สำหรับคนที่รับฟังการประกาศเรื่องราวพระเจ้าและมีท่าทีสนใจแต่ยังไม่ยินดีรับเชื่อ

⁴ หนุนใจ คือ การปลอบใจหรือให้กำลังใจ และอยู่เคียงข้างในเวลาที่ยากลำบาก หวัง หมดหวัง หมดความเชื่อ เพื่อพุงให้กำลังใจในการใช้ชีวิต

ตอนนั้นพี่เชื่อ 70-80 เปอร์เซ็นต์แล้ว บวกกับพี่ถูกใช้เวลา 2 ครั้ง ต่อสัปดาห์ ไปแคร์ ไปโบสถ์ มีช่วงหนึ่งที่ติดอ่านการ์ตูนโคนันมาก มันมา 3 เดือนที่ พี่เขา (พี่นุ่น) ก็ทนนใจว่าลองบิ้ว (build) อารมณ์อยากอ่านพระคัมภีร์เหมือนอยากอ่านโคนันสิ เราก็ลองทำ แล้วก็ทำได้ ทำให้พี่รู้จักพระเจ้ามากขึ้น ทำให้เราเกิดความมั่นใจมากขึ้น ช่วงนั้นพี่ใช้เวลา ออกไปติดตามผล และออกไปประกาศกับพี่เขา

เพื่อนพี่เขาอยากมาหาพระเจ้าเพราะเห็นว่าพี่ TOP หลายวิชา พี่อ่านหนังสือก่อนสอบไม่กี่วันแต่สอบได้ เพื่อนมองว่าทำไมทำได้ พี่ก็บอกว่าพี่มาเชื่อพระเจ้า เพื่อนพี่มาโบสถ์เยอะมากช่วงนั้น แต่มีแค่คนเดียวที่มาเชื่อพระเจ้าจริงจัง มีครั้งหนึ่งพี่ลองไม่อธิษฐาน พอเข้าไปสอบพี่คิดว่าพี่เอาบัตรนักศึกษามาแต่จริงๆ เป็นบัตร ATM เพราะมันสีเหมือนกัน พี่ก็ต้องวิ่งกลับไปเอาที่หอ กว่าพี่จะกลับมาสอบก็ 20 นาทีผ่านไป เพื่อนบางคนเขาทำข้อที่ 3 ไปแล้ว แต่พี่ยังไม่เขียนอะไรเลย พี่ก็อธิษฐานกับพระเจ้า พอผลสอบออกมาพี่ได้รอง TOP (พี่รุ่ง, สัมภาษณ์ 9 กันยายน 2556)

พี่กบ: เป็นคนที่เปิดใจเชื่อทันทีที่ไปกลุ่มแคร์ เพราะได้ฟังคำพยานที่มีเหตุผล ประกอบกับการอ่านพระคัมภีร์และการฟังคำเทศนา ทำให้พี่กบไปถึงจุดที่ตอบคำถามว่า ทำไมโลกถึงเป็นแบบนี้ ตายแล้วไปไหน และมีคำตอบเรื่องพระเจ้าผู้สร้าง พี่กบได้ย้ำว่าการอยู่คริสตจักรแห่งนี้เป็นเพราะพระเจ้าที่พี่กบได้เรียนรู้ได้สังเกตและคิดใคร่ครวญ ไม่ใช่เพราะพี่น้องคริสเตียน

คำพยานใช่ เป็นเหตุเป็นผล ไม่เหมือนพุทธที่เน้นความสงบ แต่ไม่ถึงจุดที่บอก ว่าทำไมโลกถึงเป็นแบบนี้ ตายแล้วไปไหน แต่พระเจ้าบอก พระเจ้าตอบพี่ผ่านคำเทศนา และการอ่านพระคัมภีร์ พี่เชื่อด้วยความตั้งใจจริง มีประสบการณ์ ตั้งแต่วันแรก อ่านพระคัมภีร์จบตั้งแต่ปีแรกที่มาเชื่อพระเจ้า ...พี่ชอบคิด ชอบสังเกตแต่ไม่ชอบคิดมาก พี่ไม่ได้อยู่ (คริสตจักร) เพราะบรรยากาศ พี่น้อง (คริสเตียน) แต่เพราะพระเจ้า (พี่กบ, สัมภาษณ์ 14 กันยายน 2556)

(3) การมีประสบการณ์การตอบคำอธิษฐานจากพระเจ้า

กลุ่มตัวอย่างที่มีการตอบคำอธิษฐานจากพระเจ้าเป็นสาเหตุหลักของ เปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์ ได้แก่ พี่ฝน พี่เอก พี่น้ำ พี่ชัย และแก้ว การอธิษฐานเป็นสิ่งที่ช่วยยืนยัน

อย่างเป็นรูปธรรมว่าความเชื่อในศาสนาคริสต์เป็นสิ่งที่ไม่มมงายและพระเจ้ามีจริง ช่วยให้กลุ่มตัวอย่างมีความมั่นใจในการตัดสินใจเปลี่ยนศาสนา

พีฝน: พีฝนมีประสบการณ์กับพระเจ้าผ่านการอธิษฐานขอให้สอบเข้าเรียนมัธยมปลายที่โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาและได้ทุนเรียนต่อ ทำให้พีฝนเชื่อว่ามีพระเจ้ามีจริง แต่ยังไม่ตัดสินใจไปโบสถ์จนกระทั่งมัธยมศึกษาปีที่ 6 เทอม 2

ตอนนั้นถูกประกาศครั้งแรกโดยลูกพี่ลูกน้อง เป็นลูกของลุง ตอนนั้นอยู่ศรีสะเกษ อายุ 16 ปี มีประสบการณ์การอธิษฐาน แต่ตอนนั้นไม่มีใครเลี้ยงดูเพราะที่เขาไปเรียนที่ขอนแก่น อธิษฐานก็ OK แม่นนะ แต่สงสัยพลุกมั่ง ไม่มีใครเลี้ยงดูก็เลยกลับมาเป็นพุทธ ความเชื่อไม่ค่อยหยั่งราก แต่เปิดใจทดสอบแม้ไม่รู้หลักการ จากนั้นมาเรียนกรุงเทพฯ ช่วง ม.ปลาย ก่อนมาอธิษฐานให้สอบได้เรียนในโรงเรียนเตรียมอุดมฯ แล้วก็สอบได้ ตอนนั้นอธิษฐาน ไม่มีเงินเรียนหนังสือพระเจ้ายกมือตอบคำอธิษฐาน ก็มีคนให้ทุนเรียนหนังสือผ่านทางอาจารย์ที่ปรึกษาที่โรงเรียน (สมัยมัธยมปลาย) เขากำหนดให้ 1 ทุน แต่พีได้ 2 ทุน ตอนนั้นไม่ได้ไปโบสถ์ ก็สงสัยว่าพระเจ้าน่าจะมีจริง (พีฝน, สัมภาษณ์ 4 กันยายน 2556)

พีเอก: จุดที่ทำให้เปิดใจเชื่อเต็มร้อยคือ การอธิษฐานและได้รับคำตอบตลอดตั้งแต่เริ่มอธิษฐานกับพระเจ้า

จุดที่ทำให้เปิดใจเชื่อ มีเพื่อนที่เขาแตกแควร์ วันหนึ่งเขาเอาหนังสือมาให้เราอ่าน ปกติเราไม่อ่านหนังสือ มาเอาไว้นานมาก ถึงเวลาคือ เราก็เอามาอ่านสักนิด พออ่านเราก็เริ่มอธิษฐาน ก็มีประสบการณ์มาตลอด ทีนี้ก็เริ่มเชื่อ เริ่มมั่นใจเต็มร้อย อ่านหนังสือแล้วมีเหตุและผล น่าจะมีจริง แล้วเราลองอธิษฐาน เพื่อทำให้มั่นใจ 100% ผ่านการอธิษฐานที่ได้รับคำตอบ (พีเอก, สัมภาษณ์ 3 กันยายน 2556)

พีน้ำ: จุดที่ทำให้ตัดสินใจเชื่อว่ามีพระเจ้ามีจริงอย่างไม่มีเงื่อนไข คือประสบการณ์การอวยพรจากพระเจ้าทุกวัน โดยเฉพาะเรื่องการเดินทางด้วยรถเมล์และที่บ้านไม่มายุ่งในช่วงแรกของการเปลี่ยนศาสนา ประกอบกับได้สัมผัสพระคุณความรักพระเจ้าผ่านพี่น้องคริสเตียน

พีชัย: ใช้เวลา 1 คืน ในการอธิษฐานขอพระเจ้ารักษาโรคไขข้อ ถ้าหายป่วย ยินดีจะติดตามพระเจ้า ปรากฏว่าตื่นเข้ามาพีชัยหายป่วยจริงๆ “ตอนนั้น (ตอนไปโบสถ์ครั้งแรก) เราไม่เชื่อแต่อยากพิสูจน์ ใช้เวลา 1 คืน ในการอธิษฐานให้พระเจ้ารักษาโรคไขข้อ แล้วสัญญาว่าจะติดตามพระเจ้า ตื่นเช้าขึ้นมาพีชัยหาย” (พีชัย, สัมภาษณ์ 11 กันยายน 2556)

แก้ว: ในตอนเด็กแก้วมีประสบการณ์พระเจ้าตอบคำอธิษฐานให้เจอหนังสือที่หายไปและเพื่อนสมัยประถมหายจากอาการเจ็บป่วยและมีชีวิตดีขึ้น จึงเชื่อว่ามีพระเจ้าแบบไม่มีเงื่อนไข แต่แก้วไม่สามารถไปโบสถ์ได้เนื่องจากครอบครัวต่อต้าน

แก้วเชื่อพระเจ้าแบบไม่มีเงื่อนไขตั้งแต่เด็ก เพราะมีประสบการณ์กับพระเจ้า ตอนเด็ก เคยอธิษฐานให้หาหนังสือที่หายไปเจอ ทำให้เริ่มเชื่อ และเห็นเพื่อนสมัยประถมไม่สบายหายโรคและชีวิตเขาดีขึ้น แต่ที่ไม่ได้ไปโบสถ์ เพราะยังเป็นเด็กและครอบครัวห้าม (แก้ว, สัมภาษณ์ 31 สิงหาคม 2556)

(4) การสัมผัสความรักและสันติสุขจากพระเจ้าและพี่น้องคริสเตียน

กลุ่มตัวอย่างที่มีสาเหตุหลักของเปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์ เพราะได้สัมผัสถึงความรักและสันติสุขเมื่อได้อธิษฐาน ร้องเพลงนมัสการ ฟังคำเผยพระวจนะ และเมื่อได้อยู่กับชุมชนคริสเตียน ได้แก่ พีดา โบว์ พีดูล พีปลา และพีชาญ

พีดา: ในวันพีดาอธิษฐานรับเชื่อในพระเยซูนั้นเป็นเวลากลางคืน เนื่องจากพีดาต้องการรู้จักพระเจ้าสุดใจจึงได้อธิษฐานขอพระเจ้าสำแดงให้เห็นชัดเจนว่าพระเจ้าเป็นแบบไหน สำแดงให้เห็นว่าพระเจ้าทรงพระชนม์ และในวันนั้นพีดาสัมผัสได้จริงๆ ว่ามีมือแตะที่หัวและมีบางอย่างไหลตั้งแต่หัวจนถึงปลายเท้า เหมือนมีผ้าเบาๆ บางๆ โดนแก้ม ทำให้พีดาขนลุกน้ำตาไหล สิ่งที่พีดาสัมผัสคือ ในโลกนี้ไม่มีใครรักพีดาได้เท่านี้ ทำให้พีดาเชื่อพระเจ้าร้อยเปอร์เซ็นต์ เชื่อว่าพระเจ้าทรงพระชนม์จริงๆ เมื่อพีดาลิ้มตาก็รู้สึกว่ามีพระเจ้า¹ เต็มห้อง เพราะเห็นแสงเรืองๆ สีเหลืองอยู่ในห้อง ตอนเช้า

¹ พระสิริพระเจ้า (Glory) คือ คำเรียก กรณีที่ต้องการยกย่องความงดงาม การทรงสถิต และฤทธิ์อำนาจของพระเจ้าที่เต็มไปด้วยความรุ่งโรจน์ ความรุ่งเรือง สง่าราศี แปลงรัศมี และสรรเสริญความยิ่งใหญ่เหนือสิ่งสรรพต่างๆ

พีดาไปขอพระคัมภีร์จากเพื่อนและอ่านจบทั้งเล่มภายใน 2 เดือน จากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นทำให้พีดาไม่เคยสงสัยการดำรงพระชนม์ (มีชีวิตรอยู่จริงทั้งในอดีตและในอนาคต) และความรักของพระเจ้า

พีดาด้วยตัวเอง เชื่อพระเจ้าด้วยตัวเอง รับพระเยซูด้วยตัวเองอธิษฐาน
 ต้อนรับพระเยซูเอง มาขอพระคัมภีร์และขอไปโบสถ์เอง... รู้สึกว่าเวลานั้นมี
 สิ่งที่ยิ่งใหญ่ ถ้าพระเยซูเป็นพระเจ้าขอสำแดงให้พีเห็นชัดเจนแบบไหนก็ได้
 ว่าพระเจ้าเป็นแบบไหน ขอพระเจ้าสำแดงว่าพระเจ้าทรงพระชนม์ อยากรู้จัก
 พระเจ้าสุดใจ พีหลับตาแสวงหา อยากรู้จักจริงๆ พีสัมผัสได้จริงๆ ว่ามีมือที่
 แตะหัวของพีจริงๆ มีบางอย่างไหลตั้งแต่หัวจนถึงเท้า ตั้งแต่ยังไม่รู้ว่าพระเจ้า
 เป็นอย่างไร เหมือนมีผ้าเบาๆ บางๆ โดนแถม (เล่าด้วยน้ำเสียงที่ตื่นเต้น) พี
 ขนลุกน้ำตาไหล ทำให้พีสัมผัสว่าในโลกนี้ไม่มีใครรักพีได้เท่านี้ ทำให้พีเชื่อร้อย
 เปอร์เซ็นต์ว่าพระองค์ทรงพระชนม์อย่างไร นานี่นั้นตัดสินใจเลยว่าพระเจ้า
 ทรงพระชนม์จริงๆ พอความรู้สึกนั้นหายไป พีก็ลืมตา พีรู้สึกว่ามิพระสิริของ
 พระเจ้าเต็มห้อง มีแสงเรืองๆ สีเหลือง พระสิริยังอยู่ในห้อง ยิ่งค้างอยู่ ตอน
 นั้นตื่นเต้นมากเลย รุ่งขึ้นพีไปขอพระคัมภีร์ พีอ่านพระคัมภีร์จบ 2 เดือน
 ตั้งแต่ต้นจนจบ เป็นเหตุที่ทำให้อะไรจะเกิดขึ้นพีไม่สงสัยการดำรงพระชนม์
 และความรักของพระเจ้า จากนั้นพีไปโบสถ์ ไม่มีใครติดตามผล หาหนทาง
 ไปเอง แคร่มีที่ไหนก็ไป ต่อมาเขามาตั้งแคร่หน้าอพฟิสได้เลย อยู่ริมชายทะเล
 หาดหน้าธร เกาะสมุย (พีดา, สัมภาษณ์ 22 กันยายน 2556)

โบว์: สาเหตุที่ทำให้ตัดสินใจเชื่อในศาสนาคริสต์จริงๆ คือ การได้สัมผัส
 ความรักของพระเจ้า พระเจ้าเปลี่ยนแปลงใจชีวิตให้รักผู้อื่น ประกอบกับการได้รับการรักษาจากพระ
 เจ้าให้หายจากโรคบางอย่าง “ที่ตัดสินใจจริงๆ คือ พระเจ้าเปลี่ยนแปลงชีวิต สัมผัสความรักของพระเจ้าได้
 เปลี่ยนแปลงใจให้รักผู้อื่น คนเรามันไม่สามารถเปลี่ยนได้อยู่แล้ว และเรื่องการรักษาโรค เราเป็นโรค
 บางโรคพระเจ้าย่รักษา” (โบว์, สัมภาษณ์ 12 กันยายน 2556)

พีปลา: จุดที่ทำให้พีปลาเปลี่ยนศาสนา คือ การได้รับการปลดปล่อยจาก
 ความเจ็บปวดในจิตใจที่เกิดจากครอบครัวและการผิดหวังในความรัก

จุดไคลแม็กซ์ (Climax) ที่ทำให้พีเชื่อ คือ เรื่องการไถ่ เหมือนโซ่ที่ล่ามเราถูก
 ปลดปล่อย... อีกอย่าง พีเห็นพฤติกรรมน้องชายเปลี่ยนไปในทางที่ดีขึ้น

ความขมขื่นกับที่บ้านได้รับการปลดปล่อย สมัยเรียนปริญญาตรีที่ออกหัก พอมาเชื่อพระเจ้า พระเจ้าก็เยียวยารักษาเรื่องความเจ็บปวดในใจ (พีปลา, สัมภาษณ์ 17 กันยายน 2556)

พีชาญ: หลังจากที่พีชาญตัดสินใจไปคริสตจักรทุกสัปดาห์ ได้เริ่มเรียนพระคัมภีร์และอธิษฐานกับพระเจ้าเป็นระยะเวลา 1 ปี พีชาญจึงเชื่อว่าเรื่องราวพระเจ้าไม่ใช่เรื่องมงาย แต่สิ่งที่ทำให้เชื่อพระเจ้าอย่างไม่มีเงื่อนไข คือ ความรู้สึกที่ว่าพระเจ้าตายเพื่อทุกคน และสัมผัสความรักของพระเจ้าผ่านการนมัสการ ทำให้พีชาญเริ่มมั่นใจว่าพระเจ้าจับต้องได้และมีจริง

ครั้งแรก (ที่ไปโบสถ์) ไม่เชื่อ แต่ก็ตามไปโบสถ์ตลอด จากนั้นเริ่มเรียนพระคัมภีร์ทำให้มั่นใจ บวกกับการมีประสบการณ์กับพระเจ้า เป็นอยู่ประมาณ 1 ปี ถึงทำให้เชื่อว่าไม่ได้มงาย ช่วงที่ทำให้รู้สึกเชื่อพระเจ้าแบบไม่มีเงื่อนไข คือ นมัสการ รู้สึกว่าพระเจ้าตายเพื่อเรา สัมผัสความรักของพระเจ้า ทำให้เราเริ่มมั่นใจ จากที่พระเจ้าเป็นอะไรก็ไม่รู้ แต่เริ่มมั่นใจว่าพระเจ้าจับต้องได้ มีจริง (พีชาญ, สัมภาษณ์ 31 สิงหาคม 2556)

พีตุล: วันที่ตามเพื่อนไปโบสถ์และรับเชื่อ นั้นพีตุลเล่าว่าพระเจ้าก็มาปรับเปลี่ยนข้างใน ได้สัมผัสถึงความอบอุ่นจากพระเจ้า ทำให้พีตุลได้เข้าใจคำว่า “สันติสุข” จนต้องร้องไห้ จากนั้นก็รับใช้พระเจ้าและมีการเปลี่ยนชีวิตให้เป็นคนดีมากขึ้น จากเดิมที่เป็นเด็กนักเรียนที่ชอบหาเรื่องคนอื่น “เริ่มต้นอยากได้พระพรเป็นหลัก แต่ต่อมาพระเจ้าก็ปรับเปลี่ยนข้างใน พีเคยสัญญาว่าจะไม่ร้องไห้เลย แต่เราได้สัมผัสถึงความอบอุ่นของพระเจ้าได้ น้ำตาก็ไหลลงมา วันนั้นได้เข้าใจคำว่าสันติสุข จากนั้นก็รับใช้พระเจ้าเรื่อยมา” (พีตุล, สัมภาษณ์ 23 กันยายน 2556)

ผู้วิจัยสังเกตว่าเงื่อนไขหลักของการเปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์บางประการ สามารถเป็นปัจจัยเกื้อหนุนเงื่อนไขหลักได้ โดยพบว่า ประสบการณ์การตอบคำอธิษฐานจากพระเจ้า และการสัมผัสความรักและสันติสุขจากพระเจ้า สามารถเป็นปัจจัยเกื้อหนุนทำให้กลุ่มตัวอย่างมีความมั่นใจในความเชื่อใหม่เพิ่มขึ้นและผูกพันตัวกับคริสตจักรและพี่น้องคริสเตียน

กลุ่มตัวอย่างที่มีประสบการณ์การตอบคำอธิษฐานจากพระเจ้า เป็นปัจจัย เกื้อหนุน ได้แก่

- กลุ่มตัวอย่างที่เปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์เนื่องจากเห็นการเปลี่ยนแปลงชีวิต
ในทางที่ดีขึ้นของคริสเตียน เป็นปัจจัยหลัก อาทิ พี่ฟ้า หลังจากที่ได้รับเชื่อในศาสนาคริสต์เพราะได้เห็น
ตัวอย่างป่าที่ประสบความสำเร็จในชีวิตและธุรกิจ พี่ฟ้าได้ใช้เวลา 1 ปี ในการพัฒนาความเชื่อโดยมี
ประสบการณ์ที่พระเจ้าตอบคำอธิษฐาน ประกอบกับได้เข้าร่วมกลุ่มแคร้และไปคริสตจักรตลอดทำให้
พี่ฟ้าเชื่อพระเจ้าร้อยเปอร์เซ็นต์

- กลุ่มตัวอย่างที่เปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์เนื่องจาก**การรับรู้ความสมเหตุสมผล**
ของความเชื่อในศาสนาคริสต์ เป็นปัจจัยหลัก เช่น ไผ่ ที่นอกจากหลักข้อเชื่อในศาสนาคริสต์ที่มีเหตุผล
จะทำให้ไม่เปิดใจเชื่อในศาสนาคริสต์แล้ว สิ่งที่ยืนยันความเชื่อให้หนักแน่นมากขึ้นคือ การได้ฟัง
ประสบการณ์จากสมาชิกคนอื่นในโบสถ์และได้รับการตอบคำอธิษฐานจากพระเจ้าเป็นการส่วนตัวทำ
ให้มั่นใจว่าพระเจามีจริง พี่กล้า นอกจากหลักเหตุผลทางวิทยาศาสตร์ที่ช่วยให้มีความเชื่อในศาสนา
คริสต์แล้ว การมีประสบการณ์การตอบคำอธิษฐานจากพระเจ้ายังเป็นสิ่งที่ยืนยันความน่าเชื่อถือของ
ศาสนาคริสต์ พี่นุช การเปิดใจเชื่อในศาสนาคริสต์ของพี่นุชเกิดการได้ฟังการเทศนาที่มีเหตุผล แต่
หลังจากนั้น 1 ปี พี่นุชมีประสบการณ์การปกป้องจากพระเจ้าจากอุบัติเหตุรถชนทำให้พี่นุชเชื่อพระ
เจ้าอย่างร้อยเปอร์เซ็นต์ เช่นเดียวกับพี่แก้ว การไปโบสถ์ครั้งแรก พี่แก้วได้ฟังคำเทศนาที่ให้หลักการที่ดี
มาก ทำให้ตัดสินใจออกไปรับเชื่อแต่ยังไม่เชื่อร้อยเปอร์เซ็นต์ แต่หลังจากนั้น 2 เดือนครึ่ง พระเจ้าได้ช่วย
พรพี่แก้วให้เปิดห้องพักได้อย่างอัศจรรย์ทั้งที่ไม่มีลูกกุญแจ ทำให้พี่แก้วตัดสินใจเชื่อพระเจ้าแบบไม่สงสัย
จนถึงทุกวันนี้ คล้ายคลึงกับพี่ดาว ที่รู้สึกประทับใจคำสอนในคริสตจักรทำให้เปิดใจเชื่อในศาสนาคริสต์
แต่ประสบการณ์การตอบคำอธิษฐานจากพระเจ้าได้ทำให้มั่นใจในความเชื่อมากขึ้น และพี่รุ่ง การได้
อ่านพระคัมภีร์เพื่อทำความเข้าใจพระเจ้าและความเชื่อในศาสนาคริสต์นิกายโปรเตสแตนต์ ประกอบ
กับการได้รับการอวยพรจากพระเจ้าในเรื่องการเรียน ทำให้พี่รุ่งมีความมั่นใจในการเปลี่ยนความเชื่อ
และกล้าที่จะประกาศเรื่องราวพระเจ้ากับเพื่อนๆ มากขึ้น

- กลุ่มตัวอย่างที่เปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์เนื่องจาก**การสัมผัสความรักและ**
สันติสุขจากพระเจ้าและคริสเตียน เป็นปัจจัยหลัก ยังมีในส่วนของประสบการณ์การตอบคำอธิษฐาน
จากพระเจ้าร่วมด้วย เช่น พี่ชาญ ในระยะเวลา 1 ปี ที่สัมผัสความรักของพระเจ้าผ่านทางพระคัมภีร์
บวกกับการมีประสบการณ์การตอบคำอธิษฐานทำให้พี่ชาญเชื่อว่าศาสนาคริสต์ไม่ใช่เรื่องงมงาย พี่ปลา
นอกจากการได้รับการปลดปล่อยจากสิ่งที่เจ็บปวดในจิตใจแล้ว พี่ปลายังมีประสบการณ์การตอบคำ
อธิษฐาน อาทิ เรื่องสอบเรียนต่อปริญญาโทที่มหาวิทยาลัยมหิดลและได้ทุนเรียนฟรี ทำให้พี่ปลา
ตัดสินใจเปลี่ยนศาสนาและกล้าไปโบสถ์แม้จะถูกต่อต้าน และโบว์ สาเหตุที่ทำให้ตัดสินใจเชื่อใน
ศาสนาคริสต์จริงๆ คือ การได้สัมผัสความรักของพระเจ้า พระเจ้าได้เปลี่ยนแปลงใจให้รักผู้อื่น

ประกอบกับการอธิษฐานและได้รับคำตอบโดยเฉพาะการรักษาโรค ยิ่งทำให้โบว์มันใจว่าพระเจ้ามีจริง โดยปกติโบว์เป็นคนที่ชอบอธิษฐานขอกับพระอื่นอยู่แล้ว เมื่อขอพระเจ้าได้เยอะจึงทำให้เชื่อมากขึ้น

**กลุ่มตัวอย่างที่มี การสัมผัสความรักและสันติสุขจากพระเจ้าเป็นปัจจัย
เกื้อหนุน ได้แก่**

- กลุ่มตัวอย่างที่เปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์เนื่องจากการเห็นการเปลี่ยนแปลงชีวิต
ในทางที่ดีขึ้นของคริสเตียน เป็นปัจจัยหลัก อาทิ พีโก การเปลี่ยนศาสนานอกจากจะเกิดจากการเห็น
ตัวอย่างที่ดีจากเพื่อนที่เปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์แล้ว ยังเกิดจากประสบการณ์ของตัวเองภายหลังที่
ได้ฟังการเผยพระวจนะในวันแรกที่ไปโบสถ์ ซึ่งพีโกรู้สึกแปลกใจว่าเหมือนคนเผยพระวจนะรู้จักชีวิตพีโก
รู้จักสิ่งที่อยู่ในจิตใจทั้งที่ไม่เคยบอกใคร ทำให้วันนั้นพีโกตัดสินใจรับเชื่ออย่างจริงจัง

- กลุ่มตัวอย่างที่เปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์เนื่องจากการรับรู้ความสมเหตุสมผล
ของความเชื่อในศาสนาคริสต์ เป็นปัจจัยหลัก อาทิ พีกล่า สาเหตุที่ทำให้เปิดใจเชื่อในศาสนาคริสต์
นอกจากการนำเหตุผลตามหลักวิทยาศาสตร์มาใช้ในการพิจารณาความเชื่อในศาสนาคริสต์แล้ว ยังเกิด
จากการสัมผัสพระเจ้าในจิตใจ รู้สึกเต็มอิมในใจและประทับใจชุมชนคริสเตียนที่มีความรักความอบอุ่น

- กลุ่มตัวอย่างที่เปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์เนื่องจากประสบการณ์การตอบคำ
อธิษฐานจากพระเจ้า เป็นปัจจัยหลัก อาทิ พีน้ำ จุดที่ทำให้เชื่อว่าพระเจ้ามีจริงนั้น นอกเหนือจากการอวย
พรจากพระเจ้าแล้ว ยังเกิดจากการได้สัมผัสพระคุณความรักพระเจ้าผ่านพี่น้องคริสเตียน

5.3 การเปิดเผยและปฏิริยาภายในครอบครัวต่อการเปลี่ยนศาสนา

ภายหลังการเปลี่ยนศาสนา ครอบครัวจะเป็นพื้นที่แรกที่ผู้เปลี่ยนศาสนาสามารถรับรู้ถึง
การยอมรับไม่ยอมรับการจัดสินใจเปลี่ยนศาสนา ผู้วิจัยพบว่าครอบครัวของกลุ่มตัวอย่างมีทั้งที่
ยอมรับและต่อต้าน ซึ่งการต่อต้านมีระดับจากน้อยไปจนถึงมาก แต่แม้ว่าครอบครัวจะมีการต่อต้าน
หรือไม่ก็ตาม กลุ่มตัวอย่างก็มีความพยายามที่จะทำให้ครอบครัวยอมรับการเปลี่ยนศาสนา โดยมี
เป้าหมายเพื่อยืนยันการตัดสินใจที่เด็ดขาด และมากกว่านั้นต้องการให้สมาชิกในครอบครัวยินดีเปลี่ยน
มานับถือศาสนาคริสต์เช่นเดียวกับตนเอง

5.3.1 รูปแบบการเปิดเผยการเปลี่ยนศาสนาต่อครอบครัว

การเปิดเผยถึงการเปลี่ยนศาสนาต่อครอบครัวของกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยพบว่า มี
ปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ระยะห่างจากครอบครัว ความสัมพันธ์กับคนในครอบครัว ทศนคติของ
ครอบครัวต่อศาสนาคริสต์และคริสเตียน และกลัวความไม่เข้าใจของคนในครอบครัวหรือการต่อต้าน
จากครอบครัว ซึ่งสามารถแบ่งได้ 4 รูปแบบ ได้แก่ รูปแบบที่ 1 บอกให้รู้ทันทีไม่มีเจตนาปิดบัง เพราะ

อาศัยอยู่ด้วยกัน **รูปแบบที่ 2** ไม่บอกให้ครอบครัวรู้แม้ว่าอาศัยอยู่ด้วยกัน แต่ครอบครัวรู้เองเพราะเห็นสัญลักษณ์ของศาสนาคริสต์และพฤติกรรมที่เปลี่ยนไป **รูปแบบที่ 3** ไม่บอกให้ครอบครัวรู้ทันทีที่เปลี่ยนศาสนา เพราะอยู่ห่างจากครอบครัวและกลัวการต่อต้าน และ**รูปแบบที่ 4** ไม่บอกครอบครัวตรงๆ แต่บอกเป็นนัยเพื่อประเมินการยอมรับจากครอบครัว

(1) รูปแบบที่ 1 บอกให้รู้ทันทีไม่มีเจตนาปิดบัง เพราะอาศัยอยู่ด้วยกัน

ในกลุ่มตัวอย่างที่บอกครอบครัวทันทีที่เริ่มเปิดใจต่อศาสนาคริสต์ หรือตัดสินใจเปลี่ยนศาสนา ส่วนใหญ่จะเป็นกลุ่มที่อาศัยอยู่กับครอบครัว มีความสัมพันธ์ที่ดีกับคนในครอบครัว หรือมีอิสระในการตัดสินใจ ได้แก่ ใผ่ พื้กบ พื้ น้ำ และโบว์

ใผ่: หลังจากที่เปิดใจต่อศาสนาคริสต์ ใผ่จะบอกครอบครัวตรงๆ ว่าไปโบสถ์ และกลับก็โหมง คนในครอบครัวไม่ได้ต่อต้านและมองว่าใผ่ไปทำกิจกรรมกับเพื่อน “เขาก็ไม่ได้ว่าอะไร เขาก็เฉย เขาก็ไม่ได้แบบห้ามไป ไม่ได้มีการต่อต้าน เฉยๆ อยากจะไปก็ไป ก็เหมือนเราอยากไปกิจกรรมกับเพื่อน แต่ขอให้บอกว่าไปทำอะไร กลับก็โหมง ...ไม่ได้โดนตัดค่าขนม สบายดีใช้ชีวิตปกติมาก” (ใผ่, สัมภาษณ์ 4 กันยายน 2556)

พื้กบ: บอกครอบครัวทันทีไม่ปิดบัง เพราะอาศัยอยู่กับครอบครัวและมั่นใจว่าครอบครัวให้อิสระในการนับถือศาสนา “พื้กบพ่อพูดกันได้ทุกเรื่อง บ้านพื้ไม่เข้มงวดเรื่องพวกนี้ (ศาสนา) แค่เป็นคนดี จัดการตัวเองให้ได้” (พื้กบ, สัมภาษณ์ 14 กันยายน 2556)

พื้ น้ำ: ในช่วงแรกของการตัดสินใจเปลี่ยนศาสนา ครอบครัวของพื้ น้ำไม่ได้เข้ามายุ่งมากนักและพื้ น้ำไม่ได้ปิดบัง เนื่องจากอาศัยอยู่กับญาติๆ จึงไม่จำเป็นต้องปิดบัง และพ่อแม่ค่อนข้างให้อิสระในการตัดสินใจ มีเฉพาะญาติที่อาศัยอยู่ด้วยเท่านั้นที่ไม่เข้าใจ “ที่บ้านไม่มายุ่งกับเราในช่วงแรกๆ มาเชื่อพระเจ้า ...พ่อแม่พื้ไม่ซีเรียสในการมาเชื่อ แต่ญาติไม่เข้าใจ พ่อแม่พื้เลี้ยงลูกสมัยใหม่ ให้อิสระในการตัดสินใจ แต่ญาติไม่เข้าใจเรื่องพระเจ้า” (พื้ น้ำ, สัมภาษณ์ 4 กันยายน 2556)

โบว์: เมื่อตัดสินใจเปลี่ยนศาสนาและไปโบสถ์ โบว์ได้เล่าให้ครอบครัวฟังทุกอย่าง เนื่องจากอาศัยอยู่กับครอบครัวและเป็นคนที่ชอบเล่าทุกเรื่องให้ครอบครัวฟัง ทำให้ในช่วงแรกของการเปลี่ยนศาสนาถูกต่อต้านอย่างมาก “เราสนิทกับครอบครัวมาก ทุกเรื่องเราจะเล่าให้ฟัง ก็เป็นเหตุหนึ่งที่ทำให้ถูกต่อต้าน พ่อก็คิดว่างมงาย ถูกหลอกหรือเปล่า” (โบว์, สัมภาษณ์ 12 กันยายน 2556)

**(2) รูปแบบที่ 2 ไม่บอกให้ครอบครัวรู้ว่าอาศัยอยู่ด้วยกัน แต่ครอบครัวตัวเอง
เพราะเห็นสัญลักษณ์ของศาสนาคริสต์และพฤติกรรมที่เปลี่ยนไป**

กลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่กับครอบครัวแต่ไม่กล้าบอกครอบครัวว่าตนได้
เปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์ ได้แก่ พี่ตุล พี่นุช พี่กล้า และแก้ว แต่ครอบครัวรู้ในภายหลังจากการ
เห็นสัญลักษณ์ของศาสนาคริสต์และพฤติกรรมบางอย่างที่เปลี่ยนไป

พี่ตุล: ในช่วงที่พี่ตุลตัดสินใจเปลี่ยนมานับถือศาสนาคริสต์ยังอาศัยอยู่กับพ่อ
พี่ตุลไม่ได้บอกคุณพ่อทันทีที่เปลี่ยนศาสนา แต่ทิ้งเวลาไว้ประมาณ 2 เดือน คุณพ่อจึงรู้เอง เนื่องจาก
เห็นพี่ตุลเอาพระคัมภีร์มาอ่านและอธิษฐาน จากนั้นพ่อได้บอกแม่ที่อยู่ลพบุรีทันทีและคนทั้งหมดในบ้านก็
ได้รู้ ซึ่งทำให้พี่ตุลต้องกลับไปทำความเข้าใจกับแม่และญาติๆ ที่ลพบุรี

ไม่ได้บอก พ่อรู้เองเพราะเราเอาพระคัมภีร์มาอ่าน เราเริ่มอธิษฐาน น่าจะ
สัก 2 เดือน พ่อก็บอกแม่ทันที หลังจากนั้นก็ต้องกลับไปเคลียร์ที่ลพบุรี
เพราะเราพุทธจั้งแต่เด็กๆ เราเป็นเด็กวัด ตักบาตรทุกเช้า ไม่เหมือนเด็ก
คนอื่น พ่อเรามา พ่อแม่รู้จากนั้นเขาก็รู้ทั้งหมดในบ้าน ไม่มีทางปิดได้ (พี่ตุล,
สัมภาษณ์ 29 ตุลาคม 2556)

พี่นุช: ในช่วง 1 ปี ของการเปลี่ยนศาสนา ซึ่งเป็นช่วงที่กำลังเรียนระดับ
ปริญญาตรีปี 5-6 พี่นุชที่ไม่บอกให้คนในครอบครัวรู้ ประกอบกับต้องเข้าเวิร์ด (Ward) ตรวจสอบตัว
เลี้ยงทุกสัปดาห์ ทำให้พ่อแม่ไม่สงสัยแม้ยังอยู่กับครอบครัว แต่หลังจากที่คุณพ่อได้เห็นพระคัมภีร์ใน
บ้านจึงรู้ว่าพี่นุชเปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์ วันนั้นพี่นุชถูกไล่ออกจากบ้านทันที ต้องไปอยู่กับน้ำ (ญาติ
ฝ่ายแม่) เป็นเวลา 3 ปี

พี่กล้า: เปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์โดยที่ไม่ได้บอกพ่อแม่ตรงๆ แต่พ่อแม่รู้
เองเพราะเห็นพฤติกรรมที่ไปคริสตจักรทุกวันอาทิตย์ ซึ่งตอนนั้นพ่อแม่ไม่ได้แสดงการต่อต้านใดๆ แต่
การต่อต้านและอคติต่อศาสนาคริสต์เริ่มมีขึ้นในช่วงเรียนปริญญาตรีปี 2-3 เนื่องจากที่พี่กล้าผลการ
เรียนตกต่ำ เพราะรับใช้พระเจ้า กลับบ้านเลยเที่ยงคืน และไม่มีเวลาให้ที่บ้าน “เราไม่ได้บอกเขาชัดๆ
แต่เขาเห็นจากพฤติกรรมเรามากกว่า เราไปโบสถ์ทุกอาทิตย์ เขาก็ไม่ได้แอนตี้ (Anti) อะไรนะ ถ้าจะแอนตี้
ก็ตอนที่เรารับใช้มาก กลับดึกๆ ไม่มีเวลากลับที่บ้าน” (พี่กล้า, สัมภาษณ์ 8 กันยายน 2556)

แก้ว: ช่วงแรกที่แก้วตัดสินใจเปลี่ยนศาสนาและไปโบสถ์เป็นประจำนั้น ไม่ได้บอกพ่อ แต่หลังจาก 1-2 เดือน พ่อรู้ความจริง เนื่องจากผิวดังเกตที่แก้วออกจากบ้านทุกวันอาทิตย์

เงื่อนไขที่ผู้วิจัยเห็นว่าเป็นสาเหตุที่ทำให้ที่กลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่กับครอบครัวไม่กล้าบอกคนในครอบครัวว่าตนได้เปลี่ยนศาสนา คือ รูปแบบการเลี้ยงดูและทัศนคติต่อศาสนาคริสต์และคริสเตียน โดยพินุช อยู่ในครอบครัวที่พ่อที่มีอำนาจสูงสุดในการกำหนดครอบครัวหรือกฎระเบียบในการใช้ชีวิตในบ้านและมองว่าคนที่เปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์ คือ คนที่ทรยศประเทศ ซึ่งเป็นสาเหตุที่ทำให้พินุชถูกไล่ออกจากบ้าน หรือกรณีของแก้ว อยู่ในครอบครัวที่พ่อเข้มงวดเรื่องการเรียน กิจกรรม และกำหนดการใช้ชีวิตและมีทัศนคติที่ไม่ดีกับคริสเตียน ส่วนพี่กล้าแม้ว่าครอบครัวจะมีมุมมองต่อศาสนาคริสต์ที่ไม่ดีดล แต่เชื่อว่าจะไม่มื่อคติ เพราะครอบครัวมองว่าศาสนาคริสต์เป็นศาสนาฝรั่ง งามง่าย และไม่ชอบหากลูกเปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์ ไม่ต่างจากพี่ตุล ที่คนในครอบครัวคิดว่าศาสนาคริสต์เป็นของคนต่างประเทศ เป็นลัทธิอมเมาสอนให้ไม่เคารพพ่อแม่

(3) รูปแบบที่ 3 ไม่บอกให้ครอบครัวรู้ทันทีที่เปลี่ยนศาสนา

ในกลุ่มตัวอย่างที่ไม่บอกให้ครอบครัวรู้ทันทีที่เปลี่ยนศาสนานั้น มีเงื่อนไขสำคัญอยู่ 3 ประการ คือ การอยู่ห่างและไม่ค่อยได้ติดต่อกับครอบครัว กลัวความไม่เข้าใจของคนในครอบครัว และกลัวการต่อต้านจากครอบครัว แต่มีความตั้งใจจะเปิดเผยในเวลาที่เหมาะสม

- ไม่บอกให้รู้ทันที เพราะอยู่ห่างจากครอบครัว

ระยะทางและการที่ไม่ค่อยได้ติดต่อกับครอบครัวทำให้การเปิดเผยการเปลี่ยนศาสนาเป็นเรื่องที่ไม่ได้เกิดขึ้นทันที ครอบครัวจะรู้ก็ต่อเมื่อกลุ่มตัวอย่างมีโอกาสกลับบ้านหรือได้ติดต่อกัน ได้แก่ พีฝน พีปอง พีดาว พีฟ้า และพีชัย

พีฝน: บอกพ่อแม่ว่าเปลี่ยนศาสนาในช่วงที่กลับบ้านที่จังหวัดศรีสะเกษ เนื่องจากในช่วงที่อยู่กรุงเทพฯ ติดต่อกับที่ครอบครัวลำบากมาก เพราะที่บ้านไม่มีโทรศัพท์ส่วนตัว ติดต่อกับครอบครัวผ่านทางจดหมายเป็นหลัก ซึ่งไม่ค่อยบ่อยนัก เพียงปีละ 1-2 ครั้ง แต่ส่วนใหญ่ไม่ค่อยได้ติดต่อกับครอบครัว พีฝน ได้มีโอกาสเล่าประสบการณ์ต่างๆ เมื่อเปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์ให้ครอบครัวฟังทั้งหมดเมื่อกลับไปอยู่บ้านหลังจากสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี

ตอนเรียนจบปริญญาตรีไปอยู่บ้าน พ่ออธิษฐานและเล่าประสบการณ์และ
เชิญมาคริสตจักรเขาก็มา เพราะเป็นของประทาน¹ มันเหมือนเราทำชีวิต
ปกติ ทำดีที่สุด จำไม่ได้ มันเป็นการเจิมมั่ง เป็นฤทธิ์เดชของพระเจ้า ตอนนั้น
พาไปโบสถ์ที่ ครน.ที่ศรีสะเกษ แล้วที่บ้านก็เปิดใจ มีชุมชนมาเยี่ยมเยียน
ชวนพ่อแม่ไปทำกิจกรรมกลุ่มสร้างสรรค์ชีวิต (พี่ฝน, สัมภาษณ์ 4 กันยายน
2556)

พี่ดาว: บอกให้ครอบครัวรู้ว่าเปลี่ยนศาสนาหลังจากผ่านไป 1 ปี เนื่องจาก
ในช่วงที่เปลี่ยนศาสนาไม่ค่อยได้ติดต่อกับครอบครัวและกลับบ้านเฉพาะเทศกาลหยุดยาว เนื่องจากโดย
ปกติพี่ดาวเป็นคนที่ไม่ได้เล่าทุกๆ เรื่องให้ครอบครัวฟัง จึงเลี้ยงที่จะตอบคำถามครอบครัวเมื่อถูกถาม
ว่าหายไปไหน โดยพี่ดาวมักจะตอบว่าไปทำกิจกรรมมหาวิทยาลัย ไม่บอกตรงๆ ว่าไปโบสถ์ไปกลุ่มแคร์

พี่ป้อง: ในช่วงที่พี่ป้องตัดสินใจเปลี่ยนศาสนา พี่ป้องไม่ได้บอกครอบครัวทันที
เพราะตอนนั้นการสื่อสารค่อนข้างลำบากใช้จดหมายเป็นหลัก อีกทั้ง ในช่วงปิดเทอมปี 2 (ปริญญาตรี)
พี่ป้องได้ หลงหาย² ไม่ไปคริสตจักร กลับมาเข้าโบสถ์อีกครั้งในช่วงที่ทำงานที่การไฟฟ้าแห่งประเทศไทย
ที่กรุงเทพฯ ครอบครัวจึงไม่รู้ว่าพี่ป้องเปลี่ยนศาสนาจนกระทั่งตอนทำงาน ซึ่งตอนนั้นพี่ป้องสามารถ
พึ่งพาตัวเองได้แล้ว

ตอนที่มาเชื่อยังไม่ได้บอกครอบครัวทันที คิดว่าเป็นปิ่นะ เพราะอยู่ที่
เชียงใหม่ด้วย ตอนนั้นเครื่องมือสื่อสารก็ไม่มี ใช้จดหมายเป็นหลัก พี่หลงหาย
ไปช่วงปิดเทอมปี 2 พอหลงหาย กลับมาอีกทีก็ตอนทำงานแล้ว ฉะนั้นก็ไม่มี
ปัญหาการต่อต้าน เพราะตอนนั้นเราเลี้ยงดูตัวเองแล้ว (พี่ป้อง, สัมภาษณ์ 3
กันยายน 2556)

¹ ของประทาน คือ ความสามารถพิเศษเหนือธรรมชาติที่พระเจ้าประทานให้แก่แต่ละคนตาม
พระคุณของพระเจ้า โดยที่ไม่ได้ขึ้นอยู่กับความดีของผู้รับแต่เพราะพระเจ้าประทานให้เพื่อเสริมสร้าง
คริสตจักร

² หลงหาย คือ การเลิกติดตามพระเจ้า เลิกนับถือศาสนาคริสต์

พีฟ้า: ที่บอกพ่อแม่ว่าเปลี่ยนศาสนาเมื่อผ่านไปได้ 1 ปี เนื่องจากอยู่ห่างจากครอบครัว ร่วมกิจกรรมกับเพื่อนคริสเตียนเป็น และอยู่ที่บ้านเซ็นเตอร์เป็นหลัก จึงไม่ได้เปิดตัวทันทีว่าเปลี่ยนศาสนา “แม่กับพี่มีช่องว่าง เพราะห่างกัน พี่ไม่ค่อยได้กลับบ้าน ไม่ค่อยเปิดตัว (ว่าเปลี่ยนศาสนา) เนื่องจากเราอยู่บ้านเซ็นเตอร์” (พีฟ้า, สัมภาษณ์ 12 กันยายน 2556)

พีชัย: บอกครอบครัวว่าเปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์หลักจากผ่านไป 1 เดือน เนื่องจากอาศัยอยู่ที่กรุงเทพฯ ในบ้านที่ครอบครัวซื้อไว้ ขณะที่ครอบครัวอยู่ที่จังหวัดชลบุรี พี่ชัยเป็นคนที่ไม่ได้เห็นความสำคัญของครอบครัว และคิดว่ามีพี่น้องในคริสตจักรเป็นส่วนเติมเต็ม “พี่อยู่คนเดียวในบ้านที่กรุงเทพฯ เป็นบ้านที่ครอบครัวมาซื้อไว้ ...แต่ตอนเชื่อใหม่ก็ไม่ค่อยเห็นความสำคัญของครอบครัว เรามีพี่น้องในคริสตจักรเป็นส่วนเติมเต็มอยู่แล้ว” (พีชัย, สัมภาษณ์ 11 กันยายน 2556)

- ไม่บอกให้รู้ทันที เพราะต้องการมั่นใจในความเชื่อ และเปลี่ยนแปลงชีวิตให้ดีขึ้นก่อนเปิดเผยครอบครัว

เพื่อสร้างความมั่นใจในการอธิบายครอบครัวถึงสาเหตุการเปลี่ยนศาสนา และลดความสงสัยหรือการต่อต้านจากครอบครัว พี่เอก พี่ไก่ และพี่รุ่ง เลือกที่จะพัฒนาความเชื่อในศาสนาคริสต์หรือพัฒนาลักษณะชีวิตของตนเองก่อนที่จะบอกให้ครอบครัวรู้ถึงการเปลี่ยนศาสนา

พี่เอก: หลังจากที่ได้ตัดสินใจเปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์ในช่วง 1 ปีแรก ยังไม่ได้บอกพ่อแม่ทันที มีเพียงน้องชายที่พักอยู่ด้วยกันเท่านั้นที่รู้ แต่ภายหลัง 1 ปี ที่พี่เอกได้รับการพัฒนาความเชื่อและเปลี่ยนแปลงชีวิตในทางที่ดีขึ้นจึงตัดสินใจบอกพ่อแม่ เมื่อรู้ความจริงพ่อแม่ไม่ได้แสดงอาการต่อต้านใดๆ เนื่องจากเห็นชีวิตลูกดีและนิสัยใจดีเมื่อเทียบกับลูกคนอื่น มีเพียงการถามว่าศาสนาคริสต์เป็นยังไง ที่คริสตจักรมีอะไร เหมือนให้เล่าให้ฟัง

ช่วงแรกเขาไม่รู้ว่าเรามารู้จักพระเจ้า เป็นปีๆ เพราะระยะทางไม่ใกล้ชิด พอถึงจุดที่เรามั่นใจ เราก็อยากแสดงความรักให้พ่อแม่ เพราะคริสตจักรสอนให้แสดงความรักให้พ่อแม่ พ่อแม่ก็เห็นเราเปลี่ยนแปลงชีวิต มาถึงจุดหนึ่งเราก็บอกเขาว่ามาเชื่อ เขาไม่ได้ถาม เรบอกเอง (พี่เอก, สัมภาษณ์ 3 กันยายน 2556)

พี่ไก่: ที่ตัดสินใจบอกแม่หลังจากเปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์ได้ 6 เดือน เพราะมีความพร้อมที่จะอธิบายให้แม่ฟัง

แผนการพระเจ้าทำให้พี่เชือดตอนอยู่กรุงเทพฯ แม่พี่ไม่เห็นชีวิตพี่ว่าทำกิจกรรมอะไร พี่เลี้ยงบอกเราว่า เวลาเริ่มต้นยังไม่ต้องบอกเขา เพราะเรายังไม่เข้าใจ พี่ใช้เวลา 6 เดือน เพื่อเรียนรู้จะได้อธิบายเขาได้ อีกอย่างเขาไม่เห็นเราตลอด พุดในสิ่งที่เขาควรจะรู้เท่านั้น (พี่ไก่, สัมภาษณ์ 7 กันยายน 2556)

พี่รุ่ง: ช่วง 3 เดือนแรก ของการพิสูจน์ความเชื่อที่รุ่งยังไม่ได้บอกครอบครัวที่อยู่เชียงราย จนกระทั่งผ่านไป 3 เดือน พี่รุ่งเริ่มมั่นใจในพระเจ้าเพราะได้รับการอวยพรจากพระเจ้าหลายอย่าง จึงตัดสินใจบอกพ่อแม่

- ไม่บอกให้รู้ทันทีเพราะกลัวครอบครัวต่อต้าน

ความกลัวการต่อต้าน เป็นอีกสาเหตุหนึ่งที่ทำให้กลุ่มตัวอย่างที่เปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์ไม่ยอมบอกครอบครัวว่าตนได้เปลี่ยนศาสนา ได้แก่ พี่ชาย และพี่ปลา

พี่ชาย: แม่พี่ชายเชื่อว่าครอบครัวเปิดรับทุกศาสนา แต่ช่วงที่พี่ชายเปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์ยังไม่กล้าบอกแม่เพราะกลัวปัญหาการต่อต้าน และการอาศัยอยู่หอพักซึ่งช่วยลดความกังวลลงไปบ้าง ประกอบกับระยะทางจากบ้านถึงมหาวิทยาลัยไกลพอสมควร แม้ว่าบ้านและมหาวิทยาลัยจะอยู่เขตในกรุงเทพฯ ก็ตาม พี่ชายบอกแม่หลังจากเปลี่ยนศาสนาได้ประมาณ 1-2 ปี แต่เมื่อแม่รู้กลับไม่แสดงอาการต่อต้าน ไม่ห้าม ยังปฏิบัติเหมือนเดิม ทำให้พี่ชายไม่ต้องลงแรงในการพิสูจน์ตัวเองหลังจากการเปลี่ยนศาสนา

พี่ปลา: การที่น้องชายถูกต่อต้านอย่างหนักหลังจากที่เปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์เป็นคนแรกของครอบครัว มีทั้งถูกตำหนิและไม่มีใครอยากนั่งกินข้าวด้วยเพื่อกดดันให้เลิกเชื่อ เพราะคนจีนยึดถือการไหว้บรรพบุรุษและผู้ชายถูกคาดหวังให้เป็นผู้นำหลักในการไหว้ การต่อต้านที่น้องชายได้รับเป็นสาเหตุที่ทำให้พี่ปลาไม่กล้าไปโบสถ์ในตอนแรกแม้จะเปิดใจกับศาสนาคริสต์นานแล้ว จนกระทั่งพี่ปลามีความมั่นใจว่าพระเจ้ามีจริงและต้องการแสวงหาพระเจ้า จึงตัดสินใจบอกครอบครัวและไปโบสถ์

(4) รูปแบบที่ 4 ไม่บอกครอบครัวตรงๆ แต่บอกเป็นนัยเพื่อประเมินการยอมรับ

จากครอบครัว

กลุ่มตัวอย่างที่ยังไม่มั่นใจในการยอมรับของครอบครัวต่อการเปลี่ยนศาสนา ส่วนหนึ่งจะใช้วิธีประเมินการยอมรับของครอบครัวก่อนการเปิดเผยความจริง อย่างพี่แก้ว ในช่วงเดือนแรก ที่เปิดใจรับศาสนาคริสต์ แม้อยังไม่มั่นใจในความเชื่อมากนัก แต่ได้บอกแม่เป็นนัยๆว่าจะอธิษฐานเพื่อ เพราะแม่ไม่สบาย เพื่อดูปฏิกิริยาของแม่ ผลคือ แม่ไม่ได้ว่าอะไร จนกระทั่งในเดือนที่ 3 เป็นช่วงปิดเทอม ใหญ่ปี 1 และเป็นช่วงที่พี่แก้วมีความเชื่อแบบร้อยเปอร์เซ็นต์ พี่แก้วได้กลับบ้านไปหาพ่อที่อำเภอแม่ สอด และบอกพ่ออย่างเป็นทางการว่าเปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์ จากนั้นอีก 2 สัปดาห์ จึงบอกแม่

ช่วงเดือนแรกที่เชื่อ คุณแม่ไม่สบายพี่ก็บอกว่าจะอธิษฐานเพื่อนะ ช่วงเดือน ที่ 3 บอกอย่างเป็นทางการ กลับไปหาพ่อที่แม่สอด บอกพ่อว่าเป็นคริส เตียนแล้ว พ่อก็รู้สึกดีที่ลูกดูแล ตัดเล็บให้พ่อ ล้างเท้าให้ เขาก็รู้สึกดี พอชวน ไปโบสถ์ก็ไปด้วย โดยที่อ้างว่าไม่รู้จักคนที่แม่สอด ไม่รู้จักเส้นทาง จากนั้น คุณอาที่รู้ จากนั้น 2 อาทิตย์กลับบ้านไปหาคุณแม่ แม่ก็รู้อย่างเป็นทางการ (พี่แก้ว, สัมภาษณ์ 2 พฤศจิกายน 2556)

สาเหตุที่พี่แก้วเลือกประเมินการยอมรับจากครอบครัวก่อน อาจเนื่องจาก ก่อนการเปลี่ยนศาสนา พี่แก้วเลือกเป้าหมายการศึกษาและเลือกเส้นทางอาชีพที่ไม่ตรงกับความต้องการของพ่อแม่ จึงส่งผลให้พี่แก้วไม่มั่นใจว่าครอบครัวจะยอมรับได้หรือไม่หากเลือกเส้นทางนับถือ ศาสนาที่ต่างจากครอบครัว

5.3.2 ปฏิบัติการแรกของครอบครัวในช่วงเริ่มต้นเปลี่ยนศาสนา

การเปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์ในขณะที่สมาชิกส่วนใหญ่ของครอบครัวยัง ยึดถือศาสนาหลักอยู่นั้น กลุ่มตัวอย่างต้องเผชิญกับปฏิกิริยาของครอบครัวที่ส่วนใหญ่จะออกมาใน รูปแบบของการต่อต้าน แต่ก็มีบ้างที่ครอบครัวเปิดใจยอมรับ ทั้งนี้การยอมรับหรือการต่อต้านการ เปลี่ยนศาสนานั้นมีปัจจัยในด้านความสัมพันธ์ระหว่างคนในครอบครัว การเลี้ยงดู การให้ความสำคัญ กับพิธีกรรมทางศาสนาของครอบครัว และทัศนคติต่อศาสนาคริสต์และคริสเตียนเข้ามาเกี่ยวข้อง

(1) การยอมรับทางเลือก

การยอมรับทางเลือกของครอบครัวแสดงออกโดยการไม่แสดงการต่อต้าน หรือสร้างความกดดันใดๆ เมื่อรู้ว่าสมาชิกในครอบครัวเปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์ ซึ่งในกลุ่มนี้มี ด้วยกัน 5 คน ได้แก่ ใฝ่ พี่ฝน พี่เอก พี่ชาญ และพี่วุฒิ

ไผ่: เมื่อครอบครัวรู้ว่าเปลี่ยนศาสนา ไผ่ไม่ถูกต่อว่า ไม่ถูกห้ามไม่ให้ไปโบสถ์ หรือไม่ได้มีการต่อต้าน ถ้าอยากไปก็ไป และความสัมพันธ์กับคนในบ้านยังดีเหมือนเดิม แต่ขอให้ออกไปไหนและกลับก็โง่ง ไม่ได้โดนตัดค่าขนม สบาย ใช้ชีวิตปกติ “เขาก็ไม่ได้ว่าอะไร เขาก็เฉย เขาก็ไม่ได้แบบห้ามไป ไม่ได้มีการต่อต้าน ฉะฉายๆ อยากจะไปก็ไป ก็เหมือนเราอยากไปกิจกรรมกับเพื่อน แต่ขอให้ออกไปทำอะไร กลับก็โง่ง...ไม่ได้โดนตัดค่าขนม สบายดี ใช้ชีวิตปกติมาก” (ไผ่, สัมภาษณ์ 4 กันยายน 2556)

พีฝน: เมื่อครอบครัวรู้ว่าพีฝนเปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์ ไม่มีการต่อต้านใดๆ มีเพียงการถามว่า จะดีหรือ แต่เมื่อพีฝนเล่าให้ฟังคนในครอบครัวก็เปิดใจ เนื่องจากพีฝนมีอิทธิพลในด้านดีต่อคนในครอบครัวอยู่แล้ว “ไม่ได้ต่อต้านรุนแรง ไม่ได้ทำอะไรที่เป็นการต่อต้าน แค่ถามว่ามันจะดีหรือ แต่พีก็ชวนมาเขาก็เปิดใจ” (พีฝน, สัมภาษณ์ 4 กันยายน 2556)

พีเอก: หลังจากที่ได้ตัดสินใจเปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์ในช่วง 1 ปีแรก ยังไม่ได้บอกพ่อแม่ทันที มีแต่น้องชายที่พักอยู่ด้วยกันเท่านั้นที่รู้ แต่ภายหลัง 1 ปี ที่พีเอกได้รับการพัฒนาความเชื่อและเปลี่ยนแปลงชีวิตไปในทางที่ดีขึ้น พีเอกได้ตัดสินใจบอกพ่อแม่ว่าได้เปลี่ยนศาสนา เมื่อรู้ความจริงพ่อแม่ไม่ได้แสดงอาการต่อต้านใดๆ เนื่องจากเห็นชีวิตลูกดีและนิสัยใจคอดีเมื่อเทียบกับลูกคนอื่น มีเพียงการถามว่าศาสนาคริสต์เป็นยังไง ที่โบสถ์มีอะไร เหมือนให้เล่าให้ฟัง

ไม่มีการต่อต้านเพราะเขาเห็นชีวิตที่ดีขึ้นก่อนที่เขาจะรู้ เขาเห็นชีวิตของลูก ถ้าเทียบกับลูกคนอื่นๆ โดยเฉพาะนิสัย มีครั้งหนึ่งพีกลับไปบ้าน แม่มาทอดเพราะภูมิใจที่เราเป็นคนดี ขอแค่ให้ลูกเป็นคนดีก็พอแล้ว ...ตอนแรกเขาก็ถามว่าเป็นยังไง ที่โบสถ์มีอะไรบ้าง เหมือนให้เราเล่าให้ฟัง (พีเอก, สัมภาษณ์ 3 กันยายน 2556)

พีชาญ: แต่ในช่วงที่พีชาญเปลี่ยนมานับถือศาสนาคริสต์นั้น ไม่กล้าบอกแม่ เพราะกลัวปัญหาการต่อต้าน แต่หลังจากเปลี่ยนศาสนาได้ 1-2 ปี พีชาญตัดสินใจบอกแม่ เมื่อรู้แม่ไม่ได้แสดงอาการไม่ต่อต้าน ไม่ห้าม ยังปฏิบัติเหมือนเดิม จึงทำให้ไม่เจอแรงกดดันอะไร

พีวุฒิ: เนื่องจากเปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์ตามคุณแม่จึงไม่มีการต่อต้าน นอกจากนี้พีวุฒิยังไม่คิดว่าตนเองเจอการต่อต้านจากใคร อาจจะมีเพื่อนที่ไม่เข้าใจบ้าง แต่ส่วนใหญ่ค่อนข้างให้อิสระ

สิ่งที่ทั้ง 5 คนมีเหมือนกันคือ ความสัมพันธ์กับคนในครอบครัวที่ตั้งแต่เด็กๆ แม่ในกรณีของพี่วุฒิ แม้ว่าพ่อแม่จะแยกทางกันและใช้ชีวิตอยู่กับคุณแม่ แต่ไม่ได้มีปัญหาความสัมพันธ์กับคุณแม่ ในด้านการเลี้ยงดูทุกคนบอกว่าครอบครัวค่อนข้างให้อิสระทางความคิด ไม่ควบคุมหรือเข้มงวดจนเกินไป ในด้านศาสนา กลุ่มตัวอย่างทุกคนบอกว่า ในชีวิตประจำวันคนในครอบครัวไม่ได้เคร่งศาสนา ส่วนใหญ่จะเน้นประกอบพิธีกรรมทางศาสนาในช่วงเทศกาลเป็นหลัก แม่ในกรณีพี่เอกที่บ้านมีหิ้งพระขนาดใหญ่ทั้งพระจีนพระไทยก็ตาม แต่พี่เอกบอกว่าแม่ไม่ถึงกับเคร่ง แต่ขาดไม่ได้ แม้ว่าจะชวนลูกไหว้ แต่ไม่ไหว้เขาก็ไม่ว่าอะไร ขณะที่พ่อไม่ว่าอะไรถ้าไม่ไหว้ นั่นแสดงให้เห็นว่าครอบครัวไม่ได้บังคับหรือเคร่งครัดในเรื่องศาสนา เมื่อถามถึงความคิดเห็นที่มีต่อศาสนาคริสต์ กลุ่มตัวอย่างทุกคนจะบอกว่าคนในครอบครัวโดยเฉพาะพ่อแม่มองศาสนาคริสต์ในแง่ดีและมองแบบกลางๆ กล่าวคือไม่ได้บวกไม่ได้ลบ เปิดใจรับฟัง อะไรดีก็เชื่อหมด ไม่ลบหลู่ กรณีพี่วุฒิ คุณแม่มองศาสนาคริสต์ในแง่ดีเนื่องจากคุณแม่เปลี่ยนศาสนา ก่อนพี่วุฒิ และคิดว่าเรื่องพระเจ้าเกี่ยวข้องกับมนุษย์โดยตรง

(2) การต่อต้าน

การต่อต้านของครอบครัวมีด้วยกัน 2 ลักษณะ คือ การต่อต้านน้อยและการต่อต้านมาก โดย *ต่อต้านน้อย* เป็นการต่อต้านที่ไม่กระทบความสัมพันธ์ เช่น การพูดประชดประชัน การเรียกมาพูดคุยทำความเข้าใจ การใช้คำพูดที่แสดงถึงจุดยืนทางศาสนา การยกตัวอย่างคริสเตียนที่ไม่ดี หรือการแสดงพฤติกรรมอื่นใดที่ไม่รุนแรงถึงขั้นกระทบความสัมพันธ์ ขณะที่ *การต่อต้านมาก* คือ การต่อต้านที่กระทบความสัมพันธ์ เช่น ไล่ออกจากบ้าน ช่มชู้ว่าจะไม่สนับสนุนสิ่งจำเป็นใดๆ แสดงออกถึงการตัดญาติขาดมิตร ไม่พูดคุยด้วยเป็นระยะเวลาานาน ทำร้ายร่างกาย เป็นต้น ทั้งนี้การต่อต้านในแต่ละลักษณะมีปัจจัยความสัมพันธ์ระหว่างคนในครอบครัว การเลี้ยงดู ความเคร่งศาสนา และทัศนคติต่อศาสนาคริสต์และคริสเตียนที่แตกต่างกัน

- *ต่อต้านน้อย* กลุ่มตัวอย่างที่ถูกครอบครัวต่อต้านน้อย มีจำนวน 8 คน ได้แก่ พี่ป้อง พี่น้ำ พี่กบ พี่ดาว พี่แก้ว พี่ไก่อ พี่ฟ้า และพี่ปลา

พี่ป้อง: เมื่อแม่รู้ว่าพี่ป้องเปลี่ยนศาสนาในช่วงที่ทำงาน แต่ไม่ได้มีการต่อต้านมากนักเพราะทำงานและพึ่งตัวเองได้ อีกทั้งแม่เรียนน้อยกว่าพี่ป้อง จึงให้อิสระในการตัดสินใจว่าจะทำอะไร มีเพียงการแสดงจุดยืนโดยการบอกวาของเดิมก็ได้อยู่แล้ว แต่ญาติๆ จะไม่ชอบใจนักและพยายามยกตัวอย่างคริสเตียนบางคนที่ไม่ดี

(ตอนที่บอกแม่ว่าเปลี่ยนศาสนา) แม่เฉยๆ คิดว่าเหมือนกันกับเขา เขาไม่ได้มาเห็นพฤติกรรมเรา แต่แม่ก็บอกว่าของเดิมก็ได้อยู่แล้ว แต่เขาก็ไม่ต่อต้าน คงคิดว่าเราทำงานแล้ว เราตัดสินใจเอง อีกอย่างเราทำงานอยู่กรุงเทพฯ เขาไม่เห็นพฤติกรรมเรา เขาไม่เห็นชีวิตเราว่าไปแคร์ ไปโบสถ์ เขาไม่ได้อยู่กับเรา ไม่ได้มาเห็นพฤติกรรม ไปเลี้ยงดู ไปติดตามผล กลับดิ่งต้น คงคิดว่าเหมือนศาสนาของเขา มีญาติบ้าง เขายกตัวอย่างบางคนที่มาเชื่อแล้วไม่ตี เราก็เฉยๆ เขาก็ไม่ได้มารุกรมมาก บางคนคล้ายๆ มีทำบุญไปโน่นไปนี่ก็มาชวนเราไป เขาก็ไม่ไป เขาก็ไม่เป็นไร คล้ายๆ เขาก็รู้ว่าจะไม่ไป เขาแค่แหยๆ ...ตอนนั้นมา Full Time (ทำงานให้คริสตจักรเต็มเวลา) ก็ไม่ได้บอกเขาวามารับใช้พระเจ้า เขาก็ไม่ได้อะไรกับเรามาก ที่บ้านค่อนข้างให้อิสระในการตัดสินใจ เพราะแม่ก็ไม่มีเวลา เรื่องเรียนเขาก็ให้คำปรึกษาเราไม่ได้ เพราะเรียนน้อยกว่าเรา เขาก็ให้ตัดสินใจเองว่าจะไปเรียนอะไร จะทำอะไรเขาก็ให้อิสระเรา (พี่ป้อง, สัมภาษณ์ 3 กันยายน 2556)

พิน้ำ: พ่อแม่ของพิน้ำไม่ได้กังวลใจที่ลูกเปลี่ยนศาสนา แต่ญาติที่พิน้ำอาศัยอยู่ด้วยนั้นต่อต้าน เนื่องจากไม่เข้าใจเรื่องพระเจ้า คิดว่าเป็นเรื่องหลอกลวง ไม่เชื่อว่าพระเจ้าสามารถเปลี่ยนแปลงชีวิต เพราะเห็นตัวอย่างลูกของเพื่อนบ้านที่นับถือศาสนาคริสต์ (นิกายคาทอลิก) มีลักษณะผิดเพี้ยน จึงเป็นห่วงว่าการนับถือศาสนาคริสต์จะทำให้พิน้ำผิดๆ เพี้ยนๆ อีกทั้งญาติไม่พอใจที่ในช่วงนั้นพิน้ำใช้ชีวิตไม่สมดุลให้เวลากับพี่น้องคริสเตียนมากกว่าครอบครัว

พอญาติรู้ว่ามาเชื่อพระเจ้า ไม่ได้ฟังพอใจว่ามาเชื่อพระเจ้า ไม่เชิงต่อต้านซะทีเดียว ตอนนั้นเรื่องการดำเนินของเราไม่สมดุล เอียงไปทางรับใช้พระเจ้ามากกว่าเรื่องการศึกษา ปฏิสัมพันธ์กับพี่น้องมากกว่าครอบครัว ทำให้ครอบครัวมองว่ากลับดึก จนทำให้ที่บ้านเป็นห่วง ...พ่อแม่ที่ไม่ซีเรียสในการมาเชื่อ แต่ญาติไม่เข้าใจ พ่อแม่ที่เลี้ยงลูกสมัยใหม่ ให้อิสระในการตัดสินใจ แต่ญาติไม่เข้าใจเรื่องพระเจ้า ฟังคนข้างบ้านมา คิดว่าเป็นเรื่องหลอกลวง เขาไม่เชื่อว่าพระเจ้าเปลี่ยนแปลงชีวิตคนได้ ข้างบ้านเขาเลี้ยงลูกชายให้เป็นผู้หญิง เลี้ยงผู้หญิงให้เป็นผู้ชาย (คนข้างบ้านนับถือศาสนาคริสต์ นิกายคาทอลิก) เขาไม่เชื่อว่ามีจริง เพราะคนข้างบ้านเลี้ยงลูกไม่ดี ทำไมคริสเตียนทำแบบนี้ ต่อไปเมื่อมาเชื่อพระเจ้าจะไม่ผิดๆ เพี้ยนๆ หรือ ยิ่งเป็นคนจีน ยิ่งไม่รู้ ว่าคริสเตียนเป็นแบบไหน (พิน้ำ, สัมภาษณ์ 4 กันยายน 2556)

พีท: เมื่อพีทเปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์จะมีการกระแฉะกระแหนะจากพ่อบ้าง เป็นเหมือนการแหย่เล่นๆ เช่น ไปเข้ารีต ไปให้เขาหลอกหรือเปล่า เป็นต้น

พีตาว: เมื่อพีตาวตัดสินใจเปลี่ยนมานับถือศาสนาคริสต์ และบอกที่บ้านหลังจากเปลี่ยนศาสนาได้ 1 ปี คนในครอบครัวไม่ได้ต่อต้านมากนัก ส่วนใหญ่เป็นการตั้งคำถาม เพราะไม่เข้าใจว่าทำไมต้องเปลี่ยน ดิจริงหรือ เพราะเป็นห่วงว่าจะโดนหลอกให้ไปบริจาคเงิน “แค่เรียกมาเพราะเขาไม่เข้าใจ ไม่เคยรู้เรื่อง เกิดคำถาม ทำไมต้องเปลี่ยน ทำไมทำแบบเดิมไม่ได้ มันดีจริงหรือ โดนหลอกไปบริจาคหรือเปล่า เพราะเขาเป็นห่วง” (พีตาว, สัมภาษณ์ 31 สิงหาคม 2556)

พีเก้: การต่อต้านของพ่อและแม่มีไม่มาก มีเพียงการแสดงจุดยืนทางศาสนา และแสดงออกว่าไม่ชอบ แต่ย่าและอาค่อนข้างรู้สึกไม่ดีเมื่อรู้ว่าพีเก้เปลี่ยนศาสนา เนื่องจากทั้งสองท่านมองศาสนาคริสต์ว่าเป็นศาสนาฝรั่ง คนไทยควรนับถือศาสนาพุทธเท่านั้น อีกทั้งไม่พอใจที่พีเก้ให้เวลากับคริสตจักรมากกว่าครอบครัว

คุณย่า คุณอา รู้สึกไม่ดีเมื่อรู้ว่าเรามาเชื่อ เราเป็นคนไทย เราเป็นพุทธศาสนาฝรั่งเขาคิดอย่างนี้ พ่ออธิบายไม่ถูกแล้วก็สาแดงชีวิตอย่างเดียว เขาเห็นว่าใช้เวลากับครอบครัวน้อยอยู่กับโบสถ์เยอะ แต่เขาเปิดมากขึ้นเมื่อคุณพ่อหาย พ่อแม่ไม่ได้ต่อต้านแต่เขาก็กังไม่ชอบ ...มีแรงเสียดทานเยอะจากญาติเป็นหลัก พ่อแม่ไม่ค่อยต่อต้าน ส่วนใหญ่เป็นคำพูด การแสดงออกจุดยืนของเขา เราก็ค่อยแสดงจุดยืนของเรา เราเลี่ยงไม่ประทะโดยตรง (พีเก้, สัมภาษณ์ 12 กันยายน 2556)

พีโก้: เมื่อพีโก้ตัดสินใจบอกแม่ว่าเปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์ แม่ไม่ได้ต่อต้านรุนแรงเพียงแค่ว่าบอกว่าเป็นศาสนาที่คนอื่นเขาไม่ได้เชื่อกัน ซึ่งมีนัยถึงการให้ความสำคัญกับสังคมนอกรับ

พีฟ้า: ตอนแรกแม่ต่อต้านและให้ไหวรูปเคารพ แต่ไม่ได้ต่อว่าอะไรมาก เนื่องจากโตแล้ว ประกอบกับพีฟ้าอยู่ห่างจากแม่ซึ่งขณะนั้นอยู่จังหวัดนครราชสีมา จึงไม่มีโอกาสต่อต้านพีฟ้ามากนัก ขณะที่ในฝั่งของพ่อ แม้ว่าจะจับผิดพีฟ้าในช่วงแรกและตั้งคำถามว่าทำไมต้องไปโบสถ์ตลอด แต่ไม่ได้ว่าอะไรมากนัก เนื่องจากพ่อแต่งงานใหม่อยู่ที่เชียงใหม่

แม่เขาก็ต่อต้าน เขาก็ให้ไหวรูปเคารพ แต่หลังๆ เขามาเชื่อ เนื่องจากว่าแม่กับพี่มีช่องว่าง เพราะห่างกัน พี่ไม่ค่อยได้กลับบ้านไม่ค่อยเปิดตัว เนื่องจากเราอยู่บ้านเซ็นเตอร์ เขาไม่ได้แอนตี้ (Anti) แต่พ่อจะจับผิด อะไรนักหนา ต้องไปโบสถ์ตลอด แต่เขาก็ไม่ได้อะไร เพราะแต่งงานใหม่ไปแล้ว (พี่ฟ้า, สัมภาษณ์ 12 กันยายน 2556)

พี่ปลา: เจอการต่อต้านเช่นเดียวกับน้องชายเจอแต่ระดับความรุนแรงน้อยกว่าน้องชาย เช่น น้ำตาซึมๆ ขอร้องไม่ให้ไป ใช้คำพูดกระแนะกระแหน ภูกว่าเวลากลับบ้านดึก เป็นต้น

การข่มเหง ส่วนใหญ่เป็นเรื่องของคำพูดกระแนะกระแหน คำพูดเรียกร้อง ความเห็นใจ ไม่มีเรื่องตบตี เช่น ไม่ต้องไปห rokok และน้ำตาซึมๆ กลัวว่าเราจะถูกหลอก เรื่องการไหว้บรรพบุรุษเขาไม่ได้พูด สักพักถูกตำเรื่องกลับบ้านดึก เขาห่วงเรื่องการเรียน พอตีพี่เรียนที่อยู่แล้วได้ทุนด้วย แต่น้องชายพี่เรียนไม่ดี ก็เลยโดนเยาะ เรียนไม่ดีแล้วยังกลับบ้านดึก พ่อแม่จะมองเกรดเฉยๆ การเรียน นิสัยดี เชื่อแล้วสอบตกเขาก็ตำ (พี่ปลา, สัมภาษณ์ 17 กันยายน 2556)

สิ่งที่กรณีศึกษาส่วนใหญ่มีเหมือนกันยกเว้นพี่ปลาคือ ครอบครัวจะให้อิสระทางความคิดไม่ควบคุมหรือเข้มงวดมากเกินไป อย่างไรก็ตาม กรณีศึกษาในกลุ่มนี้กว่าครึ่งมีปัญหาความสัมพันธ์กับคนในครอบครัว แม้แต่กรณีพี่ฟ้า ที่แม้ว่าครอบครัวจะให้อิสระในการคิดหรือการดำเนินชีวิตบ้างแต่ต้องอยู่ภายใต้การควบคุมของป้า นอกจากนี้ กรณีพี่ฟ้าและพี่ปลา ทั้งสองคนอยู่ในครอบครัวที่ขาดความรักความอบอุ่น กล่าวคือ พ่อแม่แยกทางกันและคนในครอบครัวไม่ค่อยแสดงความรักต่อกัน เช่นเดียวกับกรณีของพี่ไก่และพี่แก้ว ครอบครัวจะให้อิสระและไม่ควบคุมเข้มงวดเกินไป แต่ทั้งสองมีปัญหาในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างคนในครอบครัว เช่น คนในครอบครัวไม่ค่อยใช้เวลาร่วมกันหรือปรึกษาหารือกันมากนัก หรือมีปัญหาเกี่ยวกับสมาชิกคนใดคนหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อครอบครัว กลุ่มตัวอย่างในกลุ่มนี้ทั้ง 8 คน มีเฉพาะพี่ป๋อง พี่น้ำ พี่กบ และพี่ดาว ที่ไม่มีปัญหาความสัมพันธ์ในครอบครัวและครอบครัวให้อิสระไม่ควบคุมจนเกินไป

ในด้านศาสนา กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่อยู่ในครอบครัวที่ให้ความสำคัญกับศาสนาและความเชื่อหลักของครอบครัว ยกเว้นพี่ป๋อง พี่น้ำ และพี่ดาว อย่างไรก็ตาม กรณีของพี่ฟ้าอยู่ในครอบครัวที่พ่อแม่ค่อนข้างยึดมั่นในศาสนาพุทธ แต่ถูกต่อต้านน้อยเนื่องจากคุณป้านับถือศาสนาคริสต์มาก่อนและมีอิทธิพลในด้านดีต่อญาติพี่น้อง อีกทั้งคุณพ่อได้แยกไปมีครอบครัวใหม่จึงไม่มี

อิทธิพลทางศาสนาต่อพี่ฟ้า นอกจากนี้ ครอบครัวของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีทัศนคติแง่ลบกับศาสนาคริสต์และคริสเตียน โดยมองว่าเป็นศาสนาฝรั่ง คนส่วนใหญ่เขาไม่นับถือกัน คนไทยต้องนับถือศาสนาพุทธเท่านั้น ต้องนับถือศาสนาตามครอบครัว มองในมุมถูกหลอกให้เข้ารีต และมีประสบการณ์ที่ไม่ดีกับคนนับถือศาสนาคริสต์ ยกเว้นครอบครัวพี่ป้องและพี่ดาวที่มีทัศนคติต่อศาสนาคริสต์แบบกลาง โดยมองว่าคงเหมือนศาสนาพุทธไม่ต่อต้านศาสนาไหน

- **ต่อต้านมาก** กลุ่มตัวอย่างที่ถูกครอบครัวต่อต้านมาก มีจำนวน 8 คน ได้แก่ พี่กล้า พี่นุช โบ แก้ว รุ่ง พี่ดา พี่ดูล และพี่ชัย

พี่กล้า: เมื่อพี่กล้าเปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์ไม่ได้บอกพ่อแม่ตรงๆ แต่พ่อแม่รู้เองเพราะเห็นพฤติกรรมที่ไปคริสตจักรทุกวันอาทิตย์ ซึ่งตอนนั้นพ่อแม่ไม่ได้แสดงการต่อต้านใดๆ แต่การต่อต้านและอคติต่อศาสนาคริสต์เริ่มมีขึ้นในช่วงเรียนปริญญาตรีปี 2-3 เนื่องจากที่พี่กล้าการเรียนตกกลับบ้านเลยเที่ยงคืน ไม่ใช่ 3-4 ทุ่ม และไม่มีเวลาให้ที่บ้าน เนื่องจากต้องรับใช้พระเจ้าหรือทำกิจกรรมที่คริสตจักร เช่น ประกาศเรื่องราวพระเจ้า ติดตามผล เรียนพระคัมภีร์ กิจกรรมชมรม เป็นต้น และหลังจากที่พี่กล้าจบปริญญาตรี ความขัดแย้งกับครอบครัวได้รุนแรงมากขึ้น เนื่องจากพี่กล้าตัดสินใจทำงานที่โบสถ์พร้อมๆ กับการเรียนต่อปริญญาโท เพราะเชื่อว่าเป็นน้ำพระทัยพระเจ้า¹ สิ่งที่เกิดขึ้นคือพ่อแม่รับไม่ได้ที่พี่กล้าทำงานที่โบสถ์ทั้งที่เรียนจบคณะวิศวกรรมศาสตร์ จนถึงขั้นที่คุณแม่จะบุกขึ้นเวทีขณะที่ศิษยาภิบาลกำลังเทศนาแต่คุณพ่อได้ห้ามทัน

เราไม่ได้พูดชัดๆ ว่าทำงานที่โบสถ์ เพราะเรียนจบปริญญาตรีเรียนต่อโทเลย เราคิดว่าเป็นแผนการพระเจ้า เป็นน้ำพระทัยพระเจ้า เรามาทางนี้คิดว่ามันดีต่อครอบครัวด้วย ...ครอบครัวดูต่ำกว่ากล่าว บางครั้งก็รุนแรง เหมือนเขาจะเสียใจร้องไห้ เพราะพูดกับเราไม่รู้เรื่อง โดยเฉพาะในช่วงที่มา Full Time ที่โบสถ์ ที่เขารู้สึกรับไม่ได้ จบวิศวะมาแล้วไปทำงานที่โบสถ์ ที่โบสถ์มีงานทำหรือ มาทำอะไร ทำไม่ไม่ทำวิศวะ ครั้งนั้นแรง แม่จะบุกเวทีตอนอาจารย์เทศน์ แต่พ่อเบรก (brake) ไว้ (พี่กล้า, สัมภาษณ์ 8 กันยายน 2556)

¹ น้ำพระทัยของพระเจ้า คือ ความต้องการหรือเป้าหมายที่พระเจ้าต้องการให้มนุษย์ทุกคนกระทำตาม

พินุช: เมื่อพินุชกลายเป็นคนแรกที่เปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์ในครอบครัว ความขัดแย้งระหว่างพ่อกับพินุชจึงเริ่มขึ้นหลังจาก 1 ปี ที่พินุชเปลี่ยนศาสนาโดยที่ไม่บอกให้คนในครอบครัวรู้ แต่มีวันหนึ่งพ่อเห็นพระคัมภีร์ในบ้านจึงรู้ว่าพินุชเปลี่ยนศาสนา ในวันนั้นพินุชถูกไล่ออกจากบ้าน ต้องไปอยู่กับคุณน้า (ญาติฝ่ายแม่) เป็นเวลา 3 ปี

โบว์: เมื่อตัดสินใจเปลี่ยนศาสนาและไปโบสถ์ โบว์ได้เล่าให้ครอบครัวฟังทุกอย่างจึงถูกต่อต้านมากในช่วงแรก ทำให้โบว์ไปโบสถ์บ้างไม่ไปโบสถ์บ้าง โบว์บอกว่าในช่วง 1 เดือนแรกที่ตัดสินใจเปลี่ยนศาสนาอยู่ในช่วง ภาวะอิมคริมนั่นหมอง คุณพ่อไม่คุยกับโบว์เลยถ้าไม่จำเป็นจริง พ่อมองว่าโบว์มึนงง ถูกหลอก และเป็นเด็กคือ จนถึงขั้นที่พ่อไล่โบว์ออกจากบ้าน แต่โบว์ไม่ได้ออกไปจริงๆ เพราะสนิทกับแม่ ตอนนั้นกลัวที่บ้านมาก เวลาที่บ้านห้ามก็จะไม่ไปโบสถ์

พ่อก็คิดว่ามึนงง ถูกหลอกหรือเปล่า.... ช่วงหนึ่งเขาไม่คุยกับเราเลย ประมาณ 1 เดือน ไม่มีอะไรก็ไม่คุยเลย จริงๆ พ่อไล่ออกจากบ้านด้วย แต่ไม่ได้ออกไปจริงๆ พ่อดู แม่นิ่ง ช่วงนั้นภาวะอิมคริมนั่นหมองมาก ช่วงนั้นเราก็กักที่บ้านมาก เวลาที่บ้านห้ามที่เราก็ไม่ไปโบสถ์บ้าง แต่พอมานั่งจริงๆ เราก็ไปตลอด (โบว์, สัมภาษณ์ 12 กันยายน 2556)

แก้ว: เมื่อรู้ว่าแก้วเปลี่ยนศาสนา พ่อได้ใช้คำพูดในการกดดัน เช่น ชูว่าจะไม่ให้ค่าเทอม ชูน้องๆ ว่าถ้าเปลี่ยนศาสนาจะตัดพ่อตัดลูก เป็นต้น ทุกครั้งที่ไปโบสถ์พ่อจะค้อนใส่พุดจาเหน็บแนม เช่น โง่ ถูกเป่าหู มึนงง โง่ โดนเขาหลอก ฯลฯ ทำให้ความสัมพันธ์กับพ่อแย่ลง และมีปัญหาหนักที่สุดช่วงขึ้นปี 4 เทอม 1 เพราะพ่อชูว่าจะไม่ให้ค่าเทอม แต่สุดท้ายพ่อก็ยอมเพราะเป็นห่วงอนาคตแก้วที่เรียนอีกแค่เทอมเดียวก็จะจบแล้ว แต่ความสัมพันธ์กับน้องๆ ทั้ง 2 คนไม่มีปัญหา เพราะน้องๆ แยกได้ระหว่างพ่อกับพี่สาว แต่เมื่อแก้วเรียนจบภายใน 3 ปีครึ่ง และได้ทำงานทันที พ่อจึงไม่มากกดดันอีก แก้วจึงเจอแรงกดดันเพียงครั้งปีก่อนทำงาน

ส่วนใหญ่จะใช้คำพูดในการกดดัน เช่น ชูว่าจะไม่ให้ค่าเทอม (เพราะพ่อเป็นคนเลี้ยงลูกคนเดียว) ชูน้องๆ ไม่ให้มาเชื่อพระเจ้าไม่งั้นจะตัดพ่อตัดลูก ทุกครั้งที่ไปโบสถ์วันอาทิตย์พ่อจะมีสีหน้าค้อนใส่ พุดจาเหน็บแนม ไซโค (Psycho) เช่น โง่ ถูกเป่าหู มึนงง โง่ โดนเขาหลอก ฯลฯ ช่วงจบปี 3 ขึ้นปี 4 เทอม 1 ช่วงปี 4 เป็นช่วงที่มีปัญหากับพ่อบามากที่สุด ชูว่าจะไม่จ่ายค่าเทอม แต่สุดท้ายพ่อก็ยอมจ่ายค่าเทอม เพราะเป็นห่วงอนาคตลูก เพราะเหลืออีกแค่

เทอมเดียว แก้วจบ 3 ปี ครึ่ง เรียนจบก็ได้ทำงานทันที พ่อก็เลยทำอะไรไม่ได้ ทำแก้วให้เจอการต่อต้านแรงๆ แค่ครึ่งปี เนื่องจากเรียนจบแล้วพ่อไม่มีอะไรมากดดันได้อีก

ความสัมพันธ์กับน้องๆ ไม่มีปัญหา เพราะนับถือพี่สาว และแยกออกระหว่างพ่อกับพี่สาว แต่พ่อความสัมพันธ์แย่งเพราะพ่อไม่เข้าใจ แต่แก้วอ่านพระคัมภีร์และพี่เลี้ยงสอนว่าพระเจ้าให้เราเปลี่ยนแปลงชีวิต สอนเรื่องความรักก็อดทนนาน พระเจ้าสอนให้รักบิดามารดา พี่เลี้ยงช่วยหาคำพูดเป็นแบบนี้ประมาณปีกว่านับตั้งแต่เชื่อพระเจ้า บางทีเลือกที่จะนิ่ง เลี่ยงการปฏิสัมพันธ์กันบ้างเพราะพ่อไม่ยอมคน (แก้ว, สัมภาษณ์ 31 สิงหาคม 2556)

พี่รุ่ง: เมื่อพี่รุ่งบอกว่าพ่อแม่ว่าเปลี่ยนมานับเป็นคริสเตียนทั้งสองคนค่อนข้างเครียด คิดว่าพี่รุ่งถูกล้างสมอง ไม่กตัญญูไม่รักพระแม่มารีย์ พี่รุ่งได้แต่อธิษฐานและโทรไปหาพ่อแม่ทุก 2 วัน แต่เมื่อพ่อรู้ว่าพี่รุ่งโทรมาก็ไม่คุยด้วย ยกเว้นแม่ที่ยอมคุยด้วย แต่ร้องไห้ตลอดเวลาที่โทรหาพี่รุ่ง ในช่วงกลับบ้านที่อำเภอแม่สายพ่อไม่ยอมคุยด้วย พอพี่รุ่งคุยด้วยก็เงียบ เดินหนี และถามอะไรไม่ตอบ เหมือนพี่รุ่งเป็นอากาศ ตอนนั้นความสัมพันธ์อยู่ในภาวะ มาคุงีบ เพื่อกดดันให้พี่รุ่งยอมกลับมาเป็นคาทอลิก

พ่อรู้พ่อแม่พูดด้วยเลย โทรไปที่บ้านพ่อพ่อรู้ว่าเป็นพี่ก็ไม่คุยเลย แม่ก็พยายามให้เรากลับมาไม่ยอมให้ถูกล้างสมอง ...ตอนนั้นความสัมพันธ์ 'มาคุงีบ' ภาวะเครียด เราก็ก่เครียด ถามก็ไม่ตอบไม่คุย พ่อที่เป็นคนรำเริงมาก แต่พอกคุยกับลูกก็เงียบ เดินหนี ถามอะไรไม่ตอบเหมือนเราเป็นอากาศ ทำเอาพี่น้ำตาตกในบ้างแหละ เขาเข้าใจว่าทำแบบนี้เราจะยอมเขา แต่เราไม่ยอม เพราะเรารู้ว่าเป็นความจริงที่สัมผัสได้ แต่สิ่งหนึ่งที่เรทำได้ คือ อดทน สวดชีวิตให้เขาเห็น พี่ก็เชื่อว่าเจอแบบนี้ไม่นาน พยายามสวดชีวิตกับเขา (พี่รุ่ง, สัมภาษณ์ 9 กันยายน 2556)

พี่ตา: ญาติฝั่งคุณพ่อที่ปิดตานิต่อต้านอย่างมากเมื่อพี่ตาประกาศตัวว่าเปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์ ซึ่งในขณะนั้นคุณปู่ คุณย่าและคุณป้าเสียชีวิตแล้ว เหลือคุณอาสองคนที่รับรู้ ทั้งสองรับไม่ได้และรู้สึกเจ็บปวดจนน้ำตาเอ่อ ไม่ยอมฟังเมื่อพี่ตาประกาศเรื่องราวพระเจ้า และอ้างถึงบุญคุณเพื่อยืนยันว่ารู้ดีที่สุดเรื่องศาสนา ศาสนาพุทธเป็นสิ่งที่ดีที่สุดและรู้สึกอับอายขายหน้าที่มีหลานแหกคอก ส่วนครอบครัวที่ซุ่มพรต่อต้านพี่ตาเช่นกัน ประกอบกับในช่วงนั้นมีข่าวเกี่ยวกับลัทธิมุน

(มุนนี่) ลัทธิสอนผิด¹ คุณแม่ขอร้องให้พี่ตาเลิกเชื่อพระเจ้า รวมทั้งบรรดาพี่น้องก็ไม่มีใครเห็นด้วย การเปลี่ยนศาสนาของพี่ตากลายเป็นความเจ็บปวดของครอบครัวเหมือนทุกคนได้สูญเสียพี่ตา พี่ตาถูกห้ามไม่ให้พูดเรื่องพระเจ้าให้คนในครอบครัวที่ซุ่มพรฟัง และถูกกดดันด้วยการข่มขู่ว่าจะไม่สนับสนุนสิ่งจำเป็นใดๆ จนกว่าจะเลิกเชื่อพระเจ้า พี่ตาอยู่ภายใต้ความกดดันนี้ยาวนานหลายปี

ตอนที่พี่มาเชื่อ ป้าและคุณยายเสียชีวิตแล้ว อา 2 คนรับรู้ เขาจับไม่ได้ เขาเจ็บปวดมากเลย น้ำตาเอ่อเลย ตอนที่บอกเขา ทุกคนก็แรงมาก บอกว่าศาสนาเดิมคือสิ่งที่ดีที่สุด อย่ามาเล่าเรื่องราวพระเจ้า แล้วก็อับอายขายหน้าที่จะบอกว่ามีหลานแหกคอก ...เขาคิดว่าศาสนาพุทธดีที่สุดไม่มีอะไรดีอีกแล้ว ไม่มีแก่นสาระอะไรเลย และเขาไม่ฟังเลย เขารู้สึกว่าเขามีบุญคุณ เขารู้ดีว่าอะไรดีที่สุด เรื่องศาสนาเขารู้ดีอยู่แล้ว เราจะไปสอนอะไรเขา เขาเลิกทำบุญ ตักบาตรไม่ได้ เขาไม่เชื่อว่าจะมีสิ่งอื่นที่ทำให้เขาไปสวรรค์

ที่บ้าน (ที่จังหวัดชุมพร) ทุกคนต่อต้านหมดเลย แม่พี่ร้องไห้ขอให้พี่เลิกเชื่อพระเจ้า ไม่มีใครเห็นด้วยกับพี่ ประกอบกับตอนนั้นมีข่าวเกี่ยวกับลัทธิมุน (มุนนี่) ลัทธิสอนผิด เป็นความเจ็บปวดในครอบครัว เหมือนเขาสูญเสียพี่ พี่ถูกห้ามไม่ให้พูดเรื่องพระเจ้าในครอบครัว เขาอาจจะได้รับข้อมูลจากคนรู้จัก เขาก็เลยบอกว่าไม่น่าส่งพี่มาเรียนที่กรุงเทพฯ พี่จะได้ไม่ต้องถูกล้างสมอง เรียนในตัวจังหวัดก็พอ ไม่ต้องไปเรียนที่ใดๆ แม่ขอให้พี่เลิกเชื่อพระเจ้า แต่พี่ไม่รับปาก มันมีต่อคือ กดดัน ที่บ้านจะไม่ซัพพอร์ต (Support) ใดๆ จนกว่าจะเลิกเชื่อ ถึงขั้นตัดเชือก ถ้าบอกว่าพระเจ้ายิ่งใหญ่ ให้ไปขอกับพระเจ้า เป็นอย่างนี้ยาวนานหลายปี (พี่ตา, สัมภาษณ์ 22 กันยายน 2556)

¹ ลัทธิสอนผิด หรือลัทธิเทียมเท็จ (Cults) คือ กลุ่มความเชื่อที่ผิดไปจากหลักข้อเชื่อในพระคัมภีร์ ส่วนใหญ่มักจะอ้างว่าเป็นส่วนหนึ่งของคริสเตียน แต่แนวความเชื่อและการปฏิบัติมักจะมีผิดไปจากหลักการในพระคัมภีร์ กลุ่มความเชื่อที่ถูกกล่าวว่าเป็นลัทธิสอนผิดและเป็นที่ยอมรับในประเทศไทย เช่น พยานพระยะโฮวาห์ (Jehovah's Witnesses) มอร์มอนหรือสัทธรรมคัมภีร์ (Mormonism) ลัทธิมุน (Moonism) เป็นต้น (โปรดปราน [นามแฝง], ม.ป.ป.)

พีตูล: หลังจากพ่อรู้ว่าพีตูลเปลี่ยนศาสนาได้บอกแม่ทันที จากนั้นการต่อต้านได้เกิดขึ้นในทันที คือ คุณพ่อต่อว่าพีตูลและบอกว่า “ไม่ต้องมาเรียกว่าป้า” แต่เป็นช่วงเวลาสั้นๆ เท่านั้น แต่สำหรับแม่ พีตูลต้องเดินทางไปทีลพบุรีเพื่ออธิบาย แม่ให้ลุงที่เคยเป็นทหารมานั่งคุย เพราะเห็นว่าลุงผ่านสงครามเวียดนามและปลอดภัยมาได้ด้วยพระเครื่องที่ห้อยคอ นอกจากนี้ คุณตาที่บวชเป็นพระก็ได้มานั่งคุยด้วย ซึ่งพีตูลบอกว่าตอนนั้นไม่หวั่นไหวเพราะผ่านชีวิตมาระดับหนึ่ง

พีชัย: หลังจากที่ได้เปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์ได้ 1 เดือน พีชัยได้บอกกับครอบครัว ปฏิกริยาของครอบครัว คือ ชูว่าหากไม่เลิกเชื่อพระเจ้าจะไม่ส่งเงินให้เรียนหนังสือ และจะตัดค่าใช้จ่ายทุกอย่างแต่ก็สั่งให้ที่หลัง ความสัมพันธ์กับครอบครัวไม่ตึงใน ช่วง 3-4 เดือน แต่ไม่ทำให้พีชัยหวั่นไหว เนื่องจากพีชัยไม่ได้รักครอบครัวมากนัก ถ้าครอบครัวจะตัดขาดจริงๆ พีชัยก็ไม่สนใจ เพราะคิดว่ายังมีพี่น้องในคริสตจักรเป็นส่วนเติมเต็มอยู่แล้ว

สิ่งที่กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีเหมือนกัน คือ ความสัมพันธ์ระหว่างคนในครอบครัวไม่ดี มีปัญหาความแตกแยก มีความสัมพันธ์ที่ไม่ดีกับคนในครอบครัว หรือไม่ได้สนิทสนมกันจนสามารถคุยกันได้ทุกเรื่อง โดยเฉพาะในครอบครัวแก้ว พีรุ้ง พีดา พีตูล และพีชัย นอกจากนั้น ทั้ง 5 คนได้รับการเลี้ยงดูในลักษณะเข้มงวดเรื่องการเรียน ระเบียบวินัย มารยาท ต้องใช้ชีวิตอยู่ในกรอบที่ครอบครัวเห็นว่าสมควร อีกทั้งครอบครัวไม่สามารถมีเวลาในการดูแลอย่างใกล้ชิด หรือให้การสนับสนุนสิ่งจำเป็น โดยเฉพาะพีรุ้ง พีตูล และพีชัย ที่ถูกปลุกฝังจากครอบครัวให้รู้จักช่วยเหลือตัวเองที่น่าสังเกตคือ กลุ่มตัวอย่างทุกคนในกลุ่มนี้ ครอบครัวจะมีทัศนคติแง่ลบกับศาสนาคริสต์และคริสเตียน แม้แต่กรณีของพีกล้า ที่ครอบครัวมีมุมมองต่อศาสนาคริสต์แบบกลางๆ ยังรู้สึกที่ไม่ชอบหากลูกเปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์ กรณีของพีหนู แม้ว่าคุณแม่ พีชาย และน้องชาย จะมีมุมมองต่อศาสนาคริสต์ในแบบกลางๆ แต่คุณพ่อซึ่งมีอำนาจสูงสุดภายในบ้านจะมองว่าคนที่เปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์คือคนที่ทรยศประเทศ และยึดมั่นในหลักการที่ว่าชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ต้องไปด้วยกัน ซึ่งเป็นสาเหตุที่ทำให้พีหนูถูกไล่ออกจากบ้าน ที่เหลืออีก 6 คน ครอบครัวจะมีอคติกับศาสนาคริสต์ว่า เป็นเรื่องมงาย เป็นเรื่องของคนที่ถูกล้างสมองถูกหลอก พวกเขาอมรับฝรั่งมากกว่าบรรพบุรุษ เป็นศาสนาที่สอนให้คนไม่เคารพพ่อแม่ เป็นลัทธิมอมเมา เป็นศาสนาที่ไม่มีแก่นสาระอะไร และไม่มีศาสนาไหนดีเท่าศาสนาพุทธอีกแล้ว นอกจากนี้ยังเกิดจากการที่มีประสบการณ์ที่ไม่ดีกับคริสเตียนมาก่อน

5.3.3 ความพยายามในการทำให้ครอบครัวยอมรับการเปลี่ยนศาสนา

แม้เจอการต่อต้านหรือไม่เจอการต่อต้านจากครอบครัว กลุ่มตัวอย่างที่เปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์ล้วนต้องพิสูจน์ชีวิตและใช้แนวทางต่างๆ เพื่อให้ครอบครัวยอมรับการเปลี่ยนศาสนาของตน เพื่อลดอคติที่มีต่อศาสนาคริสต์ และเพื่อให้ครอบครัวเปลี่ยนมานับถือศาสนาคริสต์ ทั้งนี้ถ้าตัดกลุ่มตัวอย่างที่ไม่จำเป็นต้องพิสูจน์ตัวเองแล้วจะพบว่าแนวทางที่กลุ่มตัวอย่งนำมาใช้สร้างการยอมรับของครอบครัวประกอบไปด้วย 7 แนวทาง ได้แก่ การทำให้เห็นประโยชน์ของการนับถือศาสนาคริสต์ ทำตัวให้ประโยชน์ต่อครอบครัว การไม่เข้าร่วมพิธีกรรมในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการไหว้รูปเคารพ การไม่ล้มเลิกความเชื่อ การลดความน่าเชื่อถือของศาสนาหลักของครอบครัว การเลี้ยงสถานการณ์ที่อาจสร้างความขัดแย้งทางศาสนา และการนำครอบครัวเข้าไปทำความรู้จักกับชุมชนคริสเตียน

(1) การไม่ตื่นตระหนกเพื่อให้เกิดการยอมรับ

การที่กลุ่มตัวอย่างที่เปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์ แต่ไม่ต้องพยายามในการทำให้ครอบครัวยอมรับการเปลี่ยนศาสนาของตนนั้น มีปัจจัยสำคัญคือ สมาชิกในครอบครัวที่มีอิทธิพลสูงสุดได้เปลี่ยนศาสนาไปก่อนหน้านี้ สมาชิกในครอบครัวไม่แสดงอาการต่อต้าน สมาชิกในครอบครัวเห็นตัวอย่างคริสเตียนที่ดี และการพักอาศัยอยู่ห่างจากครอบครัว ได้แก่ พี่วุฒิ, พี่ชาย, พี่ฟ้า, และพี่นุช

พี่วุฒิ: การที่คุณแม่ได้เปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์ก่อนทำให้วุฒิไม่เจอการต่อต้าน จึงไม่ต้องพิสูจน์ตัวเอง อีกทั้งส่วนใหญ่ที่วุฒิเจอคนที่เข้าใจและค่อนข้างให้อิสระ

พี่ชาย: บอกแม่หลังจากเปลี่ยนศาสนาได้ประมาณ 1-2 ปี เมื่อแม่รู้กลับไม่แสดงอาการไม่ต่อต้าน ไม่ห้าม ยังปฏิบัติเหมือนเดิม จึงทำให้ไม่เจอแรงกดดันอะไร และความสัมพันธ์ระหว่างพี่น้องและญาติๆ เหมือนเดิมไม่เปลี่ยนแปลง แม้ว่าพี่ชายไม่สามารถเข้าร่วมหรือไหว้ในพิธีเซ่งเม้งหรือพิธีกรรมอื่นๆ ก็ตาม ทำให้พี่ชายไม่ต้องลงแรงในการพิสูจน์ตัวเอง

พี่นุช: เมื่อคุณพ่อรู้ว่าพี่นุชเปลี่ยนศาสนา พี่นุชถูกไล่ออกจากบ้านทันที ต้องไปอาศัยอยู่ที่บ้านน้าเป็นเวลา 3 ปี ซึ่งช่วยลดแรงกดดันจากคุณพ่อและไม่ได้แสดงความพยายามเพื่อให้พ่อยอมรับ อีกทั้งญาติพี่น้องฝั่งแม่ค่อนข้างให้อิสระในการตัดสินใจในการนับถือศาสนา ซึ่งพี่นุชมองว่าเนื่องจากทุกคนมีการศึกษาสูง เมื่อไม่สามารถเข้าร่วมพิธีกรรมของคนจีนจึงไม่มีใครที่ไม่พอใจ ยกเว้นญาติฝั่งพ่อที่ไม่เห็นด้วยอยู่บ้างแต่ไม่ได้ว่ากล่าวอะไร

ญาติพี่น้องคนอื่นโดยเฉพาะทางฝั่งแม่พอรู้ก็ไม่ว่าอะไร เหนียวมาก ช่วงที่ไปร่วมพิธีกรรมของคนจีน ญาติรู้ว่าเป็นคริสเตียนก็ไม่ว่าอะไร ไม่ไหวก็ไม่ไหว นั่งรอกินเฉยๆ ก็ได้ ส่วนหนึ่งมาจากญาติพี่น้องมีการศึกษาสูงกันในยุคนั้น ไม่สนใจเรื่องการนับถือศาสนาให้อิสระในการตัดสินใจ ญาติฝั่งพ่อซึ่งเป็นทหารเหมือนกันไม่ว่าอะไรแต่ก็ไม่เห็นด้วย คงเป็นเพราะไม่ใช่ลูกเขาด้วยมั้ง (พินูช, สัมภาษณ์ 31 สิงหาคม 2556)

หลังจากไปอยู่บ้านน้ำ 3 ปี คุณพ่อให้พินูชกลับบ้าน แต่ไม่ได้เกิดจากการยอมรับการเปลี่ยนศาสนาของพินูช แต่เนื่องจากลูกๆ ไม่อยู่บ้าน เพราะพี่ชายได้ทุนไปเรียนต่อต่างประเทศ ส่วนน้องชายไปเป็นทหารประจำการ และแม้ว่าพินูชจะกลับบ้านได้แล้วแต่ก็ยังอยู่หอพักกลับบ้านเฉพาะวันเสาร์-อาทิตย์ ช่วงที่กลับบ้านพินูชได้ทำกิจกรรมร่วมกับพ่อมากขึ้น แต่ไม่สามารถพูดเรื่องพระเจ้าและพ่อไม่ได้พูดถึงเรื่องนี้เลย

พินูช: การที่คุณพ่อที่เปลี่ยนมานับถือศาสนาคริสต์ตั้งแต่ยังสาวและฐานะทางเศรษฐกิจของคุณพ่อดีขึ้นหลังการเปลี่ยนศาสนา อีกทั้งเพื่อนของคุณพ่อหลายคนได้เปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์เพราะเห็นตัวอย่างจากคุณพ่อ เมื่อพินูชเปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์จึงทำให้พินูชไม่เจอการต่อต้านจากญาติพี่น้อง ยกเว้นพ่อและแม่ที่แสดงอาการไม่พอใจในระยะหนึ่งเท่านั้น

(2) การทำให้เห็นประโยชน์ของการนับถือศาสนาคริสต์

การทำให้เห็นประโยชน์ของการนับถือศาสนาคริสต์ที่กลุ่มตัวอย่างเสนอต่อครอบครัวเพื่อนำไปสู่การยอมรับการเปลี่ยนศาสนานั้น ประกอบไปด้วย 3 วิธี ได้แก่ การประกาศเรื่องราวพระเจ้าและแบ่งปันพระพร การเปลี่ยนแปลงตัวเองจากหน้ามือเป็นหลังมือ และการทำให้เห็นความแตกต่างระหว่าง ผู้เชื่อ¹ กับผู้ไม่เชื่อ ซึ่งทั้ง 3 วิธีการนี้ ได้ทำให้คนในครอบครัวรับรู้ถึงผลตอบแทนที่จะได้รับเมื่อเปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์

¹ ผู้เชื่อ คือ คริสเตียนที่ยินดีเดินติดตามพระเจ้า พระบุตร (พระเยซู) และพระวิญญาณบริสุทธิ์ (คือ พระเจ้าอีกพระลักษณะหนึ่งในตรีเอกานุภาพ เป็นพระผู้ช่วยที่อยู่ในผู้เชื่อทุกคน แต่มนุษย์ไม่สามารถมองเห็นหรือจับต้องได้ พระเจ้าอีก 2 พระลักษณะ คือ พระบิดา และ พระบุตร โดย พระบิดา คือ พระผู้สร้างสรรพสิ่งทั้งหลายในโลกนี้ และพระบุตร คือ พระเจ้าพระผู้สร้าง ที่ลงมารับสภาพเป็นมนุษย์ พระนามว่าพระเยซูคริสต์ เพื่อไถ่มนุษย์ให้รอดจากการตกนรกเพราะความบาป)

- ประกาศเรื่องราวพระเจ้าและแบ่งปันพระพร

การถ่ายทอดเรื่องราวที่ทำให้เห็นผลประโยชน์ที่ได้จากการเปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ครอบครัวเปลี่ยนแปลงทัศนคติต่อศาสนาคริสต์ และยอมรับการเปลี่ยนศาสนาของสมาชิกในครอบครัว

พีฝน: หลังจากพีฝนเรียนจบปริญญาตรี ครอบครัวได้รู้ว่าพีฝนเปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์ ซึ่งได้เกิดคำถามที่ว่า *จะดีหรือ* แต่เมื่อพีฝนเล่าประสบการณ์การอวยพรจากพระเจ้า พ่อแม่ก็เปิดใจรับฟังและเชื่อพระเจ้าในโบสถ์ที่ศรีสะเกษ ซึ่งพีฝนมองว่าเป็นของประทานการประกาศ¹ เป็นการเจิม และเป็นฤทธิ์เดชของพระเจ้า

ตอนเรียนจบปริญญาตรีไปอยู่บ้านพ่ออิชฐานและเล่าประสบการณ์และเชิญมาคริสตจักรเขาก็มา เพราะเป็นของประทาน มันเหมือนเราทำชีวิตปกติ ทำดีที่สุด จำไม่ได้ มันเป็นการเจิมมั่ง เป็นฤทธิ์เดชของพระเจ้า ตอนนั้นพาไปโบสถ์ที่ ครน.ที่ศรีสะเกษ แล้วที่บ้านก็เปิดใจ มีชุมชนมาเยี่ยมเยียน ชวนพ่อแม่ไปทำกิจกรรมกลุ่มสร้างสรรค์ชีวิต (พีฝน, สัมภาษณ์ 4 กันยายน 2556)

โบว์: สิ่งที่โบว์ทำเพื่อลดความขัดแย้งในครอบครัว คือ การสำแดงชีวิต และการอิชฐานซึ่งโบว์ทำเป็นหลัก โดยจะอิชฐานขอพระเจ้าช่วยแก้ไขปัญหาแต่ละเรื่อง ซึ่งทุกเรื่องได้รับการแก้ไขตามวันเวลาที่เหมาะสม เมื่อพระเจ้าตอบคำอิชฐานโบว์จะเอาไปเล่าให้คนในครอบครัวฟังเสมอ เมื่อครอบครัวเห็นว่าพระเจ้าตอบคำอิชฐานและชีวิตของโบว์เปลี่ยนไปในทางที่ดีขึ้น ครอบครัวจึงยอมรับ

บริบทที่เขายอมรับ คือ วิธีชีวิตเปลี่ยนไปในทางที่ดีขึ้น เช่น ปัญหาแต่ละเรื่องเราก็ขอกับพระเจ้าทุกอย่างก็หลุดตามวันและเวลาของมัน ที่บ้านก็เห็นว่าพระเจ้ามี่จริง เขาก็เปิด ...พอเราสำแดงชีวิต อิชฐานแล้วพระเจ้าตอบ เขาก็เริ่มเชื่อว่าพระเจ้ามี่จริง (โบว์, สัมภาษณ์ 12 กันยายน 2556)

¹ ของประทานการประกาศ คือ ความสามารถพิเศษเหนือธรรมชาติที่มาจากพระเจ้าในด้าน การประกาศเรื่องราวพระเจ้า คริสเตียนที่มีของประทานการประกาศจะมีอิทธิพลทำให้ผู้ฟังเกิดความสนใจในเรื่องราวพระเจ้า และยินดีเดินติดตามพระเจ้า

พีรุง: พีรุงทำให้พ่อแม่เห็นประโยชน์ของการเปลี่ยนศาสนาผ่านการเล่าพระพรที่ได้รับจากพระเจ้าให้พ่อแม่ฟัง โดยในสมัยรัฐบาลทักษิณมีการวางระเบิดในฝั่งพม่าใกล้กับอำเภอแม่สาย ทำให้ร้านอาหารที่บ้านขายไม่ได้และไม่มีเงินส่งให้พีรุง แต่หลังจากที่พีรุงอธิษฐานปรากฏว่าร้านอาหารที่บ้านมีโต๊ะเงินเยอะกว่าร้านอื่นๆ พีรุงได้โทรไปบอกพ่อแม่ว่าได้อธิษฐานกับพระเจ้า เมื่อขายของได้พ่อแม่ก็เริ่มหยุดกดดันเรื่องพีรุงเปลี่ยนศาสนา ต่อมาความกดดันได้ลดลงมากที่สุดเมื่อพีรุงบอกพ่อแม่ว่าพระเจ้าอวยพรให้สอบได้ที่ 1 ของคณะนิติศาสตร์ และชวนพ่อแม่มาโบสถ์ที่กรุงเทพฯ มาเจอชุมชนคริสเตียน จึงได้รู้ว่าที่โบสถ์ไม่มีพิษภัย

มีช่วงที่พม่าบอม (Bom) แม่สาย สมัยรัฐบาลทักษิณ พีรุงอธิษฐานกับพระเจ้า เพราะแม่ขายของไม่ได้ ไม่มีตังส่งพีรุงเรียนแล้ว ช่วงนั้นเป็นช่วงเดือนเมษา พีรุงอธิษฐาน ปรากฏว่าร้านพีรุงเป็นร้านเดียวที่มีโต๊ะเงินทุกวันเยอะกว่าร้านอื่น พีรุงบอกพ่อแม่ว่าเป็นเพราะพีรุงอธิษฐานกับพระเจ้า พ่อขายของดีปั๊บเขาก็ไม่มาหาเรื่องพีรุงแล้ว (พีรุง, สัมภาษณ์ 9 กันยายน 2556)

- เปลี่ยนแปลงตัวเองจากหน้ามือเป็นหลังมือ

การแสดงออกถึงพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นภายหลังการเปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์ เป็นสิ่งหนึ่งที่ทำให้ครอบครัวเห็นประโยชน์ของการเปลี่ยนศาสนาในมุมที่บอกว่าศาสนาคริสต์สามารถทำให้ชีวิตคนหนึ่งคนเปลี่ยนไปในทางที่ดีต่อครอบครัว เช่น เริ่มแสดงความรักโดยการให้ของขวัญหรือการดอวยพรพ่อแม่ ส่งเงินกลับบ้านมากขึ้น จัดกิจกรรมพิเศษในวันพิเศษกับพ่อแม่ การแสดงความรักความห่วงใย พุดจาสุขภาพ ใจเย็น แสดงความเป็นผู้ใหญ่ ช่วยงานที่บ้าน และทำให้ตนเองมีฐานะทางเศรษฐกิจดีขึ้น

พีเอก: ภายหลังที่เปลี่ยนศาสนาได้ 1 ปี พีเอกได้แสดงออกถึงการเปลี่ยนแปลงชีวิตไปในทางที่ดีขึ้น โดยเฉพาะการแสดงความรักต่อพ่อแม่ พีเอกบอกว่าแต่ก่อนเป็นคนที่ไม่เคยยกมือไหว้พ่อแม่เลย แต่หลังจากเปลี่ยนศาสนาได้ถูกขับเคลื่อนจิตใจว่าต้องแสดงความเคารพต่อพ่อแม่ นอกจากนี้ พีเอกยังได้เป็นพร¹ โดยการแสดงความรักต่อพ่อแม่ เช่น มีของขวัญให้ในช่วงวันพ่อวันแม่ จัดงานรดน้ำดำหัวภายในครอบครัวในวันสงกรานต์ กลับบ้านต่างจังหวัดก็มีของฝากโดยไม่ขึ้นกับช่วงเทศกาล เป็นต้น

¹ การเป็นพร คือ การทำประโยชน์ให้แก่ผู้อื่น

ในพระคัมภีร์ อ.เปาโล¹ ก็ไม่ได้สอนให้ทำตัวแตกต่าง เป็นพรมากกว่า เป็นเกลือเป็นแสงสว่างแบ่งปันสิ่งดี เป็นบริบทตอนที่ทำงานแล้วนะ ไม่เหมือนตอนเรียน เช่น ทุกวันพ่อวันแม่ก็มีของขวัญ วันสงกรานต์จัดงานรดน้ำดำหัวในบ้านกันเอง ส่วนที่เป็นประจำตลอดเลยก็เป็นวันสำคัญ วันพ่อวันแม่ ช่วงหลังๆ เวลาเรากลับบ้านก็มีของฝาก ไม่ต้องขึ้นกับช่วงเทศกาลวันพ่อวันแม่หลังๆ บางที่ทำงานมาสักระยะพอแม่ก็ขึ้นมาเยี่ยมทุกๆ 2 เดือน (พี่เอก, สัมภาษณ์ 29 ตุลาคม 2556)

พี่ปลา: การแสดงออกของพี่ปลาเพื่อลดแรงต่อต้านจากที่บ้านคือ แสดงความรักต่อพ่อแม่ มีของขวัญ มีการกอด ทั้งที่ไม่เคยแสดงความรัก พ่อแม่ก็กดดันน้อยลง นอกจากนี้ พี่ปลาพยายามเรียนให้เก่ง แม้จะป่วยก็ลุกขึ้นมาอ่านหนังสือเพราะอยากถวายเกียรติพระเจ้าต่อหน้าเพื่อนๆ ไม่อยากให้ใครว่ามาเชื่อพระเจ้าแล้วการเรียนเสีย

พี่ชัย: หลังจากที่มีความสัมพันธ์กับครอบครัวไม่ดีอย่างหนักในช่วงที่เปลี่ยนศาสนาได้ 3-4 เดือน พี่ชัยได้มีโอกาสดูแลพี่น้องในคริสตจักรทำให้รู้จักความรักความห่วงใย จึงเริ่มกลับเข้าหาครอบครัวมากขึ้น จากนั้นสถานการณ์เริ่มดีขึ้นเพราะครอบครัวสัมพันธ์จากความห่วงใยจากพี่ชัย ทำให้ก่อนที่พี่ชัยจะแต่งงานความสัมพันธ์กับคนในครอบครัวเริ่มดีขึ้น เมื่อมีลูกพี่ชัยจะสอนเรื่องความกตัญญู โดยให้ลูกทั้ง 3 คน แสดงความรักต่ออากง ไปช่วยงานที่บ้านและอธิษฐานเผื่อเมื่อมีปัญหา

พี่กล้า: สิ่งพี่กล้าทำเพื่อลดแรงกดดันคือ ทำในสิ่งที่ในเวลาปกติไม่ค่อยได้ทำ เช่น พุดจาดีขึ้น สุภาพขึ้น เอาใจเขามาใส่ใจเรา ช่วยเหลืองานต่างๆ มากขึ้น เป็นต้น แต่พี่กล้าก็ไม่แน่ใจว่าช่วยลดแรงกดดันได้หรือไม่เพราะช่วงนั้นยังคงกลับบ้านดึกดื่น แต่คิดว่าน่าจะพอกลบบๆ กันไป

¹ อาจารย์เปาโล คือ หนึ่งในอัครสาวกของพระเยซู เป็นบุคคลตัวอย่างที่เป็นแบบอย่างให้แก่คริสเตียนรุ่นหลัง เป็นผู้ที่ย่างรากฐานศาสนาคริสต์และคริสตจักรในระดับท้องถิ่นไว้อย่างมั่นคง เป็นตัวอย่างของผู้เชื่อที่ยอมถูกข่มเหง เผชิญภัยพิบัติต่างๆ เผชิญความหว้าเหวเนื่องจากขัดแย้งกับชาวยิวและห่างจากครอบครัวเพื่อขยายอาณาจักรพระเจ้าไปตามมณฑลต่างๆ ในจักรวรรดิโรมัน ได้แก่ กาลาเทีย มาซิโดเนีย อากายา และเอเชีย อาจารย์เปาโลถูกฆ่าพร้อมอัครสาวกและคริสเตียนคนอื่นในสมัยจักรพรรดิเนโรในปี ค.ศ.64 (ทัคเกอร์, 1983/2549, น. 28-31)

พีโก: สิ่งพีโกแสดงออกเพื่อทำให้แม่เห็นว่าหลังจากเปลี่ยนศาสนามีสิ่งดีๆ เกิดขึ้น คือ การแสดงความรักต่อแม่ ใจเย็นมากขึ้น เนื่องจากที่บ้านไม่เคยมีบรรยากาศการแสดงความรักต่อกัน แต่พระเจ้าทำให้พีโกรักและเข้าใจแม่มากขึ้น ซึ่งพีโกมองว่าเป็นการ นมัสการด้วยชีวิต¹ “เขารู้ว่าเราไม่เปลี่ยนแล้ว พีเคยประกาศเขาแล้ว เขาก็รับรู้ แต่ถามว่าตอนนี้เราไม่พูดตรงๆ แต่พูดด้วยชีวิต เราใจเย็น เรารักมากขึ้น เรานมัสการด้วยชีวิต เราไม่ได้ประกาศตรงๆ อธิบายด้วยชีวิตที่เปลี่ยนไป ชีวิตที่ไม่เหมือนเดิม” (พีโก, สัมภาษณ์ 7 กันยายน 2556) และแม้ว่าจะเป็นการกลับเพียงปีละ 2 ครั้ง พีโกจะใช้เวลาร่วมกับแม่ คุยกับพ่อเลี้ยง และในช่วงทำงานอยู่กรุงเทพฯ จะส่งของให้ญาติที่ป่วย ส่งการ์ดอวยพร วันพ่อวันแม่ ส่งเงินกลับบ้านมากขึ้นเพื่อแสดงให้เห็นว่ามีคุณภาพชีวิตที่ดีแม่ไม่ได้รับราชการตามที่แม่ต้องการ แต่เลือกที่จะทำงานในสถาบันวิจัยที่มีอุดมการณ์ทำงานเพื่อสังคม ซึ่งพีโกมองว่าเป็นการอยู่เพื่ออาณาจักร² ไม่เน้นการทำงานเพื่อเงิน

ญาติพี่น้องคาดหวังว่าเราจะกลับบ้านไปในสภาพที่ดี มีเงินเดือนดี แต่กลับบ้านกลับรถไฟ เขามองว่าไปอยู่กรุงเทพฯ ทำไมไม่แต่งตัวให้มีสง่าราศี เรามีอุดมการณ์เราไม่ได้ทำงานเพื่อเงิน แต่มันเกิดผลต่อคน “อยู่เพื่ออาณาจักร” แต่ที่บ้านคาดหวังว่าต้องรวยมีเงินแต่งตัวดี เรื่องศาสนาไม่เกี่ยวโดยตรง หลังๆ เวลากลับบ้านก็แต่งตัว ส่งเงินกลับบ้านมากขึ้น เขาจะได้เข้าใจว่ามีชีวิตที่ดี ...เข้าใจวัฒนธรรมเขา ไม่มีประโยชน์อะไรที่จะไปหักล้างความคิดของเขา เห็นแก่ประโยชน์ของเขา ทำได้เท่าที่เราทำได้ ปรับหาเขาในบริบทที่

¹ นมัสการด้วยชีวิต คือ การนมัสการในทุกอิริยาบถของชีวิต เช่น การขายของอย่างซื่อสัตย์ การตั้งใจเรียน การดูแลพ่อแม่ การเป็นเพื่อนที่จริงใจ การเชื่อฟังผู้นำและพระเจ้า ซึ่งเป็นการนมัสการในความหมายแบบกว้าง ส่วนการนมัสการในความหมายแบบแคบคือ การนมัสการที่ตั้งโอกาสและเวลาไว้เพื่อเข้ามาบอกถึงคุณค่าของพระเจ้า ยกย่องสรรเสริญพระเจ้าในสิ่งที่พระองค์กระทำ ทั้งนี้การนมัสการทั้งแบบกว้างและแบบแคบล้วนเป็นส่วนหนึ่งในชีวิตคริสเตียน เป็นการแสดงออกถึงความสัมพันธ์ระหว่างคริสเตียนและพระเจ้า

² อาณาจักร คือ อาณาจักรพระเจ้า (Kingdom of God) เป็นขอบเขตที่พระเจ้าครอบครอง ไม่ถูกจำกัดด้วยเขตแดน เวลา หรือยุคสมัย นอกจากนี้ อาณาจักรเจ้ามีนัยถึง กลุ่มผู้เชื่อ ตั้งแต่เริ่มสร้างโลกจนถึงปัจจุบันที่ยอมให้พระเจ้าทรงครอบครองชีวิตและใช้หลักการพระเจ้าในการดำเนินชีวิต นอกจากนี้ อาณาจักรเจ้ายังรวมถึงการที่คริสเตียนใช้หลักพระวาทะของพระเจ้าในการทำกิจกรรมต่างๆ เช่น ครอบครั้ว อาชีพการงาน ธุรกิจ คริสตจักร วัฒนธรรม เศรษฐกิจ การเมืองการปกครอง สิ่งแวดล้อม ฯลฯ ซึ่งเป็นการขยายอาณาจักรพระเจ้าไปสู่พื้นที่ต่างๆ ของชีวิต

ทำได้ พี่กลับบ้านช่วยแม่ทำงาน ทำงานบ้านซักผ้าให้ อยู่ทั้งวันทำให้เขาโดยที่เขาไม่ต้องใช้เรา แต่ก่อนซีเกียจมาก อะไรที่รู้ว่าดีก็ทำเลย คำพูดคำจากก็เปลี่ยนกับพ่อเลี้ยงก็คุยกันดีขึ้น ผากของไปให้ญาติพี่น้องเวลาป่วย วันสำคัญวันพ่อวันแม่ก็มีการ์ดมิชของขวัญ (พี่ไก่อ, สัมภาษณ์ 7 กันยายน 2556)

พี่ตุล: หลังจากงานศพของพ่อและงานแต่งงาน คนในครอบครัวและญาติๆ เริ่มยอมรับพี่ตุลมากขึ้น เนื่องจากได้รับรู้ประวัติชีวิตของพี่ตุลที่พูดในงานแต่งงาน และได้เห็นการเติบโตในด้านหน้าที่การงานของพี่ตุล จากคนที่เคยลำบากกลายเป็นคนที่มีบ้านและมีบริษัทเป็นของตัวเอง พี่ตุลเล่าว่า ญาติๆ งงว่าพี่ตุลทำอะไรได้เกินกว่าที่คิดไว้ ทำให้ญาติเริ่มมีทัศนคติแง่บวกต่อพี่ตุล และเริ่มยอมรับพี่ตุลในฐานะคริสเตียนมากขึ้น พี่ตุลยอมรับว่าคนข้างนอก (คนที่ไม่ใช่คริสเตียน) มองคนจากภายนอกมากกว่าภายใน ซึ่งพี่ตุลมีการเปลี่ยนแปลงภายนอกชัดเจนผ่านทรัพย์สินและหน้าที่การงาน

เขาประทับใจตั้งแต่งานศพพ่อ ตอนหลังมันก็เปิดใจมากขึ้น ก่อนแต่งงานก็ไปค้าขาย ทุกอย่างเปิดใจ เริ่มจะเข้าใจ แต่ในสังคมลพบุรีเราคงไปเปลี่ยนอะไรเขาไม่ได้ ...พอถึงงานแต่งงาน ญาติจากลพบุรีมาร่วมงาน เป็นงานคริสเตียนที่เราจัด เขามาร่วมงานแต่เช้า หลังจากนั้นแม่พี่ที่ต่อต้าน หลังจากแต่งงานความคิดเริ่มเปลี่ยน มาบอกพี่ว่าพี่ไม่ต้องห่วงเลย ป้าภาคภูมิใจที่สุดแล้ว พี่อยากให้เห็นว่าชีวิตคริสเตียนเป็นชีวิตที่ดีนะ พออยู่ในชุมชนนี้มาที่นี่ไม่เป็นพิษเป็นภัยต่อใคร มีคนที่ช่วยดูแลกัน (พี่ตุล, สัมภาษณ์ 29 ตุลาคม 2556)

ญาติจะงงๆ ว่าเราทำอะไรที่เกินกว่าที่คิด จากที่ไม่มีอะไรเรามีบ้านของตัวเอง ในงานแต่งงานพี่ทำอนิเมชัน (Animation) ของตัวเอง พี่ก็แบ่งปันว่ามันไม่ง่ายที่จะเปิดบริษัทของตัวเอง ญาติเริ่มบวกขึ้นเยอะจากที่ไม่ชอบญาติที่ลพบุรีเป็นทหารกันเกือบหมด เวลาพูดอะไรไม่มีอ้อมค้อม ไม่พอใจคือไม่พอใจเลย แต่ส่วนหนึ่งเขาปรับเปลี่ยน พอพี่แต่งงานเขาก็กังวลว่าเรามาถึงจุดนี้ได้อย่างไร จากคนไม่มีอะไรเลย มีบริษัทของตัวเองมีลูกน้อง ย้อนกลับไปก็เป็นพระคุณพระเจ้า ...พี่ว่าคนข้างนอกเขามองเราภายนอกมากกว่าข้างใน แต่พี่เห็นชัดไง จากคนที่ไม่ทำอะไรแต่มีบ้าน มีบริษัทของตัวเอง (พี่ตุล, สัมภาษณ์ 23 กันยายน 2556)

พืดาว: ในช่วงแรกที่เปลี่ยนศาสนา พืดาวพยายามวางตัวเองในฐานะที่ปรึกษาของบ้าน พยายามแสดงความเป็นผู้ใหญ่มากขึ้นผ่านคำพูดหรือการแสดงความคิดเห็น และช่วยงานพี่สาวเมื่อมีโอกาส เพราะก่อนมาเชื่อพืดาวไม่ใช่เด็กเกรและอยู่ในโอวาท หากแสดงตัวว่าเป็นคนดีอย่างเดียวครอบครัวอาจไม่เห็นความแตกต่าง

แก้ว: เพื่อลดแรงดันจากพ่อแก้วได้เปลี่ยนตัวเองให้เป็นผู้ใหญ่มากขึ้น โดยเสนอแนวคิดและแสดงออกตามหลักการพระคัมภีร์ เช่น ไม่เอาอารมณ์ความรู้สึกเป็นที่ตั้ง ไม่โกรธง่าย แยกแยะเรื่องใหญ่เรื่องเล็ก เป็นต้น

- ทำให้เห็นความแตกต่างระหว่างผู้เชื่อกับผู้ไม่เชื่อ

การเปรียบเทียบระหว่างสมาชิกในครอบครัวที่นับถือศาสนาคริสต์กับสมาชิกในครอบครัวที่ไม่นับถือศาสนาคริสต์ เป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เห็นประโยชน์ของการนับถือศาสนาคริสต์ กรณีนี้เห็นได้ชัดเจนในพืดาว ความโดดเด่นในชีวิตพืดาวที่แตกต่างจากพี่น้องคนอื่น ทำให้คนในครอบครัวเห็นความแตกต่างระหว่าง “ผู้เชื่อ” กับ “ผู้ไม่เชื่อ” โดยเฉพาะแม่ที่ปัจจุบันเชื่อว่าพระเจ้า เพราะเห็นชีวิตพืดาวมีการเปลี่ยนแปลงและโดดเด่นกว่าพี่น้องคนอื่น นอกจากนี้ แม่ของพืดาวได้แสดงความรู้สึกเสียใจที่ลูกคนอื่นไม่ได้มาเชื่อพระเจ้า ยิ่งตอนที่พี่ชายของพืดาวมีปัญหาเล็กกับภรรยา แม่ได้พูดว่าถ้าพี่ชายมาเชื่อพระเจ้าชีวิตคงไม่เป็นแบบนี้ นอกจากนี้ ลูกสาวของพืดาวยังมีความโดดเด่นมากกว่าหลานคนอื่น เพราะมีความเป็นผู้ใหญ่และสามารถพูดคุยเรื่องการเมืองกับคุณลุงคุณป้าได้ ทำให้พี่น้องคนอื่นๆ ของพืดาวมองว่าคงเลี้ยงลูกด้วยกรอบความคิดที่สุดยอด แต่พืดาวก็บอกว่าลูกสาวถูกเลี้ยงดูด้วยกรอบของพระวณะพระเจ้ามีพื้นฐานมาจากพระคัมภีร์

หลักข้อเชื่อพืดาวไม่ได้พูดมาก แต่เราเห็นว่าชีวิตผู้เชื่อกับผู้ไม่เชื่อต่างกัน พืคิดว่าในบรรดาพี่น้อง เป็นภาพรวมที่คนมองเห็นว่าโดดเด่นกว่าคนอื่น แม่พืก็บอกว่าพี่น้องคนอื่นน่าจะมาเชื่อพระเจ้า แม่เห็นความเจริญเติบโตในสายตาทียาวนาน และเทียบกับหลานๆ แต่ละคน ลูกพืที่แตกต่าง ดูเป็นผู้ใหญ่ พูดคุยเรื่องการเมืองกับผู้ใหญ่ได้ คนเห็นลูกเรา ไม่รู้ว่าเราทำอะไรกับลูกเรา แต่เรารู้ว่าคุณภาพลูกพืที่ต่างจากเขา พืก็บอกว่าเขามาตามพระวณะพระเจ้า ผลผลิตที่เกิดขึ้นทำให้คนมองว่าเราเลี้ยงลูกเราได้ใส่กรอบที่สุดยอด แต่เรามองว่ามันมาจากพระวณะมีพื้นฐานการคิดมาจากพระคัมภีร์ (พืดาว, สัมภาษณ์ 29 ตุลาคม 2556)

(3) การทำตัวให้ประโยชน์ต่อครอบครัว

ภายหลังการเปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์ กลุ่มตัวอย่างมีวิถีชีวิตที่เปลี่ยนไป โดยจะให้เวลากับโบสถ์และพี่น้องคริสต์เตียนมากกว่าคนในครอบครัว ปฏิเสธที่จะเข้าร่วมพิธีกรรมทางศาสนาใดๆ ของครอบครัว และในบางกรณียังได้สร้างความรู้สึกว่าครอบครัวได้สูญเสียสมาชิกบางคน เพราะการเปลี่ยนศาสนา แต่เพื่อลดอคติและแรงกดดัน กลุ่มตัวอย่างได้ทำสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อครอบครัวเพื่อชดเชย

พิน้ำ: ช่วงแรกของการเปลี่ยนศาสนา พิน้ำค่อนข้างใช้ชีวิตไม่สมดุลเอียงไป ในทางรับใช้พระเจ้ามากกว่าการศึกษา เข้าร่วมกิจกรรมที่คริสตจักรมากกว่าปฏิสัมพันธ์กับครอบครัว เดินทางไปต่างจังหวัดบ่อยและกลับบ้านดึกตื่น จึงสร้างความไม่พอใจให้กับญาติๆ เนื่องจากเป็นห่วง มองว่าไม่น่ารักและกลัวจะถูกหลอก “เขาไม่พอใจที่เราดำเนินชีวิตเหมือนเด็กวัยรุ่น ทำไมไม่ใช้เงินเยอะ แล้วกลับบ้านดึก ทำไมไม่มีผู้ชายมาส่ง เขาไม่รู้ว่าคริสเตียนกลับบ้านดึก เขามองว่าแปลกๆ มาส่งที่เป็นฝูง แต่มันดึก 5 ทุ่มเที่ยงคืน แล้วคนข้างบ้านเขาจะคิดยังไง” (พิน้ำ, สัมภาษณ์ 4 กันยายน 2556) อีกทั้งในช่วงที่เปลี่ยนศาสนาได้ 2-3 เดือนแรก พิน้ำยังไม่มีความเข้าใจ เน้นเชื่อฟังผู้นำที่คริสตจักร ชีวิตยังไม่เป็นไปตามหลักการพระคัมภีร์และประกาศเรื่องราวพระเจ้าไม่เป็นจึงทำให้รู้สึกอึดอัด แต่เพื่อลดแรงกดดันจากญาติ พิน้ำชดเชยด้วยการตื่นเช้าตั้งแต่ตี 4-5 เพื่อรับผิดชอบงานบ้านก่อนไปโบสถ์ในรอบเช้าสุดหรือที่เรียกว่า “รอบรุ่งอรุณ”¹ ญาติๆ จึงไม่มีการต่อว่าเมื่อพิน้ำจะไปโบสถ์

ตอนนั้นเรื่องการดำเนินของเราไม่สมดุล เอียงไปทางรับใช้พระเจ้ามากกว่า เรื่องการศึกษา ปฏิสัมพันธ์กับพี่น้องมากกว่าครอบครัว ทำให้ครอบครัวมองว่ากลับดึก จนทำให้ที่บ้านเป็นห่วง เขามองว่าไม่น่ารัก ทำให้ญาติมองว่ามาเชื่อแล้วกลับบ้านดึก ไปต่างจังหวัดบ่อย สมัยก่อน (รอบ) รุ่งอรุณตั้งกี่โมง เอียงในการรับใช้พระเจ้ามากเกินไป

เขาไม่ต่อว่าพระเจ้า เขาจะถามว่ามาเชื่อพระเจ้าแล้วได้อะไร ณ เวลานั้นเป็นคำถามที่เราไม่สามารถตอบได้ ทำให้เราอึดอัด อีกอย่างลักษณะชีวิตเราไม่สอดคล้องกับพระคัมภีร์ เรายังไม่เข้าใจ เรายังเชื่อพระเจ้าแบบเด็กๆ ผู้นำบอกว่าให้มาโบสถ์ก็ไป ยังเกลียดคนนั้นเกลียดคนนี้อยู่เลย พี่เชื่อพระเจ้าได้ 2-3 เดือน เรายังไม่มีประสบการณ์ ณ เวลานั้นที่เขาถามเรา เรายังมี

¹ รอบรุ่งอรุณ หรืออธิษฐานรุ่งอรุณ (Morning pray) คือ ชี้อรอบนมัสการในวันอาทิตย์ของคริสตจักร ที่กำหนดเวลาไว้ระหว่าง 06.00-08.00 น.

ความเชื่อแบบวัยรุ่น ยังไม่มีชีวิตตามหลักพระคัมภีร์ ยังไม่ค่อยน่ารัก เมื่อเราประกาศเขาแต่เราประกาศไม่เป็นพี่ก็ร้องไห้ จากนั้นพี่เลยคิดว่าไม่ได้แล้ว (พิน้ำ, สัมภาษณ์ 21 ตุลาคม 2556)

พี่แก้ว: สิ่งที่ครอบครัวค่อนข้างไม่พอใจคือ การใช้เวลาอยู่กับครอบครัวน้อยมากในช่วงที่กลับบ้าน เพราะพี่แก้วใช้เวลาส่วนใหญ่ไปกับการทำกิจกรรมกับสมาชิกที่โบสถ์ จนที่บ้านบอกว่า “แก้วเป็นคริสเตียนที่ติดโบสถ์มาก” ซึ่งตอนนั้นพี่แก้วอธิบายไม่ถูกได้แต่สำแดงชีวิตเพื่อลดแรงเสียดทาน โดยในตอนเช้าจะรีบทำงานบ้าน หุงข้าว ซักกับข้าวหรือทำกับข้าว คอยดูแลคุณพ่อ ตัดเล็บ และล้างเท้าให้พ่อ ซึ่งทำให้พ่อรู้สึกดีขึ้น นอกจากนี้ พี่แก้วยังช่วยดูแลคุณอา ซื่อของให้หลายๆ จากปกติจะดูแลเฉพาะคุณย่าเท่านั้น พุดอะไรจะมีคำว่า “ครับ” ตลอด ซึ่งเป็นสิ่งที่ไม่เคยมี พอดตอนบ่ายจะขับรถคุณอาไปโบสถ์ที่อำเภอแม่สอดเพื่อรักษาจิตวิญญาณของตนเอง

เขาเห็นว่าใช้เวลาอยู่กับครอบครัวน้อยอยู่กับโบสถ์เยอะ แต่เขาเปิดมากขึ้นเมื่อคุณพ่อหาย พ่อแม่ไม่ได้ต่อต้านแต่เขาก็ยังไม่ชอบ ...เราก็อายแสดงจุดยืนของเรา เราเลียงไม่ประทะโดยตรง เราก็อายสำแดงชีวิตตอนเช้า ทำงานบ้านให้ครอบครัว หุงข้าวตอนเช้า ซักกับข้าว ทำกับข้าวบ้าง พอเรียบริ้วแล้วตอนบ่ายก็ยืมรถอาไปโบสถ์ เหมือนเราต้องรักษาจิตวิญญาณของเรา เพราะมีแม่บ้านมาดูแล ช่วงพ่อช่วงสายๆ พี่ก็ไปโบสถ์ เพื่อลดแรงเสียดทาน (พี่แก้ว, สัมภาษณ์ 12 กันยายน 2556)

ไปโบสถ์บ่อยจนเขาบอกว่ากลับมาเพื่อไปโบสถ์ให้ไหม มันอยู่ในจุดที่เราารู้สึกว่าอยากอยู่กับพี่น้อง ลืมเรื่องการสำแดงชีวิตต่อครอบครัว แต่พอมายู่ในครอบครัวเขาก็รู้สึกว่าแสดงความรักเป็น เทคแคร์ (take care) คนมากขึ้น ความคิดพี่เปลี่ยนไปด้วย ช่วยครอบครัวมากขึ้น เทคแคร์ทั้งอาทั้งน้อง ปกติจะทำเฉพาะคุณย่า ซื่อของให้หลายๆ พุดอะไรก็ ครับ ตลอด (พี่แก้ว, สัมภาษณ์ 2 พฤศจิกายน 2556)

พี่ชาญ: แม้ว่าจะไม่เข้ากิจกรรมของคนจีนที่มีการไหว้ แต่พี่ชาญจะชดเชยโดยการทำกิจกรรมที่อาศัยแรงงานผู้ชาย อาทิ ขนของไหว้ในงานเซ่งเม้ง เมื่อญาติๆ รู้ว่าพี่ชาญไม่ไหวเซ่งเม้งก็ไม่ได้มีการต่อว่าใดๆ เพียงแค่บอกให้นั่งเฉยๆ และไม่จู้จู้เพื่อ

ไผ่: แม้ว่าครอบครัวไม่ต่อต้านหลังจากที่ไผ่เปลี่ยนศาสนา แต่เรื่องที่ครอบครัวค่อนข้างไม่พอใจคือ ไผ่ไม่เข้าร่วมพิธีไหว้บรรพบุรุษหรือพิธีกรรมที่ต้องมีการไหว้รูปเคารพ และไม่สามารถไปไหนมาไหนกับครอบครัวในวันอาทิตย์เพราะติดกิจกรรมที่โบสถ์ แต่ไผ่หาทางออกโดยการทำตัว “เป็นพร” หรือการทำตัวให้เป็นประโยชน์ในเวลาปกติ “ไม่ได้ทำอะไรมาก ทุกคนมีอิสรภาพในการตัดสินใจ ส่วนตัวรับผิดชอบกันเอง เราก็ทำปกติเหมือนเดิม เราไม่ได้พยายามให้เขายอมรับ มีบ้างที่เราคิดว่า ควรจะเป็นพรให้เขา ทำโน่นทำนี่ให้เขาบ้าง” (ไผ่, สัมภาษณ์ 4 กันยายน 2556) ในกรณีที่ไม่สามารถเข้าร่วมพิธีกรรมทางศาสนาพุทธแบบจีนที่ต้องมีการไหว้ ไผ่จะคุยกับแม่ตรงๆ ว่าคริสเตียนไหว้ไม่ได้แต่สามารถทำอย่างอื่นชดเชยได้ อาทิ อาสาไปซื้อของไหว้ในช่วงวันเซ็งเม้ง เป็นต้น ซึ่งมีบ้างในช่วงแรกๆ แต่ในช่วงหลังแม่ไม่ถามเรื่องนี้อีก

พีตา: หลังการเปลี่ยนศาสนาคนในครอบครัว (ที่ซุ่มพร) ต่อต้านอย่างมาก ทุกคนรู้สึกว่าได้สูญเสียพีตา พีตาถูกกดดันด้วยการข่มขู่ว่าจะไม่สนับสนุนใดจนกว่าจะเลิกเชื่อพระเจ้า แต่เพื่อทำให้ครอบครัวยอมรับ พีตาได้สนับสนุนค่าใช้จ่ายให้แม่เป็นจำนวนมากและต่อเนื่อง สำหรับคุณพ่อพีตาบอกว่าไม่ค่อยได้คุยกันมากและพ่อไม่ต้องการอะไรจากพีตา แต่คุณพ่อรู้สึกภูมิใจในตัวพีตา นอกจากนี้ พีตายังใช้โอกาสในช่วงที่พี่สาวเจ็บป่วยส่งยาให้พี่สาวตลอด ทำให้พี่สาวรู้ว่าสาเหตุที่ต่อต้านพีตา เนื่องจากรับไม่ได้ที่พีตาเปลี่ยนศาสนา ซึ่งในปัจจุบันพี่สาวก็ได้เปิดใจเชื่อพระเจ้า พีตาบอกว่าพี่สาวคนนี้อายุห่างกันถึง 12 ปี ต่อต้านรุนแรงมากกว่าพี่น้องคนอื่น เพราะเป็นคนค่อนข้างดุ ถ้าปฏิเสธก็คือปฏิเสธ เช่นเดียวกับคุณอาที่ปัตตานี พีตามีโอกาสได้เล่าเรื่องราวพระเจ้าอย่างจริงจังอีกครั้งตอนที่คุณอาอยู่ห้องไอซียู (ICU) ซึ่งตอนนั้นคุณอาพูดไม่ได้ ก่อนที่คุณอาจะเสียชีวิตพีตาบอกให้คุณอากระพริบตาถ้าเชื่อว่าพระเจ้ามีจริง ซึ่งคุณอาได้กระพริบตาสองครั้ง

สำหรับแม่ที่ส่งค่าใช้จ่ายซัพพอร์ต (Support) ตลอด ดูแลแม่เป็นจำนวนมากและต่อเนื่องมานาน ส่วนพ่อ พีไม่ได้ใช้ความพยายาม พีไม่ได้คุยกับเขา มาก พ่อพยายามทำดีที่สุดแล้วเท่าที่จะทำได้ เพราะพ่อไม่มีอีกครอบครัว พ่อไม่เคยนี้ด (Need) อะไรจากพี พ่อบอกว่าพ่อต่างหากที่ต้องให้พี เวลาให้เงินเขาก็ไม่รับ พีสัมผัสได้ว่าพ่อภาคภูมิใจ พ่อชอบพูดกับใครๆ ว่า “นี่ลูกสาวผม” พ่อไม่ได้ทำอะไรเยอะ เจอกันไม่บ่อย เป็นความผูกพันทางใจมากกว่า ในส่วนของพี่น้อง พี่ว่าชีวิตที่เปลี่ยนไปเรื่อยๆ ทุกคนจะยอมรับ เขาเป็นคนที่พูดคำไหนคำนั้น ชีวิตที่เปลี่ยนไปทำให้น่าเชื่อถือโดยอัตโนมัติเห็นด้วยชีวิตเอง ถ้าเมื่อไรพูดอะไรเขาก็จะเชื่อ

พี่สาวต่อต้านรุนแรงมาก เขาแก่กว่าพี่ 12 ปี เขาเป็นเหมือนครึ่งพี่ครึ่งแม่ วิธีสั่งวิธีพูดยิ่งกว่าแม่ ฉะนั้นเขาค่อนข้างจะดูเหนื่อย เวลาเขาปฏิเสธ เขาก็ปฏิเสธ พอเขาป่วยพี่ส่งยาให้เขาตลอด ทำให้เขารู้ว่าเหตุที่เขาต่อต้านพี่ เพราะเขาแค้นใจไม่ได้ที่พี่มาเชื่อ ...พี่ได้มีโอกาสเล่าเรื่องราวพระเจ้ากับอาตอนที่เขาอยู่ ICU พี่รักเขามากเลย หอมแก้มเขา ตอนนั้นเขาพูดไม่ได้พอเล่า หลังจากนั้นเขาก็เสียชีวิต ก่อนที่เขาจะเสียชีวิตหลังจากพี่เล่าเรื่องพระเจ้าเสร็จ พี่บอกถ้าเขาเชื่อให้เขากระพริบตา เขาก็กระพริบตา 2 ครั้ง ตอนนั้นเหลืออา 1 คน (พี่ดา, สัมภาษณ์ 22 กันยายน 2556)

(4) การไม่เข้าร่วมพิธีกรรมในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการไหว้รูปเคารพ

แม้ว่ากลุ่มตัวอย่างจะเข้าไปมีส่วนร่วมในพิธีกรรมทางศาสนาของครอบครัว แต่จะพยายามไม่เข้าร่วมการประกอบพิธีที่ต้องมีการไหว้รูปเคารพอย่างเด็ดขาด และเลี่ยงไปทำกิจกรรมอื่นที่ไม่ต้องไหว้ แม้จะสร้างความไม่พอใจให้คนในครอบครัวก็ตาม

พี่เอก: เมื่อเปลี่ยนศาสนาพี่เอกพยายามไม่เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับพิธีกรรมการไหว้ใดๆ แต่เดิมพ่อแม่ไม่ได้บังคับพี่เอกให้ไหว้และอยู่แล้ว ยิ่งในช่วงที่รู้ว่าพี่เอกเปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์ พ่อแม่ก็ไม่ชวนให้ไหว้แล้ว แรกๆ อาจจะมีเคืองบ้างที่พี่เอกไม่ไหว้บรรพบุรุษ แต่ด้วยเหตุที่พ่อแม่มาจากคนละความเชื่อจึงมีทัศนคติที่เปิดต่อพฤติกรรมดังกล่าวและไม่มีการว่ากล่าว ในบางครั้งพ่อแม่จะคอยเป็นปากเสียงให้พี่เอกในกรณีที่น่าดูๆ ไม่เข้าใจ ซึ่งส่วนใหญ่แม่จะเป็นคนอธิบาย

(การไหว้รูปเคารพ ไหว้บรรพบุรุษ) เขาก็ชวนลูกไหว้ แต่ไม่ไหว้เขาก็ไม่ว่าอะไร พ่อไม่ว่าอะไรไม่ไหว้ก็ไม่ไหว้ ก่อนที่เขา (พ่อแม่) ยังไม่รู้ เขาก็จะชวน พอรู้ เขาก็ไม่ชวนแล้ว เขาเข้าใจเรื่องแบบนี้ แล้วก็เป็นปากเป็นเสียงให้ด้วย ส่วนใหญ่เป็นแม่ที่อธิบาย พ่ออธิบายไม่ได้ตีเท่าแม่ ส่วนใหญ่แม่จึงอธิบาย (พี่เอก, สัมภาษณ์ 3 กันยายน 2556)

พี่ไก่อ: แสดงออกถึงการไม่เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับกิจกรรมทางศาสนาพุทธและการไหว้ผี ซึ่งพี่ไก่อบอกว่าพฤติกรรมนี้จะเปลี่ยนแปลงไปตามความเข้าใจที่มีมากขึ้น เนื่องจากตอนเปลี่ยนศาสนาใหม่ๆ ความเข้าใจยังมีไม่มากถูกสอนให้เลี่ยงเป็นหลัก พฤติกรรมที่แสดงออกจึงเป็นไปในลักษณะการไม่เข้าไปยุ่งอย่างเด็ดขาด อาทิ ไม่ไปวัดอย่างเด็ดขาด แต่เมื่อระยะเวลาการเปลี่ยนศาสนานานขึ้น

ความเข้าใจเริ่มมีมากขึ้นสามารถยืดหยุ่นแบบมีจุดยืนที่ชัดเจน เช่น ไปวัดแต่พยายามไม่ไหว ไม่ไปฟังเทศน์ ไปงานศพก็ไปนั่งเฉยๆ พยายามประกาศจุดยืนกับคนทั่วไปว่าเป็นคริสเตียนทำแบบนั้นไม่ได้ เป็นต้น

ที่ว่ามันก็เป็นไปตามการเติบโตของเรา ตอนเชื่อใหม่ๆ ตอนกลับบ้าน แม่ให้เราไปทำโน่นนี่ เอาของไปไหว้ผี เราก็มีการยืนหยัด ไปวัดบางที่เราก็ไม่ไป ไม่ไปมันก็พอเข้าใจได้ แต่วิธีการอธิบายมันยังให้ไม่ได้ แต่พอเราโตขึ้น เราก็ปฏิบัติตัวเป็นแบบอย่าง มีวิธีอธิบายเขาได้ดีขึ้น พอเราโตขึ้นเราก็มีความเข้าใจมากขึ้น บางทีก็แข็งเกินไปไม่ได้ อ่อนเกินไปก็ได้

ทุกวันนี้พี่ไปวัดแต่ก็พยายามไม่ไหว ไม่ไปฟังเทศน์ เพราะเรามีจุดยืนในความเชื่อของเรา ใช้วิธีพูดอ่อนๆ ประกาศตัวอ่อนๆ ว่าเราเป็นคริสเตียน เขาก็ถามว่าเราไปวัดได้ไหม เราก็บอกว่าเราไปโบสถ์วันอาทิตย์ เขาก็จะรู้โดยธรรมชาติ เขาก็ไม่บังคับเรา บางทีพี่ไปงานศพเราก็ไปนั่งฟัง เราไม่ได้คิดอะไร มิฉะนั้นเขาจะสวด มันเลยจุดนั้นมาแล้วตอนนี้เขาก็รู้แล้วว่าเราเป็นแบบนั้น (พี่ไก่, สัมภาษณ์ 22 ตุลาคม 2556)

พี่ปลา: การแสดงออกถึงการไม่เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับสัญลักษณ์ของศาสนาเดิม เช่น ถอดพระที่ห้อยคอ ไม่ไหว้ศาลพระภูมิ เป็นต้น เป็นสิ่งที่พี่ปลาได้ทำตั้งแต่ช่วงที่มีเพื่อนจากกลุ่มพยานพระยะโฮวาห์มาประกาศ ซึ่งพี่ปลามองว่าเป็นการเตรียมใจจากพระเจ้า นอกจากนี้ พี่ปลาได้แสดงถึงความแตกต่างจากความเชื่อหลักของครอบครัว คือ การไม่ยุ่งเกี่ยวกับการไหว้รูปเคารพหรือไหว้บรรพบุรุษ และจะอธิบายให้คนในครอบครัวเข้าใจว่าคนตายไม่สามารถรับรู้อะไรแล้ว และไม่สามารถมากินของที่ไหว้ได้แต่ยังรักเขาได้ ส่วนการอธิษฐานก่อนกินข้าวต่อหน้าครอบครัวมีบ้างนิดหน่อย

(การไหว้บรรพบุรุษ) พี่จะอธิบายให้เขาฟังพี่ก็จะอธิบายว่าคนตายเขาไม่ได้มารับรู้อะไรแล้ว เขาไม่สามารถมากินของที่เราไหว้ แต่เรายังรักเขา ... พี่ไม่ไหว้พระ เขาไหว้เราก็ไม่ไหว้ ที่โดดเด่นที่สุด เพราะอยู่ในสังคมพุทธ มุมมองแตกต่างกันในเรื่องรูปเคารพ ส่วนเรื่องอธิษฐานก่อนกินข้าวก็นิดหน่อย” (พี่ปลา, สัมภาษณ์ 22 ตุลาคม 2556)

แก้ว: หลังจากที่ได้ตัดสินใจเปลี่ยนศาสนาอย่างจริงจัง แก้วจะไม่ร่วมกิจกรรมการไหว้ตามประเพณีจีน แม้แต่ในวันครบรอบวันตายของแม่แก้วก็ไม่ไหว้ ซึ่งทำให้พ่อไม่พอใจมาก ทำให้ช่วงหลังๆ พ่อทำเอง เพราะลูกๆ ไม่ว่างมาไหว้ อีกทั้ง แก้วยังพยายามเลี่ยงการเผชิญหน้ากับญาติ

เพื่อเลี่ยงการเกิดปัญหา แต่ญาติก็รู้จากที่พ่อเล่าให้ฟัง แก้วเล่าว่าพ่อรู้สึกเสียหน้ามากที่เลี้ยงลูกไม่ดีทำให้ลูกเปลี่ยนไปนับถือศาสนาอื่น แต่ก็มองว่ายังเหลือน้องอีก 2 คน ที่ยังไม่เปลี่ยนศาสนาและสามารถไหว้ตามประเพณีจีน อย่างไรก็ตาม อย่างไรก็ดี แม้ว่าพ่อของแก้วจะรู้สึกโกรธเมื่อแก้วไม่สามารถประกอบพิธีกรรมตามแบบคนจีนจีน แต่เมื่อถามถึงประเพณีการไหว้บรรพบุรุษที่ตายแล้ว แก้วกลับบอกว่าพ่อไม่ได้คาดหวังมาก ไม่ได้คิดว่าพ่อตายไปต้องมีคนเอาของไหว้ให้เพราะคนจีนในปัจจุบันนิยมเผาและทำพิธีลอยอังคารและไม่อยากเป็นภาระลูก

พี่ป๋อง: ญาติของพี่ป๋องเป็นกลุ่มที่ไม่พอใจมากกว่าพ่อแม่ โดยเฉพาะเมื่อพี่ป๋องแสดงตัวว่าไม่ร่วมในพิธีกรรมที่ต้องมีการไหว้หรือเข้าร่วมพิธีกรรมแต่แสดงตัวว่าไม่ไหว เช่น งานเซ่งเม้ง งานศพ เป็นต้น พี่ป๋องแก้ปัญหาโดยการเงียบ ไม่ได้เถียง และเลี่ยงไปช่วยงานอย่างอื่นที่ไม่ต้องไหว้เพื่อเลี่ยงความขัดแย้ง ปัจจุบันทุกคนเลิกกดดันและเข้าใจว่าคริสเตียนไม่สามารถไหว้รูปเคารพได้

ไม่มีเรื่องที่ไม่ทำให้ (พ่อแม่) ไม่พอใจ เพราะเขาอาจจะไม่ได้อยู่กับเราตลอด คิดว่าไม่มีนะ อาจจะเป็นเรื่องไม่ไหว ไม่ไปร่วมพิธีกรรม ไม่ใช่พ่อแม่แต่เป็นญาติมากกดดันเรา เซ่งเม้งทำไมไม่ไหว เรามีพิธีกรรมไม่ไปร่วม มีงานศพไม่ไปไหว้ แต่เรื่องไปโบสถ์เขาไม่รู้ว่าเราไปเยอะ เขาก็ไม่ว่า ตอนนั้นพี่ก็ไม่คุยแล้ว เขาก็เลิกกดดันแล้ว ส่วนใหญ่ก็จะไปตามเขา แสดงตัวว่าไม่ไหว พยายามหลบเลี่ยง ประเด็นขัดแย้ง เซ่งเม้งตอนนั้นก็ไม่ได้ไป พ่อพี่ก็ไม่ได้ไป หรือไปก็ไปทำอย่างอื่น เขาก็รู้แล้วว่าเราเป็นคริสเตียน งานศพก็ไปทำอย่างอื่น ไม่ได้ไปไหว้ (พี่ป๋อง, สัมภาษณ์ 3 กันยายน 2556)

พี่ดา: ในด้านการเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนาพุทธนั้น พี่ดาได้แสดงตัวอย่างชัดเจนว่าไม่เกี่ยวข้องกับการทำบุญและการไหว้ใดๆ เช่น การทำบุญอุทิศส่วนกุศล การใส่ซองทำบุญ การจุดธูปไหว้ศพ หรือรูปเคารพ เป็นต้น เมื่อต้องเข้าร่วมพิธีกรรม อาทิ งานศพพ่อ พี่ดาจะพูดอย่างชัดเจนว่าเป็นคริสเตียน ไม่สามารถทำอะไรได้บ้าง เวลานั่งก็จะนั่งหลังสุด ไม่ไปนั่งพนมมือไหว้

มีคนพูดเต็มไปหมดเลยที่ไม่มีใครทำบุญให้เขาแล้วสิ เราก็บอกว่าถ้าเขาได้รับความจริงว่าเชื่อแล้วรอด แต่พี่ก็แสดงตนชัดเจนว่าไม่ทำ ยังมีญาติพี่น้องคนอื่นที่เขาทำได้ ตอนนี้เขาก็ไม่ยุ่งแล้ว เพราะก็ยังมึนงงๆ ที่ยังทำบุญ ธรรมะธรรมโม ตอนนี้ไม่มีใครแตะของพี่แล้ว

พี่ก็ปฏิเสธมันอย่างดีมีของขวัญให้ แต่ถ้ามีกิจกรรมทางศาสนาพี่ก็เซย์โน (Say no) ทุกประการ ไม่ว่าจะป็นงานบุญ งานอะไรต่างๆ มีซัดๆ ที่ขอให้เราทำบุญ พี่ก็บอกซัดๆ เลยว่าไม่ได้ช่วยคนจริงๆ ถ้าเกิดจะช่วยก็ให้เงินแต่ไม่ใช่ของทำบุญ เช่น งานศพพอ พี่ให้เงินแต่บอกว่าห้ามใส่ของเพื่อทำบุญให้เป็นเงินช่วยงานศพเท่านั้น ถ้าจะให้จุดธูปพี่ก็บอกว่าเราเป็นคริสเตียนไม่สามารถทำอย่างนั้นได้ เราก็จะตอบซัด เวลานั้นก็จะนั่งอยู่หลังสุด ไม่ไปนั่งพนมมือไหว้ (พี่ดา, สัมภาษณ์ 29 ตุลาคม 2556)

พี่ตุล: ผ่านงานศพมา 2 ครั้ง หลังจากเปลี่ยนศาสนา ครั้งแรกเป็นงานศพยายคุณแม่วัยให้ที่พี่ตุลไม่ไหวศพยาย ครั้งที่สองเป็นงานศพพ่อ พี่ตุลเป็นลูกชายคนโตแต่ไม่ไหวศพพ่อก็ทำให้พี่ตุลโดนตบหน้า เพราะคนจีนถือว่าการไม่ไหวคือการอกตัญญู แต่ทั้งสองงานพี่ตุลสามารถผ่านมาได้ โดยงานศพยายพี่ตุลใช้การอธิบายว่าได้ทำดีที่สุดแล้ว อย่าคาดหวังว่ายายจะได้กินรูปเทียนกินอาหาร ส่วนในงานศพพ่อ เพื่อรักษาน้ำใจญาติๆ พี่ตุลพยายามทำทุกอย่างเท่าที่ทำได้ อาทิ เลี้ยงไปเป็นช่างภาพ และใช้วิธียืดหยุ่นแต่ไม่ประนีประนอม โดยถือกระดาษรูปเดินรอบเมรุ แต่ถ้าต้องไหว้ถวายเพล หรือเอาธูปไปปักก็จะหลีกเลี่ยง เพราะประกาศตัวชัดเจนอยู่แล้วว่าเป็นคริสเตียน

เขาหวังว่าเขาตายไปใครจะจัดงานศพให้เขา เป็นพี่คนโตด้วย แต่เราก็พยายามบอกว่าตอนนี้ก็ดูแลให้เต็มที่ ภาคปฏิบัติเราก็ชัดเจนด้วย ตอนนี้พี่ไม่มีใครมาต่อต้านเลย เจ็บเหงามาก ...คำที่ตะใจเขา คือ ดูแลตอนที่เขามีชีวิตอยู่ดีกว่า พอเขาตายจะเอาน้ำแข็งใส่ไปไหว้เขา ไปเคาะโลงเขาเหรอ แต่เราต้องทำในส่วนของเราดีด้วย (พี่ตุล, สัมภาษณ์ 23 กันยายน 2556)

ก่อนหน้างานศพป้า ยายเสีย พี่ไม่สามารถไหว้ได้ แม่วัยให้ที่พี่ไม่ไหว ตอนนั้น...(สถานที่ตั้งโบสถ์) เราโดนเข้มงวดอยู่แล้ว จำได้ตอนที่กลับบ้านไป (งานศพยาย) ใจก็ตุ้มๆ ต่อมๆ แต่สิ่งหนึ่งเราก็บอกเขาไปว่า เราทำดีที่สุดที่ทำได้ อย่าคาดหวังว่าจะได้กินรูปเทียน ตายไปแล้วจะรู้ได้ยังไงว่าจะได้กินรูปเทียน กินอาหาร ...ตอนป้าเสียพี่โดนตบหน้า เพราะไหว้ไม่ได้ แต่เป็นเรื่องปกติเพราะพี่เป็นพี่คนโต แต่พี่ก็ผ่านมาได้

เขาก็หวังอยู่แล้วว่าไม่มีใครมาไหว้ เป็นปริศนาตั้งแต่ก่อนป้าจะเสีย เป็นการทดสอบบทหนึ่งที่ต้องผ่าน เรารู้ว่าต้องเกิดเหตุการณ์แบบนี้ เพราะช่วงป้าเสีย (โบสถ์) ก็ย้ายมาอยู่คลองเตยแล้ว เชื่อกันมานานแล้ว มันเป็นการ

ยึดหยุ่นได้ แต่ไม่ได้ประนีประนอม ตอนงานศพป้าที่พยายามทำให้ดีที่สุด ทำทุกอย่างที่ทำได้ ลูกชายคนโตต้องถือกระดาษรูปเดินรอบเมรุ เราทำทุกอย่างที่ทำได้ แต่ถ้าต้องเอาธูปไปปักไปไหว้ก็เลี้ยวเอา เพราะเราประกาศชัดเจนอยู่แล้ว แต่บรรยากาศเปลี่ยนเพราะคนของเราเยอะ (คริสเตียน) เพราะป้าเป็นคนไม่ค่อยมีเพื่อนเยอะแต่มีคนมางานศพเยอะมาก (พีตูล, สัมภาษณ์ 29 ตุลาคม 2556)

(5) การไม่ล้มเลิกความเชื่อง่ายๆ

ความลำบากใจที่เกิดขึ้นจากการต่อต้านของครอบครัวภายหลังการเปลี่ยนศาสนานั้นเป็นสิ่งที่เสี่ยงได้ยาก โดยเฉพาะในกลุ่มตัวอย่างที่ครอบครัวต่อต้านการเปลี่ยนศาสนามาก แต่ด้วยการยืนยันถึงความมั่นใจในการเปลี่ยนศาสนาทำให้คนในครอบครัวลดแรงกดดันและยอมรับการเปลี่ยนศาสนาในที่สุด

โบว์: แม้ว่าจะถูกครอบครัวต่อต้านมากในช่วงแรกที่เปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์ แต่พอเห็นว่าโบว์ชีวิตเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ขึ้น ประกอบกับโบว์ยืนยันในสิ่งที่ตัดสินใจ ไม่ล้มเลิกความเชื่อง่ายๆ และเปลี่ยนการใช้เวลากับครอบครัวจากวันอาทิตย์เป็นวันเสาร์ ทำให้มีเวลาไปคริสตจักร และมีเวลากับครอบครัว ครอบครัวจึงยอมรับในที่สุด

ช่วงแรกๆ มา (โบสถ์) บ้างไม่มาบ้าง เพราะไม่ใช่วิถีชีวิตของเรา วันอาทิตย์เป็นวันครอบครัว ต้องแบ่งไปให้กับครอบครัว ครอบครัวคนจีนมีอีเว้นท์ (Event) ต่างๆ เยอะ ครอบครัวค่อนข้างสำคัญ แต่พอมั่นใจ 6 เดือนเราก็ไปโบสถ์ทุกอาทิตย์ แต่ไม่ใช่ทั้งครอบครัวเลย โบว์เปลี่ยนมาเป็นวันเสาร์แทน แต่พอเขาเห็นว่าชีวิตเราเปลี่ยน และเรายืนยันกับสิ่งที่เราทำ ไม่ล้มเลิกความเชื่อง่ายๆ ...พอเวลาผ่านไปสถานการณ์ก็ดีขึ้น ไม่มีเรื่องขัดแย้งแล้วตอนนี้ พ่อกับแม่ก็มาโบสถ์ จากที่ห้ามเราวันหนึ่งเขาก็ขอมาเอง เราก็ชวนเขาก็ตัดสินใจของเขาเอง (โบว์, สัมภาษณ์ 12 กันยายน 2556)

พีรู่: พีรู่แสดงออกถึงความอดทน สำแดงชีวิตให้พ่อแม่เห็นและบอกว่าที่โบสถ์ดีอย่างไร เพราะเชื่อว่าจะอยู่ในสถานการณ์นี้อีกไม่นาน จนในปัจจุบันพ่อแม่ไม่ขัดที่พีรู่จะไปโบสถ์ไปกลุ่มแคร์ ไม่มีคำพูดเชิงต่อต้านหรือโน้มน้าวอีกแล้ว พ่อรอวันที่พีรู่จะกลับไปเป็นคาทอลิกเหมือนเดิมถ้าที่โบสถ์ไม่ดีจริง แต่จนถึงวันนี้พีรู่ไม่ได้กลับไปเป็นคาทอลิกแบบเดิม

สิ่งหนึ่งที่เราทำได้ คือ อดทน สำแดงชีวิตให้เขาเห็น พี่ก็เชื่อว่าเจอแบบนี้ไม่นาน พยายามสำแดงชีวิตกับเขา ...พี่ก็อธิษฐาน สำแดงชีวิต โทรไป 2 วันที คอยบอกว่าที่นี้ดียังไง เล่าว่าชีวิตเปลี่ยนไป พอบอกว่าถ้าไม่ใช่ของจริง รุ่งก็กลับไปเองแหละ จนถึงวันนี้พี่ก็ไม่ได้กลับไป ปัจจุบันเขาก็ไม่ได้ชัดที่เราจะไปโบสถ์ ไป (กลุ่ม) แคร่ ก็ไม่ได้ต่อต้าน พ่อไม่พูดแล้วรอวันเรากลับมา (เป็นคาทอลิก) ไม่มาโน้มน้าวแล้ว (พี่รุ่ง, สัมภาษณ์ 9 กันยายน 2556)

(6) ลดความน่าเชื่อถือของศาสนาหลักของครอบครัว

การกล่าวถึงศาสนาหลักของครอบครัวด้วยการดูถูกหรือลดความน่าเชื่อถือของสิ่งศักดิ์สิทธิ์เป็นแนวทางหนึ่งที่กลุ่มตัวอย่างนำมาใช้สร้างความน่าเชื่อถือให้กับการเปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์

พี่ชัย: ในช่วงแรกของการเปลี่ยนศาสนา พี่ชัยต้องการให้คนในครอบครัวเปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์อย่างมาก จึงใช้วิธีดูถูกศาสนาที่ครอบครัวนับถือ ผลคือ ทำให้คนในครอบครัวไม่เปิดรับ ซึ่งพี่ชัยบอกว่าเป็นวิธีการที่ แรงไปนิด “ตอนนั้นที่พี่พยายามให้ครอบครัวมาเชื่อ เราดูถูกความเชื่อเขา เขาเลยไม่เปิดรับ” (พี่ชัย, สัมภาษณ์ 11 กันยายน 2556)

พี่ฝน: ได้เอาพระของยายไปทิ้งที่แม่น้ำมูลและบอกยายว่ามันเป็นแค่ “ปูน” ไม่ได้มีความศักดิ์สิทธิ์อะไร ยายก็เอ้ออตามการอธิบายของพี่ฝน แต่ไม่ได้คิดว่าพี่ฝนจะเอาไปทิ้งจริงๆ และพี่ฝนก็คิดว่ายายเห็นด้วยกับพี่ฝนจริงๆ จึงเอาพระไปทิ้งแม่น้ำมูล “เคยเอาพระยายไปทิ้งแม่น้ำมูล ยายป่วยเลย พี่บอกยายว่า ‘มันเป็นปูน’ ยายก็แบบเอ้ออห่อหมกไปกับพี่ พี่ก็นึกว่ายายคิดแบบนั้นจริงๆ พี่เลยเอาไปทิ้งแม่น้ำมูล” (พี่ฝน, สัมภาษณ์ 21 ตุลาคม 2556)

(7) การเลียงสถานการณ์ที่อาจสร้างความขัดแย้งทางศาสนา

การไม่สร้างสถานการณ์ความขัดแย้งทางศาสนาที่กลุ่มตัวอย่างนำมาใช้มีหลายวิธี ได้แก่ การหลบเลี่ยงไม่เผชิญหน้า การไม่ห้ามคนในครอบครัวทำกิจกรรมในศาสนาเดิมแม้ไม่เห็นด้วย การให้อิสระในความเชื่อทางศาสนา การไม่ดูถูก การไม่พูดคุยในบางประเด็นที่อาจสร้างความขัดแย้ง และมีความเข้าใจถึงเหตุผลที่ครอบครัวยังต้องการนับถือศาสนาเดิม

แก้ว: ตั้งแต่เปลี่ยนศาสนาแก้วต้องใช้ความอดทนในการพูดคุยกับพ่อ แต่บางทีแก้วเลือกที่จะนิ่งและเลี่ยงการปฏิสัมพันธ์ เพราะพ่อเป็นคนไม่ยอมคน

ไผ่: คิดว่าศาสนาเดิมไม่ได้เป็นสิ่งที่เลวร้าย เพราะคนในครอบครัวไม่มีประสบการณ์เหมือนไผ่ แม้จะไม่เห็นด้วยกับบางเรื่องแต่ก็ไม่สามารถห้ามใครได้ เพราะคนในครอบครัวก็ไม่ได้ห้ามให้ไผ่ทำโน่นทำนี่ “เราก็มองไม่ได้คิดว่าเป็นความเลวร้าย เพราะเขาไม่มีประสบการณ์เหมือนเรา ไม่ได้คิดว่าเลวร้ายอะไร แต่เราก็มองไม่เห็นด้วย ไม่ใช่เรื่องจำเป็นที่เขาต้องทำแบบนั้น แต่ไม่ได้ห้ามเขา เขาก็ไม่ได้ห้ามเราไม่ให้ทำโน่นนี่ เราก็มองไม่มีสิทธิ์ห้ามเขา” (ไผ่, สัมภาษณ์ 4 กันยายน 2556)

พี่นุช: ให้อิสระกับทุกคน ใครเชื่ออะไรก็ได้ตามใจ ให้อิสระแก่ทุกคนที่เลือกความเชื่อแบบเดิม เพียงแค่บอกอีกหนึ่งเส้นทางศาสนาให้เท่านั้น

พี่ป้อง: แม้พี่ป้องว่าจะมองความเชื่อเดิมเป็นเรื่อง งามงาย ไม่มีเหตุผล โดยยกตัวอย่างในเรื่องการไหว้คนตายไว้ว่า คนตายไม่สามารถรับรู้ถึงการไหว้ ตายแล้วไปไหนยังไม่มีใครรู้ ถ้าเราเชื่อว่าทำความดีแล้วได้ดีจะเผากระดาษให้คนตายทำไม แต่พี่ป้องไม่เคยพูดประเด็นนี้กับพ่อแม่หรือญาติพี่น้องได้แต่เล่าเรื่องราวพระเจ้าจึงไม่มีการถกเถียงในเรื่องนี้

มองความเชื่อเดิมว่างมงามย คล้ายๆ ว่ามันไม่มีเหตุผล ไหว้ทำไม เอากระดาษไปไหว้แล้วเขาจะได้ได้ยังไง ไหว้ทำไมเขาตายไปแล้ว ไปไหนยังไม่รู้เลย เชื่อว่าทำแล้วได้ดีจะไปเผาให้ทำไม แต่เราพูดอย่างนั้นไม่ได้ เราก็มพยายามเล่า แต่ไม่ค่อยมีประเด็นถกเถียงเรื่องนี้ เราแค่ไปเล่าเรื่องของเรา (พี่ป้อง, สัมภาษณ์ 3 กันยายน 2556)

พี่ไก่: เคยประกาศเรื่องราวพระเจ้าให้แม่ฟังและเคยพาลูกพี่ลูกน้องไปโบสถ์ แต่ไม่มีใครต้องการเปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์ ซึ่งพี่ไก่วิเคราะห์ว่าเกิดจากกลัวการเปลี่ยนแปลงกลัวจะกระทบบริบทในชีวิตของแม่และญาติ ต่างจากพี่ไก่ที่อยู่กรุงเทพฯ ไม่มีใครมากดดัน เมื่อถามถึงมุมมองของพี่ไก่ต่อความเชื่อเดิม พี่ไก่มองว่าตอนนี้เหมือนอยู่คนละโลกกับแม่และญาติ แต่รู้ว่าเคยเป็นแบบนั้นมาก่อน ไม่คิดจะไปดูถูกความเชื่อของเขา แต่พยายามคิดหาทางพาเขามาจากจุดนั้นได้อย่างไร

พี่อยากให้แม่มาเชื่อ พี่เคยประกาศแม่แต่แม่ไม่มา มันเป็นความเชื่อมาแต่ไหนแต่ไร วิเคราะห์ว่าเขากลัวการเปลี่ยนแปลง เพราะกรอบชีวิตเขาเยอะ เขาอยู่ที่โน่น เจอบริบทคนรอบข้าง คนไม่อยากจะเปลี่ยนแปลงเพราะการเปลี่ยนแปลงทำให้กระทบชีวิตเขาเยอะ เราอยู่ที่นี้ไม่มีใครบังคับเรา ... พี่เคยพาลูกพี่ลูกน้องมาโบสถ์ แต่เขาไม่เชื่อ พี่เดาว่าเขาคงเป็นเหตุผลเดียวกับแม่

พิธีกรรมที่บ้าน ถ้าไม่มียายก็ไม่ใครสานต่อ ตอนนี้อายก็เลอะๆ เลื่อนๆ ไม่แกร่งเหมือนเดิม (พีโก้, สัมภาษณ์ 7 กันยายน 2556)

พีคูล: มองว่าศาสนาพุทธเป็นภูมิปัญญาชาวบ้าน วัดเป็นศูนย์รวมของชุมชน แม้ว่าอยากให้คนในครอบครัวเปลี่ยนมานับถือศาสนาคริสต์ แต่ยอมรับว่าคงไม่ง่ายขึ้นเพราะความเชื่อในศาสนาพุทธของครอบครัวและญาติพี่น้องมีระยะเวลาที่ยาวนาน

ณ ปัจจุบัน พี่แบ่งระหว่างภูมิปัญญาชาวบ้านกับความเชื่อ วิธีพุทธไม่ได้ผิดทั้งหมด ถ้าไม่มีวัดชุมชนก็ไม่สามารถเกิดขึ้นได้ โรงเรียนก็มาจากวัด เป็นการประยุกต์ศาสนาเข้ามาในชีวิต วัดไม่ได้ผิดมันเป็นการรวมชุมชน ถ้าเป็นเรื่องหลักความเชื่อ มีคนถามว่าคริสเตียนเชื่อหลักหวงจู้ไหม ต้องแยกว่า หวงจู้คือภูมิปัญญาชาวบ้าน เรื่องศาสนาเป็นอีกเรื่องหนึ่ง พี่มองว่าวิธีพุทธเป็นภูมิปัญญาชาวบ้านที่ไม่ต่อต้าน เขาอยู่มาทั้งชีวิต คุณลุง คุณตาบวชเราก็ต้องไหว้ เขาก็เป็นผู้นำชุมชนคนหนึ่ง (พีคูล, สัมภาษณ์ 23 กันยายน 2556)

พีกล้ำ: พี่กล้าบอกว่ารู้สึกปกติ เข้าใจครอบครัว หลังเปลี่ยนศาสนาทำให้เข้าใจครอบครัวเพราะพี่กล้าได้คิดมากขึ้นและเข้าใจเหตุผลที่ครอบครัวต่อต้านมากขึ้น “รู้สึกปกติ เข้าใจเขาไม่รู้สึกรู้ว่าเขาไม่มีเหตุผลจริงๆ เข้าใจเรารู้สึกเข้าใจเขามากขึ้น พอเราเชื่อเราคิดมากขึ้น คิดว่าเขามีเหตุผลนะ รู้สึกว่าเขาเหตุผลมากขึ้นด้วยซ้ำ” (พีกล้ำ, สัมภาษณ์ 8 กันยายน 2556)

โบว์: มองว่าศาสนาหลักของครอบครัวไม่ได้เป็นความเชื่อที่มลายแต่เป็นวิถีชีวิตของผู้คน เป็นความเชื่อที่สืบทอดมาตามตระกูล แต่โบว์รู้ว่ามีความเชื่ออื่นที่เป็นทางเลือก เหมือนการเลือกอาชีพ เราต้องเลือกสิ่งที่ดีที่สุด ทุกคนมีเวลาที่เหมาะสมและเป็นเรื่องของแต่ละคนว่าจะเรียนรู้กับพระเจ้าหรือไม่ เพราะโบว์ก็เคยนับถือศาสนาเดิมและเคยแสวงหาคำตอบจากศาสนาเดิมอย่างเต็มที่ โบว์เข้าใจว่าบางคนต้องใช้เวลาในการตัดสินใจ ไม่เปิดกับสิ่งใหม่หรือยึดสิ่งเดิมไว้แบบหลวมๆ โดยเฉพาะกับพ่อแม่ซึ่งอยู่ในความเชื่อเดิมมากกว่า 50 ปี การเปลี่ยนศาสนาจึงต้องใช้เวลาในการแสวงหา นอกจากนี้ ความต้องการที่ไม่เท่ากันของแต่ละคนทำให้การเปลี่ยนมานับถือศาสนาคริสต์ใช้เวลาต่างกัน และบางคนมีพร้อมทุกอย่าง การเปิดใจกับพระเจ้าจะยากกว่าคนที่เจอวิกฤติชีวิต

ความเชื่อเดิมมันตามตระกูลเหมือนเราเรียนรู้ไป เราก็รู้ว่ามีความเชื่อเลือกเยอะ เหมือนการเลือกอาชีพ เราก็ต้องเลือกสิ่งที่ดีที่สุด ครอบครัวเราก็คนจีนเรา

ไม่มีพื้นฐานด้านนี้อยู่แล้ว เราไม่ค่อยอยากเปลี่ยนแปลง แต่พอมารู้จักพระเจ้า มีสิ่งดีๆ เกิดขึ้นมากกว่าแต่ก่อน ทำให้ตัดสินใจเชื่อเลย ...ไม่ได้มองว่า (ความเชื่อเดิม) งมงาย แต่มองว่าทุกคนมีหนทางของตนเอง เราสามารถเลือกสิ่งที่ดีที่สุด ก่อนหน้านี้เราเกิดจากครอบครัวไหนเราก็ตามครอบครัวของเรา เราไม่ได้คิดว่าดีไม่ดี คิดว่าเป็นวิถีชีวิต พอถึงจุดหนึ่งทุกคนก็มีทางเลือก ปัจจุบันดีมากกว่า มาถูกทางแล้ว

คิดว่าเป็นเวลาของแต่ละคน เพราะโบว์ก็เคยเชื่อพระอื่นอยู่ คิดว่าแล้วแต่เขาจะเรียนรู้กับพระเจ้า แต่ก่อนโบว์ก็แสวงหาร้อยเปอร์เซ็นต์กับของเดิม พอมาเชื่อพระเจ้านี้ก็แสวงหาร้อยเปอร์เซ็นต์ กับบางคนเห็นอยู่ว่าเขาปิดแค่นั้น เขารับรู้พระเจ้าแค่นั้น แต่ละคนมีเวลาในการตัดสินใจ ความคิดของแต่ละคนไม่เหมือนกัน บางคนปิดแน่นหนาไม่เปิดอะไรเลย บางคนสิ่งเดิมๆ ยึดไว้หลวมๆ กับพ่อแม่ตลอด 50 ปี มันเยอะงะ ต้องใช้เวลา ถ้าเขาแสวงหามากแค่นั้นก็เปิดแค่นั้น ปิดส่วนหนึ่ง น้องชายก็ไม่อะไรมาก ก็เรื่อยๆ ไม่จริงจังกับอะไรสักอย่าง โบว์โดยนิสัยส่วนตัว เหมือนคนที่ขาดอะไร ยังไม่ได้รับการเติมเต็ม แต่ไม่ใช่มีปัญหาครอบครัวแต่มีปัญหาในอดีตที่ยังไม่ปลดปล่อย แตกต่างจากน้อง มันไม่ได้ต้องการอะไรมากไม่ได้ต้องการเยอะแบบเรา พอมารู้จักพระเจ้า ได้รับการเติมเต็ม กับบางคนมีทุกอย่างพร้อม บางคนเจอวิกฤติเขาก็จะเปิดและพบเลย (โบว์, สัมภาษณ์ 12 กันยายน 2556)

(8) การนำครอบครัวเข้าไปทำความรู้จักกับชุมชนคริสเตียน

การที่ครอบครัวได้รู้จักกับชุมชนคริสเตียนเป็นวิธีการหนึ่งซึ่งช่วยลดอคติหรือความกังวลใจภายหลังที่สมาชิกในครอบครัวเปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์ แนวทางที่กลุ่มตัวอย่างใช้ได้แก่ พาพี่น้องคริสเตียนไปทำความรู้จักกับครอบครัว พาครอบครัวไปทำความรู้จักกับสมาชิกที่โบสถ์ และการพาพี่น้องคริสเตียนไปช่วยงานคนในครอบครัว

พี่ดาว: ในช่วงที่คุณแม่ป่วยพี่ดาวได้พาผู้นำจากคริสตจักรได้ไปเยี่ยมถึงบ้านเพื่อชดเชยในช่วงที่พี่ดาวห่างเหินกับที่บ้านภายหลังการเปลี่ยนศาสนา อีกทั้งพี่ดาวยังนำพี่น้องคริสเตียนไปช่วยธุรกิจตัวเตอร์ของพี่สาว โดยรับเป็นออร์กาไนซ์กิจกรรมค่ายซึ่งสร้างความประทับใจและความรู้สึกที่ดีตามมา พี่ดาวบอกว่าแม้คริสตจักรจะมีส่วนในเรื่องการสอน การสร้างชีวิต แต่พี่ดาวไม่ค่อยมีความสมดุลกับครอบครัวให้เวลากับที่คริสตจักรมากกว่าที่บ้าน

มีผู้นำ (จากคริสตจักร) ไปเยี่ยมที่บ้านด้วย ไปเยี่ยมในโอกาสที่คุณแม่ป่วย ที่บ้านก็รู้สึกดี ช่วงที่เราห่างจากที่บ้านพี่น้อง (คริสเตียน) ช่วยในเรื่องคำสอน ชั้นสร้างโน่นนี่นั่น ณ ตอนนั้น ในความเป็นจริงบางช่องทางอาจไม่สมดุล สมัยก่อนไม่ได้มีคำแนะนำเรื่องการจัดเวลาให้สมดุล แต่สอนให้เราเหนื่อยหัด ต้องเป็นแบบอย่างมากกว่า ผลที่เกิดขึ้นคือเราก็อินหยัดกับพระเจ้า (พี่ดาว, สัมภาษณ์ 23 ตุลาคม 2556)

พี่ปลา: สมาชิกในคริสตจักรยังช่วยลดแรงกดดันจากครอบครัวผ่านการสอนให้แสดงความรักต่อครอบครัว ซึ่งเป็นสิ่งที่คนในครอบครัวไม่เคยเห็นจากพี่ปลา บางครั้งพี่ปลาจะชวนเพื่อนคริสเตียนไปเที่ยวที่บ้าน

พี่เลี้ยงตินะ คอยหนุนใจ โทรหา ช่วยสอน 1 ต่อ 1 กลุ่มพี่เขาน่ารัก เรื่องครอบครัว เขา (พี่เลี้ยง) ก็ไม่ได้แนะนำอะไรมา ตอนนั้นครอบครัวพี่เขาก็เห็นว่าพี่ดีขึ้นนะ อาจจะเป็นพี่เลี้ยง อาจารย์ที่โบสถ์สอนให้เราแสดงความรัก เขาก็เห็นการเปลี่ยนแปลง เขาไม่เคยเจอแบบนี้ บางทีก็เอาเพื่อน คริสเตียนไปเที่ยวที่บ้าน (พี่ปลา, สัมภาษณ์ 22 ตุลาคม 2556)

ไผ่: เปิดบ้านให้สมาชิกที่โบสถ์มาทำกลุ่มแคร์ที่บ้าน เพื่อทำความรู้จักกับครอบครัว ซึ่งพ่อแม่ก็ต้อนรับดี “ชวนเพื่อนมาทำแคร์ที่บ้านในห้อง แต่เสียงก็ดัง เขาก็รู้ พ่อแม่ไม่ห้ามเลยยินดีมาก เวลาเพื่อนมาก็ยิ้มแย้มแจ่มใสต้อนรับดี” (ไผ่, สัมภาษณ์ 21 ตุลาคม 2556)

พี่รุ่ง: พี่รุ่งเล่าให้พ่อแม่ฟังว่าพระเจ้าอวยพรให้สอบได้คะแนนที่ 1 ของคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยหอการค้า และชวนพ่อแม่มาโบสถ์ที่กรุงเทพฯ เมื่อได้เจอชุมชนคริสเตียนพ่อแม่จึงได้รู้ว่าที่โบสถ์ไม่มีพิษภัย

พี่ตุล: ในงานศพคุณพ่อ สมาชิกที่คริสตจักรได้มาช่วยงานจำนวนมาก รวมถึงผู้ใหญ่ที่มีตำแหน่งสูงมาร่วมงานต่างๆ ที่พ่อเป็นคนที่ไม่ค่อยมีเพื่อนเยอะ และศิษยาภิบาลในคริสตจักรขณะนั้นได้เข้าไปพูดคุยกับญาติๆ ทำให้บรรยากาศความตึงเครียดที่เกิดจากการที่พี่ตุลไม่สามารถไหว้ศพพ่อในฐานะลูกชายคนโตอ่อนคลายลง “ตอนที่ป้าเสียญาติฝั่งแม่ไม่มีใครรู้ว่าพี่ทำอะไร แต่มีเพื่อนไปเยอะมาก ดร. (ศิษยาภิบาลในขณะนั้น) ก็ไป ไปคุยกับญาติเราทำให้ความกดดันลดลง กลายเป็นภาพบวก เขารู้ว่าเรามีการมีงานทำมีเพื่อนที่ดี เขาก็เชื่อบ้างไม่เชื่อบ้าง” (พี่ตุล, สัมภาษณ์ 23 กันยายน 2556)

5.4. ปฏิบัติการของครอบครัวหลังการเปลี่ยนศาสนามาเป็นเวลานาน

ผลการศึกษาพบว่า เมื่อกลุ่มตัวอย่างเปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์ได้ระยะเวลาหนึ่งพบว่า สมาชิกในครอบครัวบางคนหรือเกือบทั้งหมดยินดีเปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์ ขณะเดียวกันในบางครอบครัวยังไม่ถึงจุดที่ตัดสินใจเปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์ เพียงแค่ยอมรับการเปลี่ยนศาสนา ยอมเข้าไปมีส่วนร่วมในบางกิจกรรม ยอมรับแนวคิดหรือคำสอนที่มาจากศาสนาคริสต์ ยอมรับว่ามีพระเจ้าในฐานะหนึ่งในสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่สามารถตอบคำอธิษฐาน นอกจากนี้ ยังพบประเด็นที่น่าสนใจคือ สมาชิกในครอบครัวที่เคยต่อต้านการเปลี่ยนศาสนาของผู้เปลี่ยนศาสนาในช่วงแรก เมื่อเวลาผ่านไปกลับตัดสินใจเปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์ตามผู้เปลี่ยนศาสนา ขณะที่ในบางครอบครัวไม่ได้ต่อต้านการเปลี่ยนศาสนาในช่วงแรกแต่กลับไม่ได้สนใจที่จะเปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์ตามผู้เปลี่ยนศาสนา ซึ่งสามารถแบ่งกลุ่มได้ดังนี้

5.4.1 ยอมรับการเปลี่ยนศาสนาในช่วงแรก แต่ไม่ต้องการเปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์ในเวลาต่อมา

ในกลุ่มนี้มีจำนวน 4 คน ได้แก่ พี่เอก (พ่อแม่) พี่ชาย (ทั้งครอบครัว) พี่น้ำ (พี่น้อง) และเฝ่ (ทั้งครอบครัว) ในช่วงแรกของการเปลี่ยนศาสนา ทั้ง 4 คน ไม่ถูกต่อต้านจากครอบครัว แต่ที่น่าสนใจคือ เมื่อเวลาผ่านไปสมาชิกในครอบครัวกลับไม่มีทีท่าว่าจะเปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์ตามผู้เปลี่ยนศาสนา มีเพียงการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางศาสนาคริสต์บางอย่าง อาทิ การไปร่วมกิจกรรมที่คริสตจักร ยอมรับแนวคิดหรือคำสอนที่มาจากศาสนาคริสต์ การอธิษฐาน และเปิดใจยอมรับว่ามีพระเจ้าในฐานะหนึ่งในสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่สามารถตอบคำอธิษฐาน

พี่เอก: พ่อแม่เชื่อหมดทุกศาสนาแต่เกรงใจศาสนาและความเชื่อหลักของครอบครัว และไม่เห็นด้วยการถวาย 10 ลด และการไปโบสถ์ทุกวันอาทิตย์

ทั้งพ่อและแม่ยอมรับว่าทุกศาสนาดีหมด ส่วนแม่ยอมรับว่าพระเจ้ามีจริง ขณะที่พ่อเชื่อหมดทุกศาสนาแต่ไม่กล้าเลือกนับถือศาสนาใดศาสนาหนึ่ง เน้นการไหว้บรรพบุรุษอย่างเดียว พี่เอกมองว่าเป็น “อาการเกรงใจศาสนาหรือความเชื่อเดิม” เพราะเคยไหว้ เคยขอพร เคยบนบานและมีประสบการณ์มาก่อน นอกจากนี้ แม้ว่าพ่อแม่จะยอมรับที่พี่เอกไม่ไหว้รูปเคารพ ไม่ไหว้บรรพบุรุษ แต่สิ่งพ่อแม่ไม่เข้าใจและเป็นเหตุให้ไม่เปลี่ยนมานับถือศาสนาคริสต์ แม้จะเชื่อว่าพระเจ้ามีจริงคือ “การถวายสิบลด” และการไปโบสถ์ทุกวันอาทิตย์ เพราะพ่อแม่คิดว่าเมื่อเปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์จะต้องถวายทรัพย์ให้โบสถ์และไม่เข้าใจว่าจำเป็นต้องไปโบสถ์ทุกวันอาทิตย์

ส่วนจุดที่พ่อแม่เขาไม่เข้าใจมีอยู่ คือ การถวาย เขาไม่เข้าใจ กิจกรรมที่โบสถ์เขาไม่ห้าม เพราะเขาเห็นว่าช่วยพัฒนา ...เรื่องถวาย เขาคิดว่าต้องถวายก็ไม่ว่า เขาเชื่อว่าพระเจ้ามีจริง อีกมุมมันต้องไปทุกอาทิตย์เลยหรือ พ่อก็เหมือนกัน ...น้องสาวมีอคติบ้างกับความเชื่อคริสเตียน เรื่องกิจกรรม เรื่องการถวาย เหมือนแม่ เขารู้ว่ามันต้องถวายทุกเดือน ไม่ถวายไม่ได้หรือ แล้วเราอธิบายไม่ได้ ไม่รู้จะอธิบายยังไง (พี่เอก, สัมภาษณ์ 3 กันยายน 2556)

พี่ชาย: สมาชิกในครอบครัวยังมีความสุขเมื่ออยู่ภายใต้ศาสนาเดิม

แม้ว่าคุณแม่และพี่สาวซึ่งเป็นคนที่พี่ชายบอกว่าอยากให้มาเชื่อพระเจ้ามากที่สุด ได้เปิดใจอธิษฐานกับพระเจ้าอยู่บ้างแต่ยังทำไปพร้อมกับการไหว้พระในศาสนาเดิม พี่ชายมองว่าสาเหตุที่คนในครอบครัวยังไม่ต้องการเปลี่ยนศาสนาเนื่องจากยังมีความสุขภายใต้ศาสนาเดิม การที่คนเราจะมาเชื่อพระเจ้าได้นั้นก็ต่อเมื่อมีเรื่องเดือดร้อน “ที่เขายังไม่มาเชื่อเพราะยังแฮปปี้ (Happy) กับศาสนาเดิม ส่วนหนึ่งการที่เราจะมาเชื่อก็ต่อเมื่อมีเรื่องเดือดร้อน คนเจ็บก็ต้องการหมอ ก็ชวนๆ เขามาแบบซ้ำๆ” (พี่ชาย, สัมภาษณ์ 31 สิงหาคม 2556)

พีน้า: พี่น้องคนอื่นๆ ยังไม่ประสบปัญหาที่ทำให้ต้องพึ่งพาพระเจ้า

พีน้าได้อธิบายว่าสาเหตุที่พีน้ายังไม่อยากเปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์ เนื่องจากทุกคนยังไม่เจอปัญหาชีวิต แม้จะเชื่อว่าพระเจ้าสามารถเปลี่ยนแปลงชีวิตและช่วยเหลือได้ “พี่น้องคนอื่นเขาก็เชื่อว่าพระเจ้าเปลี่ยนแปลง พระเจ้าช่วยได้ แต่เขายังไม่อยากเปลี่ยน เขายังไม่เจอเรื่องที่ไม่ดี เขาเชื่อว่าทำงานแล้วก็มีเงิน เขายังไม่จำเป็นต้องขอพระเจ้า ยังไม่มีปัญหาใหญ่โตที่ต้องพึ่งพาพระเจ้า” (พีน้า, สัมภาษณ์ 4 กันยายน 2556)

ไผ่: ไม่มีอิทธิพลต่อสมาชิกในครอบครัว สมาชิกในครอบครัวมีความเป็นปัจเจกชนและยังยึดมั่นในการประกอบพิธีกรรมดั้งเดิม

ไผ่บอกว่ามีบางครั้งแม่บอกให้อธิษฐานเพื่อเวลามีปัญหา หรือบางครั้งไผ่จะแบ่งปันสิ่งพระเจ้าอวยพรและบอกว่าพระเจ้าสอนอะไรบ้าง นอกจากนี้ ไผ่ยังเคยพาน้องสาวและแม่ไปโบสถ์แต่ทั้งสองคนไม่เชื่อ ซึ่งไผ่มองว่าสาเหตุที่แม่ไม่อยากเปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์เนื่องจากยังยึดกับการทำพิธีกรรมแบบคนจีน ถ้าเปลี่ยนศาสนาก็ไม่สามารถทำพิธีกรรมแบบเดิมได้ “เคยพาน้องสาวเคยพาแม่มา แต่เขาก็ไม่เชื่อ อย่างแม่ แม่รู้สึกว่าเขาจะต้องทำพิธีกรรม ถ้าเขามาเขาก็ทำไม่ได้ เขาเห็นเราไม่ไหว ถ้าเกิดเขามาเขาก็ทำสิ่งนี้ได้” (ไผ่, สัมภาษณ์ 21 ตุลาคม 2556)

นอกจากนี้ แม้ว่าสมาชิกในครอบครัวจะรักใคร่สนิทสนมกันดี แต่ชีวิตส่วนตัวของสมาชิกในครอบครัวแต่ละคนเกี่ยวข้องกันน้อย ทุกคนมีเสรีภาพในการทำสิ่งที่ต้องการ อีกทั้งใฝ่ยังมองว่าตนเองไม่มีอิทธิพลในเรื่องรายได้และมีเวลาอยู่บ้านน้อยมากจึงไม่สามารถดึงสมาชิกในครอบครัวไปทำ ความรู้จักกับศาสนาคริสต์ได้ ดังนั้น สิ่งที่ไม่ทำได้คือ การหาช่องทางที่จะพูดเรื่องความเชื่อในศาสนาคริสต์ อธิษฐานเผื่อ หรือชวนไปโบสถ์

ทุกคนมีอิสรภาพในการตัดสินใจ ส่วนตัวรับผิดชอบกันเอง เราก็ทำปกติเหมือนเดิม เราไม่ได้พยายามให้เขายอมรับ มีบ้างที่เราคิดว่า ควรจะเป็นพรให้เขาทำโน่นทำนี่ให้เขาบ้าง ...เราอธิบายความเชื่อเราให้เขาเข้าใจ ถ้าเขาเชื่อเขาก็เปลี่ยนวิถีปฏิบัติ เราก็ประกาศบ้าง ชวนบ้าง เมื่อเรามีช่องที่จะใส่ความคิด เช่น อธิษฐานเผื่อพ่อ ถ้ามีโอกาสก็แบ่งปันความเชื่อเรากับเขา (ไฝ่, สัมภาษณ์ 4 กันยายน 2556)

ส่วนของคนอื่น (พี่น้องคนอื่นๆ) เขาก็มองว่าศาสนาชีวิตมันเกี่ยวข้องกันน้อยมาก ใครอยากทำอะไรก็ทำ บางทีไม่แน่ใจ อาจเป็นเพราะว่าเราไม่ได้ทำอะไรที่ทำให้เขายอมรับเป็นพิเศษ เช่นเงินเดือนอาจจะน้อยกว่าคนอื่นด้วยซ้ำไป เราอาจจะไม่มีอิทธิพลมากเพราะเงินน้อย เวล่าน้อยไม่ค่อยอยู่บ้าน (ไฝ่, สัมภาษณ์ 21 ตุลาคม 2556)

เมื่อพิจารณาปัจจัยที่คาดว่าจะจะเป็นสาเหตุที่ทำให้สมาชิกในครอบครัวไม่ต้องการเปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์ตามผู้เปลี่ยนศาสนา ทั้งที่ควรจะเป็นกลุ่มคนที่ผู้เปลี่ยนศาสนาสามารถชักชวนให้เปลี่ยนศาสนาได้ง่าย เพราะไม่ได้แสดงการต่อต้านการเปลี่ยนศาสนาของกลุ่มตัวอย่าง และเมื่อพิจารณาพื้นฐานทางศาสนาและความเชื่อพบว่า ทุกคนอยู่ในครอบครัวที่ค่อนข้างเปิดกว้างและให้อิสระในการนับถือศาสนาและมีทัศนคติต่อศาสนาคริสต์ที่เป็นแบบกลางๆ เช่น อะไรดีก็เชื่อ ความเชื่อส่วนบุคคล ไม่ลบล้าง ทุกศาสนาสอนให้คนเป็นคนดี เป็นต้น (ดูภาคผนวก ข-ง) อย่างไรก็ตาม อีกนัยหนึ่งคือ การเปิดกว้างแม้จะเป็นการให้เสรีภาพแก่บุคคลในการเลือกนับถือศาสนา แต่ขณะเดียวกันก็มีสิทธิ์ที่จะยึดมั่นในศาสนาและความเชื่อใดความเชื่อหนึ่งและปิดกั้นการชักชวนให้เปลี่ยนศาสนาได้เช่นกัน

โดยสรุปแล้ว เหตุผลที่กลุ่มตัวอย่างทั้ง 4 คน อธิบายว่าเป็นสาเหตุที่ทำให้สมาชิกครอบครัวทั้งหมดหรือบางส่วนไม่ต้องการเปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์ มีทั้งหมด 4 ประการ

1) สมาชิกในครอบครัวยึดมั่นในศาสนาและความเชื่อหลักของครอบครัวและการประกอบพิธีกรรมในศาสนาและความเชื่อหลักดังกล่าว ดังเช่นในกรณีของไฝ่ แม้ว่าเคยพาน้องสาว

และแม่ไปโบสถ์ แต่แม่ไม่ต้องการเปลี่ยนศาสนาเพราะยังยึดติดกับการทำพิธีกรรมในแบบเดิม ถ้าเปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์จะไม่สามารถทำพิธีกรรมแบบเดิมได้ โดยเฉพาะแม่ที่เคร่งครัดในพิธีกรรมเงินตามเทศกาลต่างๆ เช่นเดียวกับพี่ชาญ คุณแม่ค่อนข้างเคร่งในพิธีกรรมแบบคนจีนมาก ขณะที่พี่น้ำ อยู่ในครอบครัวคนจีนที่นับถือศาสนาพุทธแบบคนจีน ญาติผู้ใหญ่มักจะปลุกฝังคนรุ่นลูกหลานเสมอว่าเมื่ออยู่ในมุมของการยึดมั่นในศาสนาใดศาสนาหนึ่งเท่านั้นไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ แต่ไม่ได้เน้นสอนในเรื่องหลักความเชื่อ

2) สมาชิกในครอบครัวยังมีความสุขเมื่ออยู่ภายใต้ศาสนาและความเชื่อหลักของครอบครัว และมีประสบการณ์ตรงในด้านดีร่วมกับศาสนาและความเชื่อหลักของครอบครัว เช่นเดียวกับครอบครัวของพี่ชาญและพี่น้ำ ที่คนในครอบครัวต้องการยึดมั่นในศาสนาและความเชื่อหลักของครอบครัว เพราะยังมีความสุขสบายเมื่ออยู่ภายใต้ศาสนาและความเชื่อดัง ซึ่งในกรณีพี่น้องคนอื่นๆ ของพี่น้ำจะเชื่อว่าพระเจ้าสามารถเปลี่ยนแปลงชีวิตและช่วยเหลือได้แต่ชีวิตไม่มีปัญหาใหญ่โตจึงไม่จำเป็นต้องเปลี่ยนศาสนาไปพึ่งพาพระเจ้า และกรณีพี่เอก แม่เพียงแต่ยอมรับว่ามีพระเจ้าแต่ไม่ต้องการเปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์ เนื่องจากเกรงใจศาสนาเดิมและเคยมีประสบการณ์จากการขอพร การบนบาน และการดูหมอมาก่อน ขณะที่พ่อมองว่าทุกศาสนาดีหมดแต่ไม่กล้าเลือกศาสนาใดศาสนาหนึ่งเน้นการไหว้บรรพบุรุษอย่างเดียว

3) สมาชิกในครอบครัวไม่เห็นด้วยกับกิจกรรมบางอย่างของคริสตจักร ดังที่เกิดในกรณีของพี่เอก เมื่อสมาชิกในครอบครัวได้รับรู้ว่าเมื่อเปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์จะทำให้ไม่สุขสบายเหมือนก่อน โดยเฉพาะต้องไปโบสถ์ทุกวันอาทิตย์และต้องถวาย “สิบลด” ทุกๆ เดือน ทำให้พ่อแม่เลือกที่จะเชื่อในศาสนาและความเชื่อเดิม

4) สมาชิกในครอบครัวยึดเสรีภาพในการใช้ชีวิตและผู้เปลี่ยนศาสนาไม่มีอิทธิพลต่อครอบครัว ดังเช่นในกรณีของไฉ่ แม้ว่าสมาชิกในครอบครัวจะรักใคร่สนิทสนมกันดี แต่ชีวิตส่วนตัวของสมาชิกในครอบครัวแต่ละคนเกี่ยวข้องกันน้อย ทุกคนมีเสรีภาพในการทำสิ่งที่ต้องการ นอกจากนี้ไฉ่ยังมองว่าตนเองขาดอิทธิพลในด้านดีต่อครอบครัวภายหลังการเปลี่ยนศาสนา เนื่องจากรายได้น้อยไม่ได้ทำอะไรเป็นพิเศษกับครอบครัวและไม่ค่อยอยู่บ้าน

5.4.2 ยอมรับการเปลี่ยนศาสนาในช่วงแรก และเปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์เป็นบางส่วนในเวลาต่อมา

ในกลุ่มนี้มีจำนวน 5 คน ได้แก่ พี่เอก (น้องชายและน้องสาว) พี่ป๋อง (น้องสาว) พี่กล้า (พี่สาวและน้องชาย) พี่รุ่ง (น้องสาว น้องชาย และป้า) และพี่น้ำ (พ่อแม่) ซึ่งไม่ได้ต่อต้านผู้เปลี่ยนศาสนาตั้งแต่เริ่มต้นการเปลี่ยนศาสนา และเมื่อเวลาผ่านไปได้เปิดใจเชื่อในศาสนาคริสต์เนื่องจาก

ได้รับประสบการณ์ตรงจากพฤติกรรมที่เปลี่ยนไปในทางที่ดีขึ้นของผู้เปลี่ยนศาสนาและการได้รับการชักชวนจากเพื่อนหรือคริสเตียนคนอื่นๆ

พีก้า: ในช่วงแรกของการเปลี่ยนศาสนาพี่สาวและน้องชายไม่ได้ต่อต้านการเปลี่ยนศาสนาของพีก้า ต่อมาพีก้าได้พาพี่สาวสามคนและน้องชายคนเล็กมาเจอพระเจ้า แต่ปัจจุบันมีเพียงน้องชายคนเล็กที่ยังคงนับถือศาสนาคริสต์ ซึ่งตอนเริ่มต้นน้องชายขอไปโบสถ์เอง เพราะอยากรู้และคิดว่าความเชื่อในศาสนาคริสต์มีเหตุผลน่าเชื่อถือ ขณะที่พี่สาวอีกสามคน มี 2 คนที่เคยเปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์ พี่สาวคนหนึ่งเคยเปลี่ยนมานับถือศาสนาคริสต์แต่เปลี่ยนได้ไม่กี่เดือนไปโบสถ์ไม่กี่ครั้งก็ไม่ไปโบสถ์แล้ว เนื่องจากมีแฟนที่ไม่ได้นับถือศาสนาคริสต์ซึ่งขัดกับค่านิยมของโบสถ์ที่ค่อนข้างเข้มงวดในมาตรฐานความสัมพันธ์หนุ่มสาวในขณะนั้น พี่สาวจึงรับไม่ได้และตัดสินใจเลิกเชื่อในศาสนาคริสต์ ขณะที่พี่สาวอีกคนได้เปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์แต่ไม่ค่อยได้ไปโบสถ์และไม่ได้เรียนพระคัมภีร์ ปัจจุบันจึงไม่ต่างจากคนที่ไม่ได้นับถือศาสนาคริสต์

พีเอก: น้องชายและน้องสาวได้เปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์ เนื่องจากเห็นพีเอกมีลักษณะชีวิตที่เปลี่ยนไปในทางที่ดีขึ้น ปัจจุบันมีเพียงน้องชายที่ยังคงรักษาความเชื่อ ขณะที่น้องสาวที่เคยเปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์อยู่ช่วงหนึ่ง แต่ตอนนี้เลิกนับถือแล้วเพราะเกิดความสงสัยในเรื่องการถวายทรัพย์ที่ต้องทุกเดือน เมื่อถูกถามว่าไม่ถวายจะได้หรือไม่พีเอกไม่สามารถอธิบายให้น้องสาวเข้าใจได้ ประกอบกับน้องสาวค่อนข้างเป็นปัจเจกชนไม่ชอบเข้าสังคม จึงรับไม่ได้ที่ต้องเข้าร่วมกิจกรรมของโบสถ์ที่มีหลายกิจกรรม ซึ่งกินเวลาส่วนตัวและรู้สึกเหนื่อยกับการทำกิจกรรมเหล่านั้น

พีป็อง: คนในครอบครัวที่เปลี่ยนมานับถือศาสนาคริสต์คือ น้องสาว ซึ่งไม่ได้ต่อต้านการเปลี่ยนศาสนาของพีป็องในช่วงแรก โดยน้องสาวของพีป็องได้รับอิทธิพลทั้งจากพีป็อง และจากเพื่อนคริสเตียนที่ชวนไปโบสถ์ เมื่อได้สอบถามพีป็องจนแน่ใจจึงเปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์ แต่โดยส่วนตัวแล้ว พีป็องไม่ได้ทำอะไรเป็นพิเศษที่แสดงออกถึงการพยายามให้ครอบครัวยอมรับการเปลี่ยนศาสนา นอกจากการประกาศเรื่องราวพระเจ้าเมื่อมีโอกาสได้เจอคนที่บ้าน เพราะทำงานอยู่ที่กรุงเทพฯ เป็นหลัก “ที่บ้านมีน้องสาวมาเชื่อ พี่มาก่อน เขาเห็นพีไปโบสถ์แล้วเขามีเพื่อนไปโบสถ์ ก็มาถามว่าดีไหม เขาก็ไป” (พีป็อง, สัมภาษณ์ 3 กันยายน 2556)

พีรุ่ง: ในช่วงแรกที่เปลี่ยนศาสนาพีรุ่งไม่ได้กล่าวน้องชายและน้องสาวได้ต่อต้านการเปลี่ยนศาสนาหรือไม่ แต่มีแนวโน้มว่าไม่ได้ต่อต้านเนื่องจากในเวลาต่อมาน้องทั้งสามคนของพีรุ่งได้เปลี่ยนมานับถือศาสนาคริสต์ (โปรเตสแตนต์) เพราะเห็นชีวิตพีรุ่งเปลี่ยนไปในทางที่ดีขึ้น

อย่างไรก็ดี ปัจจุบันมีเพียงน้องสาว (น้องคนที่ 2) ที่ยังเชื่อพระเจ้าอยู่ ยังอธิษฐาน ยังอยากไปโบสถ์ ขณะที่น้องชายสองคน (พี่น้องคนที่ 3 และ 4) ที่เคยมาเชื่อในศาสนาคริสต์ แต่ปัจจุบันได้ล้มเลิกความเชื่อในพระเจ้า เนื่องจากได้เห็นความบกพร่องของคริสเตียนในคริสตจักรและไม่ได้ถูกติดตามอย่างจริงจัง โดยน้องชายคนแรก (น้องคนที่ 3) เจอความไม่สมบูรณ์แบบของผู้นำจึงไม่ไปโบสถ์อีกเลย แต่เวลามีปัญหาทำให้พี่รุ่งอธิษฐานเผื่อ ส่วนน้องชายอีกคน (น้องคนที่ 4) พี่รุ่งเคยพาไปค่ายๆ แต่พอกลับไปอำเภอแม่สายก็ไม่มีสมาชิกที่โบสถ์ติดตามจริงจัง เมื่อเข้าเรียนมหาวิทยาลัยจึงถูกเพื่อนชักจูงให้สูบบุหรี่ กินเหล้าตอนนี้มีภรรยาแล้วแต่ไม่ได้แต่งงาน เช่นเดียวกับป้า (ญาติฝั่งแม่) เคยเป็นคริสเตียนอยู่ช่วงหนึ่งตอนที่พี่รุ่งกลับไปแม่สาย แต่พอพี่รุ่งกลับมาที่กรุงเทพฯ ป้าก็ไม่ได้ไปโบสถ์และขอยึดในศาสนาพุทธเหมือนเดิม

พิน้ำ: พ่อแม่พิน้ำเชื่อพระเจ้าผ่านโบสถ์อื่น เนื่องจากทั้งสองคนเปิดรับฟัง พ่อแม่พิน้ำเป็นคนโอเพน (Open) ใครมาชวนก็ไป แต่ไปโบสถ์บ้างไม่ไปโบสถ์บ้าง “พ่อแม่พิน้ำเชื่อแล้วแต่เชื่อที่โบสถ์อื่น แต่เขาก็ไปโบสถ์บ้างไม่ไปโบสถ์บ้าง เขามีประสบการณ์ พ่อแม่พิน้ำเป็นคนโอเพน (Open) ใครมาชวนก็ไป” (พิน้ำ, สัมภาษณ์ 4 กันยายน 2556)

เมื่อพิจารณาปัจจัยที่คาดว่าจะจะเป็นสาเหตุที่ทำให้สมาชิกในครอบครัวบางคนเปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์ตามผู้เปลี่ยนศาสนาในเวลาต่อมา หากพิจารณาพื้นฐานทางศาสนาและความเชื่อที่ได้รับการปลูกฝังจากครอบครัวพบว่า ครอบครัวค่อนข้างเปิดกว้างในการนับถือศาสนา ไม่เคร่งครัดการปฏิบัติศาสนาในชีวิตประจำวันและไม่บังคับให้ลูกเคร่งในการปฏิบัติตามศาสนา เช่นเดียวกับพ่อแม่ ดังเช่นกรณีพิน้ำ แม่ไม่ถึงกับเคร่งแต่ขาดไม่ได้โดยมิติจิตวิญญาณ แม่ชวนลูกไหว้ แต่ถ้าไม่ไหวก็ไม่ว่าอะไร ส่วนพ่อไม่ว่าเลยไม่ไหวก็ไม่ไหว พิน้ำ คนในครอบครัวเคร่งครัดตามเทศกาลของคนจีนเป็นหลัก ครอบครัวไม่ได้เป็นแบบอย่างในการทำบุญตักบาตรหรือไปวัดเพราะต้องตื่นเช้าไปทำงาน เช่นเดียวกับพิน้ำ ที่ครอบครัวไม่ได้เคร่งครัดในชีวิตประจำวันเพียงแต่ยึดถือตามประเพณีตามเทศกาลเป็นหลัก และพิน้ำ พ่อแม่เปิดกว้างการนับถือศาสนาต่างจากญาติผู้ใหญ่ที่มองว่าการนับถือศาสนาเปลี่ยนแปลงกันไม่ได้ ส่วนสาเหตุทำให้สมาชิกในครอบครัวยินดีเปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์ผู้เปลี่ยนศาสนาได้สะท้อนให้เห็นประเด็นที่น่าสนใจ ได้แก่

1) การเปิดกว้างกับศาสนาคริสต์และได้รับอิทธิพลจากคริสเตียน พบในกรณีของ พิน้ำ ที่บอกเมื่อเวลาผ่านไประยะหนึ่งพ่อและแม่ได้เปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์ผ่านการชักชวนของคริสเตียนที่โบสถ์อื่น โดยพื้นฐานแล้วพ่อแม่ของพิน้ำยอมรับและเปิดกว้างเมื่อพิน้ำเปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์ เมื่อได้รับการชักชวนจากคริสเตียนในคริสตจักรอื่น ยังมีผลในมุมมองของการยืนยันว่าศาสนาคริสต์น่าเชื่อถือนอกจากลูกแล้วยังมีคนอื่นๆ ที่นับถือศาสนาคริสต์ เช่นเดียวกับน้องสาวพิน้ำ

ที่ส่วนหนึ่งได้รับอิทธิพลจากเพื่อนที่เป็นคริสเตียนร่วมกับการปรึกษาที่ชายจนกระทั่งแน่ใจว่ามีความน่าเชื่อถือจึงทำให้ตัดสินใจเปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์

2) *ความน่าเชื่อถือของศาสนาคริสต์* พบกรณีน้องชายของพี่กล้า ที่ตามพี่กล้าไปที่โบสถ์เนื่องจากได้เห็นถึงความน่าเชื่อถือของศาสนาคริสต์ ปัจจุบันมีเพียงน้องชายยังคงเชื่อในศาสนาคริสต์

3) *พฤติกรรมในด้านดีของผู้เปลี่ยนศาสนาภายหลังการเปลี่ยนศาสนา* พบในกรณีน้องชายพี่เอก ที่เปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์เพราะเห็นว่าชีวิตพี่เอกเปลี่ยนไปในทางที่ดีขึ้นและเชื่อในศาสนาคริสต์จนถึงปัจจุบัน สาเหตุที่เป็นเช่นนี้เกิดจากการที่น้องชายพี่เอกเคยมีประสบการณ์ตรงกับพฤติกรรมที่ไม่ดีของพี่เอกมาก่อน เมื่อพี่เอกเปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์และมีพฤติกรรมเปลี่ยนไปในทางที่ดีขึ้นจากหน้ามือเป็นหลังมือ จึงทำให้น้องชายเปิดใจต่อศาสนาคริสต์ ขณะที่แม่แม้ว่าจะเห็นว่าพฤติกรรมของลูกเปลี่ยนไปในทางที่ดีขึ้น แต่เนื่องจากมีประสบการณ์ตรงกับศาสนาและความเชื่อหลักของครอบครัวจึงทำให้ยากที่จะเปิดใจต่อศาสนาคริสต์ ส่วนพ่อมองว่าทุกศาสนาดีแต่ไม่กล้าเลือกศาสนาใดศาสนาหนึ่งเน้นการไหว้บรรพบุรุษอย่างเดียว นอกจากนี้ การรับรู้ว่ามีเพื่อนเปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์ทำให้ไม่สุขสบายเหมือนก่อน โดยเฉพาะต้องไปโบสถ์ทุกวันอาทิตย์และการถวาย “สิบลด” ทุกเดือน ยิ่งทำให้พ่อแม่เลือกที่จะเชื่อในศาสนาและความเชื่อเดิม

อย่างไรก็ดี ผู้วิจัยพบว่าในกลุ่มนี้มีสมาชิกในครอบครัวบางคนที่เคยเปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์ตามผู้เปลี่ยนศาสนาแต่ปัจจุบันเลิกเชื่อในศาสนาคริสต์ ซึ่งมีเหตุผลที่น่าสนใจดังนี้

- *ค่านิยมและกิจกรรมของคริสตจักรขัดกับความต้องการส่วนตัว* ดังกรณีพี่สาวคนแรกของพี่กล้า ที่เคยเปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์ แต่เนื่องจากมีแฟนเป็นคนนอกความเชื่อซึ่งขัดกับมาตรฐานของคริสตจักรในขณะนั้น จึงตัดสินใจเลิกติดตามศาสนาคริสต์ในที่สุด เช่นเดียวกับน้องสาวของพี่เอก ที่เคยเปลี่ยนศาสนาอยู่ระยะหนึ่ง แต่เนื่องจากทำกิจกรรมในคริสตจักรกินเวลาส่วนตัวอย่างมากและไม่เข้าใจเหตุผลว่าทำไมต้องถวาย 10 ลด ทุกเดือน ซึ่งในขณะนั้นพี่เอกไม่สามารถอธิบายได้ชัดเจนจึงทำให้ในเวลาต่อมาน้องสาวเลิกเชื่อในศาสนาคริสต์

- *การไม่ได้ติดตามศาสนาคริสต์อย่างจริงจัง* พบในกรณีพี่สาวคนที่สองของพี่กล้า ที่เปลี่ยนศาสนาได้ไม่กี่เดือนก็ล้มเลิกความเชื่อ เนื่องจากไปโบสถ์ไม่กี่ครั้งและไม่ได้เรียนพระคัมภีร์ ปัจจุบันจึงไม่ต่างจากคนที่ไม่นับถือศาสนาคริสต์ เช่นเดียวกับคุณป้า (ญาติฝั่งแม่) ของพี่รุ่ง ที่เคยเป็นคริสเตียนในช่วงที่พี่รุ่ง กลับไปที่อำเภอแม่สาย แต่พอพี่รุ่ง ไม่อยู่คุณป้าก็กลับไปนับถือศาสนาพุทธ

- *ความบกพร่องของสมาชิกในคริสตจักร* พบในกรณีของพี่รุ่ง น้องชาย 2 คน เคยเปลี่ยนไปเชื่อในศาสนาคริสต์นิกายโปรเตสแตนต์อยู่ช่วงหนึ่ง เนื่องจากเห็นพฤติกรรมพี่รุ่ง เปลี่ยนไปในทางที่ดีขึ้นภายหลังการเปลี่ยนศาสนา แต่เมื่อน้องชายเห็นความบกพร่องของผู้นำในคริสตจักร และสมาชิกคริสตจักรไม่ติดตามผู้เชื่ออย่างจริงจังเป็นเหตุให้น้องชายทั้งสองคนล้มเลิกความเชื่อในที่สุด

5.4.3 ยอมรับการเปลี่ยนศาสนาในช่วงแรก และเปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์เป็นส่วนใหญ่ในเวลาต่อมา

กลุ่มตัวอย่างที่สมาชิกในครอบครัวไม่ต่อต้านการเปลี่ยนศาสนาและเปลี่ยนมานับถือศาสนาคริสต์ตามผู้เปลี่ยนศาสนาเป็นส่วนใหญ่ในเวลาต่อมามีเพียง 1 คน คือ พี่ฝน คนในครอบครัวและญาติพี่น้องเกือบทุกคน ยกเว้นพี่ชายเปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์ทุกคน สาเหตุที่คนในครอบครัวยินดีเปิดใจรับฟังและเปลี่ยนศาสนาคริสต์ตามเป็นส่วนใหญ่ นั้น เนื่องจากสมาชิกในครอบครัวและญาติพี่น้องมองว่าพี่ฝนเป็นคนที่น่าเชื่อถือ เป็นคนดี มีสติปัญญา ไม่เคยสร้างความเดือดร้อนให้ครอบครัว เมื่อพูดอะไรออกไปทุกคนจะให้การยอมรับ ปัจจุบันไม่เพียงมีคนในครอบครัว ได้แก่ พ่อแม่ พี่สาว และน้องชาย ลูกพี่ชาย ลูกพี่สาว ยังมีญาติๆ ที่เปลี่ยนมาเชื่อในศาสนาคริสต์ ได้แก่ ลุงและยาย ประกอบกับได้รับความช่วยเหลือจากสมาชิกคริสตจักรที่ศรีสะเกษช่วยเหลือ จึงทำให้พ่อแม่และญาติพี่น้องยังคงเชื่อพระเจ้า ยกเว้นพี่ชายที่แม้จะมีประสบการณ์พระเจ้าตอบคำอธิษฐาน แต่ยังไม่อยากใช้ชีวิตเหมือนเดิม

มีพ่อแม่ พี่สาว น้องชาย มีลุง มีญาติ มียาย มาเชื่อ แต่ยายอายุเกือบร้อยแล้ว เดินทางไม่ค่อยสะดวกแต่มีคนทีโบสถ์พาไป ทำแคร์ให้ บางทีพี่กลับบ้านยายก็ไปโบสถ์ด้วย พี่หลานมาด้วย เป็นลูกพี่ชาย ลูกพี่สาว มาค้าขาย...(ชื่อค้าขาย) ทุกปี เขาได้รับพรและได้ชุมชนช่วยหนุนใจบอกเล่าประสบการณ์ มีแคร์ ไปค้าขาย เขาฟังประสบการณ์จากเพื่อนคนอื่น พี่น้อง (คริสเตียน)

ก่อนมา (ก่อนเปลี่ยนศาสนา) พี่ไม่ใช่เด็กมีปัญหา เป็นเด็กดี ตั้งใจเรียน เขาก็ได้พระพรจากการอธิษฐาน มีพี่น้อง (คริสเตียน) แบ่งปัน พี่เป็นผู้มีอิทธิพลในด้านดีอยู่แล้ว ไม่เหมือนพี่ชายที่เขาเป็นคนที่ไม่คิดถึงใครมาก ...พี่ชายเคยมาโบสถ์มีประสบการณ์แต่เขาไม่เอาพระเจ้า เขาอยากใช้ชีวิตในโลก เขาเชื่อว่ามีจริง เชิงเป็นสิ่งที่ศักดิ์สิทธิ์ ถือว่าเขาไม่ใช่ผู้เชื่อ (พี่ฝน, สัมภาษณ์ 4 กันยายน 2556)

นอกจากนี้ พี่ฝนยังบอกว่า “ของประทานการประกาศ” ที่มีฝนได้รับจากพระเจ้ามีส่วนสำคัญที่ทำให้คนในครอบครัวส่วนใหญ่เปิดใจเชื่อในศาสนาคริสต์ โดยพี่ฝนได้บอกว่า เมื่อครอบครัวรู้ว่าพี่ฝนเปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์ ไม่มีการต่อต้านใดๆ มีเพียงการถามว่า จะดีหรือ แต่เมื่อพี่ฝนเล่าให้ฟังคนในครอบครัวก็เปิดใจ ซึ่งพี่ฝนมองว่าเป็นของประทานการประกาศ เป็นการเจิมและเป็นฤทธิ์เดชของพระเจ้า เพราะพี่ฝนทำตัวปกติและทำดีที่สุด พ่อแม่พี่ฝนเปิดใจเชื่อพระเจ้า หลังจากที่พี่ฝนเรียนจบปริญญาตรี พี่ฝนได้เล่าประสบการณ์การอวยพรจากพระเจ้าและได้ชวนพ่อแม่ไปโบสถ์ที่ศรีสะเกษ พ่อแม่ก็เปิดใจเชื่อในวันนั้น หลังจากนั้นก็มีคนที่โบสถ์มาเยี่ยมและชวนพ่อแม่ไป

ทำกิจกรรมในกลุ่มแคร์ “ตอนเรียนจบปริญญาตรีไปอยู่บ้านเพื่อธิดาและเล่าประสบการณ์และเชิญมาคริสตจักรเขาก็มา เพราะเป็นของประทาน มันเหมือนเราทำชีวิตปกติ ทำดีที่สุด จำไม่ได้ มันเป็นการเจิมมั่ง เป็นฤทธิ์เดชของพระเจ้า” (พีฝน, สัมภาษณ์ 4 กันยายน 2556)

เมื่อพิจารณาพื้นฐานทางศาสนาในครอบครัวของพีฝนพบว่า ครอบครัวค่อนข้างให้ความสำคัญกับศาสนาและความเชื่ออย่างมาก อีกทั้งประเพณีสำคัญของครอบครัวยังถูกละเลยจากลูกหลาน โดยพีฝนเล่าว่าครอบครัวนับถือศาสนาพุทธแบบไทย พ่อเคยบวชพระจึงเป็นคนธรรมะธรรมโมอยู่บ้าง แต่ครอบครัวไม่ได้เคร่งครัดดำเนินชีวิตปกติเหมือนชาวบ้านทั่วไป ส่วนประเพณีรำผีฟ้าที่แม่ต้องสืบทอดต่อกายานั้นก็ไม่ได้มีการบังคับให้สืบทอด เหมือนไม่มีการพูดถึงในครอบครัว ประเพณีดังกล่าวจึงถูกละเลยลูกหลานไม่สนใจ ส่วนมุมมองต่อศาสนาคริสต์ ครอบครัวมองว่าเป็นศาสนาหนึ่งและเปิดใจรับฟัง ซึ่งปัจจัยสำคัญที่ทำให้ครอบครัวพีฝนเปิดใจรับฟังและเปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์ในเวลาต่อมาคือ การมีประสบการณ์ตรงในอดีตในด้านดีของผู้เปลี่ยนศาสนา พีฝนบอกว่าแต่ก่อนปฏิบัติตัวดี ไม่เคยสร้างความเดือดร้อนให้ครอบครัว เป็นคนดี มีสติปัญญา เมื่อพูดอะไรออกไปจึงมีความน่าเชื่อถือ ประกอบกับคนในครอบครัวมีประสบการณ์การตอบคำอธิษฐานจากพระเจ้าและมีคริสตจักรที่จังหวัดศรีสะเกษช่วยดูแล

5.4.4 ไม่ยอมรับการเปลี่ยนศาสนาในช่วงแรก และไม่ต้องการเปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์ในเวลาต่อมา

ในกลุ่มนี้ครอบครัวเคยต่อต้านการเปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์ในช่วงแรก และไม่ต้องการเปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์ตามผู้เปลี่ยนศาสนาในภายหลัง ครอบครัวในกลุ่มนี้หยุดอยู่แค่เพียงในขั้นของการยอมรับการเปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์ของสมาชิกในครอบครัว แต่ยังไม่ถึงขั้นเปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์ตามผู้เปลี่ยนศาสนา โดยเกิดขึ้นในกลุ่มที่ครอบครัวต่อต้านทั้งในระดับน้อยและมาก ดังนี้

(1) กลุ่มที่สมาชิกในครอบครัวต่อต้านการเปลี่ยนศาสนาในระดับน้อย

ในกลุ่มนี้มีจำนวน 7 คน ได้แก่ พีป้อง (พ่อแม่ พี่สาว และญาติ) พีดาว (ทั้งครอบครัว) พีโก้ (ทั้งครอบครัว) พีกบ (ทั้งครอบครัว) พีน้ำ (ญาติ) พีปลา (ญาติ) และพีแก้ว (ญาติ)

พีป้อง: แม้ว่าพีป้องจะเคยเล่าเรื่องราวพระเจ้าและเคยชวนแม่และพี่สาวไปโบสถ์ แต่ทั้งสองคนได้อุทิศตัวให้กับเจ้าแม่กวนอิมไปแล้วจึงไม่ยอมฝึกคำสัญญา อย่างไรก็ตาม พีป้องได้

สังเกตว่าลักษณะความเชื่อของแม่และพี่สาวจะมีการผสมผสานความเชื่อของทุกศาสนาเข้าด้วยกัน ซึ่งรวมถึงพระเจ้าในศาสนาคริสต์และเชื่อเรื่องการเข้าทรง

แม่ พี่สาวก็เคยชวน เล่าให้ฟังหมด แม่เขาปวณาทัวกับของเดิมไว้แล้ว อุทิศตัวไปแล้วไม่อยากผิดคำสัญญา น้องสาวเคยพาไปโบสถ์ แต่พี่สาวเขาเชื่อเจ้าแม่กวนอิม ไปชวนแม่กินเจ ปวณาทัวไปแล้ว ไม่ทรยศนะ แต่ของเขาเอาศาสดาจากทุกที่ คล้ายๆ ให้พระเจ้าอวยพรด้วยนะ คล้ายๆ มีองค์มาลงด้วย มีเผยพระวณะเหมือนกัน เข้าทรง แต่ไม่ถึงกับเข้าแล้วตัวสั้น (พี่ป๋อง, สัมภาษณ์ 3 กันยายน 2556)

พี่ดาว: ปัจจุบันคนในครอบครัวพี่ดาวยังไม่ถึงจุดเปิดใจรับเชื่อ เพราะยังไม่เข้าใจหลักข้อเชื่อต่างๆ ของศาสนาคริสต์ และยังคงว่าศาสนาเดิมดีอยู่แล้ว มีเพียงแค่เริ่มเปิดใจต่อศาสนาคริสต์มากขึ้น โดยเชื่อว่าพระเจ้ามีจริงผ่านคำพยานชีวิต ผ่านเรื่องอัศจรรย์ที่พี่ดาวได้แบ่งปันและยอมรับข้อคิดที่มาจากพระคัมภีร์ แม้ว่าพี่ดาวไม่ได้พูดตรงๆ ว่ามาจากพระคัมภีร์ก็ตาม

พี่ไก่อ: สาเหตุที่แม่และญาติพี่น้องไม่ต้องการเปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์คือ กลัวว่าหากเปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์จะไม่มีใครสานต่อพิธีกรรมดั้งเดิม นอกจากนี้ พี่ไก่อยังได้วิเคราะห์ว่าเกิดจากกลัวการเปลี่ยนแปลงเพราะกระทบบริบทในชีวิตของแม่เยอะมาก

พี่อยากให้แม่มาเชื่อ พี่เคยประกาศแม่แต่แม่ไม่มา มันเป็นความเชื่อ มาแต่ไหนแต่ไร วิเคราะห์ว่าเขากลัวการเปลี่ยนแปลง เพราะกรอบชีวิตเขาเยอะ เขาอยู่ที่โน่น เจอบริบทคนรอบข้าง คนไม่อยากเปลี่ยนแปลงเพราะการเปลี่ยนแปลงทำให้กระทบชีวิตเขาเยอะ เราอยู่ที่นี้ไม่มีใครบังคับเรา ...เคยพาลูกพี่ลูกน้องมาโบสถ์แต่เขาไม่เชื่อ พี่เดาว่าเขาคงเป็นเหตุผลเดียวกับแม่ พิธีกรรมที่บ้าน ถ้าไม่มียายก็ไม่ใครสานต่อ ตอนนี้นายก็เลอะๆ เลื่อนๆ ไม่แกร่งเหมือนเดิม (พี่ไก่อ, สัมภาษณ์ 7 กันยายน 2556)

พี่กบ: พี่กบบอกว่า สาเหตุหนึ่งที่ทำให้คนในครอบครัวไม่เปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์คือ พี่กบไม่มีเวลาให้ครอบครัว เพราะไปร่วมกิจกรรมที่โบสถ์จนส่งผลต่อการเรียนและสุขภาพ “เรื่องที่เขาไม่พอใจ เป็นเรื่องเวลา กระทบต่อการเรียน กระทบเวลาที่ใช้กับครอบครัว ส่งผลต่อสุขภาพ” (พี่กบ, สัมภาษณ์ 14 กันยายน 2556)

พิน้ำ: ญาติผู้ใหญ่ที่พิน้ำอาศัยอยู่ด้วยในช่วงแรกของการเปลี่ยนศาสนาได้ต่อต้านการเปลี่ยนศาสนาของพิน้ำ เนื่องจากไม่เข้าใจเรื่องพระเจ้าคิดว่าเป็นเรื่องหลอกลวง ไม่เชื่อว่าพระเจ้าสามารถเปลี่ยนแปลงชีวิต เพราะเห็นตัวอย่างลูกของเพื่อนบ้านที่นับถือศาสนาคริสต์ (นิกายคาทอลิก) มีลักษณะผิดเพี้ยน จึงเป็นห่วงว่าศาสนาคริสต์จะทำให้หลานผิดๆ เพี้ยนๆ อีกทั้งญาติไม่พอใจที่พิน้ำให้เวลากับพี่น้องคริสเตียนมากเกินไป แต่เพื่อลดแรงกดดันจากครอบครัวในเรื่องของการร่วมกิจกรรมที่คริสตจักรมากกว่าปฏิสัมพันธ์กับครอบครัว แต่พิน้ำขาดเซย์โดยการตื่นเช้าตั้งแต่ตี 4-5 เพื่อรับผิดชอบงานบ้านก่อนไปที่คริสตจักร ทำให้ช่วงหลังคนในครอบครัวไม่ต่อว่าพิน้ำอีก ปัจจุบันญาติๆ เริ่มเปิดรับศาสนาคริสต์มากขึ้น เพราะได้อ่านหนังสือพลังแห่งชีวิต¹ จึงทำให้สนใจเรื่องราวพระเจ้าผ่านประสบการณ์ของคนในหนังสือที่เปลี่ยนมานับถือศาสนาคริสต์แล้วประสบความสำเร็จ และเมื่อไม่นานมานี้ อาม่าได้เสียชีวิต พิน้ำได้เชิญคนที่คริสตจักรไปร่วมงานศพและอธิษฐานเผื่อ ทำให้ญาติๆ เริ่มมีประสบการณ์การตอบคำอธิษฐานจากพระเจ้า แต่พิน้ำไม่แน่ใจว่าตอนนี้ญาติๆ มาเชื่อหรือไม่

มีกลุ่มการประกาศของคุณบอย โกสิยพงษ์ หนังสือพลังชีวิต ทำให้คนที่บ้าน (บ้านญาติ) เริ่มฟังเรื่องราวพระเจ้าในลักษณะคนที่ประสบความสำเร็จ จากคนที่เป็นศาสนาพุทธ แต่เมื่อได้ยินเรื่องราวพระเจ้า ทำให้ 1 ชีวิตเปลี่ยนแปลง ญาติๆ พี่เริ่มที่จะอยากมารู้จักพระเจ้า เริ่มหาหนังสือพลังชีวิตมาอ่าน จนอาม่าพิน้ำเสีย (เมื่อไม่กี่เดือนมานี้) พิน้ำมีโอกาสชวนพี่น้องเราไปร่วมงานศพ อธิษฐานเผื่อ ญาติๆ พี่ก็เริ่มมีประสบการณ์ ตอนนั้นญาติพี่ไม่ได้แอนตี้ (Anti) แต่ไม่แน่ใจว่าตอนนี้ญาติมาเชื่อหรือยัง (พิน้ำ, สัมภาษณ์ 4 กันยายน 2556)

¹ หนังสือเรื่อง “พลังแห่งชีวิต” เป็นหนังสือที่บอกเล่าเรื่องราวของคริสเตียนที่มีชื่อเสียงในสังคมไทย จำนวน 9 คน โดยหนังสือจะบอกเล่าประสบการณ์การหันมาศรัทธาในศาสนาคริสต์ วิธีคิดวิธีมองโลกของผู้ที่เชื่อในพระเจ้า และการอวยพรจากพระเจ้า โดยได้รับการสนับสนุนจากมูลนิธิอาเธอร์ เอส เดอมอส (Arthur S. DeMoss Foundation) ประมาณ 150 ล้านบาท เพื่อผลิตหนังสือและแจกผู้สนใจในประเทศไทย จำนวน 9 แสนเล่ม ระหว่างวันที่ 15 ตุลาคม-11 พฤศจิกายน พ.ศ.2547 (“จาก ‘POWER FOR LIVING’ สู่อะไร ‘พลังแห่งชีวิต’”, 2547)

พีเก๋า: ใช้เวลากว่า 10 ปี ในการคุยและสำแดงชีวิตต่อคุณอา นอกจากนี้ พีเก๋ายังได้ประกาศเรื่องราวพระเจ้ากับลูกของคุณอา 2 คน ซึ่งโดยวัฒนธรรมครอบครัวแล้ว ลูกของคุณอาทั้งสองคนเป็นผู้นำที่ต้องดูแลพีเก๋า ทำให้พีเก๋าถูกต่อต้านเมื่อมีความพยายามนำคุณอาและลูกๆ มาเชื่อพระเจ้า แต่เมื่อพีเก๋าเริ่มมาทำธุรกิจส่วนตัว คุณอาและลูกทั้งสองคนเข้ามาช่วย ทำให้พีเก๋ามีโอกาสอธิบายหลักการงานที่มาจากคริสตจักร แต่ยังไม่ถึงจุดที่อธิบายเรื่องราวพระเจ้าและพามาคริสตจักร

วัฒนธรรม (ที่จังหวัดตาก) คือ ลูกอาทั้ง 2 คน เป็นคนดูแลพี พอพีมาเป็นคริสเตียนพีก็ไม่ได้สูงส่งกับเขามาก พีกลับไปก็ประกาศเต็มที่แล้ว เขาต่อต้านนิดหน่อย เพราะความที่พีเป็นน้องของเขา เพราะเขาเป็นผู้นำมาตลอด พีก็สำแดงชีวิตตลอดก็คอยดูช่องว่างว่ามีจุดอ่อนเรื่องอะไร พอพีมาทำธุรกิจ... (ธุรกิจเครือข่าย) พี 2 คนก็มาช่วยด้วย พีก็มีโอกาสอธิบายหลักการเต็มที่ จากที่เราเรียนรู้จากคริสตจักร แต่ตอนนี้เขายังไม่มาโบสถ์ แต่เขาก็เจอพีห่มอ คุณอาพีก็มาสนใจทำธุรกิจด้วย ...เขาชื่นชอบวิธีทำงานของเรา แต่ยังไม่ถึงจุดที่อธิบายเรื่องพระเจ้าได้เต็มที่ พีใช้เวลากว่า 10 ปีในการคุยและสำแดงชีวิตกับคุณอา (พีเก๋า, สัมภาษณ์ 12 กันยายน 2556)

พีปลา: สาเหตุที่ญาติ ได้แก่ อากง อาม่า และอาโก ที่เคยอาศัยอยู่ด้วยกัน ไม่เปิดใจเชื่อในศาสนาคริสต์ เนื่องจากมีอคติกับการถวายเงินให้คริสตจักรเพราะคิดว่าถูกหลอก “10 ลอดอาจจะเป็นประเด็น มองเรื่องเงินว่าถูกหลอก ... คนที่บ้านเขามองเรื่องเงินทอง เงินถวาย อะไรต้องไปห่มเทศนาคนนั้น เรียกว่าอคติดีกว่า” (พีปลา, สัมภาษณ์ 17 กันยายน 2556) นอกจากนี้ ความเชื่อเรื่องผีหรือวิญญาณชั่ว¹ ถูกนำมาใช้อธิบายสาเหตุที่ทำให้สมาชิกในครอบครัวไม่ยินดีเปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์เช่นกัน ซึ่งพีปลาที่บอกว่าการที่อากง อาม่า อาโก ยังไม่มาเชื่อพระเจ้านั้นเกิดจากผีวิญญาณชั่วที่ยังปิดตาใจ

¹ ผีวิญญาณชั่ว คือ ทูตสวรรค์บางส่วนที่ติดตามลูซิเฟอร์ไป กลายเป็นผีวิญญาณชั่วและช่วยเหลือมารซาตานทำลายแผนการพระเจ้า (มารซาตาน คือ เป็นชื่อเรียกทูตสวรรค์ชื่อ ลูซิเฟอร์ ที่มีบทบาทเป็นผู้นำนรกบนสวรรค์ แต่ได้ทำผิดต่อพระเจ้าเพราะต้องการตั้งตัวเป็นพระเจ้า คริสเตียนเชื่อว่าในปัจจุบันมารซาตานกำลังครอบครองโลกเพียงแต่ไม่มีอำนาจเหนือพระเจ้า และพยายามทำลายแผนการของพระเจ้าที่ต้องการให้มนุษย์กลับมารู้จักพระเจ้า โดยการครอบงำมนุษย์ให้ทำบาป)

ในกลุ่มนี้ การต่อต้านการเปลี่ยนศาสนาเกิดขึ้นเพราะทัศนคติแง่ลบกับศาสนาคริสต์ ส่วนใหญ่เป็นลักษณะของการรับรู้มาว่าศาสนาคริสต์ไม่ดี แต่ไม่ได้มีประสบการณ์ตรงที่ช่วยยืนยันว่าศาสนาคริสต์เป็นเช่นนั้นจริงหรือไม่ นอกจากนี้ยังมองว่าศาสนาคริสต์เป็นศาสนาที่คนทั่วไปไม่ได้นับถือ และศาสนาเป็นสิ่งที่เปลี่ยนไม่ได้ เช่น ถูกหลอกให้เชื่อ พวกมงาย ศาสนาคริสต์เป็นของคนต่างชาติ เป็นศาสนาที่คนทั่วไปเขาไม่เชื่อกัน เกิดในครอบครัวที่นับถือศาสนาใดก็ต้องนับถือศาสนานั้นๆ เปลี่ยนกันไม่ได้ เป็นต้น แต่สาเหตุที่การต่อต้านไม่รุนแรงและมียอมรับการเปลี่ยนศาสนาของลูกได้ในเวลาต่อมา นั้น เนื่องจากโดยพื้นฐานทางศาสนาของครอบครัวส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับศาสนาหลักของครอบครัวเฉพาะในช่วงเทศกาลและมีเฉพาะบางคนเท่านั้นที่ให้ความสำคัญกับศาสนาในชีวิตประจำวันและในช่วงเทศกาลโดยเฉพาะคนในรุ่นปู่ย่าตายาย แต่คนในรุ่นพ่อแม่ลงมากการให้ความสำคัญกับศาสนามีน้อยลง ซึ่งถ่ายทอดมายังรุ่นลูกที่เมื่อโตขึ้นไม่มีใครให้ความสำคัญกับศาสนา

เมื่อเวลาผ่านไปสมาชิกในครอบครัวยอมรับการเปลี่ยนศาสนา เนื่องจากได้รับประสบการณ์ตรงในด้านดีจากตัวผู้เปลี่ยนศาสนาโดยที่ไม่เกี่ยวกับหลักการทางศาสนาคริสต์ เช่น ในกรณีพี่ดาว ได้พาพี่น้องคริสเตียนไปรู้จักครอบครัวและช่วยธุรกิจตัวเตอร์ของพี่สาว พี่ไก่ ส่งเงินให้แม่มากขึ้น แต่งตัวดีขึ้นเวลากลับบ้านต่างจังหวัดเพื่อทำให้ครอบครัวสบายใจว่าคุณภาพชีวิตดีแม้ว่าจะทำงานเพื่ออาณาจักรพระเจ้าซึ่งได้เงินเดือนไม่สูงนัก พีน้า ตื่นแต่เข้ามาทำงานบ้านก่อนเดินทางไปโบสถ์ทำให้ญาติลดการต่อต้าน อีกทั้งญาติเริ่มเปิดใจรับฟังเรื่องราวของศาสนาคริสต์มากขึ้นเนื่องจากได้รับรู้เรื่องราวความสำเร็จในชีวิตของคริสเตียนที่เขียนไว้ใน หนังสือพลังแห่งชีวิต ประกอบกับได้รับประสบการณ์การตอบคำอธิษฐานบ้างจากพี่น้องคริสเตียนที่พีน้าพาไปร่วมงานศพอาแม่ แต่ไม่ชัดเจนว่าเปิดใจเชื่อในศาสนาคริสต์หรือยัง นอกจากนี้ ยังขึ้นอยู่กับช่วงเวลาของการเปิดเผยการเปลี่ยนศาสนาได้เช่นกัน เช่นในพี่ป๋อง สาเหตุที่ครอบครัวต่อต้านน้อยและยอมรับการเปลี่ยนศาสนาเนื่องจากครอบครัวรู้ว่าพี่ป๋องเปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์ในช่วงที่พี่ป๋องทำงานและสามารถดูแลตัวเองได้แล้ว อย่างไรก็ตาม แม้ว่าครอบครัวจะยอมรับการเปลี่ยนศาสนา แต่ครอบครัวยังไม่ต้องการเปลี่ยนศาสนา ซึ่งมีสาเหตุดังนี้

1) สมาชิกในครอบครัวไม่พอใจการเปลี่ยนแปลงของลูกที่เกิดภายหลังจากเปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์ เช่นในกรณีพี่กบ พ่อแม่ไม่พอใจที่หลังจากเปลี่ยนศาสนาพี่กบไม่มีเวลาให้ครอบครัวและทำกิจกรรมของคริสตจักรจนกระทบต่อการเรียนและสุขภาพ

2) สมาชิกในครอบครัวยังขาดประสบการณ์ตรงที่เกี่ยวข้องกับศาสนาคริสต์อย่างเพียงพอโดยเฉพาะการอวยพรจากพระเจ้า อีกทั้งไม่ได้รับการติดตามอย่างจริงจัง พบในกรณีญาติผู้ใหญ่ของพีน้า แม้ว่าญาติจะได้รับรู้ประสบการณ์จากคริสเตียนที่ประสบความสำเร็จในชีวิต และมีประสบการณ์การตอบคำอธิษฐาน แต่นั่นยังไม่เพียงพอที่จะยืนยันความน่าเชื่อถือของศาสนาคริสต์

เพราะไม่ถูกการติดตามผลอย่างจริงจัง ซึ่งสะท้อนให้เห็นจากความไม่แน่ใจของพี่น้องว่าญาติๆ ได้เปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์หรือยัง

3) สมาชิกในครอบครัวมองว่าศาสนาและความเชื่อเดิมดีอยู่แล้วและหากเปลี่ยนจะกระทบกับชีวิตและคำสัญญาที่ให้กับความเชื่อเดิม ทำให้ไม่กล้าที่จะเปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์ หรือบางคนเลือกที่จะผสมผสานความเชื่อจากศาสนาต่างๆ เห็นได้ชัดเจนในกรณีของพี่ป้อง แม่ และพี่สาวเชื่อว่าพระเจ้าแต่อยู่ในลักษณะผสมผสานหลายศาสนาอีกทั้งทั้งสองคนได้อุทิศตัวให้กับเจ้าแม่กวนอิมไปแล้วจึงไม่ยอมผิดคำสัญญา ขณะที่พ่อมองว่าศาสนาคริสต์เป็นศาสนาที่มงายไม่มีเหตุผล พี่ดาว แม่ครอบครัวจะเชื่อว่าพระเจ้านั้นมีจริงผ่านคำพยานชีวิตและเรื่องอัศจรรย์ที่พี่ดาวได้เล่าให้ฟัง แต่ยังไม่ถึงขั้นที่เปิดใจรับเชื่อ เพราะยังมองว่าศาสนาเดิมดีอยู่แล้ว และพี่เก๋ สาเหตุที่แม่และญาติๆ ยังไม่เปิดใจเชื่อในศาสนาคริสต์เนื่องจากกลัวจะไม่มีใครสานต่อพิธีกรรมดั้งเดิมของครอบครัว และเกรงว่าจะกระทบชีวิตกับการใช้ชีวิตกับคนรอบข้าง

4) สมาชิกในครอบครัวไม่เห็นด้วยกิจกรรมบางอย่างของคริสตจักร พบในกรณีของญาติพี่ปลาสาเหตุที่ญาติได้แก่ อากง อาม่า อาโก ไม่เปิดใจเชื่อในศาสนาคริสต์ เนื่องจากมีอคติกับการถวาย 10 ลด เพราะคิดว่าถูกคริสตจักรหลอก และพี่ปลาคิดว่าสาเหตุของการปิดใจของญาติ น่าจะเกิดจากการปิดบังตาใจของผีวิญญาณชั่วร่วมด้วย

5) ความสัมพันธ์เชิงอำนาจในเครือญาติ พบในกรณีพี่แก้ว ที่ระบุว่าวัฒนธรรมครอบครัว ลูกๆ ของคุณอาทั้งสองคนเป็นผู้นำที่ต้องดูแลพี่แก้ว ทำให้พี่แก้วถูกต่อต้านเมื่อพยายามนำลูกๆ ของคุณอาและคุณอา มาเชื่อพระเจ้า แม้ในปัจจุบันพี่แก้วจะชักชวนให้มาเข้าร่วมธุรกิจและมีโอกาสพบผู้นำในคริสตจักร (พี่หอม) แต่ก็ยังไม่ถึงจุดที่อธิบายเรื่องราวพระเจ้าและพามาคริสตจักรจริงจัง

(2) กลุ่มที่สมาชิกในครอบครัวต่อต้านการเปลี่ยนศาสนาในระดับรุนแรง

ในกลุ่มนี้มีจำนวน 8 คน ได้แก่ พี่ตุล (แม่ น้องสาว) พี่รุ่ง (พ่อแม่) โบว์ (ทั้งครอบครัว) พี่ชัย (ทั้งครอบครัว) พี่นุช (ทั้งครอบครัว) แก้ว (ทั้งครอบครัว) พี่กล้า (พ่อแม่) และพี่แก้ว (ญาติ)

พี่นุช: พี่ชายและน้องชายไม่ได้ปิดกั้นการเปลี่ยนศาสนาและให้อิสระในการตัดสินใจแต่ไม่อยากให้พูดอะไรมาก เพราะคิดว่าศาสนาที่ยึดก็ดีอยู่แล้วและศาสนาไหนก็สอนให้คนเป็นคนดี “พี่ชาย น้องชาย ไม่ปิดกั้นแต่ตามใจเรา เชื่อก็เชื่อไปเถอะไม่ต้องมาพูดอะไรมาก” (พี่นุช, สัมภาษณ์ 22 ตุลาคม 2556)

พีดุล: บอกว่าสังคมรอบข้างของแม่ทำให้การเปลี่ยนความเชื่อเป็นไปได้ยาก เนื่องจากที่ลพบุรีมีความใกล้ชิดกับวัด เพราะในหมู่บ้านมีวัด 2 แห่ง และมีกิจกรรมทางศาสนาอยู่เสมอ จึงเลี้ยงไม่ได้ที่ต้องเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนาพุทธ และการที่คนในครอบครัวอยู่ในสังคมที่คนส่วนใหญ่ นับถือศาสนาพุทธเป็นระยะเวลายาวนานจึงยากที่จะเปลี่ยนคนในครอบครัวให้มานับถือศาสนาคริสต์ อย่างไรก็ตาม หลังจากแม่เห็นชีวิตพีดุลเปลี่ยนไปในทางที่ดีขึ้น ประกอบกับการฟังหลักการพระคัมภีร์ แม่ก็มีท่าทีเปลี่ยนไป แม่ว่ายังคงไหว้รูปเคารพแต่ได้ลดกิจกรรมเข้าทรงและหมอดู เนื่องจากมีเรื่องของ เหตุผลเพิ่มเข้าไป นอกจากนี้ เวลาที่มีปัญหาเกี่ยวกับน้องสาวแม่มักจะโทรมาปรึกษาพีดุลเสมอ

แม่พีดุลไม่ต้องห่วงเลย ที่บ้านเป็นชุมชนเล็กๆ มีวัด 2 วัดที่หมู่บ้าน มีกิจกรรม ตลอด ...เรื่องศาสนาเป็นอีกเรื่องหนึ่ง พี่มองว่าวิถีพุทธเป็นภูมิปัญญาชาวบ้าน พี่ไม่ต่อต้าน เขาอยู่มาทั้งชีวิต คุณลุง คุณตาบวช เราก็คงไหว้ เขาก็เป็นผู้นำ ชุมชนคนหนึ่ง (พีดุล, สัมภาษณ์ 23 กันยายน 2556)

(แม่และญาติ) ยอมรับ (หลักการพระคัมภีร์) ตั้งแต่ก่อนป่าเสียแล้ว พี่ว่า (คริสเตียน) ทุกคนต้องผ่านช่วงนั้นอยู่แล้ว แต่พอผ่านมาได้มองย้อน กลับไปก็ เป็นความสุข เอ้อ ลักษณะชีวิตของเราด้วย เขาอาจจะยอมรับหลักการและชีวิต แต่เขาคงคืนไม่หลุด เขายังโดนดึงในมุมของเขาอยู่ แต่ถามว่าลดน้อยลงไหม ในพระเจ้ามีเหตุผลอยู่แล้ว ถ้าเขาไปไหว้ไปเข้าทรงเขาก็จะลดน้อยลง สิ่ง ที่ทำประจำ เช่น ไหว้อะไรก็ทำอยู่ แต่เรื่องเข้าทรงหมอดูลดลง เพราะมีเหตุผล เข้าไป พอมีเหตุผลเข้าไปต่อให้มีอีโก้ (Ego) แค่นั้นก็ต้องฟัง แต่ต้องใช้ เวลา ไม่ใช่วันสองวัน ตอนนี้เขาก็โทรมาคุย เวลามีปัญหา เช่น มีปัญหา กับ น้องสาว โทรมาคุยกว่าจะคุยยังไง (พีดุล, สัมภาษณ์ 29 ตุลาคม 2556)

แก้ว: พ่อมีประสบการณ์ไม่ดีกับคริสเตียน คิดว่าคริสเตียนเป็นคนฉลาดแต่ ชอบเอาเปรียบคนอื่นและไม่พอใจที่แก้วไหว้บรรพบุรุษไม่ได้ แต่ที่ผ่านมากแก้วพยายามที่จะให้คนใน ครอบครัวคนใดคนหนึ่งเปลี่ยนศาสนา โดยเฉพาะน้องๆ ทั้ง 2 คน แก้วเคยหลอกน้องสาวมาคริสตจักร โดยบอกว่าให้มาเอาของขวัญวันเกิดที่คริสตจักรทำให้น้องสาวโกรธมาก ทำให้หลังๆ ไม่คุยเรื่องพระเจ้า กับน้องสาวอีกแล้ว เพราะน้องสาวรู้สึกว่าการกำลังดึงเขามาเปลี่ยนศาสนา ส่วนน้องชายไม่ยอมตามมา คริสตจักร แต่สาเหตุที่น้องทั้งคู่ไม่คิดจะเปลี่ยนศาสนาตามแก้ว เนื่องจากกลัวพ่อเสียใจและไม่อยากมี ปัญหาเกี่ยวกับพ่อ เพราะพ่อเป็นคนไม่ยอมใครต้องควบคุมลูกให้ได้ ถ้าเอาลูกไม่อยู่จะรู้สึกเสียศักดิ์ศรี

พีชัย: แม้ว่าเคยพาน้องสาวมาเชื่ออยู่พักหนึ่ง แต่เนื่องจากพ่อแม่เคร่งครัดเรื่องไหว้รูปเคารพมากจึงไม่ยอมให้น้องสาวมาโบสถ์ ส่วนพ่อแม่และพี่น้องคนอื่นๆ ยังยึดกับประเพณีวัฒนธรรมแบบคนจีนที่ต้องไหว้เจ้า ไหว้บรรพบุรุษ ถ้าเปลี่ยนมานับถือศาสนาคริสต์ก็ไม่สามารถประกอบพิธีกรรมเดิมได้ นอกจากนี้ เหตุที่พีชัยพยายามให้คนในครอบครัวมาเชื่อพระเจ้ามาก จึงใช้วิธีดูฤกษ์ยามที่ครอบครัวนับถือ ทำให้คนในครอบครัวไม่เปิดรับ

พีรุ่ง: พ่อแม่ยังขอยึดศาสนาคริสต์นิกายคาทอลิก และอธิษฐานกับพระแม่มารีย์อย่างเดียว และเช่นเดียวกับไผ่ พีรุ่งมองว่าตนเองไม่มีอิทธิพลต่อครอบครัวในด้านเศรษฐกิจ ถ้ามีเงินมากเป็นที่พึ่งให้แก่ครอบครัว สามารถมีเงินให้พ่อแม่เดือนละ 30,000 บาท คงจะดึงให้พ่อแม่มาเป็นคริสเตียนนิกายโปรเตสแตนต์ได้ ตอนนี้ที่พ่อแม่ยังไม่เปลี่ยนเพราะเห็นว่ายังพึ่งพาเรื่องเงินทองจากพีรุ่งไม่ได้ จึงเป็นเหตุผลที่ทำให้พีรุ่งตัดสินใจทำธุรกิจเครือข่าย

กล้า: ในช่วงแรกที่พี่กล้าเปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์ พ่อแม่ไม่ได้ต่อต้านมากนัก แต่การต่อต้านเริ่มมากขึ้นและเป็นเหตุให้พ่อแม่ไม่เปิดใจต่อศาสนาคริสต์ คือ ประสบการณ์ที่ได้รับหลังจากที่พี่กล้าเปลี่ยนศาสนาในสักกระยะหนึ่ง เนื่องจากพี่กล้ากลับบ้านดึกตื่นและการเรียนตก เพราะทำกิจกรรมของคริสตจักร และสถานการณ์รุนแรงขึ้นเมื่อพี่กล้าตัดสินใจทำงานที่โบสถ์หลังจบปริญญาตรี คุณแม่ร้องไห้เสียใจและจะบุกขึ้นเวทีขณะพิธีอภิบาลกำลังเทศนาแต่คุณพ่อห้ามไว้

โบว์: ปัจจุบันโบว์กับครอบครัวไม่มีความขัดแย้งในเรื่องศาสนาแล้ว แต่ยังคงไม่พอใจอยู่บ้างเมื่อโบว์ไม่สามารถทำกิจกรรมบางอย่างเหมือนกับครอบครัว เช่น การไหว้พระพุทธรูป เป็นต้น เพราะคนจีนต้องการให้ลูกเป็นแบบเดียวกันกับพ่อแม่ “ชีวิตที่เปลี่ยนไป แม่ก็เห็นก็ยอมรับในจุดหนึ่ง แม่เขาไม่ได้ฟังพอใจทั้งหมด เพราะความเชื่อคนจีน เขาอยากให้เราเหมือนเขา กิจกรรมบางอย่างเราไม่สามารถทำแบบเขา เช่น ไหว้พระพุทธรูป” (โบว์, สัมภาษณ์ 12 กันยายน 2556)

การต้านรุนแรงของครอบครัวเป็นเพราะครอบครัวมีทัศนคติที่ไม่ดีกับศาสนาคริสต์ตั้งแต่ต้น โดยส่วนใหญ่เป็นลักษณะของการรับรู้มาว่าศาสนาคริสต์ไม่ดี แต่ไม่มีประสบการณ์ตรงที่ช่วยยืนยันว่าศาสนาคริสต์เป็นเช่นนั้นจริงหรือไม่ เช่น เป็นลัทธิมอมเมา สอนให้ไม่เคารพพ่อแม่ ฆมหาย ถูกหลอก ถูกล้างสมอง ศาสนาคริสต์ไม่มีแก่นสาระอะไร พวกเขาแปลกแยกไม่ร่วมพิธีกรรมอย่างอื่น ยอมรับฝรั่งมากกว่าบรรพบุรุษ การนับถือศาสนาอื่นนอกจากศาสนาพุทธเป็นการทรยศประเทศ ไม่ต้องการให้ลูกเปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์ เป็นต้น

เมื่อเวลาผ่านไปสมาชิกในครอบครัวยอมรับการเปลี่ยนศาสนา เนื่องจากได้รับประสบการณ์ตรงในด้านดีจากตัวผู้เปลี่ยนศาสนาโดยที่ไม่เกี่ยวกับหลักการทางศาสนาคริสต์ เช่น เห็นว่าผู้เปลี่ยนศาสนาได้รับการอวยพร ทำตัวดีและยึดมั่นในศาสนาคริสต์อย่างเสมอต้นเสมอปลาย คุณแลครอบครัวอย่างดีมาโดยตลอดและพาครอบครัวไปทำความรู้จักกับคริสเตียนและคริสตจักร จึงทำให้ครอบครัวเริ่มมีทัศนคติแง่บวกกับศาสนาคริสต์มากขึ้น ดังกรณีพินุช คุณแม่เชื่อว่าแม่มีพระเจ้าเพราะได้รับการอวยพรแต่เป็นในลักษณะ “อะไรดีก็เชื่อหมด” คุณแม่เคยมาโบสถ์อยู่ช่วงหนึ่งชอบคำพยากรณ์การอัศจรรย์และฝากเงินมาถวายให้คริสตจักรเหมือนฝากมาทำบุญ พินุช พ่อแม่ได้เห็นว่าพระเจ้าอวยพรลูกและได้รู้ว่าคริสตจักรไม่มีพิษภัยหลังจากที่พินุชพาไปร่วมกิจกรรมที่โบสถ์ โบว์ ยอมรับการเปลี่ยนศาสนาของลูกเพราะเห็นการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้นของลูกและโบว์มักจะเล่าพระพรจากพระเจ้าให้ฟังเป็นประจำ นอกจากนี้โบว์ยังเป็นคนที่มั่นคงในความเชื่ออย่างเสมอต้นเสมอปลาย พินุช แม่ได้เห็นชีวิตที่พินุชดีขึ้นมีความก้าวหน้าในหน้าที่การงานจึงยอมรับการเปลี่ยนศาสนาของลูก และ พินุช เมื่อเริ่มกลับเข้าหาครอบครัวเพื่อแสดงความรักต่อครอบครัวมากขึ้น ทำให้ครอบครัวเลิกต่อต้านการเปลี่ยนศาสนา ยกเว้นแก้ว ที่คุณแม่มีทัศนคติแง่ลบกับศาสนาคริสต์ตั้งแต่ต้นจนกระทั่งในปัจจุบัน เนื่องจากมีประสบการณ์ตรงที่ไม่ดีกับคริสเตียนจึงมองว่าคริสเตียนชอบเอาเปรียบและเห็นแก่ตัวอย่างไรก็ดี แม่จะยอมรับการเปลี่ยนศาสนาของสมาชิกในครอบครัวและเชื่อว่าพระเจ้ามีจริง แต่สาเหตุที่ไม่ต้องการเปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์อย่างจริงจังเช่นเดียวกับผู้เปลี่ยนศาสนาเกิดจาก 4 ปัจจัยสำคัญ ได้แก่

1) การยึดมั่นในเสรีภาพส่วนบุคคล เชื่อว่าศาสนาไหนก็สอนให้คนเป็นคนดี เช่นในกรณีพี่ชายและน้องชายพินุช ที่มองว่าศาสนาไหนก็สอนให้คนเป็นคนดี และไม่ต้องการให้พินุชมาเล่าเรื่องราวพระเจ้าและชักชวนให้เปลี่ยนศาสนา

2) การอยู่ในชุมชนที่นับถือศาสนาเดิมและยังไม่เห็นความจำเป็นว่าต้องเปลี่ยน เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้สมาชิกในครอบครัวคนอื่นๆ ไม่ต้องการเปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์ เช่นในพินุช ที่มองว่าการที่แม่และน้องสาวอยู่ในชุมชนที่ทุกคนนับถือศาสนาพุทธมาเป็นระยะเวลานาน จึงยากที่จะเปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์ เพราะในหมู่บ้านมีวัด 2 แห่ง มีกิจกรรมทางศาสนาอยู่เสมอและมีพระสงฆ์เป็นหนึ่งในผู้นำชุมชน

3) ประสบการณ์ตรงในอดีตในด้านที่ไม่ดีจากคริสเตียน ดังเช่นกรณีของแก้ว เนื่องจากคุณแม่มีทัศนคติแง่ลบกับศาสนาคริสต์ทำให้ต่อต้านแก้ว ในระดับมาก และด้วยประสบการณ์ตรงที่ไม่ดีกับคริสเตียนที่ทำให้มองว่าคริสเตียนเป็นพวกชอบเอาเปรียบและเห็นแก่ตัว ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้คุณแม่ไม่ต้องการเปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์ตามลูก

4) ประสบการณ์ตรงที่เกิดขึ้นจากผู้เปลี่ยนศาสนา ที่หลังจากเปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์ได้ตัดสินใจทำในสิ่งที่สอดคล้องกับอุดมการณ์ทางศาสนามากกว่าความคาดหวังของพ่อแม่

เช่นกรณีของฟีกัลล่า การที่พ่อแม่ต่อต้านรุนแรงเป็นเพราะประสบการณ์ที่ได้รับหลังจากที่ฟีกัลล่าเปลี่ยนศาสนาในสักกระยะหนึ่ง โดยเฉพาะการกลับบ้านดึกตื่นและการเรียนตึกเพราะทำกิจกรรมของคริสตจักร เมื่อเรียนจบปริญญาตรีฟีกัลล่าตัดสินใจทำงานที่โบสถ์ ยิ่งทำให้พ่อแม่ไม่พอใจอย่างมาก คุณแม่ตั้งใจจะบุกขึ้นเวทีขณะที่ศิษยาภิบาลกำลังเทศนาแต่คุณพ่อห้ามไว้ นอกจากนี้ ผู้เปลี่ยนศาสนายังได้ทำให้สมาชิกในครอบครัวเกิดความไม่พอใจ กรณีโบว์ ครอบครัวไม่พอใจที่หลังโบว์เปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์ ไม่สามารถไหว้หรือทำกิจกรรมเดียวกับครอบครัว เพราะคนจีนต้องการให้ลูกเป็นแบบเดียวกับพ่อแม่ พีซึย ภายหลังที่เปลี่ยนศาสนาต้องการให้คนในครอบครัวเปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์ จึงใช้วิธีดูถูกศาสนาหลักของครอบครัวจึงทำให้ครอบครัวไม่พอใจและปิดใจต่อศาสนาคริสต์ และแก้ว เคยหลอกน้องสาวมาคริสตจักร โดยบอกว่าให้มาเอาของขวัญวันเกิดที่คริสตจักรทำให้น้องสาวโกรธมากและไม่สามารถคุยเรื่องพระเจ้ากับน้องสาวได้อีกเพราะน้องรู้สึกเหมือนถูกดั่งให้เปลี่ยนศาสนา

5) ความสัมพันธ์เชิงอำนาจในครอบครัว พบในกรณีน้องสาวและน้องชายของแก้ว สาเหตุที่น้องทั้งคู่ไม่คิดจะเปลี่ยนศาสนาตามแก้ว เนื่องจากกลัวพ่อเสียใจและไม่อยากมีปัญหากับพ่อ เพราะพ่อเป็นคนไม่ยอมใครต้องควบคุมลูกให้ได้ ถ้าเอาลูกไม่อยู่จะรู้สึกเสียศักดิ์ศรี

5.4.5 ไม่ยอมรับการเปลี่ยนศาสนาในช่วงแรก แต่เปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์เป็นบางส่วนในเวลาต่อมา

ในกลุ่มนี้มีจำนวน 4 คน ได้แก่ พี่แก้ว (พ่อ และพี่สาว) พี่ฟ้า (แม่ และน้องชาย) พี่ดา (แม่ และพี่สาว) และพี่ปลา (พ่อแม่)

พี่แก้ว: ปัจจุบันคุณพ่อและพี่สาวเปลี่ยนมานับถือศาสนาคริสต์ เนื่องจากพี่แก้วได้มีโอกาสพาคุณพ่อไปโบสถ์และอธิษฐานขอพระเจ้ารักษาโรคที่คุณพ่อเป็น ซึ่งก่อนหน้านี้ความเจ็บป่วยของคุณพ่อเป็นปัญหาที่ทำให้ครอบครัวเป็นทุกข์ โดยเฉพาะพี่สาวที่ร้องไห้ทุกครั้งที่คุณกับพี่แก้ว เพราะคุณพ่อไม่ยอมไปโรงพยาบาล แต่หลังจากคุณพ่อหายป่วยจากการอธิษฐานในครั้งนั้นทำให้พ่อและพี่สาวเปิดใจต่อศาสนาคริสต์และทั้งคู่ตัดสินใจไปค่าย...(ชื่อค่าย)¹ ในปีนั้นทันที

¹ ค่าย...(ชื่อค่าย) คือ การจัดกิจกรรมค่ายสัมนาพระคัมภีร์ระดับประเทศ โดยเป็นการรวมตัวของสมาชิกในคริสตจักรเครือข่ายที่อยู่ในแต่ละจังหวัด โดยมีระยะเวลา 4-5 วัน และมักจะไปจัดที่ต่างจังหวัด และจัดในช่วงกลางปีและท้ายปี กิจกรรมค่ายฯ เป็นการจำลองเทศกาลอยู่เพิง (Tabernacles) ของชาวอิสราเอลในสมัยพระคัมภีร์เดิม ซึ่งเป็นเทศกาลปิดท้ายฤดูกาลเก็บเกี่ยวผลผลิตในช่วงเดือนกันยายน/ตุลาคมของทุกปี โดยในเทศกาลจะมีการถวายเป็นถวายบูชา (วัว แกะ และแพะ) เครื่องดื่ม และธัญญา (พืชผล) จำนวนมากตลอดเทศกาล โดยมีระยะเวลาการเฉลิมฉลอง 8 วัน

เรากลับไปก็อธิษฐานเพื่อพ่อ พ่อหาย พี่สาวตัดสินใจมาเชื่อ หลังจากนั้นก็พาพ่อ และพี่สาวไปค่าย...(ชื่อค่าย) รอบ 1 ด้วย ซึ่งตอนนั้นจัดค่าย...(ชื่อค่าย) ที่โคราช ...พี่สาวอาจจะสงสัยในช่วงเริ่มต้นว่าทำไมไม่พาพ่อไปหาหมอ แต่พ่อกับพ่อหาย ครอบครัวก็เปิด ก่อนหน้านี้เขาดริว (Drew) ปัญหาสุขภาพไม่ได้ พ่อไม่ยอมไปหาหมอ พี่สาวก็ร้องไห้ร้องให้ พอกลับไปบ้านเราก็เปลี่ยนพาพ่อไปโบสถ์เลย ไม่พาไปโรงพยาบาลแล้ว พ่อพ่อกับพ่อหายก็กระตือรือร้นไปค่าย (พี่แก้ว, สัมภาษณ์ 12 กันยายน 2556)

พี่ตา: ปัจจุบันแม่ และพี่สาวเชื่อว่ามิพระเจ้า เพราะเห็นชีวิตพี่ตาที่มีการเปลี่ยนแปลง และโดดเด่นกว่าพี่น้องคนอื่น อีกทั้งพี่ตาเป็นคนที่เสมอต้นเสมอปลายในเรื่องความเชื่อและการดูแลครอบครัว ทั้งครอบครัวที่อยู่ชุมพรและที่ปัตตานี เช่น การส่งเงินให้แม่อย่างต่อเนื่องยาวนาน การดูแลพี่สาว และคุณอาที่เจ็บป่วยอย่างสม่ำเสมอ เป็นต้น พี่ตาได้สนับสนุนค่าใช้จ่ายให้คุณแม่เป็นจำนวนมากและต่อเนื่อง และใช้โอกาสที่พี่สาวเจ็บป่วยส่งยาให้พี่สาวตลอดทำให้พี่สาวรู้ว่าสาเหตุที่ต่อต้านน้องสาวเนื่องจากรับไม่ได้ที่พี่ตาเปลี่ยนศาสนา ซึ่งในปัจจุบันพี่สาวก็ได้เปิดใจเชื่อพระเจ้า

พี่ฟ้า: มีปัญหาครอบครัวแตกแยกก่อนมาเชื่อในศาสนาคริสต์ หลังจากพี่ฟ้าเปลี่ยนศาสนาไม่นานคุณแม่ที่เคยต่อต้านได้เริ่มเปิดใจกับศาสนาคริสต์และแสวงหาพระเจ้า พี่ฟ้าจึงเริ่มเข้าหาคุณแม่มากขึ้น สาเหตุที่คุณแม่หันเข้าหาศาสนาคริสต์นั้นพี่ฟ้ามองว่าเกิดจากต้องการเติมเต็มทางจิตใจเช่นเดียวกับพี่ฟ้า ตามมาด้วยน้องชายที่เปลี่ยนมานับถือศาสนาคริสต์เพราะเห็นแบบอย่างของคนในครอบครัวและได้รับการแก้ไขปัญหาชีวิตหลังจากที่เชื่อในศาสนาคริสต์ ปัจจุบันคุณแม่เน้นบทบาท “เลวี”¹ เน้นประกาศพาคนมาเชื่อพระเจ้า ไม่เน้นการหาเงิน

จากนั้นมา แม่เลยแสวงหาพระเจ้า พี่ก็เริ่มมาทางแม่มากขึ้น ต่างคนต่างต้องการการเติมเต็ม พี่ก็ขาด ...แม่พี่มาเชื่อ เขาก็จะมีมุมรับใช้ ออกแนวเต็มเวลา (รับใช้เต็มเวลา) มากกว่า ออกแนว ‘เลวี’ ของประธานการประกาศ ไม่เน้นการหาเงิน แม่พี่ฟ้ามากกว่า น้องชายก็มาเชื่อ เขาเห็นแบบอย่างในชีวิตของคนในครอบครัวประกอบกับปัญหาชีวิต เชื่อแล้วชีวิตเขาดีขึ้น ตอนนี้น้องชายมีครอบครัวแล้ว (พี่ฟ้า, สัมภาษณ์ 12 กันยายน 2556)

¹ เลวี คือ คริสเตียนที่ยินดีทำงานเต็มเวลาในคริสตจักร แต่บางครั้งก็หมายรวมถึงคริสเตียนทุกคนที่ยินดีรับใช้พระเจ้าในบทบาทต่างๆ

พีปลา: ปัจจุบันพ่อและแม่เชื่อพระเจ้ากว่า 2 เดือนแล้ว เนื่องจากคุณพ่อได้รับการอวยพรให้หายจากโรคมะเร็ง พีปลาได้ใช้วัฒนธรรมของผู้สูงอายุที่เคยชินกับการทอบทสวดกับคุณพ่อ โดยให้คุณพ่อท่องข้อความในพระคัมภีร์ที่เกี่ยวกับการขอพระเจ้ารักษาโรคเข้า-เย็น เพราะหากพูดเรื่องพระเจ้าตรงๆ พ่อจะไม่เข้าใจ ผลปรากฏว่าก้อนมะเร็งของคุณพ่อยุบลง ซึ่งเป็นเรื่องที่แม่ตื่นเต้นมาก ส่งผลให้ปัจจุบันคุณแม่และคุณพ่อมาเชื่อพระเจ้าจากเหตุการณ์นี้ นอกจากนี้ พีปลายังวิเคราะห์ว่าอาจเกิดจากพฤติกรรมในด้านดีที่พีปลาได้แสดงออกและสั่งสมมาเรื่อยๆ เช่น เรียนเก่ง มีวินัย เป็นต้น

จะสังเกตได้ว่าทุกคนที่อยู่ในกลุ่มนี้มีพีแก้ว พีฟ้า และพีปลาที่ถูกครอบครัวต่อต้านในระดับน้อยภายหลังการเปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์ มีเพียงพีตาถูกต่อต้านในระดับมาก สาเหตุของการต่อต้านเกี่ยวเนื่องกับทัศนคติที่ว่าศาสนาคริสต์ไม่ใช่ศาสนาของคนไทยและทัศนคติต่อศาสนาคริสต์ว่าเป็นศาสนาคริสต์ที่ไม่ดี เช่น เป็นศาสนาฝรั่ง คนไทยต้องนับถือศาสนาพุทธ คริสต์เป็นศาสนาที่ไม่มีแก่นสาระอะไรชอบหลอกคนไปเข้ารีต เป็นต้น แต่ไม่ได้มีประสบการณ์ตรงที่ช่วยยืนยันว่าศาสนาคริสต์ไม่เหมาะกับคนไทยหรือเป็นศาสนาที่ไม่ดีจริงหรือไม่ อีกทั้ง สามในสี่คนที่ผู้มีอิทธิพลในครอบครัวให้ความสำคัญกับศาสนาและความเชื่อหลักของครอบครัวทั้งในชีวิตประจำวันและช่วงเทศกาล แต่นั่นอาจไม่ใช่ปัจจัยที่ทำให้ยับยั้งการเปลี่ยนศาสนา เนื่องจากสมาชิกในครอบครัวคนอื่นๆ ที่เปลี่ยนศาสนาในเวลาต่อมานั้นได้มีประสบการณ์ตรงจากศาสนาคริสต์ ดังนี้

1) *ประสบการณ์การได้รับการอวยพรจากพระเจ้า* เช่น ได้รับการรักษาโรค ได้รับการเติมเต็มจิตใจ ปัญหาในชีวิตได้รับการแก้ไข เช่น กรณีของพีแก้ว คุณพ่อหายป่วยหลังจากที่พีแก้ว อธิษฐานเผื่อ ทำให้พ่อและพี่สาวเปิดใจเชื่อพระเจ้าจนถึงปัจจุบัน พีฟ้า แม่และน้องชายของพีฟ้าได้รับการเติมเต็มด้านจิตใจและได้รับการแก้ไขปัญหาชีวิตทำให้จนถึงปัจจุบันแม่และน้องชายยังคงนับถือศาสนาคริสต์ พีปลา คุณพ่อหายจากโรคมะเร็งภายหลังที่พีปลาให้ท่องข้อความในพระคัมภีร์ที่เกี่ยวกับการรักษาโรคอย่างต่อเนื่อง ทำให้พ่อและแม่เปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์

2) *ประสบการณ์ตรงจากการได้เห็นลักษณะชีวิตที่ดีและความเสมอต้นเสมอปลายของผู้เปลี่ยนศาสนา* พบในกรณีของพีตา ที่แม่ยอมรับการเปลี่ยนศาสนาของพีตาได้เนื่องจากได้เห็นชีวิตลูกที่มีความโดดเด่นในด้านดีกว่าลูกๆ คนอื่น เช่นเดียวกับพ่อที่รู้สึกภูมิใจในตัวพีตา ขณะที่พี่สาวยอมรับการเปลี่ยนศาสนาของน้องได้มากขึ้นหลังจากที่ได้รับการดูแลจากพีตาในช่วงที่ป่วย จึงทำให้รู้ว่าสาเหตุที่ต่อต้านพีตาเนื่องจากรับไม่ได้ที่น้องสาวเปลี่ยนศาสนา นอกจากนี้ พีตายังเป็นคนที่เคร่งครัดในความเชื่อในศาสนาคริสต์จนคนในครอบครัวเห็นชัดเจน เช่น ไม่ไหว้ศพ ไม่ไหว้รูปเคารพ ไม่ใส่ซองเพื่อการทำบุญ เป็นต้น เช่นเดียวกับพีปลา ที่วิเคราะห์ว่าสาเหตุที่พ่อแม่เปิดใจในเชื่อในศาสนาคริสต์ส่วนหนึ่งอาจเกิดจากพฤติกรรมในด้านดีที่พีปลาได้สั่งสมมาเรื่อยๆ

5.5 คริสตจักรในฐานะครอบครัวใหม่

ระหว่างที่ผู้วิจัยเก็บข้อมูลในเดือนกันยายน พ.ศ.2556 คริสตจักรมีการจัดกิจกรรมฉลองครบรอบ 32 ปี การก่อตั้งคริสตจักร บริเวณโดยรอบห้องประชุมจะมีการจัดกิจกรรมและมีพื้นที่ให้สมาชิกคริสตจักรเขียนความรู้สึกหรือคำอวยพรต่อคริสตจักร ซึ่งผู้วิจัยสังเกตเห็นว่าข้อความที่เขียนส่วนใหญ่จะมีคำว่า บ้าน และ ครอบครัว อยู่ด้วยเสมอ ดังตัวอย่างบางส่วน

Thank My Home. ฉันรู้สึกชอบบ้านหลังนี้และอยากให้มีคนมากมายเข้ามาเยี่ยมบ้านของฉัน ฉันขอบคุณที่มอบสิ่งดีดีมาให้ฉัน ขอขอบคุณ Thank God

รักและสถาปนากลับบ้านหลังนี้ ผมรู้สึกภาคภูมิใจในบ้านหลังนี้มากครับ และพร้อมจะร่วมรับใช้กับผู้นำที่รักยิ่งด้วยสุดจิตสุดใจ และสุดกำลังสุดความคิด อยากมีส่วนร่วมสนับสนุน 457 (เป้าหมายของคริสตจักร) รวมถึงปี 2020 ที่จะได้เห็นความยิ่งใหญ่ของ God ใน CH (Church) ผมพร้อมรับใช้จนกว่าวันที่พระคริสต์จะเสด็จกลับมา ณ บ้านหลังนี้ครับ

ขอบคุณพระเจ้าสำหรับครอบครัวในคริสตจักร...(ชื่อคริสตจักร) แห่งนี้ที่พระเจ้าทรงนำให้มีความรักซึ่งกันและกัน รู้จักความเป็นเอกภาพและความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน รักผูกพันไม่ทอดทิ้งกัน และเติบโตฝ่ายวิญญูณ ขอขอบคุณพระคุณและความรักของ God ขอพระเจ้าอวยพรพี่น้องที่รัก God ทุกท่านค่ะ

ขอบคุณ G. (God) สำหรับบ้านหลังนี้ ที่เป็นบ้านที่สร้างคนให้เป็นคน เป็นบ้านที่ให้ทุกสิ่งกับทุกคนที่ก้าวเข้ามา ขอให้บ้านหลังนี้เป็นความหวังและเป็นที่ยอมรับของทุกคนที่เข้ามา I Love You

HBD My ...(ชื่อคริสตจักร) My Home ตอนแรกหนูกะว่าจะไม่มาแล้ว แต่หนูก็ได้รู้ว่าหนูทั้งบ้านหลังนี้ไปไม่ได้ หนูจะรับใช้พระเจ้าตลอดชีวิตค่ะ

ขอบคุณพระเจ้าสำหรับ 32 ปี ... (ชื่อคริสตจักร) กับ 24 ปี ที่เกิดและผูกพันกับครอบครัวนี้ จากคนหน้าตาธรรมดา กลายเป็นคนหน้าตา ธรรมดา ธรรมดา แต่หัวใจหล่อขึ้นทุกวัน ที่สำคัญ ชีวิตมีแต่สูงขึ้นทางเดียว

ระหว่างที่อ่านข้อความต่างๆ ผู้วิจัยนึกถึงสิ่งที่ได้รับการปลูกฝังมาตั้งแต่เริ่มเปิดใจเชื่อในศาสนาคริสต์และไปโบสถ์ครั้งแรก ทุกคนจะได้รับการปลูกฝังให้มองคริสตจักรเป็นภาพครอบครัวที่มีความรัก ความผูกพัน ไม่ทอดทิ้งกัน เพลงที่ใช้สำหรับต้อนรับคนที่เข้ามาคริสตจักรเป็นครั้งแรกจะมีคำว่า*ครอบครัว*ในตอนแรกของเพลง และทุกคนจะเดินเข้าไปต้อนรับคนที่มาใหม่และให้ของขวัญเพื่อแสดงการต้อนรับสมาชิกใหม่เข้าสู่ครอบครัวแห่งนี้ ซึ่งผู้วิจัยรู้สึกประทับใจกับบรรยากาศการต้อนรับดังกล่าว หลังจากเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของคริสตจักรในฐานะสมาชิกใหม่ ผู้วิจัยได้เข้าไปอยู่ในโครงสร้างการดูแลที่คล้ายคลึงกับโครงสร้างครอบครัว กล่าวคือ ผู้วิจัยอยู่ในฐานะเป็น ลูกแกะ โดยมี แม่แกะ (พี่เลี้ยง) ทำหน้าที่สอนพระคัมภีร์ ให้คำปรึกษา และพาไปประกาศเรื่องราวพระเจ้า ขณะที่สมาชิกใหม่ที่เป็นผู้ชายจะมี พ่อแกะ เป็นคนดูแล ทั้งนี้ คนที่เข้ามาทำหน้าที่เป็น แม่แกะหรือพ่อแกะ ในช่วงเริ่มต้นมักจะเป็นคนที่ประกาศเรื่องราวพระเจ้าและพามาโบสถ์เป็นครั้งแรกในฐานะผู้ให้กำเนิดฝ่ายวิญญาณ เมื่อผู้วิจัยเข้าไปอยู่ภายใต้โครงสร้างการดูแลสักระยะหนึ่ง เริ่มได้รู้จักกับโครงสร้างการดูแลที่กว้างขึ้นซึ่งมีลักษณะคล้ายกับ ครอบครัวขยาย โดยสามารถเรียงลำดับของระดับชั้นของการดูแลจากต่ำไปสูงได้แก่ ลูกแกะ แม่แกะ/พ่อแกะ หัวหน้าแคร้ หัวหน้าหน่วย หัวหน้าแขวง หัวหน้าเขต ผู้ช่วยหัวหน้าส่วน และศิษยาภิบาล¹

นอกจากนี้ ด้วยความที่ผู้วิจัยเป็นเด็กต่างจังหวัดและไม่มีเพื่อนสนิท เมื่อมีโอกาสได้เข้าไปปฏิสัมพันธ์กับสมาชิกคริสตจักรที่มีหน้าที่แสดงความยินดีเมื่อผู้วิจัยเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของคริสตจักร ผู้วิจัยจึงใช้เวลาอยู่กับสมาชิกที่คริสตจักรเป็นหลักและมีเพื่อนคริสเตียนเป็นส่วนใหญ่ ได้มีโอกาสทำกิจกรรมร่วมกันตลอดทั้งสัปดาห์ อีกทั้งในช่วงที่เรียนปริญญาตรีปี 2 ได้ย้ายจากหอพักมหาวิทยาลัยไปอาศัยกับเพื่อนคริสเตียนในบ้านเซ็นเตอร์ที่อยู่ร่วมกันหลายคน หลังจากสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี ผู้วิจัยได้ทำงานในองค์กรที่พนักงานส่วนใหญ่เป็นคริสเตียน ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบัน ผู้วิจัยได้เห็นบรรยากาศความผูกพัน รวมถึงความขัดแย้งและการให้อภัยที่เกิดขึ้นเสมอ ทำให้การมองภาพคริสตจักรในฐานะ*ครอบครัว*มีความชัดเจน

เช่นเดียวกับกลุ่มตัวอย่างที่ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์รอบที่ 2 จำนวน 11 คน ในจำนวนนี้มี 9 คนที่เห็นว่าคริสตจักรเป็นอีกหนึ่ง*ครอบครัว*ที่มีโครงสร้างและหน้าที่คล้ายคลึงกับครอบครัวที่ให้กำเนิด

¹ หัวหน้าแคร้ หัวหน้าหน่วย หัวหน้าแขวง หัวหน้าเขต ผู้ช่วยหัวหน้าส่วน และศิษยาภิบาล คือ ระดับชั้นของการดูแลสมาชิกในคริสตจักร เริ่มจาก กลุ่มแคร้ มีผู้นำคือ หัวหน้าแคร้ เมื่อรวมกลุ่มแคร้หลายกลุ่มเข้าด้วยกัน เรียกว่า แขวง อยู่ภายใต้ผู้นำคนเดียวกัน เรียกว่า หัวหน้าแขวง และเมื่อรวมหลายแขวงเข้าด้วยกันจะเรียกว่า เขต ภายใต้ผู้นำที่เรียกว่า หัวหน้าเขต และกลุ่มที่รวมเอาหลายเขต เข้าด้วยกัน คือ ส่วน โดยมีผู้นำที่เรียกว่า ผู้ช่วยหัวหน้าส่วน ซึ่งมีฐานะเป็นผู้ช่วยศิษยาภิบาลของคริสตจักร จากนั้นจึงเป็นระดับคริสตจักรที่ผู้นำสูงสุดคือ ศิษยาภิบาล

ซึ่งได้แก่ ไข่ ฟีน ฟ็อก ฟีน้า ฟีกั ฟีปลา ฟีก้า และฟีนุช มีเพียง 2 คน คือ แก้วและพีดา ที่มองว่า คริสตจักรยังไม่เหมือนครอบครัวทั้งหมด โดยแก้วมองว่าคริสตจักรเป็น “กลุ่มผู้เชื่อ” ยังไม่เหมือน ครอบครัวทั้งหมด คนในคริสตจักรยังมีกำแพงต่อกันและยังไม่เห็นความรักในชีวิตของพี่น้องคริสเตียน ทำให้แก้วไม่คิดว่าสมาชิกในคริสตจักรเหมือนพี่น้องเสียทีเดียวเพราะรู้สึกไม่สนิท ต่างจากพี่น้องใน ครอบครัวแม้ว่าจะทำร้ายกันแต่ก็ยังยื่นมือเข้ามาช่วยเหลือกันแต่คนที่โบสถ์ไม่ทำถึงขั้นนั้น

(คริสตจักรเป็นเหมือนครอบครัว) มีคิดบ้าง แต่ไม่ทั้งหมด แต่เหมือนตรงที่เราอยู่เป็น ชุมชน มีอะไรก็ช่วยเหลือกัน มีน้ำใจ แต่ที่เราไม่คิด (ว่าเหมือนครอบครัว) ทั้งหมด เพราะยังมีคนที่สร้างกำแพง ไม่เห็นความรักในชีวิตของหลายคน ทำให้มองแค่เป็นกลุ่ม ผู้เชื่อ เฉยๆ เวลาไม่พึงพอใจก็ทำร้ายกันด้วยวิธีการบางอย่าง เราก็ทำร้ายเขาเขาก็ทำร้ายเรา บางทีเจอหน้ากันเหมือนไม่มีอะไร เรารู้สึกเหมือนไม่สนิทกัน เราก็ถูกทำร้ายโดยตั้งใจและไม่ตั้งใจ เราถึงไม่คิดภาพแบบพี่น้อง ขณะที่พี่น้องในบ้านทำร้ายกันก็ยื่นมือมาช่วยเหลือ แต่คนที่โบสถ์ไม่ขนาดนั้น เวลาเราจนก็ไม่ได้จนไปกับเรา (แก้ว, สัมภาษณ์ 21 ตุลาคม 2556)

เช่นเดียวกับพีดา ที่มองว่าคริสตจักรเป็นเหมือนครอบครัวเพียง 50 เปอร์เซ็นต์ เนื่องจากมนุษย์ไม่ได้มีพระเจ้าตลอดเวลา ยังไม่มีอะไรถึงความไพบูลย์ (สมบูรณ์แบบ) แต่พีดาก็มองว่าคริสตจักร มีระบบที่รองรับผู้เชื่อดีที่สุด เพราะมีคนที่ยกย่องความสัมพันธ์ตลอดเวลา มีการพูดคุย 3-4 วันต่อสัปดาห์ นอกจากนี้ สมาชิกในคริสตจักรยังถูกปลูกฝังในเรื่องความรัก กล่าวคือมีความรักให้กันแม้ว่าอีกคนจะเป็นอย่างไร จึงทำให้เกิดความผูกพันกัน

(คริสตจักรเป็นเหมือนครอบครัว) พี่ให้ 50 เปอร์เซ็นต์ ถ้าถามเหตุผลจริงๆ แล้ว เราก็อยากให้เป็นไปตามมาตรฐานแบบนั้นแหละ พี่คิดแบบนี้ว่า มนุษย์ก็คือมนุษย์ เขาไม่ได้มีพระเจ้าตลอดเวลา เขาก็เป็นตัวเขา พระเจ้ายังสร้างเขาไม่เสร็จ แต่เป็นความพยายาม ตั้งใจดีที่จะเดินกับพระเจ้า แต่ไม่มีใครไปถึงความไพบูลย์ เพียงแค่เขาตั้งใจระหว่างทางจริงๆ แล้ว พี่คิดว่าตัวระบบคริสตจักรสร้างระบบไว้รองรับดีที่สุด ผู้เชื่อมีคนที่ลิงก์ (Link) ความสัมพันธ์ตลอดเวลา เราต้องรักเขาแม้ว่าเขาจะเป็นอย่างไร เพราะผู้ที่ไม่ได้รักก็ไม่ได้เกิดมาจากพระเจ้า คนคุยกัน 3-4 วันต่อสัปดาห์ ย่อมมีความผูกพันกัน (พีดา, สัมภาษณ์ 29 ตุลาคม 2556)

5.5.1 ครอบครัวคริสตจักร

กลุ่มตัวอย่างที่มองว่าคริสตจักรเป็นเหมือนครอบครัวจะมองว่าโครงสร้างและหน้าที่ของคริสตจักรเหมือนกับครอบครัวและคริสตจักรสามารถชดเชยครอบครัวที่ให้แก่

(1) โครงสร้างและหน้าที่ของคริสตจักรเหมือนครอบครัว

กลุ่มตัวอย่างมองว่าคริสตจักรคล้ายคลึงกับครอบครัวใน 2 องค์ประกอบ คือ โครงสร้างและหน้าที่ที่มีความคล้ายคลึงกับครอบครัว

- โครงสร้างที่คล้ายคลึงกับครอบครัว

กลุ่มตัวอย่างที่คิดว่าคริสตจักรเป็นเหมือนครอบครัว จะมองว่าสมาชิกในคริสตจักรมีความเป็นพี่น้อง มีระบบอำนาจในการดูแลสมาชิก เช่น ระบบพี่เลี้ยง ระบบผู้นำ เป็นต้น อีกทั้งยังมีบุคคลที่เปรียบเสมือนพ่อแม่ทำหน้าที่ดูแลชีวิต เช่น แม่แกะ/พ่อแกะ ผู้นำคริสตจักรแต่ละระดับ เป็นต้น

พี่ไก่: มองว่าคริสตจักรเหมือนครอบครัวในฝ่ายวิญญาณ¹ ตามหลักนิதிய หากมองตามหลักพฤตินัย คริสตจักรก็เหมือนครอบครัวทั่วไปที่มีการทำตามบทบาท มีผู้นำที่มีบทบาท ในฐานะพ่อแม่ทำหน้าที่ดูแลร่างกายและจิตใจ มีพี่เลี้ยง มีลูก มีเรื่องสิทธิอำนาจ มีระบบการดูแลทั้งในฝ่ายกายภาพ จิตใจ และจิตวิญญาณ แม้ว่าคนในคริสตจักรไม่ได้อยู่ในสายเลือดเดียวกัน

(คริสตจักรเหมือนครอบครัว) โดยหลักการ โดยพฤตินัย นิธินัยก็เป็นแบบนี้ ครอบครัวในฝ่ายวิญญาณ มันก็เหมือนครอบครัวทั่วไป ที่มีแต่ละบทบาท มีพ่อแม่ มีผู้นำ ดูแลร่างกายจิตใจ เพียงแค่ไม่ได้มีสายเลือดเดียวกัน มีพี่เลี้ยง มีลูก มีเรื่องสิทธิอำนาจ มีระบบสิทธิอำนาจ มีระบบการดูแล มีการดูแลในฝ่ายกายภาพ ดูแลฝ่ายจิตใจ จิตวิญญาณ (พี่ไก่, สัมภาษณ์ 22 ตุลาคม 2556)

¹ ครอบครัวในฝ่ายวิญญาณ คือ สมาชิกคริสเตียนทุกคนในคริสตจักรที่กลับใจ หันหลังให้บาป และยอมรับพระเจ้าเข้ามาในชีวิต เมื่อเป็นสมาชิกในคริสตจักรใดๆ คริสเตียนจะมีฐานะเป็นคนในครอบครัวฝ่ายวิญญาณที่แม้ไม่ได้มีความสัมพันธ์ทางสายเลือด แต่ทุกคนมีฐานะเป็นพี่น้องที่คอยดูแลเอาใจใส่ อบรมสั่งสอนให้มีลักษณะชีวิตที่ถูกต้องตามแบบพระคัมภีร์ ปกป้องจากคำสอนผิด รวมถึงมีส่วนรับผิดชอบในคริสตจักร

ไผ่: ด้วยเหตุที่ไผ่ใช้เวลาส่วนใหญ่กับสมาชิกที่คริสตจักรทำให้มองว่า คริสตจักรเป็นเหมือนครอบครัว มีความเป็นพี่น้อง

พีฝน: บอกว่าคริสตจักรเป็นเหมือนครอบครัว ที่มี แม่ (แม่แกะ) ที่คอย ตักเตือนว่ากล่าว สมาชิกช่วยเหลือกันเหมือนพี่น้อง แต่คริสตจักรก็สอนให้สมาชิกรักและทำดีต่อ ครอบครัวที่ให้กำเนิด “(คริสตจักรเหมือนครอบครัว) อี้มิโซ่ มีแม่คอยตักเตือนว่ากล่าว มีอะไรก็ ช่วยเหลือเหมือนพี่น้อง แต่คริสตจักรก็สอนให้รักครอบครัวให้ทำดีกับครอบครัว” (พีฝน, สัมภาษณ์ 21 ตุลาคม 2556)

พีปลา: สิ่งที่ทำให้พีปลาไม่ไปจากคริสตจักรคือ ความรักต่อพี่น้องคริสเตียน ถ้ามีเรื่องขัดแย้งจะใช้วิธีการพูดคุยเพื่อได้พี่น้องกลับคืนมา จึงรู้สึกผูกพัน ทำให้พีปลาถือว่าคริสตจักร เป็นเหมือนครอบครัว “ประสบการณ์กับพระเจ้าทำให้เราไม่เลิกเชื่อ ถ้ากับพี่น้องก็มีขมขื่น แต่ก็ต้องคุย เพราะอยากได้พี่น้องกลับคืนมา เป็นหลักนี้แหละ มีปัญหาอะไรอย่าปล่อย ทำให้เรารู้สึกผูกพันกับเขา” (พีปลา, สัมภาษณ์ 22 ตุลาคม 2556)

- การทำหน้าที่ดูแลและการอบรมสั่งสอนเหมือนกับครอบครัว

กลุ่มตัวอย่างมองว่าคริสตจักรดูแลสมาชิกเป็นอย่างดี มีการอบรมสั่งสอน ทั้งทางธรรมและทางโลก มีการเตือนสติและให้คำแนะนำเมื่อมีปัญหา สอนหลักการรับใช้และความ รอด¹ รวมถึงมีการขัดเกลาชีวิตให้มีลักษณะชีวิตที่ดีขึ้น

ไผ่: มองว่าคริสตจักรมีการอบรมสั่งสอนเหมือนครอบครัวที่ให้กำเนิด “(คริสตจักร) ไซ่ เป็นเหมือนครอบครัว... มีการอบรมสั่งสอน” (ไผ่, สัมภาษณ์ 21 ตุลาคม 2556)

พีฝน: คริสตจักรเหมือนครอบครัวที่คอยให้ความรู้ สติปัญญา แบ่งปันความคิด การทำงาน และเรื่องฝ่ายวิญญาณ ทำให้พีฝนได้รับแนวคิดและปรัชญาในการทำงาน “คริสตจักรให้ ความรู้ สติปัญญา แบ่งปันความคิด การทำงาน เรื่องฝ่ายวิญญาณ” (พีฝน, สัมภาษณ์ 21 ตุลาคม 2556)

¹ ความรอด คือ การรอดพ้นจาก ตกนรก ซึ่งเป็นโทษของความบาป โดยความรอดที่คริสเตียน ได้รับนั้น ไม่ใช่เพราะคุณงามความดีที่คริสเตียนเคยทำ แต่เกิดจากการยอมรับว่าพระเยซูลงมาตายไถ่บาป ให้มนุษย์ และยอมรับพระเยซูเข้ามาเป็นเจ้าชีวิต

พีน้า: มีมุมมองต่อคริสตจักรว่าเหมือนเป็นอีกหนึ่งครอบครัว การปลุกฝังของคริสตจักรให้สมาชิกหนุนใจกันให้ดำเนินชีวิตตามเป้าหมายของคริสตจักร และมีส่วนร่วมในกิจกรรมของคริสตจักร เหมือนพ่อแม่ปลุกฝังลูกๆ

(คริสตจักร) ก็มีสอนในความเป็นครอบครัว ก็คือว่าในคริสตจักรเราหนุนใจซึ่งกันและกัน คริสตจักรมีเป้าหมายอะไรเราก็ดำเนินชีวิตตามเป้าหมาย คริสตจักรวางไว้อยากให้เรามีส่วนร่วมอะไรก็ทำ เหมือนพ่อแม่ พ่อเป็นกลุ่มย่อย เรามีความรักความผูกพัน หนุนใจกันแม้ว่าไม่สามารถรู้จักคนทั้งหมดได้ (พีน้า, สัมภาษณ์ 21 ตุลาคม 2556)

พีเอก: ช่วงปี 1 ปี ของการพัฒนาชีวิต พีเอกบอกว่า ชีวิตส่วนใหญ่มีเพื่อนเป็นคริสเตียนกว่า 80 เปอร์เซ็นต์ สมาชิกในคริสตจักรมีส่วนอย่างมากในการทำให้เกิดความมั่นคงในความเชื่อและพัฒนาศักยภาพ เช่น การสอนพระคัมภีร์ การเตือนสติ ให้กำลังใจ การผลักดันให้ทำสิ่งใหม่ๆ การกล้าแสดงออก เป็นต้น ก่อนหน้านี้พีเอกเป็นคนไม่กล้าแสดงออก แต่พอมายู่ในชุมชนคริสเตียนมีคนที่ดีคอยให้กำลังใจทำให้พีเอกกล้าแสดงออกมากขึ้น

(สมาชิกในคริสตจักรมีส่วนทำให้มั่นคงในความเชื่อ) ช่วยเยอะมาก เตือน ให้กำลังใจ ได้ข้อคิดจากการแบ่งปันคำสอนจากพระคัมภีร์ ทำให้เราเกิดความตระหนักและในมุมของการทำสิ่งใหม่ พัฒนาศักยภาพเยอะมากสูงสุดเลย แล้วก็พฤติกรรม แต่ก่อนพีไม่กล้าแสดงออกเลย แต่ตอนนี้กล้าหมด มาอยู่ในชุมชนก็ถูกสมาชิกช่วยให้กำลังใจทำให้เรากล้า (พีเอก, สัมภาษณ์ 29 ตุลาคม 2556)

พีแก้ว: การปฏิสัมพันธ์กับสมาชิกที่โบสถ์เป็นส่วนใหญ่นั้น เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้พีแก้วเกิดความหนักแน่นในความเชื่อ ทุกครั้งที่ไปโบสถ์รู้สึกเหมือนได้กลับบ้าน เป็นครอบครัวที่สามารถให้คำปรึกษาและสนับสนุนหลายๆ เรื่อง “(คิดว่าคริสตจักรเป็นเหมือนครอบครัว) มากเลยครับ ใช่ มีเรื่องอะไรก็ปรึกษา แต่ก็ไม่ได้ปรึกษาหมด แต่ค่อนข้างซัพพอร์ต (Support) เราเยอะ หลายๆ เรื่อง” (พีแก้ว, สัมภาษณ์ 2 พฤศจิกายน 2556) นอกจากนี้ การปลุกฝังในเรื่องการรับใช้และความรอดภายใต้ความเชื่อที่ว่ามนุษย์ทุกคนเป็นคนบาปแต่พระเยซูลงมาช่วยเหลือให้ได้รับความรอด ทำให้พีแก้วหนักแน่นในความเชื่อ ยึดมั่นในศาสนาคริสต์ และไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค

ที่ยึดว่า ความรอดมีจริง นรกสวรรค์มีจริง เรายึดสัจธรรมว่ามนุษย์ทุกคนเป็นคนบาป แต่พระเยซูมาช่วยเหลือเรา และพระเจ้าส่งคริสตจักร...(ชื่อคริสตจักร) มาเพื่อดูแลผ่านผู้นำในคริสตจักร ประทับใจที่คริสตจักรดูแลเราจริงๆ ทุกครั้งที่เราไปคริสตจักรเหมือนได้กลับบ้าน สิ่งที่ยึดไว้อีกอย่างคือ ความรอด ทำให้เราไม่ท้อต่ออุปสรรคปัญหาทำให้เราไปต่อ (พีแก้ว, สัมภาษณ์ 2 พฤศจิกายน 2556)

พีปลา: มองว่าคริสตจักรเป็นเหมือนครอบครัวที่มีการดูแล มีการเตือนสติ สามารถขอคำแนะนำเมื่อมีปัญหา “(คริสตจักร) ก็ครอบครัวนะ เหมือนเลยละ เหมือนมีการดูแล มีการเตือนสติ มีปัญหาอะไรก็ไปขอคำแนะนำ” (พีปลา, สัมภาษณ์ 22 ตุลาคม 2556)

พีดาว: การอบรมสั่งสอนในด้านค่านิยมจากคริสตจักร ได้แก่ ค่านิยมเรื่องการรับใช้ การยึดมั่นในนิมิตของคริสตจักร¹ การติดตามพระเจ้าสุดใจและรับใช้ไปด้วยกัน ทำให้พีดาวมองว่าคริสตจักรเหมือนอีกหนึ่งครอบครัว มีความรู้สึกว่าตนเองได้เกิดจากที่นี่มีความผูกพันกับศิษยาภิบาล และไม่ต้องการไปอยู่ที่อื่น

(ค่านิยมของคริสตจักรที่ยึดถือ) ก็เป็นค่านิยมเรื่องการรับใช้ ที่ทำให้เราเกิดความผูกพันกับคริสตจักร ค่านิยมเรื่องนิมิตคริสตจักร ค่านิยมการติดตามพระเจ้าสุดใจรับใช้ด้วยกัน เมื่อเราไปด้วยกันก็ผูกพันกันโดยไม่สามารถแยกได้เป็นครอบครัวเลยแหละ มีความรู้สึกที่เราเกิดจากที่นี่ มีความผูกพันกับศิษยาภิบาลกับที่นี่ไม่คิดว่าจะไปไหน (พีดาว, สัมภาษณ์ 23 ตุลาคม 2556)

(2) คริสตจักรสามารถขจัดเชยครอบครัวที่ให้กำเนิดได้

กลุ่มตัวอย่างได้สะท้อนมุมมองบางส่วนที่ทำให้คิดได้ว่าคริสตจักรสามารถเป็นตัวแทนหรือขจัดเชยครอบครัวที่ให้กำเนิดได้ โดยคริสตจักรสามารถตอบสนองความต้องการด้านจิตใจได้เช่นเดียวกับครอบครัว และสามารถให้การอบรมสั่งสอนที่ดีกว่าครอบครัว

¹ นิมิตของคริสตจักร คือ การทำให้พระบัญชาของพระเจ้าสำเร็จโดยการสร้างคนที่มีคุณภาพตามแบบพระคัมภีร์ เพื่อตั้งคริสตจักรที่มีคุณภาพปรากฏเป็นเกลือและแสงสว่างตามแบบพระคัมภีร์ ในกรุงเทพฯ ในประเทศไทย และทั่วโลกนี้

- คริสตจักรเป็นครอบครัวที่ให้ความสบายใจแก่สมาชิก

คริสตจักรเป็นเหมือนครอบครัวที่สามารถให้ความไว้วางใจ ฐีสักอบอุ้ม ทุกคนให้เกียรติซึ่งกันและกัน และมีความปรารถนาดีต่อกันมากกว่าคนข้างนอก

พี่เอก: คริสตจักรเป็นเหมือนครอบครัวที่อยู่แล้วสบายใจเหมือนอยู่บ้าน ทุกคนเป็นเหมือนพี่น้อง เป็นสังคมที่สามารถให้ความไว้วางใจและให้เกียรติซึ่งกันและกัน

(คริสตจักรเป็นเหมือนครอบครัว) ไซ้ เป็นบ้านที่อยู่แล้วสบายใจ เหมือนอยู่บ้านตัวเอง ไม่ต้องคอยคอนเซอร์น (Concern) เรื่องความไม่ไว้วางใจ ทุกคนเหมือนพี่น้องเป็นสังคมที่เราไว้วางใจกัน สังคมที่ไม่ดูถูกมีแต่จะให้เกียรติกันและกัน (พี่เอก, สัมภาษณ์ 29 ตุลาคม 2556)

พี่นุช: แม้ว่าพี่นุชไม่ได้ร่วมกิจกรรมกับสมาชิกที่คริสตจักรมากนักในช่วงแรก ที่เปลี่ยนศาสนา แต่พี่นุชก็ไม่ได้มีปัญหาด้านความสัมพันธ์กับคนที่คริสตจักรและมองว่าคริสตจักรเป็นเหมือนอีกหนึ่งครอบครัวที่ไว้วางใจได้ มีความปรารถนาดีต่อกันมากกว่าคนข้างนอกที่ความสัมพันธ์อยู่บนผลประโยชน์เป็นหลักจึงทำให้ความสัมพันธ์ไม่เย็นยาวนาน “(คริสตจักร) เป็นๆ เป็นอีกครอบครัวหนึ่งที่น่าไว้วางใจได้ ปรารถนาดี ข้างนอกเป็นเหมือนเรายาก เพราะออนเบส (On based) อยู่บนผลประโยชน์เป็นหลัก ไม่มีอะไรยึดโยงยาวไกล” (พี่นุช, สัมภาษณ์ 22 ตุลาคม 2556)

- คริสตจักรเป็นครอบครัวที่ให้การอบรมสั่งสอนที่ดีกว่า

คริสตจักรทำหน้าที่ในการอบรมสั่งสอนเช่นเดียวกับบทบาทของครอบครัวที่ให้กำเนิด แต่คริสตจักรมีการอบรมสั่งสอนที่ดีกว่า โดยคริสตจักรสอนทุกเรื่อง สอนทุกสัปดาห์ อีกทั้งยังให้คำปรึกษา แนวคิด การใช้ชีวิต หรือปรัชญาการทำงานมากกว่าครอบครัว นอกจากนี้คริสตจักรยังสอนตามพระวจนะทำให้เกิดความประจักษ์แจ้ง มีความลึก ขยายความและเอามาใช้ในชีวิตจริงได้ และสอนได้ครบถ้วนดีกว่าครอบครัว

ไผ่: ได้แนวคิดการใช้ชีวิตจากคริสตจักรมากกว่าครอบครัว เพราะพ่อแม่ไม่เคยสอน ไม่เหมือนคริสตจักรสอนเยอะ “พ่อแม่สอนบ้างนิดหน่อย อบรมเป็นเรื่องเป็นราวไม่ค่อยมี ไม่เหมือนคริสตจักรสอนเยอะ สอนทุกเรื่อง ได้จากที่โบสถ์มากกว่าในเรื่องแนวคิดการใช้ชีวิต พ่อแม่ไม่เคยสอน” (ไผ่, สัมภาษณ์ 21 ตุลาคม 2556)

พีปลา: มองกว่าคริสตจักรให้คำปรึกษาดีกว่าครอบครัว เพราะการสอนมาจากพระวจนะและได้สัมผัสความรักจากการให้คำปรึกษา

คริสตจักรให้คำปรึกษาดีกว่า เราสัมผัสได้ในความรัก ... (การสอนของคริสตจักร) ดีกว่า ดีกว่าเยอะ เช่น พี่เคยไปถามอาเจ็ก รู้สึกกังวลเรื่องที่ไม่ลอกข้อสอบ เขาก็ให้คำปรึกษาแบบว่า ก็ลอกๆ ไปเถอะ คนที่บ้านเขายังเอาตัวเองไม่รอดจะเชื่อถืออะไรเขาได้ เพราะที่โบสถ์สอนเอามาจากพระวจนะ (พีปลา, สัมภาษณ์ 22 ตุลาคม 2556)

พีฝน: ได้รับแนวคิดปรัชญาการทำงานจากคริสตจักรมากกว่าครอบครัวที่ให้กำเนิด เนื่องจากเจอกับครอบครัวน้อยมาก “เชิงแนวคิดปรัชญาการทำงาน คริสตจักรจะมีอิทธิพลมากกว่า เพราะเจอกับครอบครัวน้อยมาก” (พีฝน, สัมภาษณ์ 21 ตุลาคม 2556)

พีแก้ว: สิ่งที่พี่แก้วคิดว่าคริสตจักรทำได้ดีกว่าครอบครัวคือ การอบรมสั่งสอน ขณะที่ครอบครัวไม่ค่อยสอนอะไรหรือนานๆ สอนที เพราะให้อิสระและไม่แน่นแฟ้นในความสัมพันธ์ ครอบครัวจะสอนเฉพาะบางเรื่องที่เห็นว่าสำคัญและสอนผ่านการกระทำมากกว่าคำพูด อาทิ การประหยัดอดออม แต่คริสตจักรสอนตลอด สอนทุกเรื่อง และสอนทุกสัปดาห์ อีกทั้งมีระบบพี่เลี้ยงและระบบผู้นำที่คอยขัดเกลาลักษณะชีวิตทุกสัปดาห์ ซึ่งช่วยอุดสิ่งที่เป็จุดอ่อนของพี่แก้ว โดยเฉพาะเรื่องความมีระเบียบ

(การสอนของคริสตจักร) ดีกว่าครับ เพราะครอบครัวพี่ก็ไม่สอนอะไรเหมือนเรื่อยๆ เหมือนเราไม่แน่นในความสัมพันธ์ อิสระหน่อย คำสอนก็ไม่ค่อยออกมาจากคำพูด แต่ออกมาผ่านการกระทำ โดยเฉพาะพ่อ แต่ก็ไม่ค่อยมาประจำ นานๆ มาที แต่เป็นสิ่งที่เราเห็นเลย คุณแม่ปลูกฝังเรื่องความประหยัดอดออม แต่คริสตจักร โอโฮ! สอนทุกสัปดาห์ สอนตลอด สอนทุกเรื่อง เรามองว่าเป็นสิ่งที่ดี จากที่เราไม่ค่อยมีใครสอน ไม่ค่อยมีระเบียบ มาช่วยอุดจุดอ่อนเรา พ่อมาเจอพี่น้องเจอพี่เลี้ยง ระบบผู้นำทำให้เราถูกขัดเกลาทุกสัปดาห์ (พีแก้ว, สัมภาษณ์ 2 พฤศจิกายน 2556)

พืดาว: การสอนจากคริสตจักรทำได้ครบถ้วนและลงรายละเอียดดีกว่าครอบครัวที่ให้กำเนิดคือ การอยู่เพื่อสังคม ซึ่งเป็นแนวคิดที่โดนใจพืดาวมาก เพราะพืดาวเป็นคนที่มีอุดมการณ์ สิ่งที่คริสตจักรสอนไม่เพียงการอยู่เพื่อตัวเองแต่ต้องอยู่เพื่อคนอื่น ขณะที่ครอบครัวสอนให้เป็นคนดีเพื่อตัวเองหรือเพื่อครอบครัวเท่านั้น รวมถึงการสอนเรื่องการเมืองหรือการเลือกคู่ครอง คริสตจักรจะสอนแบบลงรายละเอียดขณะที่ครอบครัวจะพูดกว้างๆ ไม่ได้ลงรายละเอียดมาก

(การสอนจากคริสตจักร) ได้ครบถ้วนดีกว่าครอบครัว เช่น การอยู่เพื่อสังคม มันโดนใจพื พืแนวคิดอยู่แล้ว ครอบครัวสอนให้เราเป็นคนดีเพื่อตัวเรา เพื่อครอบครัวของเรา คริสตจักรสอนมากกว่าไม่เพียงเพื่อตัวเราแต่เพื่อคนอื่น หรือเรื่องมีแฟน การเลือกคู่ครองครอบครัวก็จะพูดแค่ว่ากว้างๆ ไม่ได้ลงรายละเอียดเหมือนคริสตจักร (พืดาว, สัมภาษณ์ 23 ตุลาคม 2556)

แก้ว: แม้แก้วจะมองว่าคริสตจักรไม่เหมือนครอบครัวทั้งหมด แต่แก้วคิดว่าคริสตจักรสอนที่ดีกว่าครอบครัวหลายเรื่อง เช่น ไม่ให้ถูกโลกกลืน อยู่บนโลกแต่ไม่ไหลไปตามโลก สิ่งต่างๆ ในโลกเป็นเหมือนหยากเยื่อและสอนหลักการให้ ซึ่งคริสตจักรสอนว่า “ให้แม้ว่าไม่มี” ขณะที่ครอบครัวมีเงื่อนไขในการให้ “ถ้าไม่มีก็ไม่ให้”

(การสอนในคริสตจักร) หลายเรื่องดีกว่าเยอะมาก หลักคิดอย่างถูกต้อง เช่น ไม่ให้โลกกลืนกิน คริสเตียนอยู่บนโลกแต่ไม่ไหลไปกับโลก สิ่งต่างๆ ในโลกก็เหมือนหยากเยื่อ หลักการเราให้สิ่งที่ดีที่สุด แต่ในครอบครัวมีเงื่อนไขให้เท่าที่เรามี ถ้าไม่มีก็ไม่ให้ แต่ในพระเจ้าเราให้ได้แม้ไม่มี (แก้ว, สัมภาษณ์ 21 ตุลาคม 2556)

พืหนูช: มองว่าการอบรมสั่งสอนในคริสตจักรดีกว่าครอบครัว เพราะครอบครัวสอนตามครรลอง แต่คริสตจักรสอนให้เกิดความประจักษ์แจ้ง มีความลึก ขยายความและเอามาใช้ในชีวิตจริงได้ เพราะชีวิตของมนุษย์นั้นมีความซับซ้อนต้องการการอธิบายที่ซับซ้อน ซึ่งในพระคัมภีร์จะให้คำตอบที่ชัดเจนและเจาะจงว่ามนุษย์ควรคิดอย่างไรพระเจ้าคิดอย่างไรและควรเดินทางไปทางไหน

(การอบรมสั่งสอนในคริสตจักร) พืหนูชว่าดีกว่าเยอะมาก ครอบครัวเราสอนไปตามครรลอง แต่คริสตจักรให้ความประจักษ์แจ้ง มีความลึก ถูกขยายความและเอามาใช้ในชีวิตจริงได้ เพราะชีวิตเราซับซ้อนมากเราต้องการการอธิบายที่

ซัซซ็อน พระคัมภีร์ให้หลักการชัด ฟินุซเชื่อในพระคัมภีร์มาก ว่ามันชัดเจน เจาะจงว่ามนุษย์ควรคิดอย่างไร พระเจ้าคิดอย่างไร เราควรไปทางไหน (ฟินุซ, สัมภาษณ์ 22 ตุลาคม 2556)

พีโก: มองว่าการอบรมสั่งสอนจากคริสตจักรดีกว่าการอบรมสั่งสอนจากครอบครัวที่ให้กำเนิด เพราะมีหลักการและมาตรฐานสูงกว่า เช่น ครอบครัวที่ให้กำเนิดสอนเรื่องศีล 5 แต่คริสตจักรสอนว่า “ถ้ารู้ว่าอะไรดีแล้วไม่ทำก็เป็นบาป”¹ ซึ่งครอบครัวศีล 5 อยู่แล้ว พีโกบอกว่า พระคัมภีร์เป็นสิ่งที่ดีที่สุดแม้คนอ่อนแอที่สุดยังทำตามได้ *คนบาปสามารถกลับใจ*² ได้ และระหว่างทางที่ติดตามพระเจ้าทุกคนจะดีขึ้นอย่างแน่นอน ดังนั้นสิ่งที่สอนในคริสตจักรย่อมดีกว่าแน่นอน

(การสอนจากคริสตจักร) มันต้องดีกว่าแน่นอน เพราะเรามีหลักการ หลักการมันมีมาตรฐานสูง คนธรรมดาทำไม่ได้ แต่เรามีพระเจ้า เช่น ครอบครัวเราสอนเรื่องศีล 5 ก็ถือว่า ok แล้ว ถ้ามาตรฐานของเราว่าอะไร ดีไม่ทำก็บาป มันครอบครัวศีล 5 อยู่แล้ว พระคัมภีร์ดีที่สุด แม้คนที่อ่อนแอที่สุดก็ทำได้ พระเยซูไม่ได้มาล้มล้างธรรมเนียมปฏิบัติแต่ทำให้สมบูรณ์ขึ้น คนที่อ่อนแอที่สุดก็ติดตามพระเจ้าได้ คนทำบาปเขาก็สามารถสารภาพบาปกลับใจ ระหว่างทางเราก็เปลี่ยนแปลงดีขึ้นแน่นอน ดังนั้นมันดีกว่าแน่นอน (พีโก, สัมภาษณ์ 22 ตุลาคม 2556)

เมื่อคริสตจักรสามารถให้ได้ทั้งความไว้วางใจและความอบอุ่น ทั้งยังให้การอบรมสั่งสอนที่ดีกว่าครอบครัวที่ให้กำเนิด บทบาทหน้าที่หลักของครอบครัวที่ให้กำเนิดจึงเน้นไปในด้าน กายภาพและในด้านจิตใจ โดยด้านกายภาพ เช่น การดูแลในชีวิตประจำวัน ให้ที่อยู่ที่พักผ่อน อาหาร การกิน สนับสนุนค่าใช้จ่าย สำหรับด้านจิตใจ เช่น คอยอยู่เคียงข้าง คอยปกป้องลูก เป็นต้น

ไผ่: พ่อแม่ให้การดูแลที่ดี ให้ที่อยู่ที่พักผ่อน และเรื่องอาหารการกิน “พ่อแม่เขาไม่สอน แต่เขาดูแลเราดี ที่อยู่ ที่พักผ่อน กินอยู่ แต่เขาสอนน้อย” (ไผ่, สัมภาษณ์ 21 ตุลาคม 2556)

¹ ข้อพระคัมภีร์ ยากอบ บทที่ 4 ข้อที่ 17 เหตุฉะนั้นผู้ใดรู้ว่าอะไรเป็นความดีและไม่ได้กระทำ คนนั้นจึงมีบาป

² กลับใจ (กลับใจใหม่) คือ จุดเริ่มต้นของผู้ที่รับเชื่อในศาสนาคริสต์

พีฝน: รู้สึกชื่นชมพ่อแม่ที่อยู่เคียงข้าง พยายามหาเงินมาเลี้ยงดูลูก และคอยดูแลปกป้องทุกอย่าง จึงค่อนข้างมีความผูกพันกับครอบครัว “ส่วนเรื่องเงินก็เข้าใจนะ พ่อแม่ก็มาให้ แต่เราก็ไม่รวยเหมือนคนอื่นแต่พ่อแม่เป็นผู้ที่อยู่เคียงข้างดีมากดูแลตลอด มีความผูกพัน ปกป้องทุกอย่าง” (พีฝน, สัมภาษณ์ 21 ตุลาคม 2556)

พีไก่อ: เมื่อเปรียบเทียบระหว่างครอบครัวในคริสตจักรและครอบครัวที่ให้กำเนิด พีไก่อบอกว่าตอบสนองต่างกันไป คริสตจักรตอบสนองด้านจิตวิญญาณ โดยมีพระเจ้าเป็นศูนย์กลางเพื่อเสริมสร้างชีวิตจิตวิญญาณ ส่วนครอบครัวที่ให้กำเนิดหรือ ครอบครัวในฝ่ายกายภาพตอบสนองด้านกายและจิตใจแต่ไม่สามารถตอบสนองด้านจิตวิญญาณ

อย่างน้อยเขา (คริสตจักร) ต้องตอบสนองด้านจิตวิญญาณ ครอบครัวในฝ่ายกายภาพตอบสนองด้านกายภาพ ด้านจิตใจ แต่เขา (ครอบครัว) ไม่สามารถตอบสนองฝ่ายวิญญาณ หรือการมีพระเจ้าเป็นศูนย์กลางเพื่อเสริมสร้างชีวิตจิตวิญญาณ (พีไก่อ, สัมภาษณ์ 22 ตุลาคม 2556)

5.5.2 ครอบครัวคริสตจักรสมัยใหม่

พีตา ได้ให้ความเห็นว่าคริสตจักรแห่งนี้มีระบบการรองรับสมาชิกที่ดีที่สุด เนื่องจากสมาชิกมีคนที่เชื่อมความสัมพันธ์อยู่ตลอดเวลา นอกจากนี้ สมาชิกในคริสตจักรยังถูกปลูกฝังในเรื่องความรัก ต้องมีความรักให้กันแม้ว่าอีกคนจะเป็นอย่างไร *คนที่ไม่มีความรักก็ไม่ได้เกิดมาจากพระเจ้า*¹ อย่างไรก็ตาม ความผูกพันระหว่างสมาชิกในคริสตจักรมีการเปลี่ยนแปลงเช่นเดียวกับการเปลี่ยนแปลงไปสู่ครอบครัวสมัยใหม่ โดยการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นนี้เป็นไปตามการเปลี่ยนแปลงของสถานภาพหรือบทบาทของสมาชิกและเป็นไปตามยุคสมัยที่เปลี่ยนไป โดยพีตาได้ให้ภาพความแน่นแฟ้นของสมาชิกในครอบครัวคริสตจักรที่เปลี่ยนแปลงไปตามโครงสร้างการดูแลสมาชิกที่มีสถานภาพและบทบาทที่เปลี่ยนไป โดยถ้าเป็นโครงสร้างการดูแลของกลุ่มนักศึกษา หรือเรียกว่า “สถาบัน” หรือ “กลุ่มสถาบัน”²

¹ ข้อพระคัมภีร์ 1 ยอห์น บทที่ 4 ข้อที่ 7 ท่านที่รักทั้งหลาย ขอให้เรารักซึ่งกันและกัน เพราะว่าความรักมาจากพระเจ้า และทุกคนที่รักก็บังเกิดจากพระเจ้าและรู้จักพระเจ้า

² กลุ่มสถาบัน คือ ชื่อที่ใช้เรียก กลุ่มนักเรียนนักศึกษาคริสเตียนในระดับมัธยมศึกษาจนถึงมหาวิทยาลัย แบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ โรงเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน สถาบันอาชีวศึกษา และสถาบันอุดมศึกษา เพื่อให้การดูแลมีความเหมาะสมตามสภาพของกลุ่มคน

ทุกคนจะค่อนข้างมีความใกล้ชิดกันมาก ทำให้ภาพครอบครัวมีความชัดเจน แต่เมื่อโตขึ้นและย้ายไปอยู่ในโครงสร้างการดูแลที่เป็นของผู้ใหญ่ภาพครอบครัวก็ต่างออกไป

(คริสตจักร) เป็นครอบครัวเลยแหละ มีความรู้สึกที่เราเกิดจากที่นี่ มีความผูกพันกับ ศิษยาภิบาล กับที่นี่ไม่คิดว่าจะไปไหน ส่วนเรื่องการเลี้ยงดูมันก็แตกต่างกันไปตามโครงสร้าง อย่างสถาบันใกล้ชิดกันมาก ให้ภาพเรื่องครอบครัวมากหน่อย แต่พอโตขึ้นก็ต่างไป (พี่ดาว, สัมภาษณ์ 23 ตุลาคม 2556)

ขณะที่พี่ตุล ได้ให้ทัศนะว่าภาพครอบครัวในคริสตจักรเหลือเพียงในกลุ่มเล็กๆ และชีวิตคริสเตียนต้องปรับตัวตามยุคสมัย โดยพี่ตุลได้แยกยุคออกเป็น 3 ยุค คือ ยุคที่คริสตจักรอยู่ที่โรงพยาบาลนตร์...(ชื่อโรงพยาบาลนตร์) คนเยอะจนแทบจะเดินชนกัน ทุกคนมีความผูกพันกันเยอะ ยุคที่ย้ายมาอยู่ในเขตคลองเตย ความผูกพันยังคงมีเยอะเหมือนเดิม ซึ่งทั้ง 2 ยุค กิจกรรมในคริสตจักรเยอะกว่าปัจจุบัน แต่ก่อนสมาชิกในคริสตจักรจะนั่งปูเสื่อกินข้าวด้วยกัน ร้องไห้กลับใจด้วยกัน ทำให้ภาพครอบครัวที่รวมคนจำนวนมากในคริสตจักรชัดเจนมาก ขณะที่ยุคปัจจุบันคริสตจักรย้ายมาอยู่ที่จตุจักร มีคนใหม่เยอะแต่การทำกิจกรรมได้ลดลงไปมาก ประกอบกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมทำให้ภาพครอบครัวจะอยู่ในกลุ่มเล็กๆ เท่านั้น ไม่เหมือนแต่ก่อน

ภาพใหญ่ของคริสตจักรที่ยังมองว่า จากโบสถ์ที่แทบจะเดินชนกัน พี่กลับมา (พี่ตุล) ออกไปจากคริสตจักรอยู่ช่วงหนึ่ง) ภาพครอบครัวจะอยู่ในกลุ่มเล็กๆ สมัย... (ชื่อโรงพยาบาลนตร์) ความผูกพันมันเยอะมาก ตอนเราย้ายมาคลองเตยก็ยังผูกพันกันนะ แต่ด้วยลักษณะโปรแกรม การเปลี่ยนถ่ายของโลกมันเลยต่างกัน สมัยก่อนอย่างมากที่สุดก็มีแต่เพจเจอร์ (Pager) แต่ปัจจุบันแตกต่างกัน ปัจจุบันคนใหม่เยอะส่วนเก่าๆ ก็ยังอยู่ คนมันเยอะต่างกัน การดูแลก็ยังเป็นปกติ แต่ความผูกพันไม่เหมือนแต่ก่อนที่ปูเสื่อกินข้าว ร้องไห้ด้วยกัน แต่ก่อนโปรแกรมเยอะกว่าสมัยนี้นะ ปัจจุบันแตกต่าง ยังไม่ใช่ภาพของครอบครัว ไม่เหมือนแต่ก่อน (พี่ตุล, สัมภาษณ์ 29 ตุลาคม 2556)

นอกจากนี้ พี่ตุลยังพูดถึงวิถีชีวิตของคริสเตียนที่มีการปรับไปตามยุคและตามการเปลี่ยนแปลงของเมือง (กรุงเทพฯ) โดยในยุคเริ่มต้นของคริสตจักรสมัยที่ยังตั้งอยู่ที่โรงพยาบาลนตร์สมาชิกจะถูกปลูกฝังว่าห้ามโกหกเด็ดขาด ไม่มีการประนีประนอม ไม่ว่าจะพูดไม่จริง พูดไม่ตรง พูดอ้อมสมาชิกที่โบสถ์เข้าไปดูหนึ่งในโรงพยาบาลนตร์ไม่ได้ ฟังเพลงข้างนอกที่ไม่ใช่เพลงนมัสการไม่ได้ ดูโทรทัศน์

ก็เป็นบาป และถ้าไม่มีอะไรทำก็ต้องอยู่ที่โบสถ์ แต่เมื่อพ่อดุเลิบทันทีในความเชื่อมากขึ้น การสอนทุกอย่าง ได้มีการปรับไปตามการเปลี่ยนแปลงของเมือง บางทีการโกหกมิได้แต่ต้องไม่ลืมหักการและต้องมีจิตสำนึก ตามความเข้าใจของพ่อดุคือ トラบไตที่ทุกคนยังไม่ได้ไปสวรรค์ ชีวิตก็ยังคงวนเวียนอยู่แบบนี้ คนเราไม่สามารถเป็นคนดีได้เลย แม้กระทั่งการถอนหายใจก็คือการไม่ไว้วางใจพระเจ้า ไม่ฟังพาพระเจ้า ดังนั้น จึงมีมาตรฐานเดียวคือ “หลักความรอด” เชื่อในพระเยซูแล้วจะรอด

ต้องแยกยุคหน่อย (ยุคของคริสตจักร) ถ้าเป็นตอน... (ชื่อโรงภาพยนตร์) พี่ต้องยอมรับว่าเราโกหกไม่ได้เลย พูดไม่จริง พูดไม่ตรง พูดอ้อมก็คือการโกหก ไม่มีคำว่าประนีประนอม เราเข้าโรงหนังไม่ได้ ฟังเพลงข้างนอก ดูทีวีก็บาป ถ้าไม่มีอะไรทำสิ่งที่ต้องทำคืออยู่ที่โบสถ์ จากเป็นเด็กวัดก็กลายเป็นเด็กโบสถ์ แต่พอโตขึ้น (เติบโตในความเชื่อ) การสอนทุกอย่างต้องปรับไปตามทางของเมืองนี้เหมือนกัน บางทีถามว่าเราต้องโกหกไหม บางอย่างก็ต้องมีแต่ไม่ใช่ลืมหักการ ถ้าใจเรายังสำนึกผิดอยู่ พี่ว่าสิ่งที่คริสเตียนดำรงชีวิตอยู่ได้ คือ การสำนึกผิด จิตได้สำนึกมันฟ้อง ชีวิตมนุษย์ トラบไตที่ไม่ได้อยู่ข้างบน (สวรรค์) ก็ยังวนเวียนอยู่แบบนี้ หลักความรอดจึงมีอยู่หลักเดียวคือ เชื่อพระเยซู เพราะเราไม่สามารถเป็นคนดีได้เลย เช่นถอนหายใจ มันก็คือการไม่ไว้วางใจไม่ฟังพาพระเจ้า ต้องเชื่อเท่านั้นถึงจะรอด (พ่อดุ, สัมภาษณ์ 23 กันยายน 2556)

บทที่ 6

สรุปผลและอภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาเรื่อง “ครอบครัวสมัยใหม่กับผู้เปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์ในพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล” มีประเด็นศึกษาหลักคือ รูปแบบของครอบครัวสมัยใหม่ โดยนำปรากฏการณ์การเปลี่ยนศาสนาในครอบครัวมาเป็นกรณีศึกษา โดยประเด็นศึกษาย่อย ประกอบไปด้วย ลักษณะครอบครัวสมัยใหม่ของผู้เปลี่ยนศาสนาก่อนการเปลี่ยนศาสนา พื้นฐานทางศาสนาและความเชื่อในครอบครัวสมัยใหม่ของผู้เปลี่ยนศาสนา กระบวนการเปลี่ยนศาสนา ปฏิบัติของครอบครัวสมัยใหม่ภายหลังการเปลี่ยนศาสนาและการเปิดเผยและการต่อรองของผู้เปลี่ยนศาสนาในครอบครัวสมัยใหม่ และมุมมองของผู้เปลี่ยนศาสนาต่อคริสตจักรในฐานะครอบครัวสมัยใหม่

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้เป็นกลุ่มคริสต์เดียนจำนวน 21 คน ที่พักอาศัยในกรุงเทพฯ และปริมณฑล และเปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์นิกายโปรเตสแตนต์เป็นระยะเวลา 10 ปีขึ้นไป การศึกษาใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Methodology) ผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อทำความเข้าใจบริบทต่างๆ ทั้งภายในครอบครัวและภายนอกครอบครัวสมัยใหม่ของผู้เปลี่ยนศาสนาที่อาจเชื่อมโยงกับการเปลี่ยนศาสนา โดยนำแนวคิดและงานวิจัยเกี่ยวกับภาวะสมัยใหม่ในด้านศาสนาและความเชื่อ และในด้านทางสังคม แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบครอบครัวสมัยใหม่ (Modern family) การศึกษาเกี่ยวกับครอบครัวสมัยใหม่กับการยึดมั่นในศาสนาและการเปลี่ยนศาสนา และการศึกษาเกี่ยวกับครอบครัวสมัยใหม่กับการเปิดเผยตัวตนและการต่อรอง

ผลการศึกษาพบประเด็นที่ให้ความเข้าใจลักษณะครอบครัวสมัยใหม่ ทั้งในด้านรูปแบบครอบครัว ความสัมพันธ์ทางอำนาจและความเชื่อทางศาสนาที่ยังคงยึดโยงสมาชิกในครอบครัวสมัยใหม่ รวมถึงสถาบันศาสนาที่เข้ามาขัดแย้งสิ่งที่ขาดหายไปจากครอบครัว ดังนี้

- 6.1 ลักษณะก้ำกึ่งและความหลากหลายของครอบครัวสมัยใหม่
- 6.2 อำนาจ อุดมการณ์ ความเชื่อในครอบครัวสมัยใหม่
- 6.3 ครอบครัวสมัยใหม่กับการเผชิญการเปลี่ยนแปลงอุดมการณ์ ศาสนาและความเชื่อของสมาชิกในครอบครัว
- 6.4 คริสตจักรในฐานะสถาบันที่ขัดแย้งการขาดหายไปของอุดมการณ์ ศาสนาและความเชื่อในครอบครัวสมัยใหม่

6.1 ลักษณะก้ำกึ่งและความหลากหลายของครอบครัวสมัยใหม่

การศึกษาพบว่าครอบครัวสมัยใหม่ของผู้เปลี่ยนศาสนามีลักษณะก้ำกึ่งและหลากหลาย กล่าวคือ มีความผสมผสานระหว่างครอบครัวสมัยเก่าและครอบครัวสมัยใหม่ ในขณะเดียวกันก็พบว่า มีความหลากหลายในโครงสร้างครอบครัว

ลักษณะของครอบครัวสมัยใหม่ที่พบในการศึกษาและสอดคล้องกับแนวคิดของ Thornton (2001) ได้แก่ การเข้ามาของสถาบันทางสังคมอื่นที่มาทำหน้าที่แทนครอบครัวและปลูกฝังทัศนคติที่แตกต่างจากแนวคิดของครอบครัว ค่านิยมปัจเจกชนของสมาชิกในครอบครัวซึ่งสะท้อนให้เห็นผ่านการยึดมั่นในบรรทัดฐานชีวิตคู่และการพึ่งพาครอบครัวลดลง รวมถึงความห่างเหินในความสัมพันธ์ระหว่างคนในครอบครัวที่นำไปสู่ความขัดแย้ง และการให้ความสำคัญกับพิธีกรรมประเพณีทางศาสนาและความเชื่อหลักของครอบครัวลดลง

- **การเข้ามาทำหน้าที่แทนครอบครัวของสถาบันการศึกษา** จากการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานพบว่า กลุ่มตัวอย่างเกิดช่วงหลังการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ ตั้งแต่ พ.ศ.2508 เป็นต้นมา ซึ่งไม่เพียงเป็นช่วงที่มีการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานแต่ยังเป็นช่วงที่มีการส่งเสริมการศึกษาของประเทศ ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นคือ พ่อแม่นิยมส่งลูกศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นเพื่อสนองต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ และเพื่อผลตอบแทนที่มากกว่าอาชีพดั้งเดิมของพ่อแม่ นั่นเป็นเหตุให้สถาบันการศึกษาเข้ามามีอิทธิพลต่อทัศนคติการใช้ชีวิตของกลุ่มตัวอย่าง เห็นได้จากกลุ่มตัวอย่างได้สะท้อนทัศนะที่ต่างจากครอบครัวเพราะได้รับอิทธิพลมาจากสถาบันการศึกษา เช่น ค่านิยมการศึกษาต่อระดับมหาวิทยาลัย แทนการศึกษาต่อที่สถาบันราชภัฏไกลบ้าน ตรรกะและเหตุผลที่ทำให้ลดความเชื่อถือในศาสนาหลักครอบครัว เป็นต้น นอกจากนี้ ยังพบว่ากลุ่มตัวอย่างบางคนชวนขวยการสนับสนุนทุนทรัพย์จากสถาบันการศึกษาด้วยตัวเองแทนการพึ่งพาทรัพยากรจากครอบครัวเพื่อศึกษาต่อทั้งในระดับมัธยมศึกษาและอุดมศึกษา อีกด้านหนึ่งสถาบันการศึกษามีส่วนทำให้การปรึกษาหารือระหว่างพ่อแม่และลูกลดลง เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างที่มีระดับการศึกษาสูงมากกว่าพ่อแม่ส่วนหนึ่งจะ บอกว่าพ่อหรือแม่จะมองว่าตนมีการศึกษาต่ำกว่าลูกจึงให้ลูกเลือกเองว่าจะศึกษาต่อหรือประกอบอาชีพอะไร

- **สมาชิกในครอบครัวมีเงื่อนไขที่นำไปสู่ความขัดแย้งและความห่างเหิน** ผลการศึกษาพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างคนในครอบครัวของผู้เปลี่ยนศาสนามีเงื่อนไขที่นำไปสู่ความห่างเหินและความขัดแย้งในความสัมพันธ์ โดยผู้เปลี่ยนศาสนาส่วนหนึ่งระบุว่าสมาชิกในครอบครัวมีความสัมพันธ์ที่ไม่ราบรื่น เช่น ไม่ค่อยแสดงความรักต่อกัน มีความรุนแรงในครอบครัว มีความบาดหมาง/การแยกกันอยู่/การหย่าร้างของพ่อแม่ มีปัญหาเกี่ยวกับพ่อที่มีความเข้มงวดในการใช้ชีวิตในบางเรื่อง เป็นต้น และผู้เปลี่ยนศาสนาจำนวนหนึ่งระบุว่าสมาชิกในครอบครัวมีความสัมพันธ์ที่ดีแต่เชื่อว่าจะไม่มีความขัดแย้งและห่างเหินนั้นเป็นเพราะกลุ่มตัวอย่างมีความต้องการที่แตกต่างจากคนในครอบครัว เช่น มีอุดมการณ์และ

เป้าหมายชีวิต ต้องการทำตามความต้องการของตัวเองมากกว่าทำตามความต้องการของพ่อแม่ เป็นต้น อีกทั้งยังพบว่าสมาชิกในครอบครัวมีเวลาอยู่ร่วมกันน้อยและขาดการปรึกษาหารือหรือระหว่างกัน เพราะต่างก็มีบทบาทหน้าที่และกิจกรรมที่ตนสนใจ บ้างก็ได้รับการปลูกฝังจากครอบครัวให้พึ่งพาตัวเองและต้องอยู่ห่างจากครอบครัวเนื่องจากเข้ามาศึกษาต่อในกรุงเทพฯ ขณะที่ครอบครัวอยู่ที่ต่างจังหวัด ประกอบกับการติดต่อที่ลำบากจึงลดความถี่ในการพูดคุยลง การพบปะกันของสมาชิกในครอบครัวส่วนใหญ่จึงมีเพียงช่วงเวลา que ทุกคนกลับจากการทำกิจกรรมนอกบ้าน ซึ่งใช้ระยะเวลาสั้นๆ เท่านั้น เช่น การกินข้าวเย็นร่วมกัน การดูละครตอนเย็น เทศกาลวันหยุดยาวหรือในวาระสำคัญ เป็นต้น สอดคล้องกับแนวคิดของกิดเด็นส์ (อ้างในสุภางค์ จันทวานิช, 2551, น. 260-263) ที่กล่าวว่าเมื่อเข้าสู่ภาวะสมัยใหม่ การกระทำของมนุษย์ความหลากหลายเนื่องจากมีเสรีภาพในการจัดการชีวิตตนเอง มีอิสระจากการถูกควบคุมโดยจารีตดั้งเดิมของครอบครัว

- **สมาชิกในครอบครัวยึดในเสรีภาพและลดอำนาจการควบคุม** ผลการศึกษาแสดงให้เห็นถึงลักษณะครอบครัวสมัยใหม่ที่ให้ความสำคัญกับความเป็นปัจเจกชน (Individualism) โดยพ่อแม่ของผู้เปลี่ยนศาสนาจะให้เสรีภาพในการดำเนินชีวิตไม่ควบคุมหรือเข้มงวดในเรื่องใด เนื่องจากไม่สามารถเป็นหลักในการชี้ทิศทางชีวิตเพราะการศึกษาและการประกอบอาชีพที่ต่างจากลูก นอกจากนี้บรรทัดฐานที่ช่วยยึดโยงความสัมพันธ์ระหว่างสามีภรรยา (พ่อแม่ของผู้เปลี่ยนศาสนา) ได้ลดลงไป เช่น การแยกกันอยู่/หย่าร้างของสามีภรรยาเพราะความเห็นไม่ตรงกัน มีความขัดแย้งกับญาติฝ่ายสามีและสามีนอกใจภรรยา เป็นต้น ในด้านของผู้เปลี่ยนศาสนาพบว่า การยึดความเป็นปัจเจกชนได้ทำให้การอยู่ในโอวาทของผู้ใหญ่มีแนวโน้มลดลงและเห็นความไม่ลงรอยทางความคิดระหว่างลูกหลานกับพ่อแม่/ญาติผู้ใหญ่ เนื่องจากได้รับเสรีภาพจากพ่อแม่ในการแสดงความคิดเห็น การศึกษาเล่าเรียน การคบเพื่อน การทำกิจกรรม และการประกอบอาชีพที่ต่างจากพ่อแม่ แม้ในกรณีของกลุ่มตัวอย่างที่พ่อแม่หรือญาติผู้ใหญ่เข้มงวดในการใช้ชีวิต หรือได้กำหนดเส้นทางชีวิตให้แก่ลูกหลาน แต่พบว่าสามารถควบคุมลูกหลานได้เฉพาะในพื้นที่ภายในบ้าน ไม่สามารถควบคุมความคิด ความต้องการและการทำกิจกรรมนอกบ้าน อีกทั้ง ยังพบว่ากลุ่มตัวอย่างพยายามหลีกเลี่ยงหนีจากทำตามความต้องการของพ่อแม่/ญาติผู้ใหญ่ และเลือกทำตามความต้องการของตนเอง เช่น การแอบทำ การขอความช่วยเหลือจากบุคคลภายนอก การหาทุนทรัพย์ด้วยตัวเองโดยไม่พึ่งพาครอบครัว เป็นต้น

- **ความเคร่งครัดในพิธีกรรมประเพณีทางศาสนาในครอบครัวได้ลดลง** แนวคิดครอบครัวสมัยใหม่ได้ระบุว่าสมาชิกในครอบครัวสมัยละเลยวัฒนธรรมสำคัญของครอบครัว มีการยึดมั่นและเคร่งครัดในพิธีกรรมทางศาสนาน้อยลง คนหนุ่มสาวให้ความสำคัญกับเสรีภาพในการใช้ชีวิตมากขึ้นและละเลยวัฒนธรรมสำคัญที่เกี่ยวข้องกับชีวิตครอบครัว นอกจากนี้ การย้ายถิ่นไปทำงานในเมืองใหญ่ทำให้มีอิสระจากความเข้มงวดตามประเพณีดั้งเดิมในแบบครอบครัวขยาย (บุญลือ วันทายนต์,

2525, น. 87-88; โสภา ซปีลมันน์ และคณะ, 2534, น. 2-51 – 2-53; Thornton, 2001, p. 458; Nakai, 2553, น. 18-20)

ผลการศึกษาในครั้งนี้พบว่าส่วนหนึ่งสอดคล้องกับแนวคิดดังกล่าว เพราะกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่อยู่ในครอบครัวที่พ่อแม่และญาติพี่น้องให้ความสำคัญกับพิธีกรรมประเพณีทางศาสนาหลักของครอบครัวในระดับปานกลางถึงน้อย คือ เน้นประกอบพิธีกรรมประเพณีทางศาสนาตามเทศกาลที่มีขึ้นเป็นครั้งคราว และมีการประกอบพิธีกรรมประเพณีทางศาสนาบ่อยมากหรือไม่แสดงอาการยึดมั่นในศาสนาและความเชื่อที่นับถือ และแม้ว่าจะอยู่ในครอบครัวที่คนรุ่นพ่อแม่ให้ความสำคัญกับพิธีกรรมและประเพณีทางศาสนา แต่ในครอบครัวก็ไม่มีกรถกเถียงหรือพูดคุยในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับหลักการความเชื่อทางศาสนา นอกจากนี้ ก่อนการเปลี่ยนศาสนากลุ่มตัวอย่างมีการตั้งคำถามต่อศาสนาหลักของครอบครัว เช่น ความไม่เหมาะสมตามวิทยาศาสตร์ ตั้งข้อสงสัยในพิธีการไหว้บรรพบุรุษว่าคนตายไม่สามารถรับรู้ถึงการไหว้ ตายแล้วไปไหนไม่มีใครรู้ถ้าเชื่อว่าทำดีได้ดีทำไม่ดียังคงต้องเผากระดาษหรือทำบุญไปให้ ความไม่เป็นอิสระเมื่ออยู่ในความเชื่อเดิม ความเชื่อเดิมไม่สามารถทำอะไรที่เป็นขึ้นเป็นอันในชีวิต อยากเปลี่ยนศาสนาเพราะอยากมีชีวิตที่ดีกว่าเดิม คนไทยควรมีเสรีภาพในการนับถือศาสนา เป็นต้น

อย่างไรก็ดี ผลการศึกษาได้พบประเด็นที่แย้งและเพิ่มเติมจากแนวคิดของ Thornton (2001) และนักวิชาการอีกหลายท่านเช่นกัน ได้แก่ โครงสร้างอำนาจในครอบครัวที่พ่อ/สามียังคงมีอำนาจควบคุมสมาชิกในบ้าน ยังพบว่ามีกรพึ่งพอกันในด้านเศรษฐกิจระหว่างสมาชิกในครอบครัว ความผูกพันระหว่างสมาชิกในครอบครัวยังคงมีความสำคัญ บรรทัดฐานชีวิตครอบครัวในแบบเดิมยังคงมีอยู่และบรรทัดฐานในครอบครัวมีความหลากหลาย วัฒนธรรมประเพณีที่เกี่ยวข้องกับศาสนาหลักของครอบครัวยังได้รับความสำคัญ และรูปแบบครอบครัวมีความหลากหลายมากกว่าที่ Thornton (2001) และนักวิชาการหลายท่านได้กล่าวไว้ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

- **พ่อ/สามี/ญาติผู้ใหญ่ยังคงมีอำนาจควบคุมสมาชิกภายในบ้าน** แนวคิดครอบครัวสมัยใหม่ของ Thornton (2001) และนักวิชาการท่านอื่นได้ระบุว่าเกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างอำนาจในครอบครัว เดิมพ่อ/สามีทำหน้าที่ปกครองครอบครัวและมีอำนาจการตัดสินใจเป็นหลัก ได้เปลี่ยนมาเป็นสมาชิกในครอบครัวมีอิสระทางความคิดและการตัดสินใจมากขึ้น (บุญลือ วันทายนต์, 2525, น. 87-88; วราวรรณ เวชสัสส์, 2529, น. 8-9; นางลักษณ์ เอมประดิษฐ์, 2539, น. บทคัดย่อ, 18; โสภา ซปีลมันน์ และคณะ, 2534, น. 2-47 - 2-48, 2-51 – 2-53; สามชาย ศรีสันต์, 2541, น. 6-7)

ผลการศึกษาครั้งนี้แย้งกับแนวคิดดังกล่าว โดยพบว่ามีการครอบครัวที่พ่อ/สามี และญาติผู้ใหญ่ที่มีอำนาจสูงสุดในบ้านยังคงมีอำนาจควบคุมภรรยา/ลูกหลานอย่างน้อยในช่วงที่ลูกยังไม่สำเร็จการศึกษาระดับอุดมศึกษา เช่น แม่จำเป็นต้องย้ายไปอยู่ต่างจังหวัดเนื่องจากญาติผู้ใหญ่ทางพ่อซึ่งเป็นคนจีนไม่ชอบสะใภ้คนไทย พ่อควบคุมเวลาการเข้า-ออกบ้านและความรับผิดชอบในบ้านของลูก พ่อ

ไม่ยอมฟังความคิดเห็นของแม่ พ่อควบคุมการดูโทรทัศน์และผลการเรียนของลูก พ่อควบคุมการคบหา กับเพื่อนต่างเพศและการทำกิจกรรมที่มหาวิทยาลัย ญาติผู้ใหญ่แสดงอำนาจในการควบคุมอนาคต ด้านการศึกษาและอาชีพของหลานๆ เป็นต้น นอกจากนี้ ยังพบว่ามีการใช้อำนาจของพ่อและญาติ ผู้ใหญ่โดยวิธีบังคับข่มขู่เพื่อไม่ให้กลุ่มตัวอย่างเปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์ เพราะมองว่าศาสนาที่ ครอบครัวนับถือเป็นศาสนาที่ดีที่สุดและเกิดในครอบครัวที่นับถือศาสนาใดต้องนับถือศาสนานั้น ซึ่งสิ่ง ที่ช่วยยืนยันถึงอำนาจการควบคุมที่ยังอยู่นั้นคือ วิธีตอบสนองต่อการใช้อำนาจของผู้เปลี่ยนศาสนา เช่น การใช้วิธีแอบดูทีวีหลังสองทุ่มเพื่อไม่ให้ถูกทำโทษ ใช้วิธีพบกันครึ่งทางโดยหาวิธีที่ทำให้พ่อพอใจ ขณะที่ตนเองกลับบ้านไม่ตรงเวลาได้ เลี่ยงการทำสิ่งที่พ่อไม่พอใจเพราะพ่อเป็นคนไม่ยอมคน ใช้วิธี ร้องไห้เพื่อขอความเห็นใจจากพ่อที่ห้ามไม่ให้ไปทำกิจกรรมของมหาวิทยาลัยที่ต่างจังหวัด การหาทางหนีจากญาติผู้ใหญ่เพื่อให้พ้นจากการบังคับให้เรียนและประกอบอาชีพที่ไม่อยากทำ การยินดีทำตาม กฎเกณฑ์ที่ญาติผู้ใหญ่ในบ้านกำหนดเพื่อไม่สร้างความเดือดร้อน เป็นต้น นั่นแสดงให้เห็นว่าเสรีภาพ เบ็ดเสร็จไม่มีอยู่จริงในครอบครัวสมัยใหม่ แม้กลุ่มตัวอย่างเองก็รับรู้ถึงอำนาจที่ควบคุมอยู่จึงพยายาม หาวิธีต่างๆ เพื่อรอมชอมและป้องกันการถูกลงโทษจากผู้มีอำนาจ สอดคล้องกับแนวคิดของนิทเซ่ (อ้างใน สุภางค์ จันทวานิช, 2551, น. 209-216) ที่ได้กล่าวไว้ว่าภาวะสมัยใหม่มนุษย์ยังถูกควบคุมผ่าน กลไกต่างๆ ซึ่งกรณีนี้กลุ่มตัวอย่างถูกควบคุมโดยการสร้างจิตสำนึกและการลงโทษจากผู้มีอำนาจใน ครอบครัว

- ครอบครัวยังคงเป็นแหล่งพึ่งทางเศรษฐกิจของกันและกัน แม้ผลการศึกษาส่วนหนึ่ง สอดคล้องกับแนวคิดครอบครัวสมัยใหม่ที่ Thornton (2001) ระบุไว้ว่า สมาชิกครอบครัวมีแนวโน้ม พึ่งพาครอบครัวในด้านเศรษฐกิจน้อยลง สมาชิกในครอบครัวมีเสรีภาพในการประกอบอาชีพนอกบ้าน ต่างคนต่างมีแหล่งทรัพยากรและความสนใจในอาชีพที่ต่างกัน ครอบครัวจึงลดความเป็นศูนย์กลาง การผลิตลง โยโกะ ฮายามิ และคณะ (Hayami, et al. 2012, p. 15-16) และบัวพันธ์ พรหมพักพิง (2546, น. 406) ได้ยกตัวอย่างที่ชัดเจนยิ่งขึ้นว่า ครอบครัวสนับสนุนให้สมาชิกในครอบครัวย้ายถิ่นไป ยังภูมิภาคอื่นๆ เพื่อประกอบอาชีพที่ให้ผลตอบแทนมากกว่า โดยการศึกษาครั้งนี้พบว่า สมาชิกใน ครอบครัวส่วนใหญ่มีการประกอบอาชีพที่แตกต่างจากรุ่นพ่อแม่ และสมาชิกแต่ละคนต่างประกอบ อาชีพที่ต่างกันของสมาชิกในครอบครัว (ดูภาคผนวก ก.) เมื่อสำเร็จการศึกษาระดับอุดมศึกษากลุ่ม ตัวอย่างมีโอกาสเข้าถึงอาชีพที่มีรายได้มากกว่าพ่อแม่ ความสนใจในด้านอาชีพจึงอยู่นอกครอบครัว และประสบความสำเร็จได้แม้ไม่ได้พึ่งพาครอบครัว ขณะเดียวกันในส่วนของคุณแม่ก็ไม่ได้คาดหวังที่จะ พึ่งพาลูกเมื่อแก่ตัวลงเช่นกัน เห็นได้ชัดในกรณีพ่อแม่ของพี่เอกที่ได้วางแผนการเงินสำหรับตัวเองและ จัดการเรื่องมรดกไว้เป็นที่เรียบร้อย

อย่างไรก็ตาม ใช่ว่าการพึ่งพาในด้านเศรษฐกิจของสมาชิกในครอบครัวจะหายไป เพราะ การเป็นแหล่งพึ่งทางเศรษฐกิจเป็นเงื่อนไขที่มีประโยชน์ในการต่อรองกับสมาชิกในครอบครัว โดยเฉพาะ

ผู้เปลี่ยนศาสนาที่ผันตัวเองเป็นที่พึ่งพาของครอบครัว เพื่อให้ครอบครัวยอมรับการเปลี่ยนศาสนา เช่น ส่งเงินให้แม่มากขึ้นเพื่อให้แม่และญาติๆ เลิกบ่นเรื่องอาชีพการงานที่ได้เงินเดือนน้อยแต่เป็นอาชีพที่ทำเพื่ออาณาจักรพระเจ้า การเป็นแหล่งยืมเงินของพี่น้องเพื่อแสดงให้เห็นว่าคริสเตียนเป็นคนดี ส่งเงินให้แม่ และช่วยเหลือพี่สาวที่ป่วยอย่างสม่ำเสมอเพื่อให้แม่และพี่สาวยอมรับการเปลี่ยนศาสนา การพาพี่น้องคริสเตียนไปช่วยเหลือกิจการครอบครัวเพื่อให้ครอบครัวมองคริสเตียนในแง่ดี เป็นต้น

- สมาชิกในครอบครัวยังคงให้ความสำคัญกับความผูกพันระหว่างกัน จากการศึกษาครอบครัวสมัยใหม่ในญี่ปุ่นของ Senjo Nakai (Nakai, 2553, น. 18-20) พบว่า การที่สมาชิกในครอบครัวต่างมีหน้าที่การงานหรือการเรียนที่แยกส่วนกัน ทำให้การใช้ชีวิตในครอบครัวและการทำงานแยกจากกันมากขึ้น ต่างคนต้องทำหน้าที่ของตนจนไม่มีเวลาสนใจครอบครัว กลายเป็นความห่างเหินไม่เห็นว่าการครอบครัวมีความสำคัญ เนื่องจากมีแหล่งทรัพยากรและคนภายนอกที่ทดแทนการพึ่งพาครอบครัว ซึ่งผลการศึกษาครั้งนี้ส่วนหนึ่งสอดคล้องกับ Senjo Nakai โดยพบว่า สมาชิกในครอบครัวของผู้เปลี่ยนศาสนาได้ลดการเป็นศูนย์กลางการทำกิจกรรมต่างๆ ลง เนื่องจากใช้เวลาทำกิจกรรมนอกบ้านมากกว่าในบ้าน แต่ถึงกระนั้นยังพบว่าสมาชิกในครอบครัวของผู้เปลี่ยนศาสนายังคงให้ความสำคัญกับครอบครัวแม้มีโอกาสพบปะกันน้อย เช่น การนัดกินข้าวทุกเดือนระหว่างพ่อแม่และลูกๆ ที่ต่างแยกย้ายไปมีครอบครัว กำหนดให้วันเสาร์หรือวันอาทิตย์เป็นวันครอบครัวที่ทุกคนต้องไปกินข้าวด้วยกัน การกลับไปดูแลพ่อแม่จะถูกพ่อแม่ไล่ออกจากบ้านเป็นเวลา 3 ปี แม่ที่อยู่ต่างจังหวัดรอคอยการกลับบ้านของลูกและต้อนรับอย่างดีเมื่อลูกมาถึงบ้าน พ่อแม่ที่คอยอยู่เคียงข้าง คอยปกป้องและหาเงินเลี้ยงดูลูกแม้ว่าจะมีความจำกัดเรื่องเงิน เป็นต้น

- บรรทัดฐานชีวิตครอบครัวในแบบเดิมยังคงมีอยู่ และในครอบครัวมีบรรทัดฐานที่หลากหลาย แนวคิดครอบครัวสมัยใหม่ได้กล่าวถึง การยึดมั่นบรรทัดฐานการอยู่ร่วมกันเป็นครอบครัวลดลง เช่น การหย่าร้างที่สูงขึ้น การอยู่ก่อนแต่ง การมีบุตรนอกสมรส การอยู่เป็นโสด ยอมรับการแต่งงานของคนเพศเดียวกัน การมีลูกโดยไม่แต่งงาน คนโสดและคนที่ผ่านการหย่าร้างได้รับการยอมรับจากสังคมเพิ่มขึ้น (โสภา ขปีสมันน์ และคณะ, 2534, น. 2-48 – 2-53; Thornton, 2001; Holland, 2008, p. 1051-1058) ผลการศึกษาส่วนหนึ่งสอดคล้องกับแนวคิดดังกล่าว เช่น การนอกใจภรรยา การหย่าร้าง/แยกกันอยู่ของพ่อแม่ เป็นต้น

อย่างไรก็ดี ในอีกด้านหนึ่งการศึกษาครั้งนี้ทำให้เห็นว่าครอบครัวของผู้เปลี่ยนศาสนายังคงยึดมั่นในแบบที่ค้ำประกันแบบเดิม อาทิ ญาติผู้ใหญ่แสดงออกว่าไม่ชอบที่คนข้างบ้านเลี้ยงลูกให้ผิดเพศ นอกจากนี้ ยังพบว่าบรรทัดฐานในครอบครัวสมัยใหม่มีหลากหลาย ซึ่งบางเรื่องขัดแย้งกับเสรีภาพในการใช้ชีวิตและความคิดและเกี่ยวข้องกับอุดมการณ์ทางการเมือง เช่น ลูกต้องไม่มีความรักในวัยเรียน การอยู่ในโอวาทของพ่อแม่เป็นสิ่งที่ดี ความคิดของลูกหลานไม่ดีกว่าความคิดของพ่อแม่/ญาติผู้ใหญ่ ชาติ ศาสน์ กษัตริย์ต้องไปด้วยกัน เป็นต้น

- **วัฒนธรรมประเพณีที่เกี่ยวข้องกับศาสนาหลักของครอบครัวยังได้รับความสำคัญ**

จากแนวคิดครอบครัวสมัยใหม่ของ Thornton (2001, p. 458) และผลการศึกษาของ Senjo Nakai (Nakai, 2553, น. 18-20) สอดคล้องกันว่า เมื่อสังคมเข้าสู่ความทันสมัยใหม่และการขยายตัวทางเศรษฐกิจ ได้ส่งผลให้คนหนุ่มสาวมีเสรีภาพในการใช้ชีวิตมากขึ้น วัฒนธรรมสำคัญที่เกี่ยวข้องกับชีวิตครอบครัวได้เลือนหายไป คนหนุ่มสาวที่มุ่งหน้าเข้าเมืองเพื่อประกอบอาชีพและมีครอบครัว ซึ่งทำให้มีอิสระจากหน้าที่และความเข้มงวดตามประเพณีดั้งเดิมในแบบครอบครัวขยาย

ผลการศึกษานี้แม้จะพบว่าความเคร่งครัดในประเพณีหรือพิธีกรรมทางศาสนาของสมาชิกในครอบครัวลดลง แต่คงไม่สามารถกล่าวได้ว่าสมาชิกในครอบครัวได้ละเลยวัฒนธรรมประเพณีที่เกี่ยวข้องกับศาสนาหลักของครอบครัวอย่างสิ้นเชิง เพราะยังคงเห็นการยึดมั่นในความเชื่อและทำกิจกรรมสำคัญทางศาสนาหรือความเชื่อต่างๆ เช่น ปวารณาตัวเป็นคนของเจ้าแม่กวนอิม เชื่อในเรื่องดวงชะตาราศี สมาชิกในครอบครัวทุกคนจะรวมตัวกันในวันเซ็งเม้ง จัดพิธีไหว้ในวันครบรอบวันตายของแม่ การไหว้บรรพบุรุษ ตีจู่เอี้ย และกุมารทอง มีการตั้งพระจีนพระไทยไว้ในบ้าน ยังยึดมั่นและปฏิบัติตามความเชื่อที่ว่าคนที่เกิดวันพุธและวันศุกร์ต้องเอาไม้ไปค้ำที่ต้นโพธิ์ด้วยกัน เป็นต้น แม้แต่ผู้เปลี่ยนศาสนาเองภายหลังการเปลี่ยนศาสนายังคงให้ความสำคัญกับประเพณีทางศาสนาต่างๆ ที่ครอบครัวได้จัดขึ้นเพื่อรักษาความสัมพันธ์กับคนในครอบครัว แต่เป็นในลักษณะของการเข้าร่วมในกิจกรรมหรือพิธีกรรมบางอย่างที่ไม่ให้ขัดกับหลักความเชื่อทางศาสนาคริสต์ เช่น การทำตัวเป็นพรอาสาไปซื้อของหรือช่วยขนของในช่วงวันไหว้เซ็งเม้ง เข้าร่วมพิธีกรรมแต่เลี่ยงไปเป็นช่างภาพ หรือใช้วิธียืดหยุ่นยอมเป็นผู้นำในบางพิธีกรรมที่ไม่ขัดแย้งกับความเชื่อในศาสนาคริสต์ เป็นต้น

- **โครงสร้างครอบครัวสมัยใหม่ของผู้เปลี่ยนศาสนามีลักษณะสั้นไหล** จากการศึกษา

ครอบครัวในยุคเริ่มแรกจนกระทั่งถึงยุคที่มีการศึกษาครอบครัวสมัยใหม่ มักมีความพยายามในการแบ่งโครงสร้างครอบครัวให้มีชัดเจนอย่างชัดเจน เช่น การศึกษาประวัติศาสตร์ครอบครัวยุคเริ่มแรกของลูอิส เฮนรี มอร์แกน (Lewis Henry Morgan: 1818-1881) ที่มีอธิบายพัฒนาการครอบครัว 4 ประเภท ได้แก่ ครอบครัวแบบสังคญาติ (Consanguine family) ครอบครัวแบบพินาลัว (Punaluan family) ครอบครัวแบบมีคู่ (Pairing family) และครอบครัวแบบผัวเดียวเมียเดียว (Monogamous family) (Engels, 1972, p. 59-118; กุหลาบ สายประดิษฐ์, 2521, น. 12-130) หรือแม้ในการศึกษาครอบครัวสมัยใหม่ที่เริ่มมีการกล่าวถึงความยืดหยุ่นของโครงสร้างครอบครัว แต่ยังคงพบความพยายามในการระบุโครงสร้างครอบครัวที่เบ็ดเสร็จ เช่น ครอบครัวเดี่ยว ครอบครัวคู่รักที่เป็นคนเพศเดียวกัน (same-sex partnerships) ครอบครัวพ่อ/แม่เลี้ยงเดี่ยว (single parent homes) ครอบครัวที่รับบุตรบุญธรรมมาเลี้ยง (stepparent families) หรือผู้หญิงที่มีฐานะเมียเช่า (เบค-เกอร์นส์ แสม, 2002/2550, น. (10)-(11); Holland, 2008, p. 1051-1058; Hayami, et al. 2012, p. 16)

อย่างไรก็ดี ผลการศึกษาครั้งนี้พบว่า ครอบครัวของผู้เปลี่ยนศาสนาบางคนไม่สามารถระบุโครงสร้างหรือรูปแบบครอบครัวได้อย่างเบ็ดเสร็จ เนื่องจากมีการเลื่อนไหลของความสัมพันธ์ภาวะเศรษฐกิจ และวิกฤติที่เกิดขึ้นในครอบครัว ซึ่งทำให้ครอบครัวสมัยใหม่มีโครงสร้างที่เปลี่ยนแปลงซ้อนทับกันไปมา กลุ่มตัวอย่างจำนวนหนึ่งอาศัยอยู่ในครอบครัวขยาย (Extended family) เป็นโครงสร้างครอบครัวแบบดั้งเดิมที่มักจะถูกอธิบายว่าเป็นการรวมเอาคนมากกว่า 2 รุ่นขึ้นไปมาอยู่ภายใต้หลังคาเดียวกัน เช่น คนรุ่นปู่ย่าตายาย คนรุ่นพ่อแม่ คนรุ่นลูก ฯลฯ โดยต้องมีคนรุ่นพ่อแม่อยู่ด้วยเสมอ แต่ผู้วิจัยพบว่าครอบครัวขยายที่กลุ่มตัวอย่างอาศัยอยู่ด้วยนั้นบางครั้งขาดคนในรุ่นพ่อแม่ ซึ่งเป็นผู้ให้กำเนิด อีกกรณีหนึ่งกลุ่มตัวอย่างอยู่ในครอบครัวขยายที่มีคนรุ่นพ่อแม่อาศัยด้วยกัน แต่เมื่อมีเหตุการณ์ร้ายแรงมากกระทบได้ทำให้ขาดพ่อหรือแม่ไป กลุ่มตัวอย่างบางคนที่อยู่ในครอบครัวเดี่ยว (Nuclear family) เมื่อมีเหตุการณ์ร้ายแรงมากกระทบ ครอบครัวก็เปลี่ยนโครงสร้างเป็นสู่ครอบครัวพ่อ/แม่เลี้ยงเดี่ยว (Single family) ได้เช่นกัน ดังนั้น ภายใต้ครอบครัวสมัยใหม่ การระบุลักษณะโครงสร้างครอบครัวที่เป็นชัดตรงข้ามอย่างชัดเจนคงไม่สามารถทำได้ เนื่องจากภายใต้ครอบครัวรูปแบบหนึ่งๆ ยังมีครอบครัวอีกรูปแบบหนึ่งซ้อนทับอยู่ นอกจากนี้ ยังไม่สามารถระบุว่าคุณคนใดบุคคลหนึ่งอยู่ในครอบครัวใดรูปแบบหนึ่ง เนื่องจากชีวิตแต่ละคนต่างมีรายละเอียดและมีเงื่อนไขที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลง เช่น ความจำเป็นด้านรายได้ ความขัดแย้งระหว่างสมาชิกในครอบครัว ความเจ็บป่วย การเสียชีวิต เป็นต้น ซึ่งสามารถนำไปสู่ลักษณะของครอบครัวเลี้ยงเดี่ยวชั่วคราว ครอบครัวขยายที่ปราศจากบุพการี หรือครอบครัวพ่อ/แม่เลี้ยงเดี่ยวที่ในอดีตเคยเป็นครอบครัวเดี่ยว เป็นต้น

6.2 อำนาจ อุดมการณ์ ศาสนาและความเชื่อในครอบครัวสมัยใหม่

ผลการศึกษาพบว่าก่อนการเปลี่ยนศาสนาผู้เปลี่ยนศาสนาได้รับผลกระทบจากอำนาจและอุดมการณ์ในด้านศาสนาและความเชื่อทั้งจากภายในครอบครัวและภายนอกครอบครัว แต่อำนาจดังกล่าวไม่ได้มีผลต่อความยึดมั่นในศาสนาและความเชื่อหลักของครอบครัว และไม่มีผลให้เกิดการยับยั้งการเปลี่ยนศาสนาของผู้เปลี่ยนศาสนาเมื่อเข้าสู่วัยรุ่นถึงวัยผู้ใหญ่ตอนต้น แม้ว่ากลุ่มตัวอย่างอยู่ในครอบครัวที่พ่อแม่ญาติพี่น้องและอยู่ในสภาพแวดล้อมที่เคร่งครัดในประเพณีทางศาสนาและความเชื่อ รวมถึงได้รับปลูกฝังให้ปฏิบัติกิจกรรมทางศาสนาและความเชื่อตามครอบครัวก็ตาม นั่นเป็นเพราะมีปัจจัยด้านสังคมอื่นๆ ที่นอกเหนือจากศาสนาเข้ามามีส่วนร่วม ซึ่งขัดแย้งกับการศึกษาของพัทยา สายหู (2527, น. 608-612) และงามตา วินทานนท์ (2536, น. 47-52, 61-62) ที่ระบุว่า การอยู่ในครอบครัวและสภาพแวดล้อมที่มีบรรยากาศเคร่งครัดในศาสนาจะมีผลต่อความยึดมั่นในศาสนาของครอบครัว อย่างไรก็ตาม อำนาจ อุดมการณ์ทางศาสนาและความเชื่อจะถูกครอบครัวนำมาใช้อีกครั้งเมื่อทราบว่ามีสมาชิกในครอบครัวเปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์

- การอยู่ภายใต้อำนาจ อุดมการณ์ ศาสนาและความเชื่อก่อนการเปลี่ยนศาสนา เป็นลักษณะของการทำตามเพราะเคารพ เพราะคิดว่าดี และสภาพแวดล้อมบังคับ ก่อนเปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์ ผู้เปลี่ยนศาสนาส่วนใหญ่อยู่ในครอบครัวที่นับถือศาสนาพุทธที่มีทั้งแบบจีนและแบบไทย รวมถึงความเชื่อเรื่องดวงชะตาราศี ไสยศาสตร์ และนั้บถือผี ซึ่งผู้เปลี่ยนศาสนาต่างได้รับอิทธิพลจากครอบครัวที่มีนับถือศาสนาและความเชื่อดังกล่าว โดยลักษณะของการส่งอิทธิพลทางศาสนาและความเชื่อของครอบครัว คือ การฝึกให้ลูกหลานทำ การทำให้เห็น และสภาพแวดล้อมรอบครอบครัวเข้ามามีส่วนสำคัญ ซึ่งก่อนการเปลี่ยนศาสนา ผู้เปลี่ยนศาสนายินดีทำตามเพราะเคารพ เพราะเชื่อว่าดี เพราะเกรงใจแม้ไม่เห็นด้วย และถูกบังคับโดยสภาพแวดล้อม แต่ไม่ได้เกิดการความเข้าใจในหลักการศาสนาที่ครอบครัวนับถือ เช่น คุณย่า/ยายสอนให้ทำบุญตักบาตรและเอาปิ่นโตไปวัดทุกวัน สอนให้ท่องบทสวดมนต์ทุกบทและพาเข้าร่วมพิธีกรรมทางศาสนา คุณพ่อและคุณป้าชอบสะสมพระพุทธรูป/พระเครื่อง แม้เชื่อในหลวงพ่อต่างๆ อาจอาม่าต้องเอาอาหารไปบวงสรวงกุมารทองและศาลที่อยู่ในบ้านทุกเช้า คุณอาที่ยึดมั่นในเรื่องดวงชะตา/วันเดือนปีเกิดทุกวันพระมักจะชวนผู้เปลี่ยนศาสนาที่เกิดวันพุธเอาไม้ไปค้ำต้นโพธิ์กับตนซึ่งเกิดวันศุกร์เพราะเชื่อว่าจะช่วยค้ำชูกัน แม่และญาติๆ เชื่อเรื่องไสยศาสตร์/เรื่องผีมักจะไหว้วานให้ผู้เปลี่ยนศาสนาไปเอาของมาประกอบพิธี การอยู่ในชุมชนเล็กๆ ที่มีวัดถึง 2 แห่ง และมีกิจกรรมทางพุทธศาสนาบ่อยครั้งทำให้ผู้เปลี่ยนศาสนาต้องเคร่งครัดในกิจกรรมทางศาสนาโดยปริยาย เป็นต้น ผู้เปลี่ยนศาสนาเองก็มักจะทำตาม เพราะเป็นสิ่งที่ทำตามกันมา เป็นการแสดงออกถึงความเชื่อฟัง ครอบครัวเห็นว่าดีจึงคิดว่าดีเช่นกัน รวมถึงทำตามเพราะเกรงใจพ่อแม่ที่ต้องการให้ลูกมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางศาสนาและความเชื่อที่ตนนับถือ

อย่างไรก็ตาม อิทธิพลดังกล่าวไม่ได้มีผลให้เกิดการยึดมั่นในศาสนาและความเชื่อหลักของครอบครัว เห็นได้จากผู้เปลี่ยนศาสนาได้มีการตั้งคำถามต่อศาสนาและความเชื่อหลักของครอบครัว โดยมองว่าไม่มีเหตุผลตามหลักวิทยาศาสตร์ รู้สึกไม่เป็นอิสระเมื่ออยู่ภายใต้ความเชื่อดวงชะตาราศี ศาสนาเดิมไม่สามารถให้ความสุขหรือให้อะไรที่เป็นขึ้นเป็นอันในชีวิต ศาสนาเดิมไม่สามารถตอบประเด็นสำคัญเกี่ยวกับโลกและชีวิต เช่น ใครสร้างโลก ทำไมโลกเป็นแบบนี้ ตายแล้วไปไหน เป็นต้น และเห็นว่าทุกคนควรมีเสรีภาพในการนับถือศาสนาที่แตกต่างจากครอบครัว นอกจากนี้ ยังสังเกตว่าผู้เปลี่ยนศาสนาไม่ได้กล่าวถึงการถกเถียงในประเด็นที่สงสัยเกี่ยวกับหลักการความเชื่อในศาสนาและความเชื่อหลักภายในครอบครัว มีเพียงการปลุกฝังวิธีปฏิบัติกิจกรรมทางศาสนาภายนอกเท่านั้น นี้อาจเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้สมาชิกในครอบครัวเปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์ เนื่องจากเป็นศาสนาที่ให้คำตอบในสิ่งที่สงสัย และสอดคล้องกับอุดมการณ์และเป้าหมายชีวิตมากกว่าศาสนาและความเชื่อหลักที่ครอบครัวนับถือ ดังที่กิดเด็นส์ กล่าวไว้ว่าในภาวะสมัยใหม่มนุษย์ (ปัจเจก) ต่างมีเสรีภาพในการเลือกดำเนินชีวิตตามความต้องการและสร้างอัตลักษณ์ (Identity) ของตนเอง (สุภางค์ จันทวานิช, 2551, น. 261-262) โดยตัวตน (self) ของปัจเจกจะถูกสร้างขึ้นใหม่ด้วยการทบทวนตัวเอง

(reflexivity of self) ปัจเจกจะมีการคัดกรองทางเลือกต่างๆ ที่มีอยู่ในสังคมสมัยเพื่อค้นหาทางเลือกที่เหมาะสมกับตน ผ่านการทบทวนประสบการณ์ชีวิตที่เกิดขึ้นในช่วงชีวิต (life span) และปะทะกับกรอบความคิดต่างๆ ในสังคมครั้งแล้วครั้งเล่า ทั้งนี้อาจเป็นประสบการณ์ที่กระทบต่อจิตใจ ทำให้ไม่สบายกาย/ใจ หดหู่หรือสิ้นหวังในชีวิต จนกระทั่งได้ทางเลือกที่เหมาะสมกับตน (Giddens, 1991, p. 3, 180; Shilling, 1993, p.157) ซึ่งการศึกษาครั้งนี้ เป็นการพิจารณาทางเลือกทางศาสนา ซึ่งในผลการศึกษาพบว่า การทบทวนประสบการณ์ชีวิตและประสบการณ์ทางศาสนาของผู้เปลี่ยนศาสนานั้นมีการนำเอาความคิดทางวิทยาศาสตร์ แนวคิดในเรื่องเสรีภาพในการนับถือศาสนา และประเด็นที่เกี่ยวกับโลกและชีวิตหลังความตายมาทบทวนร่วมด้วย ซึ่งเป็นการทบทวนด้วยตัวเองไม่เคยมีการถกเถียงร่วมกับครอบครัว ในแง่นี้ขัดแย้งกับแนวคิดของกิดเด็นส์ ที่ระบุว่าในยุคสมัยใหม่ ความรู้ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีได้ทำให้ประสบการณ์ของปัจเจกเชื่อมโยงกับประเด็นทางศีลธรรมน้อยลง (Giddens, 1991, p. 181) แต่ที่พบในผลการศึกษา แม้ผู้เปลี่ยนศาสนานำตรรกทางวิทยาศาสตร์เข้ามาพิจารณา แต่ไม่ได้ละทิ้งประสบการณ์ทางศาสนาในประเด็นที่เกี่ยวกับโลกและชีวิตหลังความตายที่เกี่ยวข้องถึงศีลธรรมของมนุษย์เข้ามาพิจารณาร่วมด้วยเพื่อเลือกเส้นทางศาสนาใหม่

- **อำนาจ อุดมการณ์ ศาสนาและความเชื่อหลักของครอบครัวถูกให้ความสำคัญมากขึ้นเพื่อชดเชยการสูญเสียอำนาจในการควบคุมลูกหลานที่เปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์** แม้ผลการศึกษาส่วนหนึ่งพบว่า ครอบครัวสมัยใหม่ยังคงให้ความสำคัญกับกิจกรรมทางศาสนาและความเชื่อ และมีการปลูกฝังให้ลูกหลานเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนาและความเชื่อ แต่นั่นเป็นเพียงการปลูกฝังแต่ภายนอก ยังขาดการปลูกฝังหลักการทางศาสนาในระดับความคิดและจิตวิญญาณ อีกทั้งในผลการศึกษาพบว่า ความยึดมั่นในศาสนาของคนรุ่นพ่อแม่เองก็มีแนวโน้มลดลงด้วย ซึ่งแน่นอนว่าจะถ่ายทอดถึงคนรุ่นลูกหลานในอนาคต

อย่างไรก็ดี สิ่งที่น่าสนใจคือ ศาสนาและความเชื่อหลักของครอบครัวถูกนำมาใช้เป็นข้ออ้างเมื่อทราบว่ามี การเปลี่ยนศาสนาของลูกหลานในครอบครัว เพื่อใช้แสดงอำนาจและกล่าวอ้างถึงอุดมการณ์ทางศาสนาและความเชื่อที่ครอบครัวนับถือ เพื่อยับยั้งการเปลี่ยนศาสนาของลูกหลาน โดยรูปธรรมของการกลับมาให้ความสำคัญกับพิธีกรรมทางศาสนาเดิมคือ *การไหว้บรรพบุรุษ* เช่น ครอบครัวไม่พอใจที่ผู้เปลี่ยนศาสนาไม่สามารถร่วมพิธีไหว้บรรพบุรุษหรือพิธีกรรมที่ต้องมีการไหว้รูปเคารพ ผู้เปลี่ยนศาสนาซึ่งเป็นลูกชายคนโตโดนตบหน้าเพราะไม่ไหว้ศพคุณพ่อตามประเพณีจีน เพราะคนจีนถือว่าการไม่ไหว้คือการอกตัญญู พ่อไม่พอใจและรู้สึกเสียหน้ากับญาติๆ ที่ไม่สามารถควบคุมผู้เปลี่ยนศาสนาเข้าพิธีไหว้ของคนจีนแม้กระทั่งพิธีการไหว้ในวันครบรอบวันตายของแม่ เป็นต้น นอกจากนี้ ยังมีการแสดงออกผ่านการกล่าวอ้างความสำคัญของศาสนาพุทธว่าเป็นศาสนาที่ดีที่สุดและโยงไปยังอุดมการณ์ทางการเมืองที่เกี่ยวข้องศาสนาพุทธซึ่งเป็นศาสนาหลักของประเทศ เช่น ญาติผู้ใหญ่ที่เลี้ยงดูผู้เปลี่ยนศาสนาตั้งแต่เด็กรู้สึกโกรธและอับอายที่มีหลานแหกคอก ยืนยันว่าศาสนาพุทธ

เป็นสิ่งที่ดีที่สุดในขณะที่ศาสนาคริสต์เป็นศาสนาที่ไม่มีแก่นสารอะไรและไม่เชื่อว่ามีสิ่งอื่นที่ทำให้ขึ้นสวรรค์ได้นอกจากการทำบุญตามหลักศาสนาพุทธ พ่อที่เป็นทหารระดับนายพลได้ลูกสาวออกจากบ้านทันทีที่รู้ว่าเปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์และยืนยันว่าคนที่ละทิ้งศาสนาพุทธไปนับถือศาสนาอื่นคือคนที่ทรยศประเทศ เพราะชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ต้องไปด้วยกัน เป็นต้น

การแสดงอำนาจและอุดมการณ์ทางศาสนาของพ่อแม่และญาติผู้ใหญ่ที่หันมาให้ความสำคัญกับศาสนาและความเชื่อมากขึ้นภายหลังการเปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์ของสมาชิกในครอบครัวถือว่าประสบความสำเร็จพอสมควร แม้ไม่สามารถบังคับให้ลูกหลานประกอบพิธีกรรมและไม่สามารถดึงลูกหลานให้กลับมานับถือศาสนาเดิมได้ แต่สามารถควบคุมลูกหลานให้เข้าร่วมพิธีกรรมทางศาสนาและความเชื่อของครอบครัวได้ เห็นได้จากผู้เปลี่ยนศาสนามีความพยายามในการหาช่องทางต่างๆ ที่สามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในพิธีกรรมของครอบครัวโดยไม่ขัดกับหลักศาสนาคริสต์ เพื่อคงความสัมพันธ์กับคนในครอบครัวและญาติๆ เนื่องจากพิธีกรรมในศาสนาและความเชื่อที่ครอบครัวนับถือ นั้นเป็น *จุดร่วมเดียว* ที่เหลืออยู่ท่ามกลางความแตกต่างในวิถีชีวิตและบทบาทของสมาชิกในครอบครัว เช่น เข้าวัดกับแม่แต่ไม่ไหว้พระพุทธรูปและไม่ฟังเทศน์ ไปงานศพเพื่อช่วยงานแต่ไม่ไหว้ศพ ยอมถือกระถามรูปเดินรอบเมรุในฐานะลูกชายคนโต เป็นแรงงานซื้อของหรือขนของในงานแข่งม้ง เข้าร่วมงานแข่งม้งแต่นั่งเฉยๆ หรือเลี้ยงไปเป็นช่างภาพ เป็นต้น ดังนั้น ผลการศึกษาในครั้งนี้ได้แย้งแนวคิดครอบครัวสมัยใหม่ของ Thornton (2001) และนักวิชาการท่านอื่นๆ ที่กล่าวว่า อำนาจการควบคุมครอบครัวของพ่อแม่/ญาติที่มีอำนาจในครอบครัวลดลง และวัฒนธรรมประเพณีดั้งเดิมของครอบครัวถูกละเลย เนื่องจากพบว่ามีการใช้อำนาจในการควบคุมลูกหลานผ่านพิธีกรรมทางศาสนาและความเชื่อ แม้กระทั่งผู้เปลี่ยนศาสนายังคงสนใจที่จะเข้าร่วมพิธีกรรมทางศาสนาและความเชื่อของครอบครัวโดยไม่ให้ขัดกับหลักศาสนาคริสต์ เพื่อคงความสัมพันธ์ที่ดีกับคนในครอบครัวและญาติพี่น้อง

6.3 ครอบครัวสมัยใหม่กับการเผชิญการเปลี่ยนแปลงอุดมการณ์ ศาสนาและความเชื่อของสมาชิกในครอบครัว

ผลการศึกษาพบว่า ผู้เปลี่ยนศาสนาและสมาชิกในครอบครัวต่างต้องเผชิญหน้ากับการเปลี่ยนแปลงอุดมการณ์ ศาสนาและความเชื่อที่แตกต่างจากครอบครัว โดยเริ่มตั้งแต่การเปิดเผยการเปลี่ยนศาสนาของผู้เปลี่ยนศาสนา โดยผู้เปลี่ยนศาสนาส่วนใหญ่เลือกที่จะไม่ได้เปิดเผยให้ครอบครัวรู้ทันทีเนื่องจากอุปสรรคในการติดต่อสื่อสาร กลัวความไม่เข้าใจ และกลัวการต่อต้านจากครอบครัว ผู้เปลี่ยนศาสนาจึงสรรหาวิธีการเปิดเผยตัวตนไปพร้อมๆ กับการต่อรองด้วยวิธีต่างๆ โดยมีเป้าหมายเพื่อให้ครอบครัวยอมรับ เพื่อลดอคติที่มีต่อศาสนาคริสต์และเพื่อให้ครอบครัวเปลี่ยนมานับถือศาสนาคริสต์ ในด้านของครอบครัวโดยเฉพาะพ่อแม่ ปฏิกริยาแรกเมื่อรู้ว่าลูกเปลี่ยนไปศาสนาคริสต์มีทั้งที่

ยอมรับและต่อต้าน ซึ่งโดยส่วนใหญ่จะต่อต้านมากกว่าการยอมรับทั้งการต่อต้านในระดับน้อยและระดับมาก โดยการยอมรับหรือต่อต้านมีปัจจัยเข้ามาเกี่ยวข้อง ได้แก่ ความสัมพันธ์ระหว่างคนในครอบครัว การเลี้ยงดู การให้ความสำคัญกับพิธีกรรมทางศาสนาและความเชื่อหลักของครอบครัว และทัศนคติต่อศาสนาคริสต์และคริสเตียน

- การเปิดเผยการเปลี่ยนศาสนามีทั้งการเปิดเผยโดยทันทีและการปิดบังเพื่อรอเวลาเหมาะสม ความกลัวว่าจะเกิดความไม่เข้าใจหรือการต่อต้านจากคนในครอบครัว เป็นเหตุผลหนึ่งที่ทำให้กลุ่มตัวอย่างผู้เปลี่ยนศาสนาส่วนใหญ่ไม่กล้าบอกสมาชิกคนอื่นๆ ในครอบครัว ซึ่งผลการศึกษาพบว่า รูปแบบการเปิดเผยการเปลี่ยนศาสนาให้สมาชิกในครอบครัวมี 4 รูปแบบ ซึ่งแต่ละรูปแบบเกี่ยวข้องกับระยะห่างจากครอบครัว ความสัมพันธ์กับคนในครอบครัว ทัศนคติของครอบครัวต่อศาสนาคริสต์และคริสเตียน ได้แก่ *รูปแบบที่ 1* บอกให้รู้ทันทีไม่มีเจตนาปิดบัง เพราะอาศัยอยู่ด้วยกัน แม้จะเสี่ยงต่อการถูกต่อต้านก็ตาม ซึ่งกลุ่มตัวอย่างที่เลือกการเปิดเผยวิธีนี้ส่วนใหญ่จะมีความสัมพันธ์ที่ดีกับคนในครอบครัวหรือครอบครัวให้อิสระในการตัดสินใจ ขณะที่กลุ่มตัวอย่างที่เลือกรูปแบบที่ 2 ไม่บอกให้ครอบครัวรู้แม้ว่าอาศัยอยู่ด้วยกัน แต่ครอบครัวรู้เองเพราะเห็นสัญลักษณ์ของศาสนาคริสต์และพฤติกรรมที่เปลี่ยนไป ส่วนใหญ่อยู่ในครอบครัวที่เลี้ยงดูแบบเข้มงวด ควบคุมการดำเนินชีวิต และมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อศาสนาคริสต์และคริสเตียน ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่ใช้รูปแบบที่ 3 คือ ไม่บอกให้ครอบครัวรู้ทันทีที่เปลี่ยนศาสนา ส่วนใหญ่จะอยู่ห่างจากครอบครัว กลัวความไม่เข้าใจของคนในครอบครัว และกลัวการต่อต้านจากครอบครัว แต่มีความตั้งใจจะเปิดเผยในเวลาที่เหมาะสม ซึ่งในช่วงเวลาที่ไม่เปิดเผยนั้นเป็นช่วงของการเตรียมความพร้อมในการพัฒนาชีวิตให้เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดี และเรียนรู้ความเชื่อในศาสนาคริสต์ เพื่อลดการต่อต้านจากครอบครัวและสามารถตอบคำถามแก่ครอบครัวได้ และรูปแบบที่ 4 คือ ไม่บอกครอบครัวตรงๆ แต่บอกเป็นนัย เพื่อประเมินการยอมรับจากครอบครัว เป็นกลุ่มตัวอย่างที่เดิมมีแนวคิด ทัศนคติ และเลือกเส้นทางชีวิตที่ครอบครัวไม่เห็นด้วย อาทิ เลือกเรียนในมหาวิทยาลัยและจบมาประกอบอาชีพที่ครอบครัวไม่เห็นด้วย ดังนั้น การเปิดเผยว่าตนได้เปลี่ยนไปนับถือศาสนาที่ต่างจากครอบครัว อาจสร้างความไม่พอใจได้จึงต้องอาศัยการประเมินสถานการณ์ก่อนล่วงหน้า

การเปิดเผยตัวต่อครอบครัวถึงการเปลี่ยนศาสนามีความแตกต่างจากการเปิดเผยตัวตนของกลุ่มคนรักเพศเดียวกัน เนื่องจากสำหรับกลุ่มตัวอย่างบางคน ได้แก่ ไผ่และโบว์ ครอบครัวยังอยู่ในอันดับต้นๆ ของการเปิดเผยการเปลี่ยนศาสนา แม้รู้ว่าอาจจะเจอการต่อต้านจากครอบครัวก็ตาม เนื่องจากอาศัยอยู่กับพ่อแม่และมีความสนิทสนมกันดี ขณะที่กลุ่มคนรักเพศเดียวกัน ครอบครัวจะเป็นอันดับสุดท้ายของการเปิดเผย (ชลธิชา ศาลิคุปต์, 2532, น. 112-120; มัทนา เขตมี, 2539; มานิตตา ชาญไชย, 2546, น. 85-91; ปุรินทร์ นาคสิงห์, 2547, น. (1)-(2)) ซึ่งเป็นไปตามที่ผู้วิจัยคาดการณ์ไว้ว่าครอบครัวน่าจะยังเป็นคนกลุ่มแรกๆ ที่ผู้เปลี่ยนศาสนาเปิดเผยการเปลี่ยนศาสนา เนื่องจากคริสตจักร

ได้ปลุกฝังค่านิยมการประกาศเรื่องราวพระเจ้ากับทุกคนที่รู้จัก ซึ่งครอบครัวเป็นหนึ่งในกลุ่มคนที่ใกล้ชิดกับผู้เปลี่ยนศาสนา การปิดบังเอกลักษณ์และการเปิดเผยตัวตนเฉพาะในพื้นที่ที่พ้นจากการควบคุมของสังคมและครอบครัวจึงไม่มีในผู้เปลี่ยนศาสนา แต่น่าสังเกตว่าผู้เปลี่ยนศาสนาที่กล้าเปิดเผยกับคนในครอบครัวในอันดับต้นๆ ขึ้นอยู่กับ 2 ปัจจัย คือ อาศัยอยู่กับครอบครัวในช่วงที่เปลี่ยนศาสนาและมีความสนิทสนมกับคนในครอบครัว

อย่างไรก็ดี ผู้เปลี่ยนศาสนาและกลุ่มคนรักเพศเดียวกันหวาดกลัวในสิ่งเดียวกัน คือ การไม่ยอมรับและการต่อต้านจากครอบครัว ผู้เปลี่ยนศาสนาส่วนใหญ่จึงใช้วิธีไม่บอกให้รู้ทันที ไม่บอกตรงๆ เพื่อประเมินการยอมรับ บางคนไม่บอกเพราะพ่อเข้มงวดและไม่ยอมรับศาสนาคริสต์ ซึ่งสอดคล้องกับสิ่งที่ผู้วิจัยได้คาดการณ์ไว้ว่า ผู้เปลี่ยนศาสนาจะรับรู้ล่วงหน้าถึงระดับของการยอมรับและไม่ยอมรับการเปลี่ยนศาสนา โดยประเมินจากความสัมพันธ์ระหว่างคนในครอบครัวและทัศนคติของคนในครอบครัวต่อศาสนาคริสต์และคริสเตียน ซึ่งส่งผลไปถึงการยอมรับการเปลี่ยนศาสนาของสมาชิกในครอบครัว ระยะเวลาของการเปิดเผย และวิธีการเปิดเผยตัวตนของผู้เปลี่ยนศาสนา เช่น ก่อนการเปิดเผยผู้เปลี่ยนศาสนาบางคนอาจเลือกที่จะทิ้งช่วงเวลาสักระยะเวลาเพื่อเตรียมตัวตอบคำถาม หรือเลือกที่จะไม่บอกครอบครัวตรงๆ เพื่อประเมินการยอมรับเนื่องจากเคยสร้างความไม่พอใจให้กับคนในครอบครัวก่อนที่จะเปลี่ยนศาสนา บางคนอาจเลือกที่จะปิดบังครอบครัวเนื่องจากพ่อซึ่งมีอำนาจในครอบครัวมีทัศนคติแง่ลบต่อศาสนาคริสต์และคริสเตียน แต่พ่อมารู้อเองในภายหลังเพราะเห็นสัญลักษณ์ของศาสนาคริสต์และพฤติกรรมที่เปลี่ยนไป เป็นต้น

- **ครอบครัวสมัยใหม่ยังเปิดรับการเปลี่ยนศาสนาได้น้อย** จากการศึกษาพบว่าปฏิกริยาแรกๆของพ่อแม่และญาติโดยส่วนใหญ่เมื่อรู้ว่าสมาชิกในครอบครัวเปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์ คือ *การต่อต้าน* มีผู้เปลี่ยนศาสนาเพียง 5 คนเท่านั้นที่พ่อแม่ยอมรับการตัดสินใจและไม่แสดงอาการต่อต้านใดๆ ซึ่งทั้ง 5 คนอยู่ในครอบครัวที่ความสัมพันธ์ระหว่างคนในครอบครัวดี ให้อิสระทางความคิด ไม่ควบคุมหรือเข้มงวด และพ่อแม่มีทัศนคติต่อศาสนาคริสต์ในแง่ดีและมองแบบกลางๆ ไม่บวกรหรือลบลจนเกินไป (ดูภาคผนวก ข.) เช่นเดียวกับการศึกษาในคนรักเพศเดียวกัน ที่พบว่า หากพ่อแม่ไม่ได้มองคนรักร่วมเพศเป็นบุคคลที่วิปริตผิดปกติหรือเป็นเรื่องที่น่าอับอายมีแนวโน้มที่จะยอมรับลูกที่เป็นคนรักเพศเดียวกันได้ง่ายกว่า (มีทนา เขตมี, 2539; มานิตตา ชาญไชย, 2546, น. 85-91) ขณะที่ผู้เปลี่ยนศาสนาอีก 16 คน เจอการต่อต้านจากครอบครัว โดยเป็นการต่อต้านน้อยจำนวน 8 คน อีก 8 คน *เจอการต่อต้านมาก* ซึ่งแย้งกับแนวคิดของครอบครัวสมัยใหม่ที่สมาชิกในครอบครัวมีอิสระทางความคิดและการตัดสินใจในการเส้นทางที่ดีที่สุดสำหรับตนเอง (บุญลือ วันทายนต์, 2525, น. 87-88; วรารรรถ เวชชัสส์, 2529, น. 8-9; นงลักษณ์ เอมประดิษฐ์, 2539, น. บทคัดย่อ, 18; โสภา ขปิลมันน์ และคณะ, 2534, น. 2-47 - 2-48, 2-51 - 2-53; สามชาย ศรีสันต์, 2541, น. 6-7; Thornton, 2001, p. 455) ทว่าสิ่งที่พบในผู้เปลี่ยนศาสนา คือ การเลือกเส้นทางศาสนา เป็นการเลือกที่ไม่ได้มีอิสระและ

ถูกขัดขวาง ซึ่งการขัดขวางที่เกิดขึ้นเป็นเหมือน*การต่อรอง*จากฝั่งครอบครัวที่ไม่ยินดีกับการเปลี่ยนศาสนาเพื่อให้ผู้เปลี่ยนศาสนามลัทธิการเปลี่ยนศาสนาและหันมานับถือศาสนาเดียวกับครอบครัว

การศึกษาจึงพบว่า ครอบครัวที่ต่อต้านการเปลี่ยนศาสนามีวิธีต่อรองกับผู้เปลี่ยนศาสนาด้วยวิธีการต่างๆ เพื่อกดดันให้ผู้เปลี่ยนศาสนามาเป็นหนึ่งเดียวกับสมาชิกคนอื่นในครอบครัวได้แก่ การแสดงออกถึงการไม่ยอมรับศาสนาคริสต์อย่างสิ้นเชิงภายหลังการเปิดเผยการเปลี่ยนศาสนา เช่น ขู่ว่าจะตัดความสัมพันธ์และไม่สนับสนุนสิ่งใดๆ ไล่ออกจากบ้านทันทีที่รู้ว่าเปลี่ยนศาสนา เป็นต้น นอกจากนี้ สมาชิกในครอบครัวยังใช้วิธีการวิจารณ์กิจกรรมหรือค่านิยมบางอย่างในคริสตจักรที่ดึงเวลาส่วนตัวและเงินทองของสมาชิกในครอบครัว เช่น ครอบครัวไม่เห็นด้วยกับ*การถวาย 10 สด* และการทำกิจกรรมในคริสตจักรที่มีตลอดทั้งสัปดาห์เพราะดึงเวลาในชีวิตประจำวันที่จะควรนำมาให้กับครอบครัว รวมถึงการกล่าวถึงศาสนาคริสต์ในแง่ลบ เช่น ศาสนาของคนต่างชาติ ศาสนาที่คนส่วนใหญ่ไม่นับถือกัน เป็นศาสนาที่ไม่มีแก่นสาระอะไร คริสเตียนเป็นพวกแปลกแยกไม่เข้าร่วมพิธีกรรมอื่นและยอมรับฝรั่งมากกว่าบรรพบุรุษ เป็นศาสนาที่สอนให้สมาชิกมีพฤติกรรมไม่เหมาะสมและสอนให้ไม่เคารพพ่อแม่ เป็นต้น (ดูภาคผนวก ค. และ ง.) สอดคล้องกับการศึกษาของ Roer-Strier & Sands (2001, 2004) ที่ทำการศึกษาปฏิบัติการของแม่ชาวยิวในแอฟริกาใต้เมื่อรู้ว่าลูกสาวเปลี่ยนเป็นยิวสายเคร่งครัดแบบดั้งเดิม (Ultra-Orthodox) และศึกษาแม่ชาวสหรัฐฯ ที่มีลูกสาวเปลี่ยนไปนับถือศาสนายูดาห์นิกายออร์โธดอกซ์ (Orthodox) ในช่วงแรกของการเปลี่ยนศาสนา (Initially) แม่ที่อยู่ใน 2 ประเทศมีทั้งที่มีทัศนคติแง่บวกจะยอมรับการเปลี่ยนศาสนาของลูกสาว ขณะที่แม่ที่มีทัศนคติแง่ลบมักไม่ชอบแนวคิดหรือแนวทางปฏิบัติในศาสนาที่ลูกสาวนับถือ คิดว่าพวกเธอถูกล้างสมอง เช่น ไม่พอใจที่ลูกสาวเห็นความสำคัญกิจกรรมทางศาสนาจนไม่มีเวลากินข้าวเย็นพร้อมหน้าพร้อมตาพร้อมครอบครัว ไม่พอใจที่ลูกสาวเคร่งคัดเกินไป โดยเฉพาะการแยกงานชามกับพ่อแม่และการแต่งกายด้วยชุดสีดำมืดซิดเหมือนคนแก่ ไม่เห็นด้วยกับหลักการทางศาสนาที่ว่าพลังของน้ำศักดิ์สิทธิ์ทำให้เกิดการ*ตั้งครุฑและห้ามคุมกำเนิด* ซึ่งไม่เพียงไม่สมเหตุสมผลแต่ยังเป็นอันตรายต่อชีวิตและเสี่ยงทำให้มีค่าใช้จ่ายไม่เพียงต่อการดำรงชีวิตในอนาคต เป็นต้น

ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับการศึกษาการเปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์ของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวโซ่ง (เสมอชัย พูลสุวรรณ, 2544) กะเหรี่ยงสกอร์ว (ขวัญชีวัน บัวแดง, 2546) และชาวม้ง (ประสิทธิ์ ลิปรีชา, 2546) ที่พบว่าเมื่อสมาชิกในครอบครัวเปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์จะเกิดการต่อต้านขึ้นในครอบครัว เนื่องจากการเปลี่ยนศาสนามีนัยถึงการตัดขาดจาก*บรรพบุรุษ* ซึ่งเป็นจุดร่วมที่ยังคงมีภาพเป็น*บุคคล*อยู่เสมอแม้จะเสียชีวิตไปแล้ว ขณะที่การเปลี่ยนศาสนาในครอบครัวสมัยใหม่หมายถึงการตัดขาดจาก*จุดร่วมทางความเชื่อ* ซึ่งถือเป็นจุดร่วมเดียวที่เหลืออยู่ท่ามกลางสมาชิกในครอบครัวที่มีวิถีชีวิตและบทบาทนอกบ้านที่แตกต่างกัน ดังนั้น ในผลการศึกษาจึงเห็นว่าสาเหตุที่สมาชิกในครอบครัวและญาติพี่น้องคนอื่นๆ ไม่ต้องการเปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์ เนื่องจากไม่

อยากตัดขาดจากการประกอบพิธีกรรมเดิมที่เคยปฏิบัติมาและกลัวว่าจะไม่มีใครสานต่อ อีกทั้งยังต้องอยู่ร่วมกับญาติพี่น้องและคนในชุมชนอีกจำนวนมากที่มีความเชื่อแบบเดิม หากเปลี่ยนแปลงไปนับถือศาสนาคริสต์ต้องเปลี่ยนแปลงหลายอย่างจนอาจกระทบความสัมพันธ์และกลายเป็นความขัดแย้งกับคนรอบข้าง

- การต่อรองของผู้เปลี่ยนศาสนาจะไม่ใช้วิธีลดความเคร่งครัดของศาสนาคริสต์ จากการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีการต่อรองกับครอบครัวทั้งหมด 7 แนวทาง ได้แก่ 1) การทำให้เห็นประโยชน์ของการนับถือศาสนาคริสต์ เช่น ประกาศเรื่องราวพระเจ้าและแบ่งปันสิ่งที่พระเจ้าอวยพรเปลี่ยนแปลงตัวเองในทางที่ดีขึ้นภายหลังการเปลี่ยนศาสนา ทำให้เห็นความแตกต่างในด้านดีระหว่างสมาชิกครอบครัวที่เปลี่ยนศาสนากับสมาชิกในครอบครัวที่ไม่เปลี่ยนศาสนา เป็นต้น 2) การทำตัวให้ประโยชน์ต่อครอบครัว เช่น ช่วยทำงานบ้านก่อนไปโบสถ์ ดูแลคนในครอบครัวและญาติพี่น้องมากกว่าแต่ก่อน อาสาไปซื้อของที่ใช้ในการประกอบพิธีกรรมทางศาสนาของครอบครัว สนับสนุนค่าใช้จ่ายแก่คนในครอบครัว ดูแลคนในครอบครัวและญาติพี่น้องที่เจ็บป่วย เป็นต้น 3) การไม่เข้าร่วมพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับการไหว้รูปเคารพหรือศพคนตาย รวมถึงไม่ยุ่งเกี่ยวกับกิจกรรมและวัตถุมงคลที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อหลักของครอบครัว 4) การไม่ล้มเลิกความเชื่อง่ายๆ อาศัยความหนักแน่นและระยะเวลาในการพิสูจน์ความแน่วแน่ของการนับถือศาสนาคริสต์ 5) การลดความน่าเชื่อถือของศาสนาหลักของครอบครัว เช่น การดูถูกศาสนาหลักของครอบครัว การทำลายวัตถุมงคลโดยอ้างว่าเป็นแค่ปูนไม่ได้มีความศักดิ์สิทธิ์จริง เป็นต้น 6) การเลี่ยงสถานการณ์ที่อาจสร้างความขัดแย้งทางศาสนา เช่น เลี่ยงการเผชิญหน้า ไม่ห้ามครอบครัวแม่ไม่เห็นด้วย ให้อิสระในความเชื่อทางศาสนา ไม่ดูถูก ไม่พูดคุยในประเด็นที่อาจสร้างความขัดแย้ง เข้าใจเหตุผลที่ครอบครัวยังต้องการนับถือศาสนาเดิม เป็นต้น และ 7) การนำครอบครัวเข้าไปทำความรู้จักกับชุมชนคริสเตียน เพื่อลดอคติและความกังวลใจของครอบครัว เช่น พาพี่น้องคริสเตียนไปทำความรู้จักกับครอบครัว พาครอบครัวไปทำความรู้จักกับคริสเตียน การพาพี่น้องคริสเตียนไปช่วยงานคนในครอบครัว เป็นต้น

ทั้งนี้สังเกตได้ว่า การต่อรองของผู้เปลี่ยนศาสนาในครอบครัวสมัยใหม่จะไม่ใช้วิธีลดความเคร่งครัดของศาสนาคริสต์ โดยเน้นการแสดงออกถึง*การคงความเป็นหนึ่งเดียวกับครอบครัว* อาทิ การทำตัวให้มีประโยชน์ต่อครอบครัว รวมถึงการไม่ถกเถียงในประเด็นความเชื่อทางศาสนาเพื่อเลี่ยงสถานการณ์ที่อาจสร้างความขัดแย้ง ซึ่งมีลักษณะของการยอมทำหรือยอมถอยในบางเรื่องที่ไม่ขัดกับหลักศาสนาคริสต์ เพื่อให้เกิดการยอมรับและลดความขัดแย้งกับครอบครัว *การยึดจุดยืนของตัวเอง* ซึ่งมีลักษณะของการสร้างเงื่อนไขเพื่อรักษาจุดยืนทางศาสนาของตนเอง เช่น การไม่เข้าร่วมพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับการไหว้รูปเคารพหรือศพคนตาย รวมถึงไม่ยุ่งเกี่ยวกับกิจกรรมหรือวัตถุมงคลที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อหลักของครอบครัว และการไม่ล้มเลิกความเชื่อในศาสนาคริสต์ง่ายๆ เป็นต้น และ*การเปลี่ยนหรือสร้างจุดร่วมใหม่* เช่น การทำให้เห็นประโยชน์ของการนับถือศาสนาคริสต์ การลด

ความน่าเชื่อถือของศาสนาหลักของครอบครัว และการนำครอบครัวไปทำความรู้จักกับชุมชนคริสเตียน เป็นต้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ครอบครัวยอมรับการเปลี่ยนศาสนา เพื่อลดอกคิตที่มีต่อศาสนาคริสต์ และเพื่อให้ครอบครัวเปลี่ยนมานับถือศาสนาคริสต์ในท้ายที่สุด ซึ่งแตกต่างจากผู้เปลี่ยนศาสนาในครอบครัวในแบบดั้งเดิม ที่มักจะใช้วิธีผสมผสานทางศาสนาและความเชื่อกับสมาชิกในครอบครัว เช่น การศึกษาของเสมอชัย พูลสุวรรณ (2544) ที่พบว่า มิซซันนารีในหมู่บ้านลาวโซ่งมีการประนีประนอมกับวัฒนธรรมของลาวโซ่ง โดยพูดถึงการมีอยู่ของผีบรรพบุรุษที่สามารถไปอยู่ในดินแดนของพระเจ้า ผ่านการเปิดทางของลูกหลานที่ยอมรับว่าพระเจ้ามีจริง การศึกษาของขวัญชีวัน บัวแดง (2546) ที่พบว่า ชาวกะเหรี่ยงที่เปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์มีการเปลี่ยนศาสนากลับไปกลับมาระหว่างคริสต์กับพุทธ ศาสนาคริสต์กับผีเรือน และเข้าร่วมพิธีกรรมและรับสัญลักษณ์ของศาสนาอื่นมาไว้ในบ้าน สอดคล้องกับผลการศึกษาของประสิทธิ์ ลิปรีชา (2546, น. 236-242) ที่พบว่า ผู้นำม้งคริสเตียนได้ลดความเข้มงวดลง โดยอนุญาตให้กลุ่มที่นับถือความเชื่อเดิมและกลุ่มคริสเตียนเข้าร่วมประกอบพิธีกรรมของกันและกัน

นอกจากนี้ ผลการศึกษาพบว่าผู้เปลี่ยนศาสนาใช้วิธีต่อรองที่แตกต่างจากกลุ่มคนรักเพศเดียวกัน โดยเฉพาะการ*การลดลักษณะการเป็นคนรักเพศเดียวกัน* เพื่อเลี่ยงการประทับตราและการเผชิญกับปฏิกิริยาทางลบ โดยเฉพาะ*กระเทยที่ใช้วิธีลดความเป็นเพศหญิงลง* (สมถิติ สงวนแก้ว, 2546, น. (1)-(2), 82-85) *การล้มเลิกการเป็นคนรักเพศเดียวกัน* อาทิ *ดีดัด* สิ้นใจเลิกคบหอมและแต่งงานกับผู้ชายตามความต้องการของครอบครัว (มานิตตา ชาญไชย, 2546, น. 85-91) ซึ่งเป็นไปตามที่ผู้วิจัยได้คาดการณ์ไว้ว่า ผู้เปลี่ยนศาสนามีการจัดการเชิงร่างกายน้อยกว่ากลุ่มคนรักเพศเดียวกัน กลุ่มคนรักเพศเดียวกันใช้วิธีการลดลักษณะหรือล้มเลิกการเป็นคนรักเพศเดียวกันเพื่อคงความสัมพันธ์ที่ดีกับคนในครอบครัว ในขณะที่ผู้เปลี่ยนศาสนาไม่ใช้วิธีดังกล่าวเพราะจนถึงปัจจุบันผู้เปลี่ยนศาสนาไม่ได้ล้มเลิกการเป็นคริสเตียน แต่ในอีกด้านหนึ่งผู้เปลี่ยนศาสนาเลือกใช้วิธีที่คล้ายคลึงกับคนรักเพศเดียวกัน อาทิ *การดูแลครอบครัวในด้านเศรษฐกิจ* เพื่อให้ครอบครัวเกรงใจและยอมรับ เนื่องจากการยอมรับจากคนในครอบครัวสำคัญต่อกลุ่มคนรักเพศเดียวกัน เพราะเป็นกลไกที่ช่วยส่งเสริมความมั่นคงในชีวิตคู่ของคนรักเพศเดียวกัน (มัทนา เขตมี, น. 2539) ขณะที่ผู้เปลี่ยนศาสนาไม่ได้ใช้วิธีดังกล่าวเพราะเป็นกลไกส่งเสริมความมั่นคงในความเชื่อ เนื่องจากผู้เปลี่ยนศาสนาไม่ได้หวาดกลัวการถูกตัดขาดจากครอบครัว เพราะเห็นว่ายังมีคริสตจักรและพี่น้องคริสเตียนที่สามารถทดแทนครอบครัว และมีส่วนช่วยให้ผู้เปลี่ยนศาสนามั่นคงในความเชื่อได้ แต่การดูแลใส่ใจครอบครัวในด้านเศรษฐกิจนั้นเป็นไปเพื่อ*ชดเชยความรู้สึกสูญเสียของครอบครัว* อาทิ แม่ของพีตา เมื่อรู้ว่าพีตาเปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์เกิดความรู้สึกเหมือนได้สูญเสียลูกสาวไปและขอร้องให้พีตาเลิกเชื่อพระเจ้าซึ่งพีตาทำไม่ได้ แต่พีตาได้ชดเชยด้วยการสนับสนุนค่าใช้จ่ายให้คุณแม่เป็นจำนวนมากและต่อเนื่อง

- **เมื่อเวลาผ่านไปสมาชิกในครอบครัวบางคนเริ่มยอมรับและหลายคนเปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์** เมื่อการเปลี่ยนศาสนาของสมาชิกในครอบครัวผ่านไปสักระยะเวลาหนึ่ง สมาชิกในครอบครัวโดยเฉพาะพ่อแม่และญาติผู้ใหญ่เริ่มยอมรับการเปลี่ยนศาสนาของลูกหลาน ไม่มีการต่อต้าน เช่นเดิม เริ่มยอมรับแนวคิดหรือคำสอนในศาสนาคริสต์ว่าเป็นสิ่งที่ดี ยินดีให้คริสเตียนมาเยี่ยมเยียนที่บ้าน และยอมเข้าไปร่วมกิจกรรมศาสนาคริสต์บางอย่าง เช่น การอธิษฐาน ไปร่วมกิจกรรมที่โบสถ์ ผ่าเงินไปถวายที่โบสถ์เหมือนการไปทำบุญ เป็นต้น สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Roer-Strier & Sands (2001, 2004) เมื่อระยะเวลาผ่านไป (Over Time) แม่ชาวยิวในแอฟริกาใต้ต่อลูกสาวที่เปลี่ยนเป็นยิวสายเคร่งครัดแบบดั้งเดิม (Ultra-Orthodox) และแม่ชาวสหรัฐฯ ที่ลูกสาวเปลี่ยนไปนับถือศาสนายูดาห์ นิกายออร์ทอดอกซ์ (Orthodox) เริ่มยอมรับการเปลี่ยนศาสนาของลูกสาวได้มากขึ้น เช่น เข้าไปศึกษาหลักศาสนาที่ลูกสาวนับถือจากรับไป ปรับตัวเข้าหาลูกสาว คอยสนับสนุนองค์กรหรือกลุ่มคนที่เกี่ยวข้องกับศาสนายูดาห์ นิกายออร์ทอดอกซ์ในสหรัฐฯ เป็นต้น อย่างไรก็ตาม แม่บางคนยังคงรู้สึกด้านลบต่อการเปลี่ยนศาสนาของลูกสาวแม้เวลาผ่านไปแล้วระยะหนึ่ง โดยมีสาเหตุมาจากไม่พอใจที่ลูกเคร่งศาสนาเกินไปอยากให้ลูกลดความเคร่งครัดลงบ้าง กังวลเกี่ยวกับข้อจำกัดของศาสนา ซึ่งเป็นเหมือนกำแพงกันความสัมพันธ์ และแม่รู้สึกโดดเดี่ยวเมื่ออยู่ท่ามกลางคนที่นับถือศาสนาเดียวกันกับลูกสาว เช่นเดียวกับที่พบในการศึกษาครั้งนี้ แม้ว่าพ่อแม่จะยอมรับที่ลูกเปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์ แต่ไม่พอใจที่ลูกไม่สามารถเข้าร่วมพิธีไหว้บรรพบุรุษ รู้สึกขัดใจที่ลูกให้ความสำคัญกับกิจกรรมที่คริสตจักรมากกว่าครอบครัว ไม่พอใจที่ลูกทำกิจกรรมของคริสตจักรมากเกินไปจนส่งผลเสียต่อการเรียนและสุขภาพ ไม่เห็นด้วยกับการถวาย 10 สด ไม่เห็นด้วยกับการไปโบสถ์ทุกวันอาทิตย์จนไม่สามารถร่วมกิจกรรมกับครอบครัว นอกจากนี้ ผลการศึกษายังพบว่า พ่อแม่รู้สึกแง่ลบต่อผู้เปลี่ยนศาสนามากขึ้นเมื่อผ่านไประยะเวลาหนึ่ง เพราะลูกได้ทำในสิ่งที่ขัดแย้งกับความคาดหวังของพ่อแม่ เช่นกรณีของพี่กล้า พ่อแม่ต่อต้านรุนแรงขึ้นภายหลังการเปลี่ยนศาสนาไประยะเวลาหนึ่ง เนื่องจากพี่กล้าทำกิจกรรมของคริสตจักรมากจนกลับบ้านดึกตื่นทำให้การเรียนตกต่ำ และเมื่อพี่กล้าตัดสินใจทำงานที่คริสตจักรหลังเรียนจบปริญญาตรี คุณแม่ร้องไห้เสียใจและตั้งใจบุกขึ้นเวทีขณะพิธีศิษยาภิบาลกำลังเทศนาแต่คุณพ่อห้ามไว้ สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Roer-Strier & Sands (2004) ที่พบว่า ปฏิกริยาของแม่ชาวสหรัฐฯ เมื่อทราบว่าลูกต้องย้ายไปอาศัยที่ประเทศอิสราเอลเป็นการถาวรแทนการย้ายไปอยู่ชั่วคราวจากที่เคยมีความรู้สึกด้านลบกลับมีความรู้สึกก้ำกึ่งมากขึ้น

อย่างไรก็ดี ประเด็นที่ Roer-Strier & Sands ไม่ได้ทำการศึกษาคือ สาเหตุที่แม่ยิวดีหรือไม่ยิวดีเปลี่ยนไปนับถือศาสนาตามลูกสาว ซึ่งผลการศึกษาในครั้งนี้พบว่า การที่สมาชิกในครอบครัวยอมรับการเปลี่ยนศาสนา แต่ไม่เปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์ตามผู้เปลี่ยนศาสนาเมื่อเวลาผ่านไประยะหนึ่ง เกิดจากลักษณะครอบครัวของผู้เปลี่ยนศาสนาที่ยังคงมีลักษณะก้ำกึ่งระหว่างแบบเก่าและแบบใหม่ ได้แก่ **สมาชิกในครอบครัวให้ความสำคัญกับเสรีภาพที่จะเลือกรั้วที่เห็นว่าดีและ**

เหมาะสม เช่น ไม่ต้องการเข้าร่วมกิจกรรมของคริสตจักรที่ใช้เวลาส่วนหนึ่งของชีวิตมากเกินไป ผู้เปลี่ยนศาสนาไม่ได้เป็นตัวอย่างที่ดีในด้านการประกอบอาชีพที่มีรายได้สูงๆ ผู้เปลี่ยนศาสนาเองให้ความสำคัญกับเสรีภาพของคนในครอบครัวเช่นกันจึงไม่คิดว่าจะบังคับหรือชักชวนให้สมาชิกในครอบครัวเปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์ เป็นต้น สมาชิกครอบครัวให้ความสำคัญกับศาสนาและความเชื่อหลักที่ครอบครัวนับถือ โดยมองว่าศาสนาเดิมคืออยู่แล้ว ไม่อยากละทิ้งการประกอบพิธีกรรมในศาสนาเดิม ยังมีความสุขภายใต้ศาสนาเดิม มองศาสนาคริสต์เป็นเรื่องงมงาย และไม่พอใจที่ผู้เปลี่ยนศาสนาเคยพูดดูถูกศาสนาหลักของครอบครัว นอกจากนี้ ยังเกิดจากผู้มีอำนาจหรือผู้ที่อาวุโสในครอบครัวยังคงมีอำนาจควบคุมลูกหลาน โดยผู้เปลี่ยนศาสนาระบุว่า ความสัมพันธ์เชิงอำนาจสูงต่ำในครอบครัวมีผลต่อการเปิดใจต่อศาสนาคริสต์ของคนที่มีอาวุโสกว่า และอำนาจดังกล่าวยังมีผลให้เกิดการยับยั้งการเปิดใจต่อศาสนาคริสต์ของสมาชิกในครอบครัวคนอื่นๆ อีกด้วย

ขณะที่ในอีกด้านหนึ่ง สมาชิกในครอบครัวบางคนหรือเกือบทุกคนยินดีเปลี่ยนศาสนาตามผู้เปลี่ยนศาสนาเมื่อเวลาผ่านไป มีสาเหตุมาจากการได้เห็นลักษณะชีวิตที่ดีขึ้นของผู้เปลี่ยนศาสนา ผู้เปลี่ยนศาสนามีอิทธิพลในด้านดีต่อครอบครัวก่อนการเปลี่ยนศาสนา ได้รับอิทธิพลจากคริสเตียนคนอื่นๆ ได้รับการอวยพรจากพระเจ้าในการรักษาโรค มองเห็นความน่าเชื่อถือของศาสนาคริสต์ คนในครอบครัวต้องการการเติมเต็มจิตใจและการช่วยเหลือจากพระเจ้า นอกจากนี้สิ่งที่น่าสนใจ คือสมาชิกในครอบครัวบางคนที่มีต่อการเปลี่ยนศาสนา แต่เมื่อเวลาผ่านไปกลับเปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์ตามผู้เปลี่ยนศาสนา ขณะที่สมาชิกในครอบครัวบางคนเดิมไม่ได้ต่อต้านการเปลี่ยนศาสนา กลับไม่ต้องการที่จะเปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์ตามผู้เปลี่ยนศาสนาในเวลาต่อมา เมื่อนำปัจจัยที่เป็นเงื่อนไขให้ครอบครัวเปลี่ยนหรือไม่เปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์มาวิเคราะห์ความแตกต่างพบว่า มีสิ่งที่ตรงข้ามกันอยู่พอสมควรระหว่างสมาชิกในครอบครัวที่ยินดีและไม่ยินดีเปลี่ยนศาสนาในเวลาต่อมา ได้แก่

- สมาชิกในครอบครัวที่เปลี่ยนศาสนาในเวลาต่อมามีพื้นฐานการให้ความสำคัญกับศาสนาและความเชื่อหลักของครอบครัวน้อย จึงทำให้ขาดประสบการณ์ตรงที่ทำให้เกิดความยึดมั่นในศาสนาและความเชื่อดังกล่าว ขณะที่ครอบครัวที่ไม่ต้องการเปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์ พบว่าการยึดมั่นในวิถีปฏิบัติและการประกอบพิธีกรรมต่างๆ ตามหลักความเชื่อในศาสนาหลักของครอบครัวโดยเฉพาะครอบครัวคนจีนที่ต้องทำพิธีกรรมในแต่ละวันและช่วงเทศกาล จึงทำให้มีประสบการณ์ตรงและมีความสุขกับศาสนาและความเชื่อดังกล่าว สอดคล้องกับการศึกษาของเสมอชัย พูลสุวรรณ (2544) ที่พบว่าความเข้มแข็งของระบบครอบครัว เครือญาติ และคนในชุมชนลาวโซ่งที่สะท้อนผ่านประเพณีเสนเรื่อน ซึ่งเป็นพิธีกรรมที่ยึดโยงลูกหลานกับพ่อแม่หรือญาติพี่น้องที่ตายแล้ว เป็นเหตุให้มีชนชั้นนารีไม่สามารถเข้าไปสร้างชุมชนคริสเตียนที่มั่นคงในหมู่บ้านลาวโซ่ง เนื่องจากชาวบ้านรับไม่ได้ที่ต้องละทิ้งพิธีเคารพบรรพบุรุษเมื่อเปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์

- สมาชิกในครอบครัวที่เปลี่ยนศาสนาในเวลาต่อมามักจะเปิดกว้างต่อศาสนาคริสต์ยิวดี รับฟังเมื่อผู้เปลี่ยนศาสนาประกาศเรื่องราวพระเจ้า ขณะที่ครอบครัวที่ไม่ยิวดีเปลี่ยนศาสนามักจะยึดมั่นในเสรีภาพส่วนบุคคลในการนับถือศาสนา โดยลักษณะที่พบในครอบครัวกลุ่มตัวอย่างคือสมาชิกในครอบครัวเปิดกว้างให้มีการเปลี่ยนศาสนา แต่ขณะเดียวกันก็ปิดกั้นไม่ให้ผู้เปลี่ยนศาสนาเข้ามาชักนำให้เปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Thornton (2001, p. 455) ที่กล่าวว่า องค์ประกอบที่มีส่วนสำคัญในการก่อร่างครอบครัวสมัยใหม่คือ สิทธิเสรีภาพส่วนบุคคล (Individual freedom) และเอกสิทธิ์ส่วนบุคคล (consent) ที่สอดคล้องกันภายใต้ความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัว ดังนั้นการชักนำให้สมาชิกในครอบครัวเปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์เป็นสิ่งที่เป็นไปได้ยาก หากสมาชิกในครอบครัวยึดมั่นสิทธิเสรีภาพส่วนบุคคลและเอกสิทธิ์ส่วนบุคคล

- สมาชิกในครอบครัวที่เปลี่ยนศาสนาในเวลาต่อมา ส่วนหนึ่งเกิดจากพฤติกรรมในอดีต ในด้านดีของผู้เปลี่ยนศาสนา เช่น เป็นคนดี ไม่เคยสร้างความเดือดร้อนให้พ่อแม่ เป็นที่มีสติปัญญาพูดอะไรออกไปคนในครอบครัวให้ความเชื่อถือ เป็นต้น ซึ่งเป็นอิทธิพลสำคัญที่ทำให้ครอบครัวเปิดใจรับฟังการประกาศเรื่องราวพระเจ้าและเปลี่ยนศาสนาในเวลาต่อมา ขณะที่สมาชิกในครอบครัวที่ไม่ยิวดีเปลี่ยนศาสนามีประสบการณ์ตรงในอดีตที่ไม่ดีกับคริสเตียนมาก่อน และเมื่อพิจารณาประวัติครอบครัวแล้วพบว่ามีประสบการณ์ในอดีตที่ไม่ดีกับผู้เปลี่ยนศาสนาเช่นกัน ซึ่งชัดเจนในกรณีของ แก้ว ที่พ่อแม่มีประสบการณ์ในอดีตที่ไม่ดีกับคริสเตียน เมื่อย้อนไปในช่วงก่อนการเปลี่ยนศาสนาพบว่า แก้ว มักเลือกที่จะเป็นตัวของตัวเองมากกว่าอยู่ภายใต้กฎเกณฑ์ของพ่อ และมีความคิดเห็นหรือความชอบที่สวนทางกับความคิดของพ่อ ซึ่งเป็นเรื่องที่พ่อแม่ไม่พอใจและทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างพ่อกับแก้วมีปัญหา ผลการศึกษาเทียบเคียงได้กับการศึกษาของมัทนา เซตมี (2539, น. 158-170) ที่พบว่าพื้นฐานความสัมพันธ์ภายในครอบครัวระหว่างพ่อแม่ลูก และทัศนคติของพ่อแม่ต่อคนรักเพศเดียวกันมีผลต่อการยอมรับพฤติกรรมหญิงรักหญิงของลูก กล่าวคือพ่อแม่ที่มีความสัมพันธ์ที่ดีกับลูกและไม่ได้มองว่าเป็นคนที่มีพฤติกรรมรักร่วมเพศเป็นบุคคลที่วิปริตผิดปกติจากคนอื่นในสังคม จะยอมรับพฤติกรรมของลูกที่เป็นคนรักเพศเดียวกันและไม่มองว่าเป็นปัญหาหรือน่าอับอายแก่ครอบครัว เช่นเดียวกับกรณีการเปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์ของ แก้ว โดยพื้นฐานพ่อแม่มีทัศนคติที่ไม่ดีกับคริสเตียนประกอบกับมีความสัมพันธ์ที่ไม่ดีกับแก้วจึงยากที่จะเปิดใจพ่อแม่ให้ยอมรับในศาสนาคริสต์

นอกจากพฤติกรรมของผู้เปลี่ยนศาสนาในอดีตจะมีผลต่อการเปิดใจเชื่อในศาสนาคริสต์ของสมาชิกในครอบครัวแล้ว พฤติกรรมของผู้เปลี่ยนศาสนาที่เกิดขึ้นภายหลังการเปลี่ยนศาสนาก็มีผลทำให้ครอบครัวไม่ต้องการเปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์ได้เช่นกัน เช่น ไม่มีอิทธิพลต่อครอบครัวในด้านเศรษฐกิจภายหลังการเปลี่ยนศาสนา ผู้เปลี่ยนศาสนาเลือกทำในสิ่งที่สอดคล้องกับอุดมการณ์ทางศาสนาคริสต์มากกว่าความคาดหวังของพ่อแม่ เป็นต้น สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Roer-Strier & Sands (2001) ที่พบว่าเมื่อเวลาผ่านไป พฤติกรรมที่เปลี่ยนไปและการตัดสินใจของลูกสาวภายหลัง

การเปลี่ยนไปเป็นยิวสายเคร่งครัดแบบดั้งเดิม (Ultra-Orthodox) มีผลต่อทัศนคติของแม่ต่อความเชื่อใหม่ของผู้สาว แม่บางคนรับไม่ได้กับการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้สาวที่เคร่งครัดเกินไป บางคนไม่พอใจที่ไม่ได้เจอหน้าลูกสาวหลังจากที่ลูกแต่งงานและตัดสินใจย้ายไปอยู่อีกประเทศ และบางคนโยนความผิดให้ความเชื่อใหม่ของผู้สาวหลังจากที่ได้สูญเสียหลานไป แม้เหตุการณ์สูญเสียดังกล่าวจะทำให้ลูกสาวหนักแน่นในความเชื่อแต่มันกลับส่งผลในทางตรงข้ามกับผู้เป็นแม่

- สมาชิกในครอบครัวที่เปลี่ยนศาสนาในเวลาต่อมานั้นมีสาเหตุส่วนหนึ่งมาจากได้รับประสบการณ์ตรงจากการอวยพรของพระเจ้า อาทิ หายจากอาการเจ็บป่วยหลังจากที่ได้อธิษฐานขอพระเจ้า ขณะที่สมาชิกในครอบครัวที่ไม่ยินดีเปลี่ยนศาสนานั้น ส่วนใหญ่ขาดประสบการณ์ตรงจากการอวยพรของพระเจ้า แม้ว่าผู้เปลี่ยนศาสนาจะเล่าเรื่องราวการอวยพรจากพระเจ้าให้ฟังแต่ไม่ได้มีผลให้เกิดความต้องการที่จะเปลี่ยนศาสนา ในกรณีนี้ *ประสบการณ์ตรงจากการอวยพรของพระเจ้า* ถือว่าเป็นการสร้างความสะดวกผลหรือความน่าเชื่อถือให้กับความเชื่อในศาสนาคริสต์ ซึ่งเวเบอร์ (Max Weber) มองว่าเป็นตัวแปรที่ขับเคลื่อนการเปลี่ยนศาสนา กล่าวคือ การเข้ามาแทนที่ *ศาสนาเดิม* ของ *ศาสนาใหม่* เกิดขึ้นเมื่อกระบวนการสร้างความสะดวกผลได้เข้าไปแตะต้องการหาคำตอบแก่ปัญหาที่ทำทลายทางจริยธรรม อารมณ์ความรู้สึก และสติปัญญาของผู้คนที่อยู่ภายใต้ “ศาสนาเดิม” (Hefner, 1993, p. 8) ซึ่งกรณีของการได้รับการอวยพรจากพระเจ้าเป็นสิ่งที่ช่วยยืนยันความสะดวกผลที่ว่า *พระเจ้ามีจริงจึงสามารถตอบคำอธิษฐานของมนุษย์*

- สมาชิกในครอบครัวที่เปลี่ยนศาสนาในเวลาต่อมา ส่วนหนึ่งเกิดจากการได้รับอิทธิพลจากคริสเตียนคนอื่นๆ นอกเหนือจากผู้เปลี่ยนศาสนา เช่น เพื่อนสนิท คริสเตียนในคริสตจักรอื่นหรือในคริสตจักรเดียวกันกับผู้เปลี่ยนศาสนา เป็นต้น ซึ่งช่วยยืนยันความน่าเชื่อถือของคริสตจักรและศาสนาคริสต์ ขณะที่สมาชิกในครอบครัวที่ไม่ต้องการเปลี่ยนศาสนาก็ได้รับอิทธิพลจากชุมชนที่อาศัยอยู่เช่นกัน เช่น คนในชุมชนส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธหรือมีความเชื่อเรื่องผี มีวัดอยู่หลายแห่งอยู่ในชุมชน ชุมชนและวัดต่างพึ่งพากัน เป็นต้น จึงเป็นไปได้ยากที่สมาชิกในครอบครัวจะตัดสินใจเปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์ เนื่องจากเกรงว่าจะกระทบความสัมพันธ์กับคนในชุมชน สอดคล้องกับการศึกษาของพัทยา สายหู (2527, น. 608-612) ที่ระบุว่า หากคนในชุมชนมีการกระทำทางศาสนาที่เด่นชัด เช่น คนในชุมชนชอบทำบุญตักบาตร มีวัดวาอารามอยู่ใกล้บ้าน มีการไปมาหาสู่ระหว่างพระกับคนในชุมชน ฯลฯ สมาชิกในครอบครัวจะได้รับอิทธิพลในด้านบวกต่อความศรัทธาในศาสนา ซึ่งมีนัยถึงสภาพแวดล้อมทางศาสนาและความเชื่อ (ใดๆ) ที่รายล้อมครอบครัวมีผลทำให้สมาชิกในครอบครัวยึดมั่นในศาสนาและความเชื่อนั้นๆ และไม่ต้องการเปลี่ยนไปนับถือศาสนาและความเชื่ออื่น

นอกจากนี้ ผลการศึกษาพบว่า สมาชิกในครอบครัวบางคนที่เคยเปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์ตามการชักชวนของผู้เปลี่ยนศาสนา แต่เมื่อผ่านไประยะหนึ่งกลับละทิ้งศาสนาคริสต์ โดยสาเหตุสำคัญ คือ ค่านิยมและกิจกรรมที่คริสตจักรขัดกับผลประโยชน์และความเป็นส่วนตัว เช่น กิจกรรมใน

คริสตจักรกินเวลาส่วนตัวและรู้สึกเหนื่อยกับการทำกิจกรรมต่างๆ ไม่เห็นด้วยกับการถวายทรัพย์ คริสตจักรไม่ส่งเสริมให้มีแผนนอกความเชื่อ เป็นต้น นอกจากนี้ ยังเกิดจากการไม่ได้ติดตามศาสนาคริสต์อย่างจริงจังเมื่อไม่มีใครติดตามจึงกลับไปใช้ชีวิตแบบเดิม และการเห็นความบกพร่องของสมาชิกในคริสตจักร โดยสรุปแล้วสาเหตุทั้งหมดคือ การเปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์ได้ขัดขวางเสรีภาพในการใช้ชีวิต จึงเลือกที่จะทำในสิ่งที่ตนต้องการและละทิ้งศาสนาคริสต์ทันทีที่เห็นว่าไม่ถูกใจหรือไม่เหมาะสม สอดคล้องกับลักษณะครอบครัวสมัยใหม่ที่สมาชิกเลือกใช้ชีวิตอย่างมีเสรีภาพ ไม่ต้องการอยู่ภายใต้การควบคุมของคริสตจักรหรือคริสเตียนที่ตนเห็นว่ามีพฤติกรรมไม่เหมาะสม แต่น่าสังเกตว่าการเปลี่ยนศาสนาของสมาชิกในครอบครัวไม่ได้เป็นการเปลี่ยนกลับไปกลับมาระหว่างศาสนาคริสต์และศาสนาพุทธเช่นในการศึกษาของขวัญชีวัน บัวแดง (2546) ที่พบว่า คริสเตียนชาวกะเหรี่ยงมีการเปลี่ยนศาสนากลับไปกลับมาระหว่างศาสนาคริสต์กับพุทธ ศาสนาคริสต์กับผีเรือน ขณะที่ผลการศึกษาคั้งนี้พบว่า เมื่อสมาชิกในครอบครัวเลิกเชื่อในศาสนาคริสต์จะไม่กลับไปร่วมกิจกรรมทางศาสนาคริสต์อีก หรือแม้ว่ายังเชื่อแต่เป็นในลักษณะ “อะไรดีก็เชื่อหมด” ให้อำนาจพระในทุกศาสนา แต่ความโน้มเอียงยังคงไปในทางศาสนาและความเชื่อหลักของครอบครัว ซึ่งต่างจากกลุ่มผู้เปลี่ยนศาสนาที่ไม่เพียงละทิ้งศาสนาเดิม แต่ยอมอยู่ภายใต้กฎเกณฑ์และการดูแลของคริสตจักร ทั้งยังยินดีให้อภัยพี่น้องคริสเตียนแม้มีเรื่องขัดแย้งกัน แสดงว่าศาสนาคริสต์และคริสตจักรได้ตอบสนองความต้องการบางประการที่เพียงพอต่อการละทิ้งเสรีภาพในการใช้ชีวิตบางเรื่อง

6.4 คริสตจักรในฐานะสถานที่ขดเคยการขาดหายไปของอุดมการณ์ ศาสนาและความเชื่อในครอบครัวสมัยใหม่

ในครอบครัวสมัยใหม่สมาชิกครอบครัวต่างมีเสรีภาพในการใช้ชีวิต อีกนัยหนึ่งคล้ายกับต้องโดดเดี่ยวจากครอบครัวเพราะการใช้ชีวิตนอกบ้านมากกว่าในบ้านได้นำไปสู่ความห่างเหินกับสมาชิกในครอบครัว แต่แท้จริงแล้วผู้คนต่างต้องการชี้นำ ต้องการความอบอุ่น และความช่วยเหลือเมื่อไม่สามารถควบคุมสถานการณ์บางอย่างได้ โดยเฉพาะกลุ่มตัวอย่างที่เข้ามาเรียนปริญญาตรีและทำงานอยู่ในสังคมเมืองขณะที่ครอบครัวอยู่ต่างจังหวัด ทำให้การพึงพาระหว่างคนในครอบครัวน้อยลง (บุญลือ วันทายนต์, 2525, น. 87-88; ปาริชาติ สุขุม, 2526, น. 44-47; วรารรรถ เวชชัสส์, 2529, น. 8-9; สมศักดิ์ ศรีสันติสุข, ปันทตา เผือกพันธ์ และรุ่งอรุณ ทีฆุณหเถียร, 2532, น. 23-36; โสภา ซิปิลมันน์, และคณะ, 2534: 2-47-2-53) หากมองไปยังสถาบันการศึกษาที่เข้ามาทำหน้าที่แทนครอบครัว ภาพสะท้อนบทบาทสถาบันการศึกษาจากผู้เปลี่ยนศาสนามีเพียงบทบาทในด้านการชี้นำการศึกษา อาชีพ และตรรกะเหตุผลเชิงวิทยาศาสตร์สำหรับนำไปแย้งความเชื่อทางศาสนา ไสยศาสตร์ และดวงชะตา แต่ยังไม่มีการชี้นำแนวทางการดำรงชีวิตท่ามกลางยุคสมัยใหม่ที่มีการแข่งขันมีความรุนแรง

และปัญหาที่มีความซับซ้อน ขณะที่ครอบครัวไม่มีบทบาทในเรื่องนี้มากนักเพราะต่างคนต่างมีกิจกรรมที่ตนสนใจ การชี้นำทิศทางชีวิตหรือปรัชญาการดำรงชีวิตจึงมีน้อย ดังนั้น จึงเกิดการแสวงหา “ทางเลือกใหม่” ที่ประเมินแล้วว่าสามารถเข้ามาเติมเต็มชีวิตและชดเชยสิ่งที่ครอบครัวไม่สามารถให้ได้ (สามชาย, ศรีสันต์, 3541, น. 6-7) ซึ่งการศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษา “ทางเลือกในด้านศาสนา” ของผู้ที่เปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์ ในการศึกษาได้ลงลึกไปยังเงื่อนไขที่เป็นสาเหตุของการเปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์ ซึ่งผลการศึกษาได้ให้ภาพที่ชัดเจนว่า ศาสนาคริสต์ไม่เพียงตอบสนองความต้องการส่วนตัวเท่านั้น ยังได้ช่วยเติมเต็มความรักความอบอุ่น การชี้นำทิศทางชีวิต ที่ครอบครัวไม่สามารถให้ได้ อีกทั้ง การศึกษายังได้พบว่า “คริสตจักร” ในมุมมองของผู้เปลี่ยนศาสนามีฐานะเป็นครอบครัวรูปแบบหนึ่งที่มีส่วนอย่างมากในการนำทิศทางชีวิตและชดเชยสิ่งครอบครัวขาดหายไป กล่าวคือ สามารถทำหน้าที่ในการดูแลสมาชิก ให้ความรักความอบอุ่น การอบรมสั่งสอนและขัดเกลาชีวิตที่ทำได้ดีกว่าครอบครัว นอกจากนี้ คริสตจักรได้พยายามปรับเปลี่ยนไปตามความเป็นสมัยใหม่เช่นเดียวกับครอบครัวสมัยใหม่ โดยมีการปรับตัวเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงสภาพและบทบาทของสมาชิกในคริสตจักร และปรับตัวตามการเปลี่ยนแปลงของสังคม

- **ศาสนาคริสต์ตอบสนองสิ่งที่ไม่สามารถได้รับจากครอบครัว** จากผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างทั้งหมดมีโอกาสเข้าสู่ศาสนาใหม่ในช่วงมัธยมศึกษาตอนต้น-ปลาย ระดับปริญญาตรี และวัยทำงานตอนต้น ซึ่งเป็นช่วงวัยที่มีโอกาสพบปะผู้คนที่หลากหลายจึงมีโอกาสเข้าถึงศาสนาและความเชื่อใหม่ๆ ที่สอดคล้องกับความต้องการ เช่นเดียวกับผลการศึกษาของงามตา วินทานนท์ (2536, น. 47-52, 61-62) ที่กล่าวว่า ช่วงวัยรุ่นตอนปลายและวัยผู้ใหญ่ตอนต้นเป็นช่วงที่อิทธิพลทางศาสนาของครอบครัวมีน้อยลง หรือกล่าวได้ว่าช่วงวัยนี้มีโอกาสเปิดรับศาสนาใหม่มากกว่าวัยอื่น กลุ่มตัวอย่างผู้เปลี่ยนศาสนาสะท้อนให้เห็นว่าสาเหตุที่ทำให้เปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์นั้น เนื่องจากเป็นทางเลือกที่สามารถเข้ามาเติมเต็มจิตใจ ให้ความรัก ความอบอุ่นใจ ให้อุดมการณ์และทิศทางชีวิตที่สอดคล้องกับความต้องการ ขณะเดียวกันยังสามารถช่วยเหลือให้พ้นจากวิกฤตชีวิต เช่น เชื่อว่าจะทำให้ชีวิตดีขึ้น ได้รับการรักษาโรคไขข้อจากการอธิษฐานต่อพระเจ้า มีประสบการณ์การอวยพรจากพระเจ้าได้เจอหนังสือที่หายและเพื่อนหายป่วย พระเจ้าตอบคำอธิษฐานให้ทำข้อสอบเข้าเรียนต่อปริญญาโทที่มหาวิทยาลัยมหิดลได้ พระเจ้าปกป้องจากอุบัติเหตุ สัมผัสกับพระเจ้าและรู้สึกถึงความรักที่ไม่มีใครสามารถทดแทนได้ สัมผัสความรักของพี่น้องคริสเตียนจึงทำให้รู้ว่าพระเจ้านั้นจริง รับการปลดปล่อยจากความเจ็บปวดที่เกิดจากครอบครัวและการผิดหวังในความรัก ได้สัมผัสถึงความอบอุ่นจากข้างใน ได้เข้าใจคำว่า “สันติสุข” ในจิตใจ คำสอนจากคริสตจักรสอดคล้องกับพื้นฐานความชอบในเรื่องปรัชญาและการแสวงหาความจริงของชีวิต เป็นต้น สอดคล้องกับสมมุติฐานของผู้วิจัยที่ว่า ผู้เปลี่ยนศาสนาไม่อยู่ใน “ภาวะจำยอม” แต่ยินดีที่จะเปลี่ยนศาสนาหลังจากที่ได้พิสูจน์หรือพิจารณาถึงความน่าเชื่อถือ

ความสมเหตุสมผลและสอดคล้องกับความต้องการ อีกทั้งยังพบว่าผู้เปลี่ยนศาสนามีความพยายามชักชวนให้สมาชิกในครอบครัวเปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์

- การเปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์มีความเกี่ยวข้องกับ “พื้นที่/สถานที่” ที่ผู้เปลี่ยนศาสนาเข้าไปปฏิสัมพันธ์มากกว่าครอบครัว ผลการศึกษาทำให้เห็นว่าการตัดสินใจเปลี่ยนศาสนาของกลุ่มตัวอย่างนั้นไม่ได้เกี่ยวข้องกับความยึดมั่นหรือไม่ยึดมั่นในศาสนาและความเชื่อหลักของครอบครัว ไม่ได้ขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ดีหรือไม่ดีระหว่างพ่อแม่หรือระหว่างพ่อแม่กับลูก และความใกล้ชิดหรือไม่ใกล้ชิดระหว่างพ่อแม่ลูก ซึ่งขัดแย้งกับการศึกษาของงามตา วินทานนท์ (2527, น. 608-612) ที่พบว่าความเคร่งครัดในศาสนาของพ่อแม่มีอิทธิพลทางบวกกับพฤติกรรมทางศาสนาของลูก ความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างลูกกับพ่อแม่และระหว่างพ่อกับแม่มีผลต่อการยับยั้งการเปลี่ยนศาสนาของลูก รวมถึงอิทธิพลทางศาสนาของพ่อแม่จะมีมากหากลูกอาศัยอยู่กับพ่อแม่

ผลการศึกษาครั้งนี้พบว่า ผู้เปลี่ยนศาสนาจำนวนหนึ่งอยู่ในครอบครัวที่พ่อแม่และญาติพี่น้องมีความยึดมั่นในศาสนาและความเชื่อหลักของครอบครัวอย่างมาก อีกทั้งเป็นผู้ที่มีความสัมพันธ์ที่ดีกับพ่อแม่และอาศัยอยู่กับครอบครัว แต่การเปลี่ยนศาสนาของกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวข้องกับ “พื้นที่/สถานที่” ที่ผู้เปลี่ยนศาสนาได้เข้าไปมีส่วนร่วมในชีวิตประจำวัน เนื่องจากผู้เปลี่ยนศาสนาใช้ชีวิตนอกบ้านมากกว่าในบ้าน อีกทั้งผู้เปลี่ยนศาสนาส่วนใหญ่เข้ามาอาศัยอยู่ในกรุงเทพฯ ในขณะที่ครอบครัวอยู่ต่างจังหวัด การใช้ชีวิตจึงเกี่ยวข้องกับคนภายนอกมากกว่าคนในครอบครัว ดังนั้น กลุ่มตัวอย่างทุกคนจึงมีโอกาสเปิดรับโลกทัศน์ชุดใหม่ของศาสนาคริสต์ ที่สามารถตอบสนองต่อความสงสัย/การตั้งคำถามต่อศาสนาและความเชื่อหลักของครอบครัว รวมถึงสามารถหยิบยื่นสิ่งที่ครอบครัวไม่สามารถให้ได้ ดังที่ปรากฏในแนวคิด “ภูมิศาสตร์การเปลี่ยนศาสนา” (Geographies of religious conversion) ของวูดส์ (Woods, 2012) ที่กล่าวถึงมโนทัศน์ผู้เปลี่ยนศาสนาที่เคลื่อนย้ายตนได้ (Mobile convert) ของแรงงานอพยพในอิสราเอลที่หันเข้าหาศาสนาใหม่เพราะได้รับอิทธิพลและประสบการณ์ทางศาสนาใหม่ๆ จากคนในพื้นที่ นอกจากนี้ วูดส์ได้กล่าวถึงมโนทัศน์กระบวนการสร้างพื้นที่แห่งการเปลี่ยนศาสนา (Space of conversion) ที่กล่าวว่า กลุ่มผู้เชื่อในศาสนาต่างๆ สามารถทำให้พื้นที่หนึ่งๆ กลายเป็นพื้นที่แห่งการเปลี่ยนศาสนา โดยเฉพาะในพื้นที่ “เมือง” หรือ “มหานคร” ที่เป็นแหล่งรวมผู้คนนับถือศาสนาต่างๆ ขณะเดียวกันยังเป็นพื้นที่ที่มีปัญหาสังคม ปัญหาครอบครัว ปัญหาศีลธรรมที่เอื้อต่อการสร้างโอกาสให้กลุ่มศาสนาต่างๆ รวมถึงศาสนาคริสต์ได้ช่วงชิงและหาโอกาสหยิบยื่นลัทธิความเชื่อใหม่ๆ ให้แก่ผู้คน ซึ่งสอดคล้องกับพัทยา สายหู (2527) ได้กล่าวไว้ว่า ชุมชนในสังคมเมืองที่ประกอบไปด้วยผู้คนหลากหลายประเภทอาจมีลัทธิความเชื่อใหม่ๆ ที่ผุดพวยจากศาสนาหลักของครอบครัวเข้ามามีอิทธิพลต่อสมาชิกในครอบครัว นอกจากนี้ พื้นที่เล็กๆ อย่าง “สถาบันการศึกษา” วูดส์ได้ระบุว่าพื้นที่ช่วงชิงทางความเชื่อของกลุ่มศาสนาต่างๆ เพราะถูกมองว่าเป็นพื้นที่ของคนหนุ่มสาวที่มีโอกาสเปิดรับศาสนาใหม่ๆ มากกว่าผู้ใหญ่ สอดคล้องกับผลการศึกษาครั้งนี้ที่พบว่า กลุ่ม

ตัวอย่างเกือบทั้งหมดเปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์ในขณะที่ยังเรียนอยู่ในระดับมัธยมศึกษาและระดับอุดมศึกษา ยกเว้นพี่ตาที่เปลี่ยนศาสนาในช่วงปีแรกของการทำงาน และส่วนใหญ่ได้รับอิทธิพลจากเพื่อนและรุ่นพี่ในสถานศึกษานั้นๆ มีเพียง 4 คน ที่ได้รับอิทธิพลจากเพื่อนร่วมงานและญาติพี่น้อง นอกจากนี้ ผู้เปลี่ยนศาสนายังได้ระบุว่าในคริสตจักรมีความจริงใจ ทุกคนในเกียรติซึ่งกันและกัน บรรณานิติต่อกัน สามารถไว้วางใจพี่น้องคริสเตียนได้มากกว่าคนข้างนอกที่ความสัมพันธ์อยู่บนผลประโยชน์เป็นหลัก ซึ่งมีนัยถึงคริสตจักรเป็นพื้นที่ที่ช่วยให้ผู้เปลี่ยนศาสนาหลีกเลี่ยงปัญหาผู้คนในสังคมเมืองที่ดูเหมือนว่าจะมีความจริงใจและซื่อตรงน้อยกว่า

- ศาสนาคริสต์ให้คำตอบในด้านหลักการความเชื่อที่ไม่เคยมีการถกเถียงในครอบครัว

เนื่องจากคนในครอบครัวขาดการถกเถียงกันในเรื่องศาสนาหลักที่ครอบครัวนับถือ ผู้เปลี่ยนศาสนาจึงไม่ได้รับการตอบข้อสงสัยต่างๆ ดังนั้น เมื่อมีโอกาสรับรู้ความเชื่อทางศาสนาคริสต์ที่มีความสมเหตุสมผล และช่วยตอบข้อสงสัยจึงตัดสินใจเปลี่ยนศาสนา เช่น ได้ฟังหลักข้อเชื่อในศาสนาคริสต์ที่บอกว่าทุกคนเป็นคนบาปไม่มีใครไปสวรรค์ด้วยการทำดี ความมีเหตุผลในเรื่องราวพระเจ้า ได้รับรู้ถึงความเชื่อโยงระหว่างพระเจ้กับวิทยาศาสตร์ การลำดับเหตุการณ์ของโลกทำให้เข้าใจว่าโลกนี้ไม่ได้เกิดขึ้นมาเองแต่มีผู้สร้าง พระคัมภีร์สอดคล้องกับชีวิตจริง ได้ฟังคำพยานและคำเทศนา ได้อ่านพระคัมภีร์ทำให้ไปถึงจุดที่รู้ทำไมโลกจึงเป็นแบบนี้ตายแล้วไปไหน เป็นต้น สอดคล้องกับแนวคิดของเวเบอร์ (Max Weber) ที่กล่าวถึงกระบวนการที่ขับเคลื่อนการเปลี่ยนศาสนาไว้ว่าการเปลี่ยนศาสนาเกิดขึ้นเมื่อ “ศาสนาใหม่” ได้สร้างความสมเหตุสมผลและได้คำตอบแก่ปัญหาที่ท้าทายทางจริยธรรม อารมณ์ความรู้สึก และสติปัญญาในชีวิตประจำวันของมนุษย์ (Hafner, 1993, p. 8) ในแง่นี้ศาสนาคริสต์ได้เข้ามาให้คำตอบในเรื่องการทำความดี สวรรค์ นรก ชีวิตหลังความตาย พระเจ้า การสร้างโลก และสาเหตุที่โลกเป็นแบบนี้ ซึ่งทั้งหมดไม่เคยมีการถกเถียงกันระหว่างสมาชิกในครอบครัว

ดังนั้น การกล่าวว่าในสังคมสมัยใหม่ผู้คนได้หลุดจากความเชื่อทางศาสนาหันมาเชื่อเหตุผลนิยมแบบวิทยาศาสตร์และพึ่งพาตนเองมากขึ้น หรือศาสนาได้ลดความสำคัญลงจึงไม่ใช่สิ่งที่ถูกต้องทั้งหมด เพราะผลการศึกษาได้เห็นว่ามี ความพยายามในการเชื่อมโยงพระเจ้กับวิทยาศาสตร์ อีกทั้ง ผู้คนต่างมีเงื่อนไขในชีวิตที่จำเป็นต้องพึ่งพาความเชื่อทางศาสนา ซึ่งในแง่นี้ผู้เปลี่ยนศาสนาไม่เพียงใช้ศรัทธาในการเข้าถึงพระเจ้าตามแนวคิดของลัทธิปัญญาและเหตุผลนิยม (Rationalism) ของเดการ์ต (Rene Descartes) แต่ยังใช้เหตุผลและความจริงเชิงประจักษ์ผ่านประสบการณ์การตอบคำอธิษฐานและการสัมผัสในจิตใจจากพระเจ้า การอ่านพระคัมภีร์ และการฟังคำสอนหรือคำพยานชีวิตจากคริสเตียนคนอื่น เพื่อยืนยันการมีอยู่จริงของพระเจ้าและเพื่อเข้าใจความเป็นไปของโลกนี้ว่าไม่ได้เกิดขึ้นโดยบังเอิญแต่มีผู้สร้าง จึงกล่าวได้ว่า การยืนยันความสมเหตุสมผลของศาสนาคริสต์และการมีอยู่จริงของพระเจ้า ศรัทธาและปัญญาและเหตุผลของมนุษย์เป็นสิ่งที่ต้องไปด้วยกัน เพราะมนุษย์มี

ความจำกัดในสติปัญญาและเหตุผลของตามแนวคิดของคานต์ (Immanuel Kant) (ธีรยุทธ บุญมี, 2546, น. 46-57)

- **คริสตจักรในฐานะครอบครัวสมัยใหม่** ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างไม่เพียงมองว่า คริสตจักรเป็นเหมือนอีกหนึ่งครอบครัว กล่าวคือ มีโครงสร้างที่คล้ายคลึงกับครอบครัวและทำหน้าที่ดูแลอบรมสั่งสอนขัดเกลาชีวิตเหมือนครอบครัว แต่ยังคงมองว่าคริสตจักรสามารถทดแทนสิ่งที่ครอบครัวขาดไป กล่าวคือ คริสตจักรเป็นครอบครัวที่สามารถให้ความไว้วางใจ อบอุ่น ทุกคนให้เกียรติและปรารถนาดีต่อกันมากกว่าคนข้างนอก และคริสตจักรสามารถให้การอบรมสั่งสอนที่ดีกว่าครอบครัว โดยคริสตจักรจะสอนทุกเรื่อง สอนทุกสัปดาห์ ทั้งยังช่วยให้คำแนะนำ แนวคิด หรือปรัชญาการทำงาน ได้ดีกว่าครอบครัว นอกจากนี้ คริสตจักรยังสอนตามหลักการพระวจนะที่ทำให้เกิดความประจักษ์แจ้ง มีความลึก ขยายความและสามารถเอาไปใช้ในชีวิตจริงได้ และสอนได้ครบถ้วนดีกว่าครอบครัว บทบาทหน้าที่หลักของครอบครัวที่ให้กำเนิดจึงมีเพียงการให้ที่อยู่ที่พักผ่อน อาหารการกิน สนับสนุนค่าใช้จ่าย คอยให้กำลังใจ และอยู่เคียงข้าง ดังนั้น “คริสตจักร” จึงเป็นครอบครัวอีกรูปแบบหนึ่ง ที่นอกเหนือไปจากครอบครัวแบบใหม่ในความหมายของเบค-เกอร์นส์แฮม และ Holland ที่ให้ภาพครอบครัวแบบใหม่ว่า เป็นครอบครัวของคู่รักเพศเดียวกัน ครอบครัวคู่รักต่างเพศที่รับบุตรบุญธรรมมาเลี้ยง หรือครอบครัวพ่อ/แม่เลี้ยงเดี่ยวที่รับบุตรบุญธรรมมาเลี้ยง (เบค-เกอร์นส์แฮม, 2002/2550, น. (10)-(11); Holland, 2008, p. 1051-1058) และครอบครัวครอบครัวชั่วคราวของคนคู่รักต่างวัฒนธรรมตามแนวคิดของโยโกะ ฮายามิ (Hayami, et al. 2012, p. 16)

อย่างไรก็ดี ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาคริสตจักรทั่วโลก รวมถึงคริสตจักรแห่งนี้ได้ให้นิยามตัวเองว่าเป็น “ครอบครัว” อยู่แล้ว ดังนั้น หากจะกล่าวถึงคริสตจักรในฐานะครอบครัวจึงควรเป็นการกล่าวในลักษณะ “ครอบครัวคริสตจักรสมัยใหม่” โดยนำรูปแบบการปรับตัวของคริสตจักรเพื่อรองรับสมาชิกและการปรับตัวตามการเปลี่ยนแปลงของสังคมมาพิจารณาร่วมด้วย ซึ่งผลการศึกษาพบว่า *ครอบครัวคริสตจักรสมัยใหม่* ได้มีการเปลี่ยนไปตามความเป็นสมัยใหม่เช่นเดียวกับครอบครัวสมัยใหม่ โดยมีการปรับตัวเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงสภาพและบทบาทของสมาชิก และการเปลี่ยนแปลงของสังคม ดังนี้

คริสตจักรจัดระบบรองรับสมาชิกตามการเปลี่ยนแปลงสภาพและบทบาทของสมาชิก
กลุ่มตัวอย่างมองว่าคริสตจักรมีระบบรองรับผู้เชื่อที่ดีที่สุด สมาชิกในคริสตจักรจะถูกเชื่อมความสัมพันธ์ตลอดผ่านการพูดคุยกัน 3-4 วัน ต่อสัปดาห์ อีกทั้งคริสตจักรยังมีโครงสร้างการดูแลที่รองรับการเปลี่ยนแปลงในบทบาทหน้าที่ของสมาชิก อาทิ โครงสร้างของกลุ่มนักศึกษาหรือเรียกว่า “กลุ่มสถาบัน” ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มนักเรียนนักศึกษาจากสถาบันการศึกษาต่างๆ สมาชิกทุกคนในโครงสร้างนี้ค่อนข้างมีความใกล้ชิดกันมาก แต่เมื่อโตขึ้นสภาพเปลี่ยนไป เช่น เข้าสู่การทำงาน แต่งงานมีครอบครัว ฯลฯ จะมีการย้ายไปอยู่ในอีกโครงสร้างซึ่งมีลักษณะการเลี้ยงดูสมาชิกที่แตกต่าง

จากการดูแลในกลุ่มสถาบัน ที่สำคัญภาพรวมคริสตจักรยังมีระบบการดูแลเรียงตามลำดับชั้นที่คล้ายคลึงกับ “ครอบครัวขยาย” ได้แก่ ลูกแกะ แม่แกะ/พ่อแกะ (พี่เลี้ยง) หัวหน้าแคร้ หัวหน้าหน่วย หัวหน้าแขวง หัวหน้าเขต ผู้ช่วยหัวหน้าส่วน และศิษยาภิบาล ทั้งนี้เพื่อให้การดูแลและสอนบทเรียนต่างๆ ให้แก่สมาชิกตามลำดับชั้น สอดคล้องกับประเด็นที่พัทยา สายหู (2527) ได้กล่าวไว้ว่า ลักษณะเฉพาะของศาสนามีอิทธิพลต่อความเชื่อของสมาชิก กรณีของคริสตจักรแห่งนี้ไม่เพียงมีระบบรองรับที่ดีที่สุดตามความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง แต่กิจกรรมของคริสตจักรที่ช่วยเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกก็มีอิทธิพลไม่น้อยเช่นกัน โดยกลุ่มตัวอย่างระบุว่าสมัยก่อนคริสตจักรมีการสอนที่เข้มข้นมาก มีการสอนพระคัมภีร์หนึ่งต่อหนึ่ง หนึ่งต่อกลุ่ม มีกิจกรรมให้สมาชิกเข้ามามีส่วนร่วมตลอดทั้งสัปดาห์ เช่น การประกาศ การติดตามผล การอธิษฐานประจำสัปดาห์ ฯลฯ นอกจากนี้ ในสมัยก่อนมีค่านิยมที่ว่า “ถ้าไม่มีอะไรทำก็ต้องอยู่ที่โบสถ์” ทำให้สมาชิกมีความผูกพันกับคริสตจักรมาก กลุ่มตัวอย่างบางคนระบุชัดเจนว่ามีความผูกพันกับคริสตจักรและผู้นำจึงไม่คิดจะไปไหน

คริสตจักรได้ปรับกิจกรรมและการอบรมสั่งสอนตามการเปลี่ยนแปลงของสังคม กลุ่มตัวอย่างระบุว่าคริสตจักรได้มีการเปลี่ยนแปลงตามยุคสมัย มีทั้งการเปลี่ยนแปลงอาคารสถานที่ กิจกรรม ความผูกพันของคนในคริสตจักร และการอบรมสั่งสอนเกี่ยวกับสิ่งที่ควรทำไม่ควรทำ โดยแบ่งได้เป็น 3 ยุค คือ *ยุคที่ 1* คริสตจักรอยู่ที่โรงภาพยนตร์ และ *ยุคที่ 2* คริสตจักรย้ายมาอยู่แถวเขตคลองเตย เนื่องจากจำนวนสมาชิกเพิ่มขึ้น ในสองยุคแรก สมาชิกมีจำนวนเยอะมากจนแทบจะเดินชนกันและทุกคนมีความผูกพันกัน ซึ่งเป็นผลมาจากการเข้าร่วมกิจกรรมในคริสตจักรที่มีหลากหลายมากกว่าปัจจุบัน คริสตจักรจะมีบรรยากาศที่สมาชิกนั่งปูเสื่อกินข้าวด้วยกัน ร้องไห้กลับใจใหม่ด้วยกัน ทำให้ภาพของครอบครัวคริสตจักรที่รวมเอาคนจำนวนมากมีความชัดเจน ขณะที่ใน *ยุคที่ 3* หรือยุคปัจจุบัน คริสตจักรย้ายมาเช่าสถานที่อยู่แถวจตุจักร มีสมาชิกใหม่เยอะแต่การทำกิจกรรมร่วมกันได้ลดลงไปมากเนื่องจากไม่ใช่เจ้าของสถานที่ ประกอบกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมภายนอก ทำให้การปลูกฝังค่านิยมให้กับสมาชิกเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย ซึ่งที่ดูได้ยกตัวอย่างที่เห็นเป็นรูปธรรมว่า ในยุคเริ่มต้นของคริสตจักร สมาชิกจะถูกปลูกฝังว่าห้ามโกหก ไม่ว่าจะพูดไม่จริง พูดไม่ตรง พูดอ้อม และไม่มี การประนีประนอม นอกจากนี้ สมาชิกที่โบสถ์ถูกห้ามไม่ให้ดูหนังในโรงภาพยนตร์ และห้ามฟังเพลงที่ไม่ใช่เพลงนมัสการ แม้แต่การดูโทรทัศน์ก็เป็นบาป และหากสมาชิกไม่มีอะไรทำให้มาอยู่ที่คริสตจักรเป็นหลัก แต่เมื่อเวลาผ่านไปการสอนได้มีการปรับเปลี่ยนไปตามการเปลี่ยนแปลงของเมือง ปัจจุบันสมาชิกในคริสตจักรมีอิสระที่จะทำกิจกรรมดังกล่าวร่วมกับคนต่างศาสนาเพียงแต่ต้องเข้าใจหลักการที่ถูกต้อง บางครั้งการโกหกถูกมองว่าเป็นสิ่งที่จำเป็นแต่ต้องทำด้วยท่าทีที่มีจิตสำนึกและไม่ล้มหลักการ

คริสตจักรไม่โดดเดี่ยวตัวเองจากสังคมภายนอกแต่มีการเตรียมพร้อมสมาชิกเพื่อเข้าสู่สังคมผ่านการอบรมสั่งสอน ผู้เปลี่ยนศาสนาระบุว่า คริสตจักรสอนทุกอย่าง สอนทุกสัปดาห์ อีกทั้งยังให้คำปรึกษา แนวคิด แนวทางการใช้ชีวิต หรือปรัชญาการทำงานมากกว่าครอบครัว นอกจากนี้

คริสตจักรยังสอนตามพระวจนะทำให้เกิดความประจักษ์แจ้ง มีความลึก ขยายความและเอามาใช้ใน ชีวิตจริงได้ เพราะชีวิตของมนุษย์นั้นมีความซับซ้อนต้องการการอธิบายที่ซับซ้อน ซึ่งในพระคัมภีร์จะ ให้คำตอบที่ชัดเจนและเจาะจงว่ามนุษย์ควรคิดอย่างไร พระเจ้าคิดอย่างไรและควรเดินไปทางไหน นอกจากนี้ คริสตจักรยังมีกระบวนการสร้างความเป็นชุมชนและครอบครัวที่สมาชิกสามารถให้ความ ไว้วางใจและได้รับการดูแลเมื่อเข้ามาเป็นสมาชิก และทำหน้าที่ชดเชยบทบาทที่ครอบครัวสูญเสียไป เพราะในยุคสมัยใหม่ครอบครัวได้ลดบทบาทในด้านที่พึ่งทางเศรษฐกิจ ที่พึ่งทางวัฒนธรรมประเพณี และที่พึ่งทางจิตใจ แต่ผู้คนยังคงต้องการที่พึ่งทางจิตใจ คริสตจักรจึงเข้าทำหน้าที่เติมเต็มจิตวิญญาณ ที่มนุษย์สูญเสียไปจากการอยู่ในสังคมสมัยใหม่ที่เต็มไปด้วยความเร็วและการแข่งขันแย่งชิง โดยสร้าง ครอบครัว/ชุมชนแบบใหม่ที่ทำให้ผู้คนได้รู้สึกว่ามีที่พึ่งทางใจ เห็นได้จากทักษะของกลุ่มตัวอย่างที่มองว่า พี่น้องในคริสตจักรสามารถเติมเต็มความสูญเสียได้ หากครอบครัวที่ให้กำเนิดจะตัดขาดความสัมพันธ์ การอยู่ในคริสตจักรเป็นเหมือนการอยู่ในครอบครัวที่อยู่แล้วสบายใจ ทุกคนเป็นเหมือนพี่น้อง เป็น สังคมที่สามารถให้ความไว้วางใจและต่างให้เกียรติซึ่งกันและกัน

จากผลการศึกษาทำให้เห็นว่าคริสตจักรไม่ได้หยุดนิ่งแต่มีการปรับโครงสร้างไปตามการ เปลี่ยนแปลงของสมาชิกและการเปลี่ยนแปลงของสังคมภายนอก ในแง่หนึ่งแย้งกับการแนวคิดยุค สมัยใหม่ของธีรยุทธ บุญมี (2546, น. 21-45) ที่นำเสนอเพียงภาพ “ภาวะหยุดนิ่ง” ภายในศาสนจักร (คาทอลิก) ที่ไม่มีการปฏิรูปให้สอดคล้องกับความก้าวหน้าทางปรัชญา วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี การแพทย์ รวมถึงการเมืองการปกครอง จนทำให้ศาสนาจักรเข้าสู่ความเสื่อมโทรมและการปฏิรูป ศาสนาได้เกิดขึ้นจากภายนอกศาสนจักร แต่ในอีกด้านหนึ่ง ผลการศึกษาได้ไปสอดคล้องกับการ นำเสนอของบาทหลวงสมชัย พิทยาพงศ์พร ที่ให้ภาพของศาสนจักรคาทอลิกที่มีการปรับตัวตามยุค สมัยใหม่ โดยมีการฟื้นฟูการรับใช้ผู้คนตามแบบพระคัมภีร์ การจัดระบบคำสอนและแนวทางปฏิบัติ ทางศาสนาให้สอดคล้องกับยุคสมัย และนำเสนอจุดยืนทางศาสนาสู่สังคมเพื่อเป็นคำตอบให้แก่ ประชาชน (สมชัย พิทยาพงศ์พร, บาทหลวง, 2551, น. 142-144, 178-189) ซึ่งในทัศนะของกลุ่ม ตัวอย่างผู้เปลี่ยนศาสนาได้ทำให้เห็นว่าคริสตจักรไม่เพียงการปรับตัวในด้านกายภาพ อาทิ การย้าย อาคารสถานที่เพื่อรองรับจำนวนสมาชิกที่เพิ่มขึ้น แต่ได้มีการปรับจุดยืนทางศาสนาเพื่อเดินหน้าไปพร้อม กับสถานะสมัยใหม่ โดยให้ความสนใจในเสรีภาพของสมาชิกตามความเหมาะสม โดยที่คริสตจักรได้ลด กฎเกณฑ์บางอย่างในการดำเนินชีวิตประจำวันลง และให้สมาชิกได้ใช้สติปัญญาและเหตุผลตามความ เป็นจริงของชีวิตมากขึ้น เช่น ฟังเพลงทั่วไปที่ไม่ใช่เพลงนมัสการได้ ดูภาพยนตร์หรือโทรทัศน์ได้ พูด โทกได้หากไม่ล้มหลักการที่ถูกต้อง เป็นต้น

การศึกษาในครั้งนี้พบว่า ภายใต้อำนาจ “ครอบครัวสมัยใหม่” ไม่ได้ทำให้ครอบครัวรูปแบบเก่า ล่มสลายไปอย่างสิ้นเชิง กลับพบว่าครอบครัวสมัยใหม่มีลักษณะก้ำกึ่งและผสมผสานระหว่าง ครอบครัวแบบเก่าและแบบใหม่ เช่น พ่อ/สามียังคงมีอำนาจควบคุมสมาชิกในบ้าน ครอบครัวยังเป็น แหล่งพึ่งพิงทางเศรษฐกิจของสมาชิกในครอบครัว สมาชิกในความยังคงให้ความสำคัญกับความผูกพัน ระหว่างสมาชิก โดยมีความพยายามในการจัดการและการต่อรองกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นใน ครอบครัวเพื่อคงความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกัน นอกจากนี้ยังพบว่าบรรทัดฐานครอบครัวในแบบดั้งเดิม ยังคงอยู่โดยการไม่ยอมรับคนข้ามเพศ อีกทั้งในครอบครัวสมัยใหม่พบว่ามีความหลากหลายในบรรทัด ฐานครอบครัว ซึ่งบางอย่างขัดแย้งกับเสรีภาพในการใช้ชีวิตและเกี่ยวข้องกับอุดมการณ์ทางการเมือง ในครอบครัวสมัยใหม่วัฒนธรรมประเพณีที่เกี่ยวข้องกับศาสนาหลักของครอบครัวยังคงได้รับความ สำคัญในฐานะ “จุดร่วม” เดียวของครอบครัวที่เหลืออยู่ แม้กระทั่งผู้เปลี่ยนศาสนายังต้องเข้าไป มีส่วนร่วมในกิจกรรมบางอย่างที่ไม่ขัดกับหลักศาสนาคริสต์ และรูปแบบครอบครัวสมัยใหม่มีความ หลากหลายและมีลักษณะลื่นไหล ทำให้การระบุว่าคุณคนใดบุคคลหนึ่งอยู่ในครอบครัวรูปแบบใด รูปแบบหนึ่งที่เป็นข้อตรงข้ามอย่างชัดเจนจึงเป็นไปได้ยาก เนื่องจากภายใต้อำนาจครอบครัวรูปแบบหนึ่งๆ ยังมีครอบครัวอีกรูปแบบหนึ่งซ้อนทับอยู่ และชีวิตแต่ละคนต่างมีรายละเอียดและมีเงื่อนไขนำไปสู่ การเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างครอบครัวในแต่ละช่วงเวลา

ผลการศึกษาได้ทำให้เข้าใจว่า ก่อนการเปลี่ยนศาสนาผู้เปลี่ยนศาสนาได้รับผลกระทบ จากอำนาจและอุดมการณ์ในด้านศาสนาและความเชื่อ ทั้งจากภายในและภายนอกครอบครัว แต่ อำนาจดังกล่าวไม่ได้มีผลต่อความยึดมั่นในศาสนาและความเชื่อหลักของครอบครัว เพราะแม้ว่ากลุ่ม ตัวอย่างจะอยู่ในครอบครัวที่พ่อแม่ ญาติพี่น้อง หรืออยู่ในสภาพแวดล้อมที่เคร่งครัดในธรรมเนียม ประเพณีทางศาสนาและความเชื่อ และได้รับปลูกฝังให้ปฏิบัติกิจกรรมทางศาสนาและความเชื่อตาม ครอบครัว แต่ปัจจัยเหล่านี้ไม่ได้มีผลให้เกิดการยับยั้งการเปลี่ยนศาสนาของผู้เปลี่ยนศาสนา ทั้งยังทำให้ เกิดการตั้งคำถามต่อศาสนาและความเชื่อหลักที่ครอบครัวนับถือที่ในท้ายที่สุดได้นำไปสู่การเปิดใจต่อ ศาสนาคริสต์ ซึ่งเป็นศาสนาที่สามารถตอบคำถามทางศีลธรรม/ชีวิตหลังความตาย ตอบสนองต่อ เป้าหมายและอุดมการณ์ในชีวิตรวมถึงความสำเร็จในด้านกายภาพ อย่างไรก็ตาม อำนาจ อุดมการณ์ทาง ศาสนาและความเชื่อหลักของครอบครัวถูกนำมาใช้อีกครั้ง เมื่อพบว่าสมาชิกในครอบครัวเปลี่ยนไป นับถือศาสนาคริสต์ แม้กระทั่งผู้เปลี่ยนศาสนาเองก็ได้สัมผัสถึงอำนาจดังกล่าว จึงทำให้ในช่วงแรกของการ เปลี่ยนศาสนาผู้เปลี่ยนศาสนาบางคนไม่กล้าบอกครอบครัวทันทีแต่รอเวลาที่เหมาะสมในการ เปิดเผย บางคนเลือกที่จะประเมินการยอมรับของครอบครัวต่อการเปลี่ยนศาสนาของตน เพื่อลด ความขัดแย้งและคงความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างคนในครอบครัว ขณะที่ในด้านของครอบครัว เมื่อรู้ว่ามี สมาชิกในครอบครัวเปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์ ต่างสรรหาวิธีเพื่อต่อรองและกดดันผู้เปลี่ยนศาสนา ให้กลับมาเป็นหนึ่งเดียวกับสมาชิกคนอื่นๆ ในครอบครัว ด้วยเหตุนี้ ผู้เปลี่ยนศาสนา ไม่เพียงต้องเสี่ยง

ประเด็นและสถานการณ์ที่สร้างความขัดแย้ง ยังต้องอาศัยวิธีการต่อรองในรูปแบบต่างๆ โดยไม่ไปลดความเคร่งครัดของศาสนาคริสต์ เพื่อคงความเป็นหนึ่งเดียวกับครอบครัว ทำให้ครอบครัวยอมรับและเปลี่ยนจุดยืนไปนับถือศาสนาคริสต์ ส่งผลให้เมื่อเวลาผ่านไประยะหนึ่งสมาชิกในครอบครัวเริ่มยอมรับและมีบางคนยินดีเปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์อย่างถาวร

ขณะเดียวกันในด้านบทบาทของคริสตจักรพบว่า ไม่ได้ดึงผู้เปลี่ยนศาสนาให้ออกห่างจากครอบครัว แต่ได้อบรมสั่งสอนให้สมาชิกรักครอบครัวและปฏิบัติต่อครอบครัวอย่างดีในระหว่างที่เจอการต่อต้าน รวมถึงการแสดงบทบาทในฐานะสถาบันที่เขยการขาดหายไปของอุดมการณ์ ศาสนา และความเชื่อในครอบครัวสมัยใหม่ โดยเฉพาะการชี้นำทิศทางชีวิตหรือปรัชญาการดำรงชีวิตท่ามกลางยุคสมัยใหม่ที่การแข่งขันมีความรุนแรงและปัญหามีความซับซ้อน ขณะที่ครอบครัวไม่มีบทบาทในเรื่องนี้มากนักเพราะต่างคนต่างมีเสรีภาพในการใช้ชีวิต คริสตจักรจึงได้เข้ามาในฐานะ “ทางเลือกใหม่” ที่ผู้เปลี่ยนศาสนาได้ประเมินแล้วว่าสามารถเข้ามาเติมเต็มชีวิตและชดเชยสิ่งที่ครอบครัวไม่สามารถให้ได้ นอกจากนี้ ยังเห็นการปรับตัวของคริสตจักรเช่นเดียวกับครอบครัวสมัยใหม่ โดยมีการปรับตัวเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงสถานภาพและบทบาทของสมาชิกในคริสตจักร รวมถึงการปรับเปลี่ยนการสอนให้สอดคล้องกับภาวะสังคมสมัยใหม่

รายการอ้างอิง

รายการอ้างอิง

หนังสือ

- กุหลาบ สายประดิษฐ์. (2521). *กำเนิดครอบครัวของมนุษยชาติ*. กรุงเทพฯ: เจริญวิทย์การพิมพ์.
- ขวัญชีวัน บัวแดง. (2546). การเปลี่ยนศาสนา: ความซับซ้อนของการแสดงตัวตนของคนกะเหรี่ยงทางภาคเหนือของประเทศไทย. ใน *ปิ่นแก้ว เหลืองอร่าม (บรรณาธิการ), อัตลักษณ์ ชาติพันธุ์ และความ เป็นชายขอบ (น. 173-201)*. กรุงเทพฯ: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน).
- งามตา วนินทานนท์. (2536). *ลักษณะทางพุทธศาสนาและพฤติกรรมศาสตร์ของบิดามารดาที่เกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดูบุตร*. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- ทัคเกอร์, รูธ เอ. (2549). *จากเยรูซาเล็มสู่ปลายแผ่นดินโลก [From Jerusalem to Irian Jaya: A Biographical History of Christian Missions]*. (ชนาภรณ์ ธรรมสุจริตกุล, ผู้แปล). กรุงเทพฯ: กนกบรรณสาร. (ต้นฉบับพิมพ์ปี 1983).
- ธีรยุทธ บุญมี. (2546). *โลก Modern & Post Modern*. กรุงเทพฯ: สายธาร.
- นงลักษณ์ เอ็มประดิษฐ์. (2539). *รูปแบบครอบครัวไทยของสังคมสมัยใหม่: แนวโน้มอนาคต*. กรุงเทพฯ: สถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- บัวพันธ์ พรหมพักพิง. (2546). การเปลี่ยนผ่านของสังคมเกษตรกรรมและการเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ระหว่างหญิงชายในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. ใน *ปิ่นแก้ว เหลืองอร่ามศรี (บรรณาธิการ), อัตลักษณ์ ชาติพันธุ์ และความ เป็นชายขอบ (น. 379-410)*. กรุงเทพฯ: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร.
- บุญลือ วันทายนต์. (2520). *ครอบครัวและวงศ์วาน*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- เบค-เกอร์นส์แฮม, อลิซาเบธ. (2550). *ครอบครัวในความหมายใหม่: การค้นหาวิถีชีวิตแบบใหม่ [Reinventing the family : in search of new lifestyles]*. (วารุณี ภูริสินสิทธิ์, ผู้แปล). กรุงเทพฯ: โครงการจัดพิมพ์คบไฟ. (ต้นฉบับพิมพ์ปี 2002).
- ประสิทธิ์ ลีปรีชา. (2546). อัตลักษณ์ทางเครือญาติของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งท่ามกลางความทันสมัย. ใน *ปิ่นแก้ว เหลืองอร่ามศรี (บรรณาธิการ), อัตลักษณ์ ชาติพันธุ์ และความ เป็นชายขอบ (น. 203-252)*. กรุงเทพฯ: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร,
- ปารีชาติ สุขุม. (2526). *รายงานการวิจัยเรื่อง เมืองในสังคมกำลังพัฒนา*. กรุงเทพฯ: โครงการวิจัยเสริมหลักสูตร มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

- พัทธา สายหู. (2527). *เอกสารการสอนชุดวิชาครอบครัวและสิ่งแวดล้อม (Family and Ecology) หน่วยที่ 8-15*. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช สาขาวิชาคหกรรมศาสตร์.
- สมศักดิ์ ศรีสันติสุข, ปันทดา เผือกพันธ์ (เพ็ชรสิงห์), และรุ่งอรุณ ทีฆชอุณหเถียร. (2532). *การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ การเมือง สังคม และวัฒนธรรมในชุมชนชาติพันธุ์กวยและญ้อ: การศึกษาเปรียบเทียบเฉพาะกรณี*. ขอนแก่น: คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สุภางค์ จันทวานิช. (2534). *วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เสมอชัย พูลสุวรรณ. (2544). *ลาวโขงกับคริสต์ศาสนา*. กรุงเทพฯ : สถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- โสภา ขปีลมันน์ สมบัติ สุพัตชัย และประกายรัตน์ สุขุมลชาติ. (2534). *รูปแบบครอบครัวไทยที่พึงปรารถนาในสังคมเมืองในประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: สภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทยในพระราชูปถัมภ์.
- อุกฤษฏ์ ปัทมานันท์, พัชรี สีโรส. (2534). *คู่มือเหตุการณ์สำคัญทางสังคม เศรษฐกิจ การเมืองไทย ตั้งแต่ปี พ.ศ.2428-2528*. กรุงเทพฯ: [ม.ป.พ.].

บทความวารสาร

- Nakai, Senjo. (2553). ครอบครัวญี่ปุ่นสมัยใหม่ ภาพสะท้อนจากภาพยนตร์เรื่อง Bright Future ของคิโยชิ คูโรซาว่า. *นิเทศศาสตร์ปริทัศน์*, 14(2), 9-23.

สื่ออิเล็กทรอนิกส์

- จาก 'POWER FOR LIVING' สู่ 'พลังแห่งชีวิต' การตลาดนอกธุรกิจ. (12 ธันวาคม 2547). *Positioning*. สืบค้นจาก www.positioningmag.com/content/ จาก-"power-living"-สู่-"พลังแห่งชีวิต"-การตลาดนอกธุรกิจ
- โปรดปราน [นามแฝง]. (ม.ป.ป.). ลัทธิเทียมเท็จ. สืบค้นจาก http://www.followhissteps.com/web_christianstories/cult.html

วิทยานิพนธ์

- ชลธิชา ศาลิคุปต์. (2532). *กระบวนการพัฒนาและอํารงเอกลักษณ์ของหญิงร้กร่วมเพศ*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา, สาขาสังคมวิทยา.
- ทรงศิริ พุทธงชัย. (2542). *กระบวนการกลายเป็นคริสเตียน: ศึกษากรณีผู้เปลี่ยนศาสนาคริสต์จักรแบ็บติสท์ในกรุงเทพฯ*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา, สาขาสังคมวิทยา.
- ปุนินทร์ นาคสิงห์. (2547). *เกย์: กระบวนการพัฒนาเอกลักษณ์และวิถีชีวิตทางเพศ*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา, สาขาสังคมวิทยา.
- มัทนา เขตมี. (2539). *วิถีชีวิตและชีวิตครอบครัวของหญิงร้กร่วมเพศ*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา, สาขามานุษยวิทยา.
- มานิตตา ชาญไชย. (2546). *ความเป็นเอกลักษณ์ทางสังคมของ “ดี” และกลยุทธ์ในการใช้ชีวิตประจำวันของผู้หญิงที่มีคนรักเป็นทอม*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา, สาขาสังคมวิทยา.
- วรารวรรณ เวชชัสต์. (2529). *การศึกษาเปรียบเทียบอิทธิพลของกลไกการขยายเมืองต่อแบบแผนการดำเนินชีวิต*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา, สาขาสังคมวิทยา.
- สมฤดี สงวนแก้ว. (2546). *กระบวนการพัฒนาและอํารงเอกลักษณ์ “กะเทย” ในสังคมมุสลิม*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา, สาขาสังคมวิทยา.
- สามชาย ศรีสันต์. (2541). *ความเป็นปึกแผ่นในความสัมพันธ์ระหว่างบุตรผู้เป็นแรงงานย้ายถิ่นกับบิดามารดา: การศึกษาตามแนวทฤษฎีการแลกเปลี่ยน*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา, สาขาสังคมวิทยา.

Book

- Engels, Frederick. (1972). *The origin of the family, private property, and the state*. New York: Pathfinder Press.

- Giddens, Anthony. (1991). *Modernity and Self-identity: Self and Society in the Late Modern Age*. Stanford: Stanford University Press.
- Hayami, Yoko, and other. (2012). *The Family in Flux in Southeast Asia*. Kyoto: Kyoto University Press.
- Hefner R., Robert. (1993). World building and the rationality of conversion. In Hefner R. (Ed.), *Conversion to Christianity: Historical and Anthropological Perspectives on a Great Transformation* (p. 3–44). Berkeley, CA: University of California Press.
- Shilling, Chris. (1993). *The Body and Social Theory*. London: Sage Publishing

Articles

- Holland, Aubry. (2008). The Modern Family Unit: Toward a More Inclusive Vision of the Family in Immigration Law. *California Law Review*, 96(4), 1049-1091.
- Roer-Strier, Dorit, & Sands, Roberta G. (2001). The Impact of Religious Intensification on Family Relation: A South African Example. *Journal of Marriage and Family*, 63(3), 868-880.
- Roer-Strier, Dorit, & Sands, Roberta G. (2004). Divided Families: Impact of Religious Difference and Geographic Distance on Intergenerational Family Continuity. *Family Relations*, 53(1), 102-110.
- Thornton, Arland. (2001). The Development Paradigm, Reading History Sideways, and Family Change. *Demography*, 38(4), 449-465.
- Wolfson, Dorothea Israel. (2011). Modern Family. *Claremont Review of Book*, 11(4).
- Woods, Orlando. (2012). The geographies of religious. *Progress in Human Geography*, 36(4), 440-456.

ภาคผนวก ก
ข้อมูลพื้นฐานกลุ่มตัวอย่างทั้ง 21 คน

ตารางที่ 1

ข้อมูลพื้นฐานกลุ่มตัวอย่างทั้ง 21 คน ประกอบไปด้วยชื่อ อายุ ภูมิลำเนา รูปแบบครอบครัว อาชีพพ่อแม่ อาชีพ สถานภาพ การศึกษา ระยะเวลาที่เปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์ ช่วงชีวิตที่เปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์ และความเชื่อหลักของครอบครัว

ที่	ชื่อ	อายุ	ภูมิลำเนา	รูปแบบครอบครัว	อาชีพพ่อแม่	อาชีพ	สถานภาพ	การศึกษา	ระยะเวลาที่เปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์	ช่วงชีวิตที่เริ่มต้นเปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์	ความเชื่อหลักของครอบครัว
1	พินุช	40 ปี	กรุงเทพฯ	ครอบครัวเดี่ยว (พ่อแม่ลูก)	-พ่อ รับราชการทหาร -แม่ นักวิจัยสายวิทย์ฯ	นักวิจัย	สมรส (ลูก 1 คน)	- ปริญญาโท สาขาวิจัย NIDA - ปริญญาตรี สัตวแพทย์ จุฬาฯ	20 ปี	ปริญญาตรี ปี 4	ศาสนาพุทธ (แบบไทย และแบบจีน)
2	แก้ว	30 ปี	กรุงเทพฯ	ครอบครัวพ่อเลี้ยงเดี่ยว	พนักงานบริษัทเอกชน	พนักงานบริษัทเอกชน	สมรส	ปริญญาตรี ศิลปศาสตร์ เอกจิตวิทยา มหาวิทยาลัยเซนต์จอร์จ	10 ปี	ปริญญาตรี ปี 3	ศาสนาพุทธ (แบบจีน ไหว้เจ้า ไหว้บรรพบุรุษ)

ที่	ชื่อ	อายุ	ภูมิลำเนา	รูปแบบครอบครัว	อาชีพพ่อแม่	อาชีพ	สถานภาพ	การศึกษา	ระยะเวลาที่เปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์	ช่วงชีวิตที่เริ่มต้นเปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์	ความเชื่อหลักของครอบครัว
3	พี่ชาย	38 ปี	กรุงเทพฯ	ครอบครัวเดี่ยว (พ่อแม่ลูก) แต่คุณพ่อเสียชีวิตตอนเรียนมัธยม	แม่บ้าน	พนักงานบริษัทเอกชน (บรรณาธิการหนังสือคอมพิวเตอร์)	สมรส (ภรรยาคือแก้ว)	ปริญญาตรี วิศวกรรมศาสตร์ สาขาคอมพิวเตอร์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง	19 ปี	ปริญญาตรี ปลายปี 1 จะขึ้นปี 2	ศาสนาพุทธ (แบบจีน เชื้อพระโพธิสัตว์เจ้าแม่กวนอิม)
4	พี่ดาว	34 ปี	สุพรรณบุรี	ครอบครัวเดี่ยว (พ่อแม่ลูก) พ่อเสียชีวิตหลังเปลี่ยนศาสนา 1 ปี	ร้านขายยา	พนักงานบริษัทเอกชน	โสด	- ปริญญาโท มนุษยศาสตร์ เอกภาษาอังกฤษ (มศว.) - ปริญญาตรี มนุษยศาสตร์ เอกภาษาอังกฤษ มหาวิทยาลัยรามคำแหง	15 ปี	ปริญญาตรี ปี 1	ศาสนาพุทธ (แบบจีน)
5	พี่เอก	33 ปี	กรุงเทพฯ	ครอบครัวเดี่ยว (พ่อแม่ลูก)	ค้าขาย	นักวิจัย นักวิชาการ	สมรส	- ปริญญาโท เศรษฐศาสตร์ ธุรกิจ ธรรมศาสตร์ - ปริญญาตรี วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ประยุกต์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยี พระจอมเกล้าพระนครเหนือ	11 ปี อย่าง 12 ปี (เชื้อปี 2545)	ปริญญาตรี ปี 4	ศาสนาพุทธ (แบบจีน)

ที่	ชื่อ	อายุ	ภูมิลำเนา	รูปแบบครอบครัว	อาชีพพ่อแม่	อาชีพ	สถานภาพ	การศึกษา	ระยะเวลาที่เปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์	ช่วงชีวิตที่เริ่มต้นเปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์	ความเชื่อหลักของครอบครัว
6	พี่ป้อง	42 ปี	กาญจนบุรี	ครอบครัวขยาย (อยู่กับอากงอาม่า พ่อไปทำงานที่อุดรฯ ตอนป.2)	-พ่อ รับเหมาก่อสร้าง -แม่ ค้าขาย	- ประกอบธุรกิจส่วนตัว - นักวิชาการอิสระ	สมรส (ลูก 1 คน)	-ปริญญาโท เศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย -ปริญญาตรี วิทยาศาสตร์ สาขารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่	ประมาณ 24 ปี (เชื้อปี 2532)	ปริญญาตรี ปี 1	ศาสนาพุทธ (แบบจีน)
7	พี่น้ำ	38 ปี	กรุงเทพฯ	ครอบครัวขยาย (อยู่กับญาติฝ่ายพ่อรวม 7 คน)	รับเหมาต่อเติมบ้าน	พนักงานบริษัทเอกชน	โสด	ปริญญาตรี มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต	18 ปี (มาโบสถ์ ปี 2538 แต่ไปเป็นประจำในปี 2540)	กำลังเตรียมเข้าสู่ปริญญาตรี ปี1 (ช่วงตีวงหนังสือเข้ามหาวิทยาลัย)	ศาสนาพุทธ (แบบจีน)
8	ไผ่	32 ปี	กรุงเทพฯ	ครอบครัวเดี่ยว (พ่อแม่ลูก)	ขายน้ำเต้าหู้	นักวิจัย	โสด	- ปริญญาโท บริหารธุรกิจ (MBA) ที่ Cyprus International Institute of management ไชปรัส - ปริญญาตรี เศรษฐศาสตร์ มธ.	15 ปี (เชื้อปี 1998)	ปลาย ม.5 ต้น ม. 6	ศาสนาพุทธ (แบบจีน)

ที่	ชื่อ	อายุ	ภูมิลำเนา	รูปแบบครอบครัว	อาชีพพ่อแม่	อาชีพ	สถานภาพ	การศึกษา	ระยะเวลาที่เปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์	ช่วงชีวิตที่เริ่มต้นเปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์	ความเชื่อหลักของครอบครัว
9	น้ำฝน	33 ปี	กาฬสินธุ์	ครอบครัวเดี่ยว (พ่อแม่ลูก)	-พ่อ รับราชการครู -แม่ เกษตรกร	ครูโรงเรียนนานาชาติ (ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน)	โสด	ปริญญาตรี ศิลปศาสตร์ เอกภาษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์	13 ปี (เมื่อปี 2000)	มัธยมศึกษาปีที่ 6 เทอม 2	ศาสนาพุทธ (แบบไทย)
10	พีโก้	33 ปี	เชียงราย	ครอบครัวเดี่ยว (พ่อแม่ลูก แต่พ่อเสียชีวิตตอนอายุ 9 ขวบ)	-พ่อ อาชีพรับจ้างทั่วไป -แม่ เปิดร้านขายของชำ	นักวิจัย นักวิชาการ	โสด	- ปริญญาโท พัฒนาชุมชน สังคมสงเคราะห์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ - ปริญญาตรี สังคมสงเคราะห์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์	ประมาณ 14 ปี (เมื่อวันที่ 5 ธ.ค. 1999)	ปริญญาตรี ปี 2 เทอม 2	ศาสนาพุทธ (แบบไทยผสมกับการไหว้ผีบรรพบุรุษแบบคนภาคเหนือ)
11	พีกล้า	42 ปี	ประจวบคีรีขันธ์	ครอบครัวเดี่ยว (พ่อแม่ลูก)	ค้าขาย เครื่องประดับ	นักวิชาการ นักวิจัย	สมรสแล้ว (ลูก 2 คน)	- ปริญญาโท เศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย - ปริญญาตรี วิศวกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	25 ปี (เมื่อปี 1988)	ปริญญาตรีปี 1	ศาสนาพุทธ (แบบจีน)

ที่	ชื่อ	อายุ	ภูมิลำเนา	รูปแบบครอบครัว	อาชีพพ่อแม่	อาชีพ	สถานภาพ	การศึกษา	ระยะเวลาที่เปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์	ช่วงชีวิตที่เริ่มต้นเปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์	ความเชื่อหลักของครอบครัว
12	รุ่ง	33 ปี	เชียงใหม่	ครอบครัวเดี่ยว (พ่อแม่ลูก)	ร้านอาหาร	ประกอบธุรกิจส่วนตัว	สมรส (ลูก 1 คน)	ปริญญาตรี นิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยหอการค้า	ประมาณ 14 ปี	ปริญญาตรี ปี 1	ศาสนาคริสต์ นิกายคาทอลิก
13	พีชัย	47 ปี	ชลบุรี	ครอบครัวเดี่ยว (พ่อแม่ลูก)	ค้าขาย	ประกอบธุรกิจส่วนตัว	สมรส (ลูก 3 คน)	ปริญญาตรี วิศวกรรมไฟฟ้า	24 ปี	ปริญญาตรี ปี 4	ศาสนาพุทธ (แบบจีน)
14	พีแก้ว	35 ปี	ตาก	ครอบครัวเดี่ยว (พ่อแม่ลูก) พ่อกับแม่แยกกันอยู่ ตอนเรียนมหาวิทยาลัย เพราะพ่อป่วย	-พ่อ รับราชการตำรวจ (เกษียณ) -แม่ รับจ้างทั่วไป	ประกอบธุรกิจส่วนตัว	โสด	ปริญญาตรี วิศวกรโยธา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี	ปีที่ 13 เชื้อตอนปี 2000	ปริญญาตรี ปี 1	ศาสนาพุทธ (แบบไทย)
15	โบว์	32 ปี	กรุงเทพฯ	ครอบครัวเดี่ยว (พ่อแม่ลูก)	-พ่อ ค้าขาย -แม่ พนักงานบริษัทเอกชน	ครูสอนภาษาไทย-เกาหลี	โสด	ปริญญาตรี บริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ (ABAC)	15 ปี	ปริญญาตรี ปี 1	ศาสนาพุทธ (แบบจีน)

ที่	ชื่อ	อายุ	ภูมิลำเนา	รูปแบบครอบครัว	อาชีพพ่อแม่	อาชีพ	สถานภาพ	การศึกษา	ระยะเวลาที่เปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์	ช่วงชีวิตที่เริ่มต้นเปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์	ความเชื่อหลักของครอบครัว
16	พีฟ้า	33 ปี	บุรีรัมย์	ครอบครัวเดี่ยว (พ่อแม่ลูก) พ่อแม่เลิกกัน ไปอยู่กับป้า (พี่สาวพ่อ) น้องชายอยู่กับพ่อ อยู่กับแม่ตอนม.ต้น	-พ่อ อาชีพรับเหมา ก่อสร้าง -แม่ อาชีพค้าขาย	พนักงานบริษัทเอกชน	โสด	ปริญญาตรี เศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์	10 ปี (เชื้อ ปี 2002)	ปริญญาตรี ปี 3	ศาสนาพุทธ (แบบไทย)
17	พีวุฒิ	40 ปี	กรุงเทพฯ	คุณแม่เลี้ยงเดี่ยว	แม่ เป็นแม่บ้าน	พนักงานบริษัทเอกชน	สมรส	ปริญญาตรี	ประมาณ 20 ปี	ปริญญาตรี ปี 1	ศาสนาพุทธ (ไม่รู้ว่าเป็นพุทธแบบไหน)
18	พีกบ	41 ปี	กรุงเทพฯ	ครอบครัวขยาย	รับราชการทหาร (เกษียณ)	พนักงานบริษัทเอกชน	สมรส (ภรรยาพีวุฒิ)	- ปริญญาโท คณะศึกษาศาสตร์ (มศว.) - ปริญญาตรี มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ (ABAC)	23 ปี (เชื้อ 20 ต.ค. 1990)	ปริญญาตรี ปี 2 (เรียนจบ ม. 4 สามารถสอบเข้ามหาวิทยาลัยได้)	ศาสนาพุทธ (แบบไทย)

ที่	ชื่อ	อายุ	ภูมิลำเนา	รูปแบบครอบครัว	อาชีพพ่อแม่	อาชีพ	สถานภาพ	การศึกษา	ระยะเวลาที่เปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์	ช่วงชีวิตที่เริ่มต้นเปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์	ความเชื่อหลักของครอบครัว
19	พีปลา	39 ปี	กรุงเทพฯ	ครอบครัวขยาย (อาภิง อาม่า อาโก อยู่ด้วย)	พนักงานบริษัทเอกชน	ประกอบธุรกิจส่วนตัว	สมรส	- ปริญญาโท สาขาสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัย มหิดล - ปริญญาตรี วิทยาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	เข้ามา 21 ปี (เมื่อปี 2535)	ปริญญาตรี ปี 4 (ใกล้จบปริญญาตรี)	ศาสนาพุทธ (แบบจีน)
20	พีดา	48 ปี	ชุมพร	ครอบครัวขยาย (อยู่กับญาติฝ่ายพ่อ ตั้งแต่ 3 ขวบ เนื่องจากพ่อแม่แยกทาง)	เกษตรกร (สวนผลไม้)	ประกอบธุรกิจส่วนตัว	สมรส (ลูกสาว 2)	ปริญญาตรี บริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ	22 ปี	เริ่มทำงานแล้วที่เกาะสมุย	ศาสนาพุทธ (แบบไทย)
21	พีตุล	38 ปี	ลพบุรี	ครอบครัวขยาย (อยู่กับพ่อ และญาติทางพ่อ เหล่าโก อาโก)	-พ่อ (เสียชีวิต) ทำงานโรงงาน -แม่ ค้าขาย ช่างเสริมสวย	ประกอบธุรกิจส่วนตัว	สมรส	ปริญญาตรี นิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง	22 ปี (เมื่อปี 1991)	เรียน ม. 4	ศาสนาพุทธ (แบบไทย และแบบจีน)

ภาคผนวก ข

ข้อมูลพื้นฐานด้านครอบครัวและศาสนาของกลุ่มตัวอย่างที่ครอบครัวไม่ต่อต้านภายหลังการเปลี่ยนศาสนา

ตารางที่ 2

ข้อมูลพื้นฐานด้านครอบครัวและศาสนาของกลุ่มตัวอย่างที่ครอบครัวไม่ต่อต้านภายหลังการเปลี่ยนศาสนา

ที่	ชื่อ	ความสัมพันธ์ระหว่างคนในครอบครัว	การเลี้ยงดู	การให้ความสำคัญกับการปฏิบัติตามพิธีกรรมทางศาสนาและความเชื่อต่างๆ	ความเห็นของครอบครัวต่อศาสนาคริสต์
1	พีวุฒิ	ความสัมพันธ์ระหว่างพ่อกับแม่ไม่ดี เพราะแยกทางกัน ใช้เวลาอยู่กับแม่เป็นส่วนใหญ่ ไม่มีปัญหาความสัมพันธ์กับคุณแม่	ให้อิสระทางความคิด ไม่ควบคุมหรือเข้มงวดจนเกินไป	ให้ความสำคัญน้อย ทั้งในชีวิตประจำวันและในช่วงเทศกาล	แง่ดี (เนื่องจากคุณแม่เปลี่ยนศาสนา ก่อน คิดว่าเรื่องพระเจ้าเกี่ยวข้องกับมนุษย์)
2	พีเอก	ความสัมพันธ์ระหว่างคนในครอบครัวดี	ให้อิสระทางความคิด ไม่ควบคุมหรือเข้มงวดจนเกินไป	ให้ความสำคัญมาก ทั้งในชีวิตประจำวันและในช่วงเทศกาล (แม่ทำหิ้งพระขนาดใหญ่ ทั้งพระจีนพระไทย ส่วนพ่อเน้นการไหว้บรรพบุรุษ)	กลางๆ (แม่เชื่อว่าพระเจ้านั้นมีจริง แต่เป็นแบบอะไรก็เชื่อ พ่อมองว่าศาสนาเป็นสังคม สามารถเข้าหาได้หมด)

ที่	ชื่อ	ความสัมพันธ์ระหว่างคนในครอบครัว	การเลี้ยงดู	การให้ความสำคัญกับการปฏิบัติตามพิธีกรรมทางศาสนาและความเชื่อต่างๆ	ความเห็นของครอบครัวต่อศาสนาคริสต์
3	ฝน	ความสัมพันธ์ระหว่างคนในครอบครัวดี	ให้อิสระทางความคิด ไม่ควบคุมหรือเข้มงวดจนเกินไป	ให้ความสำคัญ <u>น้อย</u> ทั้งในชีวิตประจำวันและในช่วงเทศกาล	กลางๆ (มองว่าเป็นศาสนาหนึ่ง เปิดใจรับฟัง)
4	พีชัญญ	ความสัมพันธ์ระหว่างคนในครอบครัวดี	ให้อิสระทางความคิด ไม่ควบคุมหรือเข้มงวดจนเกินไป	ให้ความสำคัญ <u>มาก</u> เฉพาะช่วงเทศกาล	กลางๆ (มองว่าทุกศาสนาสอนคนเป็นคนดี อะไรดีก็เชื่อหมด ไม่ลบหลู่)
5	ไผ่	ความสัมพันธ์ระหว่างคนในครอบครัวดี	ให้อิสระทางความคิด ไม่ควบคุมหรือเข้มงวดจนเกินไป	ให้ความสำคัญ <u>มาก</u> เฉพาะช่วงเทศกาล	กลางๆ (ไม่ได้บวก ไม่ได้ลบ มองว่าเป็นความเชื่อส่วนบุคคล ไม่ได้มองว่าแย่)

ภาคผนวก ค

ข้อมูลพื้นฐานด้านครอบครัวและศาสนาของกลุ่มตัวอย่างที่ครอบครัวต่อต้านน้อยภายหลังจากเปลี่ยนศาสนา

ตารางที่ 3

ข้อมูลพื้นฐานด้านครอบครัวและศาสนาของกลุ่มตัวอย่างที่ครอบครัวต่อต้านน้อยภายหลังจากเปลี่ยนศาสนา

ที่	ชื่อ	ความสัมพันธ์ระหว่างคนในครอบครัว	การเลี้ยงดู	การให้ความสำคัญกับการปฏิบัติตามพิธีกรรมทางศาสนาและความเชื่อต่างๆ	ความเห็นของครอบครัวต่อศาสนาคริสต์
1	พี่ป๋อง	ความสัมพันธ์ระหว่างคนในครอบครัวดี	ให้อิสระทางความคิด ไม่ควบคุมหรือเข้มงวดจนเกินไป	ให้ความสำคัญ <u>มาก</u> เฉพาะช่วงเทศกาล	กลางๆ (คิดว่าเหมือนกับศาสนาพุทธ)
	พีน้า	ความสัมพันธ์ระหว่างคนในครอบครัวดี	ให้อิสระทางความคิด ไม่ควบคุมหรือเข้มงวดจนเกินไป	ให้ความสำคัญ <u>มาก</u> เฉพาะช่วงเทศกาล	แง่ลบ (เป็นความเชื่อที่มมาย ถ้าครอบครัวนับถือศาสนาพุทธ ก็ต้องนับถือศาสนาพุทธ เปลี่ยนกันไม่ได้)
3	พี่กบ	ความสัมพันธ์ระหว่างคนในครอบครัวดี	ให้อิสระทางความคิด ไม่ควบคุมหรือเข้มงวดจนเกินไป	ให้ความสำคัญ <u>มาก</u> ทั้งในชีวิตประจำวันและในช่วงเทศกาล (คุณย่าพาไปวัดทุกวันอาทิตย์ ตักบาตรทุก	แง่ลบ (ศาสนาฝรั่ง ถูกหลอก)

ที่	ชื่อ	ความสัมพันธ์ระหว่างคนในครอบครัว	การเลี้ยงดู	การให้ความสำคัญกับการปฏิบัติตามพิธีกรรมทางศาสนาและความเชื่อต่างๆ	ความเห็นของครอบครัวต่อศาสนาคริสต์
				เข้า สอนให้ท่องบทสวด พ่อชอบพระเครื่อง มีพระพุทธรูปเยอะแต่ไม่ได้เกี่ยวกับศาสนา) (***)เมื่อโตขึ้นคนที่บ้านไม่มีใครทำอะไรเกี่ยวกับศาสนาแล้ว)	
4	พี่ดาว	ความสัมพันธ์ระหว่างคนในครอบครัวดี	ให้อิสระทางความคิด ไม่ควบคุมหรือเข้มงวดจนเกินไป	ให้ความสำคัญ <u>มาก</u> เฉพาะช่วงเทศกาล	กลางๆ (ครอบครัวไม่ต่อต้านศาสนาไหน แต่มองศาสนาคริสต์เป็นของต่างชาติ)
5	พี่แก้ว	ความสัมพันธ์ในครอบครัวดี แต่ไม่ค่อยใช้เวลาร่วมกันหรือปรึกษากันมากนัก	ให้อิสระทางความคิด ไม่ควบคุมหรือเข้มงวดจนเกินไป	ให้ความสำคัญ <u>มาก</u> ทั้งในชีวิตประจำวันและช่วงเทศกาล (เฉพาะย่าและอา ซึ่งเป็นบุคคลที่มีอิทธิพลต่อพี่แก้วจะชักชวนให้เข้าร่วมกิจกรรมหรือพิธีกรรมทางศาสนาและความเชื่อในเรื่องดวงชะตา ขณะที่พ่อแม่ให้ความสำคัญน้อย)	แง่ลบ (ศาสนาฝรั่ง คนไทยต้องนับถือศาสนาพุทธ)
6	พี่ไก่	ความสัมพันธ์ดีเฉพาะกับแม่ แต่กับพ่อมีปัญหาเพราะพ่อชอบกินเหล้าแล้วทำร้ายแม่	ให้อิสระทางความคิด ไม่ควบคุมหรือเข้มงวดจนเกินไป (แต่ไม่มีเวลาดูแลมากนักเพราะทำงานหนัก)	ให้ความสำคัญ <u>มาก</u> ทั้งในชีวิตประจำวันและช่วงเทศกาล (แม่ ญาติๆ โดยเฉพาะยายจะไหว้ผี และมีความเชื่อเรื่องไสยศาสตร์)	แง่ลบ (เป็นศาสนาที่คนอื่นเขาไม่เชื่อกัน)

ที่	ชื่อ	ความสัมพันธ์ระหว่างคนในครอบครัว	การเลี้ยงดู	การให้ความสำคัญกับการปฏิบัติตามพิธีกรรมทางศาสนาและความเชื่อต่างๆ	ความเห็นของครอบครัวต่อศาสนาคริสต์
7	พี่ฟ้า	ความสัมพันธ์ระหว่างพ่อกับแม่ไม่ดี พ่อแม่แยกทางกัน เมื่อย้ายมาอยู่กับป้าก็มีปัญหาความสัมพันธ์เพราะความคิดเห็นไม่ตรงกัน	ให้อิสระทางความคิดบ้าง แต่ส่วนใหญ่ต้องอยู่ในกรอบ ห้ามเถียง	ให้ความสำคัญ <u>มาก</u> ทั้งในชีวิตประจำวัน และช่วงเทศกาล (แม่นับถือหลวงพ่อดังๆ พ่อเชื่อพุทธมาก แต่พ่อไม่มีอิทธิพลทางศาสนา มาก เพราะมีครอบครัวใหม่)	แง่ลบ (ศาสนาฝรั่ง ไม่ใช่ของคนไทย)
8	พี่ปลา	ความสัมพันธ์กับคนในครอบครัวไม่ค่อยดี ขาดความรักความอบอุ่น พ่อดูครอบครัวไม่ค่อยแสดงความรักต่อกัน	เข้มงวดเรื่องการเรียน การใช้ชีวิตอยู่ในกรอบ	ให้ความสำคัญ <u>มาก</u> ทั้งในชีวิตประจำวันและช่วงเทศกาล (บ้านมีห้องพระ คนที่บ้านตื่นแต่เช้าเพื่อเอาอาหารไปบวงสรวงกุมารทอง และศาลต่างๆ ภายในบ้าน)	แง่ลบ (มองในมุมเข้ารีต ถูกหลอก มีทัศนคติไม่ดีกับคริสเตียนยุคก่อน ทั้งคาทอลิกและคริสเตียน)

ภาคผนวก ง

ข้อมูลพื้นฐานด้านครอบครัวและศาสนาของกลุ่มตัวอย่างที่ครอบครัวต่อต้านมากภายหลังการเปลี่ยนศาสนา

ตารางที่ 4

ข้อมูลพื้นฐานด้านครอบครัวและศาสนาของกลุ่มตัวอย่างที่ครอบครัวต่อต้านมากภายหลังการเปลี่ยนศาสนา

ที่	ชื่อ	ความสัมพันธ์ระหว่างคนในครอบครัว	การเลี้ยงดู	การให้ความสำคัญกับการปฏิบัติตามพิธีกรรมทางศาสนาและความเชื่อต่างๆ	ความเห็นของครอบครัวต่อศาสนาคริสต์
1	พี่กล้า	ความสัมพันธ์ระหว่างคนในครอบครัวดี	ให้อิสระทางความคิด ไม่ควบคุมหรือเข้มงวดจนเกินไป	ให้ความสำคัญ <u>มาก</u> เฉพาะช่วงเทศกาล	กลางๆ (ไม่ติดลบ แต่ถ้าลูกตัวเองไปเชื่อก็ไม่ชอบ ถ้าไม่ยุ่งเกี่ยวก็คงเฉยๆ มีอคติบ้างนิดหน่อย)
2	พี่น้อง	ความสัมพันธ์ระหว่างคนในครอบครัวดี	ให้อิสระทางความคิด ไม่ควบคุมหรือเข้มงวดจนเกินไป	ให้ความสำคัญ <u>มาก</u> เฉพาะช่วงเทศกาล	มี 2 ด้าน คือ ด้านแง่ลบ (พ่อ การนับถือศาสนาอื่นนอกจากศาสนาพุทธเป็นการทรยศประเทศ) ด้านกลางๆ (แม่และพี่น้อง คิดว่าศาสนาไหนก็สอนให้คนเป็นคนดี)

ที่	ชื่อ	ความสัมพันธ์ระหว่างคนในครอบครัว	การเลี้ยงดู	การให้ความสำคัญกับการปฏิบัติตามพิธีกรรมทางศาสนาและความเชื่อต่างๆ	ความเห็นของครอบครัวต่อศาสนาคริสต์
3	โบว์	ความสัมพันธ์ระหว่างคนในครอบครัวดี	ให้อิสระทางความคิด ไม่ควบคุมหรือเข้มงวดจนเกินไป	ให้ความสำคัญมาก เฉพาะช่วงเทศกาล	แง่ลบ (คิดว่างมงาย ถูกหลอก)
4	แก้ว	ความสัมพันธ์ดีเฉพาะกับพี่น้อง แต่กับพ่อจะมีความขัดแย้งเรื่อง การเรียนและการทำกิจกรรม	เข้มงวดเรื่องการเรียน การใช้ชีวิต อยู่ในกรอบ	ให้ความสำคัญมาก เฉพาะช่วงเทศกาล	แง่ลบ (งมงาย ศาสนาของคนต่างชาติ พ่อมีประสบการณ์ที่ไม่ดีกับคริสเตียน)
5	รุ่ง	ความสัมพันธ์ในครอบครัวดี แต่ไม่ได้สนิทกันมากจนคุยได้ทุกเรื่อง เพราะอยู่ห่างครอบครัวตั้งแต่เด็ก	ให้อิสระทางความคิด ไม่ควบคุมหรือเข้มงวดจนเกินไป ให้ความช่วยเหลือตัวเองเพราะอยู่ต่างจังหวัด	ให้ความสำคัญมาก ทั้งในชีวิตประจำวันและในช่วงเทศกาล (เฉพาะพ่อ)	แง่ลบ (งมงาย มองว่าถูกล้างสมอง)
6	พีดา	ความสัมพันธ์ระหว่างพ่อกับแม่ไม่ดี พ่อแม่แยกทาง แต่ความสัมพันธ์กับพี่น้องและญาติไม่มีปัญหา	เข้มงวดเรื่องการเรียน ระเบียบ วินัย มารยาท	ให้ความสำคัญมาก ทั้งในชีวิตประจำวันและในช่วงเทศกาล (คุณย่าที่เลี้ยงดูที่ตาตั้งแต่เด็กเคร่งศาสนา พุทธ ทำบุญตักบาตรมาตลอด ต้องเอาปิ่นโตไปวัดทุกวัน สอนบทสวดมนต์ทุกบท)	แง่ลบ (ศาสนาพุทธดีที่สุดไม่มีอะไรดีอีกแล้ว ศาสนาคริสต์ไม่มีแก่นสาระอะไร)
7	พีชัย	ความสัมพันธ์กับที่บ้านไม่ค่อยดี เพราะเป็นคนไม่เอาครอบครัว	ให้รู้จักช่วยเหลือตัวเอง เพราะที่บ้านยากจน	ให้ความสำคัญมาก เฉพาะช่วงเทศกาล	แง่ลบ (พวกแปลกแยกไม่ร่วมพิธีกรรมอย่างอื่น ยอมรับฝรั่งมากกว่าบรรพบุรุษ)

ที่	ชื่อ	ความสัมพันธ์ระหว่างคนในครอบครัว	การเลี้ยงดู	การให้ความสำคัญกับการปฏิบัติตามพิธีกรรมทางศาสนาและความเชื่อต่างๆ	ความเห็นของครอบครัวต่อศาสนาคริสต์
8	พีดุล	ความสัมพันธ์ระหว่างพ่อกับแม่ไม่ ดี พ่อแม่แยกกันอยู่ พื้นฐาน ครอบครัวไม่ค่อยอบอุ่น	ให้รู้จักช่วยเหลือตัวเอง เพราะที่ บ้านยากจน	ให้ความสำคัญมาก ทั้งในชีวิตประจำวันและในช่วงเทศกาล (พ่อและญาติทางพ่อมีกิจกรรมเกี่ยวกับการ เข้าวัดตมุงคล แม่และญาติทางแม่มีบ้านใกล้ วัดจึงถูกบังคับให้มีกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับวัด โดยตลอด ตอนเด็กต้องไปวัดทุกเช้า)	แง่ลบ (เป็นศาสนาต่างประเทศ เป็นลัทธิมอมเมา สอนให้ไม่เคารพ พ่อแม่)

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ นางสาวดวงดาว ไชยา
วันเดือนปีเกิด 19 พฤศจิกายน พ.ศ.2524

ผลงานทางวิชาการ

- พ.ศ.2550 ผู้ช่วยนักวิจัยโครงการวิจัย “ผลกระทบโลกาภิวัตน์ต่อการจัดการศึกษาไทยใน 5 ปีข้างหน้า” ทุนสนับสนุนจากสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (สกศ.)
กระทรวงศึกษาธิการ
- พ.ศ.2549 ผู้ช่วยนักวิจัยโครงการ “รูปแบบการสอนที่มีประสิทธิภาพในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณธรรม จริยธรรม” ทุนสนับสนุนจากศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม
- พ.ศ.2557 นำเสนอบทความเรื่อง “ครอบครัวสมัยใหม่กับผู้เปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์ในพื้นที่กรุงเทพมหานคร” ในงานสัมมนาเครือข่ายนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สาขาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา ครั้งที่ 13 ปีการศึกษา 2556 ระหว่างวันที่ 15-16 มีนาคม 2557 ณ อาคารปฏิบัติการเทคโนโลยีและพัฒนานวัตกรรม มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช

ประสบการณ์ทำงาน

- ก.พ.-ส.ค. พ.ศ.2557 ผู้ประสานงานหัวหน้าโครงการ แผนงานสร้างเสริมวัฒนธรรมการอ่าน สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)
- พ.ศ.2553 – 2556 ผู้ประสานงานโครงการ บริษัทลามูน อินเทอร์เน็ตเซ็นแนล
- พ.ศ.2552 – 2553 เจ้าหน้าที่บริการการศึกษา (ประสานงานวิจัย) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- พ.ศ.2547 – 2552 ผู้ช่วยนักวิจัย ประจำสถาบันอนาคตศึกษาเพื่อการพัฒนา (IFD)